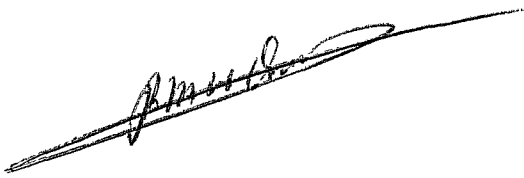

ACTA

van de Generale Synode der
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
gehouden te Rotterdam,
8 september tot 2 oktober 1959

ACTA

van de Generale Synode der
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
gehouden te Rotterdam,
8 september tot 2 oktober 1959

Gebedsuur.

Voordat de generale synode haar zittingen aanving, werd op maandag 7 september 1959 een bidstond gehouden, belegd door de raad van de kerk van Rotterdam-Centrum in de Rehoboth-kerk, Noord-singel 90, waar ook de zittingen van de generale synode werden gehouden.

De praeses van de generale synode van Apeldoorn 1956, ds. J. H. Velema, ging voor in deze dienst des Woords en der gebeden, bijgewoond door de afgevaardigden ter synode, de preadviseurs en voorts vele meelevenden, en bediende het Woord des Heren uit Psalm 80 : 15, 19 en 20:

Het fundamentele gebed in de crisis der kerk.

In dit gebed wordt
het karakter van de crisis fundamenteel beleden;
het antwoord op de crisis fundamenteel gegeven;
de verlossing uit de crisis fundamenteel bepleit.

Na de bediening des Woords werd de arbeid der kerken en met name de te houden generale synode in gebed de Here opgedragen.

EERSTE ZITTING

dinsdag 8 september 1959 van 9-12 uur.

Art. 1.

Opening.

De voorzitter van de raad van de roepende kerk van Rotterdam-Centrum, ds. I. de Bruyne, opent de eerste zitting van de generale synode. Hij laat zingen Ps. 135 : 1 en 2, leest uit Gods Woord Efeze 3 : 8-21 en gaat voor in gebed, waarna hij het volgende openingswoord spreekt:

Weleerwaarde en eerwaarde broeders afgevaardigden naar deze generale synode,
weleerwaarde hooggeleerde broeders preadviseurs, hoogleraren en oud-hoogleraren onzer theologische school,
weleerwaarde en zeer geachte broeder die de kerken in Canada en Amerika vertegenwoordigt, waarmee onze kerken in correspondentie staan,

het is namens de raad van de roepende kerk van Rotterdam-Centrum, dat wij u allen met een hartelijk welkom begroeten, nu de kerken, door God gespaard en gezegend, weer in driejaarlijkse generale synode bijeen mogen komen.

De kerk van Rotterdam-Centrum heeft gaarne gebruik gemaakt van het haar door uw vorige synode verleende recht om ditmaal niet in het ons allen zo bekende en rustige Apeldoorn, maar in de jachtende en van leven bruisende handelsstad Rotterdam de synode samen te roepen. Het moge u gegeven worden dagelijks geconfronteerd met de realiteit van het onrustige stadsleven, in rust en bezinning uw werk te verrichten aan deze plaats. De kerk is door God geplaatst midden in de volle levensspanning van de wereld van vandaag. Vele vragen dringen zich daardoor op. Vragen waarop ook van u een antwoord, in gedurige bezinning op het Woord des Heren, wordt verwacht. In de felle worsteling van deze wereld hebben we de roeping kerk te zijn van Jezus Christus!

Het verheugt de kerkeraad en de gemeente van Rotterdam-Centrum bijzonder u te mogen ontvangen als de breedste vergadering onzer kerken, in dit kerkgebouw dat als een monument van Gods trouw in 1951 verrezen uit het puin van het door oorlogsgeweld verwoeste hart van Rotterdam, de naam Rehoboth-kerk draagt. Het is tevens immers ook een monument van liefde en samenbinding! Rotterdam wil ook in deze ontvangst, in u de kerken danken voor de financiële steun, naar de besluiten van de vorige synode ontvangen, als offers der liefde uit geheel de kerk, voor de bouw van deze Rehoboth-kerk en het verlichten van de zware lasten die door het oorlogsgeweld op ons werden gelegd.

De laatste maal dat de generale synode in Rotterdam samenkwam, tevens de enige maal na het voortbestaan onzer kerken na 1892, was in 1931. Onder presidium van ds. S. van der Molen — de enige van

de toen gekozen moderamen-leden die nog in ons midden is, daar de overigen allen uit de strijdende kerk werden opgeroepen in heerlijkheid — werd toen vergaderd in het bekende en in mei 1940 door de oorlogsbrand totaal verwoeste kerkgebouw aan de Jonker Fransstraat.

Mocht dan Rotterdam — ook vóór 1892 — slechts een enkele maal de breedste vergadering der kerken ontvangen, dat wil niet zeggen dat in het kerkelijke leven Rotterdam geen belangrijke plaats heeft ingenomen. Van oude tijden af heeft de calvinistische reformatie wortel geschoten en veel vruchten gedragen in deze stad aan de Maas. Een reeks van voortreffelijke en in de geschiedenis van Gods kerk in onze landen zeer vermaarde predikanten hebben de banier der waarheid hoog mogen houden in een stad, die sterk internationaal georiënteerd, haar poorten van oude tijden af ook open heeft staan voor het brede wereldleven en daardoor ook voor de macht en de verleiding der zonde. Hun namen en hun werken zijn nog bij velen in ere in 's Heren kerk, al geldt ook hier dat hun geschriften meer geprezen dan gelezen worden!

De kerk der Afscheiding kwam in de vorige eeuw reeds vroeg tot openbaring. Vond men van 1835 af Afscheidenen te Rotterdam, in 1841 werd de Christelijke Afscheiden Gereformeerde Kerk officieel in haar ambten geïnstitueerd.

Het jaar van de vereniging, 1892, decimeerde de afgescheiden kerk, die tot bloei gekomen was, zeer sterk. Het was maar een minimaal klein aantal dat het aloude christelijke gereformeerde beginsel trouw bleef en, van alle kerkelijke goederen beroofd, in verschillende zaaltjes samenkwam. Het was daarom een des te groter vreugde dat de kleine gemeente reeds in het najaar van 1893 haar eerste predikant mocht begroeten in ds. F. P. L. C. van Lingen, die per 1 sept. van dat jaar het directoraat van het gymnasium te Zetten had neergelegd. Aanstonds werd, gezien zijn hoge wetenschappelijke kwaliteiten begrijpelijk, een beroep op hem gedaan voor de opleiding van dienaren des Woords. De eerste studenten na 1892 hebben in de „druivenkas” van zijn pastorie aan de Oude Dijk te Kralingen hun onderwijs van hem ontvangen. Een jaar later — juli 1894 — besloot de generale synode ds. F. P. L. C. van Lingen geheel te benoemen voor de opleiding, zodat hij geen gemeente meer regelmatig zou dienen.

De verdere gang van het leven van de Chr. Geref. Kerk in Rotterdam zal ik u besparen. Het was, zoals altijd in de strijdende kerk een wisseling van licht en schaduw. Toch mag ondanks veel zondig tekort van binnenuit en de sterke zuigkracht der verleiding die van het grotestadsleven uitgaat, gewaagd worden van de bijzondere zegen Gods, zodat op heden Groot-Rotterdam een zevental gemeenten telt. Deze gezamenlijke kerken van Rotterdam — waaronder er zijn met een gering zielental — zien zich in het verband van de classis Rotterdam geplaatst voor vele vraagstukken, verband houdend met de snelle groei van de Rotterdamse agglomeratie, de problemen van Randstad-Holland en niet het minst met de consequenties die zullen voortvloeien uit de volvoering van het inmiddels reeds in uitvoering ge-

nomen Europoort- en Deltaplan.

Het zou van grove ondankbaarheid getuigen als ik hier niet in herinnering riep de naam van onze in de vorige maand overleden emeritus-dienaar des Woords, ds. Pier de Groot, die met zoveel bouwende zegen de beste krachten van zijn ambtelijke bediening aan de kerk van Rotterdam mocht geven. Zond de vorige synode hem een gelukwens met zijn 80ste verjaardag, in het begin van de oogstmaand van dit jaar werd ook zijn levenshalm ingezameld in Gods schuur. We gedenken dankbaar alles wat de Here aan Zijn kerk in hem schonk.

Nu ik denk aan hen die ons ontvielen, moet ik nog enkele namen noemen van dienaren, die op de vorige synode nog aan de arbeid mochten deelnemen.

Wie denkt niet met mij aan de man met uitzonderlijke kwaliteiten, door zijn God begaafd met bijzondere gaven, onze professor Gerard Wisse? Tot in hoge ouderdom mocht hij de kansels beklimmen voor preek of tijdrede. Daar was de apologeet Wisse in zijn kracht, als hij de grote lijnen trok, maar nimmer verloochende zich de pastor in hem, die scherp onderscheidend in het zieleleven indrong en aandrang op waarachtige beleving. Velen heeft hij gesticht, velen werd hij in woord en geschrift ten zegen. Uit zijn werkkamer riep de Here hem naar de eeuwige rust. Wij danken God voor hem!

Ook ds. Adriaan Zwiep, ter vorige synode nog als secundus enige tijd aanwezig, is niet meer. Kort nadat hij Schiedam verwisseld had voor het stille Sint Jansklooster, kwam het einde van zijn loopbaan en arbeid hier beneden. Een bescheiden dienaar, man van weinig woorden, maar een trouwe strijder voor Gods Woord, met een vurige liefde tot de kerken ging in hem heen.

Ook uit de door de vorige synode voor bepaalde arbeid gedeputeerden zijn ons broeders ontvallen. We gedenken met dankbaarheid de arbeid van onze broeder Jan ten Hove van Apeldoorn, als penningmeester van de kas E.B.P., en van broeder W. A. Hekkert van Amsterdam, als secretaris van de deputaten voor bijzondere noden.

Broeders, het verscheiden van medearbeiders in Gods wijngaard herinnert ons aan onze vergankelijkheid en onze verantwoordelijkheid! Al roept de Here Zijn arbeiders na volbrachte taak thuis, de arbeid gaat door zolang de Koning der kerk nog toeft te komen.

Op deze synode begroeten wij verschillende broeders die voor het eerst tot deze gewichtige arbeid geroepen worden.

De arbeid die wacht in de komende weken, is een verantwoordelijke! Bij een opdringend en voortgaand modernisme op het grote wereldfront, waarbij de waarheid Gods gerelativeerd wordt, is er een beangstigend individualisme in de kerken, waarbij het licht van het volle Woord verdonkerd dreigt te worden door eigen zin en mening. God geve u broeders, al uw besprekingen en besluiten te laten leiden door het Woord des Heren alleen. Dan zal er gewerkt moeten worden in biddende afhankelijkheid onder inwachting van Gods Geest!

Vele zaken vragen uw aandacht, belangrijke en minder belang-

rijke. U zult u hebben te bezinnen op vragen binnen de gereformeerde gezindte, het vraagstuk van de oecumene, de problemen van de zending, het werk onder Israel. Maar ook rapporten over de verhouding diaconie-overheid en kerk-industrie, Bijbelvertaling en het christelijke leven vragen uw bezonnen oordeel.

In dit Calvijn-jaar, nu allerwege 450 jaar na de geboorte van de man die God verwekte tot reformator van Zijn kerk, zijn werk herdacht is, moge Gods Geest u leiden om in de geest van Calvijn de ere Gods alleen naar de Schrift op het oog te hebben.

En in dit jaar, nu het in oktober a.s. 125 jaar geleden zal zijn, dat ds. Hendrik de Cock te Ulrum, de vader der afscheiding, om de heerschappij van het volle Woord Gods in de kerk en de waarachtige beleving van de Waarheid naar dat Woord, weerkeerde tot de aloude gereformeerde religie, moge het bijzonder u gegeven zijn het beginsel van de reformatie en de afscheiding te kennen, te beleven en te handhaven.

Dan zult u weten dat uw arbeid staat onder het licht der eeuwigheid, dat de kerk in haar breedste vergadering, gelijk de gemeente des Heren altijd, vergadert onder het oog van de Koning der kerk en Zijn engelen. Paulus wijst de Efeziërs op deze wel zeer hoge roeping! Het leven van de gemeente, van de kerk in al haar strijd, moet zo zijn, dat daardoor aan de engelen, de overheden en de machten in de hemel bekend gemaakt wordt de veelvuldige wijsheid Gods. Broeders zet u tot de arbeid in deze dagen in gelovige afhankelijkheid van Hem die komende is, dwars door alle worsteling van beneden heen.

Dat Christus in Zijn kerk heerlijk worde mede door de besluiten van deze synode.

Dat Hij u geve naar de rijkdom van Zijn heerlijkheid, met kracht versterkt te worden door Zijn Geest in de inwendige mens;

dat Christus door het geloof in uw harten wone en gij in de liefde geworteld en gegrond zijt;

Hem nu die machtig is meer dan overvloedig te doen boven al wat wij bidden of denken, naar de kracht die in ons werkt, Hem zij de heerlijkheid in de gemeente en in uw vergadering door Christus Jezus! (Efeze 3 slot).

Namens de raad van de roepende kerk verklaar ik de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken A.D. 1959 voor geopend.

Art. 2.

Lastbrieven.

Onder leiding van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum worden de lastbrieven van de afgevaardigden van de vier particuliere synoden nagezien.

Afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen Formulieren van Enigheid, de Dordtse Kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk der generale synode behoort,

door de **particuliere synode van het Noorden:**

primi:	secundi:
ds. A. Bikker	ds. A. Ponstein
ds. M. Drayer	ds. W. van 't Spijker
ds. A. Hilbers	ds. W. Meijnhout
ds. A. C. Noort	ds. T. Brienens
ds. Joh. Prins	ds. C. J. Ph. Sobering
ds. K. J. Velema	ds. A. Rebel
oud. H. Dekker	oud. A. van Hattem
oud. K. Geleijnse	oud. K. Rink
oud. A. de Geus	oud. H. Feyer
oud. A. de Goede	oud. F. A. Hazenberg
oud. H. Wubs	oud. R. Bijsterveld
oud. ds. C. van der Zaal	oud. H. Ramaker

door de **particuliere synode van het Oosten:**

primi:	secundi:
ds. D. Biesma jr.	ds. G. Blom
ds. B. Bijleveld	ds. K. G. van Smeden
ds. W. Heerma	ds. P. de Smit
ds. R. Kok	ds. J. W. van de Gronden
ds. J. H. Velema	ds. L. Floor jr.
ds. C. Verhage	ds. P. op den Velde
oud. F. Bos	oud. M. Roos
oud. J. Brasz	oud. K. Huygen
oud. J. van Dalen	oud. H. Folkeringa
oud. G. den Hertog	oud. H. Achterberg
oud. ds. J. Jongeleen	oud. B. Hartog
oud. J. van Ledden	oud. I. Heeringa

door de **particuliere synode van het Westen:**

primi:	secundi:
ds. G. Bilkes	ds. S. Wijnsma
ds. J. P. Geels	ds. D. Slagboom
ds. D. Henstra	ds. L. S. den Boer
ds. M. Holtrop	ds. J. C. Maris
ds. M. W. Nieuwenhuijze	ds. D. H. Biesma
ds. H. Toorman	ds. P. J. de Bruin
oud. J. L. Floor	oud. H. E. van der Meiden
oud. J. Groenendijk	oud. K. H. van der Schaaf
oud. L. de Jong	oud. Jac. van Nieuwkoop
oud. P. van der Meer	oud. J. van Wilgen
oud. M. D. Stafleu	oud. H. A. Rouw
oud. H. Valk	oud. W. J. Graves

door de **particuliere synode van het Zuiden:**

primi:	secundi:
ds. M. Baan	ds. E. Venema
ds. I. de Bruyne	ds. B. van Smeden
ds. H. C. van der Ent	ds. M. C. Tanis
ds. M. van der Klis	ds. G. J. Buys
ds. S. van der Molen	ds. J. van Doorn
ds. P. Zwier	ds. J. van Dijken
oud. J. van Bergeyk	oud. P. Stutvoet
oud. W. Bok	oud. J. van Heteren
oud. M. Koole	oud. C. Verhey
oud. A. A. de Lange	oud. J. van Dongen
oud. C. G. Ouwerkerk	oud. M. de Boer
oud. A. Versteeg	oud. J. Visser

De primi-afgevaardigden van de particuliere synode van het Noorden alsmede van die van het Zuiden zijn allen aanwezig.

Van de particuliere synode van het Oosten is de primus-afgevaardigde oud. J. van Dalen door ziekte verhinderd aanwezig te zijn. De primus-afgevaardigde oud. ds. J. Jongeleen zal wegens ouderdom slechts een enkele zitting kunnen bijwonen. Zij zijn vervangen door hun secundi resp. oud. H. Folkeringa en oud. B. Hartog.

Van de particuliere synode van het Westen is de primus-afgevaardigde ds. M. Holtrop eveneens door ziekte verhinderd. In zijn plaats is aanwezig ds. J. C. Maris.

De wettigheid van de vergadering wordt vastgesteld.

Art. 3.

Preadviseurs.

Zowel de dienstdoende als de geëmeriteerde hoogleraren van de Theol. School zijn uitgenodigd de generale synode als preadviseurs te dienen. De professoren dr. J. van Genderen, J. Hovius, dr. B. J. Oosterhoff en J. J. van der Schuit hebben aan deze uitnodiging gevolg gegeven. Prof. W. Kremer kan door ziekte niet aanwezig zijn. Prof. L. H. van der Meiden kan om gezondheidsredenen niet alle zittingen der synode bijwonen.

Art. 4

Verkiezing van het moderamen.

Onder leiding van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum wordt het volgende moderamen gekozen: ds. I. de Bruyne als praeses, ds. J. H. Velema als assessor, ds. M. Drayer als eerste scriba en ds. G. Bilkes als tweede scriba.

Met betrekking tot het quaestoraat van de synode zal het moderamen nadere voorstellen doen.

Art. 5.

Woorden van welkom en dank.

Nadat het moderamen zijn plaats heeft ingenomen, heet de praeses

de preadviseurs welkom en nodigt hij hen uit aan de moderametafel plaats te nemen. Tevens wordt een woord van welkom gericht tot Rev. J. Overduin van de Free Chr. Ref. Church of St. Thomas, die de Free Chr. Ref. Church of America and Canada vertegenwoordigt.

Mede namens de andere moderamenleden dankt de praeses de synode voor het in hen gestelde vertrouwen. Hij doet een hartelijk beroep op de medewerking van de synodeleden om de kostbare synodetijd vruchtbaar te gebruiken.

Een woord van bijzondere dank wordt gebracht aan ds. J. H. Velema voor het fundamentele woord dat deze in de bidstond aan de vooravond van de synode heeft gesproken.

De kerkeraad van Rotterdam-Centrum wordt vervolgens hartelijk dank betuigd voor alle werk dat verbonden was aan de samenroeping, voorbereiding en ontvangst van de synode. Zonder een der leden van de desbetreffende commissie te kort te doen memoreert de praeses inzonderheid de arbeid van br. en zr. Groeneveld-van der Burg, br. H. E. Madern en br. N. Visser.

Tenslotte wordt de synode geattendeerd op de keur van bloemen, waarmede de kerkeraad van Aalsmeer de tafels der synode heeft gesierd. De synode is zeer erkentelijk voor deze traditie geworden geste.

Art. 6.

Instemming met de belijdenis.

Nu de arbeid van de synode kan beginnen, betuigen de leden met de preadviseurs voor het aangezicht des Heren, in verbondenheid met de kerk aller eeuwen door opstaan instemming met de belijdenis naar de bewoording van de „Openlijke verklaring” volgens de bijlage bij art. 50 van de Kerkorde, nadat deze door de praeses is gelezen.

In aansluiting hierop bidt de synode bij monde van de praeses om de zegen van de Koning der kerk over haar arbeid.

Art. 7.

Beraad van het moderamen.

De zitting wordt geschorst om het moderamen gelegenheid te geven met de preadviseurs zich te beraden over de werkwijze en de orde van vergaderen.

Art. 8.

Aanvulling van het agendum.

Na heropening van de zitting te 11.45 uur deelt de praeses mede dat aan het agendum nog toegevoegd dient te worden:

- onder punt 9 sub pp: het rapport van de commissie benoemd door de generale synode van 1956 betreffende de besluiten ad art. 158 der Acta,
 - alsmede de volgende ingekomen stukken onder punt 10 sub z.
- adhesiebetuigingen van de kerkeraden van Driebergen, Doorn, Ameide, Doornspijk, Den Haag-Scheveningen, Rijnsaterwoude, Culemborg, Meerkerk, Alphen aan de Rijn, 's-Gravenzande.

- aa. van W. van Wijngaarden — gemachtigden kluis-Rotterdam.
- bb. van L. Bijleveld, Leeuwarden, — ontheffing deputaatschap.
- cc. van classis Old Chr. Ref. Churches.
- dd. van Reformed Churches of Australia — afvaardiging ds. Y. van der Woude.
- ee. van Free Church of Scotland — afvaardiging Rev. H. G. Mackay.
- ff. van Gereformeerd Sociologisch Instituut, resp. van bestuur en directeur.
- gg. van Geref. Veren. voor Drankbestrijding.
- hh. van „Kerknieuws”, dir. W. C. F. Scheps — persverslag.
- ii. van redactie Dagblad „Trouw” — idem.
- jj. van Reformed Churches of New Zealand.
- kk. van Landel. Comité Oud. en Diak. Conferenties — collecte Hongarije.
- ll. van ds. J. Jongeleen — combinatie zendingsbladen.

Art. 9.

Vergadertijden.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten dinsdag 8 sept. te vergaderen van 9—12 uur en van 2—3.30 uur, woensdag 9 sept. van 9—12 en van 2—6 uur, donderdag 10 sept. van 9—12, 2—6 en 7—9 uur, en vrijdag 11 sept. van 9—12 uur. Dinsdag 15 sept. zal de morgenzitting om 9 uur beginnen.

Art. 10.

Commissies van rapport.

De synode besluit, wederom op voorstel van het moderamen de volgende commissies van rapport te benoemen:

Commissie I voor de zaken betreffende *de Theologische School en het algemeen beleid*: ds. S. van der Molen, saamroeper; ds. J. H. Velema, rapporteur; ds. B. Bijleveld, oud. J. van Bergeyk, oud. A. de Goede en oud. J. Brasz, leden; prof. dr. J. van Genderen, adviseur. Agendapunten: 9 b, 9 bb, 10 h, 10 z, A 1, A 2, B 1, B 2 en H 3.

Commissie II voor de zaken betreffende *het werk van de kerk naar buiten*: ds. A. Bikker, saamroeper; ds. K. J. Velema, rapporteur; ds. H. C. van der Ent, oud. F. Bos, oud. M. D. Stafleu en oud. H. Valk, leden; prof. dr. B. J. Oosterhoff, adviseur. Agendapunten: 9 i, 9 j, 9 k, D 1, H 2 en 10 ll.

Commissie III voor de zaken betreffende *het werk van de kerk naar binnen*: ds. Joh. Prins, samenroeper; ds. A. Hilbers, rapporteur; oud. H. Folkeringa, oud. M. Koole en oud. H. Wubs, leden. Agendapunten: 9 e, 9 g, 9 h, D 2, G 2 en G 3.

Commissie IV voor de zaken betreffende *de kerk en het diaconaat*: ds. G. Bilkes, samenroeper; ds. M. Baan, rapporteur; ds. C. Verhage, oud. G. den Hertog, oud. A. A. de Lange en oud. A. Versteeg, leden; prof. L. H. van der Meiden, adviseur. Agendapunten: 9 r, 9 s, 10 b, C 1, C 2 en C 3.

Commissie V voor de zaken betreffende *de verhouding tot andere kerken*: ds. M. W. Nieuwenhuijze, samenroeper; ds. D. Biesma jr.,

rapporteur; ds. J. C. Maris, oud. W. Bok, oud. L. de Jong en oud. A. de Geus, leden; prof. J. J. van der Schuit, adviseur. Agendapunten: 9 l, 10 i, 10 j, 10 k, 10 l, 10 m, 10 n, 10 p, 10 t, 10 cc, 10 jj, E 1 en E 2.

Commissie VI voor de zaken betreffende *het christelijke leven en de eredienst*: ds. W. Heerma, samenroeper; ds. H. Toorman, rapporteur; ds. M. van der Klis, oud. H. Dekker, oud. K. Geleijnse en oud. J. Groenendijk, leden; prof. J. Hovius, adviseur. Agendapunten: 9 t, 9 aa, 9 jj, 10 ff, 10 gg, F 1, F 2, F 3, G 1, G 4 en H 4.

Commissie VII voor de zaken betreffende *financiële aangelegenheden*: ds. D. Henstra, samenroeper; oud. J. L. Floor, rapporteur; ds. R. Kok, oud. ds. C van der Zaai, oud. J. van Ledden en oud. G. Ouwerkerk, leden. Agendapunten: 9 u, 9 cc, 9 hh, 9 ii, 10 a, 10 o, 10 u en 10 kk.

Commissie VIII voor de zaken betreffende het *rapport-echtscheiding en tweede huwelijk en de bezwaarschriften*: ds. I. de Bruyne, samenroeper; ds. A. C. Noort, rapporteur; ds. J. P. Geels, ds. P. Zwier, oud. B. Hartog en oud. P. van der Meer, leden. Agendapunten: 9 dd, 9 pp, 10 c, 10 d, 10 e, 10 f en 10 g.

Art. 11.

De pers.

Van de redactie van „Kerknieuws”, „Trouw”, „De Rotterdammer” en het A.N.P. zijn verzoeken binnengekomen om toegang tot de openbare zittingen der synode te ontvangen. Besloten wordt

deze toegang te verlenen onder voorwaarde dat het moderamen gerechtigd is ten aanzien van bepaalde zaken geen publicatie toe te staan, alsmede dat, indien het moderamen van oordeel is dat bepaalde publicaties onjuist zijn, de pers verplicht is rectificatie in het eerstvolgende nummer op te nemen. Voorzover het geen comité-zaken betreft, mogen de verslaggevers inzage ontvangen van de ingediende en in te dienen rapporten.

Aan de assessor wordt verzocht een verslag voor „De Wekker” te verzorgen.

Art. 12.

Telegram Churchday Free and Old Chr. Ref. Churches.

De praeses deelt mede dat het volgende telegram is ontvangen:

De Free and Old Chr. Ref. Churches, vandaag in churchday te London Ont. bijeen, groeten de zusterkerken in het oude vaderland in synode bijeen en bidden haar Gods rijke zegen en de leiding van de Heilige Geest toe.

Namens haar, Rev. C. Noordegraaf.

Een schrijven van dank en waardering voor het hierin blijkende medeleven zal verzonden worden.

Art. 13.

Sluiting.

Prof. J. J. van der Schuit eindigt met dankgebed, waarna de praeses de eerste zitting der synode sluit.

TWEEDE ZITTING

dinsdag 8 september 1959 van 2—3.30 uur.

Art. 14.

Opening.

De praeses opent de tweede zitting der synode. Hij laat zingen Ps. 84 : 3 en gaat voor in gebed.

Art. 15.

Appèl-nominaal.

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt dat ds. C. Verhage vervangen is door zijn secundus ds. P. op den Velde. Deze betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 16.

Telegrammen.

De synode besluit de volgende telegrammen te verzenden:
aan H.M. de Koningin:

De generale synode der Chr. Geref. Kerken, vergaderd te Rotterdam-Centrum 8 sept. 1959 e.v.d., bidt Uwe Majesteit Gods zegen toe bij de vervulling van Uw taak en spreekt uit dat zij U, Uw huis en Uw regering met haar gebeden blijft omringen.

w.g. De Bruyne, praeses
Drayer, scriba

en aan H.K.H. Prinses Wilhelmina:

De generale synode der Chr. Geref. Kerken, vergaderd te Rotterdam-Centrum, geeft uiting aan haar gevoelens van hoogachting en verknochtheid aan U en Uw huis. Moge bij het dalen van Uw levensavond Gods gemeenschap Uw heerlijk deel zijn.
(ondertekening als voren)

Staande worden hierna twee coupletten van het Wilhelmus gezongen.

Art. 17.

Schrijven prof. W. Kremer.

De praeses leest een schrijven voor, door prof. W. Kremer tot de synode gericht. Hierop zal geantwoord worden met betuiging van medeleven en zegenbede.

Art. 18.

Vrijstelling van ambtelijke arbeid voor de scribae synodi.

De synode besluit

aan de kerkeraden van Drachten en Amsterdam-Zuid te verzoeken hun predikanten, zolang dit strikt nodig is, vrij te stellen van alle niet direct noodzakelijke arbeid in de gemeente, opdat zij de hun opgedragen synodale taak binnen de kortst mogelijke termijn kunnen volbrengen.

Art. 19.

Telegram uit Makassar.

Het volgende telegram uit Makassar wordt door de praeses ter kennis van de synode gebracht:

Wenschen afgevaardigden synode de gunst en leiding des Heren toe. Uw arbeid zij tot zegen voor kerk en zending.

Bij monde van de praeses geeft de synode uiting aan het gevoelen van dank voor het in dit telegram vertolkte medeleven, en betuigt harerzijds medeleven met de voor ds. Geleijnse en de Toradja-kerken zo moeilijke situatie.

Art. 20.

Acta generale synode 1956.

De gedrukte Acta van de generale synode van Apeldoorn 1956 worden in bespreking gegeven. Met dank aan de scribae-1956 worden deze vastgesteld. Volgens besluit dezer synode (Acta art. 191 en Comité-acta art. 68) wordt het archief-exemplaar van de gedrukte Acta door het moderamen getekend.

De praeses leest vervolgens de acte van vaststelling, opgenomen in het Notulenboek der synode. Ook deze acte wordt door het moderamen getekend.

De Acta van de comité-vergaderingen van de generale synode 1956 zijn reeds getekend door het moderamen dezer synode overeenkomstig het desbetreffende besluit.

Art. 21.

Rapport scribae-1956.

De praeses stelt het rapport van de scribae van de generale synode ^{blz.} van 1956 aan de orde (bijlage I). Er worden geen opmerkingen ge- ¹⁰⁸ maakt en ook geen vragen gesteld.

Art. 22.

Vertegenwoordiging der kerken.

Het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken bij gelegenheden die niet vallen onder de competentie van andere deputaatschappen, wordt in behandeling genomen (bijlage II). ¹¹¹ Nadat enkele informaties zijn verstrekt worden de handelingen van deze deputaten goedgekeurd.

Art. 23.

Correspondentie met de Hoge Overheid.

Vervolgens wordt het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid behandeld (bijlage III). ¹¹²

Ds. J. H. Velema spreekt zijn waardering uit over het feit dat deputaten zich hebben gedistantieerd van de formulering, die het C.I.O. (Contact in Overheidszaken) gebruikte in de oproep tot gebed voor de vrede, genoemd sub 8 van het rapport. De synode stemt hiermede in.

Prof. J. Hovius dringt er sterk op aan dat, indien een kerk wordt geïnstitueerd, men zich ten spoedigste met de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid zal verstaan ten einde rekening te houden met de wet op de kerkgenootschappen van 1853, wat van belang is zowel ten aanzien van de Hoge Overheid als ten aanzien van de Lagere Overheden.

Met dank voor de door hen verrichte arbeid worden de handelingen der deputaten goedgekeurd.

Art. 24.

Jaarboek.

De praeses geeft tenslotte het rapport van de deputaten ter verzorging van het Jaarboek in bespreking (Bijlage IV).

Verschillende afgevaardigden vragen of het wenselijk is artikelen in het Jaarboek op te nemen, die in andere geschriften thuishoren, en attenderen op het ontbreken van een necrologie — die zo volledig mogelijk dient te zijn —, en de verspreide vermelding van particuliere en generale deputaatschappen. Ds. J. C. Maris, deputaat, zegt toe dat zoveel mogelijk rekening zal worden gehouden met de geuite wensen.

De synode keurt de handelingen van deputaten met dank goed.

Art. 25.

Sluiting.

Nadat prof. dr. B. J. Oosterhoff in dankzegging is voorgegaan, wordt de zitting gesloten.

DERDE ZITTING

woensdag 9 september 1959 van 9—12 uur.

Art. 26.

Opening.

De derde zitting van de synode wordt geopend. De praeses laat zingen Ps. 86 : 6 en leest Joh. 15 : 1-10, waarna hij voorgaat in gebed.

Art. 27.

Appèl-nominaal.

Appèl-nominaal wordt gehouden. De primus-afgevaardigde ds. C. Verhage blijkt zijn plaats weer te hebben ingenomen. De overige afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting.

Art. 28.

Notulen.

De eerste scriba leest de voorlopige notulen van de eerste en tweede zitting. Deze worden na een enkele opmerking geaccepteerd.

Art. 29.

Ingekomen stukken.

De praeses deelt mede dat de volgende stukken zijn ontvangen:

1. een telegram van H.M. de Koningin, luidende:
H.M. de Koningin dankt de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken vriendelijk voor de zegenbede en gevoelens als geuit in uw telegram gezonden tijdens vergadering te Rotterdam.
w.g. Chef militaire huis Pahud de Mortanges.
2. een telegram van de generale synode der Gereformeerde Kerken, luidende:
De generale synode van de Geref. Kerken in vergadering bijeen te Utrecht brengt u in het besef van de geestelijke eenheid waarin ze met u verbonden is haar hartelijke groeten en bidt aan uw vergadering en uw kerken Gods zegen toe.
w.g. C. van der Woude, praeses.
3. een schrijven van de Bond van Chr. Geref. Zangverenigingen (verwezen onder agendapunt 10 mm naar commissie III);
4. een schrijven van br. C. v. d. Bor te Putten (idem 10 nn naar commissie I);
5. een schrijven van br. C. Drieënhuizen te Den Haag (idem 10 oo naar commissie IV).

Art. 30.

Geestelijke verzorging van de militairen.

Door de praeses wordt het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen aan de orde gesteld (bijlage V). ¹¹³

Bij de bespreking van dit rapport worden vragen gesteld t.o.v. de positie van ds. R. J. van Pagée, de recrutendagen, het reizen van de militairen op zondag, de leatuurverspreiding en het contact van de deputaten met de legerpredikanten.

Ds. D. Henstra, secr. van deputaten, deelt mede dat ds. R. J. van Pagée een verband heeft van zes jaar, waarvan verlenging niet uitgesloten is, terwijl de mogelijkheid bestaat dat dit een vast verband wordt; wat de recrutendagen betreft, is frequentie financieel niet mogelijk; t.o.v. het reizen op zondag hebben deputaten al het mogelijke gedaan om het geven van vrijstelling te bevorderen, maar de medewerking van de betrokken commandanten is in dezen onmisbaar en niet altijd aanwezig; inzake de leatuurvoorziening hebben deputaten de hulp van het Verband van Evangelisatie-commissies nodig; door samenspreking en rapport onderhouden deputaten zoveel mogelijk contact met de legerpredikanten.

De synode besluit:

1. deputaten op te dragen hunnerzijds te bevorderen dat de positie van ds. R. J. van Pagée t.o.v. de kerk van Maarssen en t.o.v. de Overheid zo spoedig mogelijk definitief geregeld worde;
2. hun te verzoeken het contact met de legerpredikanten zo intensief en pastoraal mogelijk te onderhouden;

3. met dank voor het gevoerde beleid de handelingen van deputaten goed te keuren.

Art. 31.

Prof. L. H. van der Meiden.

De praeses richt een woord van hartelijk welkom tot prof. L. H. van der Meiden, die inmiddels ter vergadering is gekomen.

Art. 32.

Beheer van de Jubileumgave 1834-1934.

115 De praeses geeft de rapporten van de deputaten voor het beheer
116 van de Jubileumgave 1834-1934 in bespreking (bijlage VI en VII).

Nadat van verschillende zijden gevraagd is of de doelstelling van dit in 1934 bij de herdenking van de Afscheiding ingestelde fonds herzien moet worden, besluit de synode het rapport met de gestelde vraag commissoriaal te maken. Commissie VII zal in deze zaak van advies dienen (zie art. 185).

Art. 33.

Beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.

117 Het rapport van de deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O. wordt in behandeling genomen (bijlage VIII).

Op een desbetreffende vraag antwoordt ds. J. P. Geels, secr. van deputaten, dat dezen in hun laatste vergadering besloten t.a.v. de Algemene Weduwen- en Wezenwet dezelfde gedragslijn te volgen als t.a.v. de wet Algemene Ouderdomsvoorziening.

Overeenkomstig het voorstel van deputaten besluit de synode:

1. de omslag voor de kerken ten behoeve van voornoemde kas te bestendigen op f 1,75 per lid en dooplid per jaar, met het mandaat aan deputaten deze omslag zonodig te verhogen;
2. het beleid van de deputaten met dank voor de verleende goede verzorging van de betrokkenen goed te keuren.

De praeses geeft uiting aan de grote dankbaarheid, die er bij de synode leeft, voor de pastorale wijze, waarop ds. D. Henstra, penningmeester der deputaten, het contact met hen die verzorgd worden, onderhoudt.

Art. 34.

Radio-kerkdienst-uitzendingen.

118 De praeses stelt het rapport van de deputaten voor de radio-kerkdienst-uitzendingen aan de orde (bijlage IX).

Enkele vragen worden gesteld t.o.v. de uitgave van de radio-preken en de mogelijkheid voor het Convent van kerken inzake radio- en televisiediensten om ook andere uitzendingen te verzorgen. Oud. ds. C. van der Zaal, voorzitter van deputaten, antwoordt dat druk-

kerij „Holland” op eigen initiatief en voor eigen rekening de uitgave van de radiopreken voortreffelijk verzorgt, zodat er geen reden is op uitgave door het Convent over te gaan. Andere uitzendingen dan die van kerkdiensten behoren niet tot de mogelijkheid en competentie van het Convent van kerken.

De synode keurt de handelingen van deputaten goed met dank voor de door hen verrichte arbeid.

Art. 35.

Dagkalender.

Aan de orde wordt nu gesteld het rapport van de deputaten voor de Dagkalender (bijlage X).

120

Enige leden zijn niet content over de inhoud en de datering van verschillende meditaties, alsmede over de stukjes op de achterzijde van de kalenderblaadjes. Aan deputaten wordt het advies gegeven om eens meditaties te geven over aaneengesloten gedeelten c.q. bijbelboeken, de voor- en achterzijde van de blaadjes voor de meditatie te gebruiken, met het kerkelijke jaar meer rekening te houden en zelf de kopij na te zien. De voorzitter van deputaten, oud. ds. C. van der Zaal, zegt toe, dat deputaten met de geuite wensen en gemaakte opmerkingen winst zullen doen.

De deputaten ontvangen de dank van de synode voor hun arbeid. Hun handelingen worden goedgekeurd.

Art. 36.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. S. van der Molen is voorgegaan in dankzegging.

VIERDE ZITTING

woensdag 9 september 1959 van 2—6 uur.

Art. 37.

Opening.

De praeses opent de vierde zitting der synode. Hij laat zingen Ps. 93 : 1 en 3, leest art. 27 van de N.G.B. en gaat voor in gebed.

Art. 38.

Appèl-nominaal.

Alle afgevaardigden uit de derde zitting blijken bij gehouden appèl aanwezig te zijn, behalve ds. M. Baan en ds. H. C. van der Ent, die wegens ambtelijke arbeid in eigen gemeente een gedeelte van deze zitting niet kunnen bijwonen.

Art. 39.

Antwoord-telegram aan de generale synode van de Geref. Kerken.

Op voorstel van het moderamen wordt het volgende telegram aan

de generale synode van de Gereformeerde Kerken te Utrecht gezonden:

De generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken, vergaderd te Rotterdam, verblijd door uw telegram, dankt u hartelijk voor uw groeten, bidt u wederkerig Gods zegen toe voor uw arbeid en ziet van harte uit naar beslissingen die perspectieven openen voor heling der breuken in de gereformeerde gezindte.

w.g. De Bruyne, praeses
Drayer, scriba

Art. 40.

Buitenlandse afgevaardigden.

De ter synode aanwezige afgevaardigde van de Free en de Old Chr. Ref. Churches van Amerika en Canada, Rev. J. Overduin, en de inmiddels gearriveerde afgevaardigde van de Free Church of Scotland, Rev. H. G. Mackay, worden door de praeses verwelkomd.

121 Alvorens hun het woord te geven leest de praeses de brieven voor
122 van de Free en de Old Chr. Ref. Churches en van de Free Church of Scotland (10 i, 10 ~~de~~ 10 cc, bijlagen XI-XIII).

Rev. J. Overduin ontvangt gelegenheid de synode toe te spreken. Na de hartelijke groeten te hebben overgebracht van de Old en Free Chr. Ref. Churches wijst hij erop dat het kerkelijke leven dezer zusterkerken nog geheel in het stadium van opbouw verkeert. Verschillende taken kunnen nog niet worden aangevat. Wel zijn er goede contacten met andere Amerikaanse kerken die aangesloten zijn bij de I.C.C.C., en is er voortdurend samenwerking met de Chr. Ref. Church op het brede terrein van het Koninkrijk Gods, met name inzake de christelijke scholen voor lager en hoger onderwijs, waarvoor grote offers worden gebracht. De strijd van de gereformeerde gezindte in het algemeen en van de kleine Old en Free Chr. Ref. Churches in het bijzonder is zwaar. De Here schenkt echter ook rijke zegeningen. Na een vierjarig verblijf in Canada en na vier jaren van arbeid onder de immigranten is, volgens Rev. Overduin, volkomen te onderschrijven wat de synode van Middelburg van 1869 uitsprak, nl. „dat het haar onmogelijk is aan deze zijde van den Oceaan te kunnen oordeelen over de kerkelijke toestanden van het werelddeel aan de overzijde van den Oceaan”, weshalve was voorgesteld een commissie „derwaarts te zenden”. Dit voorstel van 90 jaar geleden wil Rev. Overduin gaarne op deze synode indienen door dringend te verzoeken zo mogelijk een commissie, of anders een afgevaardigde te zenden, gelijk ook door de afgevaardigde van de Amerikaanse kerken op de synode van Rotterdam 1885, ds. G. Hoeksema, werd verzocht: „Deze ééne bede nog: Och, zend toch eens een afgevaardigde op onze Synode!” Rev. Overduin eindigt met een citaat uit een schrijven van ds. L. J. Hulst op de synode van 1885 gelezen, met toepassing op de Old- en Free Chr. Ref. Churches: „Ik hoop, dat God ons verder helpen en ons Kerkje ten zegen stellen moge. Ook blijven wij aan den steun en de voorbede der broederen behoefte gevoelen....”.

Prof. L. H. van der Meiden, voorzitter van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, betuigt in zijn antwoord aan Rev. Overduin het hartelijke medeleven der synode met de in Canada en Amerika te voeren strijd en dankt hem voor de goede woorden tot de synode gericht. De synode zal gaarne het verzoek van Rev. Overduin in overweging nemen (zie art. 226).

Daarna spreekt Rev. H. G. Mackay, waarbij ds. J. C. Maris als tolk fungeert. Namens zijn kerk groet hij de synode en wijst op de grote overeenstemming en nauwe relatie tussen Schotland en Nederland. Ook in de geschiedenis van beide kerken ziet hij veel overeenstemming. In 1843 scheidde de Free Church zich af van de Church of Scotland, maar een groot deel van de afgescheidenen verenigde zich in 1900 weer met de Church of Scotland. De huidige Free Church of Scotland bestaat uit hen die om het beginsel met deze vereniging niet konden meegaan. Hoewel klein in getal, houdt deze kerk onverzwakt vast aan de inspiratie van de Heilige Schrift. Na nog geweest te hebben op het vierde eeuwfeest der Reformatie in Schotland, D.V. 1960, en het plan naar aanleiding daarvan vele vergaderingen te beleggen om getuigenis te geven van de erfenis der vaders, doet hij een beroep op de synode om, waar dit enigszins mogelijk is, in deze tijd samen te werken, bijv. op het terrein van de zending, en elkaar te ontmoeten.

In zijn antwoord sluit ds. J. C. Maris aan bij hetgeen Rev. H. G. Mackay opmerkte t.a.v. de geschiedenis van zijn kerk. Naast het jaartal 1843 kan gesteld worden 1834 in Nederland. Evenzo naast 1900 het jaar 1892. Ook wij blijven gaarne in de lijn van de oude Schotse schrijvers, aldus ds. Maris. U en wij belijden niet alleen formeel en nominaal dat de Bijbel Gods Woord is. Was de taal geen barrière, ik weet zeker dat uw mensen zich in onze kerken zouden thuis voelen en omgekeerd. Weest verzekerd van onze sterke verbondenheid met u. God zij met u!

Art. 41.

Tweede beroep in dezelfde vacature.

Door de part. synode van het Oosten is de volgende instructie ingediend (A 1):

De generale synode geve een aanvulling op art. 5 sub 1, 1e alinea D.K.O. en leze voortaan aldus:

„Geen gemeente mag in dezelfde vacature meer dan eenmaal binnen de tijd van twee jaar dezelfde predikant beroepen dan in zeer bijzondere gevallen bij geheel gewijzigde omstandigheden, met toestemming van de classis, waaronder zij ressorteert, nadat deze de gronden heeft beoordeeld, waarop de herhaalde beroeping zou berusten”.

Commissie I heeft hierover rapport uitgebracht (bijlage XIV sub A).

Tegen de mening van verschillende leden dat alle subjectieve factoren t.o.v. het aanvragen van een tweede beroep moeten worden

uitgeschakeld en alleen objectieve gronden in het geding mogen worden gebracht, handhaaft de rapporteur van commissie I, ds. J. H. Velema, het voorstel van de commissie. Dit is strakker geformuleerd dan de vigerende bepaling hoewel het de interpretatie-moeilijkheden niet wegneemt, maar wel verkleint, door de klemtoon te leggen op het woord „moet”. Hiermede wordt sterke aandrang uitgeoefend op de classis om niet op elke subjectieve grond een tweede beroep toe te staan, en wordt vastgelegd, dat het initiatief in dezen geheel en al van de predikant behoort uit te gaan.

Met vijf stemmen tegen wordt het voorstel van de commissie na een kleine verandering aanvaard, weshalve de synode besluit art. 5 K.O. sub 1, 1e alinea aldus te wijzigen:

Geen kerk mag in dezelfde vacature meer dan eenmaal binnen de tijd van twee jaar dezelfde predikant beroepen dan in zeer bijzondere gevallen, waarin de betrokken predikant verklaart dat hij op zijn eerst genomen beslissing moet terugkomen, of bij geheel gewijzigde omstandigheden; in beide gevallen met toestemming van de classis waaronder de kerk ressorteert, nadat de classicale vergadering de gronden heeft beoordeeld, waarop de herhaalde beroeping zou berusten.

Art. 42.

Art. 11 K.O. in geval van ziekte.

De praeses stelt de instructie aan de orde die de part. synode van het Noorden inzond (A 2), luidende:

De generale synode bepale dat in de beroepsbrief de kerkeraad de verplichting op zich neemt dat de dienaar des Woords en zijn gezin, ook bij ziekte, zonder financiële zorgen kan wezen.

123 Ook over deze instructie rapporteert commissie I (bijlage XIV sub B).

Bij de bespreking wordt de vrees geuit dat in deze instructie alsmede in het voorstel van de commissie de neiging is te signaleren om van boven af een zaak als deze te regelen. De gedachte wordt gewekt als zouden de kerkeraden in dezen nalatig zijn. De taak der kerkvisitatoren mag niet worden uitgeschakeld, terwijl voorts de vergelijking met de emeritaatsclausule in de beroepsbrief niet opgaat. De honoraria behoren zo te zijn dat de predikanten zelf maatregelen kunnen treffen.

De rapporteur van commissie I, ds. J. H. Velema, wil het gevaar van dirigisme in het algemeen niet ontkennen, maar acht dit hier niet aanwezig, daar juist nu het geven van enige leiding in deze gewenst en in de lijn van art. 11 K.O. is. Van aantijging is geen sprake, maar een principiële uitspraak als hier bedoeld stelt de kerkeraden voor hun verantwoordelijkheid en geeft aanleiding tot bezinning op deze zaak. Aanneming van het voorgestelde geeft de kerkvisitatoren te meer recht van spreken. Vergelijking met de emeritaatsclausule bedoelt het accent te leggen op de goede verzorging. De wijze waarop een en ander wordt uitgevoerd, is hier niet aan de orde, maar ligt voor rekening van de kerkeraad.

Met dertien stemmen tegen wordt het voorstel van de commissie enigszins gewijzigd aanvaard.

De synode besluit

de kerkeraden in ernstige overweging te geven in de beroepsbrief een clause op te nemen, waarin de kerkeraad de verplichting op zich neemt er voor te zullen zorgen dat de dienaar des Woords en zijn gezin ook bij ziekte zonder financiële zorgen leven kan.

Art. 43.

Quaestor generale synode 1959.

Op voorstel van het moderamen wordt tot quaestor van de generale synode 1959 benoemd br. A. L. de Bruyne.

Br. de Bruyne aanvaardt wederom deze functie met dank voor het in hem gestelde vertrouwen.

De synode besluit op advies van de quaestor

dat zij, in geval besluiten worden genomen waaraan financiële consequenties zijn verbonden, in overleg zal treden met de quaestor gezien de door hem in te dienen begroting;

dat de aan te wijzen roepende kerk voor de volgende generale synode overleg zal plegen met de quaestor inzake de kosten van voorbereiding;

dat deputaatschappen, welke besluiten financiële consequenties hebben voor de kas van de generale synode evenzo overleg zullen plegen met de quaestor.

Art. 44.

Zakelijk overleg met de drukker van dagkalender en jaarboek.

De praeses geeft het rapport van de deputaten voor het zakelijk overleg met de drukker van dagkalender en jaarboek in bespreking (bijlage XV).

124

Nadat de handelingen van de deputaten onder dankzegging voor de verrichte arbeid zijn goedgekeurd, wordt de vraag gesteld of dit deputaatschap moet worden gecontinueerd. Ds. J. C. Maris stelt voor wel het zakelijk overleg te continueren, maar dat in handen te geven van br. A. L. de Bruyne, en deze als adviseur aan de beide betrokken deputaatschappen toe te voegen.

Deze zaak zal door het moderamen nader overwogen worden.

Art. 45.

Beheer van de kas voor de opleiding van on- en minvermogende studenten (ex bonis publicis) naar art. 19 K.O.

In behandeling komt nu het rapport van de deputaten voor het beheer van de kas voor de opleiding van on- en minvermogende studenten (ex bonis publicis) naar art. 19 K.O. (bijlage XVI). Met enkele gevoelvolle woorden herdenkt de praeses het verscheiden van br. J. A. ten Hove, in leven penningmeester van deze kas.

126

Aangedrongen wordt op verhoging, zo mogelijk, van de studietoe-

lagen. Deputaten dienen voortdurend het belang van de kas onder de aandacht der kerken te brengen. Ds. A. C. Noort, secretaris van deputaten, zegt dat deputaten terzake diligent zijn en naar vermogen zullen handelen.

Met het oog op door prof. J. Hovius aan de orde te stellen zaken gaat de synode in comité vergaderen.

Art. 46.

Comité-generaal.

Art. 47.

Sluiting.

Nadat ds. H. C. van der Ent is voorgegaan in dankgebed, volgt sluiting van deze zitting der synode.

VIJFDE ZITTING

donderdag 10 september van 9—12 uur.

Art. 48.

Opening.

De praeses opent de zitting. Nadat Ps. 108 : 1 gezongen is, leest hij Luc. 14 : 16-27 en draagt hij in gebed de arbeid der synode de Here op.

Art. 49.

Appèl-nominaal.

Alle afgevaardigden blijken aanwezig te zijn als in de vierde zitting.

Art. 50.

Notulen.

De voorlopige acta van de derde en vierde zitting worden gelezen en vastgesteld.

Art. 51.

Termijn voor het inzenden van stukken.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten dat tot en met maandag 14 sept. nog stukken gericht kunnen worden tot de generale synode.

Art. 52.

Terugbetaling van genoten studietoelagen E.B.P.

De behandeling van de zaken van de kas E.B.P. vervolgend, stelt de praeses aan de orde de instructie van de part. synode van het Zuiden (B 1), luidende:

De part. synode van het Zuiden verzoekt de generale synode de mogelijkheid te onderzoeken om een dusdanige juridische vorm te vinden die de terugbetaling van genoten studiegelden uit de

kas E.B.P. regelt, dat maatregelen kunnen genomen worden, die leiden tot terugbetaling van voor ondersteuning genoten gelden uit genoemde kas, door diegenen die om redenen van persoonlijke aard of door eigen schuld:

- a. de Chr. Geref. Kerken verlaten, anders dan om kerken te gaan dienen, waarmede de Chr. Geref. Kerken in correspondentie staan, of die tot een andere staat des levens overgaan;
- b. de theologische school verlaten of daarvan door het curatorium der school verwijderd worden.

Zulks ter verduidelijking en herziening van de redactie van het besluit der generale synode 1944, acta art. 36, waarbij in de formulering van het besluit der synode, tegen de bedoeling van de aangenomen instructie, het „tenzij” werd weggelaten.

Commissie I heeft hierover rapport uitgebracht (bijlage XIV sub 123 C).

Na enige bespreking, waarin enerzijds opgemerkt wordt, dat de synode van 1944 bedoelde in geen enkel opzicht terugbetaling te vorderen, alsmede dat de kerk in zaken als deze niet moet procederen, te meer daar de gevraagde juridische vorm moeilijk te vinden is, maar anderzijds wordt aangedrongen op het treffen van maatregelen die in onverhoopt voorkomende gevallen terugvordering mogelijk maken, wordt besloten overeenkomstig het gewijzigde voorstel van de commissie

1. het besluit van de synode van 1944 te herzien in deze zin:

Van degene die voor rekening van de kas studeert, wordt geen terugbetaling van genoten studietoelagen gevraagd; terugbetaling is wel verplicht in geval iemand de theologische school zonder geldige reden verlaat of door het curatorium daarvan wordt verwijderd, of later met de Chr. Geref. kerken breekt, met welke regeling ieder die een toelage uit de kas ontvangt, zich schriftelijk accoord moet verklaren;

2. het sub 1 genoemde besluit op te nemen in het Reglement voor de kas tot ondersteuning van on- en minvermogene studenten.

De handelingen van de deputaten voor het beheer van deze kas worden goedgekeurd. Hun wordt dank gebracht voor de door hen verrichte arbeid (zie art. 219).

Art. 53.

Evangelisatie.

Het rapport van de deputaten voor de evangelisatie wordt in behandeling genomen (bijlage XVII). Hierover rapporteert commissie 123 II (bijlage XVIII). 132

Betreffende de door de commissie betwijfelde juistheid van de combinatie van generaal-deputaat met het presidium van het deputaatschap geeft prof. dr. J. van Genderen, adviseur van deputaten, de toelichting, dat deputaten een regeling hebben getroffen inzake de aftreding van functionarissen in het deputaatschap, uitgezonderd de functies van de generale deputaten, tengevolge waarvan de huidi-

ge praeses is gekozen. Inzake de door de commissie geconstateerde onjuiste uitvoering van art. 8 sub b van de Evangelisatie-orde delen deputaten mede, dat in het onderhavige geval gehandeld wordt overeenkomstig art. 8 sub e der orde.

Wanneer in de bespreking blijkt dat verschillende vragen betreffende de voorgestelde kadervorming en de kerkelijke positie van de evangelisatie-predikant nader overleg tussen commissie II en de ter synode aanwezige deputaten noodzakelijk maken, worden deze zaken terugverwezen naar de commissie (zie art. 147).

Betreffende de conclusies van de commissie besluit de synode

- ad 1: de deputaten te danken voor hun werkzaamheden en hun handelingen goed te keuren;
- ad 2: terug te wijzen naar de commissie;
- ad 3: te doen vervallen na de gegeven toelichting;
- ad 4: idem, daar de voorgestelde opdracht niet nodig is, gezien het rapport van de deputaten voor de financiële controle;
- ad 5: terug te wijzen naar de commissie;
- ad 6: te behandelen wanneer de benoemingen aan de orde komen.

Art. 54.

Behartiging van de geestelijke belangen van hen die ter koopvaardij varen.

De praeses geeft het rapport van de deputaten voor de behartiging van de geestelijke belangen van hen die ter koopvaardij varen, in behandeling (bijlage XIX).

Bij de bespreking van dit rapport wordt de noodzaak bepleit, hen die ter koopvaardij varen, in de voortdurende aandacht en zorg van de plaatselijke kerkeraden aan te bevelen, alsmede de wenselijkheid iemand aan het deputaatschap toe te voegen, die uit ervaring bekend is met deze aangelegenheid.

In aansluiting hierop wordt het schrijven van de Ned. Zeemanscentrale (10x) behandeld. Het verzoek om wederom een bijdrage te voteren wordt ingewilligd.

Art. 55.

Collecterooster.

De praeses stelt het rapport van de deputaten voor de samenstelling van het collecterooster aan de orde (bijlage XX).

De wenselijkheid om op dit rooster ook de eventuele omslagen en streefbedragen voor de verschillende kassen te vermelden, zullen deputaten overwegen.

Met dank voor hun handelingen wordt het beleid van deputaten goedgekeurd.

Art. 56.

Gedenkboek Chr. Sanatorium Sonnevand.

Ter begeleiding van het ingekomen stuk geplaatst op de agenda sub 10 v, biedt oud. ds. C. van der Zaal de leden van de synode na-

mens het bestuur van het Chr. Sanatorium Sonnevanck het Gedenboek aan, dat bij het gouden jubileum van Sonnevanck werd uitgegeven. Gaarne wordt deze attentie aanvaard. Een dankbetuiging zal aan het bestuur worden gezonden.

Art. 57.

Sluiting.

De vijfde zitting wordt gesloten, nadat ds. J. H. Velema is voorgegaan in dankzegging.

ZESDE ZITTING

donderdag 10 september 1959 van 2—5.30 uur.

Art. 58.

Opening.

Na de zitting te hebben geopend laat de praeses zingen Ps. 119 : 45 en gaat hij voor in gebed.

Art. 59.

Appèl-nominaal.

De afgevaardigden blijken bij gehouden appèl aanwezig te zijn als in de vorige zitting.

Art. 60.

Buitenlandse afgevaardigde.

Na voorlezing van een desbetreffend schrijven van de Ref. Church of Australia (10 dd, bijlage XXI) heet de praeses ds. Y. van der Woude, afgevaardigde van deze kerk, hartelijk welkom en geeft hij hem gelegenheid de synode toe te spreken. ¹³⁴

Dankbaar dat hem deze gelegenheid geboden wordt, wijst ds. Van der Woude op de vele moeilijkheden die de jonge en kleine kerken in het nieuwe vaderland ondervinden, zowel in het persoonlijke leven der emigranten, als in het kerkelijke leven in een werelddeel waar het geloof in de Christus der Schriften zo goed als dood is. Voorstanders van de Wereldraad van Kerken zouden een jaar in Australië moeten vertoeven om radicaal genezen te worden van hun sympathieën. Het sterke isolement, waarin de Ref. Church leeft, die volop Australische kerk wil zijn, maakt de te voeren schoolstrijd extra zwaar. Hij doet een dringend beroep op het medeleven en medebidden in deze strijd en vraagt de hartelijke steun van de Chr. Geref. Kerken, wanneer een beroep op hun offervaardigheid voor deze levenszaak wordt gedaan.

Ds. J. H. Velema beantwoordt, als secretaris van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, ds. Van der Woude en wenst hem en de kerken in Australië toe de goede strijd des geloofs te strijden, in getrouwheid en volkomen hopen op de genade in de Here Jezus Christus.

Art. 61.

Emigratie.

Het rapport van de deputaten voor de emigratie vraagt nu de aandacht van de synode (bijlage XXII).

Uit de gevoerde bespreking, waarin o.m. gewezen wordt op het feit dat een deputaatschap als het onderhavige steeds de kosten van vergaderen en administratie ten laste van de kas der generale synode kan brengen, resulteert de wens van de synode dat de deputaten in alle opzichten diligent en actief zullen zijn t.o.v. de Chr. Emigratie Centrale, en zullen aandringen op zulk een samenwerking met genoemde organisatie dat deze hen direct op de hoogte stelt van de namen en adressen van diegenen uit de kerken, die voornemens zijn te emigreren. Tevens wordt wenselijk geacht, dat de uitgegeven attestatieformulieren naast de Nederlandse tekst ook de Engelse vertaling ervan zullen bevatten.

Besloten wordt

op de begroting een bepaald bedrag uit te trekken voor de arbeid van deze deputaten, hun handelingen goed te keuren en daarvoor dank te betuigen.

Art. 62.

Presentie.

Met het oog op een familie-aangelegenheid vraagt en ontvangt ds. J. P. Geels verlof te vertrekken. In zijn plaats neemt de secundus-afgevaardigde ds. D. Slagboom zitting, die door opstaan instemming betuigt met de belijdenis.

Art. 63.

Schorsing van de zitting.

De zitting wordt enige ogenblikken geschorst, opdat het moderamen zich kan beraden over de geuite wens meer tijd voor bestudering van de inmiddels uitgekomen commissierapporten te ontvangen.

Na heropening deelt de praeses mede, dat het moderamen het bezwaar tegen een al te intensieve werkmethode, gelet mede op de aanhoudende zomerwarmte, deelt.

De middagzitting kan met een half uur bekort worden. Wanneer de zitting dinsdag 15 september a.s. om 10 uur begint, is er naar de mening van het moderamen voldoende ruimte gegeven. De synode besluit dienovereenkomstig.

Art. 64.

Contact met de jeugdbonden.

Het rapport van de deputaten voor het contact met de jeugdbonden wordt in bespreking gegeven alsmede het desbetreffende rapport van commissie III (bijlagen XXIII en XXIV).

In de bespreking wordt erop gewezen dat het commissierapport enigszins eenzijdig het accent laat vallen op het Jeugdcentrum. Het gaat de bonden in de eerste plaats om kadervorming, waarvoor het aantrekken van een jeugdleider, die het werk kan stimuleren, nodig

is. Hierdoor zal er een centraal punt komen, waaruit het jeugdcentrum moet groeien, dat uiteraard voor meer doeleinden gebruikt kan worden, zoals conferenties etc.

De synode besluit

met dank het beleid van deputaten goed te keuren en verklaart in te stemmen met de pogingen van de jeugdbonden in overleg met de deputaten om te komen tot de voorgestelde uitbouw van het jeugdwerk.

Art. 65.

Vrije zondagen.

De praeses geeft de volgende instructie, ingezonden door de part. synode van het Zuiden in behandeling (A 3):

De part. synode van het Zuiden, lettend op het groot aantal vacante kerken binnen haar ressort, besloot er bij alle kerkeraden binnen haar ressort ernstig op aan te dringen het aantal vrije zondagen van de predikanten te stellen op minstens acht per jaar, met dien verstande, dat minstens vier zondagen per jaar worden besteed in vacante kerken. Gezien de gangbare gewoonte, dat de beroepsbrief aan de predikanten zes vrije zondagen toestaat, verzoekt de part. synode de generale synode er bij alle kerkeraden evenzeer op aan te dringen, dat dit minstens acht worde, waarbij er vier dienen te worden besteed om te voorzien in de nood van de vacante kerken.

Na enige bespreking, waarin de nood van de vacante kerken inzake de voorziening in de dienst des Woords wordt onderstreept, besluit de synode, de intentie van deze instructie aanvaardend,

gezien het tekort aan predikanten, de aandacht van de kerkeraden die een eigen predikant bezitten, te richten op de noodzaak de vacante kerken te helpen door meer vrije zondagen te geven aan hun predikanten.

Art. 66.

Schorsing van de zitting.

In verband met de pauze schorst de praeses de zitting tot 7 uur.

VERVOLG ZESDE ZITTING

donderdag 10 september 1959 van 7—9.30 uur.

Art. 67.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 146 : 4.

Art. 68.

Theologische school.

Het rapport van het curatorium van de Theol. School wordt door

141 de praeses aan de orde gesteld, waarover commissie I rapport heeft
148 uitgebracht (bijlagen XXV en XXVI).

De in het commissierapport in uitzicht gestelde toelichting inzake het stichten van een bibliotheekgebouw, wordt gegeven door ds. J. H. Velema, die de aandacht vestigt op de noodzaak van een nieuw gebouw voor de bibliotheek, waarin ook een aula kan worden ondergebracht, en door oud. J. Groenendijk, die de technische zijde van de zaak belicht. Oud. ds. C. van der Zaal spreekt een hartelijk woord van aanbeveling voor de vrouwenactie ten bate van bibliotheek en bibliotheekgebouw, wat door de rapporteur van commissie I wordt onderstreept.

Op de in de bespreking gestelde vraag betreffende de verhouding tussen hoogleraren en studenten en de in het curatoren-rapport sub 5 gerapporteerde mogelijkheid van meer praktische vorming in het vijfde studiejaar, antwoordt prof. dr. B. J. Oosterhoff, dat de hoogleraren pogen zoveel mogelijk in persoonlijke relatie tot de studenten te treden om zo tot een geestelijke ontmoeting te komen. Wat de praktische vorming betreft, antwoordt de hoogleraar dat de primaire reden, die tot verlenging van het aantal studiejaar noopte, was gelegen in de studie, die in vier jaar niet volbracht kon worden. De mogelijkheid om tot meer praktische vorming te geraken, die genoemde verlenging biedt, heeft de voortdurende aandacht van het college van hoogleraren. Van verschillende zijden is reeds voorlichting gegeven o.m. op maatschappelijk gebied. Ook in het evangelisatiewerk hebben de studenten een mogelijkheid van praktische vorming. Naar meer mogelijkheden wordt gezocht.

Na enige wijziging worden de voorstellen van de commissie aangevaard en besluit de generale synode

1. het curatorium te danken voor zijn arbeid en zijn handelingen goed te keuren;
2. het mandaat te geven om op het terrein van de Theol. School een gebouw voor de bibliotheek annex aula te stichten en de financiering ervan te regelen zoals voorgesteld wordt in punt 6 van zijn rapport;
3. ernstige aandacht te besteden aan vermeerdering van inkomsten voor de Theol. School, aangezien de uitgaven stijgen en de inkomsten niet dienovereenkomstig vermeerderen, en derhalve het streefbedrag te stellen op f 0,70 per lid en dooplid per jaar, er bij de kerken op aandringend dit bedrag ook metterdaad op te brengen, waarop de classis controle oefene;
4. aan het curatorium opdracht te geven t.a.v. de benoemingen van een secretaris-curator en een eerste en tweede penningmeester een aanbeveling te geven van twee personen voor elke functie.

Art. 69.

Reglement voor de Theol. School.

Vervolgens gaat de synode over tot de behandeling van het door het curatorium ingediende concept-reglement voor de Theol. School.

Overeenkomstig het voorstel van commissie I (bijlagen XXV en 145
XXVI sub 5) besluit de synode 149

1. in art. 2 het woord „voordracht” te veranderen in „aanbeveling”;
2. art. 9 als volgt te lezen: „Gedurende de cursus houdt het college van hoogleraren vergaderingen om te bespreken wat in het belang van de Theol. School is”;
3. in art. 16 de eerste vermelding van het college van hoogleraren te wijzigen in „het curatorium”;
4. in de Regeling volgens art. 15 van het Reglement voor de Theol. School voor de laatste alinea in art. 2 in te voegen: „Tenzij hij de daarvoor vereiste getuigschriften bezit, wordt niemand zonder examen in een hogere klas dan de eerste geplaatst”;
5. het aldus gewijzigde concept te aanvaarden en mitsdien vast te stellen het volgende

Reglement voor de Theologische School van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Art. 1.

De Christelijke Gereformeerde Kerken onderhouden, naar art. 20 K.O., een Theologische School voor de opleiding tot dienaar des Woords. Zij is gevestigd te Apeldoorn. Verplaatsing kan geschieden bij besluit van de generale synode.

Art. 2.

De Theologische School staat onder het opzicht van een curatorium, dat door de generale synode wordt gemachtigd en geïnstrueerd.

Elke particuliere synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken wijst twee curatoren aan uit de predikanten, die zich in haar ressort bevinden, een wetenschappelijke opleiding hebben genoten en bij voorkeur minstens vijf jaar in het ambt staan.

Daarenboven benoemt de generale synode, op aanbeveling van het curatorium een secretaris-curator.

Art. 3.

Het curatorium vergadert minstens eenmaal per jaar ter plaatse waar de Theologische School is gevestigd.

De president van het curatorium wordt voor een jaar naar toerbeurt aangewezen.

De hoogleraren van de Theologische School wonen de vergaderingen van het curatorium bij en hebben een adviserende stem.

Wanneer het curatorium zulks nodig acht, worden de lectoren voor het geven van adviezen en beoordelingen uitgenodigd.

Art. 4.

Het curatorium neemt kennis van alles wat tot de Theologische

School in betrekking staat.

Een penningmeester, benoemd door de generale synode, beheert onder verantwoording aan het curatorium de gelden.

Het curatorium zendt jaarlijks een gedrukt verslag van zijn werkzaamheden aan elke kerkeraad.

Zo dikwijls de generale synode wordt gehouden, geeft het curatorium aan deze synode een verslag van de toestand van de Theologische School.

Art. 5.

De generale synode benoemt de hoogleraren van de Theologische School, bij voorkeur uit de predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken. In elk geval moet de benoemde lid van een van deze kerken zijn.

Art. 6.

Onder nadere goedkeuring van de generale synode kan het curatorium, gehoord het advies van de hoogleraren, voor het onderwijs in enige vakken lectoren benoemen. Ook de lectoren moeten lid van een van de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn.

Art. 7.

Door de generale synode worden, met advies van het curatorium, de vakken van onderwijs aan de hoogleraren toegewezen.

Art. 8.

Eén van de hoogleraren fungeert als rector. Gedurende één jaar voert deze het bestuur van de Theologische School. De functie van rector wordt bij opvolging door de hoogleraren vervuld.

Art. 9.

Gedurende de cursus houdt het college van hoogleraren vergaderingen om te bespreken wat in het belang van de Theologische School is.

Art. 10.

De traktementen van hoogleraren en lectoren worden, onder goedkeuring van de generale synode, door het curatorium vastgesteld.

Wie ophoudt lid van een van de Christelijke Gereformeerde Kerken te zijn, verliest alle aanspraak op bezoldiging.

Art. 11.

Studenten van de Theologische School zijn allen, die met toestemming van het curatorium door de rector in het Album Studiosorum zijn ingeschreven. Niemand kan worden ingeschreven beneden de leeftijd van 17 jaren. Bij bijzonder gunstige aanleg kan hier een uitzondering op worden gemaakt.

Een student, die de Theologische School verlaat of daarvan wordt verwijderd krachtens besluit van het curatorium, gehoord het college van hoogleraren, wordt niet langer als student beschouwd in de zin van dit artikel.

Art. 12.

Om te worden ingeschreven moet men met gunstig gevolg het admmissie-examen hebben afgelegd.

Bij het admmissie-examen moet worden overgelegd, behalve het bewijs dat men minstens één jaar lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk is, een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkeraad van de kerk waartoe de aspirant behoort.

Het admmissie-examen, dat wordt afgenomen door het curatorium, bijgestaan door hoogleraren, omvat:

- a. een onderzoek naar de vreze des Heren en de beweegredenen om evangeliédienaar te worden;
- b. een onderzoek naar de kennis van de Bijbelse geschiedenis en van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse catechismus.

Bezitters van het getuigschrift A van het eindexamen gymnasium of staatsexamen A voor toelating tot de universiteit worden, nadat zij met gunstig gevolg het onderzoek onder a en b genoemd hebben doorstaan, toegelaten tot de propaedeuse der theologie.

Bezitters van het getuigschrift B van het eindexamen gymnasium of staatsexamen B voor toelating tot de universiteit hebben, nadat zij met gunstig gevolg het onderzoek onder a. en b. genoemd hebben doorstaan, een aanvullend examen in Latijn, Grieks en geschiedenis af te leggen.

Wanneer een nieuw-ingeschreven student bewijzen kan tonen van afgelegde propaedeutische of theologische examens aan een inrichting voor hoger onderwijs, wordt in ieder geval afzonderlijk door het college van hoogleraren een beslissing genomen ten aanzien van vrijstellingen van tentamens of examens in enig vak.

Het eerste jaar van inschrijving wordt altijd als een proefjaar beschouwd.

Art. 13.

De theologische studie is over vijf jaren verdeeld, met dien verstande dat het onderwijs in het eerste studiejaar een propaedeutisch karakter draagt.

De propaedeuse omvat: Hebreeuws, Nieuw-Testamentisch Grieks, patristisch Latijn, archeologie, inleiding op de kerkgeschiedenis, geschiedenis der wijsbegeerte, inleiding tot de geschiedenis-filosofie, psychologie, en logica.

In de volgende studiejaren wordt onderwijs gegeven in: canoniek Oud- en Nieuw-Testament, tekstkritiek, hermeneutiek, exegese Oud- en Nieuw-Testament, historia sacra, historia revelationis, algemene en

vaderlandse kerkgeschiedenis, kerkrecht, dogma-geschiedenis, inleiding dogmatiek, dogmatiek, apologetiek, ethiek, symboliek, liturgiek, homiletiek, catechetiek, poimeniek, evangelistiek, zendingswetenschap en encyclopedie.

De examina zijn de volgende:

- a. het propaedeutisch examen, omvattend de vakken Hebreeuws, Nieuw-Testamentisch Grieks en patristisch Latijn.
Om tot dit examen te worden toegelaten moeten bewijzen worden overgelegd dat tentamen is gedaan in de overige propaedeutische vakken.
- d. het ~~laatste~~^{eerste} gedeelte van het kandidaatsexamen, omvattend de vakken canoniek Oud- en Nieuw-Testament en kerkgeschiedenis. Bij dit examen moeten bewijzen worden overgelegd, dat propaedeutisch examen is afgelegd en dat tentamen is gedaan in historia sacra, historia revelationis, tekstkritiek, hermeneutiek en encyclopedie.
- c. het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen, omvattend de vakken vaderlandse kerkgeschiedenis, symboliek en ethiek.
Bij dit examen moeten bewijzen worden overgelegd, dat het eerste gedeelte van het kandidaatsexamen is afgelegd en dat tentamen is gedaan in dogmageschiedenis, inleiding dogmatiek en zendingswetenschap.
- d. het laatste gedeelte van het kandidaatsexamen, omvattend de vakken exegetische Oud- en Nieuw-Testament, dogmatiek, homiletiek en kerkrecht.
Bij dit examen moeten bewijzen worden overgelegd, dat het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen is afgelegd en dat tentamen is gedaan in apologetiek, catechetiek, liturgiek, poimeniek en evangelistiek.
Voor het afleggen van dit examen is een som van f 25,— verschuldigd.

Het propaedeutisch examen en het eerste en tweede deel van het kandidaatsexamen worden afgelegd voor het college van hoogleraren. Hierbij zal het curatorium vertegenwoordigd zijn door het moderamen.

Aan hen, die met goed gevolg het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen hebben afgelegd, wordt door het curatorium, na gunstig advies van het college van hoogleraren, preekconsent verleend.

Het derde of laatste deel van het kandidaatsexamen wordt afgenomen in een vergadering van het curatorium. Na gunstige uitslag stelt het curatorium, het advies van het college van hoogleraren gehoord, beroepbaar in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Art. 14.

De cursus loopt jaarlijks van eind september tot begin juli.

De vakanties worden door het college van hoogleraren, onder goedkeuring van het curatorium, geregeld.

De studenten zijn verplicht de colleges, die zij in overleg met het

college van hoogleraren hebben aangevangen, getrouw bij te wonen. Verzuim mag niet zonder toestemming van de rector geschieden.

Wanneer een student zich onbehoorlijk gedraagt, zullen de hoogleraren hem hierover onderhouden. Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft, zal hem door het college van hoogleraren de toegang tot de colleges worden ontzegd. De definitieve beslissing berust bij het curatorium.

Het collegegeld bedraagt *f* 100,— per jaar, te voldoen in twee termijnen, nl. per 1 oktober en per 1 april. Wie de Theologische School verlaat of van haar wordt verwijderd heeft geen recht op terugbetaling.

Art. 15.

Aan de Theologische School is verbonden, eveneens onder opzicht van het curatorium staande, een voorbereidende opleiding tot de propaedeutische studiën der theologie voor hen die met gunstig gevolg het admissie-examen hebben afgelegd, maar niet in het bezit zijn van de in de laatste alinea's van art. 12 genoemde getuigschriften.

Al wat het onderwijs, de examens enz. van deze voorbereidende opleiding betreft, wordt door het curatorium, het college van hoogleraren gehoord, geregeld.

Art. 16.

Op verzoek van een buitenlandse kerk, waarmee de Christelijke Gereformeerde Kerken in correspondentie staan, kan door het curatorium aan personen uit zulk een kerk worden toegestaan de colleges aan de Theologische School te volgen. Zij hebben zich hierbij te houden aan de regels, die door het college van hoogleraren worden gesteld.

In aansluiting hierop aanvaardt de synode eveneens het door het curatorium ingediende concept voor de Regeling volgens art. 15 van bovenstaand Reglement, gewijzigd op voorstel van commissie I, en stelt mitsdien vast de

Regeling volgens art. 15 van het Reglement voor de Theologische School.

Art. 1.

In de voorbereidende opleiding, die vier klassen omvat, worden de volgende vakken onderwezen: Bijbelkennis, Nederlandse taal en letterkunde, Latijn, Grieks, Frans, Duits, Engels, vaderlandse geschiedenis, algemene geschiedenis en aardrijkskunde.

Art. 2.

Alleen wie met gunstig gevolg het admissie-examen heeft afgelegd wordt ingeschreven als leerling van de voorbereidende opleiding.

Bij het admissie-examen moet worden overgelegd behalve het bewijs dat men minstens één jaar lid van een Christelijke Gereformeer-

de Kerk is, een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkeraad van de kerk waartoe de aspirant behoort.

Het admissie-examen, dat wordt afgenomen door het curatorium van de Theologische School, bijgestaan door hoogleraren, omvat:

- a. een onderzoek naar de vreze des Heren en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden;
- b. een onderzoek naar de kennis van de Bijbelse geschiedenis en van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse catechismus;
- c. een schriftelijk onderzoek, zo nodig door een mondeling examen aangevuld, naar de mate van ontwikkeling, waarbij voor toelating tot de eerste klas dezelfde eisen worden gesteld als bij de toelatingsexamens tot de inrichtingen voor middelbaar of voorbereidend hoger onderwijs, behoudens wat de vakken betreft waarvoor vrijstelling wordt verleend.

Indien het curatorium daartoe redenen meent te hebben, kan het aan een aspirant gelegenheid geven om na een vast te stellen tijd een voortgezet examen te doen.

Tenzij hij de daarvoor vereiste getuigschriften bezit, wordt niemand zonder examen in een hogere klas dan de eerste geplaatst.

Het eerste jaar van inschrijving wordt altijd als een proefjaar beschouwd.

Art. 3.

Bij het overgangsexamen naar de tweede klas, dat in een vergadering van het curatorium plaats vindt, wordt een onderzoek ingesteld naar de kennis van de Nederlandse taal, het Latijn en het Grieks; voor de overige vakken wordt volstaan met een rapport van het college van docenten.

De beslissing omtrent de overgang naar de derde en de vierde klas berust bij het docenten-college.

Het examen aan het eind van de vierde klas wordt afgenomen in een vergadering van het curatorium en omvat de vakken Nederlandse taal en letterkunde, Latijn en Grieks. Een gunstige uitslag van dit examen verleent toegang tot de propaedeuse der theologie.

Art. 4.

Wanneer een leerling van deze voorbereidende opleiding zich onbehoorlijk gedraagt, zal het college van docenten hem hierover onderhouden. Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft, zal hij als leerling worden geweerd. De definitieve beslissing berust bij het curatorium van de Theologische School.

Art. 5.

Het jaarlijks lesgeld bedraagt f 100,— te voldoen in twee gelijke termijnen, nl. per 1 oktober en per 1 april.

Wie deze vooropleiding verlaat of van haar wordt verwijderd heeft geen recht op terugbetaling.

Tenslotte besluit de synode, gehoord de rapporterende commissie en het advies van prof. dr. J. van Genderen,

het curatorium op te dragen voorstellen te doen ter herziening van de Regeling van de emeritaatsverklaring, verlof en ontslag van hoogleraren van de Theologische School.

De praeses spreekt, nu de zaken van de Theologische School zijn afgehandeld, woorden van dank en waardering en wenst met name de hoogleraren lichamelijk en geestelijk 's Heren sterkte toe voor het vervullen van hun zware en belangrijke taak ten dienste van de kerken en de komst van Gods Koninkrijk.

Art. 70.

Praktische vorming.

In aansluiting aan de behandeling van de zaken van de Theologische School stelt de praeses de instructie van de part. synode van het Noorden (B 2) aan de orde, die luidt:

De generale synode voege de volgende bepaling in in het Reglement voor de Theologische School van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, art. 18 sub C na de 2e alinea:

Alvorens tot dit examen te worden toegelaten, behoort de examinandus in overleg met het college van hoogleraren, op hun aanwijzen en onder hun toezicht gedurende bepaalde tijd in één of meer kerken praktisch werkzaam geweest te zijn.

Over deze instructie rapporteert commissie I (bijlage XIV sub D). ¹²⁴

Desgevraagd verklaart oud. ds. C. van der Zaal in zijn toelichting, dat blijkens het gesprokene door prof. Oosterhoff naar de intentie van deze instructie reeds wordt gewerkt. Daarom stelt de part. synode van het Noorden, in de hoop dat het college van hoogleraren in deze instructie een vingerwijzing moge zien bij hun zoeken naar mogelijkheden tot praktische vorming, op verdere behandeling van deze instructie geen prijs en kan zij zich aansluiten bij de laatste alinea van het commissie-rapport.

Overeenkomstig het voorstel van de commissie dringt de synode aan bij het curatorium er naar te streven de praktische werkzaamheden van de studenten in het laatste studiejaar in het kader van de aanwezige mogelijkheden nog meer uit te breiden.

Art. 71.

Antwoord-telegram van Prinses Wilhelmina.

De praeses leest het antwoord-telegram, dat in opdracht van Prinses Wilhelmina aan de synode werd gezonden:

Prinses Wilhelmina heeft mij verzocht u haar vriendelijke dank over te brengen voor de gevoelens die u namens de generale synode der Christelijk Gereformeerde Kerken in uw telegram tot uitdrukking bracht.

w.g. Th. Booy, particulier secretaris.

Art. 72.

Ambtelijke bearbeiding van de schippers.

Het rapport van de deputaten voor de ambtelijke bearbeiding van
 149 de schippers vraagt nu de aandacht der synode (bijlage XXVII). Be-
 152 treffende dit rapport heeft commissie III rapport uitgebracht (bijlage
 XXVIII).

De praeses attendeert op een leemte in het rapport nl. dat ook br.
 M. C. de Jonge van Rotterdam-Centrum als schippersouderling heeft
 gefungeerd, maar doordat hij ophield schipper te zijn, als zodanig is
 afgetreden.

Bij de behandeling van dit rapport, waarbij ds. L. Kleisen als schip-
 perspredikant gelegenheid ontvangt een en ander over zijn arbeid te
 vertellen, wordt vooral gesproken over het al of niet collecteren voor
 dit deputaatschap en het ontbreken van de financiële jaaroverzich-
 152 ten (later ter synode alsnog verstrekt, zie bijlage XXIX). Daar de
 vergadertijd inmiddels ruim overschreden is, wordt de bespreking
 opgeschort tot de volgende zitting.

Art. 73.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting na dankgebed bij monde van ds. W.
 Heerma.

ZEVENDE ZITTING
vrijdag 11 september 1959 van 9—12 uur.

Art. 74.

Opening.

De zevende zitting wordt geopend, waarna de praeses laat zingen
 Morgenzang : 1 en 3. Hij leest Openb. 1 : 4-20 en gaat voor in gebed.

Art. 75.

Appèl-nominaal.

Bij gehouden appèl blijkt de primus-afgevaardigde ds. J. P. Geels
 zijn plaats weer te hebben ingenomen. Voor het overige is de presen-
 tie als bij de vorige zitting.

Art. 76.

Notulen.

De eerste scriba leest de concept-acta van de vijfde en van een
 deel van de zesde zitting. Deze worden vastgesteld.

Art. 77.

Vervolg-ambtelijke bearbeiding van de schippers.

Naar aanleiding van het feit dat deputaten in hun rapport de
 synode vragen of het thans tijd is een collecte in te schakelen, dan
 wel of op dezelfde wijze moet worden voortgewerkt met desnoods
 een beroep op de kerkeraden, verwijst de praeses deputaten naar hun
 eigen instructie (Acta 1956, art. 213 sub A art. 4). Overleg met een
 ander deputaatschap blijft uiteraard mogelijk.

Uit de beide rapporten (bijlagen XXVII en XXVIII) destilleert de praeses de volgende conclusies, die de synode aanvaardt: 149
152

1. met dank voor hetgeen verricht is, keurt de synode de handelingen van deputaten goed;
2. ten aanzien van het geestelijk onderzoek van diegenen, die belijdenis des geloofs afleggen, spreekt de synode uit, dat de verantwoordelijkheid inzake dit onderzoek, ook wanneer hij dit laat verrichten door de schipperspredikant, blijft berusten bij de raad van de kerk, waartoe de betrokkene behoort;
3. de synode steunt ten volle de arbeid door deputaten in samenwerking met anderen verricht ten aanzien van de bevordering van de zondagsrust en -heiliging voor de schippers, en besluit haar dank tot uiting te brengen aan de Raad voor de varende gemeente der Ned. Herv. Kerk, gezien het grote aandeel dat hij in dezen heeft gehad.

Art. 78.

Steunverlening aan de kerken in de drooggelegde polders.

In behandeling wordt genomen het rapport uitgebracht door de deputaten voor steunverlening aan de kerken in de drooggelegde polders (bijlage XXX). Hierover rapporteert commissie III (bijlage XXXI). 153
156

Ds. H. Toorman maakt bezwaar tegen het voorstel van de commissie om het aantal collecten voor dit deputaatschap met één te verminderen, daar de part. synode van het Westen wèl de ondersteuning van de kerk in de Wieringermeer, wat de kosten van de eredienst betreft, per 1 oktober a.s. voor haar rekening neemt, onder voorwaarde echter dat deputaten, volgens machtiging van de vorige synode, zullen zorgen voor een kerkgebouw. Daar dit gebouw er nog niet is, acht hij het onverantwoord om in dit stadium de inkomsten van dit deputaatschap te verminderen.

De synode besluit

1. met dank voor het gevoerde beleid de handelingen van deputaten goed te keuren en in het bijzonder br. W. E. van Dalen te danken voor de door hem verrichte arbeid;
2. uit te spreken dat zij met dankbaarheid heeft kennisgenomen van het besluit van de part. synode van het Westen en van de mededeling van de afgevaardigden dezer part. synode, dat de part. synode de financiële consequenties van haar besluit ten volle honoreert;
3. het voorstel van de commissie van rapport t.a.v. de vermindering van het aantal collecten niet te aanvaarden.

Art. 79.

Kerkbouwaangelegenheden (F.S.K.).

Het rapport van de deputaten voor kerkbouwaangelegenheden wordt door de praeses in bespreking gegeven, alsmede het desbetreffende rapport van commissie VI (bijlagen XXXII en XXXIII). 156
161

Bij de breedvoerige bespreking van deze rapporten wijzen verschil-

lende leden erop dat de activiteit van deputaten nog niet in overeenstemming is met de acute nood die er heerst met name in de snelgroeïende steden en industrie centra. Zij dringen aan op doeltreffende actie die deputaten hebben te voeren, vooral ook met het oog op de toekomst van het kerkelijke leven, willen de Christelijke Gereformeerde Kerken hun positie bij voortgaande verstrooiing in de grote steden handhaven. Dit zal in regionaal en classicaal verband de voortdurende aandacht der kerken moeten hebben.

Oud. J. Groenendijk, voorzitter van deputaten, doet in zijn beantwoording een dringend beroep op de kerken om deputaten vroegtijdig in te lichten omtrent eventuele bouwplannen, opdat zij kunnen overzien wat nodig is. Afgezien van het feit dat de aanloopperiode voor dit deputaatschap enige voorzichtigheid eiste bij het aanvatten van de nieuwe taak, remde het niet voldoende voorhanden zijn van concrete plannen het voeren van grootscheepse actie.

In de tweede ronde wordt gewaarschuwd tegen het te vroeg zelfstandig maken van kleine kerkjes, en gewezen op de mogelijkheid om de beschikbare kerkelijke reserves en middelen zo te beleggen dat deze een garantie vormen voor F.S.K. Nadat aangedrongen is op de noodzaak om bij de te ontplooiën activiteiten te vertrouwen op de Koning der kerk, die uitkomst zal geven, besluit de synode op voorstel van de commissie van rapport:

1. de handelingen van de deputaten goed te keuren en hun dank te brengen voor al hun werk;
2. een schrijven te doen uitgaan tot de kerkeraden, waarin dringend wordt gevraagd trouw voor F.S.K. te collecteren en de gemeente op te wekken tot een ruime bijdrage in deze collecte, met dank voor wat in het verleden reeds bijeen werd gebracht;
3. in dit schrijven tevens de kerkeraden dringend te vermanen, dat zij in hun bouwaangelegenheden toch van meetaf de deputaten zullen betrekken, en niet gerechtigd zijn financiële acties in de kerken te ontplooiën buiten F.S.K. om;
4. aan iedere classis een schrijven te richten, waarin de synode haar dringend adviseert een „plancommissie” in te stellen, welke commissie de door haar te verwerven inzichten over de noodzaak van kerkbouw met name in de grote steden en de uitbreidingsgebieden, aan de deputaten hebben mede te delen, opdat duidelijk worde welke eisen aan het F.S.K. in de toekomst gesteld zullen worden;
5. aan de deputaten op te dragen op grond van de gegevens waarover zij in de toekomst hopelijk zullen beschikken, de propaganda voor F.S.K. met kracht te voeren, waarbij gesteld wordt, dat deputaten het recht hebben zich op eigen initiatief met genoemde plancommissies in verbinding te stellen;
6. opnieuw generale deputaten te benoemen.

Art. 80.

Controle F.S.K.

In aansluiting op de behandeling van het rapport-kerkbouwaange-

legenheden leest de praeses het rapport van de brs. B. Hartog en G. den Hertog, door de generale synode van 1956 aangewezen om de boeken en bescheiden van het Fonds Steun Kerkbouw tot het moment van overdracht aan het deputaatschap voor kerkbouwaangelegenheden te controleren. Overeenkomstig hun voorstel wordt decharge verleend.

Art. 81.

Sluiting.

Nadat op verzoek, gedaan door een der leden tijdens de bespreking van de nood in de snelgroeïende steden, gezongen is Ps. 42 : 5 en ds. G. Bilkes in gebed is voorgegaan, sluit de praeses de zittingen van de eerste synodeweek.

ACHTSTE ZITTING

dinsdag 15 september 1959 van 10—12 uur.

Art. 82.

Opening.

De praeses opent de achtste zitting van de synode. Gezongen wordt Ps. 103 : 9, gelezen Rom. 12 : 1—12, waarna de arbeid der synode in gebed de Here wordt opgedragen.

Art. 83.

Appèl-nominaal.

De praeses houdt appèl-nominaal. De primi-afgevaardigden zijn allen aanwezig met uitzondering van ds. D. Biesma jr. en oud. A. Kooie, die vervangen zijn door hun secundi, resp. ds. G. Blom en oud. C. Verhey. Evenals in de vorige zittingen hebben ook nu weer ds. J. C. Maris en oud. B. Hartog als secundi de plaats ingenomen van de primi-afgevaardigden ds. M. Holtrop en oud. ds. J. Jongeleen.

De voor het eerst ter synode aanwezige leden ds. G. Blom, oud. J. van Dalen en oud. C. Verhey betuigen door opstaan instemming met de belijdenis.

Art. 84.

Mededelingen van het moderamen.

De praeses doet mededeling van de volgende voorstellen van het moderamen:

1. ten aanzien van de brieven van Prinses Wilhelmina (10 r): de synode spreke haar dank en erkentelijkheid hieromtrent uit (dit is reeds door de eerste scriba van de vorige synode schriftelijk aan Hare Majesteit meegedeeld);
2. ten aanzien van het schrijven van br. L. Bijleveld (10 bb): de synode verlene de gevraagde ontheffing als deputaat voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden om gezondheidsredenen met dankbetuiging voor de bewezen diensten en bede voor een algeheel herstel;

3. de I.C.C.C.-Minutes of Proceedings of the Fourth Plenary Congress (10 q) voor kennisgeving aan te nemen;
 4. evenzo te handelen ten aanzien van het schrijven van K. Mulder te Naarden (10 s);
 5. voor het Gedenkboek, ontvangen ter gelegenheid van het gouden jubileum van het Chr. sanatorium „Sonnevandek” (10 v), dank te betuigen (zie art. 56);
 6. het schrijven van het Interk. Prot. Ziekenhuisbureau (10 w) voor kennisgeving aan te nemen;
 7. evenzo te handelen met het schrijven van het Interk. bureau voor beroepingswerk te Amsterdam-Oost (10 y);
 8. het alsnog ontvangen schrijven van de deputaten voor immigratie van de Free Chr. Ref. Church in Canada in handen te stellen van de deputaten voor emigratie.
- Overeenkomstig bovengenoemde voorstellen wordt door de synode besloten.

Art. 85.

Notulen.

De voorlopige notulen van een deel van de zesde en die van de zevende zitting worden gelezen en vastgesteld.

Art. 86.

Kerk en industrie.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de part. synode van het Oosten (G 2), luidende:

De part. synode van het Oosten, overtuigd van de noodzaak van zielszorg, speciaal voor hen, die werken in de industrie, meent dat een deputaatschap geboden is, ter nadere bestudering van het vraagstuk „Kerk en industrie”, om onze kerken van voorlichting en leiding te dienen en verzoekt de generale synode een dergelijk deputaatschap in te stellen.

Aan deze instructie heeft de part. synode toegevoegd het op de classis Apeldoorn uitgebrachte rapport betreffende het vraagstuk van de automatisering en het daaraan verbonden gevaar van de glijdende werkweek en zondagsarbeid (bijlage XXXIV). De conclusies van dit rapport werden door de part. synode van het Oosten aangenomen, met uitzondering van de 6e conclusie die aldus werd gewijzigd:

„Deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid hebben de regering er op te wijzen dat de Overheid als dienaar van Gods geroepen is de zondag als dag des Heren te handhaven en daarom in haar eigen diensten de zondagsheiliging en in de sector van het maatschappelijk leven de zondagsrust te bevorderen en wettelijke maatregelen te nemen waardoor de invoering van de glijdende werkweek, die deze zondagsrust in gevaar brengt, wordt tegengegaan.”

Tevens wordt de instructie van de part. synode van het Westen in behandeling genomen (G 3):

De part. synode van het Westen betuigt adhesie aan de instructie van de classis Apeldoorn, waarbij de aandacht van de generale synode wordt gevraagd voor de vraagstukken rond „kerk en industrie”. Aan deputaten worde opgedragen de bestudering van de doorgaande industrialisatie en automatisering in het bedrijfsleven en de gevolgen daarvan voor de industriewerkers, ten einde de kerken van voorlichting te dienen t.b.v. de ambtelijke zorg voor haar leden en haar activiteit naar buiten in dit opzicht. Met de arbeid worden belast de deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden.

Hieraan heeft de part. synode de volgende toelichting toegevoegd:

De doorgaande industrialisatie en automatisering en het in verband daarmee groeiende continuïteitsel in het bedrijfsleven grijpen zodanig in het leven in, dat bestudering en voorlichting dringend gewenst zijn. Zal overleg met de leidinggevende figuren in de industrie, zowel praktisch als principieel, voldoende effect sorteren, dan zal men zich grondig in deze materie moeten inwerken en over motieven en consequenties moeten kunnen oordelen. Als ideaal dient mede een goede interkerkelijke samenwerking voor ogen te staan. Hoewel de behandeling van deze ingewikkelde materie de instelling van een speciaal deputaatschap wel wettigt, geeft onze part. synode er toch de voorkeur aan deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden met deze arbeid te belasten. Voorkomen moet worden dat men langs elkaar zal heenwerken. Zo nodig kan het aantal deputaten worden uitgebreid, waarbij deskundigen zijn aan te trekken.

Over deze instructies rapporteert commissie III (bijlage XXXV). 169

Nadat de synode zich heeft uitgesproken over de noodzakelijkheid zich op de in de instructies aan de orde gestelde zaak te beraden, wordt breedvoerig gediscussieerd over de vraag of een speciaal deputaatschap hiervoor dient te worden ingesteld dan wel of deze aan gelegenheid kan worden opgedragen aan het deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden, dat daartoe uitgebreid dient te worden met enkele deskundigen om deze zaak speciaal te behartigen. Tenslotte wordt een bemiddelingsvoorstel met meerderheid van stemmen aanvaard en besluit de synode

deze aangelegenheid tot de eerstvolgende synode onder te brengen bij het deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden, dat daartoe de noodzakelijke uitbreiding zal ondergaan, met de opdracht om alsdan te rapporteren over het al of niet continueren van deze incorporatie bij genoemd deputaatschap, onder aanbieding van een concept-instructie betreffende deze taak.

Ten aanzien van de conclusies van het commissierapport, alsmede van de conclusies van het ter synode gebrachte rapport afkomstig van de classis Apeldoorn besluit de synode de formulering ervan te renvoyeren naar de commissie (zie art. 140).

Art. 87.

Het werk van de Bond van Chr. Geref. mannenverenigingen en van de Bond van Chr. Geref. vrouwenverenigingen.

De instructie van de part. synode van het Noorden wordt door de praeses in behandeling gegeven (H 1), welke instructie als volgt luidt:

De generale synode biede morele steun aan het werk van de Bond van Chr. Geref. mannenverenigingen en van Chr. Geref. vrouwenverenigingen door de kerkeraden op te wekken met woord en daad deze bonden te helpen bij het verwezenlijken van hun doelstellingen.

Gehoord de toelichting van oud. ds. C. van der Zaal, dat geen financiële steun wordt bedoeld, en de daarop volgende bespreking besluit de synode

morele steun te bieden aan het werk van de Bond van Chr. Geref. mannenverenigingen en van de Bond van Chr. Geref. vrouwenverenigingen en mitsdien de kerkeraden op te wekken met woord en daad deze bonden te helpen bij het verwezenlijken van hun doelstellingen.

Art. 88.

Overleg inzake herziening van de K.O.

De praeses geeft ds. J. C. Maris gelegenheid rapport uit te brengen namens deputaten voor overleg inzake herziening van de kerkorde. Deze deelt mede dat deputaten niets te rapporteren hebben en dat zij continuering van dit deputaatschap niet nodig achten, daar bij eventueel gewenst overleg de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland kunnen optreden.

De synode besluit

met dank voor hetgeen door hen verricht is, deputaten te ontheffen van hun opdracht.

Art. 89.

Sluiting.

Nadat ds. M. Drayer is voorgedaan in dankzegging sluit de praeses de achtste zitting.

NEGENDE ZITTING

dinsdag 15 september 1959 van 2—6 uur.

Art. 90.

Opening.

De praeses opent de zitting, laat zingen Ps. 72 : 10 en vraagt de zegen des Heren over de te verrichten arbeid.

Art. 91.

Appèl-nominaal.

Bij gehouden appèl-nominaal blijken alle afgevaardigden aanwezig te zijn als in de achtste zitting, uitgezonderd oud. ds. C. van der Zaal,

wiens plaats is ingenomen door zijn secundus oud, H. Ramaker, die instemming met de belijdenis betuigt.

Art. 92.

Evangelieverkondiging onder Israel.

Aan de orde komt nu het rapport van de deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israel (bijlage XXXVI), waarover commissie II rapport heeft uitgebracht (bijlage XXXVII). Alvorens tot de behandeling van deze zaak over te gaan verwelkomt de praeses ds. M. Boertien en verzoekt hem desgevraagd de synode van advies te dienen. 170
176

Op de desbetreffende vragen antwoordt de rapporteur van commissie II, ds. K. J. Velema, dat bij de voorgestelde arbeid van ds. M. Boertien in de staat Israel de raad van de kerk van Groningen zijn lastgever is en blijft, evenals dit in Hamburg het geval was. Ten aanzien van de United Christian Council of Israel merkt hij op dat deze nog in opbouw is, ook wat de grondslag betreft, waarop ds. Boertien, ingeval de synode de gevraagde machtiging verleent, verregaande invloed kan oefenen. Vele arbeidsmogelijkheden worden hem op deze wijze geboden, terwijl hij zijn zelfstandigheid ten volle kan behouden.

Wanneer aan ds. Boertien gelegenheid wordt gegeven de synode toe te spreken en nadere informaties te verstrekken, spreekt hij zijn vreugde uit dit te mogen doen. Gaarne brengt hij de groeten over van de Jerusalem-Kirche. Nu de arbeid in Hamburg ten einde loopt, is hij dankbaar dat de weg naar Israel geopend wordt, ook volgens de door de voorgaande synode uitgesproken begeerte. De aangeboden functie kan onder de zegen van Israels God van grote betekenis worden voor heel de zaak van de evangelieverkondiging onder Israel.

De synode besluit op gewijzigd voorstel van de commissie

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. de deputaten te machtigen hun goedkeuring te verlenen aan een besluit van de zendende kerk om in plaats van Hamburg tot arbeidsveld Jeruzalem aan te wijzen voor ds. M. Boertien, in relatie met de United Christian Council of Israel en indien enigszins mogelijk in samenwerking met de Presb. Church in Ireland.

Vervolgens wordt in behandeling genomen het door de deputaten overeenkomstig het besluit van de vorige synode wederom ingediende concept van de Orde voor de evangelieverkondiging onder Israel, alsmede het concept voor de instructie van deputaten (zie Acta 1956, art. 211, bijlage XLIX).

Op advies van prof. J. Hovius besluit de synode

de op de vorige synode ingediende concepten voorlopig vast te stellen resp. als Orde voor de evangelieverkondiging onder Israel en Instructie voor de deputaten, en hun te verzoeken eventueel in verband met de gewijzigde omstandigheden ter volgende sy-

node met voorstellen tot wijziging, c.q. definitieve vaststelling te komen.

Tenslotte besluit de synode

opnieuw generale deputaten te benoemen, nl. een secretaris en een penningmeester, met hun secundi, alsmede een adviseur.

De praeses spreekt ds. en mevr. Boertien op hartelijke wijze toe, wijzend op dit voor de kerken en voor hen en hun gezin zo belangrijke moment, en wenst hun de gemeenschap des Heren en Zijn ondersteunende genade in rijke mate toe. Een biddende kerk blijft in het vaderland achter u staan, die grote verwachting heeft van de beloften van Israels God.

Op het spontane voorstel van een der leden zingt de synode ds. en mevr. Boertien staande toe de zegenbede uit Ps. 134.

Art. 93.

Buitenlandse zending.

177 De praeses geeft de rapporten, ingediend door de deputaten voor
181 de buitenlandse zending in bespreking (bijlagen XXXVIII - XL).

185 Ook hierover rapporteert commissie II (bijlage XLI).

188 Verschillende vragen worden gesteld t.a.v. de tegenwerking uit de kringen van de Intern. Zendingsraad bij het stichten van een theologische opleiding van inheemse krachten voor de Toradjakerken, de voortgaande steun aan deze kerken in samenwerking met de Geref. Zendingsbond, het inschakelen van buitenlandse kerken als bijv. de Free Church of Scotland om de arbeid op Celebes op den duur over te nemen, de voorgestelde arbeid in Kenya, het in het oog houden van arbeidsmogelijkheden in Zuid-Afrika in samenwerking met de Geref. Kerk van Transvaal.

Deze vragen worden zowel door de rapporteur van commissie II, ds. K. J. Velema, als door de secretaris van deputaten, ds. A. Bikker, uitvoerig beantwoord. Tijdens de oorlog hebben de kerken op Java een eenheid gevormd en aangelokt door het idee der eenheid werden door de Raad van kerken in Indonesië na de oorlog alleen zendelingen via aansluiting bij de Intern. Zendingsraad in Indonesië toegelaten. Jarenlang is getracht in samenwerking met de Geref. Zendingsbond een eigen opleidingsschool te stichten, maar dat is niet gelukt ten gevolge van de moeilijke politieke situatie op Celebes. Samenwerking met genoemde Raad zou in dezen niets hebben gebaat, daar deze Raad zeker geen medewerking zou hebben verleend om bedoelde theologische opleiding te stichten. De periode van het zendingswerk naar oude stijl in Indonesië is voorbij. Er worden slechts visa verstrekt, indien geen inheemse krachten beschikbaar zijn en de inheemse kerken om gespecialiseerde krachten vragen. In hoeverre achter de schermen de tegenwerking gaat om de visa te weigeren, is niet te zeggen. In elk geval werkte de Raad voor de Zending van de Ned. Herv. Kerk niet mee om inlichtingen te krijgen over Nieuw-Guinea.

Het is geenszins de bedoeling de Toradjakerken in de steek te laten. Zolang mogelijk zal de arbeid op Celebes worden voortgezet. De

G.Z.B. worstelt met dezelfde moeilijkheden. De mogelijkheid om in de toekomst personele steun te verlenen is vrijwel uitgesloten. Ook aan buitenlandse kerken zal geen toegang worden verleend.

Door de contacten in de Associated Missions van de I.C.C.C. werd de aandacht der deputaten gevestigd op Kenya, waar de Indep. Board for Presb. Foreign Missions in de buurt van Nairobi enkele zendingsposten heeft. In samenwerking met deze zending zal de arbeid aldaar begonnen kunnen worden en desgewenst kan door bemiddeling van deze zending zelfstandige arbeid worden opgezet. Hoewel ook hier de Intern. Zendingsraad moeilijkheden in de weg kan leggen, wat de visa betreft, is er goede hoop dat dit in orde zal komen.

Indien het niet zou gelukken in Kenya toegelaten te worden dan staat de deur naar Zuid-Afrika hopelijk nog open. Hierbij is evenwel de correspondentie met de Geref. Kerk van Zuid-Afrika in het geding.

De synode besluit op advies van deputaten resp. van commissie II

1. het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. in principe deputaten toe te staan om, indien de weg daartoe geopend wordt, in Kenya te gaan werken, daarbij blijvende binnen het kader van de financiële mogelijkheden; (De nadere formulering van dit besluit wordt ter conceptie gerevoveerd naar commissie II (zie art. 190)
3. deputaten toe te staan, indien de hulp aan de Toradjakerk niet anders kan zijn dan financiële hulp, deze geleidelijk te verminderen;
4. opnieuw generale deputaten te benoemen met hun secundi, alsmede een adviseur.

Art. 94.

„Uw Koninkrijk Kome” - „Vrede over Israel” - „Frontlinie”.

In aansluiting op de behandeling van de zendingaangelegenheden geeft de praeses in bespreking de instructie van de part. synode van het Noorden (H 2), luidende:

De generale synode drage aan deputaten voor de buitenlandse zending, evangelieverkondiging onder Israel en evangelisatie op hun resp. bladen U.K.K., Vrede over Israel en De Frontlinie te combineren tot een gezamenlijke uitgave en verzoeke hun er naar te streven dat deze uitgave in al onze gezinnen gelezen worde.

Tevens wordt hierbij behandeld het schrijven van ds. J. Jongeleen (10 II).

Ook hierover rapporteert commissie II (bijlage XLII).

189

In zijn toelichting op deze instructie gaat ds. A. Hilbers met name uit van de tweede zinsnede, betogend dat de gedachte om „winst” uit de voorlichting c.q. propaganda te halen losgelaten moet worden en dat, desnoods door gratis verspreiding, het doel van de combinatie der zendingsbladen behoort te zijn heel de kerk te doen meeleven met al

de takken van arbeid op dit terrein. Dit is slechts te bereiken door eendrachtige samenwerking zonder versnippering van krachten.

Na enige bespreking, waarin verschillende leden blijk geven er ideëel gezien wel voor te gevoelen, maar het uit utiliteitsoverwegingen praktisch onuitvoerbaar te achten, besluit de synode op voorstel van de commissie

1. het schrijven van ds. J. Jongeleen voor kennisgeving aan te nemen;
2. de bovengenoemde instructie niet te aanvaarden.

Nu de bespreking van de zendingszaken beëindigd is, wijst de praeses op de belangrijke beslissingen die genomen zijn. Hij herinnert aan de arbeid op Celebes, die zo rijk gezegend is, maar ook zwaar beproefd. De wereldgang is in Gods hand. Gods werk gaat voort, op Celebes en in Kenya. „Laten wij — aldus de praeses — bidden en hopen dat, al moeten wij dan bepaalde contacten missen, die we ook niet begeren om der wille van het beginsel der Waarheid, de Here met Zijn zegen het werk krone. Hij triumfeert!”

Op voorstel van ds. A. Bikker besluit de synode een telegram aan ds. M. Geleijnse te zenden om hem en de Toradjakerken te danken voor hun medeleven en hun wederkerig Gods zegen toe te bidden.

Art. 95.

Bijzondere noden.

De praeses vraagt nu de aandacht van de synode voor het rapport van de deputaten voor bijzondere noden (bijlage XLIII), waarover commissie VII van rapport dient (bijlage XLIV sub A). Deze commissie rapporteert tevens over het schrijven van het Landelijk comité voor ouderlingen- en diakenenconferenties (10 kk, bijlagen XLV en XLIV sub F).

Met name het beleid van de deputaten ten opzichte van de voor Hongarije gecollecteerde gelden wordt in discussie gebracht. Verschillende afgevaardigden vragen waarom deputaten, terwijl zo spontaan was geofferd, het grootste deel der gelden in kas hebben gehouden en niet even spontaan hebben afgedragen om de Hongaarse vluchtelingen in hun materiële nood te helpen. Zij achten dit in strijd met het schrijven dat deputaten indertijd de kerkeraden deden toekomen en laken het als een grotendeels onttrekken aan hun bestemming nu de gelden alleen zijn aangewend ter leniging van de geestelijke nood der vluchtelingen.

Zowel de rapporteur van commissie VII, oud. J. L. Floor, als deputaat oud. J. Groenendijk verdedigen het gevoerde beleid. Geleerd door vroeger gevoerde acties hebben deputaten de nodige voorzichtigheid betracht opdat het spontaan geofferde op verantwoorde wijze besteed zou worden, toen na het uitschrijven van de collecte de situatie in Hongarije zich in totaal ongunstige zin wijzigde en rechtstreekse hulp aan Hongarije uitgesloten was. Ds. J. C. Maris wil de handelwijze van deputaten billijken, daar hem bekend is dat vele Hongaarse vluchtelingen door de steun, hun door andere met de Wereldraad in connectie staande fondsen verstrekt, niet meer zelfstandig t.o.v. de

Wereldraad positie kunnen kiezen. Het moet daarom juist geacht worden niet in deze fondsen te participeren.

Art. 96.

Schorsing van de zitting.

In verband met de pauze schorst de praeses de zitting.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

dinsdag 15 september 1959 van 7—9 uur.

Art. 97.

Heropening.

De praeses heropent de zitting, waarna gezongen wordt Ps. 105 : 3. De primus-afgevaardigde ds. D. Biesma jr. heeft zijn plaats weer ingenomen.

Art. 98.

Vervolg - Bijzondere noden.

In de voortgezette bespreking van het rapport van de deputaten voor bijzondere noden en het desbetreffende commissierapport, wordt een voorstel om de behandeling van de aanhangig gemaakte kwestie uit te stellen totdat de voorzitter van dit deputaatschap weer ter synode is, met meerderheid van stemmen verworpen.

Het voorstel van ds. G. Bilkes de deputaten op te dragen alsnog contact op te nemen met het Adm. de Ruyterfonds met het doel na te gaan wat gezien de lopende verplichtingen kan worden bijgedragen tot afwikkeling van dit fonds, wordt naar de commissie gerooyeerd ter nadere formulering (zie art. 216).

De synode besluit

1. het voorstel van de commissie t.a.v. het financiële beleid van de deputaten aan te houden tot de behandeling van het rapport van deputaten voor financiële controle;
2. zich accoord te verklaren met de continuering van de aange-gane verplichtingen t.a.v. de geestelijke verzorging van de Hon-gaarse vluchtelingen.

Art. 99.

De Wekker.

De synode gaat over tot de behandeling van het verslag van de commissie van redactie van „De Wekker” (bijlage XLVI), alsmede 196 de desbetreffende passage in het rapport van het curatorium der Theologische School (bijlage XXV sub 8). 144

Bij de bespreking wordt er o.m. op gewezen dat de batige saldi van „De Wekker” in feite de verbetering van het blad ten goede behoren te komen. Het streven zij er op gericht dat de Theol. School het zonder deze inkomsten uit de kas van „De Wekker” kan stellen. Ook worden wensen geuit t.a.v. de necrologie van ambtsdragers en de jaarlijkse index van artikelen. De commissie van redactie neemt

hiervan nota. Evenzo van de suggestie, jonggehuwden een jaar gratis het blad te laten lezen.

Vervolgens wordt het additionele rapport van het curatorium betreffende „De Wekker” aan de orde gesteld (bijlage XLVII sub A). Op voorstel van het curatorium besluit de synode

1. prof. W. Kremer op zijn verzoek niet opnieuw te benoemen tot hoofdredacteur;
2. aan het verzoek van ds. J. C. Maris om niet te worden herbenoemd tot waarnemend hoofdredacteur en lid van de commissie van redactie te voldoen;
3. het verzoek van prof. L. H. van der Meiden en prof. J. J. van der Schuit niet opnieuw benoemd te worden tot leden van de commissie van redactie in te willigen;
4. voornoemden hartelijk te danken voor het vele dat zij in hun resp. functies hebben verricht ten bate van het blad en daarmee ten bate van de kerken.

De praeses geeft uiting aan de gevoelens van dankbaarheid zowel t.a.v. prof. Kremer, wiens aftreden als hoofdredacteur slechts node geaccepteerd wordt, als t.a.v. de aanwezige afgetreden redactieleden, die gedurende een lange reeks van jaren in dezen de kerken hebben mogen dienen.

Op voorstel van het curatorium besluit de synode

1. te benoemen tot leden van de commissie van redactie: ds. I. de Bruyne, prof. W. Kremer, prof. dr. B. J. Oosterhoff en ds. J. H. Velema;
2. te benoemen tot hoofdredacteur prof. dr. B. J. Oosterhoff, en tot waarnemend hoofdredacteur ds. J. H. Velema.

De praeses spreekt hierop een enkel woord tot de nieuw benoemde hoofdredacteur, hem toewensend op de hem toevertrouwde post met blijdschap en in afhankelijkheid zijn arbeid te mogen verrichten en Gods sterkte en zegen in ruime mate te ervaren. Ook de waarnemend hoofdredacteur wenst hij in zijn redactie-arbeid 's Heren zegen toe.

Prof. Oosterhoff dankt voor het in hem gestelde vertrouwen. Hij aanvaardt deze functie, waarvoor hij zo plotseling wordt geplaatst, met grote schuchterheid. Het curatorium wenste te blijven in de lijn van de traditie en de band tussen „De Wekker” en de Theol. School te bestendigen. Hij doet een hartelijk beroep op zijn mederedactieleden en op de medewerkers om in goede samenwerking het beste voor „De Wekker” te zoeken. „De Wekker” is een zaak van heel de kerk, niet alleen door de bijzondere relatie met de Theol. School, maar ook door haar positie als kerkelijk blad, wat speciale eisen stelt.

Ds. J. H. Velema dankt eveneens voor het gestelde vertrouwen, waarbij ds. I. de Bruyne zich aansluit.

Art. 100.

Kerkelijke houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk.

De praeses stelt het rapport van de deputaten voor de bestudering van de kerkelijke houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk

aan de orde (bijlage XLVIII). Hierover rapporteert commissie VIII ¹⁹⁹
(bijlage XLIX). ²¹³

Na breedvoerige bespreking, waarbij o.m. aan de orde komt de vraag of kwaadwillige verlating het wezen van het huwelijk aantast, alsmede in hoeverre te beoordelen is wie moreel onschuldige partij genoemd kan worden, besluit de synode na toelichting van de deputaten prof. dr. J. van Genderen en ds. D. Biesma jr., die op schriftuurlijke gronden aandringen op het betrachten van grote voorzichtigheid en op de prediking van bekering en verzoening, de door de deputaten aangeboden richtlijnen met een enkele wijziging te aanvaarden, luidende

1. het huwelijk is een instelling Gods, waarbij naar scheppingsordinantie één man en één vrouw in hun totaliteit aan elkaar verbonden worden;
2. omdat het huwelijk een scheppingsordinantie is, behoort het tot de taak van de overheid de huwelijks-, echtscheidings- en familiewetgeving en -rechtspraak vast te stellen; zij heeft dit te doen als „dienaressen Gods” in gebondenheid aan Zijn ordinantiën;
3. de kerk zal de overheid moeten oproepen om in die wetgeving en rechtspraak gestalte te geven aan hetgeen God over de goede orde van het huwelijk heeft geopenbaard;
4. in de regel zal de kerk de beslissing van de overheid in echtscheidingsgevallen erkennen, althans zeker voor wat de rechtsgevolgen daarvan betreft;
5. niettemin behoudt de kerk het recht tot een eigen oordeel over zulk een echtscheiding;
6. echtscheiding op grond van overspel is, hoewel niet geboden, zeker geoorloofd; een tweede huwelijk van of door de onschuldige partij is geoorloofd en kan zonder bezwaar kerkelijk bevestigd worden;
7. ontbinding van het huwelijk religionis causa mag door de gelovige partij niet gezocht worden; wil de ongelovige partij deze ontbinding toch, dan behoeft de gelovige dit niet ten koste van alles te verhinderen (zie art. 145 en 220);
8. de vraag of na een dergelijke huwelijksontbinding (sub 7) de gelovige partij een nieuw huwelijk mag aangaan zolang de andere partij leeft en niet hertrouwd is, kan niet met voldoende zekerheid bevestigend worden beantwoord (zie art. 220);
9. omdat de vraag of een huwelijk in geval van kwaadwillige verlating mag ontbonden worden, en of in dat geval een nieuw huwelijk (door de onschuldige partij) mag worden aangegaan zolang de andere partij leeft, niet met voldoende zekerheid uit de Schrift bevestigend kan worden beantwoord, is het raadzaam, dat bij de beoordeling en behandeling van dergelijke gevallen grote voorzichtigheid worde betracht;
10. de kerk zal nooit mogen aandringen op echtscheiding noch die adviseren; zij zal integendeel moeten wijzen op de nood-

zakelijkheid van bekering t.o.v. datgene wat het huwelijk heeft ontwricht of dreigt te ontwrichten, opdat er verzoening tot stand kome; de kerk zij verkondigster van de vergevende liefde Gods in en door Jezus Christus, en van de mogelijkheid van huwelijksherstel door de vernieuwende kracht van Gods Geest en genade; pastorale bearbeiding en adviezen kunnen hier, onder Gods zegen, leiden tot herstel van gebroken verhoudingen;

11. indien echtscheiding plaats vindt op volgens de kerk onschriftuurlijke gronden, zal de kerkelijke tucht moeten worden toegepast op de schuldige partij(en);
12. wanneer na een volgens de kerk ongeoorloofde scheiding een nieuw huwelijk volgt, zal hieraan geen kerkelijke medewerking kunnen worden verleend, zolang de vorige echtgenoot (echtgenote) nog leeft en nog niet hertrouwd is;
13. hoewel herstel van het door de zonde ontstane kwaad hier veelszins niet mogelijk is, kunnen leden der kerk, op wie in verband met het sub 11 en (of) 12 gestelde de kerkelijke tucht is toegepast, in hun volle rechten hersteld worden na getoond berouw, bewezen christelijke levenswandel en gedane schuldbelijdenis;
14. betreft het personen, op wie het sub 11 en (of) 12 genoemde van toepassing is en die tijdens de kerkelijke behandeling als leden der kerk hebben bedankt, maar weer toegang vragen tot de gemeenschap der kerk, of personen die voor het eerst toegang tot de gemeenschap der kerk verlangen, dan zal dat niet kunnen geschieden dan nadat gedurende een genoegzame proeftijd — door de kerkeraad te stellen na advies van de classis — aan de sub 13 genoemde voorwaarden is voldaan.

Br. M. D. Stafleu verzoekt en verkrijgt aantekening dat hij bezwaar heeft tegen het sub 10 gebruikte woordje „nooit” als z. i. strijdig met het sub 6 gestelde.

Voorts besluit de synode op voorstel van commissie VIII

te wijzen op de dringende noodzaak van pastorale voorlichting inzake sexuele- en huwelijksproblemen, waaraan in prediking, catechese en pastoraat niet kan en mag worden voorbijgegaan.

De praeses dankt namens de synode deputaten voor het breed geargumenteerde rapport, dat zij de synode aanboden.

Art. 101.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. M. Baan in dankzegging is voorgegaan.

TIENDE ZITTING

woensdag 16 september 1959 van 9—12 uur.

Art. 102.

Opening.

De praeses opent de tiende zitting. Nadat gezongen is Ps. 43 : 3 leest hij uit Gods Woord Ps. 67, waarna hij de zegen des Heren vraagt voor de arbeid der synode.

Art. 103.

Appèl-nominaal.

Appèl-nominaal wordt gehouden. Alle afgevaardigden blijken present te zijn als in de voorgaande zitting.

Art. 104-106.

Comité.

Art. 107.

Levenshouding van de christen in deze tijd.

Na opheffing van de comité-vergadering stelt de praeses aan de orde de volgende instructie van de part. synode van het Oosten (F 1):

De part. synode van het Oosten dringt er bij de generale synode op aan een uitspraak te doen t.a.v. de levenshouding van de christen in deze tijd en geeft voor een dergelijke uitspraak bijgevoegde proeve:

De generale synode
constaterende

een algemene vervlakkings in het christelijke leven, zich uitende in een mindere waardering en beleving van de geestelijke waarden; in tanend kerkbezoek en -besef; in de geringe drang om van het heil in Christus te getuigen in de wereld van nu alsmede in het al te gemakkelijk en kritiekloos overnemen en aanvaarden van de gewoonten en gebruiken van deze wereld en haar cultuur;

overtuigd

van de positieve waarde en noodzakelijkheid van een leven in de vreze des Heren; van de eis om juist nu te leven in de verwachting van Christus' wederkomst en ons leven dienovereenkomstig in te richten;

van de betekenis van het pelgrimschap van de christen en zijn roeping om de wereld te gebruiken als niet misbruikende; spreekt uit

dat het meer dan ooit zaak is, dat in de ambtelijke bearbeiding der kerk — in prediking, catechisatie en huisbezoek — aangedrongen wordt op een waarachtige christelijke levenswandel, waarin openbaar komt het onderscheid tussen hen, die de Here vrezen en hen, die Hem niet vrezen;

op de bestrijding van een materialistische levenshouding — zich

o.a. uitende in gok- en loterijzucht — die het christelijke leven uitholt;

op een waken tegen de gevaren, die ons bedreigen vanuit de lectuur, die onze gezinnen binnenstroomt; de radio, die door velen zonder oordeel des onderscheids wordt aangezet; de televisie die de passieve genotslust versterkt, de eigen oordeelsvorming verzwakt, de arbeid voor Gods Koninkrijk grotelijks benadeelt en door haar gerichtheid op het visuele een zo grote invloed heeft dat uitzendingen van on-christelijk gehalte de ongerechtigheid bevorderen; en de film, die in de huidige ontwikkeling meer de schijn dan de werkelijkheid van het leven laat zien;

omdat onverminderd het apostolisch vermaan geldt: „Hebt de wereld niet lief noch hetgeen in de wereld is; zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem”;

en tenslotte als het geheim van deze levenshouding op de noodzaak van de vernieuwing des harten en de kracht en de zegen van een levend geloof voor jong en oud, waardoor we de wereld alleen maar kunnen overwinnen, opdat onder beding van de H. Geest de kerkleden levende gelovigen zijn, onze naasten voor Christus worden gewonnen, de naam des Heren worde verheerlijkt en het in onze levensstijl en levenswaardering openbaar kome dat wij de grote dag van de Here Jezus Christus met groot verlangen verwachten om ten volle te genieten de beloften Gods onder de klem van het woord „dewijl dan deze dingen alle vergaan, hoedanigen behoort gij te zijn in heilige wandel en godzaligheid”.

²¹⁴ Over deze instructie rapporteert commissie VI (bijlage L).

In de nu volgende bespreking wordt enerzijds betoogd dat met name in het concept dat de commissie de synode aanbiedt, te weinig positief stelling gekozen wordt tegen de televisie, en wordt algehele onthouding bepleit. Anderzijds betogen verschillende afgevaardigden dat de beide aangeboden concepten te zeer negatief zijn ingesteld t.o.v. de levensroeping en levenshouding van de christen in deze tijd; zij wensen een positieve uitspraak dienaangaande en vrezen het gevaar van negativisme. Bezwaren tegen bepaalde formuleringen en motiveringen worden naar voren gebracht. Gevraagd wordt of het op de weg van de synode ligt een dergelijke uitspraak, als wordt voorgesteld, te doen, die een tendens in de richting van een pauselijke encycliek kan bevatten, maar volgens anderen kan een boodschap van de generale synode een ruggesteun betekenen in de pastorale praktijk.

Art. 108.

Sluiting.

Ds. D. Henstra gaat voor in dankgebed, waarna de zitting wordt gesloten.

ELFDE ZITTING

woensdag 16 september 1959 van 2—6 uur.

Art. 109.

Opening.

De elfde zitting wordt door de praeses geopend. Hij laat zingen Ps. 132 : 6 en 9 en gaat voor in gebed.

Art. 110.

Appèl-nominaal.

Bij gehouden appèl blijken alle afgevaardigden aanwezig te zijn als in de vorige zitting.

Art. 111.

Telegram van de Bond van Chr. Geref. Mannenverenigingen.

De praeses leest een telegram voor ontvangen van de Bond van Chr. Geref. Mannenverenigingen, die heden zijn bondsdag in Arnhem houdt. Met dank neemt de synode hiervan kennis.

Art. 112.

Notulen.

De voorlopige acta van de achtste en van een deel van de negende zitting worden door de eerste scriba gelezen en na enkele opmerkingen vastgesteld.

Art. 113.

Vervolg - Levenshouding van de christen in deze tijd.

De rapporteur van commissie VI, ds. H. Toorman, ingaande op enkele opmerkingen die in de tiende zitting dienaangaande werden gemaakt, stelt de vraag of de synode nu een uitspraak in dezen wenst te doen. De commissie adviseert wel een uitspraak te doen.

De synode geeft bij meerderheid van stemmen te kennen, dat zij een uitspraak wenst te doen.

Ter bespoediging van de procedure stelt de rapporteur vervolgens voor dat zij die formeel of materieel wijzigingen wensen, deze op schrift zullen stellen en bij de commissie zullen indienen, opdat deze rekening kan houden met hetgeen tot nu gezegd maar nog niet positief geformuleerd is.

De brs. Van Dalen en Den Hertog stellen voor het concept van de part. synode van het Oosten zonder meer te aanvaarden.

Daar het commissie-voorstel prioriteit heeft wordt dit in stemming gebracht en met meerderheid van stemmen aanvaard, zodat de synode besluit

deze zaak voor de juiste conceptie en formulering terug te wijzen naar de commissie (zie art. 184).

Art. 114.

Algemene diaconale en sociale aangelegenheden.

De aandacht van de synode wordt nu gevraagd voor het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden en het desbetreffende rapport van commissie IV (bijlagen LI en LII sub A).

Naar aanleiding van een hierover gestelde vraag besluit de synode het moderamen te machtigen om, indien het dat nodig oordeelt, het rondschrijven van de deputaten inzake de bejaardenzorg dd. 20 juli 1957, als bijlage in de Acta op te nemen.

Betreffende het voorstel van de deputaten, gesteund door commissie IV om deputaten bevoegdheid te verlenen voor de bestudering van bepaalde vraagstukken deskundigen aan te trekken, wordt opgemerkt dat elk deputaatschap bevoegd is voor bepaalde gevallen op deskundigen een beroep te doen hen van advies te dienen, maar dat het onjuist is een deputaatschap het recht te geven zichzelf uit te breiden door het aantrekken van deskundigen.

De synode besluit de voorstellen van de rapporterende commissie gewijzigd over te nemen en uit te spreken

1. dat zij de handelingen van deputaten goedkeurt en hun dank brengt voor hun arbeid;
2. dat zij het deputaatschap continueert en het getal der deputaten uitbreidt tot zeven;
3. dat zij de volgende wijzigingen aanbrengt in de instructie voor deputaten:
 - a. art. 2 wordt vervangen door: „Het getal der deputaten is minstens zeven”;
 - b. art. 3 sub b vervalt, sub c en d worden gehandhaafd als sub b en c;
 - c. art. 4 wordt vervangen door: „Deputaten kunnen de generale synode voorstellen doen, voorzover deze liggen binnen de grenzen van hun werkterrein”;
 - d. in art. 6 worden achter het woord „diaconieën” ingevoegd de woorden „c.q. kerkeraden”;
4. dat zij de kerkeraden bij vernieuwing wijst op het bestaan en het belang van het deputaatschap, ook voor de behandeling van sociale aangelegenheden.

Art. 115.

Verhouding diaconie-overheid.

Vervolgens wordt in behandeling genomen het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden dat handelt over de verhouding diaconie-overheid (bijlage LIII). Ook hierover rapporteert commissie IV (bijlage LII sub B).

Bij de bespreking van het eerstgenoemde rapport worden verschillende bezwaren ingebracht tegen de door de deputaten voorgestelde en door de commissie overgenomen conclusies, alsmede tegen het

daaraan ten grondslag liggende rapport. Algemeen is men van gevoelen dat deze zaak eerst in de grondvergaderingen der kerken dient te worden besproken.

De synode besluit derhalve

met dank en waardering voor alle daaraan bestede arbeid deputaten op te dragen hun rapport inzake de verhouding diaconie-overheid al of niet aangevuld of gewijzigd toe te zenden aan de kerkeraden om deze zaak langs de kerkelijke weg opnieuw aan de orde te stellen op de eerstvolgende synode.

Art. 116.

Plaats van diakenen in de kerkelijke vergaderingen.

De praeses stelt aan de orde het rapport betreffende de plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen (bijlage LIV). Hierop 225 hebben behalve een schrijven van de part. synode van het Westen (10 b, bijlage LV) en van br. C. Drieënhuizen van 's-Gravenhage 227 (10 oo), twee instructies betrekking, nl. van de part. synode van het Oosten (C 1), luidende

De part. synode van het Oosten betreurt dat op de classisvergaderingen in haar ressort het rapport betreffende de plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen niet voldoende kon behandeld worden omdat de afgevaardigden er niet voldoende kennis van hadden kunnen nemen en stelt daarom de generale synode voor de plaatselijke kerkeraden en de meerdere kerkelijke vergaderingen gelegenheid te geven dit rapport nader te bestuderen,

en van de part. synode van het Noorden (C 2), luidende

Betreffende het rapport inzake de plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen en de daarin voorgestelde wijzigingen van de kerkorde stelt de part. synode van het Noorden voor

- a. in plaats van de voorgestelde aanvulling van art. 33 te lezen: „De diakenen-afgevaardigden hebben stemrecht in zaken die hun ambtelijke opdracht raken naar art. 25 en 26 der kerkorde”;
- b. in plaats van het voorgestelde bij art. 47 te lezen: „... tot welke synode uit iedere classis drie dienaren des Woords, drie ouderlingen en één diaken worden afgevaardigd”;
- c. de wijzigingen voorgesteld bij Bijlage I art. 13 en Bijlage XII art. 14 te laten vervallen, daar deze bijlagen conceptregelingen betreffen, die als zodanig nimmer door een generale synode zijn aanvaard, zodat wijziging door de generale synode achterwege kan blijven.

Hierover rapporteert commissie IV (bijlage LII sub C).

219

Daar de in de instructie van de part. synode van het Oosten aan de orde gestelde kwestie prealabel is, wordt deze instructie eerst besproken. In de uitvoerige discussie dienaangaande wordt enerzijds gesteld dat tegen behandeling van deze zaak geen bezwaar kan bestaan, daar het principiële besluit door de vorige generale synode ge-

nomen is en het nu alleen de uitwerking van dat besluit betreft, maar anderzijds wordt met klem betoogd dat, daar in elk geval één part. synode het rapport niet voldoende kon behandelen ten gevolge van het niet tijdig ontvangen van het rapport, behandeling ervan nu niet kan doorgaan.

De synode besluit de instructie van de part. synode van het Oosten aanvaardend,

deputaten ad hoc op te dragen opnieuw hun rapport aan de kerkeraden toe te zenden, opdat het op de komende classicale en particulier synodale vergaderingen besproken kan worden, zodat de eerstvolgende generale synode deze zaak kan behandelen.

Art. 117.

Ambtelijke zorg voor bejaarden.

De praeses geeft de volgende instructie van de part. synode van het Westen in behandeling (C 3):

De part. synode van het Westen, overtuigd dat de kerken in de ambtelijke zorg voor de bejaarden een steeds groeiende taak hebben, die plaatselijk niet volledig is te overzien, dringt er bij de generale synode op aan, richtlijnen te verstrekken voor de voorziening in de geestelijke en stoffelijke noden der bejaarden, waarbij ook de huisvesting worde betrokken.

Bij deze instructie voegde de part. synode de volgende toelichting:

De nood der bejaarden is sterk gevarieerd en heeft tal van oorzaken. Deskundige voorlichting en een deskundige aanpak zijn nodig om afdoende te kunnen helpen. Bovendien is het een probleem, dat alle kerken aangaat. Nog lang niet overal is men doordrongen van het gewicht van deze taak. Ongetwijfeld zullen ook de deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden hieraan hun aandacht schenken, maar het is van de grootste betekenis dat de generale synode zich op dit punt uitsprekt. Wegen en middelen dienen te worden aangegeven om de bejaarden op de meest doeltreffende wijze bij te staan. Zo nodig machtige de generale synode deputaten enige deskundigen aan te trekken.

Over deze instructie rapporteert eveneens commissie IV (bijlage ²²⁰ LII sub D).

Na enige bespreking, waarin o.m. wordt gevraagd in hoeverre de huisvesting de ambtelijke zorg van de geïnstitueerde kerk regardeert, in verband met wat de deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden dienaangaande in hun rapport opmerken, en waarin tevens wordt beklemtoond dat deze zaak allereerst een plaatselijke aangelegenheid is, besluit de synode op voorstel van de commissie:

1. uit te spreken dat, aangezien de kerken in de ambtelijke zorg voor de bejaarden een steeds groeiende taak hebben, bezinning hierop dringend noodzakelijk is, en dat wegen en middelen moeten worden beraamd om de bejaarden op de meest doeltreffende wijze bij te staan;

2. aan de deputaten voor de algemene diaconale en sociale aan-
gelegenheden op te dragen deze zaak in studie te nemen, ten-
einde de kerken van voorlichting te dienen en richtlijnen te
verstrekken voor de voorziening in de geestelijke en stoffelijke
noden der bejaarden, waarbij ook de huisvesting wordt be-
trokken.

Art. 118.

Synodaal archief.

De praeses geeft het rapport van de archivaris van het synodaal archief in bespreking, alsmede het schrijven namens de gemachtigden inzake de kluis te Rotterdam, waarin verwezen wordt naar genoemd rapport (10 aa, bijlage LVI).

228

De synode neemt goede nota van de bij het rapport gevoegde afschriften, resp. van een schrijven van prof. mr. Th. A. Versteeg en van een verklaring van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum betreffende de eigendom van en de toegang tot de archiefkast in de kluis van de Rehoboth-kerk te Rotterdam.

Vervolgens stelt de praeses de deputaten voor de controle van het synodaal archief in de gelegenheid rapport uit te brengen. Bij monde van ds. M. Drayer rapporteren zij, dat zij bij hun controle op 15 sept. j.l. het archief in goede orde hebben bevonden en gaarne voorstellen de archivaris dank te betuigen voor zijn arbeid en hem opnieuw te benoemen. Bij genoemde deputaten rees de vraag, waar zich de archieven van de generale deputaatschappen bevinden. Uitgezonderd dat van de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid bevat het synodale archief niets dienaangaande. Zij zijn van oordeel dat bedoelde archieven om verlies te voorkomen in het synodaal archief thuis horen, voorzover de synode niet enkele deputaatschappen machtigde hun eigen archief te bewaren en te beheren. In het laatste geval echter rijst de vraag of de deputaten voor de controle van het synodaal archief ook deze archieven in hun controle behoren te betrekken.

De synode besluit

1. de archivaris, de voornoemde gemachtigden en de deputaten voor de controle van het synodaal archief te danken voor hun arbeid;
2. overeenkomstig de suggestie van de archivaris een dankbetuiging te zenden aan de heer H. Hoekstra, archivaris van de generale synode van de Geref. Kerken, voor de schenking aan het archief gedaan;
3. vast te stellen dat de archieven van de generale deputaatschappen ondergebracht dienen te worden in het archief van de generale synode, voorzover aan deze deputaten niet is overgelaten en opgedragen hun eigen archief te beheren en te bewaren;
4. de classes en de part. synoden erop te wijzen dat zij diligent dienen te zijn inzake de archivalia van deputaatschappen resp. commissies die in hun ressort werken, om deze op te nemen in het archief van de classis c.q. part. synode.

Art. 119.

Verslagen - deputaatschappen.

De volgende instructie van de part. synode van het Zuiden komt in behandeling (D 2):

De part. synode van het Zuiden

lettend op de behandeling van verschillende kerkelijke zaken op de bredere vergaderingen, waarbij de verslagen van verschillende deputaatschappen nimmer op de kerkeraden rechtstreeks komen (uitgezonderd het curatorenverslag); opmerkend, dat hierbij de grondvergaderingen der kerk niet, zoals volgens presbyteriaal kerkrecht vereist wordt, kunnen meeleven met en kunnen meeeoordelen over vele belangrijke kerkelijke aangelegenheden en tevens dat de afgevaardigden naar de bredere kerkelijke vergaderingen steeds meer op eigen gezag, in plaats van als tolk van de hen zendende vergaderingen, moeten optreden;

stelt aan de generale synode voor haar werkmethode zo te wijzigen en de part. synoden te adviseren zulks eveneens te doen, dat hierin aan de eisen van ons kerkrecht kan worden voldaan.

De part. synode acht dit mogelijk door te bepalen, dat elk voorjaar b.v. vóór 1 maart de jaarrapporten van alle deputaatschappen aan de kerkeraden moeten worden toegezonden, opdat ze op de daarna te houden voorjaarsclasses kunnen worden besproken en eventueel geamendeerd, en aldus op de part. synode en de generale synode het oordeel der kerken (niet slechts van de afgevaardigden) kan worden vernomen.

230 Over deze instructie rapporteert commissie III (bijlage LVII).

Hoewel de intentie van deze instructie instemming ontmoet, worden er tegen de redactie ervan ernstige bezwaren ingebracht, niet alleen tegen het feit dat alle deputaatschappen hierin betrokken worden, maar vooral ook omdat gesproken wordt over het „steeds meer op eigen gezag in plaats van als tolk” optreden der afgevaardigden, en over het „amenderen” van bedoelde jaarrapporten. Ook het voorstel van de commissie om de classis-correspondenten meer in te schakelen, vindt bestrijding, daar dit in de praktijk moeilijk zal werken.

De synode besluit ter voldoening aan de intentie van de instructie en met wijziging van het besluit van de synode van 1925 (art. 41)

aan nader aan te wijzen generale deputaatschappen op te dragen een jaaroverzicht van hun werkzaamheden aan het begin van elk jaar te zenden aan de kerkeraden.

Het moderamen zal de synode een voorstel aanbieden op welke deputaatschappen dit besluit betrekking zal hebben (zie art. 222).

Art. 120.

Kerken in ontwikkelingsgebieden.

De praeses stelt de volgende instructie van de part. synode van het Noorden (D 1) aan de orde:

De generale synode

zie 1° de wenselijkheid onder ogen in de ontwikkelingskernen, waar geen Chr. Geref. Kerk is, te komen tot stichting van een kerk;

drage 2° de behartiging van deze zaak op aan daartoe te benoemen deputaten (of aan een bestaand deputaatschap), die dan, eventueel, een kerk (liefst met een predikant) kunnen verzoeken de bearbeiding van genoemde gebieden ter hand te nemen; treffe 3° een regeling voor de financiering van deze arbeid, voorzover de betrokken kerken daartoe niet in staat zijn.

Over deze instructie heeft commissie II rapport uitgebracht (bijlage LVIII). 231

In zijn toelichting deelt oud. K. Geleijnse mede, toestemmend dat de uitdrukking „kerkstichting” onjuist is, dat het hier gaat om die ontwikkelingsgebieden waarheen grote migratie gaande is (te vergelijken met de polders rond het IJselmeer), en waar in verre omtrek geen Chr. Geref. Kerk te vinden is, die de aldaar zich vestigende Chr. Geref. gezinnen en personen geregeld en goed kan bearbeiten. Deze instructie is geboren uit de moeilijkheden die rezen t.a.v. Delfzijl. Gedacht wordt aan een werkwijze gelijk in de drooggelegde polders rond het IJselmeer is betracht, opdat verlies van leden worde voorkomen.

Van verschillende zijden wordt het belang van deze aangelegenheid onderstreept. In overweging wordt gegeven de gedachte in het schrijven van de directeur van het Geref. Soc. Instituut en in het rapport daarover neergelegd (bijlagen LIX - LX sub A), op deze zaak 232
te betrekken, en tevens de classicale plancommissies (zie art. 79) 233
in te schakelen.

Art. 121.

Schorsing.

In verband met de pauze wordt de zitting geschorst.

VERVOLG ELFDE ZITTING

woensdag 16 september 1959 van 7-10.15 uur.

Art. 122.

Opening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 119 : 65.

Art. 123.

Vervolg - Kerken in ontwikkelingsgebieden.

Op voorstel van het moderamen besluit de synode, gezien de instructie van de part. synode van het Noorden betreffende kerkinstituering in de ontwikkelingsgebieden, uit te spreken

1. dat zij deze instructie als zodanig niet aanvaardt;
2. dat de geestelijke bearbeiding van de leden wonende, resp. zich vestigende in de ontwikkelingsgebieden, waar geen Chr. Geref. Kerk is, behoort te geschieden door de naastbij gelegen kerk(en);
3. dat, indien deze haar(hun) taak niet of niet volledig kan (kunnen) volbrengen, zij de hulp van de classis heeft(hebben) in te roepen;
4. dat de classicale plancommissies hebben na te gaan wat er ten dezen in hun ressort gedaan kan worden.

Art. 124.

Nieuwe vertaling van de Heilige Schrift.

De praeses geeft het rapport van de deputaten voor onderzoek in-
 235 zake de Bijbelvertaling in bespreking, alsmede het desbetreffende
 251 rapport van commissie I (bijlagen LXI en LXIII). Tevens worden in
 behandeling genomen de minderheidsnota van ds. M. Baan (bijlage
 250 LXII) en de volgende instructie van de part. synode van het Zuiden
 (H 3):

De part. synode van het Zuiden

van oordeel dat het onderzoek naar de betrouwbaarheid en bruik-
 baarheid van de Nieuwe Vertaling van de Bijbel (uitgave Ned.
 Bijbel Genootschap) behoort tot de roeping der kerk;

verzoekt de gen. synode te besluiten dat:

- a. zolang de kerk deze roeping niet op verantwoorde wijze heeft behartigd, zij nooit zal kunnen besluiten tot het gebruik van de Nieuwe Vertaling over te gaan of deze naast de Statenvertaling in de vrijheid van de kerken tot gebruik over te geven;
- b. de Statenvertaling èn in het gezin, èn op onze verenigingen, èn in onze kerken in ere dient te worden gehouden als een waardig document van wetenschap en godsvrucht.

Ter toelichting is door de part. synode aan deze instructie toe-
 gevoegd een rapport, uitgebracht op de classis Dordrecht en met een
 begeleidend schrijven door deze classis gezonden aan de part. synode
 256 van het Zuiden (bijlagen LXIV en LXV).

Tenslotte worden hierbij de volgende ingekomen stukken behan-
 deld, afkomstig van de kerkeraden van Arnhem en Katwijk (10 h),
 Alphen aan de Rijn, Ameide, Culemborg, Doorn, Doornspijk, Drie-
 bergen, 's-Gravenzande, den Haag-Scheveningen, Meerkerk en Rijnsa-
 terwoude (10 z) en van br. C. v. d. Bor te Putten (10 nn). Ook over
 deze stukken rapporteert commissie I in voornoemd rapport.

In de bijna drie uren durende bespreking komt een zeventiental leden aan het woord. Overheersend is het gevoelen dat het commissie-rapport een compromis is. Terwijl dit feit enerzijds wordt betreurd, omdat de conclusies niet aan het rapport beantwoorden daar ze negatief zijn, wordt het rapport anderzijds niet principieel geacht omdat het uiteindelijk achter de Nieuwe Vertaling staat. Er wordt voorts gewezen op het feit dat de synode van 1947 (acta art. 42) zonder onderzoek naar betrouwbaarheid en bruikbaarheid de Friesen Verta-

ling voor de eredienst heeft vrijgegeven. Gevraagd wordt of het werkelijk zin heeft, waar zo ruimschoots jarenlang gelegenheid gegeven is opmerkingen en bezwaren tegen de Nieuwe Vertaling in te brengen, nogmaals drie jaar deze gelegenheid open te stellen. Zal het voorstel van de commissie niet evenzeer verwijdering brengen, met name voor jonge mensen? Mag de synode de op dit moment meest zuivere vertolking van Gods Woord aan de gemeente onthouden? Wie zal beoordelen of en wanneer de kerken „rijp” zijn om de Nieuwe Vertaling vrij te laten voor de eredienst? Is het recht als de tegenstanders van de Nieuwe Vertaling die zelf in hun vrijheid om de Statenvertaling te gebruiken in geen enkel opzicht beknot worden, de voorstanders van de Nieuwe Vertaling in dezen wel een juk op te leggen? Gewezen wordt op de aandrang uit de kerken, waardoor deze zaak meermalen aan de orde kwam, alsmede op het feit dat ook de Statenvertaling na 1637 geweldig bestreden is met dezelfde en soortgelijke argumenten als nu de Nieuwe Vertaling, terwijl geen enkele generale synode de Statenvertaling op betrouwbaarheid en bruikbaarheid heeft getoetst. God is bezig juist in deze tijd het rijke en volle licht van Zijn Woord te ontsteken en de Heilige Geest bedient zich daarbij van wie Hij wil. Verschillende leden protesteren ernstig dat, waar argumenten ontbreken, de classis Dordrecht met dreigementen gaat werken, die het gesprek over deze zaak welhaast onmogelijk maken, maar, hoewel met het rapport van deputaten overtuigd dat de Nieuwe Vertaling naar art. 5-7 N.G.B. bruikbaar moet worden geacht en er principieel niets tegen in te brengen is, willen zij het gesprek alsnog drie jaar voortzetten, opdat dit rapport de kerkera-den kan passeren en alsdan de christelijke vrijheid kan worden geëerbiedigd.

Hiertegenover stellen anderen, dat zij onder geen voorwaarde zich kunnen distanciëren van de Dordtse dreigementen. Zij vergelijken de gevoerde actie met die van 1892 en vragen begrip voor deze conscientiekreet, die wil waarschuwen: ga niet op deze weg voort! Hoewel het rapport van de classis Dordrecht door de commissie is afgewezen, willen deze leden de daarin naar voren gebrachte bezwaren, die blijkbaar de deputaten niet hebben bereikt, voor 100% handhaven. Verschillende teksten worden geciteerd om te bewijzen dat de Nieuwe Vertaling althans de schijn van compromis- c.q. tendensvertaling op zich geladen heeft. Ook van deze zijde worden verschillende vragen gesteld: Wordt het idioom van de Heilige Geest niet gemist in de Nieuwe Vertaling? Is de zalving van de Heilige Geest niet nodig om de Schrift te vertalen? Kan de vertalingscommissie van het N.B.G. principieel vertrouwd worden? Wegen de bezwaren tegen de Nieuwe Vertaling niet veel zwaarder dan tegen de Statenvertaling? Wie door de Heilige Geest onderwezen is, heeft toch geen behoefte aan de Nieuwe Vertaling? Waarom toch de Statenvertaling verwerpen, waaraan Gods kinderen zoveel troost en leiding te danken hebben?

Prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter van deputaten, uitvoerig ingaande op de te berde gebrachte bezwaren, merkt op dat deze zaak

in een rustige sfeer behandeld moet worden. De moeilijkheden rondom de Nieuwe Vertaling vinden primair hun oorzaak niet in de Nieuwe Vertaling maar in alles wat er omheen gegroeid is aan misverstanden en in de vaak bedenkelijke, verwarrende en misstanden oproepende voorlichting die gegeven is. Het gaat er niet om de kerken de Nieuwe Vertaling op te dringen, maar voor alles gaat het erom dat er t.a.v. de Nieuwe Vertaling waarheid wordt gesproken, ook op de breedste vergadering der kerken. In 1892 ging het om een zaak waaraan de broeders ten diepste overtuigd waren, dat het in strijd was met Gods Woord. Doch het Dordtse rapport toont in geen enkel opzicht met een beroep op de grondtekst aan dat de Nieuwe Vertaling in strijd is met Gods Woord, wat blijkt uit de geciteerde teksten. Het gaat om het beter verstaan van de Schrift met behulp van de middelen die God nu daarvoor gegeven heeft. Een kerkelijk geijkte Bijbelvertaling is zelfs niet de door de overheid van bovenaf opgelegde Statenvertaling. „Wij moeten geen Chr. Geref. Vulgata hebben!” aldus prof. Oosterhoff. Al vijftien jaar is gezegd: Zend uw bezwaren, maar er komen geen bezwaren binnen! Wanneer men goedwillend naast elkaar gaat staan en er dan nog drie jaren nodig zijn om rustig te overwegen en de argumenten op zich te laten inwerken, dan volgaarne drie jaar uitstel, indien mogelijk echter onder garantie, dat men moeite doet elkander te verstaan, anders staat de zaak over drie jaar nog precies gelijk. Kan krachtens kerkverband in een zaak als deze de ene kerk haar wil opleggen aan de andere? Behoort een zaak als deze na alles wat dienaangaande gepasseerd is, niet tot de autonomie van de plaatselijke kerk?

Prof. L. H. van der Meiden, adviseur van deputaten en lid van de vertalingscommissie van het N.B.G., geeft naast praktische informatie en wenken t.a.v. de Bijbelvertaling, in enkele diepgevoelde bewoordingen uiting aan de smart die hij ondervond van broeders, die hem in zijn ziel krenkten door de wijze waarop zij hem aanvielen in verband met zijn arbeid voor de Nieuwe Vertaling. Er worden t.a.v. deze vertaling veel ondoordachte dingen gezegd en onware voorstellingen gegeven. Van enige modernistische invloed is in geen enkel opzicht sprake. Het is roeping van Godswege het geïnspireerde Woord van God zo zuiver mogelijk weer te geven. Men behoort uit te gaan van wat geschreven staat.

De praeses geeft tenslotte het woord aan ds. J. H. Velema, rapporteur van commissie I, die zich voor deze zitting beperkt tot enkele preliminaire kwesties. Na enige opmerkingen over samenstelling en werkwijze van de commissie en de intentie van deze commissie met dit rapport, — dat gezien de samenstelling van de commissie uiteraard een compromis-karakter moest dragen — om eensgezind een uitweg te zoeken uit de scherpe tegenstellingen, wijst hij erop dat heel deze zaak niet gezien moet worden als een strijd voor of tegen de waarheid van Gods Woord, maar als een zaak van wat Paulus noemt de sterken en de zwakken. Desnoods doe men van het recht van christelijke vrijheid voor een tijd afstand, en diene opdat het zwakke ook sterk moge worden. Daarom heeft de commissie gezocht naar een

mogelijkheid dat in de komende periode in rustige sfeer naar elkaar geluisterd kan worden om elkaar te vinden.

Art. 125.

Sluiting.

Prof. J. J. van der Schuit gaat voor in dankgebed, nadat op zijn verzoek Ps. 119 : 53 gezongen is. De praeses sluit de zitting.

TWAALFDE ZITTING

donderdag 17 september 1959 van 9—12 uur.

Art. 126.

Opening.

De praeses opent de twaalfde zitting. Hij laat zingen Ps. 33 : 11, leest uit de Heilige Schrift Psalm 122 en draagt de arbeid der synode in gebed aan de Here op.

Art. 127.

Appèl-nominaal.

Appèl-nominaal wordt gehouden. Alle leden der synode zijn aanwezig als in de vorige zitting, behalve oud. H. Ramaker die zijn plaats weer heeft afgestaan aan de primus-afgevaardigde oud. ds. C. van der Zaal, en oud. W. Bok die vervangen is door oud. J. van Heteren. Oud. Van Heteren betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 128.

Vergadertijd.

Op voorstel van het moderamen besluit de synode de tweede synodeweek te beëindigen op hedenavond 6 uur en weer bijeen te komen op woensdag 30 september a.s. te 10 uur 's morgens.

Art. 129.

Vervolg - Nieuwe Vertaling van de Heilige Schrift.

In het vervolg van zijn betoog als rapporteur van commissie I beantwoordt ds. J. H. Velema samenvattend de gestelde vragen en opmerkingen. Uit de reactie op het gesprokene van gisteravond is wel gebleken dat deze discussie verhelderend heeft gewerkt, juist voor hen die uit grote onkunde bezwaard zijn tegen de Nieuwe Vertaling. Wanneer het deputatenrapport aan de kerkeraden wordt toegezonden en deze dingen niet in een emotioneel geladen, maar in een rustige sfeer besproken worden, en van elkaar hartelijk wordt ge-

loofd dat het gaat om de waarheid van Gods Woord, dan gaan we — aldus de rapporteur — niet om de Bijbel en met de Bijbel in de hand uit elkaar. Zelfs tegenstanders geven toe, dat de Nieuwe Vertaling op den duur niet tegen te houden is. Deze is er, en wordt gebruikt, en de kerk heeft hiermede rekening te houden om niet achter de feiten aan te komen. 't Gaat erom deze zaak op de juiste wijze te integreren in ons kerkelijke leven. Moge de eindconclusie van de commissie niet logisch uit haar rapport voortvloeien, om praktische redenen kon de commissie tot geen andere komen. Wat het gewraakte dreigement betreft, meende de commissie unaniem dat een loyale terugtrekking de sfeer zou zuiveren, maar uiteindelijk is dit voor de commissie geen essentiële zaak, omdat, — hoewel aanvankelijk de indruk was gewekt, gezien het opschrift, dat het rapport en het schrijven van de classis Dordrecht door de part. synode van het Zuiden als toelichting op haar instructie waren bedoeld, — naderhand gebleken is dat dit niet het geval is. Deze stukken blijken alleen te zijn doorgezonden voor kennisgeving en kunnen dus als zodanig worden aangenomen. Met een oproep om open en eerlijk met elkaar over deze dingen te spreken, besluit de rapporteur zijn beantwoording.

In zijn preadvies verklaart prof. J. J. van der Schuit voorstander te zijn van de Statenvertaling en geen tegenstander van de Nieuwe Vertaling. In beide is het waarheidselement de samenbinding. Hij herinnert er voorts aan dat de aanvang van de Nieuwe Vertaling ligt in de Chr. Geref. Kerk, waar zijn leermeester wijlen docent Van Lingen reeds begonnen is in samenwerking met anderen te ijveren om de echte zin van Gods Woord het zuiverst en het duidelijkst te vertolken. Hij adviseert daarom het deputatenrapport aan de kerkeraden toe te zenden.

Prof. dr. J. van Genderen stelt de vraag hoe nu te handelen. Hij geeft het advies dat de leden die van een ander gevoelen zijn dan de commissie van rapport, in de tweede ronde met amendementen of voorstellen komen. Bij dit advies sluit prof. J. Hovius zich aan.

Besloten wordt deze adviezen te volgen.

Van de gelegenheid amendementen op de commissie-voorstellen of tegenvoorstellen in te dienen wordt gebruik gemaakt door

A. di. M. Drayer en K. J. Velema met het volgende amendement:

„De generale synode besluite

1. en 2.: conform het voorstel van commissie I;
3. deputaten op te dragen hun rapport zo spoedig mogelijk aan de kerkeraden toe te zenden met het dringende verzoek de eventuele bezwaren van de kerken tegen de Nieuwe Vertaling aan de deputaten binnen de termijn van één jaar kenbaar te maken;
4. deputaten op te dragen deze bezwaren, indien zij deze wel gemotiveerd achten, ter kennis te brengen van en daarover overleg te plegen met de vertaalcommissie van het N.B.G., opdat deze commissie de doorgegeven bezwaren in overweging kan nemen, met het vriendelijke verzoek aan de commissie om de deputaten van haar beslissing hierover in kennis te stellen;

5. in dit stadium nog geen beslissing te nemen over het al of niet vrijlaten van de Nieuwe Vertaling voor de eredienst, opdat na voldoening aan het sub 3 en 4 gestelde de eerstkomende synode op verantwoorde wijze kan besluiten het gebruik van de Nieuwe Vertaling voor de eredienst in de vrijheid van de kerkeraden over te laten als de thans meest zuivere vertaling van het door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God.
- B. oud. G. den Hertog met het amendement:
 1. - 5.: conform het voorstel van commissie I;
 toe te voegen sub 6:
 de deputaten ook op te dragen van jaar tot jaar een verslag van hun werkzaamheden te zenden aan de kerkeraden.
- C. ds. Joh. Prins met het amendement:
 3. conform het amendement Drayer-Velema in dier voege dat de termijn aldus gesteld worde: minstens één jaar voor de volgende generale synode.
- D. ds. A. Hilbers met het amendement:
 sub 6 te schrappen de woorden: „hetgeen niet betekent enz.”.
- E. ds. M. Baan met het amendement c.q. tegenvoorstel:
 1. en 2.: conform het commissievoorstel;
 sub 3 toe te voegen:
 met de conclusies van het minderheidsrapport en ter bespreking op de classes en de part. synoden door te zenden met een toelichting van één of meer leden van het deputaatschap;
 sub 4 toe te voegen:
 en door middel van al onze kerkelijke bladen daar bekendheid aan te geven;
 5. conform het commissie-voorstel;
 sub 6 te schrappen: „hetgeen niet betekent enz.”;
 7. niet over te gaan tot het vrijgeven van de Nieuwe Vertaling voor de eredienst en ook, daar onze kerken de Nieuwe Vertaling niet kunnen aanvaarden, het wenselijk te achten dat onze verenigingen zich houden aan de Statenvertaling.
- Commissie I zal zich nader over deze amendementen beraden.

Art. 130.

Comité.

Art. 131.

Sluiting.

Nadat ds. D. Biesma jr. is voorgegaan in dankzegging sluit de praeses de zitting.

DERTIENDE ZITTING

donderdag 17 september 1959 van 2—6 uur.

Art. 132.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 17 : 3 en gaat voor in gebed.

Art. 133.

Appèl-nominaal.

Bij appèl-nominaal blijken alle afgevaardigden aanwezig te zijn als in de vorige zitting, uitgezonderd ds. A. Hilbers, die met het oog op huiselijke omstandigheden plotseling is teruggeroepen.

Art. 134-136.

Comité.

Art. 137.

Vervolg - Nieuwe Vertaling van de Heilige Schrift.

De praeses stelt opnieuw de zaak van de Nieuwe Vertaling aan de orde.

Namens de commissie stelt de rapporteur, na nog enige bespreking, voor inzake de door de commissie voorgestelde overwegingen, die ²⁵⁴ aan het te nemen besluit voorafgaan (bijlage LXIII sub C):

1. te laten vervallen punt III;
2. bij punt V sub 3 voor het woord „gevraagd” in te voegen: aan de synode;
3. punt V sub 4 en 5 te laten vervallen en als nieuw sub 4 in te voegen wat staat onder VI sub 3;
4. de punten VI, VII en VIII te laten vervallen.

De synode gaat met het voorgestelde accoord.

Betreffende de ingediende amendementen en tegenvoorstellen deelt de rapporteur mede dat sommige geheel of gedeeltelijk door de commissie zijn overgenomen. De overige amendementen kon de commissie niet overnemen daar het daarin voorgestelde voor een belangrijk deel niet tot de competentie van de generale synode behoort of praktisch onuitvoerbaar is. Wel wordt deputaten in overweging gegeven diligent te blijven inzake de voorlichting der kerken, o.m. door publikatie in „De Wekker” en door het algemeen beschikbaar stellen van hun rapport.

Op voorstel van de commissie besluit de synode met algemene stemmen, behalve sub 6 waar zich een stem tegen verklaart:

1. deputaten voor het onderzoek inzake de Bijbelvertaling dank te zeggen voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deze deputaten op te dragen het uitgebrachte rapport met de

conclusies van de minderheidsnota zo spoedig mogelijk aan de kerkeraden toe te zenden met het dringende verzoek de eventuele bezwaren van de kerken tegen de Nieuwe Vertaling aan de deputaten uiterlijk voor 1 febr. 1961 kenbaar te maken;

4. deputaten op te dragen deze bezwaren, indien zij deze welgemotiveerd achten, ter kennis te brengen van en daarover overleg te plegen met de vertaalcommissie van het N.B.G., opdat deze commissie de doorgegeven bezwaren in overweging kan nemen, met het vriendelijke verzoek aan de commissie om deputaten van haar beslissing hierover in kennis te stellen;
5. de meerdere vergaderingen te adviseren bij een eventuele bespreking over de Bijbelvertaling voorlichting te vragen van deputaten;
6. in dit stadium nog geen beslissing te nemen over het al of niet vrijlaten van de Nieuwe Vertaling voor de eredienst en te blijven bij het besluit van 1857 (Acta, art. 159).

De praeses besluit de langdurige bespreking, waarvoor zoveel belangstelling ook in de kerken bleek te bestaan, gezien de velen die deze bespreking bijwoonden, met een woord van dank, dat deze zaak van grote importantie tenslotte zó kon en mocht worden behandeld, en met de bede — wederzijds zo aan elkaar verbonden door de Heilige Geest, — dat de waarheid Gods op de meest duidelijke wijze tot ons moge komen. Dan wordt God verheerlijkt.

Art. 138.

Kerkelijke administratie.

Door de praeses wordt nu in behandeling gegeven het rapport van de deputaten voor de kerkelijke administratie, alsmede het desbetreffende rapport van commissie VI (bijlagen LXVI en LXVII sub B). 260
270

In de discussie over deze aangelegenheid worden de bezwaren van de commissie tegen de opzet, die deputaten zich gedacht hebben inzake een centraal kerkelijk bureau, van verschillende zijden onderstreept, niet alleen betreffende het totaal ontwerp, maar ook inzake de details.

De synode besluit op voorstel van commissie VI

1. deputaten te danken voor hun werk;
2. niet over te gaan tot de instelling van een centraal kerkelijk bureau en de benoeming van een administrateur, omdat
 - a. de voorgestelde taakomschrijving ver uitgaat boven wat de vorige synode als taak zag;
 - b. de voorgestelde taakomschrijving hiërarchische tendenzen behelst;
 - c. niet overtuigend is gebleken, dat de omvang van de administratieve en registrerende werkzaamheden van de deputaatschappen zulk een bureau vereisen.

Gezien dit besluit trekken voornoemde deputaten bij monde van oud. J. L. Floor hun additionele rapport met voordracht van de te benoemen functionaris in.

Art. 139.

Financiële controle.

In verband met het behandelde tijdens de comité-zittingen en het rapport van de deputaten voor kerkelijke administratie besluit de synode:

1. dat het deputaatschap voor financiële controle zal bestaan uit vier leden met één algemeen secundus;
2. dat deze deputaten zich zullen doen bijstaan door een deskundige, die aan hen rapporteert, bij de controle van bepaalde door hen aan te wijzen kassen;
3. dat het sub 2 aangenomen principe-besluit zal worden uitgevoerd wanneer blijkt dat de daaraan verbonden kosten de draagkracht der kerken niet te boven gaan;
4. dat de financiering van deze controle geschiedt door bemiddeling van de quaestor van de generale synode, die de kosten ervan omslaat over de betrokken deputaatschappen;
5. dat de deputaten voor de financiële controle aan de hand van de tussentijds aan hen uitgebrachte accountantsrapporten telkens beoordelen of zij zich met de betrokken deputaatschappen hebben te verstaan;
6. dat de deputaten voor de financiële controle verantwoording verschuldigd blijven aan de generale synode;
7. dat deze deputaten behalve op de controle van de overblijvende kassen hun aandacht hebben te richten op hun adviserende en toeziende taak t.o.v. de beleggingen, alsmede op de inrichting van de administratie der respectievelijke kassen, waarbij zoveel mogelijk naar enige uniformiteit worde gestreefd.

Art. 140.

Kerk en bedrijfsleven.

Commissie III, die van de synode opdracht kreeg de conclusies van haar rapport inzake de instructies „Kerk en industrie” (bijlage ¹⁶⁹ XXXV), alsmede de conclusies van het ter generale synode gebrachte rapport in dezen, afkomstig van de classis Apeldoorn (bijlage XXXIV), nader te formuleren, gehoord de behandeling ter synode ¹⁶² (zie art. 86), komt met een nieuw voorstel (bijlage LXVIII), dat na ²⁷² enkele wijzigingen als volgt door de synode wordt aanvaard:

De generale synode, gelet op de noodzakelijkheid van de zielszorg speciaal voor hen die werken in het bedrijfsleven, alsook op de vele vraagstukken die bij de voortgaande mechanisering en automatisering van het productieproces en bij de invoering van de glijdende werkweek zich voordoen, waarbij de zondagsrust en dies de zondagsheiliging worden bedreigd, besluit

1. de bestudering van en de voorlichting over deze vraagstukken op te dragen aan de deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden, met dien verstande, dat indien bij de uitvoering van deze opdracht zou blijken dat hier een vol-

- ledige taak ligt voor een afzonderlijk deputaatschap, zij dit ter volgende synode zullen rapporteren;
2. voor de uitvoering van de onder 1. vermelde taak het deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden uit te breiden tot ten minste zeven deputaten;
 3. aan deputaten op te dragen aan de volgende synode een ontwerp van een in overeenstemming met de taakuitbreiding gewijzigde instructie voor het deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden, eventueel een instructie voor een afzonderlijk deputaatschap Kerk en bedrijfsleven in te dienen;
 4. gezien de urgentie van deze vraagstukken te approberen dat bij hun arbeid en het volvoeren van de opdracht onder 3. genoemd de zakelijke inhoud van het rapport van de classis Apeldoorn en van het desbetreffende rapport van commissie III als richtsnoer zal dienen;
 5. ten aanzien van het vraagstuk van de zondagsarbeid de conclusies van het rapport van de classis Apeldoorn in zoverre over te nemen, dat zij uitspreekt dat
 - a. de zondagsheiliging in verband met de automatisering en de glijdende werkweek een vraagstuk is, dat de bezinning der kerken behoeft;
 - b. uit de eis van de Wet des Heren t.o.v. de zondagsrust en -heiliging volgt, dat ernstig gewaakt dient te worden tegen toegeeflijkheid inzake Gods gebod onder invloed van voortgaande mechanisatie en automatisering;
 - c. de zgn. glijdende werkweek voor een christen ten enenmale onaanvaardbaar is;
 6. aan de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid op te dragen in overleg met het deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden
 - a. de regering erop te wijzen, dat de overheid als dienaressen Gods geroepen is de zondag als dag des Heren te handhaven en daarom in haar eigen diensten en in de sector van het maatschappelijke leven de zondagsrust heeft te bevorderen en wettelijke maatregelen heeft te nemen, waardoor de invoering van de glijdende werkweek, die deze zondagsrust in gevaar brengt, worde tegengegaan;
 - b. de regering te verzoeken het arbeidsrecht zodanig aan te vullen, dat christen-werknemers, die om principiële redenen zondagsarbeid weigeren, niet als arbeidsonwilligen worden beschouwd.

Art. 141.

Sluiting.

Nadat gezongen is Ps. 119 : 83 en prof. J. Hovius in dankgebed is voorgegaan sluit de praeses de laatste zitting van de tweede synode-week.

VEERTIENDE ZITTING

woensdag 30 september 1959 van 10—12 uur.

Art. 142.

Opening.

De praeses opent de eerste zitting van de derde synodeweek. Nadat gezongen is Ps. 123 : 1 leest hij Openb. 21 : 9-27 en gaat voor in gebed.

Art. 143.

Appèl-nominaal.

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt de primus-afgevaardigde ds. A. Hilbers vervangen te zijn door zijn secundus ds. W. Meijnhout, evenzo ds. A. C. Noort door ds. T. Brienen, oud. A. de Goede door oud. F. A. Hazenberg, oud. ds. J. Jongeleen door oud. B. Hartog, ds. M. Holtrop door ds. J. C. Maris, oud. L. de Jong door oud. Jac. van Nieuwkoop, ds. S. van der Molen door ds. J. van Doorn, oud. M. Koole door de tertius-afgevaardigde (de oudste van de resterende secundi-afgevaardigden, volgens bepaling van de part. synode van het Zuiden) oud. J. van Dongen en oud. C. G. Ouwerkerk door oud. M. de Boer.

Zij die voor het eerst ter synode zijn, betuigen instemming met de belijdenis.

Art. 144.

Notulen.

De eerste scriba leest het concept van de notulen van een deel van de negende zitting en die van de tiende tot de dertiende zitting. Na enkele opmerkingen worden deze vastgesteld.

Art. 145.

Kerkelijke houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk.

Oud. ds. C. van der Zaal maakt alsnog enig bezwaar tegen de redactie van de 7de conclusie in de besluiten t.a.v. de kerkelijke houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk (zie art. 100 en bijlage ²¹³ XLVIII). Het moderamen zal de formulering in overleg met deputaten ad hoc nader bezien (zie art. 220).

Art. 146.

Ingekomen stukken.

De praeses deelt mede dat de volgende stukken nog zijn ingekomen:

- a. van de generale synode der Geref. Kerken vergaderende te Utrecht inzake de door deze synode genomen besluiten betreffende de „hereniging”;
- b. van ds. G. Lievaart te Onnen, waarin deze de noodzaak van en zijn begeerte naar kerkelijke eenheid tot uitdrukking brengt;
- c. van ds. L. Holtrigter te Onstwedde behelzende het onder agenda-punt 10 g aangekondigde appèl;

d. van de kerkeraad van Rotterdam-Zuid betreffende de uitspraak inzake de Nieuwe Vertaling van de Heilige Schrift.

De synode besluit inzake

- a. dit schrijven te behandelen wanneer het rapport van de deputaten voor de eenheid van de geref. belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken aan de orde komt (zie art. 156);
- b. met waardering voor het betoonde medeleven voor kennisgeving aan te nemen;
- c. daar de betreffende zaak reeds behandeld is en het appèl inkwam na de gestelde termijn van inzending, het voor niet ontvankelijk te verklaren;
- d. daar de zaak van de Bijbelvertaling reeds afgehandeld en de termijn voor inzending van stukken verstreken is, ook dit schrijven voor niet ontvankelijk te verklaren.

Art. 147.

Landelijke evangelisatie.

Volgens besluit van de synode (zie art. 53) rapporteert commissie II opnieuw over de zaken van de landelijke evangelisatie betreffende de kadervorming en de combinatie gemeente-predikant en evangelisatie-predikant (bijlage LXIX). 272

Naar aanleiding van de bespreking van dit rapport deelt de rapporteur, ds. K. J. Velema mede, dat de commissie geenszins beoordeeling, laat staan veroordeling van de vormingsinstituten buiten het kerkverband als instituten die een gespecialiseerde opleiding kunnen geven, beoogt. Met kadervorming wordt niet bedoeld de opleiding van gespecialiseerde predikanten, maar de vorming van het kader uit de gemeente, dat in de evangelisatie werkt. Deputaat ds. J. H. Velema zet desgevraagd uiteen dat de evangelisatie-predikant zijn eigen apparatuur zal moeten opbouwen. Het is de bedoeling van deputaten om op de duur te komen tot een speciaal opgeleide kracht, die de algemene leiding kan geven aan het evangelisatiewerk der kerken.

De synode besluit op voorstel van commissie II

1. deputaten op te dragen wegen en middelen te zoeken om te komen tot daadwerkelijke kadervorming;
2. voorstel 5 van het eerste rapport van commissie II (bijlage XVIII) gehoord de gegeven toelichting niet te aanvaarden. 133

Art. 148.

Sluiting.

Desgevraagd gaat ds. M. W. Nieuwenhuijze voor in dankzegging, waarna de praeses de veertiende zitting sluit.

VIJFTIENDE ZITTING

woensdag 30 september 1959 van 2—6 uur.

Art. 149.

Opening.

Nadat de praeses de zitting geopend heeft, wordt gezongen Ps. 102 : 8 en 9. De praeses leest vervolgens uit de Dordtse leerregels hoofdstuk II § 5-9 en gaat voor in gebed.

Art. 150.

Appèl-nominaal.

Appèl-nominaal wordt gehouden. Alle afgevaardigden zijn present als in de veertiende zitting.

Art. 151.

Eenheid van de geref. belijders in Nederland - Geref. Convent i.o.

De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de eenheid van de geref. belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken, het aanvullend rapport van deze deputaten en het desbetreffende rapport van commissie V, alsmede de daarin behandelde ingekomen stukken, alles voorzover het betrekking heeft op Nederland (bijlagen LXX - LXXII).

274

280

281

Naar aanleiding van enkele opmerkingen inzake de passage over het Geref. Convent i.o. in genoemde rapporten (sub A 1) wordt er zowel door de rapporteur ds. D. Biesma jr. als door de deputaten prof. dr. J. van Genderen en ds. J. H. Velema op gewezen dat het ideaal niet alleen een gesprekcentrum maar ook een werkcentrum te zijn steeds voor ogen wordt gehouden. Gerekend moet echter worden met de moeilijkheid dat het Convent nog steeds een Convent „in oprichting” is. Slechts twee kerken zijn officieel vertegenwoordigd, terwijl andere deelnemers aan het Convent of bepaalde organisaties vertegenwoordigen of als particuliere personen zitting hebben. Ook moet voor het optreden en samen getuigen naar buiten een zekere eenheid bereikt zijn.

De synode spreekt de wenselijkheid uit

dat deputaten in de aangegeven lijn voortgaan en dat het Geref. Convent i.o. niet alleen de bestaande dogmatische of confessionele verschillen in de bespreking betreft maar zo mogelijk ook getuigend optreedt om de gereformeerde visie op vele sectoren van het publieke leven tot haar recht te laten komen.

Art. 152.

Telegram generale synode van de Geref. Gemeenten.

In aansluiting op voorgaande bespreking wordt besloten op voorstel van het moderamen het volgende telegram te zenden aan de generale synode van de Gereformeerde Gemeenten, die momenteel in Utrecht vergadert:

Generale synode der Chr. Geref. Kerken, vergaderd te Rotterdam, groet u hartelijk, bidt u Gods zegen toe op uw arbeid en doet een dringend beroep op u, gezien de nood der tijden en de verscheurdheid der geref. gezindte, althans officiële vertegenwoordigers te benoemen in het Geref. Convent in oprichting.

De Bruyne, praeses

Drayer, scriba.

Art. 153.

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

Bij de behandeling van het gedeelte in voornoemde rapporten, dat 275 handelt over de Geref. Kerken (bijlage LXX sub A 2, LXXI sub I en LXXII sub A 2 a) wordt tevens betrokken het schrijven van de 280 generale synode dezer kerken (10 m, bijlage LXXIII), behelzende 283 het antwoord op het schrijven van de synode van 1956 (Acta 1956 286 art. 74, Acta 1959 art. 21 bijlage I), alsmede de volgende instructie van de part. synode van het Zuiden (E 2), waarover commissie V 109 rapporteert (bijlage LXXII sub A 2 b): 283

De part. synode van het Zuiden brengt naar aanleiding van het schrijven van de kerkeraad van Eindhoven betreffende het contact met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) ter plaatse ter kennis van de generale synode:

- 1e: dat zij in het rondschrjven van de genoemde kerkeraad aan al de kerkeraden onzer kerken een doorkruising ziet van het werk van onze door de generale synode benoemde en geïnstrueerde deputaten;
- 2e: dat zij in de conclusies van het contact door Eindhoven gelegd, een ernstig verschil ontdekt tussen de kerkeraad van Eindhoven in haar uitspraak en de uitspraken van onze generale synode 1953 en 1956;
- 3e: dat zij op grond van het bovenstaande, vooral de formele zijde van deze zaak (opwekking van de kerken en weergave van eigen visie per rondschrjven) niet kan honoreren.

Derhalve dringt de part. synode er bij de generale synode op aan in deze samensprekingen alle voorzichtigheid te betrachten en voorlopig te blijven bij het getuigenis geven van eigen beginsel.

In de bespreking wordt door sommigen de vraag gesteld of na jaren van samensprekingen niet de tijd gekomen is zich t.a.v. de vorm van getuigenisgeven te herzien. Betwijfeld wordt of de noodzakelijke geestelijke basis voor deze samenspreking aanwezig is. Anderen zijn van oordeel dat de historische en principiële waardering van „1892” meer in de samensprekingen betrokken moet worden, gezien de dogmatische betekenis ervan. Voorts wordt gevraagd of er al iets zichtbaar begint te worden dat heenwijst naar het uit de weg ruimen van alles wat de eenheid in de weg staat, alsmede of er alleen accentsverschil blijkt te zijn, dan wel of er zich fundamenteel verschil begint af te tekenen.

Zowel van de zijde van de rapporterende commissie als van de

zijde van deputaten wordt erop gewezen dat er van 1951 tot 1959 geen samensprekingen hebben plaatsgevonden. Gezien de nood van de verscheurde geref. gezindte en bovenal het bevel van Christus moet er gebeden worden en gesproken worden juist over de geestelijke basis, waarbij zeker „1892” weer ter sprake komt gelijk vóór de synode van 1950 is geschied. Eenstemmigheid t.a.v. het heden zal hopelijk leiden tot die t.a.v. het verleden. Daar de besprekingen pas weer op gang gekomen zijn, is nog geen definitief antwoord te geven of accentsverschillen samenhangen met verschil in dogmatische achtergronden. Met nadruk wordt gewezen op de ernst die van geref. zijde wordt betracht om metterdaad de breuk te helen.

Wat de instructie van de part. synode van het Zuiden betreft, wordt in een brede discussie opgemerkt dat de als motivering dienende kennisgeving in feite overbodig is geworden door hetgeen deputaten t.a.v. de aan de orde gestelde zaak hebben gerapporteerd, terwijl de niet organisch met deze kennisgeving verbonden eigenlijke instructie niet ter zake is en derhalve overbodig, gezien de voorzichtigheid die door deputaten wordt betracht, terwijl het in de lijn van het bezwaarschrift van 1892 is dat plaatselijk de samensprekingen worden voortgezet, en in de lijn van het besluit van de synode van 1956 dat deputaten het toen van haar zijde voorgestelde contact voortzetten.

De afgevaardigden van de part. synode van het Zuiden vragen en ontvangen gelegenheid zich te beraden over het terugnemen van hun instructie (zie art. 165).

Art. 154.

Liturgische formulieren.

Aangaande het schrijven van de generale synode van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) betreffende eventueel overleg inzake het overbrengen van de tekst der liturgische formulieren in hedendaags Nederlands besluit de synode, gehoord het commissie-rapport (bijlage ²⁸³ LXXII sub A 2 c):

1. dat dit een zaak is die niet alleen de Geref. Kerken en de Chr. Geref. Kerken raakt maar alle kerken die deze formulieren gemeen hebben;
2. aldus te antwoorden aan de door voornoemde synode benoemde deputaten inzake de tekst der formulieren van enigheid en liturgische formulieren;
3. deputaten te benoemen voor overleg inzake de liturgische geschriften onder verwijzing naar de Acta van de synode van 1953 (art. 156) en hetgeen door de toenmalige deputaten voor herziening van de liturgische formulieren is gerapporteerd, en voornoemd schrijven hun ter hand te stellen.

Art. 155.

Psalmberijming.

Betreffende het schrijven van de generale synode der Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), waarin wordt meegedeeld dat deze

synode besloot van haar handelingen inzake de Psalmberijming informatie te verstrekken aan de Chr. Geref. Kerken, besluit de synode op voorstel van de rapporterende commissie (bijlage LXXII sub A 2 d):

1. dit schrijven in handen te stellen van de deputaten voor overleg inzake de Psalmberijming; 284
2. hiervan mededeling te doen aan voornoemde kerken.

Art. 156.

Gereformeerde Kerken (synodaal).

De praeses stelt aan de orde de passages in de onderhavige rapporten, die handelen over de Geref. Kerken (bijlagen LXX sub A 3, LXXI sub 3 en LXXII sub A 3 a), alsmede het schrijven van de synode dezer kerken dd. 23 sept. p.l., genoemd in art. 146 sub a. 277
281
284

Na enige discussie wordt besloten

1. bovenstaand schrijven in handen te stellen van de deputaten ad hoc;
2. deze deputaten op te dragen naar aanleiding van dit schrijven zich in verbinding te stellen met de deputaten ad hoc van de Geref. Kerken om zo mogelijk de samensprekingen opnieuw te openen;
3. ten aanzien van het schrijven van de kerkeraad van Utrecht-C. dat bij deputaten is binnengekomen, te verwijzen naar hetgeen sub 2 besloten is.

Art. 157.

Artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Commissie V rapporteert vervolgens over een schrijven ontvangen van de deputaten benoemd door de generale synode der Geref. Kerken (synodaal) voor advies inzake art. 36 van de N.G.B. dd. 18 maart 1957 (bijlagen LXX sub A 3 en LXXII sub A 3 b). 277

In de bespreking van deze zaak wijst prof. dr. J. van Genderen erop dat, hoewel de deputaten voor de eenheid enz. niet anders konden doen dan formeel verwijzen naar de besluiten van de generale synode van 1928 (Acta, art. 70), de vraag gesteld kan worden of deze besluiten een juiste interpretatie zijn van art. 36. Hij adviseert, waar het gaat om de eenheid en de duidelijkheid van belijden, nu deze zaak van de zijde van de Geref. Kerken, die in 1905 een dergelijk overleg niet vroegen, aan de orde wordt gesteld, te onderzoeken of art. 36 metterdaad verstaan kan worden in de geest van 1928. 284

De hoogleraren J. J. van der Schuit, dr. B. J. Oosterhoff en J. Hovius stellen zich achter dit advies. Prof. J. Hovius herinnert aan het feit dat de synode van 1937 reeds deputaten ad hoc benoemde (Acta, art. 77), die echter op de synode van 1941 geen rapport konden indienen tengevolge van de politieke situatie (Acta, art. 48).

De synode overwegende

het schrijven uit naam van de gen. synode der Geref. Kerken haar gezonden, alsmede

het door de synode van 1937 genomen besluit om deze zaak in studie te nemen,
besluit

1. opnieuw deputaten ter bestudering van de vragen in betrekking tot art. 36 N.G.B. te benoemen en voornoemd schrijven hun ter hand te stellen;
2. van dit besluit kennis te geven aan deputaten ad hoc van de generale synode der Geref. Kerken.

Art. 158.

Liturgische formulieren.

Betreffende het verzoek van de deputaten van de generale synode der Geref. Kerken (synodaal) voor de herziening van de liturgische formulieren, dd. maart 1957, om met hen in overleg te treden inzake en een oordeel te geven over een door deze synode aanvaarde proeve van herziening, besluit de synode op voorstel van commissie V
277 (bijlagen LXX sub A3 en LXXII sub A 3 c).

284 het desbetreffende schrijven met bijlage ter nadere bestudering in handen te stellen van de te benoemen deputaten voor overleg inzake de liturgische geschriften.

Art. 159.

Gereformeerde Gemeenten.

277 Naar aanleiding van het in voornoemde rapporten (bijlagen als
284 voren sub A4 en LXXI sub 2) medegedeelde betreffende de Geref. Gemeenten besluit de synode dat
deputaten diligent zullen zijn om zo mogelijk tot officiële contacten te komen met de Geref. Gemeenten.

Art. 160.

Nederlands Hervormde Kerk.

277 Hetgeen in de onderhavige rapporten (bijlagen als voren sub A5)
284 vermeld staat wordt voor kennisgeving aangenomen.

Art. 161.

Vereniging tot herstel van de kerkelijke eenheid der Geref. belijders.

Over het schrijven van de Vereniging tot herstel van de kerkelijke
284 eenheid der Geref. belijders rapporteert commissie V (bijlage LXXII sub A6).

De synode besluit conform het voorstel van de commissie

1. aan voornoemde vereniging te berichten dat harerzijds alles gedaan wordt wat mogelijk is om langs kerkelijke weg tot een vruchtbaar gesprek met de andere kerken van geref. belijden te komen;
2. het schrijven met de toegezonden conclusies de deputaten voor de eenheid enz. ter hand te stellen.

Art. 162.

Commissie-voorstellen inzake de eenheid onder de Geref. belijders in Nederland.

Betreffende de door commissie V aangeboden conclusies (bijlage LXXII sub C) besluit de synode, voorzover deze de eenheid onder ²⁸⁶ de Geref. belijders in Nederland raken en bij de voorgaande artikelen nog geen besluiten in casu genomen zijn

1. het beleid en de handelingen van deputaten ad hoc goed te keuren onder dank voor de arbeid door hen verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de plaatselijke kerken, waar contacten met de Geref. Kerken (vrijgemaakt) zijn gelegd of nog zullen worden gelegd, op te wekken haar deputaten volledig op de hoogte te houden van de ervaringen hierbij opgedaan en van de eventuele resultaten hierbij bereikt.

Art. 163.

Schorsing van de zitting.

De praeses schorst de zitting in verband met de pauze.

VERVOLG VIJFTIENDE ZITTING
woensdag 30 september 1959 van 7—9.15 uur

Art. 164.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Gezongen wordt Ps. 122 : 3. Oud. J. van Bergeyk blijkt vervangen te zijn door zijn secundus oud. P. Stutvoet, die instemming met de belijdenis betuigt.

Art. 165.

Vervolg - Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

Namens de afgevaardigden van de part. synode van het Zuiden deelt ds. M. Baan mede dat deze na gehouden beraad bereid zijn het eerste deel van de reeds besproken instructie E 2 (zie art. 153) te laten vervallen, gezien het commissie-rapport, en voorstellen in plaats van conclusie 5 van dit rapport (bijlage LXXII sub C) te lezen:

286

Ten aanzien van instructie E 2 van de part. synode van het Zuiden te verklaren dat gezien wat in het commissie-rapport is uitgesproken over deze zaak voldaan is aan het verzoek geuit in de laatste alinea van deze instructie.

Na enige bespreking wordt met drie stemmen tegen besloten het commissie-voorstel te aanvaarden en besluit de synode

1. de instructie van de part. synode van het Zuiden inzake de samensprekingen niet te aanvaarden, daar de gevraagde uitspraak overbodig is;

2. deputaten te machtigen het juist weer tot stand gekomen contact voort te zetten.

Art. 166.

Old- en Free Chr. Ref. Churches in Canada en de U.S.A.

De praeses geeft het gedeelte van het rapport van de deputaten voor eenheid enz. dat handelt over de correspondentie met buitenlandse kerken in behandeling (bijlage LXX sub B), alsmede de daar-
277 mee corresponderende passage in het rapport van commissie V (bij-
284 lage LXXII sub B).

Allereerst is dan aan de orde de correspondentie met de Old- en Free Chr. Ref. Churches in de Ver. Staten en Canada (genoemde bijlagen sub B1), alsmede de brieven van de Old. Chr. Ref. Churches en de classes East en West van de Free Chr. Ref. Churches (bijlagen
121 XI en LXXIV). Rev. J. Overduin van de Free Chr. Ref. Church of
287 St. Thomas wordt verzocht de synode zo nodig van advies te dienen.

In de discussie gaat het voornamelijk over het verrichten van ambtelijke dienst in buitenlandse kerken, waarmede geen correspondentie wordt onderhouden, terwijl daarnaast kerken bestaan waarmede dit wel het geval is. In verband met het commissievoorstel (sub C3) worden op de desbetreffende zinsnede in het commissie-rapport enkele amendementen ingediend,

A. van ds. W. Meijnhout, het advies van prof. dr. J. van Genderen overnemend:

De synode spreke uit dat het als vanzelfsprekend moet worden beschouwd dat door ambtsdragers uit onze kerken in het algemeen geen ambtelijke dienst zal worden verricht in kerken waarmede wij niet in correspondentie staan; dit heeft met name betrekking op andere landen waar zusterkerken bestaan.

B. van oud. J. van Dalen:

De synode spreke uit dat het als vanzelfsprekend moet worden beschouwd dat ter plaatse waar zusterkerken bestaan, door ambtsdragers uit onze kerken geen ambtelijke dienst zal worden verricht in kerken waarmede wij niet in correspondentie staan.

C. van ds. M. Baan:

conform de suggestie van de commissie met weglating van de woorden „in het algemeen”.

D. van ds. W. Meijnhout in geval het eerste amendement niet wordt aanvaard:

conform de suggestie van de commissie met weglating van de woorden „met name in andere landen”.

E. van ds. J. C. Maris:

De synode spreke uit dat het als vanzelfsprekend moet worden beschouwd dat met name in andere landen waar zusterkerken bestaan, de ambtsdragers uit onze kerken hun ambtelijke dienst zullen beperken tot die kerken waarmede wij in correspondentie staan.

alsmede het advies van prof. J. J. van der Schuit:

conform de suggestie van de commissie met weglating van de woorden „in kerken, waarmee wij niet in correspondentie staan”. De commissie zal haar voorstel met de ingediende amendementen en het advies nader overwegen (zie art. 174).

Art. 167.

Chr. Ref. Church in U.S.A.

Ten aanzien van de Chr. Ref. Church (U.S.A.) delen deputaten alsnog mede ter aanvulling op hun rapport (bijlage LXX sub B6), ²⁷⁹ dat inmiddels antwoord is ontvangen op het schrijven hunnerzijds, waaruit — alsook uit de Acts of Synod 1959 (pp. 275-282) dezer kerken — is gebleken, dat het besluit van de synode van 1950 inzake het aanvaarden van de aangeboden correspondentie in casu contact met deze kerken (Acta, art. 123), met dank is aanvaard en dat de Chr. Geref. Kerken in Nederland voortaan worden beschouwd als kerken met wie correspondentie wordt onderhouden in de zin van het besluit van 1950 (i. e. „contact-kerken”). De gevoerde correspondentie is in voornoemde Acts volledig opgenomen. Eerst nu is er de mogelijkheid voor deputaten om de opdracht van de synode van 1956 (Acta, art. 142 sub 3) uit te voeren door over „1908” te corresponderen met de Chr. Ref. Church.

Nadat Rev. J. Overduin erop heeft gewezen dat de Free Chr. Ref. Churches openstaan voor het zoeken van samenwerking op allerlei gebied in het Koninkrijk Gods met andere kerken als de Reformed Church en de Chr. Ref. Church, bepaalt de discussie zich voornamelijk tot het voorstel van de commissie (bijlage LXXII sub B4 en ²⁸⁵ C7) om de in 1950 aanvaarde terminologie „contact” en „correspondentie” (Acta, art. 123) te wijzigen en voortaan te spreken van „corresponderende kerken” en „zusterkerken”. De commissie wordt opgedragen deze zaak nogmaals te bezien (zie art. 174). ²⁸⁶

Art. 168.

Reformed Churches of Australia.

De praeses stelt aan de orde de gedeelten van de in bespreking zijnde rapporten die handelen over de Reformed Churches of Australia (bijlagen alsvoren sub B2). ²⁷⁸

Naar aanleiding van de desbetreffende wens van deze kerken (bijlage LXXV) wekt de synode ²⁸⁹

de kerkeraden op bij het afgeven van attestaties aan emigrantten zo volledig en getrouw mogelijk inlichtingen te verstrekken.

Art. 169.

Gereformeerde kerk van Suid-Afrika.

Op voorstel van commissie V (bijlage LXXII sub B3) besluit de ²⁸⁵ synode

279 aan het verlangen naar meer informatie, dat volgens het deputatenrapport (bijlage LXX sub B 5) leeft bij de Geref. Kerk van Suid-Afrika, te voldoen en aan deputaten over te laten op welke wijze deze informatie zal worden gegeven.

Art. 170.

Reformed Churches of New Zealand.

289 Een schrijven van de Reformed Churches of New Zealand wordt door ds. J. C. Maris gelezen (bijlage LXXVI). Van de daarin vervatte groet en zegenbede wordt met dankbaarheid kennis genomen.

278 Over de passage ad hoc in het deputatenrapport (bijlage LXX sub B3) worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 171.

Sluiting.

Nadat prof. dr. J. van Genderen is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de vergadering.

ZESTIENDE ZITTING

donderdag 1 oktober 1959 van 9—12 uur.

Art. 172.

Opening.

Na opening der zestiende zitting laat de praeses zingen Ps. 113 : 1. Hij leest Jes. 40 : 21-31 en gaat voor in gebed.

Art. 173.

Appèl-nominaal.

Bij gehouden appèl blijken de afgevaardigden aanwezig te zijn als in de vijftiende zitting. Ook nu neemt oud. P. Stutvoet de plaats in van oud. J. van Bergeyk.

Art. 174

Vervolg - Correspondentie met buitenlandse kerken.

285 De rapporteur van commissie V, ds. D. Biesma jr. deelt in vervolg op het besprokene (zie art. 166 en 167) mede dat de commissie de laatste alinea van haar rapport sub B 4 (bijlage LXXII) vervangt door de volgende:

Het verdient aanbeveling dat onze kerken terugkeren tot de reeds in 1950 voorgestelde onderscheiding van correspondentie in engere zin en correspondentie in ruimere zin. Hieruit volgt dat het door de Chr. Ref. Church gebezigde begrip zusterkerken betrekking heeft op correspondentie in engere zin en het begrip correspondentie-kerken op correspondentie in ruimere zin. Meer dan het laatste zal er voorshands met deze kerk niet kunnen zijn.

Voorts deelt hij mede dat de commissie de laatste zinsnede van de ²⁸⁵ tweede alinea sub B 1 na de woorden „worden beschouwd” als volgt wijzigt:

dat daar waar kerken zijn met welke wij correspondentie in engere zin onderhouden door ambtsdragers uit onze kerken in het algemeen geen ambtelijke dienst zal worden verricht in andere kerken.

Betreffende de voorgestelde wijziging in terminologie besluit de synode

de sinds 1950 gebruikt terminologie voorshands te handhaven en aan deputaten op te dragen deze zaak in studie te nemen.

Tengevolge van dit besluit vervallen de woorden „in engere zin” in de sub B1 voorgestelde wijziging.

Wanneer er bezwaar wordt ingebracht tegen de uitdrukking „in het algemeen”, verklaart Rev. J. Overduin dat deze uitdrukking kan gehandhaafd blijven omdat deze ruimte laat voor incidentele gevallen, gelijk hij zelf wel eens een „stichtelijk woord” heeft gesproken in andere Canadese kerken, daarbij het onderscheid met ambtelijke dienst in eigen kerken accentuerend bijv. door het niet uitspreken van de zegen.

In het licht van bovengenoemde verklaring besluit de synode aan de Free Chr. Ref. Churches te antwoorden

dat het als vanzelfsprekend moet worden beschouwd dat in landen waar kerken zijn met welke correspondentie wordt onderhouden, door ambtsdragers uit de Chr. Geref. Kerken in Nederland in het algemeen geen ambtelijke dienst zal worden verricht in andere kerken.

Art. 175.

Afscheid - Rev. J. Overduin.

In het afscheidswoord dat Rev. J. Overduin tot de synode richt deelt hij mede, na overleg met oud. ds. C. van der Zaal, te verklaren dat de kerkeraad van Toronto laatstgenoemde de toegang tot de kansel van Toronto weigerde. Aan de kerkeraad van London, waarmede oud. ds. C. van der Zaal in contact stond voor het verrichten van hulpdiensten, werd geadviseerd evenzo te handelen. De kerkeraad van London ging niet op dit advies in. Om echter geschil tussen beide kerkeraden te voorkomen, meende ds. van der Zaal niet aan de uitnodiging van London gevolg te moeten geven. Door deze gang van zaken is er veel misverstand ontstaan. Voorts dankt Rev. Overduin voor de hem verleende gastvrijheid en wenst de Chr. Geref. Kerken Gods zegen toe in de strijd die Hij oplegt.

De praeses getuigt van de vreugde die de synode werd bereid in de ontmoeting met en in de wijze adviezen van Rev. Overduin. Hij verzoekt hem de groeten der synode over te brengen en bidt hem 's Heren leiding en zegen toe.

Art. 176.

Gereformeerde Oecumenische Synode.

De praeses geeft vervolgens in behandeling de instructie van de part. synode van het Noorden (E1), luidende

De generale synode besluite deel te nemen aan de Geref. Oec. Synode.

Aan deze instructie voegde de part. synode een toelichting toe (bijlage LXXVII). Hierover rapporteert eveneens commissie V (bijlage LXXII sub B5).

In de ampele bespreking over deze zaak wordt van verschillende zijden betoogd dat het commissierapport in dezen te summier is en nalaat op de argumentatie van de toelichting van de part. synode van het Noorden in te gaan en die te weerleggen. Het verzwijgen van de praktische overwegingen doet vragen rijzen. Enerzijds wordt betoogd dat tegen grondslag en doelstelling van de G.O.S. geen enkel bezwaar wordt ingebracht. In de Acta van de respectievelijke Geref. Oec. Synoden is niets te vinden dat in strijd is met de Heilige Schrift of verloochening van het geref. beginsel betekent. De afwijzing van de G.O.S. wordt niet grondig gemotiveerd. De vermeende en gelaakte tweeslachtigheid bij de G.O.S. ten opzichte van de Wereldraad kan evenzeer geconstateerd worden bij de eigen houding ten aanzien van I.C.C.C., Geref. Convent etc. Dat de G.O.S. niet decreteert, maar adviseert en in casu ontraadt, pleit voor de G.O.S. Iets anders kan noch mag de G.O.S. doen. Wanneer de voorgestelde positiebepaling tot criterium wordt verheven, dan komt elke vorm van samenwerking lokaal, nationaal en internationaal met kerken die sympathiseren met of aangesloten zijn bij de Wereldraad in het geding. De G.O.S. is de concretisering van wat de synode van 1950 voorstond met het leggen van contacten en het voeren van correspondentie. Op internationaal vlak is de G.O.S. vergelijkbaar met wat op nationaal niveau wordt nagestreefd met het Geref. Convent i.o.

Anderzijds wordt hiertegenover gesteld dat G.O.S. en I.C.C.C. onvergelijkbare grootheden zijn, omdat aan een Oecum. Synode die gereformeerd wil heten en zijn, zwaardere eisen moeten worden gesteld. Dat er ook internationaal een ontmoetingsvlak is waar kerken van gereformeerde confessie met elkaar spreken, is zeker van het grootste belang in deze tijd van internationale samenbundeling. Dan gaat het er om dat een schriftuurlijk getuigenis gegeven wordt en mag toch zeker een positief getuigenis verwacht worden juist t.o.v. de Wereldraad. Elke sympathie met de Wereldraad is het aantrekken van het juk met de ongelovigen en de G.O.S. laat juist de infiltratie van de Wereldraad toe en kiest niet positief positie. In dezen is er noch in 1953 noch in 1958 iets veranderd bij de G.O.S. Doelbewust heeft men elke positieve positiebepaling verzwakt. De vraag is of een meer positieve houding in de toekomst verwacht mag worden. Ook van deze zijde wordt deelname aan de G.O.S. op prijs gesteld mits deze haar grondslag handhaaft en toelating van Wereldraad-kerken als in strijd met Gods Woord afwijst.

Gehoord de bespreking stelt ds. J. H. Velema voor, daar zowel van de zijde van de commissie alsook van de zijde van deputaten voor Eenheid enz. niet voldoende voorbereiding mogelijk was om in deze zaak tot een afgeronde mening te komen, daar voorts genoemde deputaten nog hun oordeel moeten geven over een rapport dat van de

Geref. Kerken inzake de gereformeerde oecumeniciteit hun zal worden aangeboden, en daar tenslotte de volgende Geref. Oec. Synode eerst in 1963 wordt gehouden, dat de synode aan voornoemde deputaten opdrage deze aangelegenheid in studie te nemen en de synode van 1962 van rapport te dienen, opdat deze een beslissing kan nemen.

De afgevaardigden van de part. synode vragen en ontvangen tijd van beraad inzake hun instructie (zie art. 181).

Art. 177.

International Council of Christian Churches.

Inzake de passages in de resp. rapporten betreffende de I.C.C.C. (voornoemde bijlagen sub B8 resp. sub B6) worden enkele opmerkingen gemaakt, waarop toelichting van de zijde van de deputaten volgt, omtrent financiering, werkwijze en praktische resultaten van de aansluiting bij en de samenwerking in de I.C.C.C.

Art. 178.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. A. Bikker in dankzegging is voorgegaan.

ZEVENTIENDE ZITTING
donderdag 1 oktober 1959 van 2—6 uur.

Art. 179.

Opening.

Nadat de zeventiende zitting geopend en Ps. 89:7 gezongen is, vraagt de praeses in gebed de zegen des Heren over de te verrichten arbeid.

Art. 180.

Appèl-nominaal.

De praeses houdt appèl-nominaal. Alle afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting.

Art. 181.

Vervolg - Gereformeerd Oecumenische Synode.

De praeses geeft ds. Joh. Prins gelegenheid namens de afgevaardigden van de part. synode van het Noorden de uitslag van het gevraagde beraad bekend te maken.

Deze deelt mede dat de afgevaardigden met handhaving van hun instructie zich kunnen stellen achter het voorstel van ds. J. H. Velema, opdat de generale synode van 1962 over deze instructie een beslissing zal nemen.

De synode aanvaardend het genoemde voorstel (zie art. 176), overwegende

- a. dat het nemen van een verantwoorde beslissing t.o.v. aansluiting bij de Geref. Oecumenische Synode meer voorbereiding vraagt dan nu mogelijk was;
- b. dat er in de komende periode gelegenheid zal zijn zich in breder verband over de gereformeerde oecumenische verhoudingen te beraden;
- c. dat ook de generale synode van 1962 zich nog over aansluiting zal kunnen uitspreken, aangezien de e.k. Geref. Oecum. Synode in 1963 vergadert,

besluit

1. de beslissing over de instructie van de part. synode van het Noorden uit te stellen tot de volgende generale synode;
2. de deputaten voor Eenheid enz. opdracht te geven de zaak van de Geref. Oecum. Synode in studie te nemen en de volgende generale synode dienaangaande te rapporteren.

Art. 182.

Commissie-voorstellen inzake de correspondentie met buitenlandse kerken.

De praeses stelt nu aan de orde de commissie-voorstellen betreffende de correspondentie met buitenlandse kerken voorzover in de voorgaande zittingen nog geen besluiten in casu genomen zijn (bijlage ²⁸⁶ LXXII sub C).

De synode besluit

1. het beleid en de handelingen van deputaten ad hoc goed te keuren onder dank voor de arbeid door hen verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 183.

Gereformeerd Sociologisch Instituut.

¹³²
²³³ De aandacht wordt gevraagd voor de ingekomen stukken van de Stichting Gereformeerd Sociologisch Instituut (10 ff, bijlage LIX). Hierover heeft commissie VI rapport uitgebracht (bijlage LX sub A).

In de bespreking wordt de noodzaak beklemtoond dat in het voorgestelde deputaatschap naast een paar leden van het deputaatschap voor bijzondere noden, ook deputaten zullen worden benoemd die in nauwe relatie staan tot de betrokken gebieden.

De synode besluit overeenkomstig de ietwat gewijzigde commissie-voorstellen

1. in aansluiting aan wat de vorige synode ter zake besloten heeft (Acta 1956, art. 115) het Geref. Soc. Instituut opnieuw in de aandacht van de kerken aan te bevelen;
2. de kerkeraden in overweging te geven bij het bepalen van het bedrag van de gevraagde bijdrage ernstig rekening te houden met het verzoek 4 cent per ziel te voteren;

3. uit te spreken dat zij met erkentelijkheid kennis heeft genomen van het schrijven van de directeur van het Geref. Soc. Instituut, prof. dr. R. van Dijk;
4. op conditie dat de onderzoeken als voorgesteld zullen geschieden in samenwerking met de Geref. Kerken en Geref. Gemeenten, een onderzoekopdracht voor het Deltagebied en de Randstad Holland, als bedoeld in het onderhavige schrijven, te verlenen aan het G.S.I.;
5. een deputaatschap in te stellen, waarin twee leden van het deputaatschap voor bijzondere noden zitting hebben, dat de opdracht ontvangt, in samenwerking met de deputaten van de Geref. Kerken en de Geref. Gemeenten, met het G.S.I. in overleg te treden over de te volgen werkwijze, het onderzoek te begeleiden, de resultaten ervan door te geven aan de betrokken kerkeraden, de betrokken classicaie plan-commissies en aan deputaten voor kerkbouwaangelegenheden en aan de volgende generale synode rapport uit te brengen over de verrichte werkzaamheden;
6. de kosten ten laste te doen komen van het fonds voor bijzondere noden en de deputaten voor dit fonds dienovereenkomstig te instrueren, waarbij vastgesteld wordt dat de kosten zullen berekend worden naar rato van het zielental der participerende kerken in de betrokken gebieden;
7. van de besluiten sub 1-5 bericht te zenden aan het G.S.I.

Art. 184.

Vervolg - Levenshouding van de christen in deze tijd.

Commissie VI rapporteert opnieuw over de instructie van de part. synode van het Oosten inzake de levenshouding van de christen in deze tijd (zie art. 107 en 113) (bijlage LXXVIII).

293

In zijn toelichting motiveert de rapporteur, ds. H. Toorman, uitvoerig waarom de commissie van rapport niet met de aangeboden „Proeve” van de part. synode kon meegaan en rekening houdend met de gemaakte opmerkingen tot haar nieuwe conceptie is gekomen.

Ook nu worden van verschillende kanten tegen het nieuwe voorstel van de commissie bezwaren ingebracht, zowel betreffende de inhoud als de formulering. Terwijl van de ene zijde de waarschuwing tegen het gevaar van de televisie niet voldoende geaccentueerd wordt geacht, is men anderzijds van oordeel dat ook de nu aangeboden proeve van getuigenis de levenshouding en -roeping van de christen in deze tijd niet genoegzaam en duidelijk belicht.

De commissie vraagt opnieuw gelegenheid tot beraad (zie art. 186).

Art. 185.

Beheer van de Jubileumgave 1834-1934.

De praeses geeft de commissoriaal gemaakte rapporten van de deputaten voor het beheer van de Jubileumgave 1834-1934 (bijlagen

115 VI en VII) in behandeling (zie art. 32), waarover commissie VII nu
116 rapporteert (bijlage LXXIX).

295 De synode besluit

1. vooralsnog geen verandering te brengen in de doelstelling van dit deputaatschap;
2. de aandacht van de deputaten voor financiële controle te vestigen op de incurante beleggingen buiten de kerken;
3. de handelingen van de deputaten voorts goed te keuren;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 186.

Vervolg - Levenshouding van de christen in deze tijd.

De rapporteur van commissie VI, ds. H. Toorman, deelt de synode mede dat de commissie na gehouden beraad (zie art. 184) besloten heeft ontheffing te vragen van de opdracht over de onderhavige instructie te rapporteren en in aansluiting daarop evenzo ten aanzien van instructie F 2.

Hiermede heeft commissie VI de voorstellen ad hoc teruggenomen. Dit betekent, aldus de praeses, dat de synode nu behoort te beslissen over de instructie met proeve van getuigenis gelijk deze door de part. synode van het Oosten is ingediend.

Ds. B. Bijleveld vraagt namens de afgevaardigden van deze part. synode gelegenheid tot beraad (zie art. 199).

Art. 187.

Onderzoek en advies inzake de predikantstraktementen.

De praeses stelt het rapport van de deputaten voor onderzoek en advies inzake de predikantstraktementen aan de orde (bijlage
296 LXXX). Hierover rapporteert commissie VII (bijlage XLIV sub B).

193 Met dankbaarheid constateert de synode dat mede door de arbeid van deze deputaten een gunstige verandering is ingetreden voor die predikanten, wier traktementen minimaal waren. Desgevraagd deelt deputaat Den Hertog mede, dat deputaten bij hun berekeningen van zes „vrije zondagen” zijn uitgegaan.

De synode besluit, gehoord de voorstellen van de deputaten en het advies van commissie VII

1. geen algemene norm voor de regeling van de predikantstraktementen vast te stellen;
2. de kerkeraden er aan te herinneren dat zij naar de eis van art. 11 K.O. de dienaren des Woords „behoorlijk” hebben te onderhouden en hun ter toelichting van deze „norm” een exemplaar van het onderhavige rapport ter kennisgeving te zenden, alsook aan de classes en de part. synoden, opdat deze de kerkvisitatoren resp. de deputaten voor onderlinge bijstand ten dezen kunnen instrueren;
3. de kerkeraden op te wekken langs de weg van de onderlinge bijstand, als waarvan in art. 11 K.O. sub 4 sprake is, te streven

naar een verantwoord minimum-traktement binnen het ressort van elke part. synode;

4. uit te spreken, dat de volgende regeling thans als een verantwoord minimum moet worden gezien:
 - a. een jaarlijks traktement van *f* 6000,— bij de aanvang van de ambtelijke bediening, oplopend met 10 jaarlijkse verhogingen van *f* 120,— tot *f* 7200,—;
 - b. een kindertoeelage van *f* 200,— per kind per jaar tot het bereiken van de 16-jarige leeftijd of bij studerende kinderen tot het einde van de studie, uiterlijk de 27-jarige leeftijd;
 - c. het genot van vrije ambtswoning;
 - d. de overname door de kerkeraad van de verplichting tot betaling van de premie A.O.W. en A.W.W.;
5. overtuigd dat kerkeraden, classes en part. synoden alle aandacht aan deze zaak zullen schenken, deputaten te ontheffen van de hun verleende opdracht met dank voor hetgeen door hen werd verricht.

Art. 188.

Financiële verslagen.

Commissie VII rapporteert vervolgens over een schrijven van de part. synode van het Westen (10a, bijlage LXXXI) inzake de financiële verslagen (bijlage XLIV sub D). 306
194

De synode besluit aan de part. synode van het Westen op voorstel van de commissie te antwoorden dat

1. aangezien aard en doelstelling van de financiële verslagen resp. in het curatoren-verslag en in de verslagen aan de classes en de part. synoden gegeven, verschillend zijn (eerstgenoemde betreft het boekjaar, laatstgenoemde het al of niet voldoen aan de omslagen en voorgeschreven collecten) de gevraagde overeenstemming praktisch niet bereikbaar is;
2. aan de deputaten voor financiële controle en advies is opgedragen te bewerken dat uniforme jaaroverzichten door de diverse penningmeesters worden verstrekt;
3. de gen. synode in 1956 (Acta, art. 111 sub 4) reeds besloot aan voornoemde deputaten op te dragen omtrent de kapitaalsrekeningen van de diverse kassen haar vertrouwelijk rapport te bieden.

Art. 189.

Protestants-Christelijke Vereniging van Kusters in Nederland.

Over het schrijven van de Prot. Chr. Vereniging van Kusters in Nederland (10 u, bijlage LXXXII) met als bijlagen de Statuten en een concept regeling rechtspositie voor kusters in Nederland, rapporteert eveneens commissie VII (bijlage XLIV, sub E). 306
194

Op voorstel van de commissie besluit de synode

daar deze zaak de kerkeraden regardeert, geen uitspraak in dezen te doen.

Art. 190.

Buitenlandse zending.

¹⁷⁷ Op voorstel van commissie II en in vervolg op de reeds genomen
¹⁸¹ besluiten inzake het arbeidsveld voor de buitenlandse zending (zie
¹⁸⁵ art. 93 sub 2, bijlagen XXXVIII-XLI) besluit de synode
¹⁸⁸ overeenkomstig het door de deputaten voor de buitenlandse zen-
 ding gegeven advies, Kenya als arbeidsveld aan te wijzen, sub-
 sidiar, indien dit besluit niet uitgevoerd kan worden, een van
 de andere door deputaten in hun rapport genoemde mogelijkhe-
 den, waarbij deputaten alsdan gemachtigd zijn naar bevind van
 zaken te handelen.

Art. 191.

Controle van de boeken van de waarnemend quaestor van de gen. synode (apr.-sept. '56).

Op voorstel van de commissie benoemd door de gen. synode van 1956 om de boeken van de waarnemend quaestor van de gen. synode over de periode april-september 1956 te controleren, bestaande uit de brs. G. van Olst en B. Hartog, wordt de waarnemend quaestor decharge verleend, daar alles in goede orde is bevonden.

Art. 192.

Financieel verslag van de quaestor van de gen. synode 1956.

De praeses geeft het rapport van de quaestor van de generale synode-1956 in bespreking (bijlage LXXXIII). Met dank voor het ge-
³⁰⁷ voerde beheer wordt op voorstel van commissie VII (bijlage XLIV
¹⁹⁴ sub C) onder verwijzing naar het rapport van de deputaten voor fi-
 nanciële controle de quaestor gedechargeerd.

Art. 193.

Begroting voor de gen. synode 1959.

Het door de quaestor ingediende concept voor de begroting voor de generale synode-1959 wordt in behandeling genomen (bijlage
³⁰⁹ LXXXIV).

Na enige toelichting door de quaestor wordt deze begroting door de synode goedgekeurd.

Art. 194.

Schorsing van de zitting.

Met het oog op de avondmaaltijd schorst de praeses de zitting tot 7 uur.

VERVOLG ZEVENTIENDE ZITTING

donderdag 1 oktober 1959 van 7—10.45 uur.

Art. 195.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 97 : 1.

Art. 196-198.

Comité-generaal.

Art. 199.

Vervolg - Levenshouding van de christen in deze tijd.

De praeses geeft aan ds. B. Bijleveld gelegenheid de uitslag van het beraad van de afgevaardigden van de part. synode van het Oosten (zie art. 186) aan de synode mee te delen.

Deze deelt mede dat de afgevaardigden van de part. synode van het Oosten de ingediende instructie terugnemen, gezien het feit dat uit de discussie ter synode niet de voor een dergelijk getuigenis nodige eenstemmigheid gebleken is. Zij betreuren deze gang van zaken en verzoeken aantekening van deze verklaring in de Acta.

De synode besluit aan dit verzoek te voldoen.

Art. 200.

Overleg inzake de Psalmberijming.

De praeses geeft het rapport van de deputaten voor overleg inzake de Psalmberijming in behandeling (bijlage LXXXV), alsmede het ³¹⁰ daarmee corresponderende rapport van commissie VIII (bijlage ³¹² LXXXVI) en het minderheidsrapport van Ds. M. Baan (bijlage ³¹⁵ LXXXVII).

Tijdens de behandeling van de zaken, toevertrouwd aan commissie VIII, neemt de assessor het presidium waar om de praeses als samenroeper van commissie VIII gelegenheid te geven de taak van de door ziekte verhinderde rapporteur over te nemen.

Deputaat ds. A. Bikker deelt mede dat de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming er sterk naar streeft het goede van de berijming van 1773 te behouden. De werkcommissie is aan enkele voorwaarden gebonden, nl. zoveel mogelijk de grondtekst benaderen, het rijmschema van drie eeuwen oud handhaven, de inhoud van de berijmde tekst laten corresponderen met de wijs en tenslotte goed en verstaanbaar Nederlands geven. Door ziekte hebben deputaten de synode geen conclusie kunnen bieden ten aanzien van de aan de vorige synode aangeboden Proeve van 10 psalmen.

Met name tegen het 3de en 6de voorstel van de commissie worden van verschillende zijden bezwaren ingebracht. Een revisie van de berijming van 1773 wordt onuitvoerbaar geacht, niet alleen omdat de daarvoor nodige samenwerking ontbreekt tussen de verschillende kerken, maar vooral omdat een berijming wordt gezocht die nauw aansluit bij de Bijbeltekst.

Het voorstel van de commissie om niet in de Interk. Stichting Psalmberijming te participeren wordt door verschillende leden bestreden c.q. verdedigd. Participatie impliceert volgens sommigen niets voor de toekomst. Anderen evenwel menen dat participanten wel terdege verantwoordelijkheid dragen. Een voorstel van oud. ds. C. van der Zaal, een advies van prof. dr. B. J. Oosterhoff overnemend, om wel te participeren wordt met 23 stemmen voor verworpen. Het voorstel van ds. D. Biesma jr. volgens advies van prof. J. J. van der Schuit, alsnog niet te participeren maar officieel waarnemers te zenden wordt met 19 stemmen tegen aangenomen.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun arbeid en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen voor onderzoek en overleg inzake de Psalmberijming;
3. vooralsnog niet te participeren in de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming, maar officieel waarnemers te zenden, opdat de volgende generale synode na rapport van deputaten een definitieve beslissing kan nemen;
4. uit te spreken dat de noodzakelijkheid blijft, in de lijn van de synode van 1836 (1953) (Acta 1836, art. 67; Acta 1953, art. 155), verbetering van duidelijk aanwijsbare oneffenheden in de tegenwoordige bundel aan te brengen, alsmede dat de deputaten de kerken zullen opwekken hen in kennis te stellen met de ongelijkvormigheden c.q. tegenstrijdigheden die men in de huidige psalmberijming constateert;
5. deputaten op te dragen ook verder de synode op de hoogte te houden van wat erop het terrein van de Psalmberijming gebeurt, de Proeve van de 110 Psalmen en de eventuele verder verschijnende proeven te bestuderen en de resultaten van deze studie mee te delen aan de eerstkomende synode;
6. uit te spreken dat alles in het werk gesteld zal dienen te worden om indien maar enigszins mogelijk één Psalm bundel te behouden voor het protestantse kerkelijke leven in Nederland.

Art. 201.

Bediening van het Heilig Avondmaal in inrichtingen enz.

De assessor geeft in behandeling de instructie van de part. synode van het Zuiden (G 1), luidende

De part. synode van het Zuiden verzoekt de generale synode zich te bezinnen op de noodzakelijkheid en de mogelijkheid om op schriftuurlijk en kerkrechtelijk verantwoorde wijze het H. Avondmaal te bedienen aan leden onzer kerken in sanatoria, gestichten, verpleeg- en rusthuizen etc.

De generale synode geve richtlijnen in deze, opdat er uniformiteit van handelen in onze kerken mag zijn.

315 Ook hierover rapporteert commissie VIII (bijlage LXXXVIII).

Na enige bespreking besluit de synode uit te spreken dat het geoorloofd is, zo de behoefte daaraan blijkt, dat de plaatselijke kerk het Heilig Avondmaal bedient in verpleeghuizen, bejaardentehuizen en stichtingen gelegen binnen het ressort van deze kerk, mits naar het bepaalde in art. 61-63 van de K.O. de volgende voorwaarden in acht worden genomen:

1. niemand kan tot het Avondmaal des Heren worden toegelaten dan die overeenkomstig de regeling van de plaatselijke kerk belijdenis des geloofs heeft afgelegd en getuigenis heeft van een godvruchtige wandel (art. 61 K.O.);
2. iedere kerk zal het Avondmaal op zodanige wijze vieren als naar haar oordeel het meest tot stichting der gemeente dienen kan, met dien verstande dat de uitwendige ceremoniën in Gods Woord voorgeschreven, onderhouden worden en dat het Formulier van het Avondmaal en het daarin opgenomen gebed zullen worden gebruikt (art. 62 K.O.);
3. de bediening van het Avondmaal mag alleen plaats hebben onder toezicht van ouderlingen, volgens kerkelijke orde, in een samenkomst der gemeente, na voorafgehouden voorbereiding (art. 63 K.O.);
4. zolang de verzorgden of verpleegden, die de behoefte aan de bediening van het Avondmaal kenbaar maken, nog op enigerlei wijze zelfstandig of met behulp van anderen de gewone bediening van het Avondmaal in het midden der gemeente kunnen meemaken, zal geen afzonderlijke bediening van het Avondmaal voor hen worden gehouden;
5. de noodzaak voor de bediening van het Avondmaal aan verzorgden of verpleegden in tehuizen of stichtingen zal moeten blijken uit de behoefte daaraan, die door henzelf bij de kerkeraad kenbaar gemaakt wordt, waarbij de kerkeraad zich moet overtuigen dat de begeerte naar het gebruik van het sacrament voortkomt uit een ernstige behoefte om door het ontvangen van het Avondmaal het geloof te sterken;
6. de bediening van het Avondmaal mag niet het karakter dragen van een individuele bediening;
7. overeenkomstig het sub 3 bepaalde zal elke dienst waarin het Avondmaal bediend wordt aan leden der kerken in tehuizen en stichtingen, een officiële dienst moeten zijn onder leiding van de plaatselijke kerkeraad, waarbij naast een — ingevolge het sub 3 bepaalde — voldoende aantal ambtsdragers ook de gemeente aanwezig is — zij het dan ook in beperkte mate, zoals in die leden der kerk, die behoren tot de doktoren, verplegend of ander in- of omwonend personeel — en aan de Avondmaalsviering kan deelnemen;

8. het zogenaamde „gastrecht” om ook anderen, niet leden van de Chr. Geref. Kerken, aan het Avondmaal toe te laten, zal ook hier slechts kunnen gelden als deze gasten, verzorgden of verpleegden in de betrokken inrichting, zal worden gebruikt (art. 62 K.O.);
- a. gerechtigd zijn in hun eigen kerk het Avondmaal te gebruiken en de kerkeraad zich heeft overtuigd dat zij ook overigens voldoen aan het sub 1 en 5 bepaalde;
 - b. niet in staat zijn de bediening van het Avondmaal in hun plaatselijke kerk mee te maken;
 - c. tijdig aan de kerkeraad de begeerte daartoe kenbaar maken.

Art. 202.

Lofzang der engelen.

De aandacht van de synode wordt nu gevraagd voor de instructie van de part. synode van het Noorden (G 4) luidende

De generale synode besluite de redactie van art. 69 K.O. als volgt te wijzigen:

„In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden alsmede Schriftgedeelten die door de synode zijn vastgesteld of vastgesteld zullen worden”.

De generale synode voege aan de „Enige Gezangen” toe de Lofzang der engelen „Ere zij God”.

³¹⁷ Over deze instructie rapporteert commissie VIII (bijlage LXXXIX).

Hoewel toegestemd wordt dat tegen de tekst van de voorgestelde lofzang geen enkele bedenking kan worden aangevoerd, tenzij dan dat de Nieuwe Vertaling de tekst zuiverder weergeeft, worden er verschillende bezwaren ingebracht, o.a. tegen het veelvuldig gebruik van de Naam van God, waardoor het lied niet gezongen kan worden. Een der leden stemt toe dat het op zichzelf niet verkeerd is deze lofzang te zingen, maar hij ziet verband met de moderne zucht naar vernieuwing en vraagt zich af wie om dit lied vragen. Eenvoudige mensen die de Here vrezen, hebben er geen behoefte aan. Hij vreest dat dit een eerste stap is in een gevaarlijke richting, hoewel hij er op zichzelf niet tegen is.

Hiertegen wordt betoogd, dat er ook psalmen zijn, waarin de Naam des Heren veelvuldig wordt gebruikt. Reeds drie eeuwen zingt de kerk het Nieuw Testamentisch lied. „Onze vaders” hebben de eerste stap reeds gedaan toen, behalve deze lofzang, alle andere lofzangen, uit het Kerstevangelie in de eredienst werden gezongen. Elke vraag uit de kerken om het Nieuw-Testamentische lied zal getoetst moeten worden aan art. 69 K.O. Tegen de redactie van dit artikel is nimmer bezwaar gemaakt.

Gezien het vergevorderde uur wordt de discussie geschorst tot de volgende zitting.

Art. 203.

Sluiting.

Nadat ds. J. P. Geels de Here heeft gedankt voor de arbeid die verricht mocht worden, sluit de praeses de vergadering.

ACHTTIENDE ZITTING

vrijdag 2 oktober 1959 van 8.30—1 uur.

Art. 204.

Opening.

De praeses opent de achttiende en laatste zitting van de synode. Hij laat zingen Ps. 26 : 2 en 3 en leest voor Psalm 119 : 1-8. Op zijn verzoek gaat de assessor voor in gebed.

Art. 205.

Appèl-nominaal.

Wanneer appèl-nominaal is gehouden, blijken alle afgevaardigden aanwezig te zijn gelijk in de vorige zitting met dien verstande dat oud. J. van Bergeyk weer als primus-afgevaardigde zijn plaats heeft ingenomen.

Art. 206.

Vervolg - Lofzang der engelen.

De discussie over de instructie betreffende de Lofzang der engelen wordt onder presidium van de assessor voortgezet.

Een kwestie van orde wordt gesteld. Verschillende afgevaardigden maken ernstig bezwaar tegen uitdrukkingen in de vorige zitting gezegd omtrent de achtergrond waaruit deze instructie zou zijn voortgekomen. Daarin werd volgens deze leden een liefdeloos oordeel geveld over de part. synode van het Noorden, die de instructie indiende, en hen die zich daarvoor verklaarden. De persoonlijke verhouding tot de Here werd gediskwalificeerd als zouden zij die deze Lofzang begeren te zingen, de Here niet vrezen. Dringend wordt verzocht het gesprokene onder betuiging van leedwezen terug te nemen. Desgevraagd geeft de betrokkene een nadere verklaring, maar wenst aan het verzoek zijn woorden terug te nemen niet te voldoen.

Art. 207.

Schorsing van de zitting.

De assessor schorst de zitting om het moderamen gelegenheid te geven zich te beraden op de nu ontstane situatie.

Art. 208.

Vervolg - Lofzang der engelen.

Na heropening van de zitting deelt de assessor mede dat het moderamen een samenspreking met de betrokkenen heeft gehad. De bedoelde afgevaardigde heeft ten overstaan van het moderamen verklaard dat, als er door minder juiste formulering een beledigende tendens gehoord kon worden in zijn woorden, hij deze terugneemt. Hij heeft bedoeld te zeggen: „er zijn eenvoudige mensen die de Here vrezen en geen behoefte hebben aan het zingen van de Lofzang der engelen”.

Aan de nu voortgaande discussie over genoemde instructie nemen nóg enkele leden deel.

Prof. dr. J. van Genderen wijst er in zijn preadvies op dat het principe in de Kerkorde is vastgelegd: het zingen van berijmde Schriftgedeelten in de eredienst is toegestaan. Hij gaat op enkele materiële bezwaren in: stijl en toonzetting zijn anders dan die van de nu gezongen psalmen en gezangen, maar acht deze niet van zoveel gewicht, dat de instructie ad hoc niet aanvaard zou kunnen worden. Zijn advies is, daar er geen gegronde bezwaren zijn aan te wijzen, het voorstel van de commissie te aanvaarden.

Prof. J. J. van der Schuit zou het op prijs stellen dat uit de huidige bundel geschrapt werd het gezang, dat laat zingen „k Geloof één Kerk, een algemeen genootschap” en werd vervangen door het „Ere zij God”.

Prof. J. Hovius attendeert erop, dat het besluit van de synode van 1836 (Acta, art. 67) betreffende het zingen van berijmde Schriftgedeelten, genomen is door hen, die zelf om de gezangen waren vervolgd en afgezet.

De synode besluit met één stem tegen op voorstel van de commissie

art. 69 K.O. ongewijzigd te handhaven en dus het eerste deel van de instructie niet te aanvaarden,
en met 13 stemmen tegen
op grond van art. 69 de Lofzang der engelen toe te voegen aan de Schriftuurlijke lofzangen die gezongen mogen worden in de eredienst.

Art. 209.

Gebruik van de televisie.

De praeses, de leiding van de synode weer overnemend, geeft de volgende instructie van de part. synode van het Zuiden in behandeling (F 2)

De part. synode van het Zuiden verzoekt de generale synode zich uit te spreken over de middelen die kunnen dienen om het kwaad van de televisie vooral in betrekking tot de dienst des Woords tegen te gaan.

Commissie VI, die de opdracht ontving de behandeling van deze ²³⁴ instructie voor te bereiden, heeft haar rapport (bijlage LX sub C) ingetrokken en verzocht van de opdracht ontheven te worden (zie art. 186).

In verband met het feit dat instructie F 1 is teruggenomen (zie art. 199) nemen de afgevaardigden van de part. synode van het Zuiden deze instructie terug.

Art. 210.

Spreken voor de A.V.R.O.

Door de praeses wordt nu aan de orde gesteld de instructie van de part. synode van het Zuiden (F 3), luidende

Daar de part. synode van het Zuiden met teleurstelling moet constateren, dat ondanks de bepalingen van de generale synoden 1947 en 1956 predikanten onzer kerken toch doorgaan met het

spreken voor de A.V.R.O. dringt de part. synode er op aan, dat de generale synode dit optreden afkeurt en predikanten en kerkeraden wijst op hun verantwoordelijkheid om door dergelijk optreden voor andere dan de christelijke omroepvereniging, aan het beginsel van de „doorbraak” geen voedsel te geven.

Over deze instructie rapporteert commissie VI (bijlage LX sub D). ²³⁵

In de discussie wordt enerzijds gewezen op de evangelisatiemogelijkheden die er ook via de A.V.R.O. zijn in verantwoordelijkheid t.o.v. de ontkerstende medemens, zodat het uitdragen van het evangelie op deze wijze als evangelisatiemiddel niet onbruikbaar mag worden geacht, zonder daarmee op enigerlei wijze de christelijke organisaties afbreuk te willen doen, maar anderzijds gewaarschuwd de zogenaamde neutrale organisaties op deze wijze niet te steunen en daardoor de „doorbraak” te bevorderen, terwijl er ook van verschillende zijden op wordt gewezen, dat dit in de eerste plaats een aangelegenheid is, waarin de kerkeraad heeft te oordelen, zodat een uitspraak van de synode niet nodig is.

Met 11 stemmen tegen besluit de synode

geen uitspraak te doen en derhalve te blijven bij hetgeen door de synoden van 1947 (Acta, art. 96) en 1956 (Acta, art. 208) is uitgesproken.

Art. 211.

Geref. Vereniging voor Drankbestrijding.

De aandacht van de synode wordt nu gevraagd voor het schrijven van de Geref. Vereniging voor Drankbestrijding (10 gg, bijlage XC), ³¹⁷ waarover commissie VI rapport heeft uitgebracht (bijlage LX sub B). ²³⁴

De rapporteur van deze commissie, ds. H. Toorman, deelt mede dat de commissie de beide laatste alinea's betreffende deze zaak in haar rapport laat vervallen en vervangt door het volgende: „Wat het tot de synode gerichte verzoek betreft meent uw commissie, dat het niet op de weg der synode ligt om telkens weer bepaalde aanbevelingen te geven voor op zichzelf lofwaardige arbeid van christelijke organisaties en zij stelt u voor genoemde vereniging dienovereenkomstig te antwoorden”.

Na enige bespreking, waarin ds. M. W. Nieuwenhuijze en ds. J. C. Maris voorstellen de kerkeraden op te wekken waar mogelijk de arbeid van de Geref. Vereniging van Drankbestrijding te steunen, wordt het commissievoorstel met 8 stemmen tegen aanvaard en besluit de synode

de Geref. Vereniging voor Drankbestrijding te antwoorden overeenkomstig de overwegingen van de commissie.

Art. 212.

Attentie voor de kerk van Rotterdam-Centrum.

Op zijn dringend verzoek ontvangt oud. G. den Hertog gelegenheid om namens de leden van de synode woorden van dank en waarde-

ring te spreken voor de goede ontvangst en voortreffelijke zorg, die de kerk van Rotterdam-Centrum aan de synode heeft geboden. Gezamenlijk geven zij daaraan tastbare vorm door een elektrische wandklok voor de consistorie aan te bieden.

Als voorzitter van de kerkeraad aanvaardt de praeses gaarne dit geschenk en memoreert in zijn dankwoord met name de enthousiaste medewerking van vele jongeren.

Art. 213.

Presentie.

Daar de synode langer vergadert dan aanvankelijk voorgenomen was, vragen en ontvangen ds. M. Baan, oud. J. L. Floor en ds. J. C. Maris verlof de synode te verlaten.

Art. 214.

Ernst en deftigheid in optreden en kleding van ambtsdragers.

De praeses geeft de instructie van de part. synode van het Zuiden (H 4) in behandeling die luidt

In verband met de toenemende verwaarlozing van de kerkelijke stijl o.a. ook uitkomend in de kleding van ambtsdragers, vooral van de predikanten, verzoekt de part. synode van het Zuiden de generale synode dringend te willen attenderen op de noodzakelijkheid dat bij het ambt niet alleen ernst maar ook deftigheid in optreden en kleding past.

270 Ook over deze instructie rapporteert commissie VI (bijlage LXVII sub A).

Enkele leden zouden het op prijs stellen dat de predikant als zodanig aan zijn kleding kan worden herkend en met name door zwarte kleding zich onderscheidt als dienaar van Jezus Christus. De rapporteur verwijzend naar het commissierapport handhaaft het voorstel genoemde instructie niet te aanvaarden.

Met zes stemmen tegen aanvaardt de synode het voorstel van de commissie en besluit

daar hier geen taak ligt voor de synode, deze instructie niet te aanvaarden.

Art. 215.

Verzorging van de wezen-Hogendoorn.

Op verzoek van de praeses deelt de eerste scriba mede dat de synode in comité-generaal heeft besloten inzake de verzorging van de wezen-Hogendoorn

1. de handelingen van de deputaten ad hoc met dank goed te keuren en mitsdien de door hen getroffen regeling te accepteren;
2. het deputaatschap te continueren en ds. W. Heerma eraan toe te voegen.

Art. 216.

Bijzondere noden.

Vervolgens deelt de eerste scriba mede dat de synode in vervolg op hetgeen reeds eerder werd behandeld (zie art. 95 en 98) in comité besloot

1. de handelingen en het beleid van deputaten voor bijzondere noden goed te keuren met dank voor hun arbeid;
2. deze deputaten op te dragen alsnog wegen te zoeken om ook in de maatschappelijke nood van de Hongaarse vluchtelingen te voorzien;
3. een schrijven te richten tot de Evacuatie-deputaten van de Geref. Kerken in antwoord op hun schrijven (10 o) gelijk door commissie VII (bijlage XLIV sub A) is voorgesteld; 193
4. het voornoemde schrijven (10 o) met bijlagen aan de deputaten ter hand te stellen voor verdere afdoening.

Art. 217.

Financiële controle en advies.

Tenslotte deelt de eerste scriba mede dat de synode in comité-vergadering het breed uitgewerkte en gedetailleerde rapport van de deputaten voor financiële controle en advies (bijlage XCI) heeft ³¹⁸ behandeld, en besloot

1. de handelingen van deze deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. hun behalve de reeds opgedragen taken (zie art. 139 en 188) op te dragen de tenaamstelling der onderscheidene kassen in hun controle te betrekken;
3. op grond van het rapport dezer deputaten de penningmeesters van de diverse kassen decharge te verlenen onder dankbetuiging voor de door hen verrichte arbeid.

Art. 218.

Instructie voor de deputaten voor financiële controle en advies.

Gelet op de besluiten die ten dezen genomen zijn door de synode (zie art. 139, 188 en 217) besluit de synode op voorstel van het moderamen

de deputaten voor de financiële controle en advies op te dragen de volgende synode een concept voor hun daarmede in overeenstemming te brengen instructie aan te bieden.

Art. 219.

Instructie voor de deputaten ad art. 19 K.O. (E.B.P.).

Naar aanleiding van het besluit betreffende de terugbetaling van genoten studietoelagen (zie art. 52) en gezien de wijziging van het reglement voor de Theol. School en de regeling volgens art. 15 van dit reglement (zie art. 69) besluit de synode op voorstel van het moderamen

de deputaten ad art. 19 K.O. (kas E.B.P.) op te dragen ter volgende synode een concept in te dienen voor hun met genoemde besluiten in overeenstemming te brengen instructie.

Art. 220.

Vervolg - Kerkelijke houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk.

Gehoord het ingediende bezwaar tegen de redactie van de 7de conclusie betreffende de richtlijnen voor de kerkelijke houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk (zie art. 100 en 145, bijlage XLVIII) wordt op voorstel van het moderamen in overleg met de deputaten ad hoc besloten de formulering van deze conclusie aldus te wijzigen:

Ontbinding van het huwelijk religionis causa mag niet worden gezocht door de gelovige partij; wil de ongelovige partij de andere toch verlaten, dan behoeft de gelovige dit niet ten koste van alles te verhinderen.

In verband hiermede wordt tevens besloten

het woord „huwelijksontbinding” in conclusie 8 te wijzigen in „verlating”.

Art. 221.

Bond van Chr. Geref. Zangverenigingen.

De praeses stelt het schrijven van de Bond van Chr. Geref. Zangverenigingen aan de orde (10 mm). Hierover rapporteert ds. Joh. Prins namens commissie III.

De commissie adviseert aan het verzoek om met de jeugdbonden in aanmerking te komen voor subsidiëring uit het jeugdsteunfonds niet te voldoen; daar er sinds 1956 geen wijzigingen zijn gekomen in de overwegingen, die de synode van 1956 (Acta, art. 146) leidden tot haar besluit in dezen.

Conform het commissievoorstel besluit de synode

het verzoek van de Bond van Chr. Geref. Zangverenigingen niet in te willigen.

Art. 222.

Vervolg - Verslagen-deputaatschappen.

Volgens opdracht van de synode (zie art. 119) biedt het moderamen de synode een voorstel aan betreffende de generale deputaatschappen die een jaarlijks overzicht van hun werkzaamheden hebben te zenden aan de kerkeraden. Conform dit voorstel besluit de synode dat die generale deputaatschappen, die ook aan de part. synoden hebben te rapporteren, in het genomen besluit worden bedoeld.

Art. 223.

Lezing van de ingekomen stukken en plaatsing ervan op de agenda.

Prof. J. Hovius herinnert aan het besluit van de synode van 1915 (Acta, art. 50) dat in de regel alle aan de synode gerichte stukken in de vergadering van de synode gelezen zullen worden. Hij advi-

seert te bepalen dat de synode na advies van het moderamen zal besluiten of de aan haar gerichte stukken in haar vergadering zullen worden gelezen.

Het moderamen dit advies overnemend, stelt voor aldus te bepalen.

De synode besluit

het besluit van de synode van 1915 te casseren en te bepalen dat de synode na advies van het moderamen zal besluiten of de aan haar adres gerichte stukken in de vergadering van de synode zullen worden gelezen.

Prof. dr. J. van Genderen attendeert erop dat in afwijking van de bepaling bij art. 50 K.O. sub 1 wel melding wordt gemaakt van ingekomen verzoekschriften (protesten) op de agenda van de synode. Hij adviseert voortaan in de gedrukte agenda geen melding te maken van voornoemde stukken, maar ter synode deze stukken te plaatsen op een aanvullend agendum.

Het moderamen dit advies overnemend, stelt voor aldus te besluiten.

De synode besluit dat

van ingekomen verzoekschriften (protesten) op de gedrukte agenda geen melding zal worden gemaakt, maar dat deze door de synode op een aanvullend agendum zullen worden geplaatst.

Art. 224.

Uitgave van de Kerkorde.

Prof. J. Hovius vraagt of het toegestaan is bij een eventuele nieuwe uitgave van de Kerkorde deze op taalkundige oneffenheden en technische onjuistheden te corrigeren.

Gewezen wordt op het desbetreffende besluit van de synode van 1947 (Acta blz. 140).

De synode besluit

dat bij een nieuwe uitgave van de Kerkorde de aangebrachte taalkundige en technische correcties ter kennis van de volgende synode zullen worden gebracht.

Art. 225.

Benoemingen.

De synode benoemt op voordracht van het moderamen, recapitulerend voorzover reeds benoemingen plaats vonden, tot leden van de deputaatschappen voor:

1. de correspondentie met de Hoge Overheid:

primi: prof. J. J. van der Schuit, voorz.; prof. J. Hovius, secr.; prof. W. Kremer; ds. S. van der Molen; prof. mr. Th. A. Versteeg.
secundi: prof. dr. B. J. Oosterhoff; mr. C. J. Verplanke; ds. D. Henstra; ds. P. J. de Bruin; ds. Joh. Prins.

2. de theologische school:

ds. D. H. Biesma, secr.-curator; A. L. de Bruyne, 1ste penningmeester; A. F. Mijnhardt, 2de penningmeester.

3. **„De Wekker”:**
prof. dr. B. J. Oosterhoff, hoofdredacteur; ds. J. H. Velema, waarnemend-hoofdredacteur; ds. I. de Bruyne; prof. W. Kremer.
4. **de behartiging van de geestelijke belangen van de militairen:**
prof. J. J. van der Schuit, voorz.: ds. D. Henstra, secr.; H. Boendermaker; ds. M. W. Nieuwenhuijze; ds. C. J. Ph. Sobering.
5. **de ambtelijke bearbeiding van Chr. Geref. Schippers:**
primi: ds. M. Baan, voorz.; ds. J. W. van der Gronden, secr.-penn.; ds. W. Meijnhout; ds. J. M. Visser.
secundi: ds. K. Bokhorst; W. J. Graves; ds. P. N. Ribbers; ds. M. van der Klis.
6. **de behartiging van de geestelijke belangen van hen die ter koopvaardij varen:**
ds. J. P. Geels, voorz.; ds. H. Toorman, secr.; ds. B. van Smeden; C. van Vliet.
7. **het contact met de jeugdbonden:**
ds. I. de Bruyne, voorz.; ds. D. H. Biesma, secr.; K. Geleijnse, penn.; ds. W. Meijnhout; ds. H. Toorman.
8. **de steunverlening aan de kerken in de drooggelegde polders:**
ds. C. van der Zaal, voorz.; ds. J. H. Velema, secr.; S. Huigen, penn.
9. **de evangelisatie:**
ds. J.^W van der Gronden, secr.; P. de Korte, penn.; ds. J. H. Velema.
10. **de evangeliieverkondiging onder Israel:**
primi: ds. M. Drayer, secr.; ds. D. Biesma jr., penn.
secundi: ds. K. J. Velema, (2de secr.); A. van den Hooff, (2de penn.).
adviseur: prof. dr. B. J. Oosterhoff.
11. **de buitenlandse zending:**
primi: ds. A. Bikker, secr.; prof. J. J. van der Schuit, penn.
secundi: ds. A. C. Noort, (2de secr.); ds. G. Bilkes, (2de penn.).
adviseur: prof. J. Hovius.
12. **de eenheid van de Geref. belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken:**
prof. dr. J. van Genderen, voorz.; ds. J. H. Velema, secr. en secr. binnenland; ds. J. C. Maris, secr. buitenland; ds. L. S. den Boer; ds. I. de Bruyne; ds. J. Jongeleen; prof. W. Kremer en prof. J. J. van der Schuit.
algem. secundus: ds. D. Biesma jr.
13. **de emigratie:**
ds. P. J. de Bruin, voorz.; ds. H. W. Eerland, secr.; ds. W. de Graaf; ds. W. Heerma.

- 14. de radiokerkdienstuitzendingen:**
ds. C. van der Zaal, voorz.; ds. I. de Bruyne, secr.; ds. M. Holtrop;
prof. W. Kremer.
- 15. het beheer van de jubileumgave 1834-1934:**
primi: ds. N. de Jong, voorz.; ds. K. G. van Smeden, secr.-penn.;
ds. W. Heerma.
secundi: ds. P. de Smit; ds. W. Meijnhout; ds. B. van Smeden.
- 16. het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13. K.O.:**
primus: ds. D. Henstra, 1ste penn.
secundus: J. de Jong, 2de penn.
- 17. het beheer van de kas voor de opleiding van on- en minvermogene studenten (ex bonis publicis) naar art. 19 K.O.:**
primus: ds. D. Henstra, 1ste penn.
secundus: A. Scholten, 2de penn.
- 18. algemene diaconale en sociale aangelegenheden:**
ds. G. Bilkes, voorz.; mr. C. J. Verplanke, secr.; J. Bijleveld; C. Drieënhuizen; ds. A. Hilbers; H. van der Molen; drs. A. W. Overwater.
- 19. de uitwerking van het besluit der gen. synode-1956 inzake de plaats van de diakenen in de kerkeraad (Acta 1956, art. 119):**
prof. J. Hovius, voorz.; ds. G. Bilkes, secr.; ds. D. Biesma Jr.; J. Terwel.
- 20. kerkbouwaangelegenheden:**
J. Groenendijk, voorz.; J. van Dalen; D. Kiljan; ds. C. van der Zaal.
- 21. bijzondere noden:**
ds. C. van der Zaal, voorz.; W. J. Graves, secr.; A. de Geus; J. Groenendijk; M. D. Stafleu.
- 22. de samenstelling van het collecterooster:**
primi: ds. K. J. Velema, voorz.; C. Buter, secr.
secundi: ds. A. Hilbers; P. Aarnout.
- 23. het Jaarboek:**
prof. L. H. van der Meiden, voorz.; ds. L. S. den Boer, secr.; ds. J. C. Maris.
algem. secundus: ds. J. H. Velema.
adviseur: A. L. de Bruyne.
- 24. de dagkalender:**
ds. C. van der Zaal, voorz.; ds. D. Henstra, secr.; ds. A. C. Noort.
adviseur: A. L. de Bruyne.

- 25. onderzoek en overleg inzake de psalmberijming:**
 prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorz.; ds. A. Bikker, secr.; ds. M. Baan;
 J. Lelsz; ds. W. van 't Spijker; ds. H. Toorman.
 off. waarnemers I.S.P.: ds. A. Bikker; ds. H. Toorman.
- 26. onderzoek inzake de Bijbelvertaling:**
 prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorz.; dr. W. H. Velema, secr.; ds.
 M. Baan; ds. P. J. de Bruin, prof. W. Kremer; ds. Joh. Prins.
 adviseur: prof. L. H. van der Meiden.
- 27. de regeling inzake de verzorging van de wezen-Hogendoorn:**
 ds. J. C. Maris, voorz.; J. L. Floor; ds. W. Heerma; ds. A. C. Noort.
- 28. het quaestoraat van de generale synode:**
 primus: A. L. de Bruyne, 1ste quaestor.
 secundus: C. G. van Wijngaarden, 2de quaestor.
- 29. financiële controle en advies:**
 J. H. van Duuren; W. Hoorn; J. van Leeuwen; B. H. van der
 Schaaf.
 algem. secundus: J. Bijleveld.
- 30. het synodaal archief:**
 primus: W. van Wijngaarden, archivaris.
 secundus: W. van der Kamp.
- 31. de controle van het synodaal archief:**
 prof. J. Hovius, voorz.; G. H. Boersma; ds. M. Drayer.
- 32. de vertegenwoordiging der kerken:**
 ds. G. Bilkes; ds. I. de Bruyne; ds. J. H. Velema; ds. M. Drayer,
 corr. adres.
- 33. overleg inzake de liturgische geschriften:**
 prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorz.; ds. W. Meijnhout, secr.; ds. T.
 Brienens; ds. Joh. Prins; dr. W. H. Velema.
- 34. de bestudering van de vragen in betrekking tot art. 36 N.G.B.:**
 prof. mr. Th. A. Versteeg, voorz.; ds. M. Drayer, secr.; J. van
 Dalen; prof. dr. J. van Genderen; ds. D. Slagboom; ds. W. van
 't Spijker.
- 35. overleg met het Geref. Soc. Instituut inzake de probleemgebieden:**
 ds. H. Toorman, voorz.; M. K. van Eck, secr.; J. Groenendijk;
 ds. M. van der Klis; ds. C. van der Zaal.

Art. 226.

Afvaardiging naar de Free- en Old Chr. Ref. Churches.

Gehoord het verzoek van Rev. J. Overduin ter synode gedaan (zie art. 40) besluit de synode
 aan het verzoek een afgevaardigde naar de Free- en Old. Chr.

Ref. Churches te zenden te voldoen en daartoe prof. J. Hovius te mandateren.

Art. 227.

Werkwijze van de synode.

Daar de huidige werkwijze van de synode voor velen bezwaarlijk is gebleken, stelt het moderamen voor de leden van het tegenwoordige moderamen met de quaestor synodi tot commissie van advies te benoemen om voorstellen te concipiëren voor de volgende synode ter tegemoetkoming aan deze bewaren.

Na enige bespreking wordt besloten het huidige moderamen op te dragen een schrijven te richten tot de aan te wijzen roepende kerk voor de volgende synode waarin de nodige gegevens worden verstrekt, terwijl het in de vrijheid van de raad dier kerk wordt gelaten advies te vragen aan de betrokken broeders.

Art. 228.

Roepende kerk voor de generale synode 1962.

Op voorstel van het moderamen wijst de synode de kerk van Haarlem-Noord aan om D.V. tegen september 1962 de eerstvolgende generale synode samen te roepen, met dien verstande, dat zij, indien het door logies-moeilijkheden of anderszins niet mogelijk blijkt de generale synode te ontvangen, een beroep kan doen op de kerkeraad van Apeldoorn om aldaar de synode te houden.

Art. 229.

Slotwoorden.

Nu de synodale agenda is afgewerkt en het ogenblik gekomen is dat de generale synode van 1959 gesloten zal worden, spreekt de praeses een woord van hartelijke dank tot de hoogleraren-preadviseurs voor de gewaardeerde adviezen die zij gegeven hebben; tot de assessor en de scribae voor de steun die zij geboden hebben, en voorts tot allen die op de een of andere wijze medewerkten dat alles in goede orde kon geschieden.

Bovenal past — aldus de praeses — dank aan de Koning der kerk dat met eenparige liefde gearbeid mocht worden om het goede voor Zijn kerk te zoeken. Ootmoedig moet beleden worden dat al ons denken, spreken en werken, heel onze synodale arbeid de genadige correctie en verzoening van Jezus Christus nodig heeft, met de bede dat Hij het goede dat erin was, dat van Hem was, zal zegenen, Hem tot eer en de kerken tot heil. Wij mogen nog kerk zijn! Wij mogen nog leven uit de Waarheid Gods en het beginsel van de Afscheiding, dat onze kerken deze maand 125 jaar hebben mogen hoog houden. Dat is een rijke genade! Met biddende ernst dient gewaakt te worden om het ons toebetrouwde pand te bewaren, diep ervan doordrongen dat het „Kerk-der-Scheiding”-zijn voor een geweldige op-

dracht stelt. Wij leven in de avondschaduwen dezer wereld, neigend naar de nacht waaruit Christus' dag zal rijzen. Hij geve staande te blijven met het oog gericht op de weg van de komende Christus, de banier omhoog houdend. Er is ontzaglijk veel in het kerkelijke leven dat ons almeer moet doen worstelen om het volle licht ten einde de Waarheid Gods te verstaan, en in dat licht onze opdracht in verantwoordelijkheid te volbrengen. Dat kan alleen in de verwachting van de bediening des Geestes uit Jezus Christus. Al gaat de kerk en al gaat een synode vaak tastend de weg, dan zal zij toch weten niet in het duister te gaan, want zij heeft de rijke belofte van Jezus Christus. Wat ja en amen is in Hem, sta boven ons kerkelijk leven geschreven. Laat ons dan als leden van de generale synode A.D. 1959 voor de laatste maal samen horen naar het Woord des Heren uit Openb. 3:7-13, dat vermaant en bemoedigt, niet alleen de kerken in Nederland, maar ook de kerken overzee.

Nadat de praeses dit Schriftgedeelte gelezen heeft, dankt de assessor namens de synode de praeses voor de wijze waarop deze de vergaderingen der synode heeft geleid. Maar onze dank — aldus de assessor — gaat bovenal uit tot Hem die u tot deze soms begeerde, vaak schone, maar altijd zware taak heeft gesterkt. Ik verzoek U in uw kwaliteit van voorzitter van de kerkeraad de dank der synode over te brengen aan de kerk van Rotterdam-Centrum voor de uitnemende wijze waarop deze de synode heeft ontvangen en daarin ook de andere Rotterdamse kerken te betrekken, welke leden zoveel gastvrijheid hebben geboden. Wij wensen u persoonlijk en ambtelijk, alsmede uw kerk met alle kerken van Rotterdam de leiding des Geestes en de zegen van de Koning der kerk toe.

Namens de preadviseurs spreekt prof. dr. B. J. Oosterhoff een enkel woord van dank en waardering voor de plaats die hun in het midden der synode gegeven is.

Art. 230.

Sluiting van de synode.

Nadat staande gezongen is Ps. 79:7, legt de praeses in gebed al de verrichte arbeid voor het aangezicht des Heren neer, dankend voor hetgeen Hij geschonken heeft, en draagt hij deze arbeid en de zaak van 's Heren kerk Hem op.

Hierop verklaart de praeses de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken anno Domini 1959 voor gesloten.

Het moderamen synodi

I. de Bruyne, praeses
 J. H. Velema, assessor
 M. Drayer, scriba I
 G. Bilkes, scriba II

BIJLAGEN

BIJLAGE I
art. 21

RAPPORT SCRIBAE GEN. SYNODE 1956.

Rotterdam/Drachten, 6 juli 1959.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken te Rotterdam-Centrum, bijeen op D.V. 8 september 1959 e.v.d.

Weleerw. en eerwaarde broeders,

Het is, voor zover ons bekend, niet de gewoonte dat de scribae van de vorige synode een rapport indienen bij de volgende generale synode.

Toch achten wij, door de generale synode van 1956 gehouden te Apeldoorn benoemd tot 1e en 2e scriba, de noodzakelijkheid aanwezig u in kennis te stellen van een gedeelte van de tussentijds gevoerde correspondentie en de inhoud van een enkel stuk.

Uiteraard zouden alle sedert de sluiting van de gen. synode 1956 ontvangen en aan de synode onzer kerken gerichte stukken ook op uw agenda geplaatst kunnen worden. Dit zou echter een lange lijst worden van stukken, die betrekking hebben op allerlei zaken, die inmiddels in deze drie jaren afgedaan moesten worden.

De stukken die nog afgedaan dienen te worden zijn aan de kerkeraad van de roepende kerk doorgegeven om op de agenda geplaatst te worden. Omtrent de overige zijn wij zo vrij U in onderstaand rapport in te lichten.

Werkzaamheden.

De verschillende taken, die voortvloeien uit de opdracht van de generale synode aan haar scribae, zijn ook ditmaal zó verdeeld, dat het formuleren en samenstellen, alsook het corrigeren en persklaar maken van de Acta Synodi (zowel van de openbare als van de comité-zittingen) de taak was van de eerste scriba.

Alle correspondentie voortvloeiende uit besluiten van de generale synode, de door haar gedane benoemingen etc. berustte bij de tweede scriba.

De algemene correspondentie, voortvloeiende uit tussentijds ingekomen stukken, werd door de eerste scriba afgedaan.

De Acta.

De concept-acta konden, na eerste correctie door de tweede scriba, per jan. 1957 toegezonden worden aan de moderamenleden en preadviseurs. Na vaststelling van de definitieve tekst en correctie van de eerste en tweede drukproef kon ongeveer een jaar na het sluiten van de synode de uitgaaf gereed komen. Een oplaag van 450 exemplaren bleek ditmaal voldoende (1956: 400 ex.; 1953: 350 ex.). Een half jaar na verschijnen waren nog een 50 exemplaren voorhanden bij de drukker.

Correspondentie.

Het aantal stukken dat de beide scribaten passeerde bedraagt 746.

Bij de tweede scriba waren dit 67 inkomende en 408 uitgaande stukken; bij de eerste scriba respectievelijk 131 en 140.

Belangrijke ingekomen stukken.

Behalve de op de agenda vermelde stukken zijn ingekomen de volgende:

1. Per 30-10-56: Schrijven van de generale synode van de Ned. Hervormde Kerk met het verzoek medewerking te willen verlenen aan de vaststelling van de historische tekst van de belijdenisschriften.
Na overleg met de deputaten voor eenheid onder de gereformeerde belijders enz. in handen gesteld van prof. dr. J. van Genderen.
2. Per 19-12-56: Schrijven van de I.C.C.C.; uitnodiging voor het 4e Plenaire Congres en verzoek om opgaaf van kerkelijke gegevens.
Doorgegeven aan de deputaten voor eenheid onder de gereformeerde belijders enz.
3. Per 19-12-56: Kerst- en Nieuwjaarsgroet I.C.C.C. (idem ontvangen in dec. '57 en dec. '58).
4. Per 19-12-56: Rouwbericht van het Christelijk Nationaal Vakverbond - overlijden van de heer K. Kruithof.
Schriftelijk beantwoord.

5. Per 4-1-57: Schrijven Bouw- en Restauratiecommissie Ned. Herv. Kerk - bevestiging ontvangst dankschrijven van onze synode.
6. Per 22-1-57: Schrijven generale synode Ned. Herv. Kerk met verzoek om steun voor de geestelijke verzorging van Hongaren in ons land.
Doorgegeven aan deputaten voor bijzondere noden.
7. Per 20-3-57: Schrijven van deputaten van de Geref. Kerken inzake art. 36 over wijziging in de formulering van art. 36 N.G.B. met afschrift van het besluit gen. synode 52/53 art. 480.
In handen gegeven van de deputaten voor eenheid geref. belijders enz.
8. Per 20-3-57: Schrijven van de deputaten Geref. Kerken herziening uitgave liturgische formulieren, met verzoek ons oordeel te geven over de aangebrachte wijzigingen, met bijvoeging van een exemplaar gewijzigde formulieren.
Doorgezonden aan prof. W. Kremer.
9. Per 1-11-57: Schrijven van de I.C.C.C. met constitutie European Alliance.
Doorgezonden aan deputaten eenheid geref. belijders enz.
10. Per 31-12-57: Schrijven van de generale synode Ned. Herv. Kerk over een vergadering van de moderamina van de synoden van verschillende kerken op 2 jan. '58 tot het doen uitgaan van een getuigenis inzake de verhouding tot Indonesië.
11. Per 3-1-58: Aanvullend schrijven gen. synode Ned. Herv. Kerk met concept voor een op te stellen getuigenis inzake Indonesië.
Op beide schrijvens (10 en 11) na overleg moderamenleden bericht van niet-deelname gezonden.
12. Per 25-2-58: Schrijven van het Convent van christelijke sociale organisaties over de instelling van een speciale zondag voor de arbeid, waarop in prediking en gebed aan de arbeid een bijzondere plaats zou moeten worden gegeven.
Na overleg geantwoord dat er o.i. geen behoefte bestaat hieraan, daar in de verkondiging van het volle Woord Gods gedurig ook het dagelijks leven en de arbeid een plaats moeten hebben.
13. Per 20-6-58: Schrijven van de gen. synode Ned. Herv. Kerk over de in het leven te roepen Stichting Psalmberijming, met concept Stichtingsacte.
Doorgezonden aan deputaten voor onderzoek Psalmberijming.
14. Per 16-12-58: Schrijven van de International Association for Faith and Action over een in het leven te roepen coördinatie-commissie voor de verschillende Calvinj-herdenkingen in dit jaar.
Na overleg geantwoord dat er onzerzijds geen behoefte aan bestaat.
15. Per 20-1-59: Schrijven van de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming waarbij de Proeve van 110 psalmen wordt aangeboden.
In handen gesteld van de deputaten voor de Psalmberijming.
16. Per 20-5-59: Ontvangen de Jubileumuitgave van het Chr. Sanatorium Sonnevank.

Uitgegane stukken.

Van de stukken die verzonden zijn in opdracht van de generale synode 1956 brengen wij hieronder te uwer kennis het schrijven dat verzonden werd aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Dit antwoord-schrijven werd vastgesteld ter synode in één van de comité-zittingen en werd deswege niet in de gedrukte Acta opgenomen. Daar alle tussen beide synoden gewisselde stukken te vinden zijn in de uitgegeven Acta Synodi, dacht het ons goed dit schrijven hier te vermelden, opdat het in de Acta van deze synode alsnog kan worden opgenomen.

Het volgende antwoordschrijven werd verzonden:

GENERALE SYNODE
DER CHR. GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND
gehouden te Apeldoorn
sept.-okt. 1956

Apeldoorn/Drachten, 16 mei 1957.

Aan de generale synode der Gereformeerde Kerken
(onderh. art. 31 K.O.)

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, vergaderd hebbende te Apel-

doorn, september-oktober 1956, nam met belangstelling kennis van de missive ondertekend door het moderamen van de gen. synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengekomen te Enschede Ao Di 1955 en in opdracht van genoemde synode ons toegezonden.

In deze uitvoerige missive wordt op zeer brede wijze geïnformeerd bij de gen. synode onzer kerken, samengekomen te Apeldoorn, naar de verhouding van onze kerken tot de uwe.

Het is geenszins onze bedoeling om dit schrijven van uw vorige synode te beantwoorden aan het adres van deze uw synode op dezelfde wijze en in dezelfde maat, als het door ons ontvangen schrijven.

De missive van de synode van Enschede is o.i. het beste bewijs, dat we de methode niet moeten volgen om van synode tot synode met elkaar te corresponderen. Weliswaar is het de bedoeling van de synode van Enschede 1955 geweest om een categorisch antwoord op de gestelde vragen te ontvangen. Maar dit is beslist onmogelijk, omdat de vragen dan ook zo duidelijk moeten zijn, dat alle misverstand is uitgesloten. Dit kan van de in genoemde missive gestelde vragen allermindst worden gezegd. Het gevolg is dat de brief van de ene synode weer gevolgd wordt door een brief van de synode van de andere kerken met een vraag naar de bedoeling van de brief van de eerstgenoemde synode etc.

Zo heel gemakkelijk ontstaat misverstand, wanneer men zich uitsluitend per brief tot elkaar wendt. We signaleren bij voorbeeld dat de synode van Enschede de uitdrukking uit het besluit van de synode van 1953 „nader rekenschap geven van” en „schriftuurlijk-confessioneel beginsel” een interpretatie geeft, waarin we ons niet herkennen. De woorden en zinnen geven de geadresseerden aanleiding tot gedachten, die ver uitgaan boven de bedoeling van de afzender.

Een ander bezwaar van de methode „van synode tot synode corresponderen” is, dat men telkens in herhaling valt. De Enschedese missive is daarvan een duidelijk bewijs. Deze missive toch bevat VII paragrafen, maar strikt genomen komen al deze paragrafen op hetzelfde neer. Het is een vermoeiende bezigheid om zo met elkaar te corresponderen.

Bovendien vordert deze methode te veel tijd. Dit ons antwoord wordt door u in 1958 eerst behandeld. Elke brief roept weer vragen op, die in een samenspreking spoedig uit de weg zouden geruimd zijn, maar die nu blijven zitten totdat er een antwoord komt. Maar intussen heeft het misverstand zich vastgenesteld en zijn werk gedaan.

Vanzelfsprekend is het eis dat de resultaten van een samenspreking schriftelijk worden vastgelegd. Maar de methode, die u nu volgt, levert geen resultaat op. Dit dreigt een formele correspondentie te worden – vermoeiend, langdradig, scherpzinnig – en de zaak, waar het om gaat, raakt uit het middelpunt.

Afgedacht van onze bezwaren tegen deze methode wijzen we u er op, dat de synode van Enschede het besluit van onze synode van Apeldoorn 1953, totaal negeerde en tengevolge daarvan over de door de synode benoemde deputaten heen, zich richt tot onze synode. Dat betekent dat u de zaak drie jaar hebt vertraagd. Dank zij uw opvattingen – Kampen 1951, Enschede 1953 – dateert het laatste contact tussen uw en onze deputaten van 1951. Het is onze stellige overtuiging, dat we tot een betere en duidelijker verhouding gekomen zouden zijn, wanneer we in deze jaren regelmatig met elkaar zouden gesproken hebben.

Het is nog steeds onze overtuiging dat het nodig is om onzerzijds een antwoord te geven ten aanzien van de uwerzijds gestelde vraag tot vereniging, dat wederzijdse deputaten met elkaar spreken. We betreuren het dat uw synode van Kampen 1951 deze besprekingen zeer ontijdig heeft afgebroken. We menen dat u door dit besluit niet alles gedaan hebt wat mogelijk is om in de verhouding tussen onze kerken klaarheid te scheppen.

Het besluit van Enschede ligt in dezelfde lijn.

Doordat u persisteert bij uw mening – alleen maar deputaten te benoemen met de opdracht alle voorbereidingen te treffen, die nodig zijn om de vereniging van de Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken tot stand te doen komen, overwegende dat verder contact met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken niet bestendig kan worden – breekt u de weg op, die onze kerken zien liggen. U dient de verantwoordelijkheid voor dit standpunt wel goed onder ogen te zien.

Uit het bovenstaande is u duidelijk dat de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken van Apeldoorn 1956 nog steeds contact met uw kerken begeert via deputaten. Het feit dat onze deputaten ook een bredere opdracht hebben, mag o.i. voor u geen reden zijn deze deputaten te passeren. Wanneer kerken – als de uwe en de onze – elkaar zoeken is dat geen aan gelegenheid, die per brief kan worden afgedaan.

Onze verantwoordelijkheid in deze zaak verbiedt ons u op de door u voorgestelde weg te volgen. We zullen elkaar zo nimmer vinden.

We hopen, dat u dit in ernstige overweging wilt nemen en in diepe verantwoordelijkheid voor de Koning der Kerk alsnog het besluit neemt: Wij benoemen deputaten om met de Chr. Geref. deputaten al die zaken te bespreken, die de verhouding tussen onze kerken ra-

ken, opdat die verhouding duidelijk worde en beide kerken een verantwoorde beslissing kunnen nemen.

Het moderamen van de gen. synode van de
Chr. Geref. Kerken in Nederland, Apeldoorn 1956

namens hetzelfde
w.g. J. H. Velema, praeses
M. Drayer, scriba II

U de leiding des Geestes toebiddend, de scribae Synodi '56.

I. de Bruyne
M. Drayer.

BIJLAGE II
art. 22

RAPPORT VERTEGENWOORDIGING VAN DE KERKEN.

Rotterdam, juni 1959.

Aan de generale synode der Christ. Geref. Kerken ver-
gaderd op 8 sept. e.v.d. te Rotterdam-Centrum.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De synode van Apeldoorn 1956 besloot de vertegenwoordiging der kerken in alle gevallen die niet behoren tot de competentie van bestaande deputaatschappen, op te dragen aan de broeders die het moderamen van de laatstgehouden generale synode vormden.

Als zodanig kunnen wij u rapporteren dat de volgende verzoeken daartoe binnenkwamen:

1. Het *Christelijk Nationaal Vakverbond* nodigde het moderamen van de synode in deze drie jaar geregeld uit tot het bijwonen van ééndaagse studie-conferenties over onderwerpen op maatschappelijk en economisch gebied. Hierover werden 26 stukken ontvangen met 10 bijlagen, zijnde overzichten van te houden referaten. Schriftelijk werd bericht dat, met dank voor de uitnodigingen, de moderamenleden niet in de gelegenheid waren deze conferenties te bezoeken.
2. De *Algemene Bond van Kunstenaars* in Nederland zond per 9-10-57 een uitnodiging tot vertegenwoordiging van onze kerken op de algemene vergadering van deze Bond. Schriftelijk afgedaan.
3. De *Christelijke Historische Unie* nodigde de synode uit zich te doen vertegenwoordigen op de receptie ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van de Unie. Ook hier werden schriftelijk gelukwensen aangeboden, waarvoor weer een dankschrijven werd ontvangen.
4. De synode van de *Evangelisch Molukse Kerk in Nederland* verzocht om een vertegenwoordiging bij de opening van haar zittingen eind 1958 op een zondagavond in het kamp te West-Souburg op Walcheren. Een schrijven werd gezonden.
5. De *Vereniging voor Internationale Rechtsorde (V.I.R.O.)* nodigde onze kerken uit voor de nationale herdenking van het tot stand komen van het traktaat van de rechten van de mens op 10 dec. 1958 te Utrecht te houden. Schriftelijk is bericht van geen deelname gezonden.
6. De *Senaat van de Utrechtse Universiteit* nodigde de synode uit zich te doen vertegenwoordigen bij de Calvijn-herdenking op 29 april 1959. Na onderling overleg heeft ds. M. Drayer deze herdenking bijgewoond, vertegenwoordigend het moderamen van de synode, in de Aula van de Universiteit te Utrecht waar pater dr. Luchesius Smits, prof. dr. S. v. d. Linde en prof. dr. A. A. van Ruler het woord voerden.
7. Het *Christelijk Nationaal Vakverbond* nodigde het moderamen van de synode uit tot het bijwonen van de jaarlijkse algemene vergaderingen. Ook deze verzoeken werden schriftelijk beantwoord.

Namens de daartoe door de generale synode 1956 gedeputeerden
u Gods zegen wensend op uw arbeid,
voor hen,

I. de Bruyne, secretaris.

BIJLAGE III
art. 23

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE
MET DE HOGE OVERHEID.

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland, D.V. te vergaderen 8 sept. 1959
e.v.d. te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid rapporteren u het volgende:

1. Sedert de vorige generale synode werden Christelijke Gereformeerde Kerken geïnstitueerd te Haamstede, Noordscheschut, Bennekom, Kerkwerve, Nijkerk, Goes en Amsterdam-Nieuw-West.
Bij de opstelling van dit rapport was laatstgenoemde kerk nog niet geplaatst op de bij de Regering berustende lijst van Christelijke Gereformeerde Kerken. Dit zal geschieden zodra de daarvoor vereiste correspondentie met de Regering heeft plaats gehad.
De andere kerken ontvingen respect. de nummers 165, 167, 169, 170, 171 en 172 op de bij de Regering berustende lijst van de op nummer gestelde Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.
Bovendien werden in het verband der Christelijke Gereformeerde Kerken opgenomen de Gereformeerde Gemeenten van Veenendaal (Hoofdstraat) en Westzaan. Zij ontvingen op bovengenoemde lijst respect. de nummers 166 en 168.
2. Een schrijven van het Hoofdbestuur van de Nationale Christen Onderofficierenvereniging over te voeren acties ten aanzien van gebedsbelemmeringen in militaire dienst werd door uw deputaten doorgezonden aan de Deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen.
3. Ten aanzien van diverse verzoeken om vertegenwoordiging werd gehandeld overeenkomstig het bepaalde in art. 56 Acta generale synode 1956.
4. Bij de daarvoor in aanmerking komende gelegenheden werden gelukwensen verzonden aan leden van het Koninklijk Huis. Hiervoor werden dankbetuigingen ontvangen.
5. Van de Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie werden enige exemplaren van het rapport Commissie Kerken-bouw ontvangen met verzoek eventuele opmerkingen aan de Minister kenbaar te maken, aan welk verzoek is voldaan bij schrijven van 7 december 1957.
6. Op een verzoek van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk om mee te doen aan een algemeen kerkelijk getuigenis inzake de verhoudingen van Nederland en Indonesië hebben deputaten geantwoord, dat zij de bevoegdheid missen om in dergelijke zaken, die niet rechtstreeks de verhouding onzer kerken tot de overheid raken, op te treden.
7. Van het hoofdbestuur van de Stichting Door de Eeuwen Trouw kwam het verzoek binnen om er bij de Regering op aan te dringen de 37 verstekelingen aan boord van de Johan van Oldenbarneveldt, die reeds weer op terugreis naar Indonesië waren, alsnog in Nederland toe te laten. Dit verzoek is ingewilligd.
8. Van de kerken verenigd in CIO (Contact in Overheidszaken) werd mededeling ontvangen, dat zondag 3 mei 1959 bestemd zou worden tot een bijzondere dag van gebed in betrekking tot de wereldvrede.
Deputaten hebben een oproep tot gebed voor de vrede in „De Wekker” geplaatst.
9. De voorzitter van deputaten, prof. J. J. v. d. Schuit, nam zitting in het Comité Verjaarsgeschenk H.M. de Koningin en in het Nationaal Comité Wereldvluchtelingenjaar.
10. Diverse stukken, o.a. een rapport betreffende het vraagstuk van de automatisering en het daaraan verbonden gevaar van de glijdende werkweek en zondagsarbeid, werden ontvangen en naar eis der omstandigheden behandeld.
11. Deputaten stellen uw vergadering voor opnieuw deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid te benoemen.

Deputaten voornoemd,
namens hen,

prof. J. J. v. d. Schuit, voorz.
prof. J. Hovius, secr.

Apeldoorn, 30 juli 1959.

BIJLAGE IV
art. 24

RAPPORT VAN DEPUTATEN TER VERZORGING VAN HET JAARBOEK.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken,
vergaderende september 1959 te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie benoemd tot verzorging van het Jaarboek kan met dankbaarheid rapporteren dat haar werkzaamheden begunstigd zijn door de goede samenwerking met de heer Van Brummen te Dordrecht enerzijds en de scribae der kerken anderzijds. Al moest wel eens een herhaalde oproep verzonden worden om de plaatselijke kopij in bezit te krijgen, over het algemeen bracht dit geen moeilijkheden. Er is getracht zoveel mogelijk rekening te houden met gemaakte opmerkingen, opdat het Jaarboek zo volledig en overzichtelijk mogelijk zou verschijnen. De oplage werd elk jaar totaal uitverkocht. Toch is de commissie van oordeel dat de oplage groter kan zijn.

Als elke kerk actieve agenten daartoe benoemt, kan dit verwezenlijkt worden. Daartoe zal uw commissie opwekken in het hoofdorgaan der kerken „De Wekker”.

De ondervonden waardering heeft de arbeid gestimuleerd.

In een ander rapport is melding gemaakt van de baten ten gunste van de bepaalde kassen.

Uw vergadering in al haar werkzaamheden de leiding des Geestes toebiddend,

Uw commissie v.n.

prof. L. H. v. d. Meiden

ds. J. C. Maris

ds. L. S. den Boer, secretaris.

BIJLAGE V
art. 30

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BEHARTIGING VAN DE
GEESTELIJKE BELANGEN DER MILITAIREN.

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland, vergaderd te Rotterdam-C, op dins-
dag 8 september 1959 e.v.d.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Opnieuw hebben deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen het genoegen u hierbij een rapport aan te bieden inzake hun werkzaamheden over de afgelopen drie jaren.

Allereerst mogen zij dankbaar opmerken, dat alle deputaten tot heden toe nog aan deze arbeid mogen deelnemen, zulks nog steeds onder de leiding van hun reeds bejaarde voorzitter, prof. J. J. v. d. Schuit. Andere deputaten zijn: ds. M. W. Nieuwenhuijze en ds. C. J. Ph. Sobering, terwijl aan dit college nog is toegevoegd: br H. Boendermaker van Den Helder, voor de marinezaken. Voorts behoort tot dit college ondergetekende, die nog steeds de functie van secretaris-penningmeester waarneemt (ds. D. Henstra).

Wat de directe arbeid onder onze militairen aangaat, mogen deputaten meedelen, dat nog immer is voorzien kunnen worden in predikanten, die zich voor het legerpredikantschap beschikbaar stellen. Wat betreft de afgelopen drie jaren hebben als zodanig gediend: van 1956-57 ds. W. van 't Spijker van Drogeham; van 1957-58 ds. H. van der Schaaf van de Krim, en van 1958-59 ds. C. Langbroek van Nieuwe-Pekela. Intussen heeft ds. Sj. Wijnsma van Broek op Langendijk zich beschikbaar gesteld thans dit werk voort te zetten. Hij zal inmiddels zich reeds in opleiding bevinden.

Hoewel deputaten meermalen hebben getracht om twee legerpredikanten per jaar te kunnen leveren, heeft dit tot heden toe niet mogen gelukken. Ook al omdat de keuring voor deze arbeid niet weinig streng is. Intussen bezitten onze kerken in ds. R. J. van Pagée nog steeds een legerpredikant, die voorlopig in min of meer vaste dienst is. Tot heden toe was zijn standplaats Weert in Limburg. Echter zal hij, in verband met het tijdelijk waarnemen van een functie

in een nieuw opleidingscentrum, spoedig naar Hilversum vertrekken. Deze broeder, die tot heden voortreffelijk werk heeft verricht in zijn ressort, blijkt al meer een steeds grotere vertrouwendplaats in het leger en in de geestelijke verzorging in te nemen. Moge God zijn arbeid bij de voortduur zegenen.

Zeker niet minder echter hebben onze gewone legerpredikanten tot volle tevredenheid hun werk mogen doen, terwijl ze zelf er niet weinig door gezegend zijn geworden.

Deputaten blijven intussen diligent om tenminste elk jaar één nieuwe legerpredikant te vinden. Dankbaar mogen zij opmerken, dat over het algemeen de betrokken kerkeraden het belang van dit werk verstaan, en hoewel vaak node, toch hun dienaar daarvoor afstaan. Tevens moge het tot grote dankbaarheid stemmen, dat de betrokken classes en part. synoden steeds meer de noodzaak verstaan, om de betrokken gemeenten te helpen in de voorziening van de predikdienst. Het zal nodig zijn, dat al onze kerken verstaan, dat deze last niet op een enkele gemeente mag drukken, maar dat elke gemeente die een eigen dienaar heeft, deze last moet helpen verlichten.

Wat de verdere arbeid betreft hebben de rekrutendagen elk jaar nog voortgang. Of alle kerkeraden zich wel zoveel mogelijk beijveren en zich moeite geven om al hun dienstplichtigen deze dagen te doen bijwonen, mag nog wel in twijfel worden getrokken. Het deelnemen van onze Chr. Geref. jongens aan deze dagen kan stellig nog meer algemeen worden.

Hetzelfde geldt inzake de verstrekking van het Militair handboekje aan de rekruten. Als niet telkens van de zijde van deputaten op deze uitgave wordt geattendeerd, verzuimen of vergeten vele kerkeraden dit boekje uit te reiken. Een 5e druk van dit werkje zal spoedig in voorbereiding moeten komen.

Omtrent de lectuurverspreiding kan worden gemeld, dat aan alle Militaire Tehuizen en kampementen geregeld „De Wekker”, het jeugdblad „De Sleutel”, alsmede „Licht en Waarheid” worden toegezonden. Uit financiële overwegingen moest het laatste blad vervallen, waarna echter het Verband van evangelisatie-commissies deze kosten heeft overgenomen en de verzending dus voortgang blijft vinden.

De militairen, die in het buitenland dienen, ontvangen alle drie de bladen op kosten van deputaten, waarvan de verzending nu per luchtpost plaats vindt. Helaas blijven er moeilijkheden in het verkrijgen van adressen, alsmede in de berichtgeving van repatriëring. Waar in tal van gezinnen „De Wekker” niet schijnt te worden gelezen, is medewerking van de kerkeraden hier onmisbaar. Men bericht de secretaris als een der doopleden als militair naar het buitenland vertrekt. Voorzover er contact is met militairen in het buitenland wordt dezen jaarlijks een Kerstpakket toegezonden.

De moeilijkheden inzake het reizen op de zondag blijven intussen bestaan. Veelal ligt dit aan de houding der betrokken militairen zelf, alsmede van hun ouders. Voor deputaten valt hier weinig meer uit te richten.

Nog kan worden medegedeeld, dat deputaten in overleg met de hoofdlegerpredikant hebben bereikt, dat onze legerpredikanten zoveel mogelijk in de meest nabije omgeving van hun eigen gemeente worden gestationeerd. Zulks maakt het hun gemakkelijker nog enig contact met eigen gemeente te onderhouden, en, voor zover noodzakelijk, nog enige arbeid daar waar te nemen. Begrijpelijkerwijs beperkt zich deze arbeid wel tot het uiterste, daar het werk in het leger geen tijd of ruimte laat om nog veel in eigen gemeente te doen. Hoofdzakelijk geldt dit ook wel het af en toe nog in eigen gemeente preken.

Tenslotte mogen deputaten nog vermelden, dat zij vergaderen zo vaak dit nodig blijkt.

Uw synode de leiding des Heiligen Geestes toebiddend,

de deputaten voor de geest. verz. der militairen

prof. J. J. v. d. Schuit, voorzitter
ds. D. Henstra, secr.-penningmeester.

BIJLAGE VI
art. 32, 185

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN TOT BEHEER VAN DE
JUBILEUMGAVE 1834 - 1934.

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland te houden op 8 september 1959 en
volgende dagen te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Ingevolge art. 10 hunner instructie hebben bovengenoemde deputaten het genoegen uwe
vergadering hierbij een gespecificeerd verslag te geven omtrent:

- A. de bezittingen;
B. de gekweekte rente;
C. de uitgegeven gelden.

A. *BEZITTINGEN* (per 15 juli 1959)

Leningen (Hyp.)	Chr. Geref. Kerk Eindhoven	à 4 %	f 6500,-
	Chr. Geref. Kerk Heerde	à 4 %	f 1750,-
	Chr. Geref. Kerk Hilversum-C.	à 3,5 %	f 1000,-
	Chr. Geref. Kerk Mijdrecht	à 3,5 %	f 1000,-
	Chr. Geref. Kerk Rotterdam-C.	à 3,5 %	f 3000,-
	Chr. Geref. Kerk Zeist	à 3,5 %	f 1500,-
	Stichting De Opbouw	à 5 %	f 8500,-
	Stichting Woldyne	à 5 %	f 1100,-
	Bank van Nederlandse Gemeenten	à 6 %	f 500,-
	Bank van Nederlandse Gemeenten	à 5 %	f 1000,-
	Elektriciteits Bedrijf Zuid-Holland	à 6 %	f 1000,-
	Nederland 1959	à 4,25%	f 1000,-
	Boaz Spaarbank Bunnik	à 3 %	f 475,97
	Postrekening no. 186285		f 74,80
			<hr/>
			f 28400,77

Ingevolge art. 5 der instructie is het kapitaal onaantastbaar.

Dit kapitaal, ultimo 1935 groot f 22096,25
sedert vermeerderd met giften enz. ad f 1859,17

is gegroeid tot een bedrag van f 23955,42

De stand is dus: *BEZITTINGEN* f 28400,77
KAPITAALREKENING f 23955,42

RENTEREKENING f 4445,35

B. *GEKWEEKTE RENTE*

C. *UITGEGEVEN GELDEN*

		1956	
Rente	f 1383,87	Uitkeringen	f 400,-
Giften	f 52,50	Onkosten	f 70,92
		Voordelig saldo	f 965,45
Totaal	<hr/> f 1436,37	Totaal	<hr/> f 1436,37
		1957	
Rente	f 732,22	Rente	f 46,03
Giften	f 118,50	Onkosten	f 61,35
		Voordelig saldo	f 743,34
Totaal	<hr/> f 850,72	Totaal	<hr/> f 850,72

1958			
Rente	f 1174,92	Rente	f 0,47
Giften	f 115,50	Onkosten	f 78,96
		Voordelig saldo	f 1210,99
Totaal	<u>f 1290,42</u>	Totaal	<u>f 1290,42</u>
1959			
(t/m 15 juli)			
Rente	f 564,13	Onkosten	f 39,31
Giften	f 32,50	Voordelig saldo	f 557,32
Totaal	<u>f 596,63</u>	Totaal	<u>f 596,63</u>

Toelichting.

Vorenstaande cijfers spreken voor zichzelf.

Echter mag niet worden voorbij gezien, dat de koopkracht van de gulden van 1938 daalde tot twee en dertig centen.

Jaarlijks wordt ons geld 4,1 % minder waard.

Hieruit volgt dat, ondanks de groei van ons stamkapitaal, de intrinsieke (werkelijke) waarde met 2/3 is verminderd.

Als ons bezit vandaag f 60.000,- bedroeg, betekende de Jubileumgave nog niets meer dan in 1934.

Hieruit volgt dat, naast reservering voor eventuele uitgaven door uitkeringen, de aandacht ook moet uitgaan naar soliede beleggingen in courante fondsen. Daarnaast kan onze kas aan eigen kerken bouwkapitaal verstrekken tegen lage rente.

Over de laatste twee jaren werd geen steun aangevraagd.

Echter berichtte de part. synode van het Noorden dat zij in 1960 weer een beroep op onze kas zou doen.

In de loop van haar bestaan heeft de Jubileumgave 1834 - 1934 het eigen kerkelijk leven, behalve met goedkope leningen, gesteund tot een bedrag van f 12.350,-.

Of in ons college al dan niet wijzigingen moeten worden aangebracht, zij met alle bescheidenheid overgelaten aan het oordeel der synode.

Uw vergadering in alles wijsheid van Boven toebiddend,

namens en op last van de deputaten voornoemd,
de secretaris-penningmeester,
ds. K. G. van Smeden.

BIJLAGE VII
art. 32, 185

**ADDITIONEEL RAPPORT VAN DE DEPUTATEN TOT BEHEER DER
JUBILEUMGAVE 1834-1934.**

Utrecht, 1 september 1959.

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland, te houden op 8 september 1959 en
volgende dagen te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Op onze laatste deputatenvergadering, nog gehouden na de inzending van ons rapport, kwam de noodzakelijkheid naar voren om ds. B. van Smeden van Rotterdam-Zuid, nu secundus van de penningmeester, de bevoegdheid van 2e penningmeester te geven.

Immers kan hij tot dusver slechts invallen bij ontstentenis van de titularis, zonder in de materie te zijn ingewerkt, wat voor een vlotte gang van zaken niet bevorderlijk is.

Als 2e penningmeester zou hij daarentegen bevoegd zijn zich de praktijk van het beheer eigen te maken, wat aan een eventuele overdracht ten goede zou komen.

Derhalve stellen de deputaten u voor in deze zin een besluit te nemen.

Uw vergadering in alles wijsheid van Boven toebiddende,

namens en op last van de deputaten voornoemd,
de secretaris-penningmeester,
ds. K. G. van Smeden.

BIJLAGE VIII

art. 33

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN AD ART. 13 D.K.O. (EMERITIKAS).

Utrecht/Haarlem, juli 1959.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken in Nederland, in vergadering bijeen 8 sept. e.v. 1959 te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De deputaten naar art. 13 D.K.O. (tot beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen) hebben de eer u hierbij een rapport aan te bieden betreffende hun werkzaamheden gedurende de jaren 1956 – 1959.

Zij willen daarbij achtereenvolgens deze zaken aan de orde stellen:

1. de samenstelling van het deputaatschap;
2. de werkzaamheden gedurende de afgelopen periode verricht;
3. een voorstel aan de synode.

1. De samenstelling van het deputaatschap.

De samenstelling van het college van deputaten heeft de volgende wijzigingen ondergaan: de part. synode van het Noorden is nu vertegenwoordigd in ds. A. C. Noort (voorheen ds. M. Holtrop, die deze part. synode verliet), zijn secundus is ds. A. Hilbers; de part. synode van het Oosten bleef vertegenwoordigd in ds. K. G. van Smeden, zijn secundus werd oud. G. den Hertog Gzn. van Mijdrecht; de part. synode van het Westen is nu vertegenwoordigd in ds. J. P. Geels (voorheen ds. H. W. Eerland, die deze part. synode verliet), zijn secundus is ds. J. Kampman; de part. synode van het Zuiden bleef vertegenwoordigd in oud. J. van Dongen van Dordrecht, zijn secundus is oud. A. A. de Lange van Maassluis.

Voorzitter van deputaten is ds. K. G. van Smeden.

Secretaris van deputaten is ds. J. P. Geels.

Het financieel beheer bleef in handen van de 1e penningmeester ds. D. Henstra.

De heer J. de Jong van Haarlem controleert de boekhouding.

2. De werkzaamheden gedurende de afgelopen periode verricht.

Deputaten hebben in de afgelopen periode zevenmaal vergaderd ter behartiging van de belangen van de emeriti-kas. Deze vergaderingen, die steeds in een goede sfeer van samenwerking konden gehouden worden, werden trouw bijgewoond door de eerste penningmeester, ds. D. Henstra, terwijl de 2e penningmeester, br. J. de Jong, persoonlijk op de voorjaarsvergaderingen was ter behandeling van de door hem opgestelde jaarverslagen.

Dank zij Gods goede hand mocht de verbeterde situatie van de kas bestendigd en door de verhoging van de omslag nog meer versterkt worden. Hierdoor waren de deputaten in staat de uitkeringen aan te passen aan de steeds hoger wordende levensstandaard. Dat dit dringend noodzakelijk was behoeft wel geen nader betoog.

Inzonderheid mochten wij de predikantsweduwen laten profiteren van de ruimere inkomsten van de kas. Verblijvend waren de reacties die we herhaaldelijk ontvingen van de emeritus-predikanten en de predikantsweduwen.

Dankbaar merkten deputaten op dat de kerken steeds meer hun verplichtingen ten opzichte van de verzorging van de vergrijsde, uitgeschakelde dienaren des Woords en de nagelaten betrekkingen verstaan.

Deputaten willen een eresaluut brengen aan de door de generale synode aan het deputaatschap toegevoegde penningmeester, ds. D. Henstra, voor de wijze waarop hij de hem opgedragen taak volbrengt. Op fijne wijze doet hij de financiële verzorging met geestelijke steun gepaard gaan.

Omdat de uitgaven, gezien de stijging van de kosten van levensonderhoud, steeds hoger worden, zagen deputaten zich in 1958 genoodzaakt van het door de vorige synode verleende mandaat – zo nodig de omslag te verhogen – gebruik te maken. Deze is per 1 jan. 1958 gesteld op f 1,75 per lid en dooplid. Het stemt deputaten tot grote blijdschap dat de kerken voor deze maatregel zoveel begrip toonden, dat reeds datzelfde jaar een omslag van f 1,72 werd gehaald. Deputaten zijn er van overtuigd, dat de resterende 3 cent er ook zal komen.

Het aantal uitkeringen bedraagt thans 38, waarvan 22 aan weduwen en 16 aan predikanten. De emeritipredikanten ontvangen thans in het algemeen jaarlijks *f* 3000,- en de weduwen *f* 2750,-. Het wezengeld bleef *f* 200,-. Daarenboven worden in noodgevallen en bij noodzakelijk gebleken verpleging nog extra uitkeringen verstrekt.

Alle verzorgden, die de leeftijd van 65 jaar nog niet bereikt hebben, krijgen de A.O.W.-premie uitgekeerd.

Aan vijf weduwen werd een tegemoetkoming gegeven bij huurverhoging.

Deputaten konden een en ander doen dank zij de offervaardigheid van de kerken. De volgende cijfers mogen u daarvan een beeld geven

De behaalde omslag:	in:	De uitkeringen:
<i>f</i> 95.101,56	1956	<i>f</i> 98.799,52
<i>f</i> 101.421,88	1957	<i>f</i> 102.324,75
<i>f</i> 106.022,82	1958	<i>f</i> 103.736,49

In de periode van 1956 - 1959 kwamen 3 legaten binnen. Twee van *f* 1.000,- en één van *f* 542,-. Uit U.S.A. kwam een gift van *f* 566,66.

Reservekapitaal.

Doordat het reservekapitaal, dank zij deskundige adviezen, zeer gunstig belegd kon worden, werden in de afgelopen periode de volgende renten gekweekt:

in 1956	<i>f</i> 2.424,22
in 1957	<i>f</i> 2.587,77
in 1958	<i>f</i> 2.626,56

Eind 1958 bedroeg de nominale waarde van het belegde reservekapitaal *f* 98.849.04,-, een bedrag dat niet te hoog genoemd mag worden bij een jaarlijkse uitkering van meer dan *f* 100.000,-.

Dat deputaten een open oor hebben voor adviezen en suggesties op financieringsgebied moge blijken uit contacten met deskundigen op dit gebied. Enkele jaren geleden lieten deputaten zich adviseren door prof. dr. J. P. van Rooyen. Dit jaar boden de heren Tj. B. Maris en mr. dr. L. Roeleveld een rapport aan, waarin het kapitaaldekkingstelsel werd aanbevolen. Uitvoerig geadviseerd door de tweede penningmeester de heer J. de Jong, meenden deputaten deze weg niet op te moeten gaan en te blijven bij het omslagstelsel zoals dit steeds in onze kerken gebruikelijk is geweest.

3. Voorstel aan de generale synode.

Deputaten stellen de synode het volgende voor: De omslag voor de kerken te bestendigen op *f* 1,75 per lid en dooplid per jaar, met het mandaat voor deputaten deze omslag zo nodig te verhogen.

Uw vergadering de leiding van de Heilige Geest in ruime mate toebiddend,

namens deputaten voornoemd,
ds. K. G. van Smeden, voorzitter.
ds. J. P. Geels, secretaris.

BIJLAGE IX
art. 34

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR RADIOKERKDIENTUITZENDINGEN.

Rotterdam, 8 juli 1959.

Aan de generale synode van de Chr. Geref. Kerken in Nederland, vergaderd te Rotterdam-C. op 8 sept. e.v.d. 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw deputaten belast met de regeling van de radiokerkdienstuitzendingen onzer kerken hebben de eer u het volgende te rapporteren over hun werkzaamheden verricht na de synode van Apeldoorn sept./okt. 1956 tot heden.

I. Deputaten.

Bij besluit van uw synode 1956 werden de deputaten voor de radiokerkdienstuitzendingen herbenoemd, zodat ook in de afgelopen periode van drie jaar het deputaatschap als volgt was samengesteld:

ds. C. v. d. Zaal, voorzitter
 prof. W. Kremer, 2e voorzitter
 ds. I. de Bruyne, secretaris
 ds. M. Holtrop, 2e secretaris.

II. Vergaderingen.

a. deputaten-vergaderingen.

Uw deputaten hebben in de afgelopen tijd zeven maal vergaderd, als naar gewoonte te Utrecht, behoudens één uitzondering, toen te Apeldoorn vergaderd werd. De vergaderingen werden gehouden op: 7-3-'57, 20-11-'57, 26-2-'58, 4-6-'58, 12-11-'58, 18-3-'59 en 8-7-'59.

b. convent-vergaderingen.

Daar deputaten mede deel uitmaken van het Convent van Kerken inzake Radiodiensten werd in Convent-verband negen maal vergaderd, regelmatig te Utrecht. Deze vergaderingen vonden plaats op 15-3-'57, 22-5-'57, 1-11-'57, 5-12-'57, 14-3-'58, 27-5-'58, 12-9-'58, 5-12-'58 en 20-3-'59.

III. Uitzendingen.

Een van de voornaamste werkzaamheden van deputaten bestond ook nu weer in het regelen van de diensten, die, in het kader van het Convent, verzorgd door de Ned. Christelijke Radiovereniging vanuit verschillende van onze Christelijke Gereformeerde kerken konden worden gehouden.

Het is met grote dankbaarheid aan de Here, Die ook ons nog in alle vrijheid deze mogelijkheden laat om het evangelie van vrije genade uit te dragen in het midden van ons volksleven en daarbuiten, dat vijf kerkdiensten per jaar konden worden verzorgd. Hierbij komen naar onderlinge regeling met de N.C.R.V. om het andere jaar de uitzending van de bidstond of de dankstond voor het gewas.

Deputaten mogen hier dankbaar vermelden, dat in deze alle medewerking verkregen wordt van de kerken aangesloten bij het Convent. Daar de kerken zelf een toewijzing van zendtijd ontvangen en deze toewijzing procentsgewijs gebaseerd is op het zielental der kerken, zoals dit bij de laatst gehouden volkstelling werd opgegeven, zal het u duidelijk zijn, dat we in deze vijf kerkdiensten van anderhalf uur meer zendtijd hebben, dan wij op grond van ons zielental procentsgewijs zouden kunnen gebruiken.

Bovendien mogen we als kerken niet nalaten er op te wijzen, dat de N.C.R.V. in deze een zeer dankbaarstemmende medewerking verleende, opdat de kerken ruimschoots gelegenheid zullen hebben tot uitzending van diensten.

Het is voor deputaten niet altijd gemakkelijk om aan alle verzoeken die uit de kerken van de zijde van predikanten en/of kerkeraden binnenkomen, om in aanmerking te komen voor een radiodienst, te voldoen. Zijn aan het spreken in het openbaar altijd zekere eisen te stellen, niet het minst zal het optreden naar buiten, als de kerk via een radiodienst de boodschap Gods brengt aan vele honderdduizenden onder ons volk, aan bepaalde eisen moeten voldoen. Elke stem van een overigens goed „spreker” is nog geen „radio-stem”. Het spreken voor de microfoon vraagt helderheid van klank en niet het minst een rustige voordracht. Bovendien zijn er bepaalde eisen waaraan het orgel en het kerkgebouw moeten voldoen.

Ondanks dit alles trachten de deputaten zoveel mogelijk door spreiding van de diensten over geheel ons land, telkens anderen gelegenheid te geven de stem van onze kerken in de ether te laten horen.

IV. Verhouding in het Convent.

Het Convent van kerken inzake radiouitzending van kerkdiensten is inmiddels gestabiliseerd doordat in de afgelopen periode in het leven geroepen werd de „Stichting Convent van Kerken inzake Radiodiensten”.

Deze Stichting is officieel gevestigd te Hilversum, waar ook het bureau van het Convent is ingericht en de inmiddels benoemde directeur van het bureau, dr. mr. J. Ozinga, geref. pred. te Lunteren voor een gedeelte van zijn tijd zijn werkzaamheden verricht.

Te uwer informatie moge dienen art. 2 van de Stichtingsacte. Deze luidt:

„Het doel der Stichting is het behartigen van de belangen die de hieronder te noemen kerken (kerkgenootschappen, genootschappen of kerkelijke groeperingen) hebben bij uitzending per radio en televisie van kerkdiensten en wat daar door ieder van hen naar eigen visie en op eigen verantwoordelijkheid onder begrepen is, voorzover zij dit zelf doen en voor zolang zij dit aan de Stichting wenselijk te vertrouwen.

Momenteel zijn als zodanig bij de Stichting aangesloten:

1. De Gereformeerde Kerken
2. De Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)
3. De Christelijke Gereformeerde Kerken
4. De Unie van Baptisten Gemeenten
5. De Bond van Vrije Evangelische Gemeenten
6. Het Leger des Heils.”

Uit dit artikel moge blijken, dat de samenwerking binnen het Convent, waardoor gezamenlijk de verhouding tot de overheid bepaald wordt, de volkomen zelfstandigheid van elk der participerende kerken handhaaft. Elke kerk is verantwoordelijk voor de eigen uitzendingen en daarvoor ook alleen.

V. Uitgave Radiopreken.

Zoals bekend worden de gehouden radiopreken voor de luisteraars verkrijgbaar gesteld.

Dankbaar mogen uw deputaten vermelden de wijze waarop de heer Adr. Buys te Alphen aan de Rijn, die indertijd zelf het aanbod deed aan deputaten deze uitgaaf te verzorgen, steeds weer elke preek tegen de prijs van f 0,50 verkrijgbaar stelt.

Het bureau van het Convent van Kerken inzake Radiodiensten begon ook in het vorig jaar met een eenvoudige uitgaaf van preken, uitgezonden door bij het Convent aangesloten kerken. Men verzocht ook ons als deputaten de preken door Chr. Geref. predikanten uitgesproken in deze uitgaaf op te doen nemen, daar men een volledige serie hoopt te verkrijgen van radiopreken.

Hoewel er een aantrekkelijke gedachte inzigt, hebben deputaten besloten, gezien het persoonlijk initiatief, dat indertijd een uitkomst was voor deputaten en gezien de wijze van uitvoering, de verzorging van deze uitgaaf te laten in handen van de heer Adr. Buys te Alphen a. d. Rijn.

VI. Voorstellen.

Deputaten willen hun rapport besluiten met uw synode voor te stellen:

- a. de handelingen van deputaten over de afgelopen periode goed te keuren;
- b. opnieuw deputaten te benoemen of te herbenoemen om deze arbeid door middel van het Convent van Kerken inzake Radiodiensten te bestendigen.

Deputaten vragen ook deze arbeid aan te bevelen in het gebed der kerken, opdat, naar uit verschillende reacties blijkt, het zo gezegende werk mag voortgaan en door 's Heren Geest dienstbaar mag zijn tot de uitbreiding van Zijn Koninkrijk.

U in al uw arbeid een ruime mate van Gods Geest toebiddend,

voor deputaten a.h.

C. v. d. Zaal, voorzitter.
I. de Bruyne, secretaris.

BIJLAGE X
art. 35

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE DAGKALENDER.

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd te Rotterdam, op 8 sept. 1959 e.v.d.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten voor de jaarlijkse uitgave van een Chr. Geref. Dagkalender hebben het genoegen u hierbij opnieuw een rapport omtrent hun arbeid aan te bieden.

Wat betreft de samenstelling van dit deputaatschap kan u worden medegedeeld, dat hierin zitting hebben de brs. ds. C. v. d. Zaal, voorzitter, ds. A. C. Noort en ondergetekende, ds. D. Henstra. De laatste als secretaris.

Eens per jaar wordt geregeld door deputaten vergaderd, immer in tegenwoordigheid van de uitgever of drukker, de heer Van Brummen van Dordrecht.

De arbeid aan de Dagkalender verbonden gaat geregeld voort.

Voor ieder jaar wordt een aantal predikanten aangezocht, om een maand kopij te ver-

zorgen voor de voorzijde der kalenderblaadjes. Veelal wordt aan deze verzoeken ook wel door allen voldaan. Daar niet elk de gave bezit kort en duidelijk te schrijven, zoeken Deputaten hierin naar de beste krachten.

Wat de achterzijde der kalenderblaadjes betreft, die veelal vragen om verhalende lectuur, zijn deputaten nogal aangewezen op diverse krachten buiten eigen kerk, gezien goede schrijvers van dergelijke lectuur niet gemakkelijk te vinden zijn.

Telkens voor twee jaren wordt gezocht naar een passend schild, waarbij deputaten nogal gehouden zijn rekening te houden met de smaak van velen, die een meer modern schild niet zo op prijs kunnen stellen.

Overigens vindt de kalender in boekvorm almeer aftrek.

Omtrent de financiën kan worden medegedeeld, dat de uitkering over de laatste drie jaren bedroeg: f 749,57 (1957), f 893,22 (1958), f 675,57 (1959).

Dit batig saldo werd verdeeld over de kas der Theol. School en die der Opleiding.

Zegene de Here uw synode.

ds. C. v. d. Zaal, voorzitter

ds. D. Henstra, secretaris.

BIJLAGE XI

art. 40, 166, 175

FREE CHRISTIAN REFORMED CHURCH.

St. Thomas, 1 Juli 1959

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd te Rotterdam, 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Namens de Free Christian Reformed Church of Canada willen wij u allereerst de hartelijke groeten overbrengen en u toebidden de genadige leiding van Gods Geest, opdat uw vergadering werkzaam moge zijn tot eer van de Koning der Kerk en tot heil van de welstand onzer zusterkerken in Nederland, en opdat de komst van Gods Koninkrijk moge worden bevorderd.

Verder delen wij u het volgende mede:

1. Onze classes besloten ds. J. Overduin van St. Thomas af te vaardigen naar uw synode. Wilt zo goed zijn deze broeder als de vertegenwoordiger onzer Kerken op uw vergaderingen te ontvangen en hem in de gelegenheid te stellen namens onze Kerken te spreken en vooral, wanneer de verhouding van uw Kerken tot de onze ter sprake komt, toelichting te geven en van advies te dienen.
2. Onze kerken hebben met de Old Christian Reformed Church een federatief verband aangegaan. Dit is bedoeld als een korte overgangsfase naar de daadwerkelijke algehele eenheid. Onze afgevaardigde zal gaarne nadere inlichtingen verstrekken.
3. Tenslotte verzoeken wij u met aandrang grondig kennis te willen nemen van de correspondentie, die wij gevoerd hebben met de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, in het bijzonder inzake het optreden van ds. C. v. d. Zaal in de Christian Reformed Church. Onze kerken hebben gemeend ds. v. d. Zaal te moeten wijzen op het onrechtmatige van zijn voorgaan in kerkdiensten in de Chr. Ref. Church. De synode der Chr. Geref. Kerken heeft toch uitdrukkelijk uitgesproken, dat er van geen correspondentie met de Chr. Ref. Church sprake kan zijn vanwege de besluiten van 1908. Deze uitspraak houdt o.i. tevens in, dat daarom ook geen Chr. Geref. predikant uit Nederland behoort voor te gaan in de dienst des Woords en der sacramenten in de Chr. Ref. Church. Doet iemand dit wél, dan komt hij daardoor in strijd met het duidelijk ingenomen standpunt zijner kerken. De gang der zaken hier heeft aangetoond, dat het noodzakelijk blijkt, het besluit der synode 1956 nader te preciseren. Wij verzoeken u zulks te doen, opdat, wat nu gebeurde met ds. v. d. Zaal, in de toekomst voorkomen worde en de verhouding tussen de Chr. Geref. Kerken in Nederland en haar zusterkerken in Canada en de U.S.A. niet vertroebeld worde.

Zegene de Here uw vergadering!

Met broedergroeten en heilbiede, namens de classes
East en West der Free Chr. Ref. Church of Canada:

w.g. Laman, praeses.

Jac. Overduin, scriba.

BIJLAGE XII
art. 40

CLASSIS OF THE OLD CHRISTIAN REFORMED CHURCH.

July 13, 1959

Aan de Christelijke Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Centrum, roepende Kerk voor de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken te houden op 8 september, 1959 en volgende dagen.
p.a. de Weled. Heer P. J. Madern,
Malvastraat 13b,
Rotterdam 12.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw schrijven van 22 juni hebben wij in goede orde ontvangen. Wij danken u bij deze hartelijk voor de uitnodiging om op uw synode ons te doen vertegenwoordigen en, als volledig corresponderende zusterkerken, het tussen onze kerken bestaande contact tot uitdrukking te brengen, alsmede voor de ons tot dat doel aangeboden faciliteiten.

Ons antwoord op uw vriendelijk verzoek moet zijn dat, hoe gaarne we een onzer persoonlijk hadden afgevaardigd, dit toch niet mogelijk is gebleken. Wij zien ons dus genoodzaakt ons van het medium van het geschreven woord te bedienen.

Door de verheugende omstandigheid echter dat de Old en Free Christian Reformed Churches, hoewel nog niet volkomen herenigd, thans in federatief verband samenleven dachten wij het een schone en betekenisvolle gelegenheid ds. Overduin, die als afgevaardigde van de Free uw synode zal bijwonen, te verzoeken onze schriftelijke boodschap ter synode te presenteren en hem te instrueren om zo nodig mondelinge toelichting te geven, welk verzoek door ds. Overduin en zijn kerken met instemming werd ontvangen.

Wij besluiten met u als roepende kerk Gods zegen en leiding toe te wensen bij het werk der voorbereiding. Moge de zegen des Heren rusten op de synode tot heil der kerken en tot bevordering van Zijn Koninkrijk in alle werelddelen.

Namens de Classis der Old Christian Reformed Church,

w.g. Rev. J. Hamstra
Rev. J. De Waal.

BIJLAGE XIII
art. 40

FREE CHURCH OF SCOTLAND.

Edinburgh, 19 aug. 1959

Dear Mr. President,

I have your letter of July 22nd, and I am now directed to inform you that the Moderator of the Free Church of Scotland, the Rev. H. G. Mackay B.D., will convey the good wishes of this Church to your Synod on September 8th. at Rotterdam.

I trust you will have a very successful Synod, and your labours abundantly blessed.

Yours very cordially,

(signed) William MacLeod
Principal Clerk of Assembly.

BIJLAGE XIV
art. 41, 42, 52, 70

RAPPORT I VAN COMMISSIE I.
(Tweede beroep, ziektekosten, studietoelage, praktijkwerk)

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Aan uw commissie werd opgedragen rapport uit te brengen t.a.v. de agendapunten 9b; 9bb; 10h; 10z; A 1; A 2; B 1; B 2; H 3.

In het eerste deel van ons rapport willen we de punten A 1; A 2; B 1 en B 2 behandelen.

A. ad A 1. - De part. synode van het Oosten stelt een aanvulling voor op art. 5 sub 1, 1e alinea D.K.O.

Deze instructie vraagt de aandacht van uw vergadering voor „het tweede beroep”. De praktijk van het herhaaldelijk voorkomen van het aanvragen van een tweede beroep is aan de geboorte van deze instructie niet vreemd.

Het is uw commissie gebleken, dat deze instructie op de vergadering van de part. synode van het Oosten 1959 geredigeerd is in de vorm, gelijk sub A 1 van de agenda vermeldt, nadat zowel de classis Amersfoort als de classis Utrecht zich tot de part. synode gewend hadden met vragen n.a.v. „het tweede beroep”, terwijl deze zaak in verschillende kerkeraden, zoals op bedoelde classisvergaderingen bleek, reeds voorwerp van ernstige bespreking was geweest. Reden, waarom uw commissie meent dat deze instructie, hoewel niet schriftelijk voorbereid op de classisvergaderingen, wettig ter tafel is en behandeld dient te worden.

De zaak, die deze instructie aan de orde stelt, is niet gemakkelijk. Het is te begrijpen dat op verschillende synodale vergaderingen telkens weer over deze materie gehandeld werd.

Uw commissie begrijpt, dat de door de part. synode van het Oosten voorgestelde redactie van art. 5 sub 1, 1e alinea, waarbij het accent valt op „in zeer bijzondere gevallen, bij gewijzigde omstandigheden” een strakkere formulering biedt dan de huidige en daarom bedoelt de praktijk van „het tweede beroep” belangrijk te beperken.

Uw commissie kan deze bedoeling hartelijk onderschrijven, maar ontveinst zich niet dat ook de voorgestelde formulering nog weer interpretatie-moeilijkheden kan opleveren.

Twee zaken spelen bij een tweede beroep telkens weer een rol: er kunnen gewijzigde omstandigheden zijn in het leven van de beroepen, maar bedankende predikant (in z'n gemeente, ziektegevallen etc.) èn ook vergissing in zijn eerst genomen beslissing.

Naar de mening van uw commissie moet in beide gevallen een tweede beroep mogelijk zijn. Maar in het laatste geval moet het zonnklaar zijn, dat de predikant er diep van overtuigd is geen andere weg te kunnen en te mogen gaan dan terugkomen op zijn eerst genomen beslissing. Is de predikant hier niet van overtuigd en weifelt hij, dan kan een tweede beroep niet worden toegestaan. Overduidelijk is ook dat de aanvraag van een tweede beroep steeds van de predikant en niet van de gemeente uit mag gaan.

We stellen u daarom voor, de bedoeling van deze instructie honorerende, de door deze part. synode voorgestelde aanvulling op art. 5 sub 1, 1e alinea D.K.O. aldus te wijzigen:

Geen kerk mag in dezelfde vacature meer dan eenmaal binnen de tijd van twee jaar dezelfde predikant beroepen dan in zeer bijzondere gevallen, waarin de betrokken predikant verklaart dat hij op zijn eerstgenomen beslissing moet terugkomen, of bij geheel gewijzigde omstandigheden; in beide gevallen met toestemming van de classis, waaronder de kerk ressorteert, nadat de classis de gronden heeft beoordeeld, waarop de herhaalde beroeping zou berusten.

B. ad A 2. - De part. synode van het Noorden vraagt om een clause in de beroepsbrief waarin de kerkeraad de verplichting op zich neemt dat de dienaar des Woords en zijn gezin ook bij ziekte zonder financiële zorgen kunnen leven. Het is uw commissie gebleken, dat ook deze instructie geboren is uit de praktijk van het kerkelijk leven.

Hoewel het feitelijk vanzelfsprekend is, dat een gemeente ook in dagen van ziekte voor haar dienaar zorgt, lijkt het uw commissie gewenst, dat deze gedachte ook principieel tot uitdrukking komt in de beroepsbrief. Ze ligt o.i. op dezelfde lijn als de door de kerkeraad gegeven garantie bij eventuele emeritaatsverlening, die, hoewel vanzelfsprekend, ook in de beroepsbrief opgenomen is.

Derhalve *stellen wij u voor* de instructie van de part. synode van het Noorden te aanvaarden, en te bepalen dat voortaan in de beroepsbrief een clause wordt opgenomen, waarin de kerkeraad de verplichting op zich neemt, dat de dienaar des Woords en zijn gezin ook bij ziekte zonder financiële zorgen leven kunnen.

De wijze van uitvoering van deze bepaling blijve voor rekening van iedere kerkeraad.

C. ad B 1. - De part. synode van het Zuiden vraagt een onderzoek naar een juridische vorm, waardoor terugbetaling van genoten studiegelden uit de kas E.B.P. geregeld kan worden, ingeval studenten de Theol. School verlaten of predikanten met onze kerken breken.

Het is de mening van uw commissie dat als algemene regel moet blijven gelden: de kerk procedeert niet. Het zou bovendien onmogelijk zijn om precies uit te maken in welke gevallen de kerk wel en in welke gevallen ze niet moet procederen.

Daarom ligt het niet op de weg van de synode een onderzoek in te stellen naar een bepaalde juridische vorm om de terugbetaling van genoten studiegelden veilig te stellen.

Toch moet deze negatieve conclusie niet het laatste woord zijn over deze materie. In deze

instructie wordt gesproken over het besluit der gen. synode 1944, art. 36, waarbij in de formulering van het besluit der synode, tegen de bedoeling van de aangenomen instructie het „tenzij” werd weggelaten.

Het is uw commissie bij onderzoek gebleken, dat deze opmerking juist is. In de Acta wordt vermeld „dat vanaf dit oogenblik de verplichting tot terugbetaling van genoten studiegelden vervalt”, terwijl niet wordt vermeld, wat in de instructie, die met algemene stemmen aangenomen werd, wel stond: „tenzij de Theol. School zonder geldige reden wordt verlaten of later de kerk verlaten wordt. Dit met terugwerkende kracht.”

Wij stellen u derhalve voor het besluit van de synode van 1944 te herzien in deze zin:

„Van degene, die voor rekening van de Kas studeert wordt geen terugbetaling van genoten studiegelden gevraagd, tenzij hij de Theol. School zonder geldige reden verlaat of door het curatorium daarvan verwijderd wordt, of later met onze kerken breekt.”

Wij stellen u voor dit besluit op te nemen in het Reglement voor de Kas E.B.P. Bijlage VII D.K.O.

Tevens stellen wij u voor te bepalen, dat deputaten art. 19 D.K.O. voortaan bij toelating tot de Theol. School, indien een steunaanvraag is ingediend, schriftelijk aan de student berichten, dat hij steun zal ontvangen uit de kas E.B.P. en hem tevens mededeling doen van bovenstaande bepaling.

D. ad B 2. - De part. synode van het Noorden vraagt te bepalen, dat studenten voor hun candidaatsexamen voortaan praktisch werkzaam geweest moeten zijn in één of meer kerken. De gedachte, die de part. synode van het Noorden in deze instructie uitdrukt, verdient waardering en aandacht.

Toch stellen wij u voor deze instructie *niet* te aanvaarden:

- a. Meer dan vroeger wordt aan de Theol. School tegenwoordig aandacht besteed aan de praktische vorming, nu de gen. synode van 1956 besloot de studietijd met één jaar te verlengen: catechisatie, evangelisatie-huisbezoek etc.
- b. De opleiding aan onze Theol. School is steeds meer op de praktijk gericht geweest dan de opleiding in andere kerken. Het spreken van een stichtelijk woord heeft bv. merkbare invloed op de studenten van het laatste jaar.
- c. Een praktisch werkzaam zijn gedurende een bepaalde periode zou nadelig zijn voor de studie.
- d. De praktische uitvoering van een eventueel besluit in de richting, als door de part. synode van het Noorden bedoeld, zou op grote moeilijkheden stuiten; waar moeten de studenten praktisch werkzaam zijn; bij welke predikant; welke psychologische gevolgen zal dit in ons kerkelijk leven hebben voor student, predikant en gemeente?

Wel stellen wij u voor er bij het curatorium op aan te dringen dat de praktische werkzaamheden der studenten in het laatste studiejaar in het kader van de aanwezige mogelijkheden, nog meer uitgebreid worden.

Namens de commissie voornoemd,
J. H. Velema, rapporteur.

BIJLAGE XV
art. 44

DEPUTATEN ZAKELIJK OVERLEG DAGKALENDER EN JAARBOEK.

augustus 1959.

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De vorige synode benoemde de ondergetekenden tot deputaten voor het contact met de drukker van jaarboek en dagkalender.

Onze opdracht was:

- a. de afwerking van het door de „Deputaten tot samenspreking met de heer Van Brummen” benoemd door de synode 1953, verkregen resultaat door vastlegging van de gemaakte afspraken in een overeenkomst;
- b. zakelijk overleg met de drukker over opzet en exploitatie.

Over punt „a” hebben wij mondeling en later schriftelijk nader overleg met de firma Van Brummen gepleegd. Hoofdpunten daarbij waren:

1. het eigendomsrecht der kerk op deze uitgaven;
2. de winstverdeling (66% voor kerkelijke kassen);
3. handhaving van het door de firma Van Brummen verkregen „gewoonterecht” op de verzorging van deze uitgaven.

Wij hebben met genoemde firma over de vastlegging van een en ander overeenstemming bereikt. Het contract is 24 december 1958 getekend. Het wordt hierbij in afschrift aan u overgelegd. Het origineel is ter beschikking voor het synodaal archief.

Naar aanleiding van het ons opgedragen zakelijk overleg kunnen wij u rapporteren, dat over het boekjaar 1956 (voorafgaande dus aan de thans geldende overeenkomst) een bedrag van f 1412,02 aan de kas E.B.P. en aan die der Theologische School (elk voor de helft) ten goede kwam. Over 1957 beliep deze afrekening in totaal f 1707,39. Voorafgaande aan laatstbedoelde afrekening heeft één onzer inzage genomen van de financiële administratie van deze uitgaven.

Daarbij is o.a. gebleken, dat er alle aanleiding is, dat de kerk de verkoop van kalender en jaarboek stimuleert. Onze mensen dienen te weten, dat het hier een aangelegenheid betreft, waarbij de kerk ook financieel gebaat is. Dit geldt temeer daar wij met onze kalender moeten concurreren met andere uitgaven, waaraan soms ook predikanten van onze kerk medewerken (bijv. aan de Gezelle Meerburg- en aan de Banier-kalenders).

In verband hiermede hebben deputaten de vrijheid genomen enkele malen in „De Wekker” op deze zaak de aandacht te vestigen. Vanzelfsprekend ligt hier ook een belangrijke redactionele zorg, doch uw deputaten vertrouwen, dat deputaten voor de verzorging van de inhoud der beide uitgaven daaraan hun volle aandacht geven.

Over de vraag of het jaarlijkse batige saldo uitsluitend aan de kassen van deputaten E.B.P. en van de Theologische School ten goede moet komen, hebben uw deputaten geen oordeel. Blijkbaar is deze bestemming sinds vele jaren aldus geregeld. Wij hebben geen aanleiding u een verandering in deze regel voor te stellen.

Wij menen hiermede aan onze opdracht te hebben voldaan en stellen ons mandaat dan ook te uwer beschikking. Indien u opnieuw deputaten voor de zakelijke zijde van deze uitgaven zouwt wensen te benoemen, verzoekt ds. Maris daarvoor niet meer in aanmerking te komen, aangezien hij als lid van de redactie van het Jaarboek wenst te bedanken.

Deputaten voornoemd,

ds. L. S. den Boer
A. L. de Bruyne
ds. D. Henstra
ds. J. C. Maris.

N.B. Na de vaststelling van dit rapport werd van de fa. Van Brummen de mededeling ontvangen, dat de saldi over de jaren 1958 en 1959 resp. bedragen f 3192,10 en f 2284,66.

BIJLAGE

AFSCHRIFT VAN HET CONTRACT MET DE DRUKKER VAN JAARBOEK EN DAGKALENDER.

Eerstondergetekenden, deputaten door de synode 1956 der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland benoemd tot samenspreking met de tweede ondergetekende Vennootschap onder Firma Boekhandel en Uitgeverij D. J. van Brummen te Dordrecht, komen het navolgende overeen:

- Art. 1 De „Dagkalender, bewerkt door predikanten der Christelijke Gereformeerde Kerken” en het „Jaarboek der Christelijke Gereformeerde Kerken” zijn uitgaven van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.
- Art. 2 Namens deze Kerken treedt als uitgeefster voor bovengenoemde uitgaven op de Vennootschap onder Firma Boekhandel en Uitgeverij D. J. van Brummen te Dordrecht of haar rechtverkrijgenden.
- Art. 3 De uitgaven worden berekend naar de minimum-prijzen, genoemd in het Calculatieschema voor handelsdrukwerk van de Federatie der Werkgeversorganisatiën in het Boekdrukkersbedrijf.

- Art. 4 Het honorarium van de uitgeefster bedraagt 15% van de te maken kosten, nodig voor het vervaardigen van de uitgaven en voor het verkrijgen van de bestellingen daarop, daarvan uitgezonderd omzetbelasting en honorarium van de auteurs.
- Art. 5 Een eventuele winst wordt voor tweederden uitgekeerd aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en voor één derde aan de Vennootschap onder Firma Boekhandel en Uitgeverij D. J. van Brummen te Dordrecht of haar rechtverkrijgenden.
- Art. 6 Het boekjaar loopt van 1 juli tot 30 juni.
- Art. 7 Jaarlijks wordt binnen twee maanden na 30 juni door de Vennootschap onder Firma Boekhandel en Uitgeverij D. J. van Brummen te Dordrecht of haar rechtverkrijgenden een financieel verslag ingediend bij de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, door overlegging daarvan aan door de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland te benoemen Deputaten voor de Dagkalender en het Jaarboek, waarna de financiële administratie van deze uitgaven voor genoemde Deputaten ter inzage ligt.
- Art. 8 Deze overeenkomst is voor het eerst van toepassing op de Jaargang 1957 van bovengenoemde uitgaven. Eventuele opzegging van deze overeenkomst, hetzij door Deputaten, indien zij daartoe van de synode opdracht ontvangen hebben, hetzij door de Vennootschap onder Firma Boekhandel en Uitgeverij D. J. van Brummen te Dordrecht of haar rechtverkrijgenden, dient te geschieden per aangetekend schrijven voor 1 juli, met dien verstande, dat in dat geval de overeenkomst op 1 juli van het daaropvolgende kalenderjaar eindigt.

Gedaan in tweevoud te Dordrecht, 24 december 1958.

Deputaten, benoemd door de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland:

w.g. L. S. den Boer
D. Henstra
J. C. Maris
A. L. de Bruyne.

Vennootschap onder Firma Boekhandel en Uitgeverij D. J. van Brummen, Dordrecht:

w.g. Van Brummen.

BIJLAGE XVI
art. 45

RAPPORT VAN DEPUTATEN ad art. 19 D.K.O. (Kas E. B. P.).

Aan de generale synode van de Chr. Geref. Kerken in Nederland, vergaderd sept. 1959 te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten ad art. 19 D.K.O. (Kas E.B.P.) kunnen het volgende rapporteren over de werkzaamheden, door hen verricht in het belang van de opleiding aan onze Theol. School, gedurende de cursusjaren '56-'57, '57-'58 en '58-'59.

Deputaten.

In ons college kwam in de afgelopen periode enige wijziging, zodat op heden als deputaten voor de kas E.B.P. fungeren:

voor de part. synode van het Noorden: ds. A. C. Noort, secretaris,
voor de part. synode van het Oosten : ds. P. op den Velde,
voor de part. synode van het Westen : ds. P. J. de Bruin, voorzitter,
voor de part. synode van het Zuiden : oud. J. van Dongen.

Het beheer van de financiën is thans toevertrouwd aan br. E. H. van Essen te Apeldoorn, onze tweede penningmeester.

Onze zeer gewaardeerde eerste penningmeester br. J. A. ten Hove heeft de Here dit voorjaar in Zijn heerlijkheid opgenomen.

Werkzaamheden.

Deputaten vergaderden alleen tijdens de admissie-examens. Hun werkzaamheden betroffen, na afdoening van de algemene zaken, in hoofdzaak het instellen van een voorlopig onderzoek naar de financiële draagkracht van elke candidaat, die in aanmerking wenste te komen voor een toelage uit de kas.

Het aantal toelagen.

Tijdens de cursus 56-57 ontvingen 12 studenten een toelage, tot een totaalbedrag van f 15.300,-.

Tijdens de cursus 57-58 16 studenten, onder wie 2 gehuwd, tot een totaal van f 27.590,-.

Tijdens de cursus 58-59 19 studenten, onder wie 2 gehuwd, tot een totaal van f 32.180,-.

In totaal werd dus over deze 3 jaren aan toelagen uitgekeerd een bedrag van f 75.070,-.

De toelagen.

De maximale toelage voor een ongehuwd student bedraagt sinds sept. 1957 f 1500,- per jaar, uit te keren over 10 maanden.

De gehuwden ontvangen resp. f 3780,- en f 3600,- per jaar, uit te keren over 12 maanden.

Deputaten blijven er steeds op bedacht de uitkeringen zoveel mogelijk aan te passen aan de kosten van levensonderhoud en studie.

Financiën.

Hier volgt een overzicht van onze penningmeester br. E. H. van Essen.

Lasten en Batenrekening over 1956.

Lasten		Baten	
Uitkeringen	13.918,-	Collecten	17.670,16
Diverse onkosten	350,79	Giften	922,41
		Restituties	100,-
		Interest	1.611,03
		Interest Erf. Huizer	139,-
Voordelig saldo	6.879,82	Scheurkalender/Jaarboek	706,01
	<u>21.148,61</u>		<u>21.148,61</u>

Lasten en Batenrekening over 1957.

Lasten		Baten	
Uitkeringen	19.642,50	Collecten	20.466,45
Diverse onkosten	466,88	Giften	775,92
		Legaten	542,-
		Restituties	100,-
		Interest	2.169,54
Voordelig saldo	4.083,53	Interest Erf. Huizer	139,-
	<u>24.192,91</u>		<u>24.192,91</u>

Lasten en Batenrekening over 1958.

Lasten		Baten	
Uitkeringen	29.955,-	Collecten	21.257,37
Diverse onkosten	427,76	Giften	3.943,60
		Legaten	500,-
		Restituties	690,-
		Interest	2.331,57
		Interest Erf. Huizer	139,-
		Scheurkalender/Jaarboek	853,69
		Diversen	204,78
		Nadelig saldo 1958	462,75
	<u>30.382,76</u>		<u>30.382,76</u>

De boeken en bescheiden werden gecontroleerd:
1956 en 1957 door br. Van Tricht op 20 september 1958
1958 eveneens door br. Van Tricht op 11 augustus 1959.

Voorstellen.

Wij mogen u tenslotte het volgende voorstellen:

Uw vergadering besluite:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. onze 2e penningmeester, br. E. H. van Essen, Waltersingel 49, Apeldoorn, te benoemen tot 1e penningmeester, en br. A. Scholten, Canadalaan 28, Apeldoorn, tot 2e penningmeester.

De Geest des Heren leide u in al uw arbeid.

Groningen, 12 augustus 1959.

Voor deputaten ad art. 19 D.K.O.
ds. A. C. Noort, secretaris.

BIJLAGE XVII

art. 53, 147

RAPPORT DEPUTATEN LANDELIJKE EVANGELISATIE.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken te vergaderen D.V. 8 september 1959 e.v. dagen te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De deputaten voor de landelijke evangelisatie der Chr. Geref. Kerken hebben de eer u het volgende rapport aan te bieden:

Deputaten

Het college van deputaten is thans als volgt samengesteld:

primi	secundi
gekozen door de part. synode van het Noorden ds. A. Ponstein	ds. S. v. Zwoll
gekozen door de part. synode van het Oosten ds. P. op den Velde	maj. ds. R. J. v. Pagée
gekozen door de part. synode van het Westen ds. C. v. d. Weele	ds. J. Kampman
gekozen door de part. synode van het Zuiden ds. B. v. Smeden	ds. G. J. Buijs

Generale deputaten:

ds. J. H. Velema, Apeldoorn, voorzitter,
dhr. W. E. v. Dalen, Zeist, penningmeester,
ds. J. W. v. d. Gronden, Enschede-Oost, secretaris,
prof. dr. J. v. Genderen, Apeldoorn, adviseur.

Vergaderingen:

In de afgelopen drie jaren werden 15 vergaderingen van deputaten gehouden. Bovendien op 3 oktober 1956 een vergadering met polderdeputaten in verband met de mogelijke beroeping van ds. J. v. Dalen voor de arbeid in Zuid-Limburg.

Op 10 september en 16 november 1957 vergaderden deputaten met het Verbandsbestuur van de Chr. Geref. Evang. Commissies in Nederland. Verder waren er diverse samensprekingen van een commissie van deputaten met de kerkeraad van Amsterdam-W.

Werkzaamheden:

a. De Frontlinie.

Tot de meest belangrijke zaken die in 1956 hun beslag kregen, mag wel gerekend worden de verschijning van het nieuwe instructieblad „DE FRONTLINIE”, onder redactie van ds. J. H. Velema van Apeldoorn, groot 12 pagina's, verschijnt 8 maal per jaar. Dit als vervanging van „HET KOMPAS”, uitgave van de voormalige stichting Jeugdraad.

Op 17 december 1956 had een vergadering plaats met het bestuur van het Verband van Chr. Geref. Evang. Commissies dat hier volkomen achter stond. De bedoeling van „De Frontlinie” is om de kerkeraden meer hun evangelisatie-roeping te doen verstaan en om als instructieblad te fungeren.

b. Zuid-Oost Drente.

Als één der belangrijkste gebeurtenissen in de geschiedenis van dit deputaatschap mag wel worden aangemerkt de bevestiging van ds. W. van Heest op 9 januari 1958 te Emmen, die gedeeltelijk als evangelisatie-predikant voor de Zuid-Oosthoek van Drente optreedt.

Evangelisatie-contacten werden gelegd in Nw. Weerdinge, Nw. Amsterdam, Nw. Dordrecht, Emmercompascuum, Klazienaveen.

In samenwerking met de orthodoxe groeperingen te Emmen wordt onderzocht, wat er voor de arbeiders op de Enkalonfabrieken gedaan kan worden, zulks op uitnodiging van de directie van de A.K.U. en nadat gebleken was dat een stichting van Evangelie en Industrie, waarin alle kerken vertegenwoordigd zouden zijn, i.v.m. het overwegend vrijzinnig karakter van de Ned. Herv. Gemeente te Emmen, hier niet mogelijk is. Hoewel het werk van de Heilige Geest niet in statistieken vast te leggen is, mag toch van zegen gewaagd worden. Zowel in Emmen als in Emmercompascuum zijn (soms heel ver) afgedwaalden tot de dienst van God teruggekeerd. Het aantal contacten met on- en buitenkerkelijken groeit gestadig. Er liggen in het gebied waar ds. Van Heest werkt enorme mogelijkheden.

Bij velen is er een openheid voor het evangelie, groter dan vaak wel gedacht en verwacht wordt. Het is tenminste niet moeilijk in vele gevallen een gesprek aan te knopen. Voor het werk in de straatprediking in de zomermaanden, worden momenteel pogingen aangewend een versterkerinstallatie aan te schaffen. Ds. Van Heest werkt hier met groot élan en opgewektheid, al doet zich daarbij de moeilijkheid gevoelen, dat ook de jonge gemeente van Emmen, naast de evangelisatie-arbeid, de zorg van ds. Van Heest nodig heeft.

c. Amsterdam.

Een eerste poging in 1957 gedaan tot het beroepen van een evangelisatie-predikant, is niet geslaagd, wegens het bedanken van ds. S. van Zwoll. Na de particuliere synoden van 1957, die bij deputaten er op hebben aangedrongen er toch op toe te zien, dat zij geen kas van hulpbehoevende gemeenten zijn, maar het evangelisatie-werk in alles primair dient te zijn, zijn deputaten mogelijk nog voorzichtiger te werk gegaan en hebben daarom ook een samenspreking gehad met de Kerkeraden van GROOT-AMSTERDAM. Op die vergadering in maart 1958 was een rapport ter tafel van de kerkeraad van Amsterdam-W., waarin een uiteenzetting werd gegeven over het reeds in Amsterdam bestaande evangelisatie-werk en duidelijk in het licht gesteld, dat die arbeid niet in het CENTRUM, doch aan de peripherie van de stad ligt, waar de nieuwe tuinsteden verrijzen als SLOTERMEER, GEUZENVELD en SLOTERVAART. Dit beslaat hoofdzakelijk NIEUW-WEST, waar alleen reeds 120.000 mensen wonen of komen te wonen. Daar ligt het terrein waar ook nog weinig door andere kerkelijke instellingen gewerkt wordt. Na vele samensprekingen over de kerkrechtelijke positie van de evangelisatie-predikant, en anderzijds peilingen naar een geschikt persoon, waren wij begin 1959 zover, dat het beroepingswerk opnieuw ter hand kon worden genomen. Doordat nu Nieuw-West te kennen heeft gegeven als afzonderlijke gemeente te worden geïnstitueerd, wat inmiddels zijn beslag heeft gekregen, is hierin weer stagnatie ontstaan, omdat daardoor deputaten met een nieuwe kerkeraad te doen krijgen en zich van de gewijzigde situatie goed rekenschap hebben te geven.

De besprekingen met de kerkeraad van Amsterdam-Nieuw-West zijn inmiddels begonnen.

d. Zuid-Limburg.

Ds. J. van Dalen heeft daar drie maanden gearbeid, onder toezicht van de kerkeraad van Eindhoven (juni, juli, augustus 1956). Dit werd afgebroken door zijn ziekte en afgesloten door zijn emeritering daaropvolgende. Intussen hebben deputaten opnieuw besprekingen gehad met de kerkeraad van Eindhoven. Door deze kerkeraad worden de contacten onderhouden met verstrooide broeders en zusters en het blijkt ons, dat hier zeer wel aanknopingspunten liggen voor de evangelisatie-arbeid onder de roomsen. De kerkeraad van Eindhoven staat hier zelf volledig achter en wil ook enige financiële steun verlenen.

e. Europoort en Deltaplan.

Deputaten hebben kennis genomen van het rapport van de classis Rotterdam over deze aanleggenheid. Onze kerken zijn zich hier hun verantwoordelijkheid bewust. Doordat één onzer deputaten uit de classis Rotterdam is, danken wij hieraan een nauw contact met deze classis t.a.v. de mogelijkheden en moeilijkheden die zich hier eventueel voordoen voor de arbeid der evangelisatie. Dhr. G. Visser, evangelist te Emmeloord, heeft in 1957 een soort oriëntatiereis gemaakt naar de Delta-werken en daarover rapport uitgebracht aan deputaten. Deze arbeid is hoogst noodzakelijk, doch wettigt niet de aanstelling van een evangelist. Des te meer verblijvend is het dat onze kerken die hierbij betrokken zijn, diligent zijn.

f. Evangelisatie-arbeid onder de studenten aan de technische hogeschool te Delft.

Deze wordt reeds verricht door de Geref. Kerken. Er is ook contact opgenomen met onze kerken. Er is een commissie gevormd uit de kerken van Delft, Den Haag en Rotterdam om, in samenwerking met de Geref. Kerken, te doen wat onze hand vindt om te doen. Onze deputaat ds. B. v. Smeden heeft hierin zitting.

g. Deputaten en het Verband van Chr. Geref. Evang. Commissies.

De deputaten hebben zich niet enkel geconcentreerd op het beroepingswerk, maar zich ook ernstig bezig gehouden met de vraag hoe het contact tussen de bestaande evangelisatiecommissies en deputaten het meest juist onderhouden kan worden. Daartoe hebben zij een samenspreking gehad met het Verbandsbestuur van Chr. Geref. Evang. Commissies. De eerste maal op 10 september 1957 in Den Haag. Daar werd door voornoemd bestuur als hoofdvraag aan de orde gesteld: Hoe staan deputaten tegenover de organisatie van het Verband?

Ds. J. H. Velema is daarop breedvoerig ingegaan. In geen geval het Verband opheffen. Het Verband is een samenwerking van de evangelisatiecommissies. Het legt als zodanig een band om die commissies. Deze commissies kunnen zich in het Verband verstaan over de methodiek van de arbeid.

De volgende conclusies werden vastgesteld:

1. Evangeliseren is de taak van de kerkeraad.
2. Deputaten moeten de kerkeraden evangelisatie-minded maken.
3. Deputaten moeten evangelisatiecommissies op deze wijze in het leven roepen waar ze niet zijn, en zendingsposten (inwendige zending) in speciale gebieden als b.v. Zuid-Limburg.

Vervolgens werd overeengekomen, om een nauw contact tussen deputaten en het Verbandsbestuur te onderhouden, dat voortaan twee deputaten, met adviserende stem, deelnemen aan de bestuursvergaderingen van het Verband. Ook de uitgave van LICHT EN WAARHEID kwam ter sprake. Dit behoort een uitgave te zijn van het Verband. Deputaten verzorgen DE FRONTLINIE, als stimulerend en coördinerend voor alle arbeid op het terrein van de evangelisatie. Dus ook op dat van de zondagsschool. Over dit laatste punt werd uitvoerig gesproken met het bestuur van de Zondagsschoolvereniging, gezien men daar voelde voor een afzonderlijk Mededelingenblad.

Dit Mededelingenblad is er intussen gekomen, hetgeen Deputaten ten zeerste betreuren, daar zij gaarne een eenheid op dit terrein zouden bewaren.

h. Kader-vorming.

Er is in de plaatselijke commissies een ontstellend gebrek aan KADER, aan mensen die leiding kunnen geven in de evangelisatie-arbeid. Maar ook in breder verband missen wij dit. In het Evangelisatie-Centrum der Geref. Kerken in Baarn worden EVANGELISTEN OPGELEID, die worden ingezet in de arbeid in de grote steden. Van deze specialisten-vorming op het gebied van de evangelisatie hebben wij ook een dankbaar gebruik mogen maken, in die zin, dat ds. Van Heest en cand. Rebel, daar een cursus hebben gevolgd voor jonge predikanten om hen op dit terrein te instrueren.

Deputaten gevoelen het gebrek aan kader-vorming in eigen kerk.

Plaatselijk in de arbeid der commissies en landelijk als wij denken aan Zuid-Limburg. Deputaten zoeken naar middelen en wegen om in deze richting iets te doen en zouden het oordeel der synode hierover op hoge prijs stellen.

i. Samenvatting.

Tot positieve arbeid kwam het wat betreft:

1. Het in het leven roepen van het instructieblad „DE FRONTLINIE”.
2. De beroeping van een evangelisatie-predikant voor de Zuid-Oosthoek van Drente.
3. Een juiste afgrenzing van de taak van deputaten en van het Verband van Chr. Geref. Evang. commissies en het bewaren van een nauw contact tussen beide.

NEGATIEF is nog altijd het resultaat van zovele besprekingen met de kerk van Amsterdam, om daar te komen tot het beroepen van een evang.-predikant. Een teleurstelling was ook, dat het werk in Zuid-Limburg vooralsnog geen voortgang kon vinden. Ook verdriet het deputaten, dat zij nog zo weinig konden toekomen aan de stimulering van de kerkeraden, tot opbouw van het plaatselijk evangelisatie-werk.

Financiën.

Bijgaand vindt u de kas-overzichten 1956/1958 van de penningmeester br. W. E. van Dalen.

Mutaties.

Zeer tot hun leedwezen moeten deputaten mededelen, dat de heer W. E. van Dalen zich niet meer voor het deputaatschap beschikbaar kan stellen, zodat een nieuwe deputaat, tevens penningmeester, dient te worden aangewezen.

Gaarne hopen wij dat de arbeid van deputaten de goedkeuring uwer synode mag wegdragen. Uw synode in ruime mate de bijstand des Heiligen Geestes toebiddende,

namens deputaten,
ds. J. W. v. d. Gronden, secretaris.

DEPUTATEN LANDELIJKE EVANGELISATIE**EXPLOITATIE-OVERZICHT 1956**

Uitgaven:		Ontvangsten:	
Reis- en vergaderkosten	f 476,21	Collecten:	
Honoraria	„ 1.252,11	P. S. v. h. Noorden	f 1600,63
Onkosten voor Flevoland	„ 167,74	P. S. v. h. Oosten	f 2036,75
Actie Limburg	„ 1.152,35	P. S. v. h. Westen	f 1944,74
Administratiekosten	„ 289,39	P. S. v. h. Zuiden	f 1332,12
Afbetaling schuld kerk Ens	„ 1.800,00		f 6.914,24
Afwikkeling Jeugdraad	„ 4.308,79	Giften en bijdragen	„ 2.074,84
Voordelig saldo	„ 529,83	Opbrengst Zendingsdagen	„ 947,90
		Rente	„ 39,44
	<hr/>		<hr/>
	f 9.976,42		f 9.976,42

EXPLOITATIE-OVERZICHT 1957

Uitgaven:		Ontvangsten:	
Reis- en vergaderkosten	f 502,98	Collecten:	
Porti	„ 47,00	P. S. v. h. Noorden	f 1998,66
Diverse adm.kosten	„ 324,81	P. S. v. h. Oosten	„ 2655,08
Kosten uitgave „De Frontlinie”	„ 2.513,87	P. S. v. h. Westen	„ 2588,66
Kosten Oost Flevoland	„ 1.290,76	P. S. v. h. Zuiden	„ 1345,01
Verhuiskosten Ds. Van Heest	„ 200,00		f 8.587,41
Gereserveerd voor arbeid Emmen, Amsterdam en overige gebieden	„ 8.639,71	Giften	„ 714,90
		Opbrengst Zendingsdagen	„ 918,93
		Bijdrage Veren. & Commissies	„ 1.311,99
		Opbrengst abonnementen	
		„De Frontlinie”	„ 1.768,45
		Rente	„ 136,13
		Opbrengst 5% Cop. Bedr.	„ 81,32
	<hr/>		<hr/>
	f 13.519,13		f 13.519,13

EXPLOITATIE-OVERZICHT 1958

Uitgaven:		Ontvangsten:	
Reis- en vergaderkosten	f 717,95	Collecten:	
Porti en adm.kosten	„ 47,45	P. S. v. h. Noorden	f 1824,19
Drukkosten „De Frontlinie”	„ 1.955,19	P. S. v. h. Oosten	„ 2350,54
Diverse Uitgaven	„ 143,25	P. S. v. h. Westen	„ 2489,76
Kosten Oost Flevoland	„ 1.662,20	P. S. v. h. Zuiden	„ 1840,92
Honorarium Ds. Van Heest	„ 6.699,96		f 8.505,41
Onkosten arbeid Drente		Giften	„ 375,35
Z.O.-hoek	„ 798,82	Opbrengst Zendingsdagen	„ 1.771,93
Licht en Waarheid	„ 256,75	Bijdragen Ver. en Commissies	„ 1.086,58
SALDO	„ 5.027,87	Opbrengst abonnementen	
		„De Frontlinie”	„ 2.044,25
		Rente	„ 936,77
		Opbrengst overeenk. met Kaper	„ 89,15
		Bijdrage Emmen	
		in honorarium predikant	„ 2.500,00
	<hr/>		<hr/>
	f 17.309,44		f 17.309,44

De Penningmeester, W. E. van Dalen.

BIJLAGE XVIII

art. 53, 147

RAPPORT I VAN COMMISSIE II (Landelijke Evangelisatie).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft de eer u het volgende rapport aan te bieden:

I. Werkzaamheden:

Het verheugt uw commissie, dat deputaten in de voorbijgegangene drie jaar meer tot daadwerkelijke arbeid hebben kunnen medewerken dan daarvoor.

- a. Zij heeft waardering voor de uitgave van „De Frontlinie”.
- b. Zeer belangrijk acht zij het, dat ds. W. van Heest als evangelisatie-predikant werkt (zij het gedeeltelijk) in Z.-O.-Drente. Naar haar ter ore kwam geven studenten van onze Theol. School des zomers een bepaalde tijd om aan de arbeid in deze streek mede te werken. Zij waardeert dit zeer.
- c. Hoewel zij begrijpt dat verwezenlijking van de begeerte om een evangelisatie-predikant te Amsterdam te beroepen, nog niet wel mogelijk was, hoopt zij dat in de toekomst kan overgegaan worden tot het beroepen van zulk een predikant.
- d. Zij vertrouwt, dat deputaten diligent blijven ten aanzien van Z. Limburg.
- e. Zij deelt de blijdschap van deputaten dat de kerken, die betrokken zijn bij Europort en Deltaplan diligent zijn.
- f. Verheugend acht zij wat medegedeeld wordt betreffende evangelisatie-arbeid onder de studenten aan de Technische Hogeschool te Delft.
- g. Het nauwere contact van deputaten met het Verband van Evang. Commissies juicht zij zeer toe.

II. Kadervorming.

Deze dient naar het oordeel van de commissie zoveel mogelijk bevorderd te worden. Hoewel een eerste vereiste voor een evangelisatie-werker is, dat hij persoonlijk leeft uit het Heil in Christus, is, vooral in deze tijd, instruering tot het evangelisatie-werk onontbeerlijk.

III. Deputaten.

Uw commissie vraagt u of het juist is, dat een generaal-deputaat de functie van voorzitter bekleedt in een deputaatschap, dat mede gevormd wordt door deputaten uit particuliere synoden.

IV. Financiën.

Op grond van het financieel overzicht over 1958 kwam uw commissie tot de conclusie, dat het honorarium van ds. W. van Heest door deputaten wordt uitbetaald. Zij acht dit in strijd met het onder art. 8 sub b bepaalde in de Evangelisatie-orde.

Uw commissie is van mening, dat de breedste vergadering onzer kerken niet alleen een behoorlijk financieel overzicht dient te hebben van een deputaatschap, maar ook van haar kapitaalrekening.

V. Evangelisatie-predikant.

Uw commissie is van oordeel, dat het werk van een evangelisatie-predikant op den duur bezwaarlijk kan worden, door en predikant te zijn van een plaatselijke kerk en het werk van evangelisatie-predikant te moeten verrichten.

Conclusies:

1. De gen. synode danke deputaten voor hun vele werkzaamheden en keure de handelingen van deputaten goed.
2. De gen. synode drage deputaten op wegen en middelen te zoeken tot daadwerkelijke kadervorming.
3. De gen. synode overwege de juistheid van de combinatie generaal-deputaat-zijn en het voorzitterschap-bekleden van een deputaatschap, dat mede gevormd wordt door deputaten van particuliere synoden.
4. De gen. synode drage deputaten op aan de volgende generale synode een meer volledig verslag te geven van de financiën.

5. De gen. synode drage deputaten op te overwegen of het werk van een plaatselijke predikant met het werk van een evangelisatie-predikant op de duur met elkaar zijn te verenigen.
6. De gen. synode aanvaarde, na advies van deputaten voor financiële controle betreffende decharge, de ontslag-aanvraag van de heer W. E. van Dalen onder dankbetuiging voor de vele door hem verrichte werkzaamheden als penningmeester en benoeme een nieuwe deputaat-penningmeester.

Voor uw commissie:
ds. K. J. Velema, rapporteur.

BIJLAGE XIX
art. 54

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN
VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN OPVARENDEN TER KOOPVAARDIJ.**

Rotterdam, 15 augustus 1959.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken, bijeen
te Rotterdam, september 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw deputaten voor de geestelijke verzorging van opvarenden ter koopvaardij hebben de eer u onderstaand rapport aan te bieden.

De generale synode van 1956 benoemde tot deputaten de di. J. P. Geels, voorzitter, B. van Smeden, secretaris en H. Toorman.

Deputaten vergaderden slechts éénmaal, n.l. 10 december 1956. Op deze vergadering gaf de voorzitter een brede toelichting over de totstandkoming van dit deputaatschap. Tevens werd aangeduid welke de taak is van deputaten. Een en ander was reeds beschreven in het rapport, door ds. Geels op de synode van 1956 ingediend.

Besloten werd, dat ds. Geels voortaan officieel namens deputaten zitting zou nemen in het bestuur van de Nederlandse Zeemanscentrale, waarin hij reeds jarenlang onofficieel zitting had. Ds. Geels heeft de vergaderingen van dit bestuur geregeld bijgewoond.

Verder hebben deputaten niet vergaderd. Ook het op genoemde vergadering genomen besluit, om zich per rondschriften tot de kerkeraden te richten met verzoek om opgave van adressen van zeelieden, is niet uitgevoerd. Dit laatste is uitsluitend te wijten aan de ziekte met zeer lange nasleep van de secretaris van deputaten, die in 1957 overspannen raakte en geen kans zag naast de hervatte ambtelijke arbeid, zich intensief met de zaak van de geestelijke verzorging van opvarenden ter koopvaardij bezig te houden.

Uiteraard spijt het deputaten zeer, dat deswege dit rapport niet meer melden kan.

Uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toebiddend,

namens deputaten,
B. van Smeden, secretaris.

BIJLAGE XX
art. 55

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN TOT SAMENSTELLING
VAN HET COLLECTEROOSTER.**

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken vergaderd
te Rotterdam-C. 8 september D.V. 1959 e.v.d.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Uw deputaten tot samenstelling van het jaarlijkse collecterooster onzer kerken, wier opdracht ter synode 1956, te Apeldoorn gehouden, werd gecontinueerd, hebben de eer u het volgende rapport aan te bieden.

Telken jare in de maand december hebben deputaten het collecterooster voor het volgend kalenderjaar samengesteld en verzonden aan alle kerkeraden onzer kerken. In een begeleidend schrijven wordt er steeds op aangedrongen om zich zoveel mogelijk aan de aangegeven data te houden, in elk geval in de aangegeven maand de collecte voor de kas, die op het rooster vermeld staat, te houden.

Daar de roosters voor de verschillende part. synoden niet eensluidend zijn, maar de volgorde der kassen waarvoor gecollecteerd zal worden, verschillend, trachten deputaten spreiding te krijgen in de collecten over het geheel van het jaar en wel zo, dat elk kwartaal een bepaalde kas uit een part. synode de collecten kan verwachten.

Of de kerken zich ook aan de orde van het rooster houden zouden de penningmeesters der diverse kassen beter kunnen beoordelen dan uw deputaten.

Het collecterooster vermeldt naar de besluiten der synode in totaal 17 voorgeschreven collecten. In de part. synode van het Noorden is dit 18, daar er twee collecten zijn voor de kas hulpbeh. kerken. Evenzo heeft de part. synode van het Westen 18 voorgeschreven collecten, daar hier dezelfde kas onder de naam „Kas Onderlinge Bijstand” ook tweemaal per jaar een collecte vraagt.

Voor de Emeritikas zijn telkens vier collecten per jaar aangegeven. De wijze waarop de kerkeraden de bedragen van de omslag trachten te bereiken is echter verschillend. Toch mag aangenomen worden dat de meeste kerken minstens vier maal voor deze kas collecteren.

De nu in onze kerken voorgeschreven collecten zijn:

- 4 collecten – Kas Emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen
- 3 collecten – Theol. School
- 2 collecten – Opleiding (kas E.B.P.)
- 2 collecten – Steun Kerken Polders
- 1 collecte – Evangelisatie
- 1 collecte – Evangelieverk. onder Israel (Paascollecte)
- 1 collecte – Zending (Pinkstercollecte)
- 1 collecte – Fonds Steun Kerkbouw
- 1 collecte – Jeugdsteunfonds
- 1 collecte – Hulpbeh. Kerken (Noorden en Westen: 2 coll.)

De collecten die bovengenoemd, alle op het rooster voorkomen, dienen te zijn collecten gehouden in *beide diensten* op de bepaalde zondag of op *beide* Paas- en Pinksterdagen.

Hopende dat deze onze eenvoudige arbeid opnieuw heeft bijgedragen tot het regelen en daardoor stimuleren van het offer der liefde, dat ook in onze kerken Gode aangenaam mag zijn, u in alle arbeid de leiding des Geestes toebiddend,

uw deputaten a.h.
ds. I. de Bruyne
C. Buter.

BIJLAGE XXI
art. 60

THE REFORMED CHURCHES OF AUSTRALIA.

Hyde Park (S.A.), 18 Juli '59.

Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.
p.a. De Eerw. Heer P. J. Madern, Malvastraat 13b, Rotterdam 12.

Zeer geachte broeder Madern,

De uitnodiging gericht aan de Reformed Churches of Australia mochten we in goede orde en met hartelijke dank ontvangen.

Tot onze vreugde kunnen we u berichten, dat onze kerken in de gelegenheid zijn zich op de a.s. synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken te doen vertegenwoordigen. Ds. Y. van der Woude, van Kingston-Hobart (Tas.) die met verlof in Nederland vertoeft, is nl. benoemd tot afgevaardigde van de Reformed Churches. Zo de Here wil, zal hij dus in september de synode bezoeken. Zijn adres is: p.a. „Roomshotel”, Jislum, bij Birdaard, Fr.

Met heilbede en broedergroet,
namens het moderamen van de laatstgehouden synode,
uw broeder in Christus,
w.g. Rev. J. J. van Wageningen.

BIJLAGE XXII
art. 61

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EMIGRATIE.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken in Nederland, vergaderd te Rotterdam, september 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten inzake emigratie hebben de eer u het volgende rapport aan te bieden:

Contacten:

a. Reformed Church of Penguin-Ulverstone (Tasmanië)

In ons verslag uitgebracht op de gen. synode 1956 maakten we al melding van het contact dat we gehad hadden met de Ref. Church of Penguin-Ulverstone. Deze kerk wilde graag een Chr. Geref. predikant uit Nederland beroepen en had daarvoor om financiële medewerking gevraagd van onze kerken, in de vorm van het betalen van overtochtskosten van een predikant die het beroep naar de kerk zou aannemen, en het treffen van een goede emeritaatsvoorziening. De gen. synode van 1956 sprak echter uit dat deze hulp om redenen van financiële aard niet kon worden verleend. We hebben aan genoemde kerk van dit besluit mededeling gedaan.

In de loop van 1958 ontvingen we weer bericht van deze kerk. Zij wilde toch aan haar voornemen om een Christ. Gereformeerd predikant te beroepen gevolg geven. Gebleken was namelijk, dat de overtochtskosten voor rekening kwamen van de Nederlandse regering. Nu werd slechts gevraagd om een minimale bijdrage in de extra kosten voor keuring, paspoorten e.d. die de predikant zou moeten betalen.

We hebben toen overleg gepleegd met de penningmeester van de gen. synode br. A. L. de Bruyne van Amsterdam en hem gevraagd voor ons deputaatschap met het oog op deze en eventueel te maken andere kosten een bedrag van f 500,- beschikbaar te willen stellen. Br. De Bruyne heeft dit verzoek ingewilligd.

Intussen bracht de kerk van Penguin-Ulverstone een beroep uit op ds. L. Floor jr. te Almelo. Deze heeft echter voor deze roeping bedankt. Nadien hebben we geen contact meer met genoemde kerk gehad.

b. De Christelijke Emigratie Centrale (C.E.C.).

Het bestaande contact met de C.E.C. is ook in deze periode gehandhaafd. Het bestond daarin, dat we ongeveer maandelijks van de vereniging een opgave krijgen van namen en adressen van leden onzer kerken die voornemens zijn tot emigratie over te gaan. Aan hen kunnen dan de door ons opgestelde „richtlijnen” worden verzonden.

c. Deputaten voor Emigratie van de Geref. Kerken in Nederland.

Omdat de hooggel. heer prof. J. Hovius van Apeldoorn de wens had kenbaar gemaakt als boordpredikant te willen meegaan naar Canada, hebben we over deze zaak contact opgenomen met de deputaten voor emigratie van de Geref. Kerken in Nederland. Aanvankelijk leek het erop dat het verzoek van prof. Hovius nog in 1959 zou kunnen worden ingewilligd.

Later ontvingen we echter bericht dat de emigrantenschepen voor dit jaar alle al van een boordpredikant voorzien waren. Er is nu een nieuw verzoek ingediend voor 1960.

Overige werkzaamheden.

Veel meer viel er voor ons niet te doen. De werkzaamheden zijn bijna uitsluitend van administratieve aard.

De synode van 1956 droeg ons op om attestatie-formulieren aan de kerkeraden te doen toekomen, die ons waarschijnlijk beter in staat zullen stellen een overzicht te krijgen van het aantal leden onzer kerken dat zich in de emigratielanden vestigt.

Aan deze opdracht hebben wij – zij het wat laat – uitvoering gegeven. Een model-attest is hierbij toegevoegd te uwer oriëntering.

Tevens zijn de richtlijnen voor adspirant-emigranten enigszins gewijzigd herdrukt. Ook daarvan voegen we een exemplaar bij.*

Financiën.

We gevoelen het als een handicap dat we niet over financiële middelen beschikken. In verband met de vergoeding aan eventuele boordpredikanten, kosten van vergaderingen en administratie, zou het wenselijk zijn, dat we een kleine kas konden vormen. Omdat het collecterooster

* Zie Acta 1953, blz. 169 (aant. van de scribae).

al overbezet is, hebben we er van afgezien om u een collecte voor de emigratie-arbeid te vragen, hoewel dit zeker geen onbillijk verzoek zou zijn. Inplaats daarvan zouden wij u in overweging willen geven jaarlijks een bepaald bedrag – gedacht is aan f 250,– – voor deze arbeid uit de kas der generale synode te voteren.

Uw vergadering de leiding des Geestes toebiddend,

de dep. inzake emigratie
ds. P. J. de Bruin, voorzitter
ds. H. W. Eerland, secretaris.

BIJLAGE 1. – Schrijven aan kerkeraden.

Deputaten Chr. Geref. Kerken inzake emigratie.
Secr.: Ds. H. W. Eerland,
W. van Mechelenstraat 14, Amersfoort.

Boskoop/Amersfoort, juni 1959.

Aan de raden van de Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Naar uit berichten in diverse kerkbladen en uit mededelingen van de Christ. Emigratie Centrale valt op te maken, vertrekken nog steeds leden en doopleden onzer kerken naar de diverse emigratielanden.

Omdat tot dusverre slechts weinige kerkeraden de moeite namen om deputaten inzake emigratie te berichten wie van hun leden emigreerden en waarheen, terwijl dat toch èn voor de kerken in Nederland èn voor de kerken in de emigratielanden van het grootste belang is, hebben wij als deputaten gezocht naar een manier, waarop wij toch in het bezit van de nodige gegevens konden geraken.

Wij menen deze gevonden te hebben in de vorm van een attestatie-formulier, waarvan u hier bijgaand een 2-tal exemplaren gelieve aan te treffen. Zoals u ziet bestaat dit formulier uit drie delen:

- A. De normale attestatie die door u als kerkeraad wordt ingevuld en aan de emigrant wordt meegegeven ten behoeve van de kerk in het emigratieland.
- B. Een door u in te vullen strook, die moet worden afgescheurd en aan deputaten gezonden.
- C. Een strook die dient te worden ingevuld door de kerk in het emigratieland en aan deputaten moet worden geretourneerd.

Wij vertrouwen dat u in voorkomende gevallen van deze attestatie gebruik zult maken. Meerdere ex. zijn op aanvraag bij de secretaris van deputaten te verkrijgen.

Met br. gr. en heilbede
namens deputaten inzake emigratie
w.g. ds. P. J. de Bruin, voorzitter
ds. H. W. Eerland, secretaris.

BIJLAGE 2. – Attestatieformulier.

C.
Het Doop-(Lidmaatschaps-)bewijs van het gezin
broeder/zuster
van de Christ. Geref. Kerk te door U afgegeven
op is ontvangen door de Kerk
te, zodat U nu van Uw zorg over de betrokkene(n)
U geheel ontslagen kunt achten.
Namens de Raad der Kerk
te
Datum:
Adres

(De keerzijde is geadresseerd aan Deputaten-Emigratie)

A.

A T T E S T (A T I E).

De Raad van de Chr. Geref. Kerk te
 verklaart hierbij dat br. (en zr.)
 belijdend(e) lid(leden)
 dooplid(leden) is (zijn) van onze gemeente. Op verzoek wordt deze verklaring afgegeven
 ten behoeve van zijn (haar, hun) emigratie naar en
 is bestemd voor de zusterkerk te
 Het adres van het betrokken gezin (de betrokken broeder/zuster) is volgens onze laatste
 gegevens

Wij verzoeken U hem(haar) in uw herderlijke zorg op te nemen.

Met br. gr. namens de Kerkeraad

..... Praeses
 Scriba

Datum:

naam	(Gedoopte) kinderen	
	geboortedatum	doopdatum
.....
.....

B.

De Raad van de Christ. Geref. Kerk te
 deelt aan dep. inzake emigratie mee, dat aan br. en (of) zr.

.....
 een doop/belijdenisattestatie werd afgegeven in verband met emigratie naar
 Toekomstig adres

Namens de Raad der Christ. Geref. Kerk

te Praeses
 Scriba

(De keerzijde is geadresseerd aan Deputaten-Emigratie)

(Het origineel bestaat uit drie delen, die geperforeerd af te scheuren zijn. De ruimte voor de „kinderen” is voldoende voor 8 namen.)

BIJLAGE XXIII

art. 64

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE JEUGDBONDEN.

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde
 Kerken in Nederland, vergaderend te Rotterdam (C.),
 september 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De deputaten voor het contact met de Jeugdbonden bieden u het volgende verslag aan over de periode september 1956 – september 1959:

1. Samenstelling van het deputaatschap.

Sedert de generale synode 1956, die in de toen ontstane vacatures, veroorzaakt door het aftreden van ds. J. C. Maris en van oud. W. van Ree, de broeders ds. W. Meijnhout en K. Geleijnse benoemde, zijn in de samenstelling van dit deputaatschap geen wijzigingen gekomen.

Deputaten zijn:

ds. S. v. d. Molen, voorz., ds. D. H. Biesma, secr., ds. I. de Bruyne, ds. W. Meijnhout en oud. K. Geleijnse, penningmeester.

Bovendien heeft in een tijdsbestek van bijna veertien jaren het deputaatschap de steun genomen van mej. M. A. Klomp, die als adviseuse vanaf 1945 haar medewerking verleende. In de loop van 1959 zag zij zich genoodzaakt om als zodanig ontslag te nemen. Uw deputaten hebben buitengewoon veel waardering voor de wijze waarop zij haar adviserende taak heeft verricht; haar adviezen getuigden van grote liefde voor en van inzicht in het jeugdwerk en werden op hoge prijs gesteld. Het spijt uw deputaten dat mej. Klomp niet langer haar medewerking kan geven, maar zij kunnen ten volle de redenen billijken, die haar tot dit besluit noopten. Uw deputaten zullen trachten om zo spoedig mogelijk de vacature van adviseuse vervuld te krijgen.

In overeenstemming met de instructie sub I van de generale synode 1944 verzoeken de deputaten u om hun mandaat wederom voor de tijd van drie jaren te vernieuwen.

2. Werkzaamheden.

Met blijdschap hebben uw deputaten hun werkzaamheden in het belang van de jeugdbonden mogen verrichten. Als regel wonen zij door afvaardiging de bondsdagen van de verschillende jeugdbonden bij, waardoor het contact van de kerken met haar jeugd wordt verstevigd. Het blijkt, dat de bonden het bestaan van dit deputaatschap waarderen. Daarbij gaat het niet in de eerste plaats om de geldelijke steun, die de deputaten namens de kerken aan de jeugd van de kerken bieden, maar – en dat is meer dan eens gebleken – om de morele steun, die de besturen ten zeerste behoeven in hun verantwoordelijk werk. Geregeld wordt het advies van de deputaten in belangrijke beslissingen gevraagd en naar de uitgebrachte adviezen wordt geluisterd en gehandeld. Contact-vergaderingen van de deputaten met afgevaardigden van de bonden hebben meer dan eens plaats. En in alle pogingen van de besturen om het bondswerk te stimuleren en het verenigingsleven in de juiste banen te leiden en te houden, wordt steeds met uw deputaten overleg gepleegd. Wij kunnen ons daarover niet anders dan hartelijk verblijden. Om een enkel voorbeeld te noemen: in het begin van dit jaar werd van het federatiebestuur van de J.V.- en M.V. Bond een schrijven ontvangen betrekking hebbende op kadervorming in het jeugdwerk. Genoemd bestuur stelde zich voor om op verschillende plaatsen in ons land een bespreking te houden met diverse figuren uit het kerkelijke leven, die een onderscheiden functie hebben in het maatschappelijk leven, om zo op de hoogte te komen van wat er leeft aan wensen en mogelijkheden alsmede moeilijkheden t.a.v. het jeugdwerk. Op grond van dergelijke besprekingen kan dan worden overwogen hoe het jeugdwerk het best kan worden ingericht en waar de aandacht op gevestigd moet worden, enz. Uw deputaten werden uitgenodigd om via een vertegenwoordiger aan deze besprekingen deel te nemen, en zij hebben dat gedaan. Hun indruk is, dat dergelijke bijeenkomsten met het oog op het doel waartoe ze gehouden worden, zeer nuttig zijn. Om tot afgeronde plannen te komen zullen nog enkele van dergelijke vergaderingen worden georganiseerd. Met deze pogingen om tot kadervorming te komen blijkt het federatiebestuur op de goede weg te zijn. Hier zijn echter heel wat moeilijkheden! Zowel het federatiebestuur als uw deputaten komen door deze onderzoeken en besprekingen tot de gedachte, dat in de toekomst, nabij of verder verwijderd, iemand zal moeten worden aangesteld voor het gehele jeugdwerk, een soort jeugdleider dus, die als zodanig ook de beschikking zal moeten hebben over een jeugdcentrum. Dit heeft vanzelfsprekend financiële consequenties. Gaarne willen uw deputaten aan de verdere uitwerking van deze plannen hun morele en indien enigszins mogelijk, ook financiële steun geven en blijven geven. Hier komt in dit verband even heel duidelijk aan het licht de grote betekenis van het Jeugdsteunfonds, en hoe belangrijk het is dat à onze kerken dit fonds steunen.

Ook wordt minstens eens per jaar met afgevaardigden van de Jeugdbonden vergaderd ter bespreking van de financiële toestand van deze bonden en om samen te overleggen hoe de subsidie, die zij uit het Jeugdsteunfonds ontvangen, op verantwoorde wijze tot uitbouw van het bondswerk kan worden besteed. Ook deze besprekingen kenmerken zich steeds door een prettige geest.

Met dankbaarheid namen uw deputaten kennis van de uitspraak van de generale synode 1956: „De synode is van oordeel dat contacten met de Chr. Geref. Studentenbond zonder meer gerekend moeten worden als behorend tot de competentie van de deputaten” (Acta art. 146). Dit gaf aan uw deputaten de vrijmoedigheid om aan het verzoek van de C.G.S. gehoor te geven

en deze bond ook financieel te steunen: mee hierdoor wordt de kerkelijke band onder onze studerende jeugd versterkt.

Op herhaald verzoek werd eveneens subsidie gegeven aan de zo langzamerhand bekend geworden „Fakkeldragerskampen”. Met het team van deze kampen is enkele malen contact opgenomen en zijn besprekingen gehouden, opdat uw deputaten enig inzicht in de doelstelling en de betekenis van dit werk zouden krijgen. Deze contacten rechtvaardigden de mening van deputaten, dat zij hun zorg ook over deze organisatie mogen uitstrekken. Bovendien werden zij in deze mening versterkt door on-officiële kennisneming van het werk van deze kampen. Uit gesprekken met de leiders en uit het bijwonen van kampdagen is gebleken, dat het team afwijzend staat tegenover alle mogelijke methodisme en sectarisme. Bijbelstudie en het uitwisselen van gedachten in een open gesprek, waarbij men zich dankbaar moet verwonderen over de openheid waarmede jongens en meisjes zich uiten over wat tot het geestelijke leven behoort, vullen het grootste deel van het programma. Door de wijze waarop het team dit alles inkleedt, wordt een geestelijke zorg aan een groot deel van onze kerkelijke jeugd bewezen, waar men anders niet aan toekomt. En het zegt toch wel veel, dat onze jongens en meisjes een deel, in bepaalde gevallen een gróót deel, van hun vakantie geven om aan deze kampen te kunnen deelnemen, terwijl zij bovendien zèlf voor een voor hèn toch altijd belangrijk bedrag in de kosten, aan deze kampen verbonden, moeten bijdragen!

Elk jaar in het begin van september verlenen uw deputaten hun medewerking aan de „propaganda-week”, die door de bonden ter stimulering en opwekking aan het begin van de nieuwe vergaderperiode van de verschillende verenigingen wordt gehouden. Deze medewerking bestaat o.m. in het plaatsen van een artikel in betrekking tot de belangen van de jeugd en met het oog op de verantwoordelijkheid van de kerken ten opzichte van haar jeugd in „De Wekker” en in de plaatselijke en classicale kerkbladen; in een verzoek aan de kerkeraden en aan de predikanten om in prediking en gebed de arbeid van de jeugdverenigingen speciaal te gedenken en in het vragen van de aandacht voor de te houden collecte voor het Jeugdsteunfonds.

Al deze dingen blijven noodzakelijk, want altijd maar weer hebben de verenigingen te kampen met een in de meeste gevallen te gering aantal leden, gelet op de grootte van de plaatselijke kerken. Hier kunnen verschillende oorzaken voor zijn: studie, ongeschikt vergaderuur, gebrek aan belangstelling, gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel, te weinig of in het geheel geen medewerking van de kant van de ouders, soms zelfs van de kant van de kerkeraden!

Dit wil niet zeggen dat de jeugd van onze kerken over de gehele linie genomen onverschillig zou staan tegenover de dingen van Gods Koninkrijk – die indruk hebben uw deputaten juist niet! Op vele plaatsen zijn onze jongens en meisjes vele ouders en ouderen tot een beschamend voorbeeld! Maar wèl menen uw deputaten, dat onze kerken blijvend de hand aan de ploeg moeten slaan en dat zij steeds meer zich achter alle jeugdwerk in onze kerken dienen te stellen, met de bede, dat de Koning der Kerk alle middelen tot opbouw en uitbouw, tot fundering en verbreding van het jeugdwerk zegene. Ook hier zij ons pleiten op de oude en toch ook altijd weer nieuwe belofte: „Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten en Mijn zegen op uw nakomelingen” (Jes. 44 : 3). En waar dát gebeurt, zal een Godgeheiligd zaad de Here dienen, de kerken ten zegen. Maar dan moeten ook de middelen die het bondsleven biedt, worden gebruikt! In dit verband willen uw deputaten u gaarne herinneren aan wat in juli 1947 door de toenmalige contact-commissie uit de Chr. Geref. Jeugdbonden aan de generale synode van dat jaar werd geschreven – het zijn woorden die nog niets van hun actualiteit en waarde hebben verloren:

„Met dankbaarheid mag worden geconstateerd, dat het jeugdwerk, inzonderheid in de organisaties voor de rijpere jeugd onder ons, een gestadige groei vertoont. Dat dit temidden van zoveel verleiding en onverschilligheid een reden is tot ootmoedige dank, behoeft nauwelijks gezegd.

Deze toenemende ontwikkeling, hoe zegenrijk èn voor de jeugd èn voor de Kerk, stelt uiteraard hoge eisen aan de organisatie van het jeugdwerk.

Daar komt bij, dat het tegenover de bekoring, waarmee de wereld tot onze jonge mensen komt, meer dan ooit nodig is, met volledige handhaving van eigen beginsel onze verenigingsarbeid zo aantrekkelijk mogelijk te maken, zonder dat aan het karakter van ons werk afbreuk wordt gedaan.

Uitbouw van ons jeugdwerk, die rekening houdt enerzijds met de eis van principiële vorming naar Schrift en Belijdenis en die anderzijds een open oog heeft voor de tijd, waarin wij leven en voor de gevaren, die onze jongeren bedreigen, brengt vanzelfsprekend meer arbeid, maar ook meer zorgen en moeilijkheden mee.

En nu is het niet alleen de jeugd en haar leiding geboden zich deze grote moeilijkheden en zware zorgen, die de noodzakelijke uitbouw en juiste behartiging van het jeugdwerk met zich brengen, helder bewust te zijn; wij gevoelen het ook als onze roeping om uw vergadering, die door den Heere aangewezen wordt Zijn wijngaard te verzorgen, de zo nodige bezinning van dit alles voor te stellen.” (Acta 1947, bijlage XXX)

3. Financiën.

Zeer dankbaar zijn de deputaten voor de steun, die de meeste kerken door middel van een collecte of een gift aan het Jeugdsteunfonds doen toekomen. De meeste kerken — helaas nog niet alle — doen meel!

Deze collecten en giften, waaronder ook giften van particulieren, stellen uw deputaten in staat om aan de bonden elk jaar een bedrag tot stimulering en uitbouw van hun arbeid uit te keren.

De collecten in de afgelopen drie jaren gehouden geven het volgende resultaat te zien:

1956: f 7261,16 (125 kerkeraden hielden een collecte, 6 zonden een gift, terwijl van één particulier een gift werd ontvangen);

1957: f 8255,54 (126 kerkeraden zonden een collecte, 11 zonden een gift, en van twee particulieren werd een gift geboekt);

1958: f 8602,66 (127 kerkeraden hielden een collecte, 6 zonden een gift).

Met dankbaarheid attenderen wij op de kleine stijging in het aantal kerken, dat de voorgescreven collecte ook inderdaad houdt en op de belangrijke vermeerdering van de opbrengst! Wanneer nu eens alle kerken gaan meedoen moet het toch mogelijk zijn om per jaar f 10.000, — voor dit zeer belangrijke doel bijeen te brengen!

De volgende bedragen konden worden uitgekeerd in deze periode:

Jongelingsbond: f 1400, — en f 1650, —; Meisjesbond f 1400, —, f 1400, — en f 1650, —; Knapenbond f 700, —, f 850, — en f 850, —; Jongemeisjesbond f 700, —, f 850, — en f 650, — met een jubileumgift van f 200, —. Voor bijdrage aan de Fakkeldragerskampen werd eenmaal een bedrag van f 250, — en eenmaal van f 500, — uitgetrokken. De uitgave van „De Sleutel” werd mogelijk gemaakt door een bijdrage van f 1000, —. Uitkering aan de C.G.S. geschiedde eerst in 1959.

4. Slot.

Uw deputaten hebben met blijdschap u dit rapport kunnen aanbieden. Er is veel dat vragen oproept; er zijn allerlei problemen en zorgen; maar er is nog véél meer om ootmoedig dankbaar voor te zijn. Het is een rijke zegen dat er nog een jeugd is, die het toezicht en de steun van de kerken, geestelijk en stoffelijk, begeert; die met haar vragen en moeilijkheden zich tot de kerken wendt. Het is een zegen des Heren, dat er nog een jeugd is, die zich schaaft rondom Gods Woord. En deze zegen zien wij. Daarom geven wij de toekomst van onze kerkjeugd vertrouwend over aan de Koning der Kerk, Die ook voor de jeugd der kerken beloften heeft, Die aan haar denkt en Die Zijn beloften vervult, en Zijn verbond bevestigt van kind tot kind.

In de overtuiging dat de jeugdarbeid in uw hartelijke belangstelling en in uw gebed een blijvende plaats heeft, bidden uw deputaten u in al uw arbeid in ruime mate de leiding van de Heilige Geest toe.

Uw deputaten
namens hen: S. v. d. Molen, voorzitter
D. H. Biesma, secretaris.

Middelburg/Lisse, augustus 1959.

BIJLAGE XXIV
art. 64

RAPPORT I VAN COMMISSIE III (Jeugdbonden).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie wil gaarne haar waardering uitspreken over het heldere en overzichtelijke rapport, dat door deputaten aan de gen. synode wordt aangeboden. Zij deelt de gevoelens van dankbaarheid ten aanzien van mej. Klomp, die gedurende zoveel jaren haar beste krachten heeft gegeven aan de opbouw van ons jeugdwerk en onderstreept de noodzaak van voorziening in de door haar aftreden ontstane vacature. Veel waardering heeft zij voorts voor de activiteiten van deputaten in het belang van de jeugdbonden. De morele en financiële steun kan niet gemist worden.

Uw commissie werd zeer getroffen door de passage in het rapport over het jeugdcentrum. Zij dringt er krachtig op aan deputaten in de gelegenheid te stellen zo spoedig mogelijk uitvoering te geven aan de gesignaleerde plannen. Het wil haar voorkomen, dat het roeping der

kerken is onze jeugd een zo noodzakelijk centrum aan te bieden. Ongetwijfeld zal dit centrum in een grote behoefte voorzien en de bloei van het jeugdleven ten goede komen.

Zij is voorts van oordeel, dat er mogelijkheden liggen in diverse kerkelijke kassen tot de financiering van bedoeld jeugdcentrum.

De morele en financiële steun, gegeven aan de Fakkeldragerskampen juicht zij ten zeerste toe en zij hoopt als commissie dat deze steun in de toekomst steeds intensiever zal worden.

Uw commissie deelt het gevoelen van deputaten, dat het plaatselijk verenigingsleven voor alles gestimuleerd moet worden en betreurt de laksheid van kerkeraden, die geen collecte houden voor het uitermate belangrijke werk, dat deputaten behartigen.

Uw commissie acht een vermanend woord van de synode aan het adres van de nalatige kerkeraden op zijn plaats.

Uw vergadering keure het beleid van deputaten goed, verlengde het mandaat wederom voor de tijd van drie jaar en steunde het streven om te komen tot een jeugdcentrum.

Gods Geest leide uw vergadering.

Namens commissie III,
A. Hilbers, rapporteur.

BIJLAGE XXV

art. 68, 69, 99.

RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE SCHOOL DER CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

Aan de generale synode van de Chr. Geref. Kerken in Nederland, vergaderende te Rotterdam-C. september 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Het curatorium van de Theol. School geeft u in dit rapport een overzicht over de periode september 1956 – september 1959. Voor de volgende onderdelen vraagt het uw aandacht:

1. Samenstelling van het curatorium.

Vergelijking van de samenstelling van het college van curatoren blijktens het rapport, uitgebracht ter gen. synode 1956, met de tegenwoordige samenstelling, doet zien, dat in deze drie jaren enkele wijzigingen zijn gekomen in de vertegenwoordiging van de verschillende particuliere synodes. Deze wijzigingen zijn gevolg van vertrek en benoeming. Maakte het rapport van 1956 melding van wijziging óók wegens overlijden, thans kan worden medegedeeld dat de Here alle curatoren, primi en secundi, voor de kerken en de school heeft gespaard. Hij gaf allen lust en kracht om hun arbeid in het belang van de school te verrichten – Hem zij daarvoor van harte dank gebracht!

De vertegenwoordiging namens de particuliere synoden is als volgt:

a. Part. synode van het Noorden.

Van 1956 tot heden hebben in het college van curatoren zitting de predikanten W. Meijnhout en J. Prins. Hun secundi zijn gedurende deze periode gebleven de predikanten N. Brandsma en M. Drayer.

b. Part. synode van het Oosten.

Namens deze synode hadden van 1956-1957 zitting de predikanten A. Hilbers en J. H. Velema met als secundi de predikanten R. Slofstra en D. Biesma jr.

In februari 1958 verliet ds. A. Hilbers wegens vertrek naar Leeuwarden het ressort van deze part. synode. In zijn plaats werd benoemd ds. W. Heerma. Gaarne brengt het curatorium ook op deze plaats dank aan ds. A. Hilbers voor de arbeid door hem als curator verricht.

Van 1958 tot heden kwam er geen wijziging in de vertegenwoordiging.

c. Part. synode van het Westen.

Tot aan de zomer van 1958 was deze synode in het college van curatoren vertegenwoordigd door de predikanten L. S. den Boer en J. C. Maris met als secundi de predikanten M. W. Nieuwenhuijze en P. J. de Bruin.

De part. synode van het Westen benoemde in haar vergadering van 1958 ds. M. W. Nieuwenhuijze tot primus in de plaats van de aftredende curator ds. L. S. den Boer, terwijl zij ds. H. Toorman als secundus van ds. M. W. Nieuwenhuijze aanwees.

Met dankbaarheid gedenkt het curatorium de arbeid van ds. L. S. den Boer, gedurende een lange reeks van jaren als curator verricht.

d. Part. synode van het Zuiden.

Deze synode had tot 1957 als haar vertegenwoordigers in het college van curatoren de predikanten M. Baan en P. de Smit, met als secundi de predikanten H. C. v. d. Ent en I. de Bruyne.

In november verliet ds. P. de Smit het ressort van deze synode. In de daardoor ontstane vacature benoemde de part. synode van 1958 ds. I. de Bruyne met als secundus ds. S. v. d. Molen.

De arbeid van ds. P. de Smit als curator ontmoette veel waardering in het college van curatoren.

Andere wijzigingen deden zich niet voor, zodat van een zekere continuïteit in de samenstelling van het curatorium gedurende de laatste jaren kan worden gesproken, hetgeen de arbeid van dit college zeer beslist ten goede komt.

Wel onderging het curatorium een uitbreiding: de gen. synode van 1956 ging accoord met het voorstel van het curatorium in zijn rapport van dat jaar om het getal van de curatoren van acht op negen te brengen door de benoeming van een secretaris-curator. Als zodanig benoemde zij ds. D. H. Biesma, die thans aftredend is. Het curatorium stelt uw vergadering voor om de aftredende secretaris-curator opnieuw te benoemen.

De samenstelling van het curatorium is thans:

primi:

ds. W. Meijnhout
ds. J. Prins
ds. W. Heerma
ds. J. H. Velema
ds. J. C. Maris
ds. M. W. Nieuwenhuijze
ds. M. Baan
ds. I. de Bruyne
ds. D. H. Biesma, secr.

secundi:

ds. N. Brandsma
ds. M. Drayer
ds. R. Slofstra
ds. D. Biesma jr
ds. P. J. de Bruin
ds. H. Toorman
ds. H. C. v. d. Ent
ds. S. v. d. Molen

2. Hoogleraren.

Met grote toewijding mochten ook gedurende deze driejarige periode de vier hoogleraren: dr. J. van Genderen, J. Hovius, W. Kremer en dr. B. J. Oosterhoff, aan de vorming van de studenten arbeiden. De Here spaarde hen deze jaren en gaf steeds weer kracht en lust tot het vervullen van de hun toevertrouwde taak. Hij sterkte hen bij de voortduur en geve, dat onze kerken tot in verre toekomst de rijke vruchten van hun arbeid mogen plukken.

De emeriti-hoogleraren L. H. v. d. Meiden en J. J. v. d. Schuit gaven, als steeds, wanneer zij daartoe in de gelegenheid waren, blijk van hun hartelijk meeleven in de arbeid aan de school en woonden meer dan eens de vergaderingen van curatoren met hoogleraren bij, waar hun adviezen evenals die van de dienstdoende hoogleraren op hoge prijs worden gesteld.

3. Lectoren.

In de literaire opleiding werden de hoogleraren gedurende deze periode bijgestaan door de heer H. A. Helms, die onderwijs gaf in de Nederlandse taal en letterkunde en in de moderne talen. Aan het einde van de cursus 1958-1959 heeft de heer H. A. Helms ontslag gevraagd en ontvangen in verband met zijn benoeming tot leraar pedagogiek aan de Chr. Kweekschool te 's-Gravenhage. Het is het curatorium een behoefte om ook in dit rapport zijn hartelijke dank en erkentelijkheid uit te spreken voor het door de heer H. A. Helms gegeven onderwijs. Besprekingen zijn gaande om in de ontstane vacature te voorzien.

Het lectoraat in de zendingsvakken wordt vervuld door ds. A. Bikker, terwijl de heer Léon J. Stam, gediplomeerd stem- en spraakpedagoog, tot tevredenheid van hoogleraren en curatoren de spraaklessen verzorgt. Deze lessen werpen nut af.

4. Schoolbezoek.

Der gewoonte getrouw werd op enkele dagen tussen september en december en tussen januari en april van elk cursusjaar schoolbezoek gedaan. De daarvoor aangewezen curatoren rapporteerden telkens gunstig. Geconstateerd mocht worden, dat zorgvuldig voorbereide colleges worden gegeven en dat de studenten deze met toewijding en vrucht volgen. Het is de hartelijke

bede van het curatorium, dat al deze arbeid door de Here rijk worde gezegend tot opbouw van Zijn Koninkrijk en tot welzijn van ons kerkelijk leven.

5. Studenten.

Helaas werden in deze jaren enkele studenten door ziekte voor geruime tijd aan hun studie onttrokken. Eén van hen mocht volledig herstellen, terwijl de ander nog steeds niet in staat is om zijn studie te hervatten. De Here gedenke hem in Zijn gunst.

De verlenging van het aantal studiejaren in de theologie met één jaar, waartoe de gen. synode van 1956 op een desbetreffend voorstel van het curatorium besloot, heeft bewezen een goed besluit te zijn; meer aandacht kan thans worden besteed aan de praktische vorming van de studenten.

De uitvoering van dit besluit bracht echter mee, dat in 1957 geen beroepbaarstelling kon plaats vinden.

Een ander gevolg van dit besluit is, dat in het Reglement voor de Theol. School noodzakelijke wijzigingen dienden te worden aangebracht, waartoe de gen. synode van 1956 het curatorium machtigde. Bij deze wijziging bleek dat het gewent was om de volgorde van de artikelen enigszins te veranderen. Voorts is de redactie van verschillende artikelen vereenvoudigd, terwijl enkele bepalingen behorende tot de interne aangelegenheden van het curatorium en van het college van hoogleraren zijn weggelaten, bijv. de bepaling dat de president van het curatorium, die bij toerbeurt wordt aangewezen, deze functie vervult van juli tot juli. Kortom, het curatorium heeft die wijzigingen aangebracht die z.i. noodzakelijk waren.

Het ontwerp van het gewijzigde Reglement biedt het curatorium uw vergadering als bijlage bij dit rapport ter goedkeuring aan.

In 1958 kon slechts één kandidaat beroepbaar worden gesteld, maar in de zomer van 1959 waren het zes studenten, die voor het eindexamen theologie slaagden en beroepbaar werden.

Het aantal uitgebrachte beroepen bewijst wel, dat er in onze kerken plaats is voor en behoefte aan jongemannen, die zich geroepen weten tot de dienst des Woords. Het gebed der kerken blijve deze nood gedenken! Daarom stemt het tot blijdschap en dankbaarheid, dat in 1957, 1958 en 1959 na gehouden admmissie-examen respectievelijk zeven, zes en zeven nieuwe studenten konden worden toegelaten.

Gedurende deze periode heeft één student om particuliere redenen de School verlaten.

Thans zijn in totaal zesentwintig studenten ingeschreven, van wie zestien de theologische studiën volgen en tien de voorbereidende opleiding.

Dank zij de zeer welwillende houding van het bestuur van het Chr. Lyceum te Apeldoorn was het mogelijk dat enkele studenten van de vooropleiding in de gelegenheid werden gesteld om aan genoemd Lyceum lessen in Latijn en Grieks te volgen.

Het aantal studenten, dat in deze jaren kon worden aangenomen, stelt bijzondere eisen aan de kas van de deputaten naar art. 19 K.O., de kas E.B.P. De deputaten van deze kas zullen ongetwijfeld dit ter sprake brengen in hun rapport aan uw vergadering, maar ook het curatorium wil gaarne uw ernstige aandacht vragen voor de financiële behoeften van genoemde kas.

6. Schooldagen.

De drie schooldagen, die in deze periode zijn gehouden, mochten zich in een goede belangstelling verheugen. Het blijkt elk jaar opnieuw, dat er een hechte band is tussen de school en de kerken, en het is verkwikkend om op te merken, dat men in het noorden en in het zuiden, in het oosten en in het westen zich aan elkander verbonden gevoelt door de wetenschap kinderen van hetzelfde kerkelijke huis te zijn, die samen met hun gebed en liefde en gaven de school omringen.

De schooldagen van 1958 en 1959 ontvingen een bijzonder accent in het aanbieden van de resultaten van de Vrouwenactie voor de bibliotheek van de school. Onder leiding van mevrouw W. v. d. Zaal-Veerman is door dit comité en door de gewestelijke en plaatselijke correspondentes veel werk verricht. Een woord van hulde is hier op zijn plaats! Dank zij deze actie heeft de bibliotheek reeds een aanzienlijke uitbreiding ontvangen. Maar deze uitbreiding betekent ook, dat naar een doelmatige bibliotheekruimte moet worden gestreefd. De bestaande in gebruik zijnde ruimte is ontoereikend, ondoelmatig en een goede bibliotheek onwaardig. Daarom heeft het curatorium een commissie benoemd om de mogelijkheden te onderzoeken van uitbouw, vergroting van of nieuwbouw naast het bestaande schoolgebouw en dienaangaande met een plan te komen. Deze commissie adviseerde tot nieuwbouw naast het schoolgebouw. Omdat het bestaande gebouw onbezwaard bezit is, zal het zeer goed mogelijk zijn een hypotheek op te nemen op het bestaande pand en op de nieuwbouw. Rente en aflossing kunnen gefinancierd worden uit het Fonds „Bouwen en Bewaren” alsmede uit de opbrengst van de Vrouwenactie. Voorstellen in betrekking tot deze plannen zullen u ter vergadering worden gedaan.

7. Financiën.

a. *Kas Theol. School.*

Het curatorium heeft grote waardering voor de deskundige en accurate wijze waarop de penningmeester, br. A. L. de Bruyne, bijgestaan door de tweede penningmeester, br. A. F. Mijnhardt, de financiën van de Theol. School beheert, en voor de warme belangstelling, die zowel voor de zaken de school betreffende als voor hen die aan de school verbonden zijn, wordt betoond.

Gaarne stelt het curatorium uw vergadering voor om deze beide broeders opnieuw in hun functie te benoemen.

Het curatorium zal het voorts op prijs stellen wanneer uw vergadering een opwekking tot de kerken doet uitgaan om te komen tot vermeerdering van de inkomsten voor de school. Met dankbaarheid is het curatorium vervuld voor de offervaardigheid van de kerken, maar toch bewijst de praktijk, dat nog steeds niet voldoende het besef tot de kerken is doorgedrongen dat sedert de benoeming van een vierde hoogleraar de uitgaven belangrijk zijn gestegen. Voorts stelt een verantwoorde verzorging van de hoogleraren de kas voor hogere uitgaven dan voorheen. De gen. synode van 1956 verleende immers machtiging aan het curatorium om de honoraria aan te passen aan de tijdsomstandigheden! In de nabije toekomst zal er een wijziging komen in de huisverzorging van de school (conciërge). Ook dit betekent een stijging van de kosten. En met deze kostenvermeerdering houden de ontvangsten geen gelijke tred; ze blijven daar, helaas, bij ten achter. Met nadruk wijst het curatorium uw vergadering op de nadelige saldi van de laatste jaren, in totaal rond f 15.000,—, welk bedrag van het kapitaal moest worden afgeschreven. Zo kan het natuurlijk niet doorgaan, terwijl ook de kosten niet beperkt kunnen worden. De duidelijke conclusie is, dat de ontvangsten moeten stijgen. En dat kan, als de collecten wat meer de aandacht krijgen. Waakzaamheid is hier geboden!

b. *Fonds „Bouwen en Bewaren”.*

De doelstelling van dit Fonds, dat wordt beheerd door prof. L. H. v. d. Meiden, voorz., prof. W. Kremer, secr., ds. J. C. Maris, penningm., en ds. M. Baan, is bekend: door het werven van vaste contribuanten onder de leden van de kerken wil het de financiële basis van de Theol. School versterken. Bepaalde onderhoudskosten, noodzakelijke verbeteringen aan het exterieur en aan het interieur van het schoolgebouw, aanvullingen van het meubilair e.d. komen ten laste van dit Fonds. Het is in de loop van de jaren heel duidelijk gebleken, dat de school de steun van dit Fonds niet kan ontberen. Hoe meer contribuanten, hoe beter! En wanneer de plannen in verband met de uitbreiding van de bibliotheek uw goedkeuring mogen hebben, zal versterking van dit Fonds gewenst, ja, noodzakelijk zijn. Daarom is het van groot belang, dat in elke plaatselijke kerk een actief persoon is, die voor dit Fonds wil werken.

8. „De Wekker”.

Betreffende ons kerkelijk hoofdorgaan wil het curatorium zijn grote erkentelijkheid uitspreken jegens de commissie van redactie, bestaande uit prof. W. Kremer, hoofdredacteur, ds. J. C. Maris, waarnemend hoofdredacteur, prof. L. H. v. d. Meiden en prof. J. J. v. d. Schuit, leden van de redactie, voor de wijze waarop de inhoud van het blad wordt verzorgd.

Naast de vaste medewerkers, aan wie de wekelijkse verzorging van „De Wekker” mede is toevertrouwd en voor wier arbeid eveneens grote waardering bestaat, worden telkens anderen uitgenodigd om voor een of andere rubriek een bijdrage te schrijven.

Het spijt het curatorium uw vergadering te moeten mededelen, dat het getal abonnees zich enigszins in dalende lijn beweegt. Verontrustend is dit nog wel niet, maar deze aangelegenheid dient toch wel enige aandacht in de kerken te hebben.

Voorstellen betreffende de samenstelling van de redactie zullen ter vergadering u worden medegedeeld.

9. Voorstellen.

a. *Curatoren.*

De generale synode benoeme opnieuw de aftredende secretaris-curator.

b. *Reglement Theol. School.*

De generale synode geve haar goedkeuring aan het gewijzigde Reglement voor de Theol. School - zie bijlage.

c. *Bouwplannen.*

De generale synode hechte haar goedkeuring aan de bouwplannen in verband met de noodzakelijke uitbreiding van de bibliotheek en bibliotheekruimte.

d. Penningmeester.

De generale synode benoemt opnieuw de aftredende eerste en tweede penningmeester van de Theol. School.

10. Slot.

Met dank aan de Here, Die alles wel maakte, besluit het curatorium dit rapport. Diezelfde God zegene u in àl uw arbeid tot eer van Zijn Naam, tot heil van de Kerken.

Namens het curatorium:

W. Meijnhout, president
D. H. Biesma, secretaris.

Franeker/Lisse, augustus 1959.

BIJLAGE

REGLEMENT VOOR DE THEOLOGISCHE SCHOOL VAN DE CHRISTELIJKE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

Art. 1. De Christelijke Gereformeerde Kerken onderhouden, naar art. 20 K.O., een Theologische School voor de opleiding tot dienaar des Woords. Zij is gevestigd te Apeldoorn. Verplaatsing kan geschieden bij besluit van de generale synode.

Art. 2. De Theologische School staat onder het opzicht van een curatorium, dat door de generale synode wordt gemachtigd en geïnstrueerd.

Elke particuliere synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken wijst twee curatoren aan uit de predikanten, die zich in haar ressort bevinden, een wetenschappelijke opleiding hebben genoten en bij voorkeur minstens vijf jaar in het ambt staan.

Daarenboven benoemt de generale synode, op voordracht van het curatorium, een secretaris-curator.

Art. 3. Het curatorium vergadert minstens eenmaal per jaar ter plaatse waar de Theologische School is gevestigd.

De president van het curatorium wordt voor een jaar naar toerbeurt aangewezen.

De hoogleraren van de Theologische School wonen de vergaderingen van het curatorium bij en hebben een adviserende stem.

Wanneer het curatorium zulks nodig acht, worden de lectoren voor het geven van adviezen en beoordelingen ter vergadering uitgenodigd.

Art. 4. Het curatorium neemt kennis van alles wat tot de Theologische School in betrekking staat.

Een penningmeester, benoemd door de generale synode, beheert onder verantwoording aan het curatorium de gelden.

Het curatorium zendt jaarlijks een gedrukt verslag van zijn werkzaamheden aan elke kerkeraad.

Zo dikwijls de generale synode wordt gehouden, geeft het curatorium aan deze synode een verslag van de toestand van de Theologische School.

Art. 5. De generale synode benoemt de hoogleraren van de Theologische School, bij voorkeur uit de predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken. In elk geval moet de benoemde lid van een van deze kerken zijn.

Art. 6. Onder nadere goedkeuring van de generale synode kan het curatorium, gehoord het advies van de hoogleraren, voor het onderwijs in enige vakken lectoren benoemen. Ook de lectoren moeten lid van een van de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn.

Art. 7. Door de generale synode worden, met advies van het curatorium, de vakken van onderwijs aan de hoogleraren toegewezen.

Art. 8. Eén van de hoogleraren fungeert als rector. Gedurende één jaar voert deze het bestuur van de Theologische School. De functie van rector wordt bij opvolging door de hoogleraren vervuld.

Art. 9. Gedurende de cursus vergadert het college van hoogleraren van tijd tot tijd om te bespreken wat in het belang van de Theologische School is.

Art. 10. De traktementen van hoogleraren en lectoren worden, onder goedkeuring van de generale synode, door het curatorium vastgesteld.

Wie ophoudt lid van een van de Christelijke Gereformeerde kerken te zijn verliest alle aanspraak op bezoldiging.

Art. 11. Studenten van de Theologische School zijn allen, die met toestemming van het curatorium door de rector in het Album Studiosorum zijn ingeschreven. Niemand kan worden ingeschreven beneden de leeftijd van 17 jaren. Bij bijzonder gunstige aanleg kan hier een uitzondering op worden gemaakt.

Een student, die de Theologische School verlaat of daarvan wordt verwijderd krachtens besluit van het curatorium, gehoord het college van hoogleraren, wordt niet langer als student beschouwd in de zin van dit artikel.

Art. 12. Om te worden ingeschreven moet men met gunstig gevolg het admissie-examen hebben afgelegd.

Bij het admissie-examen moet worden overgelegd, behalve het bewijs dat men minstens één jaar lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk is, een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkeraad van de kerk waartoe de aspirant behoort.

Het admissie-examen, dat wordt afgenomen door het curatorium, bijgestaan door hoogleraren, omvat:

- a. een onderzoek naar de vreze des Heren en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden;
- b. een onderzoek naar de kennis van de Bijbelse geschiedenis en van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse catechismus.

Bezitters van het getuigschrift A van het eindexamen gymnasium of staatsexamen A voor toelating tot de universiteit worden, nadat zij met gunstig gevolg het onderzoek onder a en b genoemd hebben doorstaan, toegelaten tot de propaedeuse der theologie.

Bezitters van het getuigschrift B van het eindexamen gymnasium of staatsexamen B voor toelating tot de universiteit hebben, nadat zij met gunstig gevolg het onderzoek onder a en b genoemd hebben doorstaan, een aanvullend examen in Latijn, Grieks en geschiedenis af te leggen.

Wanneer een nieuw-ingeschreven student bewijzen kan tonen van afgelegde propaedeutische of theologische examens aan een inrichting voor hoger onderwijs, wordt in ieder geval afzonderlijk door het college van hoogleraren een beslissing genomen ten aanzien van vrijstellingen van tentamens of examens in enig vak.

Het eerste jaar van inschrijving wordt altijd als een proefjaar beschouwd.

Art. 13. De theologische studie is over vijf jaren verdeeld, met dien verstande dat het onderwijs in het eerste studiejaar een propaedeutisch karakter draagt.

De propaedeuse omvat: Hebreeuws, Nieuw-Testamentisch Grieks, patristisch Latijn, archeologie, inleiding op de kerkgeschiedenis, geschiedenis der wijsbegeerte, inleiding tot de geschiedenis-filosofie, psychologie en logica.

In de volgende studiejaren wordt onderwijs gegeven in: canoniek Oud- en Nieuw-Testament, tekstkritiek, hermeneutiek, exegese Oud- en Nieuw-Testament, historia sacra, historia revelationis, algemene en vaderlandse kerkgeschiedenis, kerkrecht, dogma-geschiedenis, inleiding dogmatiek, dogmatiek, apologetiek, ethiek, symboliek, liturgiek, homiletiek, catechetiek, poimaniek, evangelistiek, zendingswetenschap en encyclopedie.

De examina zijn de volgende:

- a. het propaedeutisch examen, omvattend de vakken Hebreeuws, Nieuw-Testamentisch Grieks en patristisch Latijn.
om tot dit examen te worden toegelaten moeten bewijzen worden overgelegd dat tentamen is gedaan in de overige propaedeutische vakken.
- b. het eerste gedeelte van het kandidaatsexamen, omvattend de vakken canoniek Oud- en Nieuw-Testament en kerkgeschiedenis.
Bij dit examen moeten bewijzen worden overgelegd, dat propaedeutisch examen is afgelegd en dat tentamen is gedaan in historia sacra, historia revelationis, tekstkritiek, hermeneutiek en encyclopedie.
- c. het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen, omvattend de vakken vaderlandse kerkgeschiedenis, symboliek en ethiek.
Bij dit examen moeten bewijzen worden overgelegd, dat het eerste gedeelte van het kandi-

daatsexamen is afgelegd en dat tentamen is gedaan in dogma-geschiedenis, inleiding dogmatiek en zendingswetenschap.

- d. het laatste gedeelte van het kandidaatsexamen, omvattend de vakken exegese Oud- en Nieuw-Testament, dogmatiek, homilietiek en kerkrecht.

Bij dit examen moeten bewijzen worden overgelegd, dat het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen is afgelegd en dat tentamen is gedaan in apologetiek, catechetiek, liturgiek, poimeniek en evangelistiek.

Voor het afleggen van dit examen is een som van f 25, — verschuldigd.

Het propaedeutisch examen en het eerste en tweede gedeelte van het kandidaatsexamen wordt afgelegd voor het college van hoogleraren. Hierbij zal het curatorium vertegenwoordigd zijn door het moderamen.

Aan hen die met goed gevolg het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen hebben afgelegd, wordt door het curatorium, na gunstig advies van het college van hoogleraren, preekconsent verleend.

Het derde of laatste deel van het kandidaatsexamen wordt afgenomen in een vergadering van het curatorium. Na gunstige uitslag stelt het curatorium, het advies van het college van hoogleraren gehoord, beroepbaar in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Art. 14. De cursus loopt jaarlijks van eind september tot begin juli.

De vakanties worden door het college van hoogleraren, onder goedkeuring van het curatorium, geregeld.

De studenten zijn verplicht de colleges, die zij in overleg met het college van hoogleraren hebben aangevangen, getrouw bij te wonen. Verzuim mag niet zonder toestemming van de rector geschieden.

Wanneer een student zich onbehoorlijk gedraagt, zullen de hoogleraren hem hierover onderhouden. Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft, zal hem door het college van hoogleraren de toegang tot de colleges worden ontzegd. De definitieve beslissing berust bij het curatorium.

Het collegegeld bedraagt f 100, — per jaar, te voldoen in twee termijnen, nl. per 1 oktober en per 1 april.

Wie de Theologische School verlaat of van haar wordt verwijderd heeft geen recht op terugbetaling.

Art. 15. Aan de Theologische School is verbonden, eveneens onder opzicht van het curatorium staande, een voorbereidende opleiding tot de propaedeutische studiën der theologie voor hen die met gunstig gevolg het admissie-examen hebben afgelegd, maar niet in het bezit zijn van de in de laatste alinea's van art. 12 genoemde getuigsschriften.

Al wat het onderwijs, de examens enz. van deze voorbereidende opleiding betreft wordt door het curatorium, het college van hoogleraren gehoord, geregeld.

Art. 16. Op verzoek van een buitenlandse kerk, waarmee de Christelijke Gereformeerde Kerken in correspondentie staan, kan door het college van hoogleraren aan personen uit zulk een kerk worden toegestaan de colleges aan de Theologische School te volgen. Zij hebben zich hierbij te houden aan de regels, die door het college van hoogleraren worden gesteld.

REGELING VOLGENS ART. 15 VAN HET REGLEMENT VOOR DE THEOLOGISCHE SCHOOL.

Art. 1. In de voorbereidende opleiding, die vier klassen omvat, worden de volgende vakken onderwezen: Bijbelkennis, Nederlandse taal en letterkunde, Latijn, Grieks, Frans, Duits, Engels, vaderlandse geschiedenis, algemene geschiedenis en aardrijkskunde.

Art. 2. Alleen wie met gunstig gevolg het admissie-examen heeft afgelegd wordt ingeschreven als leerling van de voorbereidende opleiding.

Bij het admissie-examen moet worden overgelegd behalve het bewijs dat men minstens één jaar lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk is, een getuigsschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkeraad van de kerk waartoe de aspirant behoort.

Het admissie-examen, dat wordt afgenomen door het curatorium van de Theologische School, bijgestaan door hoogleraren, omvat:

- a. een onderzoek naar de vreeze des Heren en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden;
- b. een onderzoek naar de kennis van de Bijbelse geschiedenis en van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse catechismus;

c. een schriftelijk onderzoek, zo nodig door een mondeling examen aangevuld, naar de mate van ontwikkeling, waarbij voor toelating tot de eerste klas dezelfde eisen worden gesteld als bij de toelatingsexamens tot de inrichtingen voor middelbaar of voorbereidend hoger onderwijs, behoudens wat de vakken betreft waarvoor vrijstelling wordt verleend.

Indien het curatorium daartoe redenen meent te hebben, kan het aan een aspirant gelegenheid geven om na een vast te stellen tijd een voortgezet examen te doen.

Het eerste jaar van inschrijving wordt altijd als een proefjaar beschouwd.

Art. 3. Bij het overgangsexamen naar de tweede klas dat in een vergadering van het curatorium plaats vindt, wordt een onderzoek ingesteld naar de kennis van de Nederlandse taal, het Latijn en het Grieks; voor de overige vakken wordt volstaan met een rapport van het college van docenten.

De beslissing omtrent de overgang naar de derde en vierde klas berust bij het docenten-college.

Het examen aan het eind van de vierde klas wordt afgenomen in een vergadering van het curatorium en omvat de vakken Nederlandse taal en letterkunde, Latijn en Grieks. Een gunstige uitslag van dit examen verleent toegang tot de propaedeuse der theologie.

Art. 4. Wanneer een leerling van deze voorbereidende opleiding zich onbehoorlijk gedraagt zal het college van docenten hem hierover onderhouden. Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft, zal hij als leerling worden geweerd. De definitieve beslissing berust bij het curatorium van de Theologisch School.

Art. 5. Het jaarlijkse lesgeld bedraagt f 100, —, te voldoen in twee gelijke termijnen, nl. per 1 oktober en per 1 april.

Wie deze vooropleiding verlaat of van haar wordt verwijderd, heeft geen recht op terugbetaling.

BIJLAGE XXVI

art. 68,69

RAPPORT II VAN COMMISSIE I (Theol. School).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In dit tweede deel van ons rapport willen we ons bezig houden met *agendapunt 9b* — het rapport van het curatorium en de penningmeester der Theol. School.

Het stemt tot voldoening dat de gewichtvolle arbeid aan onze Theol. School gestage voortgang kon vinden en dat de hoogleraren gesterkt werden tot de vervulling van hun gewichtvolle taak. Van de gang van zaken, in het curatorenrapport vermeld, namen we met blijdschap en dank kennis.

Het rapport geeft uw commissie aanleiding tot de volgende voorstellen:

1. De gen. synode danke curatoren voor hun arbeid en keure hun handelingen goed.
2. De gen. synode geve het curatorium mandaat om in de tuin van de Theol. School een bibliotheek te bouwen — nadere toelichting op dit plan volgt van de zijde van het curatorium nog te uwer vergadering — en om de financiering te regelen zoals voorgesteld wordt in punt 6 van het rapport. Uw commissie meent, dat het hoog tijd wordt dat er een apart bibliotheekgebouw komt en dat ook overigens alles wordt gedaan om aan het schoolleven een passende stijl te geven.
3. De gen. synode bestede ernstige aandacht aan vermeerdering van inkomsten voor onze Theol. School, aangezien de uitgaven stijgen en de inkomsten niet dienovereenkomstig vermeederen.
De commissie betreurt, dat de kerken het streefbedrag van 62 ct. per lid niet opgebracht hebben. Uw commissie stelt u voor, gehoord het advies van de penningmeester, om het streefbedrag, gezien de te verwachten meerdere uitgaven, te stellen op 70 ct. per lid en er bij de kerkeraden ernstig op aan te dringen dit bedrag ook inderdaad op te brengen, opdat het reservekapitaal niet verder wordt ingeteerd.
4. De gen. synode geve het curatorium opdracht t.a.v. de benoemingen van een secretaris-curator en een eerste en tweede penningmeester alsnog een aanbeveling te geven van twee personen voor elke functie.

5. De gen. synode aanvaarde het voorgestelde Reglement voor de Theol. School, dat een verbetering is in vergelijking met het huidige Reglement, dat in verschillende opzichten verouderd is.

We stellen u alleen de volgende veranderingen voor:

1. In art. 2 worde het woord „voordracht” veranderd in: „aanbeveling”, in verband met opmerkingen uit de vergadering van de gen. synode 1956 (Acta art. 39).
2. Art. 9 worde gewijzigd in de volgende zin: Gedurende de cursus houdt het college van hoogleraren vergaderingen om te bespreken wat in het belang van de Theol. School is.
3. In art. 16 worde de eerste vermelding van het college van hoogleraren gewijzigd in: het curatorium.
4. In de Regeling volgens art. 15 van het Reglement voor de Theol. School worde voor de laatste zin in art. 2 ingevoegd:
„Tenzij hij de daarvoor vereiste getuigschriften bezit, wordt niemand zonder examen in een hogere klas dan de eerste geplaatst”.
6. De gen. synode geve het curatorium opdracht voorstellen te doen ter herziening van de Regeling voor de emeritaatsverklaring, verlof en ontslag van hoogleraren der Theol. School. In elk geval behoort art. 8 van de Regeling gewijzigd te worden.

Namens de commissie,
J. H. Velema, rapporteur.

BIJLAGE XXVII

art. 72, 77

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE AMBTELIJKE BEARBEIDING VAN CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE SCHIPPERS.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken vergaderd D.V. 8 sept. 1959 e.v.d. te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De deputaten voor de ambtelijke bearbeiding van Chr. Geref. Schippers hebben het genoegen uw synode het volgende verslag aan te bieden van hun werkzaamheden in de periode 1956 – 1959.

Samenstelling van het deputaatschap, benoemd door de generale synode van 1956:

- ds. M. Baan, voorzitter;
- ds. J. W. v. d. Gronden, secretaris-penningmeester;
- ds. W. Meijnhout;
- ds. J. M. Visser.

Historisch overzicht:

Vóór de eerste wereldoorlog kende de schipper niet de problemen, die hem nu vaak dag aan dag bezig houden. De schipper maakte geen grote reizen. Hij bleef varen in de omgeving, waar hij kerkelijk thuis hoorde. In de winter lag hij weken aan de wal; hij had een goed contact met de kerk en de kinderen konden behoorlijk catechetisch onderwijs ontvangen. In de winter ontving de schipper ook op tijd huisbezoek, daarom werd de schipper in het kerkelijk leven ook niet apart genoemd.

Na 1914 kwam meer en meer de motor in het leven van de schipper. Hij ging grotere reizen maken en langzamerhand zijn er in het schippersleven en in het schippersgezin problemen gekomen, die er voorheen niet waren.

De Hervormde en de Gereformeerde Kerken in Nederland, hebben maatregelen kunnen nemen om de schippers te blijven verzorgen. De Ned. Herv. Kerk geeft jaarlijks ongeveer f 100.000, – uit voor de geestelijke verzorging van de schippers. (Volgens opgave ds. Kleisen.)

De Gereformeerde Kerken bleven in dit werk niet achter. Al jaren hebben beide kerken heel wat schipperspredikanten en op plaatsen waar de schippers des zondags moeten overblijven zijn kerken gebouwd. Er zijn te Lobith, Maasbracht, Terneuzen en grote havenplaatsen kerken en pastorieën, waar de schipper heen kan gaan. Ook wordt er veel aandacht aan de schippersjeugd besteed en ieder jaar houden beide genoemde kerken jeugdlanddagen.

Er zijn schippersbibliotheken en een boek, dat b.v. te Rotterdam wordt uitgereikt, kan in Maasbracht weer worden ingeleverd. Vóór 1954 was de Christelijke Gereformeerde schipper, wanneer hij in Maasbracht, Lobith, Terneuzen, Wemeldinge was, geheel op predikanten van andere kerken aangewezen.

Daarin is nu sinds 1954 enige verandering gekomen. Toen ontstond het eerste contact met ds. L. Kleisen en de schippers, waaruit bleek, dat met medewerking van de schippers, d a d w e r k e l i j k e a r b e i d zou verricht kunnen worden.

De generale synode hechtte hieraan in 1956 haar goedkeuring, zodat ds. Kleisen werd be-roepen, door de kerk van Amsterdam-W. voor deze arbeid. Dit kunnen wij gerust een evenement noemen in de geschiedenis van dit deputaatschap en het mag tot dankbaarheid stemmen, dat mede door verschillende bijzondere omstandigheden opeens tot dit daadwerkelijk handelen kon worden overgegaan. Het begin van de ambtelijke bearbeiding der schippers is er, en zij gevoelen zich daardoor meer dan ooit verbonden met de gemeenschap onzer kerken.

Niet meer dan een begin. Eén schipperspredikant die de geestelijke verzorging heeft van heel de Chr. Geref. varende gemeente.

Als het goed is, is een gemeente blij met haar e i g e n predikant. Ook de schippers hebben nu hun e i g e n predikant, die dag en nacht voor hen klaar staat, die in vreugde en droefheid met hen medeleeft. Het adresboekje van onze schippers geeft u een overzicht van het werkterrein, dat ongeveer 200 gezinnen bevat; gezinnen echter die zeer „beweeglijk” zijn en dikwijls moeilijk te „vatten”.

In elk geval kunnen wij zeggen dat deze arbeid „in opbouw” is en van onschatbaar rijke betekenis voor een goede functionering van het geestelijk leven der schippersgezinnen, die aan onze zorgen zijn toevertrouwd.

De Vaste Koers.

Ons schippersblad, dat een machtige schakel betekent in de g e m e e n s c h a p van onze schippers, mag er zijn. De redactie berust bij ds. W. Meijnhout. Naast hem is medewerker ds. J. M. Visser, die de zo belangrijke rubriek verzorgt van het catechetisch onderricht.

Zo wordt ook aan de jeugd op deze wijze geestelijk onderricht verstrekt. Van de grootste betekenis is, dat de ouders hier achter staan.

In elk geval ligt dit onderwijs binnen het bereik van ieder schippersgezin. Het is bovendien zo „geplanned” dat voor de beste antwoorden nog premieboeken uitgereikt worden, zodat het van de zijde der deputaten wel zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt wordt.

Bovendien kan de schipperspredikant poolshoogte nemen en ook te gelegener tijd spreken over het doen van belijdenis.

Administratie van De Vaste Koers.

Deze is in handen van de heer P. Schoemeijer, Amsterdam, die op voortreffelijke wijze de verzending van ons blad, alsmede de inning der abonnementsgelden verzorgt.

Schippersouderlingen.

De generale synode van 1956 heeft o.m. uitgesproken dat het wenselijk is, dat verschillende aan vaarwater gelegen kerken uit haar schippersleden een ouderling benoemen; vervolgens dat zij deputaten machtigt een drietal van deze ouderlingen als adviseurs toe te voegen aan het college van deputaten. Bij de uitvoering van deze gedachte zijn wij nogal op moeilijkheden gestuit. Het was niet gemakkelijk geschikte personen aan te trekken.

Tot nog toe is er één schippersouderling door de kerkeraad van Groningen in het ambt bevestigd, t.w. br. J. Poker, die tevens deputaten als adviseur bijstaat. Schipper Poker vaart veel op het buitenland. Als zodanig komt hij bij schippers aan boord, zowel te Keulen als in Parijs.

Met medewerking van ds. Kleisen kwamen enkele, reeds bejaarde schippers tot het doen van belijdenis. De ervaringen van schipper Poker zijn dan ook, dat de bezoeken op hoge prijs worden gesteld.

Bij het opstellen van dit rapport zijn nog besprekingen gaande om tot meer benoemingen van schippersouderlingen te komen.

Waarvoor wij bijzondere aandacht vragen!

- a. De kinderen van de schipper moeten van hun achtste tot hun twaalfde jaar naar school en daarom moeten ze van boord naar een internaat of naar een gezin aan de wal.
Wat kan de kerk voor deze kinderen doen?
Waar zulk een schippersinternaat is, is het zeer wenselijk, dat de plaatselijke kerkeraad contact opneemt ter bevordering van het kerkgaan en zondig voor het catechetisch onderricht. Ook is het wenselijk, pogingen in het werk te stellen zulke kinderen des zondags eens op te vangen in de gezinnen.
- b. Ten opzichte van het doen van belijdenis hebben niet alle kerkeraden begrip voor de problemen van de schippers. Wij zouden gaarne zien dat de gen. synode de kerkeraden op het hart bindt, meer gebruik te maken van diensten van de schipperspredikant in dezen.

Wanneer het gaat over het doen van belijdenis van een varend lid van één onzer gemeenten, stellen wij voor, dat de schipperspredikant met een schippersouderling bevoegdheid heeft het geestelijk onderzoek te leiden. Zulks onder kennisgeving aan en met toestemming van de betreffende kerkeraad.

c. De zondagsrust en zondagsheiliging van en voor de schippers vragen ook de aandacht van de kerk.

In samenwerking met andere kerken heeft een commissie uit verschillende kerken een rapport opgesteld. Vooral de vaart op de Rijn vraagt onze aandacht.

Tot onze blijdschap mag worden vermeld, dat alle Westduitse kanalen zondags gesloten zijn. Mede als gevolg van de activiteit van deze commissie.

Financiën.

Onderstaand geven wij u een inzicht in het verloop der financiën.

Zoals u weet werd april 1954 dit werk reeds intensief aangepakt door krachtige medewerking uit de boezem van de schippers zelf, zodat op de synode van 1956 om toestemming gevraagd kon worden voor het beroepen van een eigen schipperspredikant. Ook dient in ogenschouw te worden genomen, dat ds. Kleisen nog gedeeltelijk door de part. synode van het Westen en de schippers werd gehonoreerd van april 1954 tot september 1956.

FINANCIEEL OVERZICHT 15 april 1954 tot 9 juni 1959.

Bijdrage Schippers	f 24.109,94	Honorarium	
Bijdrage kerken	„ 2.118,36	ds. Kleisen	f 15.500,00
Huw. collecten schippers	„ 459,56	A.O.W.	„ 1.010,25
Giften	„ 281,95	Reis- & Verblijfk.	
Andere collecten: (bij gelegenheid van speciale diensten voor schippers)	„ 523,62	ds. Kleisen	„ 4.608,00
		Telefoon	„ 839,40
		Totaal	f 21.957,65
		Nadelig saldo schippersblad	„ 1.312,31
		Onkosten deputaten	„ 656,95
		Diverse onkosten	„ 651,34
		SALDO	„ 2.915,18
	<hr/>		
	f 27.493,43		f 27.493,43
Dit saldo is als volgt samengesteld:	Kas	f	39,25
	Bank	„	2.000,00
	Postgiro	„	875,93
		<hr/>	f 2.915,18

Toelichting.

De eerste uitgave van ons schippersblad „De Varende Gemeente” werd voortgezet onder een nieuwe naam „De Vaste Koers”. Door een zeer correcte administratie van de heer Schoemeijer is er een geordende regeling voor de inning der abonnementsgelden. Over 1958 werd door de adm. f 1.400,- afgedragen. De drukkosten zijn f 120,- per maand, zodat er thans maar weinig verlies op is. Uit hetgeen de schippers over ca. 5 jaar hebben geofferd, blijkt een gemiddelde bijdrage van hun kant van f 5.000,- per jaar.

De schipperspredikant komt op een uitgave van ca. f 6.500,- per jaar, incl. A.O.W. en incl. reis- en tel. kosten.

Zo bezien zullen wij het dus nog een jaar kunnen bolwerken. Vindt de synode het thans tijd om een collecte in te schakelen en/of zullen wij nog zo door gaan, met desnoods een beroep te doen op de kerkeraden, zoals in 1957 is geschied, waarbij dus het accent der financiële verplichtingen op de schippers blijft rusten?

Resumerende vragen wij dus uw bijzondere aandacht voor: de schipperskinderen die in een internaat vertoeven; meerdere inschakeling van de schipperspredikant, als tevoren omschreven; de financiële gang van zaken.

U des Heren zegen toebiddende op al uw arbeid.

Namens deputaten ambtel. bearbeiding chr. geref. schippers
ds. J. W. v. d. Gronden, secr.-penningm.

BIJLAGE XXVIII
art. 72, 77

RAPPORT II VAN COMMISSIE III (Ambtelijke bearbeiding Chr. Geref. Schippers).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft met belangstelling kennis genomen van het ter Synode ingediende rapport van deputaten ambtelijke bearbeiding Chr. Geref. schippers. Het historisch overzicht gaf ons een inzicht in de ontwikkeling van het schippersleven.

De uitgave van het orgaan „De Vaste Koers” geeft nog enkele financiële zorgen. Uw commissie had in het rapport gaarne een nauwkeuriger opgave van de medewerkers en redactie van dit blad gelezen. Ditzelfde geldt ook de mededeling betreffende de administratie: slechts de naam van de administrateur wordt genoemd. Adres en gironr. zijn achterwege gebleven.

Met dankbaarheid constateert de commissie dat door de kerkeraad van Groningen een schippersouderling is benoemd. Zij spreekt met deputaten de wens uit, dat pogingen zullen worden gedaan dit aantal uit te breiden, doch meent tevens te moeten opmerken, dat hierbij met grote omzichtigheid te werk dient te worden gegaan.

De commissie conformeert zich aan het gevoelen van deputaten dat de kerkeraden in die plaatsen waar een schippersinternaat gevestigd is, er naar zullen streven dat schipperskinderen ambtelijk worden bearbeid.

Ten aanzien van punt b. is de commissie van oordeel, dat de schipperspredikant en -ouderling(en) tot het toelaten tot belijdenis des geloofs en het geven van enige leiding bij de voorbereiding daartoe ambtelijk bevoegd zijn, doch dat het geestelijk onderzoek geleid dient te worden door de raad van de kerk waartoe het gezin behoort.

Deputaten mogen er zich van overtuigd houden, dat de commissie de activiteiten van deputaten t.a.v. de zondagsrust en -heiliging van harte ondersteunt.

Wat tenslotte het financiële overzicht betreft, veroorlooft uw commissie zich de synode te adviseren: de kerken op te wekken tot het houden van één collecte per jaar voor dit deputaatschap. Overwegende, dat het collecte-rooster geen zwaardere belasting toelaat, meent uw commissie een weg daartoe u te kunnen voorstellen. Wij verwijzen u daarvoor naar het verslag van de commissie over het werk van deputaten betreffende het werk in de polders. Uw commissie zou de verschuiving van één collecte ten behoeve van dit deputaatschap waar een predikant die zeer actief en in verantwoordelijkheid zijn ambtelijke taak verstaat, aan verbonden is, zeer toejuichen. Wij menen, dat het toewijzen van deze collecte een ereschuld van de kerk is t.o.v. de schippers, die hun eigen predikant een warm hart toedragen en financiële offers brengen en in hun plaatselijke kerk en voor het deputaatschap.

Gods Geest leide u in uw beslissingen.

Namens commissie III,
A. Hilbers, rapporteur.

BIJLAGE XXIX
art. 72

FINANCIELE OVERZICHTEN VAN DE DEPUTATEN VOOR DE AMBTELIJKE
BEARBEIDING VAN CHR. GEREFORMEERDE SCHIPPERS.

Exploitatie 1956.			
Bijdragen schippers	f 4786,50	Hon. schipperspred.	f 2820, —
Huw.collecte (na aftrek onk.)	„ 180,26	Reis- en verblijf. idem	„ 908,95
Coll. schippersdiensten	„ 142,50	Telefoonkosten idem	„ 144,04
Giften	„ 10, —	<i>Schippersblad:</i>	
		drukkosten	f 907,65
		abonn.gelden	„ 796,25
			—————
			„ 111,40
		Onk. deputaten	„ 222,25
		Div. onkosten	„ 128,75
		Batig saldo	„ 783,87
			—————
	f 5119,26		f 5119,26

(P.S. Men houde er rekening mede, dat eerst in sept. 1956 het volle salaris van de schipperspredikant ten laste van deputaten kwam. Vóórdien werd dit gezamenlijk gedragen (fifty/fifty) door deputaten en part. synode van het Westen.)

Exploitatie 1957.

Bijdrage schippers	f 4365,-	Hon. schipperspredikant	f 4800,-
Opbrengst huw.collecten	„ 117,11	Reis- en verblijf. idem	„ 1055,20
BIJDRAGE KERKEN	„ 1842,25	Telefoonkosten idem	„ 228,62
		A.O.W.	„ 297,25
		<i>Schippersblad:</i>	
		drukkosten	f 1795,36
		abonn.gelden	„ 580,-
			„ 1215,36
NADELIG SALDO	„ 1497,93	Onkosten deputaten	„ 78,49
		Diverse onkosten	„ 147,37
	<u>f 7822,29</u>		<u>f 7822,29</u>

(P.S. Nog te ontvangen ab. gelden 1957 Vaste Koers f 900,-. In 1958 geboekt. Het schippersblad in 1957 vergroot, waardoor verhoogde drukkosten.)

Exploitatie 1958.

Bijdrage schippers	f 4959,35	Hon. schipperspredikant	f 5000,-
BIJDRAGE KERKEN	„ 565,16	Reis- en verblijf. idem	„ 929,20
Opbr. huw.collecte	„ 14,60	Telefoonkosten idem	„ 165,24
		A.O.W. idem	„ 297,-
		Onkosten deputaten	„ 117,20
		Diverse onkosten	„ 41,73
		<i>VASTE KOERS:</i>	
		drukkosten	f 1448,58
		abonn.gelden	„ 971,50
NADELIG SALDO	„ 1488,34		„ 477,08
	<u>f 7027,45</u>		<u>f 7027,45</u>

(P.S. Nog te ontvangen ab. gelden Vaste Koers f 1400,-.)

1956 plus	f 783,87
1957 min	f 1497,93
1958 min	f 1488,34
	<u>„ 2986,27</u>

ACHTERUIT IN DRIE JAAR f 2202,40

BIJLAGE XXX
art. 78

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR STEUNVERLENING AAN DE KERKEN IN DE DROOGGELEGDE POLDERS ROND HET IJSELMEER.

Aan de generale synode van de Chr. Geref. Kerken in
Nederland, te vergaderen dinsdag 8 september 1959 e.v.d.
te Rotterdam-C.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Met dankbaarheid voor de verrichte arbeid bieden deputaten voor steunverlening aan de kerken in de drooggelegde polders rond het IJselmeer u het volgende rapport van hun werkzaamheden sinds de sluiting van de gen. synode van 1956.

1. Deputaten.

Het college van deputaten is als volgt samengesteld:

Namens de part. synoden van het Noorden, Oosten, Westen en Zuiden hebben resp. zitting de di. S. van Zwoll, R. Slofstra, J. Kampman en H. C. v. d. Ent, terwijl als generale deputaten fungeren – zie Acta generale synode '56, art. 219 sub 8 – ds. C. v. d. Zaal, voorzitter, ds. J. H. Velema, secretaris, W. E. van Dalen, penningmeester.

Er kwam dus maar één wijziging: ds. J. H. Velema, die generaal deputaat werd, werd vervangen door ds. R. Slofstra. Overigens is het deputaatschap samengesteld als gerapporteerd werd in 1956.

We merken hierbij op dat de penningmeester, br. W. E. van Dalen, niet meer voor een herbenoeming in aanmerking wenst te komen, wegens drukke werkzaamheden.

2. Vergaderingen.

Sinds de vorige synode werd 7 keer vergaderd, terwijl een commissie van deputaten een bezoek bracht in het najaar van '57 aan de Wieringermeer en alle deputaten betrokken waren bij een werkbezoek in juni j.l. aan Oost-Flevoland.

3. Terreinen.

Ook in deze periode vroegen drie terreinen telkens weer de aandacht en zorg van deputaten. We geven u een kort overzicht van de situatie op elk terrein.

a. Wieringen en de Wieringermeer.

Dit terrein vroeg in de afgelopen jaren voortdurend onze aandacht ten gevolge van de ziekte van ds. J. van Dalen en de daaruit voortvloeiende moeilijkheden. Sinds het najaar van '56 moest ds. Van Dalen telkens verstek laten gaan wegens ziekte en opname in een verpleeginrichting. Op medisch advies werd aan ds. Van Dalen in oktober '58 door de classis Haarlem emeritaat verleend, op welke classisvergadering ook deputaten vertegenwoordigd waren.

De arbeid in de Wieringermeer is moeilijk. De geestelijke bodem is zeer hard. De kerken van Slootdorp en Den Oever zijn klein. De ziekte van ds. Van Dalen heeft de bearbeiding benadeeld. De toch al kleine kring verloor enkele leden door vertrek. Dit alles samengenomen maakt dat de situatie op dit terrein niet rooskleurig is.

De part. synode van het Westen van 1958 sprak uit dat deze kerk langzamerhand niet meer behoort te ressorteren onder ons deputaatschap, maar onder deputaten voor de Kas Onderlinge Bijstand. De betrokken kerk zelf wilde liever onder ons deputaatschap blijven. De classis Haarlem adviseerde in dezelfde richting. De part. synode van het Westen 1959 persisteerde echter bij haar mening dat deze polderkerk een hulpbehoevende kerk is en dat de eigenlijke taak van ons deputaatschap hier beëindigd is. Deputaten willen gaarne het besluit van genoemde part. synode respecteren en trekken zich met ingang van 1 oktober a.s. uit dit gebied terug.

De gen. synode van 1956 machtigde deputaten om te komen tot een eenvoudig gebouw voor het werk in de Wieringermeer – zie Acta gen. synode 1956, art. 88. Deputaten hebben helaas deze machtiging nog niet kunnen effectueren. Er zijn vele besprekingen geweest. Allerlei mogelijkheden werden onder het oog gezien. Onze gedachten gingen uit naar een houten gebouw. De bouweisen, die in de Wieringermeer gesteld worden, zijn echter bijzonder hoog, zodat deze mogelijkheid werd afgewezen. Er is goede hoop dat een eenvoudig stenen gebouw à f 40.000, – wordt goedgekeurd. De kerk zelf heeft in de loop der jaren een bedrag gespaard. Het resterende bedrag zou ergens opgenomen moeten worden. Met deputaten F.S.K. is reeds contact opgenomen over de rente-betaling. We hopen dat nu binnen afzienbare tijd het lang beloofde gebouwtje zal kunnen verrijzen. Het zal het moeizame kerkelijk leven in de Wieringermeer ten goede komen.

b. Noord-Oost-Polder.

De situatie op dit terrein geeft reden tot blijdschap en dankbaarheid. Het kerkelijk leven gaat zich meer en meer consolideren en het karakter van een normale gemeente vertonen. Op twee plaatsen worden kerkdiensten gehouden: te Emmeloord en Ens. De post Rutteren werd bij Emmeloord gevoegd. Dit is een goede beslissing geweest. De arbeid van ds. Rebel is de opbouw van het gemeentelijk leven ten goede gekomen. De samenwerking tussen hem en br. G. Visser is uitstekend.

Het gebouw te Ens was tot dusver eigendom van deputaten. Deputaten meenden dat het juist was wanneer dit gebouw door de kerk in de N.O.P. werd overgenomen. De kerkeraad was hiertoe bereid. Een financiële regeling is tot stand gekomen, zodat eerlang ook deze zaak in rechte banen geleid is.

De consolidatie van het kerkelijk leven brengt mee dat deputaten zich zo langzamerhand uit dit gebied kunnen gaan terugtrekken.

Het is toch immers de bedoeling van ons deputaatschap de kerk in de nieuwe polders te presenteren, te vormen en zodra een zelfstandig kerkelijk leven mogelijk is, zich terug te trekken. Op den duur, wanneer ook de overige polders klaar zijn en het kerkelijk leven normaal is, kan dit deputaatschap worden opgeheven. Het is o.i. onbillijk te vragen dat een kleine kerk in een nieuwe polder beschouwd en behandeld moet worden als een andere kleine kerk in een ander gebied van ons land.

Het gaat om de presentatie van de kerk in een nieuw gebied. Als we hier niet direct bij zijn, is de kans groot, dat we er nooit meer tussenkomen als kerk.

Om deze reden hebben deputaten de ontwikkeling van het kerkelijke leven in de N.O.P. met belangstelling gevolgd. We zijn dankbaar dat we als Chr. Geref. Kerken in de tweede polder op tijd zijn geweest en de moeilijkste jaren nu achter de rug liggen. De steun, die deputaten geven, wordt elk jaar kleiner. Met de kerkeraad is afgesproken, dat de steun in 1961 afloopt. De kerk in de N.O.P. is dan ook financieel zelfstandig.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat het kerkgebouw in Emmeloord niet door deputaten is gefinancierd. Het is gebouwd met subsidie van de regering, waarbij nog steeds niet vaststaat of de regering 40 of 50% van de bouwkosten financiert.

c. Oost-Flevoland.

Het derde terrein waar deputaten telkens hun zorgen over laten gaan, is Oost-Flevoland. Het gaat er in deze polder om dat we als kerken hier present zijn en geen kansen onbenut laten. Er worden kerkdiensten gehouden in Lelystad. Er was eerst een samenwerking met Hervormden en Lutherse. In 1957 werd deze samenwerking verbroken. Bij het gesprek over het verbreken der samenwerking waren deputaten vertegenwoordigd. Gezien de Hervormde koers en het van die kant begeerde overwicht was samenwerking niet langer mogelijk. Sinds 1957 werken Gereformeerden en Chr. Gereformeerden samen, waarbij zich ook leden van de Geref. Gemeenten en sympathiserenden met de Geref. Bond voegen. Een zondag per maand is gereserveerd voor een Chr. Geref. kerkdienst. Een zondag per jaar voor een Chr. Geref. Avondmaalsdienst. Vanzelfsprekend moet het ons een eer zijn er voor te zorgen, dat er steeds wanneer het onze beurt is, een Chr. Geref. predikant beschikbaar is.

De diensten gaan uit van de kerk van Harderwijk. Tot dusver gelukte het, dank zij de medewerking der classes, steeds om predikanten aan te trekken.

Verder werkt br. G. Visser gemiddeld twee dagen per week in dit nieuwe gebied. Hij maakt vele contacten met de arbeiders in de verschillende kampen. Zijn arbeid wordt zeer gewaardeerd en hij ondervindt op allerlei manieren medewerking. Het is van grote betekenis dat onze kerken op deze wijze op dit onbekende front staan. Van de zijde van andere kerken wordt op deze wijze niet gewerkt.

In de toekomst wordt het dorp Dronten opgebouwd. Het zal er om gaan dat we, zodra er gelegenheid is om kerkdiensten te houden, daar present zijn. Hoewel er eerst andere plannen waren en meer aan het initiatief van de kerken zou overgelaten worden, is ook hier gelijk vroeger in Lelystad, een gelegenheid in aanbouw, waar de verschillende kerken gebruik van kunnen maken voor het houden van kerkdiensten. De Delta-werken zijn oorzaak dat de opbouw van Oost-Flevoland niet gaat zoals men oorspronkelijk gepland had.

Het zal uw vergadering duidelijk zijn dat in de toekomst hier nog een groot arbeidsterrein ligt en deputaten hier alle aandacht aan hebben te schenken.

Behalve Oost-Flevoland staan de Markerwaard en Zuid-Flevoland op het programma.

4. Financiën.

Bijgaand vindt u een globaal overzicht van de inkomsten en uitgaven van de verlopen periode van 1956 – 1959. Deputaten zijn dankbaar voor de gebleken offervaardigheid. Nu sinds de vorige synode twee collecten worden gehouden voor dit doel, kon de arbeid voortgang vinden zonder al te grote zorgen. Tot voor kort moest gezorgd worden voor de salarissen van drie arbeiders; twee geheel en een gedeeltelijk. Verder zijn er autokosten. De ziekte van ds. Van Dalen heeft extra geld gekost. Ook de preekbeurten te Lelystad worden door deputaten gehonoreerd.

5. Besluit.

Deputaten zijn voor de verrichte arbeid dankbaar, al vielen over deze arbeid ook schaduwen. Het beleid van deputaten blijft er op gericht de kerken in de drooggelegde polders ook financieel zelfstandig te maken en zich daarna terug te trekken.

Hoofddoel van onze arbeid is er voor te zorgen dat onze kerken zoveel mogelijk in de nieuwe

polders vertegenwoordigd zijn. Het is de overtuiging van deputaten dat dit de eer van onze kerken raakt. Daarom blijft deze arbeid recht hebben op de belangstelling en offervaardigheid van alle kerken.

Uw vergadering ook bij de bezinning op deze tak van arbeid de leiding van de Heilige Geest toebiddend,

ds. J. H. Velema, secretaris.

BIJLAGE XXXI

art. 78

RAPPORT III VAN COMMISSIE III (Steunverlening kerken in de polders).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft de eer op uw vergadering in te leiden het rapport van de deputaten voor *steunverlening aan de kerken in de drooggelegde polders rond het IJsselmeer*.

De commissie heeft met erkentelijkheid kennis genomen van het rapport van deputaten.

Gehoord de mededeling van de secretaris van het deputaatschap, veroorlooft zij zich uw vergadering voor te stellen de zeer gewaardeerde penningmeester, br. W. E. van Dalen, die wegens drukke werkzaamheden zijn functie niet langer vervullen kan, op de meest eervolle wijze te ontheffen van zijn taak, met dank voor het door hem verrichte werk.

Uw commissie waardeert de activiteiten van de deputaten in de Wieringermeer, N.O.P. en Oost-Flevoland.

Deputaten hebben uw vergadering meegedeeld, dat de part. synode van het Westen de kerken in de Wieringermeer wil inschakelen bij de zg. hulpbehoevende kerken, weshalve zij zich hebben teruggetrokken uit het gebied Wieringermeer. Uw commissie geeft uw vergadering evenwel in overweging deze beslissing tot onderwerp van bespreking te maken, aangezien zij de mogelijkheid niet uitgesloten acht, dat de financiële consequenties van dit besluit door de part. synode van het Westen niet ten volle zijn doordacht.

Bijzonder verheugend is de situatie in de N.O.Polder, waar onze kerken zich tijds kon- den presenteren en waar met grote zegen gearbeid wordt. Hetzelfde geldt ook van Oost-Flevo- land.

Uw commissie is dankbaar voor de grote zorg door deputaten aan deze beide gebieden be- steed en heeft het volste vertrouwen, dat ook met dezelfde ijver in de Markerwaard en Zuid- Flevoland zal worden gewerkt.

Tenslotte veroorlooft zij zich voor te stellen, gezien de gunstige ontwikkeling van de finan- ciële situatie – wat de secretaris van dit deputaatschap uw commissie mondeling meedeelde – het aantal collecten van twee op één terug te brengen; uw commissie heeft u een voorstel ge- daan omtrent de bestemming van de tweede collecte.

Uw commissie stelt de synode voor dit deputaatschap de dank der kerk te brengen voor zijn arbeid, en br. W. E. van Dalen eervol te ontslaan van zijn penningmeesterschap.

Namens de commissie,
A. Hilbers, rapporteur.

BIJLAGE XXXII

art. 79

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERKBOUWAANGELEGENHEDEN DER CHR. GEREFORM. KERKEN.

Verslag t.b.v. de generale synode te houden D.V. in sep- tember 1959 te Rotterdam.

1. Samenstelling van het deputaatschap.

Het deputaatschap bestaat uit acht leden, waarvan vier benoemd door de generale synode te weten de brs. J. van Dalen, J. Groenendijk, D. Kiljan en C. v. d. Zaal en telkens één door elk der vier particuliere synoden, te weten de brs. A. de Geus (Noorden), J. de Geus (Zuiden), B. Hartog (Oosten) en Jac. van Heest (Westen). De individuele deputaten zijn deskundig op financieel, bouwkundig en/of algemeen organisatorisch gebied.

Het deputaatschap wordt geleid door br. J. Groenendijk uit Gouda. Het secretariaat wordt gevoerd door br. J. de Geus, Mariniersweg 80 E, Rotterdam-C.

De fondsen der deputaten worden beheerd door br. Jac. van Heest, Valeriusstraat 26, Amsterdam-Zuid, gironummer 63.32.00 ten name van Fonds Steun Kerkbouw.

2. Taak der deputaten.

In overeenstemming met de vanwege de generale synode aan deputaten verstrekte opdracht, kan de taak der deputaten als volgt kort worden samengevat:

- a. plaatselijke kerken, desgevraagd, van financieel en/of bouwkundig advies dienen en, voor zover gewenst, bemiddelend optreden bij overleg met overheidsorganen;
- b. plaatselijke kerken desgevraagd financiële steun verlenen bij de financiering van kerkbouw of kerkaankoop, voorzover redenen daartoe en middelen daarvoor aanwezig zijn;
- c. voorzover nodig en gewenst, zodanige stappen ondernemen die de uitvoering van de voornoemde taken in het belang van de kerken bevorderen.

3. Werkwijze der deputaten.

Ter volvoering van hun taak kwamen deputaten in de verslagperiode regelmatig eenmaal per kwartaal in bespreking bijeen.

De besprekingen waren in grote lijnen gewijd aan

- de bepaling van de te volgen algemene gedragslijn bij de uitvoering van de opgelegde taak;
- de behandeling van ontvangen aanvragen tot advies c.q. steun;
- het overleg omtrent zodanige gevallen, waarin het verstrekken van mondeling advies aan één of enkele deputaten werd opgedragen.

A. De algemene gedragslijn.

Door deputaten werd, conform de door de generale synode verstrekte instructie, een aantal richtlijnen – zie bijlage 1 – opgesteld, waarin is uiteengezet op welke wijze en in hoeverre plaatselijke kerken advies en/of steun vanwege deputaten kunnen verkrijgen.

Kopie van deze richtlijnen werd in 1958 toegezonden aan alle plaatselijke kerken.

Toen de praktijk leerde, dat desondanks bij herhaling onvoldoende bekendheid bleek te bestaan met de in het deputaatschap voorhanden mogelijkheden, werd in 1958 overgegaan tot het verstrekken van nadere informatie in het kerkelijk blad „De Wekker”, waarin tevens periodiek verslag wordt gedaan van ontvangen giften en collecten. De laatstgenoemde ontvangsten worden geboekt op het Fonds Steun Kerkbouw, F.S.K., waarvan het beheer aan deputaten werd opgedragen en waaruit in voorkomend geval steun wordt verleend.

Zoals bekend verondersteld mag worden, werd vanwege de gen. synode één verplichte collecte jaarlijks voor F.S.K. voorgeschreven. Hoewel in het algemeen aan deze verplichting wordt voldaan en sommige plaatselijke kerken meer deden dan verplicht was, moet helaas gemeld worden, dat enkele kerken zich aan de opgelegde verplichting onttrokken.

Verstrekking van financieel, bouwkundig en/of organisatorisch advies vond plaats in diverse gevallen. Meestal werd een dergelijk advies mondeling verstrekt door de meest gereede deputaat (deputaten), terwijl het leeuwendeel der adviezen, die soms ook direct overleg met overheidsinstanties vorderden, voor rekening van de voorzitter kwam.

In enkele gevallen werd schriftelijk geadviseerd, soms woonden één of meer deputaten een plaatselijke gemeentevergadering bij en enkele malen werd met deputaties van plaatselijke kerken in deputatenvergadering overlegd.

Betreffende de verlening van rijksgoedkeuring voor kerkbouw werd, met betrekking tot enkele kerken (Hilversum-C., Harderwijk en Urk) vanwege het Ministerie van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid advies gevraagd en door deputaten gegeven.

B. Gedragslijn bij verstrekking van financiële steun.

Deputaten baseren hun beslissing tot het aangaan van financiële verplichtingen in de vorm van toezegging tot steun aan plaatselijke kerken steeds op de overtuiging, dat

- plaatselijke steun noodzakelijk is;
- plaatselijk alles gedaan wordt wat redelijkerwijs mogelijk is om in de bestaande behoeften te voorzien;
- plaatselijk een zodanige exploitatieopzet van de gehele kerkelijke huishouding – inclusief die der te bouwen of aan te kopen kerk – voorhanden is, dat de financiële lasten binnen een redelijke termijn – b.v. 10 jaren – plaatselijk geheel zullen kunnen worden gedragen.

De vorm, waarin steun wordt verleend, is in principe steeds een garantie van rente en af-

lossing van door plaatselijke kerken ten behoeve van kerkbouw of kerkaankoop aangegane leningen in enigerlei vorm.

Realisatie van dergelijke garanties geschiedt — waar nodig — of wel als schenking of wel als renteloos voorschot.

Deputaten financieren dus zelf geen bouw of aankoop maar maken die wel plaatselijk mogelijk.

4. Verrichte werkzaamheden.

A. Adviezen.

Adviezen werden verstrekt aan de kerken van Naarden, den Haag-Zuid, den Haag-Oost, Emmen, Wormerveer, Hilversum-C., Mijdrecht, Utrecht-Noord, Stadskanaal, Amsterdam-West, Haarlem-Noord, den Haag-Centrum, Hilversum-Oost, Wieringerwerf en Goes.

Voorts zijn adviesaanvragen van Amsterdam-Noord, Drachten en Wildervank in behandeling.

B. Financiële steun.

Toezeggingen van financiële steun — en ook, waar nodig, realisatie van gedane toezeggingen — vonden plaats aan de kerken Emmen, Naarden, den Haag-Zuid en Stadskanaal.

Overleg is lopende met Amsterdam-West, een overleg, waarin mede de situatie van Groot-Amsterdam wordt betrokken, en voorts met Goes.

Het totaal der thans aangegane financiële verplichtingen beloopt een bedrag van f 27.500, — over een periode van 10 jaren (zie bijlage 2).

5. Bijzondere opmerkingen.

Deputaten menen er de aandacht van de generale synode op te moeten vestigen dat nog telkenmale misverstand blijkt te bestaan, omtrent de wijze, waarop kerkbouwaangelegenheden als een gemeenschappelijke zaak der gehele kerkgemeenschap moeten worden gezien.

Eenmaal bracht een classis met bijzondere klem de nood van haar ressort onder de ogen van deputaten. Bij onderzoek bleek, dat er terecht gesproken werd van een noodsituatie, maar dat men zich ter plaatse geen nauwkeurig beeld had gevormd omtrent de te nemen stappen, terwijl ter zake evenmin advies vanwege deputaten gezocht was.

Toen deputaten zelf contact zochten bleek geen concreet plan van actie voorhanden.

Zulk een plan, bij de opzet en de verwezenlijking waarvan deputaten stellig behulpzaam kunnen zijn, is steeds een noodzakelijke eerste stap. Immers kerkbouw betekent de noodzaak tot het weldoordacht opzetten van een toekomst-exploitatieplan.

Zonder zulk een plan blijft de nood in de sfeer van praat en niet van daad.

Bovendien is het niet mogelijk om zonder een dergelijk plan een juist beeld te verkrijgen omtrent de werkelijke omvang der vereiste hulp en daardoor kunnen deputaten dan weer niet behoorlijk nagaan of die hulp al of niet terstond verleend kan worden, of er wellicht aanleiding is tot een bijzonder beroep op alle kerken, enz.

Hoewel er veel over nood gesproken wordt konden deputaten merkwaardigerwijs tot op heden aan de binnengekomen aanvragen voldoen, zodat zij uiteraard nog niet met kracht de noodklok luidden, iets wat zij stellig zouden overwegen, zodra het hun onmogelijk was om de gevraagde hulp te verlenen.

Voorts blijkt vaak bij de plaatselijke kerken de gedachte te leven, dat zij zelf actie buiten hun eigen rayon zouden moeten ondernemen teneinde zodoende gelden in te zamelen. Deputaten betreuren deze plaatselijke acties omdat ze kennelijk in strijd zijn met de bedoelingen der generale synode, welke een deputaatschap instelde om bundeling van krachten in plaats van de op bovenstaande wijze ontstaande versnippering van krachten te bevorderen. Bovendien wordt op deze wijze een beroep op alle kerken vanwege deputaten — en dat beroep voorzien deputaten met stelligheid — bij voorbaat verzwakt. Er zijn plaatselijke kerken die in een werkelijke noodsituatie verkeren en die zich met élan wenden tot alle zusterkerken, verenigingen, bonden etc., doch nalaten zich tot deputaten te wenden, die wellicht snel zouden kunnen helpen, ware die hulp slechts gevraagd.

Deputaten bevelen daarom nadrukkelijk aan dat te bevoegder plaatse — op part. synoden, classes, etc. — erop geattendeerd wordt dat er voor de kerkbouwnoden gemeenschappelijke middelen en deskundige deputaten zijn.

Dit betekent tevens, dat er ook gemeenschappelijke plichten zijn. Aan die plichten behoren plaatselijke kerken zich niet te onttrekken, ook niet zoals in enkele gevallen geschiedde, omdat zij juist zelf een bouw hadden te financieren.

6. Financiën.

In bijlagen 3 en 4 zijn kasoverzichten over respectievelijk 1957 en 1958 toegevoegd van het door deputaten beheerde fonds F.S.K. De aangegane verplichtingen worden uiteengezet in de reeds eerder genoemde bijlage 2.

7. Slotopmerking.

Deputaten willen dit verslag besluiten met de opmerking, dat zij er zich van overtuigd houden, dat het onder inwachting van Gods zegen binnen het terrein der reële mogelijkheden geacht moet worden, dat de kerken in onderlinge saamhorigheid hun bouwproblemen een belangrijke stap dicht bij de oplossing brengen en zij spreken het vertrouwen uit, dat de kerken zich ook hierin een geloofs- en gebedsgemeenschap zullen mogen betonen.

Namens deputaten
J. de Geus, secretaris.

BIJLAGE 1.

RICHTLIJNEN voor het verlenen van steun aan kerken, welke door Kerkbouw (nieuwbouw, verbouw, eventuele aankoop) niet in staat zijn hun verplichtingen, uit de betaling van rente en aflossing voortvloeiende, te voldoen, als bedoeld in art. 5 van de instructie van deputaten.

1. Steun uit het door deputaten te vormen fonds wordt slechts verleend voor bouw, herbouw, verbouw of uitbreiding, c.q. aankoop van kerkgebouwen en zal zich niet uitstrekken over pastorieën, kosterwoningen of vergaderzalen.
In zeer bijzondere gevallen, ter beoordeling van deputaten en indien daardoor de steunverlening voor kerkgebouwen niet wordt belemmerd, kan voor vergaderzalen een uitzondering worden gemaakt.
2. Om voor steunverlening in aanmerking te komen zal de betrokken kerkeraad aannemelijk moeten maken, dat na een periode van hoogstens tien jaar de plaatselijke kerk in staat zal zijn de lasten van rente en aflossing te dragen.
3. Het bouwplan zal de instemming van deputaten moeten wegdragen en deputaten kunnen in dit verband aan de steunverlening voorwaarden verbinden.
4. Steunverlening zal uiteraard slechts plaats hebben voorzover dit met de beschikbare middelen verantwoord is. Zij zal voor een bepaald aantal jaren worden toegezegd, terwijl het toegezegde maximum bedrag als regel jaarlijks met een deel, hetwelk evenredig is met het aantal jaren, waarover de toezegging loopt, zal verminderen.
5. Uitkering zal slechts geschieden voorzover enig boekjaar, waarover de toezegging loopt, een werkelijk tekort oplevert. Hierbij zal alleen met verplichte aflossingen rekening worden gehouden. Afschrijvingen op eigendommen, welke groter zijn dan de verplichte aflossingen, worden niet in aanmerking genomen.
6. De door de plaatselijke kerk voor de kerkbouw te sluiten lening behoeft ten aanzien van de rentevoet, de verplichte aflossing en eventuele bezwarende bepalingen, de goedkeuring van deputaten.
7. Steunaanvragen worden gericht aan de secretaris van deputaten en moeten vergezeld gaan van:
 - a. een opgave van het zielental der gemeente;
 - b. een toegelichte aanduiding van de verwachtingen omtrent uitbreiding van het zielental;
 - c. een toelichting van de urgentie van de bouw;
 - d. een bestek, tekening en begroting van de voorgenomen bouw, alsmede een opgaaf van de kosten van de bouwgrond en van eventuele verdere bijkomende kosten;
 - e. een financieel overzicht van de laatste drie jaren en een opgave van alle fondsen en bezittingen van de plaatselijke kerk;
 - f. eventuele toelichting of nadere gegevens ter beoordeling van de aanvraag, indien deputaten dit wenselijk achten.
8. Deputaten beslissen uiterlijk zes maanden na indiening der aanvraag of de betrokken plaatselijke kerk al dan niet voor steun in aanmerking komt; zij bepalen daarbij de datum waarop de steun kan ingaan.
9. Indien meer aanvragen zijn ingekomen of zijn te verwachten dan in verband met de middelen kunnen worden toegewezen, zullen deputaten een ranglijst opstellen, waarvan de volgorde zal worden bepaald aan de hand van de urgentie (ter beoordeling van deputaten) en de datum van inzending der aanvraag.
10. In gevallen waarin deze richtlijnen niet voorzien beslissen deputaten.

Vastgelegd in de vergadering van deputaten op 8-1-1958.

De secretaris
J. de Geus.

BIJLAGE 2.

TOEZEGGINGEN TOT FINANCIËLE STEUN UIT F.S.K.

Alle toezeggingen betreffen een garantie voor een jaarlijkse uitkering van een bedrag voor rente en aflossing in geval van gebleken tekort.

De eventuele uitkering is gefixeerd op een maximum bedrag over het eerste jaar waarover de toezegging loopt en zij draagt een aflopend karakter over tien jaren, waarbij het toegezegde maximum bedrag jaarlijks met een gelijk deel wordt verlaagd, behoudens in het geval van Emmen waarin een andere regeling werd gekozen.

Plaatselijke Kerk	Maximum bedrag over eerste jaar	Totale aangegane verplichting over 10 jaren
Emmen	f 500,-	f 2.000,- ⁰⁾
Naarden	f 800,- ¹⁾	f 4.600,-
den Haag-Zuid	f 3.000,- ²⁾	f 16.500,-
Stadskanaal	f 800,- ³⁾	f 4.400,-
		Totaal f 27.500,-

Inmiddels verrichte werkelijke uitkeringen:

Emmen : f 1.000,-

Naarden: f 800,-

0) f 500,- per jaar over 5 jaren ('56 t/m '60); over '56 t/m '58 bleek tweemaal uitkering nodig. Uitkering ad f 500,- over '58 vond plaats in '59.

1) Aflopend: vermindering f 75,- per jaar.

2) Aflopend: vermindering f 300,- per jaar.

3) Aflopend: vermindering f 80,- per jaar, of wel, desgewenst eerste jaar f 1500,- en vervolgens aflopend doch met een max. totaal van f 4.400,-.

BIJLAGE 3.

KASOVERZICHT 1957

Ontvangsten:		Uitgaven:	
Jan. 1 Saldo	f 9.231,07	Mei 13 Verg. J. Groenendijk	f 89,58
Jan. 1 t/m Dec. 31		Juni 26 Retour coll. Scheveningen 2-5-'57	" 51,15
Collecten en Giften	„ 9.288,52	Okt. 2 Verg. Terminus	" 19,35
		Okt. 2 Reiskosten van dep.	" 71,-
		Okt. 14 Uitkering Emmen	" 250,-
		Nov. 9 Reiskosten J. van Heest	" 5,-
		Dec. 31 Saldo	„ 18.033,51
Dec. 31	Totalen f 18.519,59	Dec. 31	Totalen f 18.519,59

BIJLAGE 4.

KASOVERZICHT 1958

Ontvangsten:		Uitgaven:	
Jan. 1 Saldo	f 18.033,51	Jan 1 t/m dec. 31	
Jan 1 t/m dec. 31		Reis-, verblijf- en verg. kosten deputaten	f 251,40
Collecten en giften		Onkosten secretaris	" 104,63
f 8.674,29 + f 407,- :	„ 9.081,29	Onkosten voorzitter	" 126,29
Rente Spaarbank	„ 384,20	Onkosten penningmeester	" 12,35
		Apr. 14 Uitkering aan Chr. Geref. Kerk Emmen	" 250,-
		Dec. 31 Saldo	„ 26.754,33
Dec. 31	Totalen f 27.499,-	Dec. 31	Totalen f 27.499,-

Het saldo ad f 26.754,33 is aanwezig op de volgende rekeningen:

Postrekening Nr. 63.32.00	f 727,78
Hollandse Bank Unie N.V. Amsterdam. Bankboekje nr. 22.53.4	„ 8.500,—
Nutsspaarbank te Utrecht Bankboekje nr. 74.4.81	„ 17.526,55

Totaal f 26.754,33

Amsterdam, 1 januari 1959

Jac. van Heest,
penningmeester.

BIJLAGE XXXIII

art. 79

RAPPORT I VAN COMMISSIE VI (kerkbouwaangelegenheden).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft met belangstelling kennis genomen van het rapport van *de deputaten voor kerkbouwaangelegenheden*, omdat zij ervan overtuigd is, dat het hier een materie betreft, die op dit ogenblik reeds belangrijk is voor onze kerken, maar die in de toekomst nog belangrijker zal worden.

Daarom werd met leedwezen geconstateerd, dat niet alle kerken de voorgeschreven collecte voor het Fonds Steun Kerkbouw hielden.

Voorts hoorde uw commissie, dat verschillende kerkeraden, die de hulp der deputaten nodig hadden, pas in een later stadium om deze hulp verzochten. Bijzondere aandacht gaf uw commissie aan het feit, dat deputaten als gedragslijn voor hun hulp o.m. hebben gesteld, dat deputaten alleen dan tot financiële steun besluiten, als vaststaat, dat de betrokken kerk de financiële lasten binnen een redelijke termijn van b.v. tien jaar geheel kan dragen. Uw commissie heeft zich — hoe voorlopig en globaal dat ook moest zijn — getracht te verdiepen in de situaties van onze groeiende grote steden.

Een deel van onze leden komt zo ver van de bestaande kerkgebouwen verwijderd te wonen, dat steeds meer de vraag zal klemmen of de kerk niet dichterbij deze leden gebracht moet worden. Het zal misschien nog gelukken om in zulke stadsgedeelten een lokaliteit te vinden om er diensten te houden. Maar de consolidatie en uitbouw van het kerkelijke leven zullen steeds dringender gaan eisen, dat er een kerk(je) komt. De getalssterkte echter van onze kerken is veelal te gering om een gemeente te vormen, die voldoende draagkrachtig is om de zeer zware lasten, verbonden aan kerkbouw, te torsen; niet alleen in de eerste jaren, maar ook in de verdere toekomst. Uw commissie is zich levendig bewust, dat het op dit ogenblik niet mogelijk is zich een helder beeld te vormen van de eisen, die het kerkelijke leven in de grote steden en de uitbreidingsgebieden terzake van kerkbouw ons zal gaan stellen. Daarom lijkt het haar allereerst nodig, dat de classes, die toch het best in staat mogen worden geacht hun ressort te beoordelen in dit opzicht, een z.g. plancommissie gaan instellen, opdat er een meer helder beeld verkregen worde van de noodzaak en de moeilijkheden van kerkbouw.

Deputaten zijn weliswaar van oordeel, dat er nog geen reden is om de grote trom te roeren voor F.S.K., maar uw commissie is toch van oordeel, dat met grote ernst moet worden opgewekt tot getrouw collecteren en tot een verhoging van de opbrengst van deze collecten.

Resumerend stelt uw commissie de synode voor:

- de handelingen van deputaten goed te keuren en hun dank te brengen voor al hun werk;
- een schrijven te doen uitgaan tot de kerkeraden, waarin dringend wordt gevraagd trouw voor F.S.K. te collecteren en de gemeente op te wekken tot een ruime bijdrage in deze collecte, met dank voor wat in het verleden reeds bijeen gebracht werd, en in dit schrijven de kerkeraden dringend te vermanen, dat zij in hun bouwaangelegenheden toch van meetaf de deputaten zullen betrekken en niet gemachtigd zijn financiële acties in de kerken te ontplooiën, buiten F.S.K. om;
- aan de classes een schrijven te richten, waarin de synode dringend adviseert, dat zij een z.g. plancommissie zullen instellen, welke commissies de door haar verworven inzichten over de noodzaak van kerkbouw, met name in de grote steden en de uitbreidingsgebieden, aan deputaten zullen meedelen, opdat duidelijk worde welke eisen aan het F.S.K. in de toekomst gesteld zullen worden;

- d. aan deputaten op te dragen op grond van de gegevens waarover zij in de toekomst hopelijk zullen beschikken, de propaganda voor F.S.K. met kracht te voeren, waarbij gesteld worde, dat deputaten het recht zullen hebben zich op eigen initiatief met genoemde plancommissies in verbinding te stellen;
- e. de aftredende generale deputaten opnieuw te benoemen.

Gods Geest leide u.

Namens commissie VI,
H. Toorman, rapporteur.

BIJLAGE XXXIV

art. 86, 140

TOELICHTING BIJ DE INSTRUCTIE VAN DE PART. SYNODE VAN HET OOSTEN INZAKE KERK EN INDUSTRIE.

Rapport van de classis Apeldoorn in vergadering bijeen op 23 april 1958.

Waarde broeders,

Naar aanleiding van een door de kerk van Hengelo (O) op uw vergadering van 2 oktober 1957 ingediende instructie, luidende: „Verontrust door de steeds toenemende ontheiliging van de zondag, mede in verband met de plannen van het bedrijfsleven om tot invoering van een glijdende werkweek over te gaan, verzoekt de kerk van Hengelo de classis zich te bezinnen op de wijze, waarop de kerk hiertegen kan ageren en verder voor de nodige voorlichting te zorgen”, werd door de classis besloten een studiecmissie te benoemen, met de opdracht het probleem van de glijdende werkweek in studie te nemen en op de voorjaarsclassis te rapporteren.

De door uw vergadering benoemde commissie heeft de eer u het volgende rapport aan te bieden.

Rapport betreffende het vraagstuk van de automatisering en het daaraan verbonden gevaar van de glijdende werkweek en zondagsarbeid.

Om het probleem zo goed mogelijk te benaderen lijkt het ons goed eerst in korte trekken in te gaan op

het wezenlijk kenmerk van de automatisering.

In wezen is automatisering een zeer belangrijke stap op de weg naar meer effectieve beheersing van de materie. Het gaat er om de regelingsprocessen, waarvan de principes in de biologie sinds lang bekend waren, nu ook op technisch terrein toe te passen. De mens is tot de ontdekking gekomen van wat God reeds in het scheppingswerk heeft gelegd. Het zijn dan ook vooral de cybernetica („stuurkunde”, is aan het Grieks ontleend en is eigenlijk de leer van de regelingsmechanismen, iets wat zichzelf volgens een bepaald principe regelt. Machines, die deze eigenschappen hebben, noemt men cybernetische, zelfregulerende, machines) en elektronica, die hierop een grote invloed hebben gehad.

Vier facetten komen hierbij naar voren:

- a. een verdere vervolmaking van arbeids- en ontwikkelingsprocessen;
- b. een efficiënter gebruik van materialen en grondstoffen;
- c. nieuwe mogelijkheden voor verdere ontwikkeling;
- d. een hoger niveau van de menselijke arbeid.

Eerst als we weten wat automatisering eigenlijk is en de voor- en nadelen hiervan kennen, kunnen wij als christenen onze houding bepalen aangaande dit vraagstuk.

De automatisering heeft in hoofdzaak betrekking op:

- a. het werk op kantoor;
- b. het werk in de fabriek;
- c. het werk van de bedrijfsleiding.

ad a) Het is te verwachten, dat de automatisering in de administratieve sector het sterkst voelbaar zal zijn door toepassing van elektronische administratie- en rekenmachines.

Vooraf bij massa-administratie, zoals het bankwezen, belastingdienst en verzekeringsmaatschappijen, zijn er grote mogelijkheden, die ook reeds ten dele zijn verwezenlijkt.

ad b) Volledige automatisering zal bij de huidige stand van de techniek, in slechts een beperkt aantal bedrijven mogelijk zijn. Hiervoor komen alleen bedrijven in aanmerking, die

een massa- en weinig variërend produkt maken. (B.v. chemische industrie, olieraffinage, automobiel- en gloeilampenindustrie e.d.).

Onderzoekingen in Amerika hebben uitgewezen, dat $\pm 8\%$ van de totale werkgelegenheid voor automatisering in aanmerking komt.

Denkbaar is echter, dat verschillende bedrijven voor bepaalde gelijke bewerkingen van produkten, automatische machines zullen aanschaffen waarop het werk voor meerdere bedrijven wordt uitgevoerd.

ad c) Door de elektronische rekenmachines kunnen veel nauwkeurige berekeningen worden gemaakt waarop beslissingen gebaseerd kunnen worden, die foutieve of achteraf gebleken onjuiste bedrijfsvoering tot een minimum beperken (b.v. Delta-plan e.d.).

Er is zelfs een nieuwe tak van wetenschap aan het ontwikkelen de zg. *Operational Research* of *beslissingskunde*.

In de koppeling van elektronische hulpmiddelen, zoals elektronische rekenmachines, elektronische tasters en elektronische tellers, ligt het wezenlijke kenmerk van de automatisering. Hierin ligt tevens het onderscheid tussen mechanisatie en automatisering.

Immers, bij het volkomen uit de hand te maken produkt, zal men eerst de grondstof *bekijken*. Vervolgens de gewenste toestand *vergelijken* met de bestaande toestand van materialen en grondstoffen. Daarna zal de bewerking worden uitgevoerd, waarna *gecontroleerd* moet worden of het produkt geworden is zoals men het zich heeft voorgesteld.

In de mechanisatie nu is de *bewerking* (menselijke arbeidskracht) vervangen door arbeids- en aandrijvingsmachines.

Het kenmerk van de mechanisatie is dan ook de vervanging van spierkracht door combinatie van arbeids- en aandrijvingsmachines.

Er is dus één factor in het te produceren produkt weggevalen n.l. de bewerking, b.v. het *zagen* van een stuk hout.

Het *bekijken*, *vergelijken* en *controleren* moet echter nog steeds door de mens geschieden.

Nu zijn het deze drie geestelijke functies van de mens, die men tracht over te nemen.

Indien men hierin slaagt, dan pas kan men spreken van automatisering.

Zo is het kenmerk van de automatisering in tegenstelling tot dat van de mechanisatie:

- het vervangen van geestelijke vermogens (zintuigen) van de mens door de machine.

Deze machines zullen een bepaalde toestand moeten kunnen *waarnemen* (bekijken), *vergelijken* en *controleren*.

Het is het zg. *kinaestetische* zintuig, dat is het zintuig, dat berichten overbrengt naar de hersenen omtrent de bewegingen die wij maken, dat men bij de automatisering tracht na te bootsen.

In het menselijk lichaam voltrekken zich de *meest volmaakte* automatische processen.

Het is dan ook goed te bedenken, dat de meest perfecte automatische machine nooit meer kan zijn dan een gebrekkige nabootsing van het door God geschapen levend organisme in mens en dier.

Want machines, hoe enorm veel werk ze ook kunnen doen en hoe ongelooflijk snel ze ook kunnen werken, ze hebben altijd het nadeel dat ze bijzonder *dom* zijn.

Eerst moet hun alles worden voorgezegd, dan pas doen ze wat. In deze machines kan men nooit hersenen bouwen. Ze hebben geen denkvermogen en kunnen niet onderscheiden.

Het luchtafweergeschut met automatische vuurleiding haalt *elk* vliegtuig neer. Dus ook dat van de bondgenoot wanneer het eenmaal in de greep van de radar is gevangen.

Dit is de zegen, doch tevens de vloek van de automatische machine. De opgeroepen krachten kunnen zich ook richten op de vernietiging van de mens zelf.

Voordelen.

Bij de doorvoering van de automatisering kunnen vele voordelen verwacht worden b.v.:

- dat vele geestdodende werkzaamheden van de mens door de machine worden overgenomen o.a. van de man, die 1400 magneten per uur in een discusschijfmachine moet plaatsen;
- dat het voor de gezondheid en arbeidsbevrediging van de handglasblazers een weldaad is als dit werk door de machine wordt overgenomen;
- dat het als winst moet worden gerekend, als niet meer het smerige en ongezonde werk in de chemische bedrijven en olieraffinage door mensen behoeft te worden verricht;
- dat verkeersagenten niet meer in weer en wind op koude hoeken en kruispunten van de wegen het verkeer behoeven te regelen, doch hiervoor automatische stoplichten kunnen worden gebruikt;
- dat vele enorme berekeningen op nauwkeurige wijze kunnen worden gemaakt, waarop beslissingen kunnen worden genomen;

- dat het niet in de laatste plaats, juist door automatisering mogelijk zal zijn veel *noodzakelijke* zondagsarbeid te voorkomen of te verminderen.

De machine behoeft dan ook niet de vijand van de mens te zijn, doch is in vele gevallen de vriend van de mens.

Werkloosheid?

Bij velen doet zich de vraag voor of ten gevolge van de toenemende mechanisatie en automatisering een grote werkloosheid zal ontstaan. Dat deze vraag gesteld wordt is zeer begrijpelijk. Nog teveel leeft bij velen de herinnering aan de grote werkloosheid in de dertiger jaren en aan datgene wat ons in de geschiedenis wordt verhaald, aangaande de ellende in vele huisgezinnen bij de te snel doorgevoerde mechanisatie in de vorige eeuw. Teveel is toen dan ook de nadruk komen te liggen op de economische vooruitgang, waarbij de sociale gevolgen teveel zijn overgelaten aan het vrije spel van de maatschappelijke krachten.

Niet te ontkennen valt, dat ook in een verdere mechanisatie en automatisering zeer vele functies die thans door mensen worden verricht, door de machine zullen worden overgenomen. Tijdelijk kan hierdoor voor bepaalde groepen werkloosheid ontstaan.

Voor massale werkloosheid is echter geen aanleiding, aangezien door de technische ontwikkeling talloze nieuwe functies zullen ontstaan, die vervuld moeten worden.

Moet enerzijds op verlies van bestaande werkgelegenheid gerekend worden, anderzijds zal dit een geheel nieuwe bron van werkgelegenheid zijn.

Hierbij mag er op worden gewezen, dat massale werkloosheid nooit een gevolg is geweest van de technische ontwikkeling – ook in de dertiger jaren niet – doch zuiver economische oorzaken heeft.

De mechanisatie heeft in het verleden bewezen een steeds toenemende bron van nieuwe werkgelegenheid te zijn geweest, waardoor de welvaart en het levensniveau niet onbelangrijk zijn verhoogd. Nieuwe behoeften dringen zich hierdoor aan ons op, die om vervulling vragen. Het zal zaak zijn, de middelen te hebben om deze behoeften te kunnen bevredigen. Immers, de consumptie is de motor van elke economie.

Geleidelijk.

Ook door het feit, dat alles geleidelijk zal worden ingevoerd, behoeft geen grote werkloosheid gevreesd te worden.

Geleidelijk, omdat, alvorens automatische machines worden aangeschaft, deze dringend nodig zijn. Enerzijds, om de concurrentie daarmee het hoofd te kunnen bieden, anderzijds, omdat hiervoor grote kapitalen nodig zijn en het productieproces zich geheel zal moeten wijzigen.

Alleen dan zal tot automatisering worden overgegaan als economisch hiertoe de noodzaak aanwezig is. Dit laatste en de concurrentie worden voor een groot deel mede bepaald door de automatisering in het buitenland.

Niet denkbeeldig gevaar.

De automatisering houdt echter een niet denkbeeldig gevaar in zich. Immers, zoals ook de mechanisatie in de zg. eerste industriële revolutie een ingrijpende wijziging in het productiesysteem tot gevolg heeft gehad, zo zal ook de automatisering, die men wel de tweede industriële revolutie noemt, een niet onbelangrijke wijziging in het productiesysteem tot gevolg hebben. Heeft de mechanisatie reeds een zekere drang naar de instelling van ploegendiensten en gedeeltelijke zondagsarbeid tot gevolg gehad, bij de automatisering zal deze drang nog in versterkte mate toenemen.

(Voor het probleem van de ploegendienst met al de fysieke en psychische gevolgen van dien, mogen wij u verwijzen naar het onlangs door het C.N.V. uitgebrachte rapport over ploegenwerk, opgenomen in „Evangelië en Maatschappij” van oktober 1957, no. 10).

De grote investeringen, die hiervoor nodig zijn, zullen de continuering van het productieproces in de hand werken. Er zullen in een zo kort mogelijke tijd zoveel mogelijk producten van de machine af moeten komen om de sterk toenemende vaste kosten tot een minimum te reduceren. Door de snelle technische ontwikkeling zal de machine eerder economisch dan technisch versleten zijn.

Glijdende werkweek.

Vol-continu, d.w.z. dat ook de zondag in het arbeidsproces zal worden opgenomen.

Door de geleidelijke doorvoering van de automatisering, waarop reeds eerder is gewezen, wordt het gevaar versterkt, dat de glijdende werkweek en de zondagsarbeid geruisloos zullen toenemen.

Glijdende werkweek en zondagsarbeid zullen, wanneer deze eenmaal door de automatisering een bepaalde omvang hebben aangenomen, niet meer of moeilijk terug te dringen zijn.

Hiermee zal het levensritme, zoals God dat in Zijn schepping heeft vastgelegd, doorbroken worden. De zondag zal met de dagen van de week worden gelijk gesteld.

Een of twee vrije dagen in de week zullen hiervoor in de plaats komen om te rusten van de vermoeienis van de ingespannen arbeid.

Zal er van werkelijke rust sprake kunnen zijn door een vrije dag in de week?

Wij menen dit ernstig te moeten betwijfelen.

Meestal zullen er nog wel enkele karweitjes verricht moeten worden, waarvoor dan op een dergelijke dag tijd en gelegenheid is te vinden.

Ook de verleiding om van de gelegenheid gebruik te maken een extraatje bij te verdienen, is dan maar al te groot en zal maar al te graag worden aangegrepen.

Voorts zal ook, als andere gezinsleden normaal hun werk moeten verrichten en kinderen naar school moeten en ook de moeder normaal haar bezigheden heeft, het genieten van rust niet tot zijn recht kunnen komen, stel dat hiertoe een serieuze poging in het werk zou worden gesteld.

Zal er van werkelijke rust geen sprake kunnen zijn, nog erger zal het zijn met de

Zondagsheiliging.

De zondag heeft in de scheppingsorde een bijzondere plaats gekregen. De zondag is niet alleen religieus van grote betekenis, doch heeft ook grote sociale waarde voor de samenleving. Wanneer dan ook het probleem van de zondagsarbeid besproken moet worden, dan zal men beide facetten daarin moeten betrekken.

Werken en rusten moeten in hun onlosmakelijke samenhang worden gezien. Tezamen maken zij deel uit van de goddelijke levensroeping van de mens als navolger Gods.

Er is een goddelijk levensritme van arbeid en rust. Alle dagen zijn „dagen des Heren”, doch de sabbat is de dag des Heren bij uitnemendheid. De sabbat herinnert de mens er aan, dat zijn arbeid als zodanig niet de zin van het leven uitmaakt. De zin van het leven ligt in de navolging van de dienst van God in arbeiden en rusten beide. Het zijn niet de mens en zijn menselijke belangen die op de zondag prevaleren. Hij Die deze dag in Zijn scheppingsorde heeft vastgelegd, deed dit, opdat die dag aan Hem gewijd zou worden.

Daarnaast heeft God de wekelijkse rustdag, zondag, ingesteld om een onderbreking te vormen van het levens- en arbeidsritme. Zonder deze onderbreking zou de mens slaaf worden van zijn arbeid. Op deze dag zullen alle beslomeringen van het leven opzij gezet moeten worden.

Prof. Gonggrijp zegt in zijn boekje: „De sociale betekenis der Tien geboden”: „Ik aarzel niet dit stuk arbeidswetgeving belangrijker te noemen dan alle arbeidswetten bij elkaar”.

De stelling dat met een zekere regelmaat van een vrije dag in de week hetzelfde bereikt zou worden, zou de sociale betekenis van de zondag verabsoluteren.

De zondag is in de eerste plaats de dag van de gezamenlijke eredienst. Een glijdende werkweek zal de mens isoleren en belemmeren in zijn dienst aan God en in de gemeenschap der gelovigen; niet alleen in de individuele aanbidding, doch ook in en door de gemeenschap der heiligen.

Waarde voor gezinsleven.

Ook de waarde van de zondag voor het gezinsleven is van onschatbare betekenis.

Voor al in het hedendaagse leven, nu grote groepen in ploegendiensten hun arbeid moeten verrichten, waardoor in de week zelden of nooit gezamenlijk de maaltijden kunnen worden genuttigd, een ieder voor zichzelf moet bidden – het bijbellezen schiet er dan meestal bij in –, is de zondag nog de enige dag waarop het hele gezin samen kan zijn.

Samen de maaltijden gebruiken, samen bidden en danken, samen de bijbel lezen, daardoor wordt de band in het gezin verstevigd, omdat God die band legt. Een dergelijke gezinssamenleving zal zijn gunstige uitwerking hebben op de plaatselijke, regionale, nationale en internationale samenleving.

Kan de zondag niet meer gezamenlijk worden beleefd, dan zal de regelmaat in het gezinsleven, alsmede het contact tussen ouders en kinderen hieronder in ernstige mate hebben te lijden, wat ook ongunstige invloed zal uitoefenen op het geheel van onze samenleving.

Geestelijke volksgezondheid.

Aan de lichamelijke volksgezondheid wordt veel aandacht geschonken. Complete gokkerijen worden hiervoor in het leven geroepen om aan de nodige gelden te komen om de volksziekten te bestrijden en de volksgezondheid te bevorderen. Afgezien van de vraag of de middelen hiertoe aangewend altijd toelaatbaar kunnen worden geacht, is dit een lofwaardig streven.

Ook ons lichaam hebben we te bewaren en te onderhouden. Een gezond volk is een vruchtbaar volk.

Ook in de bedrijven wordt veel aandacht geschonken aan de gezondheid van het personeel. Hierin liggen immers mede de economische kracht en de rentabiliteit van de onderneming.

De hygiënische omstandigheden worden steeds verbeterd.

De veiligheid wordt zo goed mogelijk bevorderd.

Aparte bedrijfsgeneeskundige diensten en veiligheidsinspecties zijn of worden daarvoor in het leven geroepen en ingesteld. De verzuimdagen door ziekte en ongeval tracht men zo laag mogelijk te houden. Ook dit helpt mee tot het verkrijgen van een zo hoog mogelijk rendement van de onderneming.

Wat zal dit alles baten als tevens niet de geestelijke gezondheid wordt bevorderd?

Wat zal het een mens baten zo hij de gehele wereld wint en schade lijdt aan zijn ziel?

De zondag moet dan ook voor de geestelijke volksgezondheid van onschatbare betekenis worden geacht. Hierin ligt de weerbaarheid tegen de beslommingen van dit leven. Hierin ligt de kracht tegen de vermoeienissen van de arbeid.

Een volk is ziek als het niet geestelijk gezond is, al verkeert het lichaam ook in nog zo'n blakende gezondheid.

Het is dan ook in de eerste plaats de zondag, die èn als Gods dag èn als gezinsdag de geestelijke gezondheid kan bevorderen.

Zondagsrust en zondagsheiliging zijn de enige waarborgen om weer toegerust aan de arbeid te gaan. Dit alleen kan een werkelijke produktiviteitsverhoging tot gevolg hebben. De betekenis van de zondag en de plaats die deze dag in ieders leven moet innemen, zullen bij vernieuwing aan ons volk moeten worden voorgehouden.

Zondagsarbeid.

Er is tweërlei soort zondagsarbeid te onderscheiden.

Ten eerste: noodzakelijke reparatie-werkzaamheden, die uit technische noodzaak verricht moeten worden;

Ten tweede: zondagsarbeid om economische redenen, omdat anders het produktieapparaat niet rendabel kan worden gemaakt in verband met enorme kapitaalsinvesteringen en de verhoging van de produktiviteit dit noodzakelijk maakt. Veelal tracht men deze zg. economische noodzakelijke arbeid te laten verrichten onder het mom van technische noodzaak.

Gezien de betekenis van de zondag èn als rustdag èn als dag van heiliging, zou men kunnen zeggen, dat alle arbeid op zondag zonder meer moet worden afgewezen.

Dit zou echter wel een zeer goedkope manier zijn om verdere discussie uit te sluiten.

Degenen die zo redeneren, bewijzen de praktijk van het leven niet te kennen, althans aan hun leven voorbij te laten gaan.

Er zijn nu eenmaal van die werkzaamheden, die ook op zondag doorgang moeten vinden om zowel het sociale als ook het economische leven niet onmogelijk te maken.

We noemen de voedselvoorziening van de grote steden, waarvoor ook op zondag en vooral in de nacht goederentreinen moeten rijden. De gas-, elektriciteit- en watervoorzieningen, die geregeld voortgang moeten vinden, wil men het leven niet ontwrichten.

Dat dit alles tot het hoogst noodzakelijke wordt beperkt, daarvan zijn we echter niet overtuigd. Hoeveel christenen zullen er zijn, die zich realiseren, als men op zondag de gaskraan openzet of de schakelaar van het elektrisch licht omdraait, dat velen hiervoor, ook te hunnen behoeve en door hun toedoen, zondagsarbeid moeten verrichten?

Men bedenke dan ook, dat door alle zondagsarbeid zonder meer af te wijzen, anderen worden gedwongen hierdoor veelvuldiger hun plaats in het zondagsarbeidsproces in te nemen.

Alleen technische noodzakelijkheid.

Weer anderen zijn er, die alleen zondagsarbeid om technisch noodzakelijke redenen aanvaardbaar achten.

Dat zijn werkzaamheden, die om technische redenen voortgang moeten vinden om daarmee het hele produktieproces ook op de dagen van de week niet te stagneren.

B.v. hoogovens, gloeierijen e.d. Ook voor bepaalde textiel- en chemische produkten is continuering van de arbeid noodzakelijk. Voorts meent men ook reparatie-werkzaamheden in bepaalde gevallen als noodzakelijk aan te moeten merken.

Zondagsarbeid om economisch voordeel wordt van de hand gewezen. Wat dan te denken van het stichten van bedrijven, waarvan men bij voorbaat weet, dat *uit technische oorzaak zondagsarbeid zal moeten worden verricht?*

Immers het stichten van dergelijke bedrijven heeft *niet plaats om der wille van de techniek, doch heeft een zuiver economisch doel.* Hierop doorredenerend zou men kunnen zeggen dat om economisch voordeel zondagsarbeid moet worden verricht.

Wat zal onze houding moeten zijn als bepaalde bedrijven gaan automatiseren, waarvan bij voorbaat vaststaat dat om *technische redenen de zondag in geding komt?*

Ook de automatisering is *geen doel in zich zelf*, doch om daardoor *vlugger, meer en goedkoper* te kunnen produceren, waardoor uiteindelijk een *welvaartsverhoging* verwacht mag worden.

Dus ook een economische achtergrond.

Wat dan? Moet het stichten of automatiseren van bedrijven, waardoor om technische noodzaak zondagsarbeid moet worden verricht, worden afgewezen?

Zo ja, moeten dan grote werkloosheid en teruggang van ons levensniveau en van onze welvaart aanvaard worden die ook geestelijke-zedelijke ontreddering tot gevolg zullen hebben?

Zondagsarbeid werkt ontkerstening in de hand, doch dit moet evenzeer gezegd worden van grote werkloosheid.

Voldoen we dan aan onze opdracht om de aarde te bouwen en te bewaren, waartoe ook de techniek dienstig zal moeten zijn?

God heeft immers het denkvermogen in de mens geschapen, om de techniek tot ontwikkeling te brengen om Hem en de naaste daarmee te dienen.

Grote delen van de wereld leven nog in kommer en ellende. Talloze mensen sterven van de honger. Ook zij zijn onze naasten. Ook zij zijn schepselen Gods.

Twee hoofdproblemen.

Voor Nederland zal met twee hoofdproblemen rekening moeten worden gehouden:

- a. dat ons land het *dichtstbevolkte land* ter wereld is, (bevolkingsvraagstuk).
- b. dat ons land in zeer sterke mate *afhankelijk is van het buitenland*, zowel voor wat betreft de invoer van grondstoffen, als voor de afzet van produkten.

ad a Jaarlijks neemt de bevolking toe met ± 125.000 zielen.

Hiervan vragen 50 à 60.000 een plaats in het productieproces. Tevens moet worden vastgesteld, dat het aantal aan het productieproces deelnemende personen in verhouding tot de totale bevolking steeds kleiner wordt.

Enerzijds vanwege de veroudering van ons volk, anderzijds vanwege de lange duur van de opleiding van jeugdige arbeidskrachten.

Verwacht wordt dat ons land omstreeks 1970 12 $\frac{1}{2}$ miljoen inwoners zal tellen, waarvan 11 à 12% tot de 65-jarigen en ouder zullen behoren.

Het zou voor onze welvaart en ons levensbestaan dan ook funest zijn indien de ontwikkeling der techniek en de doorvoering van de automatisering zouden worden tegengehouden.

ad b Ten aanzien van onze economische afhankelijkheid van het buitenland zullen we veel, goed (kwaliteit) en goedkoop moeten produceren, willen we onze nationale zelfstandigheid, voorzover dit nog mogelijk is, kunnen handhaven en als volk een stil en gerust leven kunnen leiden.

De technische ontwikkeling tegenhouden *kan* niet, *mag* niet en *behoeft* niet.

Kan niet, omdat de nuchtere werkelijkheid gebiedt te zeggen, dat deze niet tegen is te houden. Zij zal voortgang vinden.

Mag niet, omdat hiermee Gods werk geweld zou worden aangedaan en Gods zegen voor het welzijn van de mensheid niet zou worden aanvaard. Want dat ook de techniek een gave Gods is, daarvan zijn we ten volle overtuigd.

Behoeft niet, als we de hiermee aan ons opdringende problemen en vraagstukken maar willen plaatsen onder het gezag van Gods Woord. Als we ook de techniek maar willen stellen in dienst van Hem en de naaste. Of het economische, dan wel technische problemen zijn, beide zullen beheerst moeten worden door ethische normen.

De drang naar zondagsarbeid om materieel gewin zal moeten worden tegengegaan.

De geestelijke nadelen hiervan zijn veel groter dan dat er ooit aan economisch voordeel kan worden bereikt.

Ook de overheid als regeester bij de gratie Gods, heeft hier een positieve taak te vervullen.

De „produktiviteits-nota”, oktober 1951, van de toenmalige minister zonder portefeuille, prof. dr. A. H. M. Albrechts, mede ondertekend door minister Drees, waarin om produktiviteitsoverwegingen meer zondagsarbeid wordt gestimuleerd, alsmede de invoering van de glijdende werkweek in Noordrijn-Westfalen (Duitsland), zijn tekenen aan de wand.

Ter voorkoming van zondagsarbeid zullen we van de werkelijke betekenis van de zondag in het levensritme doordrongen moeten zijn. Verder, dat ieder op de dagen van de week zich van

zijn plicht en verantwoordelijkheid bewust moet zijn en de produktiemiddelen zo doelmatig en efficiënt mogelijk zal moeten gebruiken om een zo hoog mogelijk resultaat te bereiken.

Bij het verrichten van deze arbeid zal hij moeten bedenken, dat zijn arbeid een opdracht is, die uitgevoerd moet worden. Met een dergelijk duur produktieapparaat heeft God hem over veel gesteld en zal God ook veel van hem vragen.

Het kan niet in de bedoeling van Gods schepping gelegen hebben de techniek zo te doen ontwikkelen, dat hierdoor Zijn dag in het produktieproces moet worden opgenomen.

Hierdoor zou God Zijn eigen scheppingsorde verloochenen. Laten wij het als nietige mensjes dan ook niet beter willen weten dan God in Zijn wijsheid heeft besloten en vastgesteld.

In zes dagen zal het mogelijk moeten zijn het produktieapparaat rendabel te maken en een behoorlijk levensbestaan op te bouwen.

Resumerend komen we tot de volgende conclusies:

1. In verband met de automatisering en de zg. glijdende werkweek, wordt de zondagsheiliging een vraagstuk, dat de bezinning van de kerken behoeft.
2. De Wet des Heren en Z. 38 H.C. laten ons ten opzichte van de zondagsrust geen onzeker geluid horen.
3. We hebben ernstig te waken tegen toegeeflijkheid ten opzichte van Gods gebod onder de invloed van voortgaande mechanisatie en automatisering.
4. De z.g. glijdende werkweek is voor de christen ten enenmale onaanvaardbaar.
5. We hebben al de leden der kerken van de classis Apeldoorn op te wekken tot het nalaten van niet noodzakelijke arbeid op zondag.
6. Deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid hebben er bij de regering op aan te dringen, dat christen-arbeiders, die zondagsarbeid weigeren, niet als arbeidsonwilligen worden beschouwd. Waar nodig dient het arbeidsrecht zich hierbij aan te passen.

Tenslotte stellen wij u voor uit te spreken:

de classis Apeldoorn van de Chr. Geref. Kerken, in vergadering bijeen op 23 april 1958, kennis genomen hebbende van het rapport der commissie ad hoc betreffende de opdracht der classis van 2 oktober 1957,

spreekt uit

dat zij het vierde gebod van de Wet des Heren en Z. 38 van de H.C. van harte onderschrijft ook in een tijd van mechanisatie en automatisering,

en dringt er bij de kerken van het classicaal ressort op aan,

- a. dat zij zullen toezien, dat de leden der kerk zich onthouden van niet noodzakelijke zondagsarbeid. Zowel de werkgevers als werknemers hebben zich te onthouden.
- b. dat zij haar leden opwekken een positief afwijzend standpunt in te nemen tegen zondagsarbeid, die de glijdende werkweek met zich mee brengt:
 1. vanwege het gebod Gods;
 2. vanwege de ontredde van het geestelijk-, gezins- en gemeenschapsleven, die voortvloeit uit de zondagsarbeid;

en richt zich tot de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid met het verzoek er bij de regering op aan te dringen, dat christen-arbeiders, die principieel de zondagsarbeid weigeren, niet als arbeidsonwilligen worden beschouwd en dat, waar nodig, het arbeidsrecht hierbij wordt aangepast.

De commissie voornoemd,

w.g. ds. A. Hilbers, samenroeper,
J. Brasz,
C. H. v. Weerd,
J. Mulder, rapporteur.

Januari 1958.

RAPPORT IV VAN COMMISSIE III (Kerk en industrie).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie, kennis genomen hebbende van de instructie van de particuliere synode van het Oosten en van het Westen betreffende de noodzaak van een deputaatschap „Kerk en Industrie”, meent, gelezen hebbende de toelichting, gegeven in het rapport automatisering en glijdende werkweek, als ook de toelichting gegeven door de part. synode van het Westen,

dat de vraagstukken in deze instructie aan de orde gesteld, dermate belangrijk zijn, dat een desbetreffend deputaatschap ten zeerste gewenst is en dat een plaats in het reeds bestaande deputaatschap voor diaconale en sociale aangelegenheden te overwegen is, maar dan met dien verstande, dat aan deputaten „Kerk en Industrie” een nieuwe opdracht verstrekt wordt.

Een welomschreven taak moet deze deputaten gegeven worden.

We menen, dat bestudering van en voorlichting over de gevolgen van de industrialisering van Nederland voor eigen kerkelijk leven voorop moeten staan. Deputaten behoren voor deze bestudering de vrijheid te hebben deskundigen op economisch, technisch, sociologisch en theologisch gebied, liefst uit eigen kerken, te informeren teneinde een weloverwogen advies aan de kerken te kunnen geven.

Een plaats van deze deputaten in het deputaatschap voor diaconale en sociale aangelegenheden dient alleen ter voorkoming van – wat de part. synode van het Westen opgemerkt heeft – een langs elkaar heenwerken in verwante vraagstukken. Voorshands ziet uw commissie de taak van deze deputaten in het zich bezinnen op de geestelijke gevolgen van de arbeid in het sterk gemechaniseerde en eventueel reeds geautomatiseerde produktieproces voor de werknemer. De geestelijke uitholling van de arbeider, die achter de machine gedreven wordt tot zijn dagelijks werk, moet de voornaamste zorg zijn van deputaten. Zij hebben de kerken te attenderen op de zielszorg, die aan betrokkenen bewezen moet worden.

Deputaten hebben de kerken uit de industrie centra te wijzen op hun roeping t.o.v. de migranten. Deputaten hebben kerken ten plattelande, waar de industrie zich vestigt, de grote moeilijkheden voor te houden die ontstaan bij omschakeling op een ander arbeids- en levenspatroon.

T.a.v. het vrijetijdsprobleem hebben deputaten de kerken te wijzen op de gevaren van wereldlijking, die onvermijdelijk verbonden zijn aan de personeels- en ontspanningsverenigingen, die zich in de bedrijven gevormd hebben.

In verband met het ploegensysteem hebben deputaten zich te bezinnen op de wijze, waarop door de ploegenarbeiders deelgenomen kan worden aan kerkelijke activiteiten. Daar het ploegensysteem het thuisfront van de arbeider ingrijpend wijzigt, hebben deputaten zich te bezinnen op de taak die de kerken t.o.v. de betrokken gezinnen hebben.

Ook hebben deputaten, daar de ontkerkelijking in de sector van de werknemers in het produktieproces het grootst is, zich te beraden op adviezen aan kerkeraden, waarin wegen besproken worden, die dienen tot stimulering van de kerkelijke en geestelijke belangstelling.

Deputaten hebben de bijbels reformatorische roepingsgedachte in het in gehoorzaamheid vervullen van de dagelijkse arbeid en in het in persoonlijke verantwoordelijkheid aanvaarden van de plaats die God ons wijst in het maatschappelijke leven, te propageren en te verbreiden.

De bijbelse hoedschap aangaande de verhouding tot de medemens in het sociale leven moet niet minder geaccentueerd worden.

Het deputaatschap voor diaconale en sociale aangelegenheden heeft op instigatie van deputaten „Kerk en Industrie” zich eventueel in samenwerking met andere kerken te richten tot directies van bedrijven, die continu werken. De zondagsheiliging moet voorwerp van voortdurende zorg zijn van dit deputaatschap.

Uw commissie heeft met belangstelling kennis genomen van het rapport: automatisering en glijdende werkweek. De commissie is van oordeel, dat de conclusies van het rapport aanvaard moeten worden, terwijl de uitbreiding van conclusie 6 uw commissie gewenst voorkomt, als hierbij maar niet vergeten wordt wat het rapport zegt, dat christenarbeiders die zondagsarbeid weigeren, niet als arbeids-onwilligen mogen worden beschouwd.

Het arbeidsrecht heeft zich hierbij aan te passen, zegt het rapport. Uw commissie zal het op prijs stellen dat deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid de regering op deze zaak attenderen.

Samenvattend meent uw commissie u te kunnen adviseren:

I. De instelling van een deputaatschap „kerk en industrie” moet noodzakelijk worden geacht.

- II. In de lijn van de part. synode van het Westen lijkt uw commissie een uitbreiding van het deputaatschap voor diaconale en sociale aangelegenheden – een uitbreiding, die dit deputaatschap zelf wenst, gezien het gevaar van langs elkaar heen spreken in sociale aangelegenheden, – aanbevelenswaardig. Het aantrekken van bevoegde krachten op economisch, technisch, sociologisch en theologisch gebied teneinde te komen tot weloverwogen adviezen aan de kerken, is noodzaak.
- III. De opdracht aan deputaten „kerk en industrie” dient uit te spreken, dat zij de geestelijke belangen van de kerkleden, die in het produktieproces hun plaats innemen, voor alles behartigen. De arbeid als roeping tegenover de Grote Opdrachtgever, en daarom tegenover de medemens en de samenleving, dient naar bijbels reformatorisch besef verlevendigd te worden.
- IV. Het deputaatschap heeft te ijveren voor het handhaven van de zondagsrust in de maatschappelijke sector en wegen te zoeken waardoor de zondagsheiliging naar luid van het 4e gebod en Z. 38 H.C. betracht wordt. Het gevaar van de glijdende werkweek heeft het deputaatschap onder ogen te zien. Uw commissie acht het invoeren van de glijdende werkweek in het bedrijfsleven een ernstige overtreding van de inzettingen des Heren en meent dat, in samenwerking met andere kerken die niet-noodzakelijke zondagsarbeid afwijzen, met directies van bedrijven die tot de glijdende werkweek overgaan, gesproken dient te worden.
- Bovendien hebben deputaten „kerk en industrie” zich – eventueel door middel van deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid – in verbinding te stellen met die overheidsinstanties (bijv. arbeidsinspectie), die regelingen treffen inzake zondagsarbeid.

Uw vergadering de leiding des Geestes toewensend,

Namens commissie III,
A. Hilbers, rapporteur.

BIJLAGE XXXVI

art. 92

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAEL.

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde kerken, vergaderende te Rotterdam, september 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israel hebben de eer u het volgende rapport aan te bieden betreffende hun arbeid sinds de synode van 1956:

A. Deputaten.

De samenstelling van het college van deputaten heeft enige verandering ondergaan ten gevolge van het besluit der gen. synode 1956 betreffende „generale deputaten”. De part. synode van het Noorden verkoos in de plaats van ds. M. Drayer tot deputaat ds. W. Meijnhout en de part. synode van het Oosten benoemde ds. R. Slofstra in de plaats van ds. D. Biesma jr. Ds. J. van Dijken alsmede zijn secundus ds. A. W. Drechsler verlieten het ressort van de part. synode van het Westen. In hun plaats werden door deze synode benoemd resp. ds. A. H. Schippers (primus) en ds. J. de Vuyst (secundus). De secundus-deputaat ds. S. van der Molen verliet eveneens deze synode. Hij werd vervangen door ds. M. S. Roos.

Sinds de vergaderingen van de part. synodi-1959 is het college van deputaten als volgt samengesteld:

voor de part. synode van het Noorden:	ds. W. Meijnhout	sec. ds. P. N. Ribbers
	ds. K. J. Velema	sec. ds. A. Ponstein
voor de part. synode van het Oosten:	ds. R. Slofstra	sec. ds. W. Ruiten
	ds. K. G. van Smeden	sec. ds. J. H. Carlier
voor de part. synode van het Westen:	ds. L. S. den Boer	sec. ds. M. S. Roos
	ds. A. H. Schippers	sec. ds. J. de Vuyst
voor de part. synode van het Zuiden:	ds. M. van der Klis	sec. ds. H. C. van der Ent
	oud. G. J. Ornstein	sec. oud. A. A. de Lange

voor de generale synode als 1ste secretaris: ds. M. Drayer
als 2de secretaris: ds. K. J. Velema
als 1ste penningmeester: ds. D. Biesma jr.
als 2de penningmeester: A. van den Hooff
als adviseur: prof. dr. B. J. Oosterhoff.

B. Zendende kerk.

In voortreffelijke harmonie werd met de kerkeraad van Groningen samengewerkt. Er is in de gemeente Groningen een warme belangstelling voor het werk van de evangelieverkondiging onder Israel. De vergaderingen van kerkeraad en deputaten werden voor de kerkeraad bijgewoond door een tweetal gedeputeerden nl. ds. Joh. Prins en oud. I. Veldstra.

C. Vergaderingen.

Sinds de synode van 1956 werd negenmaal vergaderd, nl. 5 nov. 1956, 4 jan., 5 april en 18 okt. 1957, 6 jan. en 10 juni 1958, 28 jan., 13 mei en 23 juli 1959. Voorts werd op 1 april 1957 een vergadering gehouden met de studenten van de Theol. School en andere genodigden. De voor spoedeisende gevallen ingestelde commissie van uitvoering vergaderde tweemaal, nl. 14 aug. 1957 en 10 april 1958. Indien mogelijk woonde ds. Boertien deze vergaderingen bij om de aan de orde gestelde zaken mondeling toe te lichten.

D. Financiën.

Het totaal der ontvangsten bedroeg over de jaren 1956, 1957 en 1958 resp. f 17215,01, f 23958,91 en f 20991,49. De teruggang van het jaar 1958 is niet te wijten aan mindere opbrengst van de collecten (deze stegen zelfs van f 13241,52 in 1957 tot f 14486,44 in 1958) maar aan het wegvallen van enkele bijzondere inkomsten. Het totaal der uitgaven bedroeg over voornoemde jaren resp. f 15340,97, f 19296,93 en f 18013,96. Het kapitaal, dat per 31 dec. 1955 f 31637,- bedroeg, is gestegen tot f 39441,18, waarvan ruim f 32000,- rentegevend is belegd. Het stemt tot grote dankbaarheid, dat de liefde tot deze tak van arbeid in het Koninkrijk Gods steeds meer uitdrukking vindt in de stijgende offervaardigheid. In 1953, het laatste jaar vóór de uitzending van ds. Boertien, bedroegen de inkomsten ruim f 7000,-, nu bijna het drievoudige!

Met dank mag ook worden geconstateerd dat het besluit van de vorige synode om op beide paasdagen voor de evangelieverkondiging onder Israel te collecteren, een gunstige uitwerking heeft gehad. In voornoemde jaren bleven resp. slechts 14, 8 en 11 kerken in gebreke deze collecte te houden.

E. Voorlichting.

Inzake de voorlichting die deputaten behoeven voor hun arbeid, zij verwezen naar hun vroegere rapporten. Ook gedurende deze periode hebben zij geen conferenties bezocht. Wel hebben ds. Boertien en Schw. Lina Engelmann enkele conferenties etc. bezocht, waarvan zij deputaten rapport boden, o.a. te Kopenhagen, Würzburg, München, Bazel, Bremerhaven, Hamburg, Edinburgh en Emden.

F. Opleiding.

Deputaten hebben in hun vorig rapport reeds meegedeeld, dat zij alle medewerking verleenden aan de plannen van ds. Boertien om het doctoraal-examen in de semitische taal- en letterkunde af te leggen. Met grote waardering mogen zij nu melding maken van het feit, dat dit examen op 13 maart 1959 met goed gevolg is afgelegd aan de Stedelijke Universiteit van Amsterdam. Gelet op de omvangrijke arbeid van ds. Boertien te Hamburg e.o. waaraan hij zich met de inzet van zijn ganse persoon geeft, waarden deputaten het ten zeerste, dat ds. Boertien zijn studie heeft voortgezet, die zowel voor de huidige praktijk als voor de toekomst van het werk van de grootste betekenis is. In tegenstelling tot de heidenen, die de Schriften nimmer hebben gekend, heeft Israel de Schrift de eeuwen door gelezen en uitgelegd op een eigen wijze. Voor de benadering van en het gesprek met Israel is het van niet te onderschatten betekenis, dat ds. Boertien zich tot een deskundige van formaat ontwikkelt. Ter voltooiing van zijn studie heeft ds. Boertien reeds verschillende besprekingen gevoerd, die hopelijk zullen leiden tot een spoedige promotie. Zowel deputaten als de Ierse kerk hebben alle medewerking toegezegd. Een studie-verblijf in Jeruzalem is daarbij zeer gewenst, daar allerlei studie-materiaal slechts daar in voldoende mate voorhanden is.

Overeenkomstig het besluit van de vorige synode, dat deputaten „diligent dienen te zijn voor de toekomstige bezetting van het terrein”, (Acta 1956, art. 163) hebben deputaten zich

beraden over de wijze waarop zij aan dit besluit konden voldoen. In overleg met de professoren Kremer en Oosterhoff hebben zij 1 april 1957 een vergadering belegd met de studenten van de Theol. School en enkele dienstdoende predikanten, die daartoe waren geconvoceerd. Op deze vergadering sprak ds. Boertien over de opdracht t.a.v. Israel in het algemeen en over zijn werk te Hamburg in het bijzonder. Voorts vertelde prof. Kremer een en ander over de gang van zaken die tot deze arbeid heeft geleid. Aan de dringende oproep zich te bezinnen over de vraag of hier geen persoonlijke roeping zou gevonden kunnen worden, gaf naderhand een der studenten gehoor. Zodoende zijn deputaten in contact gekomen met ds. W. Steenbergen van Meppel. Uiteraard was het niet mogelijk bindende afspraken te maken. Van enigerlei binding is wederzijds geen sprake. Ds. Steenbergen heeft toegezegd zich in zijn studie te zullen specialiseren in de richting van de evangelieverkondiging onder Israel en geniet daarbij enige steun van deputaten.

G. Arbeidsterrein.

Onder verwijzing naar hetgeen in hun vorig rapport (Acta 1956, bijlage XLIX sub G) is gezegd ten aanzien van de „verhouding Hamburg-Nederland-Ierland”, de „Algemene situatie voor het werk in Duitsland”, de „Algemene situatie van de Joden in Duitsland” willen deputaten ditmaal volstaan met het releveren van enkele zaken betreffende de positie van de Jerusalem-Kirche, uiteraard in verband met het werk waarvoor ds. Boertien werd uitgezonden.

Reeds in het voorgaande rapport werd erop gewezen, dat de wederopbouw van de gemeente veel tijd en werkkraft van ds. Boertien vergde. Gezien alles wat deze gemeente sinds 1933 had doorstaan, was het niet verwonderlijk. Met hart en ziel heeft ds. Boertien zich gegeven om de gemeente zo op te bouwen dat zij weer als vanouds zou functioneren als basis- en opvangcentrum voor het werk. Hierbij is wel heel duidelijk geworden, dat de Jerusalem-Kirche meer van de Hitlertijd geleden heeft dan vermoed kon worden. Tevens kwam al meer aan het licht dat de confessionele ruggegraat uitermate zwak was. Dit heeft de arbeid van ds. Boertien ten zeerste verzwaaard. Deputaten prijzen het met name in hem dat hij daarbij zijn eigenlijke werk: de verkondiging van het Evangelie onder Israel, niet uit het oog heeft verloren door op te gaan in het weliswaar zeer noodzakelijke maar voor hem niet primaire gemeentewerk. Het contact met Joodse mensen was hem veelal een verademing. Uit de rapporten die zij regelmatig ontvangen, is het deputaten wel duidelijk geworden, dat ds. Boertien, zonder op goedkope successen uit te zijn, vele goede en ook gezegende contacten in de loop van deze jaren heeft gehad, met name onder die Joodse mensen, die voorgoed of tijdelijk uit de staat Israel terugkeren naar Duitsland. Helaas, zijn verreweg de meeste contacten slechts van tijdelijke aard. Het is echter wel zeer opmerkelijk, dat juist deze mensen veel vrijer en opener ten opzichte van het Evangelie staan, dan de niet-Israëliische Joden. Dit is wel gebleken uit publikaties over het werk van ds. Boertien in de Joodse pers, alsmede uit de uitnodigingen tot spreekbeurten en gesprekken, die hij uit Joodse kringen ontvangt. Gelijk evenwel ook reeds in het voorgaande rapport werd opgemerkt: een wonderboom mag niet verwacht worden. Was de Jerusalem-Kirche vóór de Hitler-tijd een van de rijkst gezegende zendingsposten, ook toen waren volgens dr. Frank bekeringsuitzonderingen. Gelukkig mag daarvan ook nu gewag worden gemaakt! Met grote voorzichtigheid gaat ds. Boertien te werk en accepteert hij zonder meer niet alles wat zich daartoe aandient.

Om de Jerusalem-Kirche in allerlei opzicht sterker te maken had ds. Boertien aanvankelijk wel oor voor de pogingen van de Reformierte Gemeinde van Hamburg, welke kerkgebouw in de oorlog werd verwoest, om het kerkgebouw van de Jerusalem-Kirche over te nemen (en definitief te restaureren), waarbij dan het speciale werk van de Jerusalem-Kirche in begrepen was. Ook de Ierse kerk voelde er wel voor. De tegenstand in de gemeente, met name in de kerke-raad, was echter van die aard (sterke Lutherse invloeden kwamen daarbij aan het licht), dat Ds. Boertien uiteindelijk adviseerde deze pogingen af te wijzen, waarbij ook het geestelijk „gehalte” van de Reformierte Gemeinde een niet onbelangrijke rol speelde.

Toen de Ierse kerk na de oorlog het geheel geruïneerde werk te Hamburg weer aanvatte, geschiedde dat in de verwachting, dat de Joodse gemeenschap zich wel in zulk een mate zou herstellen, dat er arbeidsmogelijkheden, zij het niet zo rijk als in de tijd van dr. Frank, voorhanden zouden zijn. Deze verwachting is tot nu toe niet in vervulling gegaan. Terwijl de gemeente in sterke mate veroudert, is er geen toevoer van jonge mensen. Deze is, menselijker wijze gesproken ook niet te verwachten. Toen ds. Boertien dan ook bekend werd met plannen van de Evangelisch-lutherischer Zentralverein für Mission unter Israel, die tot nu haar werk alleen in Zuid-Duitsland (München) had, om een predikant te benoemen, die tot taak krijgt de „propaganda” in de Lutherse kerken te verzorgen en zich in Hamburg zal vestigen om vandaar uit zijn werk te doen in Hamburg en omgeving, heeft hij zowel de Ierse kerken alsook de deputaten daarvan in kennis gesteld en de vraag voorgelegd of het in dat geval nog verantwoord geacht

kan worden dat buitenlandse kerken dit werk in Hamburg voortzetten met grote offers, nu de inheemse kerk dit werk zelf kan en waarschijnlijk ook wil doen. Voortzetting door buitenlandse kerken zou betekenen, dat naast het Lutherse werk de isolatie, waarin de Jerusalem-Kirche zich thans bevindt, nog groter zou worden. Gezien de historie van nu meer dan 110 jaar, was een beslissing in dezen voor de Ierse kerk niet gemakkelijk. De Ierse Mission Board had echter voldoende oog voor de realiteit. Zij besloot daarom onderhandelingen te openen, die momenteel nog gaande zijn, maar die naar alle waarschijnlijkheid tot resultaat zullen hebben, dat er een vereniging van de Jerusalem-Kirche met de Lutherse kerk tot stand zal komen, waarbij de Jerusalem-Kirche een speciale positie zal innemen als Anstaltskirche van het diaconessen-huis. Dit zal uiteraard betekenen, dat zowel de Ierse Mission Board als de deputaten hun aandacht op een ander arbeidsterrein moeten richten.

Van meet aan is Hamburg als „springplank” beschouwd om later elders, zo mogelijk in de staat Israel (o.a. Acta 1956, bijlage XLIX sub G ten 6de) te gaan werken. Naast de genoten theoretische toerusting heeft ds. Boertien een rijke praktische vorming in Hamburg ontvangen, waarvan de waarde moeilijk overschat kan worden. De vele contacten die hij in Hamburg heeft gevonden (er kan haast gesproken worden van „wereldwijde” contacten!) zijn en blijven van grote betekenis. Deputaten zijn overtuigd, dat de Here indertijd kennelijk de weg naar Hamburg wees, niet het minst om ook deze praktische vorming aan Zijn dienstknecht te geven. Arbeidsmogelijkheden waren er, al waren de perspectieven geringer dan eerst gedacht en gehoopt werd. Het Woord is gezaaid, de oogst zal komen, ook in Hamburg! Met grote dank voor hetgeen verricht mocht worden, hebben uw deputaten in de gang van zaken een aanwijzing mogen opmerken, dat zij met vrijmoedigheid uitvoering konden geven aan het besluit van de vorige synode „zich eventueel te richten op arbeid in de staat Israel” (Acta 1956, art. 163 sub 3).

Vermeld zij voorts nog, dat uw deputaten dr. Frank hartelijk hebben gefeliciteerd toen hij 6 maart jl. zijn honderdste verjaardag mocht vieren. Ter gelegenheid hiervan is onder redactie van ds. Boertien en Pastor Weber een „Festschrift” uitgegeven onder de titel „Freuet euch mit Jerusalem, ein Grusz zu seinem 100. Geburtstag am 6. März 1959 für Dr. Arnold Frank, Pastor an der Jerusalemkirche zu Hamburg 1884-1938.”

Tenslotte maken deputaten nog met grote dankbaarheid gewag van de steun die ds. Boertien geboden wordt door de beide „Gemeineschwesteren” Caroline Heissner en Lina Engelmann.

H. Israel.

Tijdens de behandeling van hun rapport door de gen. synode 1956 konden uw deputaten mededelen, dat er, blijkens toen juist ontvangen berichten, zich een mogelijkheid voordeed het reeds door de synode-1953 gestelde ideaal „dat onze kerken in de toekomst in staat zullen zijn een zendingsarbeider naar de staat Israel te zenden” in vervulling te doen gaan (Acta 1953, bijlage XLIX; Acta 1956 art. 163). Deputaten verzochten vrijheid om deze mogelijkheid te onderzoeken, wat door de synode werd toegestaan. Zij kunnen u nu rapporteren, dat bij nader onderzoek gebleken is dat de bedoelde zendingspost te Haifa, uitgaande van de British Society for the Propagation of the Gospel among the Jews, op de Karmel gelegen, niet dat perspectief bood, dat wenselijk werd geacht. De opzet en de aard van het daar verrichte werk bleken van die aard te zijn, dat het eerst na diepgaand onderzoek ter plaatse verantwoord zou zijn, op deze aanbieding in te gaan.

Daar – gelijk sub F reeds werd gerapporteerd – het plan bestond, dat ds. Boertien ten behoeve van zijn studie enige tijd in de staat Israel zou verblijven, waaraan dan tevens de oriëntatie betreffende het „zich richten op arbeid in de staat Israel” zou verbonden worden, besloten deputaten voorlopig niet op deze aanbieding in te gaan.

Ditzelfde kan gezegd worden van een latere aanbieding van de zijde van de Ierse kerk om in Beirouth (Libanon) te gaan werken in de „Jewish mission”, waar momenteel een Ierse predikant werkt, die binnenkort met emeritaat gaat. Ook deze mogelijkheid om een nieuw en geschikt arbeidsterrein te vinden, zal eerst ter plaatse moeten worden onderzocht.

Overeenkomstig het reeds genoemde besluit van de vorige synode was de aandacht der deputaten in de eerste plaats gericht op de staat Israel, zodat andere suggesties, die deputaten ontvingen, als: Italië, Zuid-Frankrijk, Brazilië, voorshands in reserve werden gehouden. Hierbij werd hun aandacht met name gevestigd op eventuele arbeid onder de studenten, een nog braakliggend terrein, dat echter van het grootste belang is gezien de positie, die dezen later onder hun volk zullen innemen. De opzet die deputaten zich voorstelden, was als volgt: tijdens het reeds meermalen genoemde studieverblijf in Jeruzalem zou een begin gemaakt worden met het werk onder de studenten, waardoor een serieuze terreinverkenning mogelijk werd. Na verloop van tijd zou dan beoordeeld kunnen worden of dit werk inderdaad perspectieven bood. Ook als dit laatste niet het geval zou zijn, zou de mogelijkheid om het Joodse volk grondig te

leren kennen een uitstekende introductie betekenen voor elk arbeidsterrein, dat dan waar ook ter wereld gevonden zou worden.

De grote moeilijkheid evenwel bij de realisering van dit programma ligt niet in de oriëntatiemogelijkheden, maar in de mogelijkheden om iets blijvends op te bouwen indien de voorgenomen oriëntatie daartoe perspectieven biedt. De Israelische regering laat immers geen andere „zendingen” toe dan de sinds lang in het land gevestigde, zodat er op de een of andere manier moet worden samengewerkt met een bestaande instantie. Er werken in Israel een 200 zendingen, waarvan echter slechts weinigen verantwoord werk verrichten. De aanpak van vele zendingen in Israel leidt slechts tot vervreemding tussen Christenen en Joden. Men maakt de Christenen tot een corpus alienum in het eigen volk. Een zeer vooraanstaand Israeliër gaf als zijn oordeel ds. Boertien te kennen, dat de meeste zendingen de mensen beroven van hun bewustzijn Jood te zijn. Deze werken dan als zodanig tegen de staat Israel. Maar, voegde hij eraan toe: wanneer men Christen-jood is en daarbij „jood” niet doorstreept, staan we er heel anders tegenover. Men moet niet proberen Israel te assimileren, maar als Israel te respecteren. Een Israel-kenner als ds. Max Enker schreef dienaangaande ontstellende dingen. In een artikel opgenomen in het orgaan van de Nederlandse Ver. van Joodse Christenen „Hadderech” (dec. 1957) staat te lezen: „Er is aan de ene kant een sterke geestelijke openheid in brede lagen van de bevolking aanwezig. Deze openheid betekent echter niet, zoals sommige zendingen het in hun berichten naar buiten voorstellen, dat tienduizenden Joden ongeveer op het punt staan tot het Christendom over te gaan. Het Christendom, als een Westers cultuurverschijnsel wel te onderscheiden van het Evangelie, is het juist, wat hen ondanks alle openheid van een nadere kennismaking juist ook met het Evangelie weerhoudt..... er is in de loop der geschiedenis zoveel Joods bloed in de naam van Christus vergoten, dat de Jood zonder meer daar doorheen het bloed van het kruis niet meer zien kan. Daarom kan de momenteel aanwezige openheid voor religie in het algemeen ook zeker door de zending in Israel, hoe welgemeend ook, met haar traditionele methoden niet bereikt worden. De zending komt immers niet zozeer als vertegenwoordiger van het Evangelie van de Joodse Messias Jezus, maar als representant van de een of andere soort Westers Christendom.” Ds. Enker wijst er vervolgens op „hoe droevig de werkelijkheid van het Christelijke zendingswerk in Israel – met een heel enkele gunstige uitzondering – er uit ziet”, en vertelt, dat juist één van deze gunstige uitzonderingen hem als zijn overtuiging te kennen gaf, dat „de meeste hier werkende zendingen diep in hun hart anti-semieten zijn”. Terwijl nog nooit in de geschiedenis van het Joodse volk sinds de dagen van Jezus de Tenach zo is bestudeerd als tegenwoordig op de scholen van Israel gebeurt, en met name de jongeren veel dichter bij het Oude Testament leven dan bij de na-bijbelse traditie, komt Ds. Enker tot de conclusie: „Er moet toch wel een fundamentele fout schuilen in de houding van de tientallen Protestantse zendingen in Israel, indien men hun boodschap niet slechts unaniem afwijst, maar zelfs die enkelingen die haar willen aanvaarden, met verachting bejegen.”

Het bovenstaande zal duidelijk gemaakt hebben, dat de vraag van de noodzakelijke en onvermijdelijke samenwerking, de deputaten zwaar heeft gewogen. Identificatie met het tot dusver bestaande moet evenzeer vermeden worden als algehele isolatie van het bestaande. Met grote dank aan de God Abrahams, Isaäks en Jacobs, mogen uw deputaten u rapporteren, dat Hij in Zijn trouw wegen geopend heeft in deze voor hen eerst zo gecompliceerde en ondoorzichtige situatie.

Door bemiddeling van Rev. John Thompson, convener van de Ierse Jewish Mission Board, kwamen deputaten via ds. Boertien in contact met Miss Jocelyn Logan, lid van de Ierse kerk, uitgezonden naar Israel door deze kerk en werkzaam in Jaffa als lerares aan de Schotse lagere en middelbare school. Deze dame, die als secretaresse van de United Christian Council in Israel fungeert, attendeerde op de mogelijkheid voor ds. Boertien benoemd te worden tot full-time secretary dezer Raad. In de United Christian Council in Israel werken een achttien kerken en zendingsorganisaties samen (tezamen de ongeveer 2000 Protestanten omvattend die in Israel wonen!). Deze Raad is bij geen enkele internationale organisatie aangesloten en bedoelt alleen een vorm van samenwerking te vinden tussen de verschillende protestantse kerken en zendingsorganisaties, die thans te veel langs elkaar heen werken om zo, onder de zegen des Heren te komen tot de planting van inheemse kerken. De full-time secretary zal hierin een leiding gevende positie bekleden. Voorts wordt van hem verwacht, dat hij onder de studenten zal werken (dus overeenkomstig de aanvankelijke opzet der deputaten) en vooral ook het literatuurwerk zal verzorgen, waaraan grote behoefte bestaat in Israel. De uiteraard financieel-zwakke Raad heeft op zich genomen voor de huisvesting van het gezin Boertien te zorgen. Zijn salariering komt voor rekening van uw deputaten. In een onderhoud, dat zij onlangs met Rev. Thompson hadden, ontvingen zij de toezegging, dat de Ieren in elk geval het eerste jaar daarin zullen bijdragen en nu de Ierse kerk zich van Hamburg gaat losmaken, waarschijnlijk ook in de toekomst hun steun zullen verlenen. Op deze wijze zal het mogelijk zijn in overeenstemming met het besluit van de vorige Synode (Acta 1956, art. 163 sub 4de) „te blijven binnen het raam van

de mogelijkheden, geboden door de beschikbare financiën gezien de draagkracht der kerken”.

Onder voorbehoud van uw goedkeuring hebben zendende kerk en deputaten besloten aan ds. Boertien vrijheid te verlenen zich met de genoemde United Council in verbinding te stellen. Deputaten zijn van mening dat in dezen vooral het accent moet vallen op de ongedacht geboden mogelijkheid van veelzijdige oriëntatie, die geen isolatie betekent ten opzichte van de huidige stand van zaken en tevens het gevaar van identificatie ten zeerste reduceert. Er zal ontzaglijk veel geduld nodig zijn om dit werk te doen, waarvan een opvolger wellicht pas de vrucht zal zien. Maar de relatie via de persoon van ds. Boertien met voornoemde Raad maakt de zozeer gewenste en van Israels God begeerde arbeid in Israel mogelijk, gelijk tot nu toe de relatie met Ierland de arbeid in Hamburg mogelijk maakte, terwijl ds. Boertien niet belast is met de voorgeschiedenis van de huidige situatie in Israel en een betrekkelijk zelfstandige positie kan opbouwen.

I. Activering.

De activering der kerken voor de evangelieverkondiging onder Israel is steeds een belangrijk agendapunt voor uw deputaten. Op velerlei wijze hebben zij ook in de voorbijgaande periode gepoogd tot doelbewuste activering te komen.

Een van de belangrijkste middelen daarbij is wel de uitgave van het tweemaandelijks blaadje „Vrede over Israel”. Dit blaadje wordt in een oplage van 8000 exemplaren in de kerken verspreid. De stijging der inkomsten is voor een niet onbelangrijk deel aan deze verspreiding te danken. De kerken moesten rijp gemaakt worden voor dit werk. Daarom kon niet volstaan worden met verzending alleen aan hen, die zich als abonné lieten inschrijven. Wel heeft het geruime tijd geduurd eer de adressen van hen aan wie het blaadje wordt verzonden, bekend waren ten gevolge van een aanvankelijk onjuiste en al te optimistische opzet en van het personeelstekort waarmede de drukker te kampen had, maar momenteel is de adressen-administratie in orde en binnenkort hopen deputaten een beroep op de kerkeraden te doen om correspondenten te benoemen c.q. de zendingscommissies in te schakelen zodat een vaste kern van abonnees kan worden gevormd. Deputaten zijn echter van oordeel, dat het maken van „winst” uit de „propaganda” niet de hoofdzaak mag zijn en vragen zich af of de kerken al zo „rijp” zijn, dat volstaan kan worden met het zenden alleen aan abonnees. Volledigheidshalve zij opgemerkt dat ook aan de Old en de Free Chr. Ref. Church is aangeboden, met verzoek een collecte te houden, zoveel exemplaren te zenden als nodig waren om heel de gemeente te bereiken. Verschillende van deze kerken zijn op dit aanbod ingegaan.

Op verzoek van een der part. synoden hebben deputaten zich ook beraden op de combinatie van de uitgaven „Uw Koninkrijk Kome”, „Vrede over Israel” en „De Frontlinie”. Afgevaardigden van de betrokken deputaatschappen hebben daarover 1 dec. 1958 te Amersfoort vergaderd, maar konden niet tot een eenstemmig advies komen. Gezien de beslissende stem, die de deputaten voor de buitenlandse zending, krachtens de positie van hun uitgave, in dezen hadden, besloten deputaten deze zaak voorshands open te laten, hoewel zij voor het merendeel aan een zelfstandige uitgave de voorkeur gaven. Van genoemde deputaten werd later bericht ontvangen, dat zij combinatie afwezen.

Een tweede middel om de liefde tot de zaak van Israel te versterken is het houden van tournees door ds. Boertien. In verschillende gemeenten heeft ds. Boertien – al of niet met toelichting van dia's – op deze tournees gesproken en kunnen constateren dat de liefde tot het werk voor Israel toeneemt. Voorzover mogelijk sprak hij ook op verschillende zendingsdagen, waar steeds een goede aandacht is voor zijn werk. Het verheugt deputaten dat op deze wijze het besef van de opdracht tot deze arbeid verlevendigd wordt. Deputaten zijn ook dankbaar dat praktisch op elke zendingsdag een plaatsje wordt ingeruimd voor de evangelieverkondiging onder Israel.

Door middel van de classicale correspondenten pogen deputaten contact te leggen en te onderhouden met de classes en zo met de kerkeraden. Helaas is niet elke classicale correspondent even actief. Om de activiteit te stimuleren en enige leiding in dezen te geven hebben deputaten in samenwerking met de deputaten voor de buitenlandse zending een vergadering met deze correspondenten belegd, die 19 okt. 1957 te Amersfoort werd gehouden, waar de secretarissen van beide deputaatschappen, alsmede dr. Goslinga en ds. Boertien refereerden.

Tenslotte zij nog melding gemaakt van de bibliotheek die door uw deputaten in stand wordt gehouden ten behoeve van de studenten aan de Theol. School. Telken jare wordt de bibliotheecaris, prof. Oosterhoff, in staat gesteld op bescheiden wijze deze bibliotheek, die uiteraard een zeer gespecialiseerd karakter heeft, uit te breiden.

J. Orde voor de evangelieverkondiging onder Israel.

Met het oog op de beschikbare tijd voor de behandeling van de concept-„Orde voor de evangelieverkondiging onder Israel” ter vorige synode hebben deputaten de beide voorgestelde con-

cepten teruggenomen met de bedoeling op de volgende synode opnieuw een verzoek tot vaststelling in te dienen (Acta 1956, art. 211), waartoe genoemde concepten in het boek der Acta werden opgenomen (idem, bijlage XLIX, blz. 214-217).

Overweging van de toen reeds gemaakte opmerkingen heeft deputaten geen aanleiding gegeven wijzigingen in de ingediende concepten aan te brengen, met uitzondering van art. 20 van concept A, dat in overeenstemming dient te worden gebracht met het besluit van de gen. synode ook een 2de secretaris te benoemen:

De generale synode benoemt de secretaris en penningmeester van het deputaatschap met hun secundi.

Voor de tekst van voornoemde concepten zij verwezen naar de Acta van de generale synode 1956, blz. 214-217.

K. Voorstellen.

Uw deputaten stellen u het volgende voor:

- 1ste: de synode benoeme opnieuw generale deputaten nl. de secretaris en de penningmeester met hun secundi, alsmede een adviseur, waartoe zij u de huidige functionarissen voordragen;
- 2de: de synode machtige deputaten hun goedkeuring te verlenen aan het besluit van de zendende kerk om in plaats van Hamburg tot arbeidsveld Jeruzalem aan te wijzen voor ds. Boertien in relatie met de United Christian Council in Israel en eventueel in samenwerking met de Presb. Church in Ireland;
- 3de: de synode stelde een orde voor de Evangelieverkondiging onder Israel vast, alsmede een instructie voor de deputaten, waartoe de ter vorige synode ingediende voorstellen tot concept dienen met de sub § J van dit rapport voorgestelde wijziging.

L. Besluit.

Met grote vrijmoedigheid leggen deputaten u bovenstaand rapport voor, wetend uw liefde en gebed voor de zaak van Israel. Zij hopen en bidden, dat de diepingrijpende besluiten, die genomen moeten worden, onder de zegen van Israels Verlosser, mogen medewerken, dat „gans Israel” het heil in zijn Messias mag ontvangen naar de rijke belofte, die Hij daarvoor heeft gegeven.

Uw vergadering de leiding des Geestes toebiddend,

Namens zendende kerk en deputaten
M. Drayer, secr.

Drachten, 15 augustus 1959.

BIJLAGE XXXVII art. 92

RAPPORT II VAN COMMISSIE II (Evangelieverkondiging onder Israel).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Het rapport van deputaten voor evangelieverkondiging onder Israel is door ons breedvoerig beproven. Dit temeer, omdat de vragen rondom deze tak van kerkelijke arbeid buitengewoon ingewikkeld zijn.

Wij rapporteren u het volgende:

I. Opleiding.

Dankbaar zijn wij voor het feit, dat ds. Boertien zijn studie zag bekroond met de gunstige uitslag van het doctoraal-examen semitische taal- en letterkunde. Eveneens voor de contacten gelegd met ds. W. Steenbergen. Wij namen er goede nota van dat er geen bindende afspraken zijn gemaakt.

II. Arbeidsterrein.

Met deputaten zijn wij van mening, dat het werk in Hamburg ten einde loopt, terwijl een eventuele overdracht van de Jerusalem-Kirche aan de Lutherse kerk geheel behoort tot de bevoegdheid van de Ierse kerk. Daarom zal de band aan Hamburg moeilijk te bestendigen zijn.

Het stemt ons tot dankbaarheid, dat ds. Boertien vele Joden de boodschap van het Evangelie heeft kunnen verkondigen. Wij menen, dat het werk in Hamburg van grote betekenis is geweest niet alleen voor de Joden, die het Evangelie hoorden, maar ook voor ds. Boertien zelf.

III. Israel.

Gelet op het bovenstaande (II) en de uitspraken van vorige synoden (1953 en 1956) dat Israel als uiteindelijk werkterrein moet gezien worden, hebben wij grote waardering voor de activiteiten, die deputaten hebben ontplooid om wegen te zoeken teneinde in Israel te komen.

Nu menen deputaten een weg gevonden te hebben. Wij begrijpen, dat de voorgestelde positie van ds. Boertien voor vele moeilijke problemen zal stellen. Evenwel hebben wij vertrouwen, dat ds. Boertien zijn zelfstandigheid zal kunnen handhaven en door het waarnemen van het secretariaat van de in het rapport genoemde Council in de gelegenheid zal zijn het Evangelie in te dragen onder het Joodse volk en met name te werken onder de studenten.

Wij steunen derhalve het voorstel van deputaten. De volgende overwegingen hebben ons tot het innemen van onze positieve houding geleid:

1. de Israelische regering laat geen buitenlandse zendingsarbeiders toe, tenzij er historische rechten zijn; wij kunnen dus voor ons doel slechts via een kerk, die reeds lang in Israel werkt in de staat Israel komen;
2. de United Council is door de in Israel werkende kerken en organisaties gevormd teneinde gezamenlijk één front te vormen in het Joodse volk; vooral een Jood denkt totalitair, wat tot gevolg heeft, dat, indien de 18 kerken en organisaties (tezamen ongeveer 2000 protestanten, het totaal aantal protestanten in Israell!) elk voor zich zouden werken, hun activiteiten van tevoren tot mislukking gedoemd zijn; om deze reden werd de Council gevormd;
3. wordt ds. Boertien secretaris van deze raad, dan is de moeilijkheid sub 1 genoemd ondervangen; hij kan in Jeruzalem studeren en kan de vorm van samenwerking van de verschillende protestantse kerken en organisaties hechter maken, terwijl hij tevens onder de studenten kan werken, welke arbeid besloten ligt in de opdracht van de Council.

IV. Vrede over Israel.

Voor de financiële zijde van dit blad verwijzen wij u naar hetgeen de commissie opmerkte in haar rapport over de instructie van de part. synode van het Noorden over de samenvoeging van de verschillende bladen.

V. Orde voor evangelieverkondiging onder Israel.

We hebben geen bezwaren tegen de Zendingsorde, opgenomen in de Acta van 1956.

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. deputaten te machtigen i.p.v. Hamburg, Jeruzalem aan te wijzen als werkterrein voor ds. Boertien in relatie met de United Christian Council, eventueel in samenwerking met de Presb. Church in Ireland;
3. de orde voor de evangelieverkondiging onder Israel vast te stellen, almede de instructie voor de deputaten, gewijzigd naar het voorstel in het rapport van deputaten sub J;
4. de deputaten en de adviseur, vermeld in het eerste voorstel van deputaten, opnieuw te benoemen.

Voor uw commissie,
ds. K. J. Velema, rapporteur.

BIJLAGE XXXVIII

art. 93, 190

RAPPORT I VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDNG.

Vlissingen, 14 aug. 1959.

Aan de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland te Rotterdam.

Weleerwaarde hooggeleerde, weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten voor de buitenlandse zending onzer kerken, bijgestaan door de zendende kerken hebben de eer u hierbij het volgende rapport aan te bieden:

1. Tijdstip van indiening.

Door de ziekte van onze secretaris ds. A. Bikker kwam er vertraging in het tijdstip van de indiening van dit rapport, voor welke vertraging wij gaarne onze excuses aanbieden. Het herstel van ds. Bikker is thans zover gevorderd dat hij de meest noodzakelijke werkzaamheden weer kan verrichten, zodat dit rapport al is het met enige vertraging u nog een paar weken voor de aanvang der synode kan worden aangeboden. Deputaten hopen volgende week nog een vergadering te houden ter bespreking van de definitieve voorstellen welke u zullen worden aangeboden. Dit rapport zal zich dus beperken tot een historisch overzicht van de gebeurtenissen op het zendingsterrein en van de werkzaamheden der deputaten.

2. Gebeurtenissen op het zendingsveld.

Toen de vorige synode werd gehouden, leefden we in de verwachting dat in die dagen een synode zou worden gehouden van de Toradja-kerk op ons terrein. Door verschillende oorzaken, zoals de politieke verwarring op Celebes en de interne spanningen in de Toradja-kerk, werd deze synode pas gehouden van 21 tot 25 september 1957 dus een jaar later dan de bedoeling was. Dit jaar was een jaar van grote spanning, aangezien ook ds. Geleijnse in het onzekere verkeerde omtrent de toestanden op het terrein. Toen het eindelijk zeker werd dat de synode in september 1957 te Mamasa zou worden gehouden kreeg ds. Geleijnse een uitnodiging tot bijwoning. Hij kreeg ook toestemming van de regering de reis naar Mamasa te maken maar..... hij kwam op deze reis niet verder dan Polewali waar hij enkele weken vertoefde. Ondertussen was de verbinding tussen Polewali en Mamasa door de guerrilla's geheel verbroken, zodat ds. Geleijnse van de autoriteiten in Polewali geen toestemming kon verkrijgen om naar Mamasa door te reizen en hij onverrichter zake naar Makassar moest terugkeren. Hij besloot naar Holland terug te gaan.

Terwijl hij bezig was met de voorbereidingen voor de thuisreis kwamen de predikanten van de Toradja-kerk naar Makassar om aan ds. Geleijnse verslag uit te brengen van de gehouden synode. De belangrijkste besluiten van deze synode waren wel:

- a. de instelling van verschillende deputaatschappen (commissies), een voor kerkezaken (voorzitter ds. R. Thumo), een voor opvoeding en onderwijszaken (voorzitter ds. P. Podo), een voor de financiën (penningm. ds. E. Pampang) en een voor de administratie;
- b. een Bijbelschool zal worden geopend in Mamasa tot verdere bekwaming van evangelisten en gemeentevoorgangers.

Verder sprak deze synode uit ook in de toekomst gaarne gebruik te willen maken van de personele en materiële hulp van de zending. Bij al de teleurstellingen welke ds. Geleijnse in voorafgaande jaren had moeten ondervinden, was de samenspreking met deze predikanten voor hem een grote verkwikking. Eind november kwam ds. Geleijnse in Holland aan. Hij bleef hier tot eind oktober 1958.

Gedurende het verlof van ds. Geleijnse is de toestand op Celebes steeds verslechterd. Nauwelijks was hij in Holland aangekomen of de regering van Indonesië begon scherpe maatregelen uit te vaardigen tegen alle Nederlanders in haar gebied, zodat vanaf die tijd een stroom van vele tienduizenden Nederlanders naar het vaderland terugkeerde. Ook vele zendingelingen repatrieerden. In het voorjaar 1958 braken op vele plaatsen verzetsbewegingen uit tegen de centrale regering en werden tegenregeringen gevormd. Deze tegenregeringen konden echter geen stand houden, trokken in de ontoegankelijke bergterreinen terug en gingen over tot een guerrillastrijd welke tot op heden voortduurt. Ook Celebes is het terrein van felle strijd geworden en dientengevolge heeft ook het Toradjavolk opnieuw nameloos veel ellende moeten doorstaan.

Wat Mamasa betreft krijgen we het volgende beeld voor 1958. Terwijl voor 1953 deze streek geteisterd werd door de terreur van guerrillatroepen, kreeg na 1953 het volk te lijden van de bezettingstroepen van de overheid. Dit duurde tot het midden van 1958. Toen begon een geest van verzet wakker te worden over het Toradjavolk, zowel in het gebied van de G.Z.B. alsook op ons terrein. Het gevolg daarvan was dat op 1 aug. 1958 de bezettingstroepen vertrokken, na alles wat van hun gading was geroofd te hebben. Na het vertrek van deze troepen namen de leiders van de verzetsbeweging het bestuur in handen. Jammer genoeg waren deze leiders het met elkaar niet eens en raakten zo nu en dan slaags met elkander. Een paar maanden lang was ons zendingsgebied het toneel van grenzeloze verwarring, welke aan vele mensen het leven kostte en waardoor vele dorpen in de as werden gelegd.

Nadat de eenheid was hersteld werd een deputatie benoemd die ten doel had om de hulp van de centrale regering in Djakarta in te roepen tot het herstel van rust en gezag in het Toradjaland. Tot deze deputatie behoorde ook onze ds. R. Thumo. Vanuit Java schreef ds. Thumo ons enkele brieven om bovenstaande te onzer kennis te brengen.

Gevolg van bovenstaande onlusten was o.a. ook dat de in april geopende bijbelcursus in augustus weer moest worden gestaakt en dat de predikanten meestal een zwervend leven leidden.

Vooraf het gebied van Galumpang heeft veel geleden. De dorpen Tamalea, Talondo en Galumpang werden verbrand, de huisdieren werden gedood, het voedsel werd geroofd en de bewoners zochten hun heil in de vlucht naar veiliger streken.

Het totaal beeld van het Toradjaland gedurende 1958 kunnen wij weergeven door het woord uit de Bijbel: Toen was er geen koning in Israel en ieder deed wat goed was in zijn ogen.

Ook het gebied van de G.Z.B. vertoont een zelfde beeld. Hier was het inzonderheid dokter E. van Riessen, die zich bijzonder onderscheidde door haar moed om tweemaal een reis naar Java te maken, tot het verkrijgen van hulp voor het berooide Toradjavolk.

3. Bezetting van het terrein.

Onze zending heeft momenteel alleen ds. Geleijnse op Celebes. Vanwege de bovengenoemde beroeringen mocht het hem niet gelukken verder te komen dan Makassar. Het werk van ds. Geleijnse bestaat voornamelijk in het helpen van de twee gemeenten van Mamasa-Toradja's, namelijk de Eben-Haëzer-gemeente en de Moria-gemeente. Het aantal Toradja's dat in Makassar verblijft is in de laatste jaren gestegen tot vele duizenden vanwege de slechte toestanden in het binnenland. Gedurende enkele jaren was het ds. Thumo, die met zijn organiserend talent het grootste deel dezer Toradja's samenbracht in deze twee gemeenten. Sedert januari 1958 werd ds. Thumo vervangen door ds. Gustaaf Passau. Met deze beide predikanten heeft ds. Geleijnse veel mogen samenwerken in de leiding van deze twee gemeenten.

Enkele jaren geleden mocht ds. Geleijnse meehelpen bij de bouw van een kerk voor de Eben-Haëzer-gemeente. Deze kerk was ondertussen al weer veel te klein geworden voor deze snel groeiende gemeente. Na onderling overleg werd dit kerkgebouw overgedragen aan de kleinere Moria-gemeente en werd besloten een grotere kerk te bouwen voor de Eben-Haëzer-gemeente. Bij deze bouw nu verleent Ds. Geleijnse goede hulp.

De vijf in het Toradjaland aanwezige predikanten werken voort zo goed en kwaad als het kan. We zullen ons zeker geen te hoge voorstelling moeten maken van het werk dezer mannen bij de voortdurende politieke verwarring.

Ook in deze drie jaren werd geen visum verkregen voor ds. A. Bikker waarvoor de aanvraag reeds loopt vanaf 1954. De bezetting van ons terrein met alleen ds. Geleijnse te Makassar is dus wel zeer schraal. In het laatst van 1957 besloten deputaten een poging te doen om een arts uit te zenden naar het Toradjaland. Dokter E. Helms en zijn aanstaande vrouw, mejuffrouw A. ter Weel werden bereid gevonden uit te gaan. Voor het verkrijgen van een visum is echter nodig een beroepingsbrief van de Toradjakerk. Deze brief is pas vorige maand angekommen. Ondertussen werd door het ministerie van Volksgezondheid een decreet uitgevaardigd dat nieuwe Hollandse artsen niet meer in regeringsdienst zullen worden toegelaten, zodat eventuele uitzending van het echtpaar Helms waarschijnlijk zal mogelijk zijn wanneer ze geheel in zendingdienst zullen uitgaan, wat ook weer zijn bijzondere nadelen heeft.

Reeds enkele jaren geleden werd ds. L. Floor jr. door de deputaten aangezocht om naar het Toradjaland te gaan als docent aan een op te richten Theologische School. Ook het visum voor ds. Floor kon niet worden aangevraagd vanwege het ontbreken van een beroepingsbrief der Toradjakerk. Ook deze beroepingsbrief is vorige maand gekomen, zodat met deze brief een visum voor ds. Floor kan worden aangevraagd.

De zendingsdeputaten en zendende kerken zullen op hun vergadering van 28 augustus a.s. een besluit moeten nemen aangaande de aanvraag van deze visa.

4. Het zoeken van een nieuw zendingsterrein.

De gang van zaken op ons zendingsterrein was zodanig deprimerend in de laatste jaren dat bij de deputaten meermalen de vraag op kwam of wellicht het einde van ons zendingswerk in het Toradjaland in het zicht kwam. De algemene tendens was, ook bij de zendingen van de Hervormde kerk en van de Gereformeerde kerken, in de laatste jaren zo, dat men zeer reëel rekening houdt met de mogelijkheid dat het Nederlandse zendingswerk in Indonesië op een eind loopt, zodat de meeste zendingsorganisaties begonnen zijn om uit te zien naar andere terreinen. Ook onze zendingsdeputaten zagen zich genoodzaakt deze weg in te slaan. Wanneer de zendingsarbeid onzer kerken uiteindelijk alleen zou bestaan uit het beschikbaar stellen van gelden voor de Toradjakerk kunnen we nauwelijks meer van echt zendingswerk spreken. Al is het zo dat tot onze grote verrassing eindelijk een beroepingsbrief is gekomen voor ds. Bikker, ds. Floor en dokter Helms, het zal de grote vraag zijn of ook met deze beroepingsbrief de visa voor deze mannen ooit zullen worden verkregen. Daarom blijft het zoeken naar een nieuw terrein urgent.

5. Een nieuw terrein?

Een door de deputaten benoemde commissie heeft ondertussen vele informaties ingewonnen welke geleid hebben tot de slotsom dat we momenteel de volgende mogelijkheden zien:

a. *Nieuw-Guinea.*

Al is de bezetting van Nieuw-Guinea met zijn paar honderd duizend Papoea's door de vele zendingsgenootschappen die hier werken, reeds zeer intensief te noemen, toch zou er wellicht hier of daar in een vergeten dal nog een stam wonen waaronder gewerkt zou kunnen worden. Deputaten aarzelen echter om op Nieuw-Guinea te gaan beginnen, gezien de wankelende positie van Nederland in zijn beheer over Nieuw-Guinea. Daar komt bij dat zending drijven op Nieuw-Guinea zeer kostbaar zou zijn gezien de onmetelijke afstanden.

b. *Brazilië.*

Het bezoek aan het plenaire congres van de I.C.C.C. hetwelk vorig jaar augustus werd gehouden in Rio de Janeiro en o.a. werd bijgewoond door prof. J. J. van der Schuit en ds. A. Bikker bracht aan het licht dat in dit onmetelijke land met zijn zestig miljoen inwoners zeker zendingsmogelijkheden zijn. Het is waar dat bijna alle inwoners lid zijn van de roomse kerk, maar de greep van Rome is door het groot gebrek aan priesters zeer zwak, zodat in de laatste jaren enkele miljoenen voor het protestantse geloof zijn gewonnen. Uw deputaten meenden echter dat, wanneer wij elders onder nog primitieve heidenen kunnen werken, we niet moeten gaan werken onder roomse volken. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor Spanje waarop het oog van de Old Christian Reformed Church van Amerika is gevallen.

c. *Nigeria.*

Dit land gelegen in West-Midden-Afrika aan de zogenaamde Goudkust met 34 miljoen inwoners waarvan bijna de helft Islamiet en de rest heidenen of christen, wordt reeds bearbeid door meer dan duizend zendelingen van verschillende protestante zendingsgenootschappen. Door een bijzondere leiding kwam ds. Bikker in aanraking met een der zendelingen van de Sudan Interior Mission volgens welke zendeling er in Nigeria zeker mogelijkheden zouden zijn onder de miljoenen heidenen enig zendingswerk te verrichten. Bovengenoemde S.I.M. zou volgens informaties wel bereid zijn aan onze zending diensten te bewijzen tot verkrijgen van ruimte voor haar arbeid. Ds. Maris heeft in mei j.l. Nigeria bezocht en van dit bezoek verslag uitgebracht aan de zendingdeputaten. Ook heeft ds. Maris in „De Wekker” enige artikelen aan deze reis gewijd.

d. *Transvaal.*

Bij zijn reis naar Transvaal ter gelegenheid van het eeuwfeest van de Gereformeerde kerk in Transvaal (de zogenaamde Doppekerk) kwam ds. Maris in zeer nauw contact met deze kerk en bleek het hem dat de zendingdeputaten van deze kerk het zeer op prijs zouden stellen wanneer onze zending met genoemde kerk zou willen samenwerken in haar zending onder enkele negerstammen in de uiterste noordoost punt van Transvaal. Gezien de immigratiebepalingen van Transvaal zou de uitzending van zendingarbeiders onzer kerken alleen mogelijk zijn wanneer deze arbeiders formeel in dienst zouden treden van de Gereformeerde kerk van Transvaal.

e. *Kenya.*

Dit land is nog een kolonie van Groot-Brittannië en kreeg enige vermaardheid door de zogenaamde Mau-Mau-beweging. Onder de zendingen in dit land, gelegen aan de oostkust van Midden-Afrika, behoort ook de zogenaamde Independent Board For Presbyterian Foreign Missions welke zending uitgaat mede van de Bible Presbyterian Church. Deze zending heeft op een der hoogvlakten van dit tropische land een bloeiende zendingspost met enkele gemeenten, een opleidingsschool en een hospitaal. Het bestuur van deze zending heeft aangeboden voor onze zending als sponsor op te treden. Eventueel zou onze zending als direct in het hospitaal kunnen worden ingeschakeld en zou een predikant aan de opleidingsschool kunnen arbeiden.

Dit zijn de mogelijkheden welke aan de deputaten werden voorgesteld. Het zal de taak zijn van de zendingdeputaten op hun aanstaande vergadering een keuze te doen uit bovenstaande mogelijkheden ter aanbeveling aan de synode.

6. Samenwerking met andere zendingen.

De samenwerking met de G.Z.B. beperkte zich in deze periode uitsluitend tot het kennis nemen van elkanders mogelijkheden. Van het gezamenlijk opzetten van een Theologische School in het Toradjaland kon niets komen, aangezien noch onze zending noch de G.Z.B. er in slaagde visa te krijgen voor uit te zenden docenten.

De G.Z.B. leed een zeer groot verlies door het overlijden van haar enige missionaire predikant ds. C. Balke in december 1957. De G.Z.B. heeft sedert dien geen enkele predikant op zijn zendingsveld. Ook het hoofdbestuur van de G.Z.B. is begonnen met het zoeken naar een nieuw zendingssterrein. Evenals onze zending staat de G.Z.B. op het standpunt dat hij de Toradjakerk wil helpen zo lang dit gevraagd wordt en mogelijk is. De toestanden op het zendingsveld van de G.Z.B. liepen ongeveer parallel met die op ons terrein.

Tot grote vreugde van de deputaten hebben we gezien dat in de kringen van de Gereformeerde Gemeenten de zendingsbelangstelling en daardoor ook de zendingsliefde begint wakker te worden. Reeds driemaal werd op koninginndag een zendingsdag gehouden in Utrecht waar duizenden leden van deze kerk samenstroonden. Het is nog niet gelukt tot een daadwerkelijk contact met de zendingsdeputaten dezer gemeenten te komen. Andere contacten zijn er praktisch niet geweest.

7. Samenwerking met het Nederlands Bijbelgenootschap.

Enkele malen heeft het N.B.G. financiële hulp gevraagd aan onze zending. Bijvoorbeeld bij de uitgave van een boek met Bijbelse verhalen in de Buginese taal en onlangs voor de uitgave van het Oude Testament in de Toradjataal bewerkt door dr. van der Veen. In beide gevallen werd steun verleend. Toen vorig jaar dr. van der Veen zijn zeventigste verjaardag bereikte heeft ook onze zending daarbij haar belangstelling getoond.

8. Contact met andere deputaatschappen.

Gedurende deze periode werd een vergadering gehouden van zendingsdeputaten met de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israel en de evangelisatiedeputaten op welke vergadering enkele regels werden vastgesteld tot gezamenlijk houden van de zogenaamde zendingsdagen. Hier is gelukkig sprake van een royale samenwerking.

Ook werd door bovengenoemde deputaatschappen een vergadering gehouden tot het bespreken van de vraag om de drie bladen namelijk „Uw Koninkrijk Kome,” „De Frontlinie” en „Vrede over Israel” te combineren tot één blad. Vooral de zendingsdeputaten en de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israel hadden bezwaren tegen deze combinatie. De zendingsdeputaten vreesden een terugval van het aantal abonnees van het zendingsblad, vooral doordat het nieuwe blad heel wat meer zou moeten kosten dan het zendingsblad alleen. De zendingsdeputaten zien er meer heil in wanneer elk der deputaatschappen propaganda maakt voor zijn eigen blad.

9. Zendingsuitgaven.

Behalve het zendingsblad U.K.K. kon ook de zendingskalender regelmatig verschijnen in een behoorlijke oplage. Ingevolge besluit van de deputaten zal binnen enkele maanden het licht zien een Gedenkboek onzer zending waarin een overzicht wordt gegeven van de zendingsarbeid der Christelijke Gereformeerde Kerken. Door de verwarrende toestanden op het terrein is deze uitgave die reeds in 1956 zou plaats hebben, vertraagd. We hopen er voor te kunnen zorgen dat voor de komende winter dit boek zal verschijnen.

Tot zover ons verslag. Bij leven en welzijn hopen we na de deputatenvergadering van 28 augustus a.s. u de definitieve voorstellen van de zendingsdeputaten aan de synode te kunnen toezenden. Uw vergadering in al uw besprekingen de leiding van Gods Geest toebiddende verbliven wij,

namens de zendingsdeputaten en zendende kerken,
A. Bikker, secretaris.

BIJLAGE XXXIX

art. 93, 190

RAPORT II VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken in Nederland, vergaderende september 1959 te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Als vervolg op en aanvulling van het eerste deel van ons verslag betreffende de werkzaamheden van deputaten, doen wij u hierbij toekomen afschrift van het verslag dat gediend heeft op de particuliere synode van 1959.

Hierbij bieden wij u aan een verslag over ons zendingswerk gedurende de periode van juni 1958 tot juni 1959.

Toen we het vorig verslag maakten, was ds. Geleijnse nog met verlof in ons vaderland, maar hij moest het bed houden vanwege een zware ischiasaanval, die hem vele maanden gebonden heeft aan huis en bed. Zodoende was ds. Geleijnse niet in staat spreekbeurten te houden op de zendingsdagen van het vorig jaar. Pas na augustus herstelde hij weer en mocht toen nog enkele spreekbeurten waarnemen.

Op 14 november nam ds. Geleijnse afscheid van de zending kerk van Hoogeveen en op vrijdag 21 nov. vertrok hij per vliegtuig weer naar Indonesië, waar hij op dinsdag 25 november arriveerde in Djakarta. Niet lang daarna kon hij doorreizen naar Makassar, waar hij sedert dien woont op hetzelfde adres waar hij voor zijn verlof vertoefde.

Het is ds. Geleijnse helaas niet gelukt door te reizen naar het Toradjaland. De contacten met het binnenland zijn zeer schaars; slechts zo nu en dan komt er een bode uit Mamasa naar Makassar, met levensgevaar reizende door de door de guerrilla's beheerste gebieden. In Makassar zijn twee grote gemeenten van Toradja's uit het Mamasa-gebied nl. de Eben-Haëzer-gemeente en de Moria-gemeente. Voor de Eben-Haëzer-gemeente heeft ds. Geleijnse enkele jaren geleden een kerk mogen bouwen, nu is hij bezig een kerk te bouwen voor de Moria-gemeente.

We krijgen de indruk dat ds. Geleijnse in deze gemeenten wel de diensten bijwoont, doch slechts zelden kan preken.

Binnenland.

De toestanden in het binnenland zijn desolaat en chaotisch. Het beste inzicht kregen we daarin door een schrijven van ds. R. Thumo dat we vanuit Djakarta ontvingen in november jl. Ds. Thumo was toen naar Java gekomen om zich bij de centrale regering te beklagen over de terreur welke door de soldaten van het overheidsleger in Mamasa de bevolking was aangedaan. Aan deze terreur is een einde gekomen op 1 augustus 1958, toen de soldaten Mamasa hebben verlaten en naar de kust zijn gevlucht, waarna de Toradja's de leiding in eigen handen konden nemen. In dec. keerde ds. Thumo weer naar Celebes terug en sedert dien hebben we niets meer van hem gehoord, dan alleen het gerucht dat hij niet meer in Mamasa woont.

In het gebied van de Gereformeerde Zendingbond, Rante-Pao en Makale, hebben dezelfde toestanden geheerst. Ook daar was een jarenlange terreur geweest van het leger welke eindigde toen in juni vorig jaar de Toradja's aldaar het leger hebben weggejaagd, waarna er weer wat vrijheid kwam. Maar met de vrijheid kwam ook de ellende, want na de verdrijving van het leger uit Rante-Pao en Makale heeft de overheid van Makassar gedurende een half jaar geen salarissen meer uitbetaald aan enig overheidspersoneel. Om hierin verandering te krijgen is mej. dokter E. van Riessen uit Rante-Pao naar Djakarta geweest om de hulp van de centrale overheid in te roepen. Of die hulp werkelijk gekomen is, hebben wij nog niet gehoord.

Inmiddels hebben oorlogshandelingen het Toradjaland weer bedreigd, vooral in de oostelijke grensgebieden, waar troepen van de tegenregering van Noord-Celebes, samen met de guerrillabanden van Kahar Musakkar slaags geweest zijn met de overheidstroepen, die de steden Masamba en Malili in brand geschoten hebben. Gevolg daarvan was weer dat duizenden vluchtelingen uit die grensgebieden naar het gebied van Palopo zijn komen vluchten, waar ze een ellendig bestaan voeren. Gisteren was er een bericht door de radio, dat voor de kust van Mamoeedjoe drie schepen in beslag waren genomen, die trachtten clandestien goederen uit te voeren uit de havens van de westkust van Celebes. Dit alles wijst op een volkomen ontwijking van het staatkundig en economisch leven in het Toradjaland.

De bijbelcursus, die vorig jaar in april in Mamasa is geopend, zal, naar we vermoeden, na enkele maanden weer zijn gesloten en we weten niet hoe dat verder zal gaan.

Dokter Helms.

Onze zendingarts, de heer E. Helms, die vorig jaar door onze zending werd aangenomen om te gelegener tijd te worden uitgezonden naar ons zendingsveld, heeft in december een cursus in het Diaconessenhuis te Gouda beëindigd waar hij veel heeft geleerd van de praktische chirurgie onder leiding van dr. de Jong, een oud-Indisch arts. Nu volgt dr. Helms een speciale tropencursus in Amsterdam, waar hij veel leert dat van belang zal zijn voor zijn werk in de tropen. Zijn verloofde mej. ter Weel is intussen geslaagd voor haar semi-artsexamen. Zij hoopt in het najaar haar artsexamen te kunnen doen.

Omstreeks de jaarwisseling hebben we een correspondentie gehad met de directrice van Volksgezondheid in Makassar om te informeren hoe het stond met de mogelijkheid van uitzending van dokter Helms naar Zuid-Celebes. In febr. hebben we van deze directrice een schrijven gehad, waarin zij ons berichtte dat het krijgen van een visum voor dokter Helms uitgesloten is,

aangezien van het ministerie van Volksgezondheid een order was afgekomen, dat geen Hollandse artsen meer worden toegelaten in Indonesië en dat de dienstdoende artsen na afloop van hun contract moeten terugkeren.

Hiermede werden we voor het feit geplaagd dat dokter Helms niet naar Celebes kan gaan. De tijd nadert dat hij met zijn studie klaar is en dat ook zijn verloofde haar studie mag voltooien, en dan zullen we een plaats moeten zoeken, waar het echtpaar Helms zal kunnen werken. Deze ontwikkeling van zaken heeft er toe bijgedragen, dat de deputaten begonnen zijn informaties in te winnen over de mogelijkheden van een ander zendingsterrein buiten Indonesië.

Zoeken van een ander terrein.

Heel wat besprekingen zijn gevoerd en veel is gecorrespondeerd met allerlei instanties om inlichtingen te bekomen. Het is de tijd nog niet om hierover te gaan publiceren. Wel kunnen we meedelen, dat de informaties die we hebben gekregen zich voornamelijk bezig houden met Nieuw-Guinea, Nigeria (West-Afrika), Kenya (Oost-Afrika), Noord-Transvaal (Zuid-Afrika) en een weinig met Brazilië. Over Transvaal hebben we uitvoerige inlichtingen verkregen van ds. Maris, die daar een paar maanden heeft doorgebracht en op zijn terugreis nog enkele dagen zal doorbrengen in Nigeria op verzoek van de zendingsdeputaten. We hopen met ds. Maris na zijn terugkeer (23 mei a.s.) een bespreking te hebben en daarna een vergadering te houden van de zendingsdeputaten met de zendende kerken om te komen tot een definitief voorstel, dat straks aan de generale synode zal worden aangeboden.

Ds. Bikker mocht onze zending vertegenwoordigen op het congres van de I.C.C.C. in Rio de Janeiro in augustus vorig jaar waar tevens vergaderden de verenigde zendingen van de I.C.C.C. Hierbij is ook onze zending aangesloten. Na het congres mocht ds. Bikker nog een trip maken naar Canada en naar de gemeente van Grand Rapids waar hij een classisvergadering van de Old Christian Reformed Church mocht bijwonen, waar speciaal de zendingzaken werden behandeld.

De Old Christian Reformed Church heeft twee jonge zendelingen aangenomen met het doel ze naar Spanje te zenden. De een is Atkinson, een Engelsman, gehuwd met een kleindochter van wijlen ds. Kersten, de ander is Estrada, een Spanjaard. De suggestie werd gedaan, dat onze zending zich met de zending van de Old Chr. Ref. Church zou associëren om samen het zendingswerk in Spanje ter hand te nemen. Plannen waren gemaakt om in Engeland een opleidingschool te stichten waar Spaanse jongelui zouden worden opgeleid tot predikant, om zodoende de evangelieverkondiging in Spanje te stimuleren.

Zendingsdeputaten en zendende kerken zijn echter op deze voorstellen niet ingegaan, omdat ze liever zending willen drijven onder echte heidenvolken, dan onder een volk als het Spaanse waar het evangelie wel is geweest, maar is overspoeld door modern heidendom.

Houding tegenover het Toradjaland.

Wat zal onze houding zijn tegenover het Toradjaland?

In principe werd besloten dat, zolang als het maar mogelijk is de Toradjakerk te steunen en iets te doen voor de kerstening van het Toradjavolk, onze zending daaraan haar krachten en geld zal geven, maar tevens is uitgesproken, dat wanneer het zover komt, dat die hulp alleen maar bestaat in het fourneren van gelden, we dan niet meer kunnen spreken van eigen zendingswerk in de bijbelse zin van het woord.

We staan momenteel voor force majeure. Door oorzaken buiten onze macht en wil gelegen, zijn we niet in staat zending te drijven in het Toradjaland, zoals we dat gaarne zouden willen. Hulp verlenen aan de Toradjakerk zullen we blijven doen zolang maar mogelijk is, maar tevens voelen we ons genoodzaakt naar een ander zendingsgebied om te zien, waar we onze gereede krachten aan personeel en geld kunnen inzetten.

We staan dus in een overgangstijdperk en willen daarin bijzonder letten op de leiding des Heren die ons alleen de weg kan wijzen.

Opleiding van Toradjajongens.

De opleiding van Toradjajongemannen aan een eigen Theologische School in het Toradjaland, samen met de Geref. Zendingsbond, is een onbereikbaar ideaal in de huidige situatie. Wij hebben momenteel alleen ds. Geleijnse in Makassar, de G.Z.B. heeft geen enkele predikant op Celebes, hoewel hij wel enkele jonge predikanten bereid heeft gevonden om uit te gaan, maar de onmogelijkheid om visa te verkrijgen verhindert momenteel ook de G.Z.B. om iets te doen. Op onze laatste deputatenvergadering werd besloten een poging te doen om Toradjajongemannen in het buitenland te laten opleiden tot predikant, bij voorkeur in Amerika, waar in Philadelphia twee seminaria zijn nl. het Faith Seminary van de Bible Presbyterian Church en het Westminster College van de Orthodox Presbyterian Church. Aan ds. Geleijnse is geschre-

ven of hij deze zaak met de Toradjakerk wil bespreken. Ds. Geleijnse heeft geantwoord dat hij dit zal doen, maar dat hij persoonlijk niet veel heil ziet in deze opleiding gezien de ervaring van het verleden met Toradjajongelui die in Holland zijn opgeleid, maar die vaak bij terugkeer in Indonesië in andere takken van dienst terecht komen. Als ds. Geleijnse weer meer contact zal krijgen met de Toradjakerk in het binnenland hopen we hierover meer te horen.

Uw Koninkrijk Kome.

Augustus 1958 mocht ons zendingsblad U.K.K. zijn 50-ste jaargang ingaan. Dit feit werd naar buiten onder de aandacht gebracht door de verschijning van een mooi geïllustreerd jubileumnummer van 24 pagina's dat goede overzichten geeft van het zendingswerk onzer kerken.

Gedenkboek.

In 1955 werd door de deputaten besloten tot de uitgave van een gedenkboek dat in 1956 zou verschijnen, waarin een overzicht zou worden gegeven van de 50-jarige zendingsarbeid onzer kerken, aangezien in 1906 de eerste pogingen werden gedaan tot de organisatie van het zendingswerk onzer kerken. Helaas is door velerlei oorzaak, voornamelijk door de impasse waarin ons zendingswerk op Celebes is gekomen, de uitgave van dit boek vertraagd. Toch besloten deputaten dit boek, waarvan de kopij bijna geheel gereed is, alsnog te laten verschijnen, ook al zou het zendingswerk op Celebes tot een einde komen, omdat het gewenst is ook in dat geval de gedachtenis aan dit werk voor het nageslacht te bewaren.

Ds. L. Floor jr.

Ds. Floor, die enkele jaren geleden door deputaten is aangezocht om eventueel uit te gaan als docent aan de opleidingsschool in het Toradjaland en die zich daarvoor beschikbaar stelde, kon tot heden niet uitgaan om de redenen boven vermeld. Wanneer onze zending een ander terrein zou aanvaarden, zal ds. Floor, onvoorziene omstandigheden voorbehouden, ook voor uitzending naar dat andere terrein in aanmerking komen.

Ds. A. Bikker.

Ds. Bikker, die reeds in 1954 een visum aanvraag om naar het Toradjaland te gaan voor de opleiding heeft nog steeds geen visum ontvangen. Of hij eventueel bij het aanvaarden van een ander terrein ook daar naar toe zal gaan, zal opnieuw moeten worden bekeken in verband met zijn leeftijd, de gezondheidstoestand van zijn vrouw en de mogelijkheden en noodzakelijkheden op het nieuwe terrein.

Lectorschap.

Gedurende de lopende cursus heeft ds. Bikker geen les gegeven aan de Theologische School te Apeldoorn, aangezien er maar één student was die daarvoor in aanmerking kwam. Curatoren besloten voor de volgende cursus die in oktober a.s. begint, ds. Bikker weer te verzoeken lessen te geven aan studenten van twee klassen tegelijk.

Wij menen met bovenstaande u een duidelijk beeld te hebben gegeven van de gang van zaken in het afgelopen jaar. We mogen u opwekken om aan alle gemeenten in ons vaderland de zaak der zending tot een zaak van vurig gebed voor te stellen omdat straks en de deputaten en de synode voor zeer belangrijke beslissingen staan, waarbij veel wijsheid en moed nodig zal zijn.

Verder moge ons aller gebed oprijzen voor ds. Geleijnse in Makassar, voor de Toradjakerk in haar geheel die in een ontzaglijk angstaanjagend tumult is gekomen.

Uw vergadering in uw besprekingen en besluiten de leiding van Gods Heilige Geest toebeddend,

namens de zendingsdeputaten en zendende kerken,
A. Bikker, secretaris.

BIJLAGE XL

art. 93, 190

RAPPORT III VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken in vergadering bijeen D.V. 8 sept. en volgende dagen te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In vervolg op de beide voorgaande delen van het zendingsrapport doen wij u hierbij toekomen de voorstellen die deputaten en zendende kerken in hun vergadering van 28 augustus jl. besloten aan u voor te leggen.

- I. Deputaten en zendende kerken verzoeken u uw goedkeuring te willen hechten aan hun handelingen gedurende de afgelopen periode, waarvan u mededeling werd gedaan in deel I en II van ons rapport.
- II. Wat betreft de uitzending van zendingsarbeiders naar ons oude zendingsterrein op Celebes besloten deputaten het volgende:
In de nog resterende dagen voordat uw synode in vergadering bijeen hoopt te komen, zal onze secretaris contact opnemen met de gedelegeerde van de Indonesische regering in 's-Gravenhage om in verband met de ingekomen beroepingen, diens oordeel te vragen omtrent de te verwachten mogelijkheid van uitzending.
Ook zal de secretaris telegrafisch het advies vragen van ds. Geleijnse te Makassar.
Gezien de ontwikkeling van de politieke situatie in Indonesië, verwachten deputaten en zendende kerken, dat in de naaste toekomst van uitzending noch van zendelingen noch van een arts naar Celebes sprake zal kunnen zijn.
Indien deze verwachting bevestigd wordt door de informaties uit den Haag zowel als van ds. Geleijnse, willen deputaten en zendende kerken zo spoedig mogelijk overgaan tot de uitzending van dokter E. Helms en zijn echtgenote en ds. L. Floor en zijn gezin naar een nieuw terrein.
In het 1e deel van ons rapport heeft de secretaris u reeds ingelicht omtrent de verschillende mogelijkheden.
In onze vergadering van 28 augustus jl. hebben deputaten en zendende kerken de voor- en nadelen van al de daar genoemde projecten besproken en met elkaar vergeleken en zijn zij unaniem van oordeel dat de keuze zal moeten vallen op KENYA (Oost-Midden-Afrika).
Ter informatie van de synode voegen wij hierbij afschrift van een schrijven van de Independent Board of Presbyterian Foreign Missions, waaruit u een indruk krijgt van de situatie aldaar en de mogelijkheden die er onder de zegen des Heren kunnen liggen voor de toekomst.
Bovendien zal desgewenst ter synode gelegenheid zijn nadere inlichtingen te verkrijgen omtrent de overwegingen die deputaten en zendende kerken tot dit besluit brachten.
Deputaten en zendende kerken stellen u voor hun mandaat te verlenen om in dezen naar bevind van zaken te handelen.
- III. Ten opzichte van het werk in het Toradjaland stellen deputaten zich voor zolang mogelijk hulp te blijven verlenen. Gaarne zouden deputaten en zendende kerken het oordeel van uw synode vernemen of, indien deze hulp aan de Toradjakerk niet anders meer kan inhouden dan financiële hulp, deputaten gerechtigd zijn hiermee te blijven doorgaan.
- IV. Wat betreft de voorgestelde combinatie van de drie bladen (U.K.K., Vrede over Israel en de Frontlinie) spreken deputaten en zendende kerken uit, dat naar hun oordeel de samenvoeging van deze bladen niet gewenst is.
- V. Deputaten en zendende kerken verzoeken de generale synode de generale zendingsdeputaten: ds. A. Bikker, secretaris van deputaten, ds. A. C. Noort, 2e secretaris, prof. J. J. v. d. Schuit, 1e penningmeester, en ds. G. Bilkes, 2e penningmeester, te herbenoemen.

Uw vergadering bij al uw arbeid maar niet het minst bij deze voor de verdere voortgang van het zendingswerk zo belangrijke en ingrijpende beslissingen het licht van de Heilige Geest in ruime mate wensend,

Voor deputaten voor de buitenlandse zending en zendende kerken,
I. de Bruyne, h.t. praeses
A. Bikker, secretaris.

BIJLAGE

De Onafhankelijke Raad van
Presbyteriaanse Buitenlandse
Zendingen.

Aan de Weleerwaarde Heer
Ds. A. Bikker, Rhijnvis Feithlaan 18
Zwolle-Nederland.

Waarde ds. Bikker,

Ik ben mij bewust, dat ik u beloofd heb u een voorstel te doen van de wegen in welke onze Raad kan samenwerken met de buitenlandse zending van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. En ik meen mij te herinneren dat u dat rapport graag wilde ontvangen in het midden van mei. Ik hoop dat deze brief u bijtijds mag bereiken.

Het uitvoerend comité van onze Onafhankelijke Raad vergaderde op 5 mei, en een motie werd gedaan en behoorlijk ondersteund en aangenomen, waarin de hoop werd uitgesproken dat onze Raad uw zending van dienst zal kunnen zijn bij het vinden van een nieuw zendingsterrein, misschien in Afrika.

Toen ik het voorrecht had u te ontmoeten in Amsterdam op 18 april, heb ik speciaal met u besproken de mogelijkheid van samenwerking in het land Kenya in Oost-Afrika. Het is speciaal over dit zendingsveld dat ik nu verder wil schrijven, hoewel er ook nog wel andere mogelijkheden ter overweging zouden zijn.

Ik wil u kort mijn gedachten uiteenzetten, om u een concreet voorbeeld te geven, hoewel het eerste besluit van uw comité wel mag zijn, zoals het ook het onze was, nl. een bereidheid en verlangen om een nauwe samenwerking te hebben met deze zending op enig zendingsterrein.

Ik zond u met de luchtpost afzonderlijk een copie van ons studiemateriaal van onze zending over Kenya in de hoop dat het u ook bijtijds mag bereiken.

Dat zal u een zekere mate van achtergrond geven betreffende het land en het speciale veld waarin wij werken. Het zal u ook een en ander zeggen over de geschiedenis van onze zending in Kenya en van enkele zendelingen aan ons verbonden op het ogenblik.

U zult wel opmerken dat dat materiaal gemaakt is in 1954 ongeveer in de tijd, dat we in staat waren naar ons zendingsveld terug te keren met de bepaling dat we een hospitaal zouden hebben met een inwonend arts binnen de vijf jaar. Kort na die datum kwam tot ons dr. Kenneth W. Allen, die lange ervaring als zendingsarts had gehad zowel in de Sudan Interior Mission als in de Church Missionary Society, met het verlangen om ons medisch zendingswerk op gang te helpen. Hij maakte de plannen voor het hospitaal en het werk begon, toen hij werd opgeroepen naar zijn eeuwig huis. Mevr. Allen werkt nog bij ons als zendingsarbeidster en pasgeleden is hun dochter bij de staf van het ziekenhuis gekomen als apothekeres. Eindelijk zult u zich herinneren dat juist voor de vijf jaren van uitstel voorbij waren dr. Matthew Johnson zich als vrijwilliger heeft aangeboden om naar Mwingi te gaan als inwonend arts.

De familie Johnson passeerde in augustus vorig jaar Amsterdam op hun weg naar het terrein. De tijd heeft geleerd, dat dr. Johnson wonderlijk goed past voor zijn taak en nu is pas de eerste vleugel van het hospitaal geopend met 30 bedden en de kliniek is van dienst voor vele, vele zieken elke dag.

Ook hebben we een Bijbel Instituut geopend in Mwingi en de heren Arms en Campbell zijn gereed om les te gaan geven in een driejarige cursus. Studenten van de school zijn er reeds op uitgetrokken om in andere districten het evangelie te verkondigen. Zij worden door de zending niet gesalarieerd, noch terwijl ze op school waren, noch ook nu ze aan het preken zijn.

Onze zending, zoals u zult weten, gaat uit van de zelfwerkzaamheid van de inheemse kerken. Dat wil zeggen wij geloven dat een inheemse kerk moet zijn zelf-onderhoudend, zelf-regerend en zelf-uitbreidend. Twaalf kerkgroepen zijn tot openbaring gekomen in het gebied, dat we als regel „ons” gebied noemen en de meeste van deze groepen hebben nu hun eigen kerkjes gebouwd. Naar alle waarschijnlijkheid zullen deze groepen niet tot kerken worden georganiseerd voordat ze verder onderwezen zijn in het christelijk belijden en beleven.

Er zijn terreinen grenzende aan dat waar wij nu werken in Kenya waar veel, zeer veel plaats is voor een goed getuigenis van het evangelie van Jezus Christus. Wij zouden het zeer op prijs stellen andere gereformeerde groepen, trouw aan het geloof en verbonden met de I.C.C.C. te zien werken in deze streken. Dat zou aan dit deel van Kenya een stevig aanzien geven van het christelijk getuigenis, naar de lijn van het reformatorisch geloof. Dr. Holdcroft sprak onlangs met de afdelingscontroleur, die het oppertoezicht heeft over de afdeling waarin wij werken, en kreeg de indruk dat het zeer gemakkelijk zal zijn meerdere eigendommen te krijgen voor andere zendingsstations.

Het zal moeilijk zijn voor een nieuwe zending om in Kenya binnen te komen indien die zending niet accordeert en wil samenwerken met de Christen-Raad van Kenya, die een lid is van de Internationale Zendingsraad. Maar onze zendelingen zullen alles doen om u te helpen om eigendomsrechten te krijgen in een behoeftig gebied grenzende aan het onze, en indien het nodig mocht zijn, zal onze Raad die toestemming heeft om in Kenya te werken, blij zijn om als uw sponsor op te treden voor het Kenya Gouvernement.

Ik meen, dat u momenteel zendelingen gereed hebt om naar het zendingsveld te gaan. Het zou voor uw zending een grote uitgave betekenen als u een geheel nieuwe zendingspost moest stichten in een nieuw gebied van Kenya. U zoudt gebouwen moeten stichten en een watervoorziening, kortom om een plaats voor uw arbeiders leefbaar te maken. Hoewel wij in Mwingi geen extra huizen over hebben, we hebben wel een welgeordend zendingserf, schoon-gemaakt en opgeknapt en ook hebben we een goede watervoorziening. Ook hebben we een georganiseerd werk, met een bijbel-school en een hospitaal, waar zeker door u gezonden zendelingen een kanaal voor hun activiteit zouden kunnen vinden. Onze zendelingen kennen de Akambataal en zouden in staat zijn uw mensen te instrueren voor het aanleren daarvan.

Uw arts, die ik zo gelukkig was te ontmoeten zou van grote hulp zijn voor ons medisch werk.

Het zal wel geen tegenspraak oproepen bij ieder die met het medische werk op de hoogte is, dat een hospitaal met slechts één dokter een tamelijk groot risico meebrengt. De dokter is gebonden aan zijn hospitaal en kan geen klinisch werk doen in zijn district. Wanneer hij met verlof zou gaan moet er een regeling getroffen worden met een andere zending of het hospitaal zou tijdelijk moeten worden gesloten.

Momenteel hebben we maar één dokter in Mwingi en er zijn geen plannen om binnen afzienbare tijd een andere uit te zenden. Het zou daarom voor onze zending een zegen betekenen de samenwerking te mogen hebben met uw doktersechtpaar, hetzij tijdelijk, of voor een langere tijd, afhankelijk van de vraag of u al dan niet metertijd zelf tot de stichting van een eigen hospitaal zou overgaan.

Bij mijn bezoek aan Amsterdam is het mij opgevallen dat er enkele gebieden zijn waarover we van te voren eerlijk met elkaar moeten overleggen.

Indien uw zending direct zou overgaan tot het stichten van een compleet eigen zendingswerk in Kenya in elke omstandigheid zouden wij gelukkig zijn u daarin te helpen, er zou geen noodzakelijkheid zijn voor enige consideratie.

Maar, indien er een periode zou zijn, waarin uw zendelingen zouden samenwerken met de onze in het werk dat door ons is opgezet, dan zou er eerst wel enig overleg moeten zijn betreffende kleine verschillen en er zou een overeenkomst moeten zijn om zeker te zijn voor een zekere mate van conformiteit om een gesloten front te vormen tegenover de Afrikaanse nationalisten. Zouden er enige leerstellige verschillen zijn, dan ben ik er van overtuigd dat die niet een gemeenschappelijk program zouden beïnvloeden, en zeker niet totdat de taal is gevormd en de bijbelcursussen in het bijbelinstituut en in de kerken zijn begonnen. Ik ben er niet zeker van of de leerstellige verschillen zo groot zouden zijn dat ze ook dan zouden moeten worden overwogen.

Maar wel zal de verschillende opvatting over het leerstuk van de christelijke vrijheid een zaak zijn die verschil kan brengen, indien we niet vanaf het begin eerlijk die dingen bespreken.

Alcohol is een groot probleem geworden voor ons Akambavolk. Evenals met andere primitieve volken is ook hier niet het vermogen om zichzelf te controleren in het gebruik van alcohol zoals we dat in meer geciviliseerde landen zien.

Onze zending gedwongen door de noodzakelijkheid heeft te waarschuwen tegen dronkenschap en zal zeker pleiten voor geheelonthouding. Tabak is een minder groot probleem voor de Akamba's, maar is toch ook een zaak om aandacht aan te schenken. Tabak wordt geteeld en verkocht en wordt gepruimd door de meesten vanaf de kinderleeftijd. Het is een financiële aderlating voor een arm volk. Ik weet dat wij er de voorkeur aan zullen geven dat zendingsarbeiders die bestemd zullen worden voor ons zendingsterrein, accoord zullen gaan met het niet gebruiken van tabak.

Wat hierboven gezegd is, is een delicate kwestie en ik hoop dat het mij gelukt is het zo te behandelen dat ik genoegzaam respect heb opgebracht voor het geloof van de mensen van uw zending! (Bij onze ontmoeting in Amsterdam zat, naar ik meen, dokter Helms een pijp te roken, - A. Bikker.)

Deze brief is al een beetje erg lang geworden en ik hoop dat hij niet teveel van uw geduld heeft gevraagd. Ik heb groot respect voor de manier waarop u ons beiden, dr. Holdcroft en mij hebt ontvangen toen we pas geleden in Amsterdam waren. Mijn brief is informatief in opzet en ik ben er zeker van dat, wanneer uw comité geïnteresseerd is, er wel vragen bij u zullen zijn, die ik gaarne meer gedetailleerd wil behandelen.

Ik kan u verzekeren dat mijn hart sterk verlangt, en ik weet dat dit ook het geval is met onze president dr. Holdcroft en met onze Raad, om met u als christenbroeders samen te werken, staande voor de leerstellingen en principes die we willen hoog houden, volvoerende de zending van onze Here Jezus Christus in Kenya of in enig ander deel van de wereld.

Met de meeste hoogachting in Christus
w.g. J. Philips Clark.

BIJLAGE XLI
art. 93, 190

RAPPORT III VAN COMMISSIE II (Buitenlandse zending).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De rapporten van deputaten voor de buitenlandse zending zijn door uw commissie breedvoerig besproken. Zij heeft de eer u het volgende te rapporteren:

I. Situatie op het terrein.

Uit de rapporten van deputaten is duidelijk, dat de toestanden op het zendingsterrein de laatste jaren steeds slechter zijn geworden. Gelet op de ontwikkeling van het jongste verleden, is het te verwachten, dat het onze kerken binnen afzienbare tijd niet meer mogelijk zal zijn het zendingswerk op Celebes voort te zetten. Dit blijkt ook uit het negatief resultaat van de informaties van ds. Bikker ten aanzien van het aanvragen van visa en een schrijven van ds. Geleijnse.

Uw commissie kan niet nalaten haar hartelijk medeleven te betuigen met de broeders en zusters op Celebes en in geheel Indonesië. Zij houdt zich ervan overtuigd, dat uw vergadering dit medeleven oprecht en hartelijk deelt. Met grote waardering nam zij er nota van, dat deputaten en zendende kerken ondanks alles, doen wat zij kunnen doen. Uw commissie is dan ook van oordeel, dat het wederom teruggaan van ds. Geleijnse naar Celebes in het najaar van 1958 te danken is aan de begeerte om de Toradja's zoveel als mogelijk is, te steunen en te helpen. Hetzelfde meent zij te mogen opmerken aangaande het aantrekken van dr. Helms voor de medische dienst en ds. Floor voor de eventueel op te richten Theologische School.

Al deze activiteiten zijn zeer verblijdend al zal het niet mogelijk zijn dat genoemde broeders naar Celebes vertrekken.

II. Zoeken van een nieuw zendingsterrein.

Het feit, dat deputaten blijk gegeven hebben van nuchtere werkelijkheidszin om een eventueel nieuw werkterrein te zoeken toen langzamerhand duidelijk werd, dat de arbeid op Celebes mogelijk niet voortgezet zou kunnen worden, stemt de commissie tot dankbaarheid. Het is tevens een verwerkelijken van de wensen, die op de vorige synode geuit werden.

Uw commissie heeft zich diepgaand bezig gehouden met de voorstellen van deputaten ten aanzien van het eventueel te verkiezen nieuwe zendingsterrein. Zij is met deputaten van oordeel dat Kenya de voorkeur verdient. De aangevoerde redenen om aldaar te gaan werken acht zij voldoende. Zij wijst er daarbij op, dat het wel heel merkwaardige feit zich voordoet, dat en dr. Helms en ds. Floor binnen afzienbare tijd aan het werk kunnen gaan. Duidelijk blijkt hier, naar het inzicht van de commissie, de leiding des Heren. Uit de verkregen inlichtingen blijkt, dat onze zending in Kenya eventueel zelfstandig zou kunnen werken, hoewel dit niet *direct* noodzakelijk is. Dit is van belang, omdat onze kerken vooreerst Celebes financieel niet zonder meer zullen mogen loslaten.

III. Houding tegenover het Toradjaland.

Ten aanzien van de vraag van deputaten aan uw synode „of, indien de hulp aan de Toradja-kerk niet anders meer kan inhouden dan financiële hulp, deputaten gerechtigd zijn hiermee te blijven doorgaan” meent uw commissie, dat indien de toestand zich zo ontwikkelt dat inderdaad slechts financiële hulp gegeven kan worden, deze geleidelijk verminderd dient te worden.

IV. Algemeen.

Ten aanzien van voorstel IV van het rapport van deputaten verwijst de commissie naar de conclusie van het commissierapport over agendapunt H 2.

Hoewel de vorige synode opdracht gaf tot het opnieuw in studie nemen van de zendingsorde is dit niet geschied. Aangezien de zending zich momenteel in een vrij zwevende positie bevindt, en er straks wellicht een geheel nieuwe situatie ontstaat, indien het werk op ander terrein wordt voortgezet, kan uw commissie het volledig billijken, dat aan genoemd synodebesluit geen uitvoering is gegeven.

Van belang blijft de uitgave van het Gedenboek. Hopelijk laat de verschijning ervan niet lang meer op zich wachten.

Tenslotte wil uw commissie nogmaals herinneren aan de uiterst moeilijke omstandigheden van ds. Geleijnse. Mogen de kerken hem, zijn vrouw en de zich in grote nood bevindende kerken op Celebes steeds opdragen aan de troon der genade.

Voorstellen:

De commissie stelt uw vergadering voor:

- I. het beleid van deputaten goed te keuren en deputaten te danken voor hun werk;
- II. deputaten te machtigen in Kenya te werken en in geval dit onverhoopt niet mogelijk mocht zijn, hun toe te staan naar bevind van zaken te handelen;
- III. deputaten toe te staan, indien de hulp aan de Toradjakerk niet anders kan zijn dan financiële hulp, deze geleidelijk te verminderen;
- IV. opnieuw deputaten en een adviseur te benoemen.

Voor uw commissie,
ds. K. J. Velema, rapporteur.

BIJLAGE XLII

art. 94

RAPPORT IV VAN COMMISSIE II (Combinatie kerkelijke bladen).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Ten aanzien van de instructie van de part. synode van het Noorden betreffende de samenvoeging van U.K.K., Vrede over Israel en de Frontlinie (Agenda H 2), is uw commissie van oordeel, dat

- a. bij een eventuele samenvoeging van genoemde bladen, voor het gecombineerde nieuwe blad zonder twijfel een veel hogere abonnementsprijs betaald zal moeten worden;
- b. het abonnementenaantal dientengevolge minder zal worden;
- c. het medeleven met de respectievelijke takken van arbeid zal afnemen.

Hoewel de financiële baten van U.K.K. betrekkelijk gering zijn, meent uw commissie, dat het belang van de uitgave van een dergelijk blad niet moet getaxeerd worden naar de financiële baten, maar de invloed die een blad heeft op het medeleven van de leden der kerken.

Daar ds. J. Jongeleen in zijn schrijven (10 II), behelzende een dringend advies om de voorgestelde combinatie niet te aanvaarden, tot gelijke conclusie komt als uw commissie, stelt uw commissie voor:

1. het schrijven van ds. J. Jongeleen voor kennisgeving aan te nemen;
2. de instructie van de part. synode van het Noorden niet te aanvaarden.

Voor uw commissie,
K. J. Velema, rapporteur.

BIJLAGE XLIII

art. 95, 98, 216

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR BIJZONDERE NODEN.

Harlingen/Amsterdam, 29 juni 1959.

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland in 1959 in vergadering bijeen.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Bij brief van de tweede scriba van de generale synode 1956, gedateerd 7 mei 1957, werd mededeling gedaan van de opheffing van de deputaatschappen voor „Evacuatie- en oorlogs-

schade" en voor „Watersnoodschade" en werden de leden van deze deputaatschappen benoemd tot „Deputaten voor bijzondere noden".

Dienovereenkomstig hebben deze deputaten, t.w. de brs.

ds. C. v. d. Zaal, voorzitter,
W. A. Hekkert, secretaris,
B. H. van der Schaaf, penningmeester,
W. J. Graves en
J. Groenendijk

hun werkzaamheden aanvaard.

Broeder W. A. Hekkert ontviel aan ons deputaatschap doordat hij op 16 januari 1958 overleed. Aan de weduwe werd namens deputaten met dit verlies deelneming betuigd onder mededeling van onze grote waardering voor het werk, dat br. Hekkert met grote trouw in dit verband had verricht.

In zijn plaats werd tot secretaris benoemd br. W. J. Graves; hiervan werd aan de kerken mededeling gedaan in „De Wekker".

Een overzicht van de werkzaamheden volgt hieronder en in de diverse bijlagen, waarbij wordt opgemerkt dat een gedeelte van het werk nog voortvloeide uit de afwikkeling van de beide opgeheven deputaatschappen.

Tijdens de zittingen van de *generale synode 1956* werd een beroep op ons deputaatschap gedaan f 5.000,- ter leen te verstrekken voor het financieren van de synode. Hieraan is voldaan. Dit bedrag werd op 16 juli 1958 terugontvangen.

De pogingen de aan de kerk te *Klundert* in gebruik gegeven noodkerk te verkopen zijn met succes bekrond. Het gemeentebestuur van Klundert had n.l. aan een gezin huisvesting in deze kerk verleend, waardoor de verkoop stagneerde. Het gebouw heeft opgebracht f 4.500,-. De kansel werd geschonken aan de kerk te Aarlanderveen.

Met de kerk te *Rotterdam-Centrum* werd van haar uitkering inzake oorlogsschade een bedrag van f 11.000,- in obligaties verrekend.

De schade aan het orgel in de kerk te *Middelharnis* werd vastgesteld op f 7.825,-, vermeerderd met f 5.285,- voor bijkomende kosten, totaal f 13.110,-. Door het Rijk is vergoed f 5.869,-. Volgens de orgelcommissie der Ned. Hervormde Kerk - door welke commissie het Nationaal Rampenfonds zich omtrent geleden watersnoodschade aan kerkorgels laat voorlichten - is echter een nieuw orgel nodig, waarvan de kosten worden begroot op f 65.000,-. Mede op grond van door de kerkeraad verstrekte gegevens hebben wij aan het ministerie van Maatschappelijk Werk verzocht in de kosten van een nieuw orgel bij te dragen.

Door het ministerie van Maatschappelijk Werk werden ons vragen gesteld inzake schade aan het orgel van de kerk te 's-*Gravendeel*. Onzerzijds werden inlichtingen aan de kerkeraad gevraagd, die daarop een schaderapport toezond van de Orgelbouwadviscommissie der Gereformeerde Organistenvereniging.

Onzerzijds is aan het ministerie geadviseerd vorengenoemde orgelcommissie der Nederlands Hervormde Kerk in te schakelen ten einde o.a. te kunnen nagaan, of de gebreken aan het orgel inderdaad een gevolg zijn van de watersnood.

Voor de hulp aan de *Hongaarse vluchtelingen* werden door 153 kerken collecten en giften aan ons afgedragen tot een bedrag van f 57.886,33. Vier kerken hebben de collecten tot een totaal bedrag van f 1.751,20 afgedragen aan het Admiraal de Ruyterfonds; drie kerken zonden totaal f 1.185,55 aan het Nederlandse Rode Kruis. Een kerk droeg een collecte ad f 246,20 af; het is ons echter niet bekend aan wie.

Voor het verlenen van hulp aan deze vluchtelingen zijn enige vergaderingen gehouden met afgevaardigden van de Ned. Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken en een predikant van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt). In Nederland zijn thans twee Hongaarse predikanten onder de protestantse uitgewekenen werkzaam. Voor de geestelijke verzorging van deze mensen die vrijwel over het gehele land zijn verspreid, zijn aanzienlijke bedragen nodig; in 1957 was dit b.v. ongeveer f 38.500,-. Door de Nederlands Hervormde Kerk is hiervan f 14.842,- betaald; de rest moest door de overige kerken worden gedragen.

Ons deputaatschap heeft in deze algemene kosten bijgedragen in 1957 f 2.000,-, over 1958 f 2.000,- en over 1959 f 2.000,-; totaal f 6.000,-.

Het was dringende noodzaak dat voor het doelmatig verrichten van deze arbeid een centraal bureau werd gesticht. Voor de inrichting van dit bureau met de hoogst noodzakelijke outillage was een tekort van f 2.100,-. In dit tekort is door ons deputaatschap f 1.500,- bijgedragen.

De Gereformeerde Kerken hebben naast de hiervóór vermelde steunactie nog op zich genomen de verzorging van een zestal studenten, die worden opgeleid voor het werk onder de Hongaren, alsmede lectuurverspreiding onder de vluchtelingen. Zo zijn b.v. reeds de catechismus en de psalmen in het Hongaars uitgegeven. Voor dit specifiek gereformeerde werk hebben wij

f 4.000,- bijgedragen. Boven de zorg voor de hier te lande vertoevende vluchtelingen verrichten de Gereformeerde Kerken ook veel werk voor de Calvinistische Hongaarse vluchtelingen in Oostenrijk. Deze kerken hebben daaraan in 1957 en 1958 reeds ongeveer f 200.000,- besteed. Wij meenden ons ook van dit werk niet afzijdig te mogen houden en hebben hierin bijgedragen over 1958 f 1.500,- en over 1959 f 1.500,-.

Wij hebben gemeend geen hogere bedragen dan de hiervoor genoemde beschikbaar te moeten stellen, aangezien het is te verwachten, dat voor de uitgewekenen, zowel hier te lande als in Oostenrijk, hulp op zeer lange termijn nodig zal zijn. Wij stellen ons dan ook voor jaarlijks de bedragen te bepalen naar de behoeften enerzijds en onze mogelijkheden anderzijds.

Uw deputaten zagen in de verzorging van de uit Indonesië uitgeweken Nederlanders geen taak; deze zaak toch komt voor rekening van het ministerie van Maatschappelijk Werk.

Betreffende de brief dd. 26 mei 1959 van de *evacuatie-deputaten van de Gereformeerde Kerken*, gericht aan de synode onzer kerken, stellen wij u voor aan deze evacuatie-deputaten te berichten, dat de synode met erkentelijkheid kennis nam van hun bereidwilligheid, alles wat van overheidswege met betrekking tot evacuatie der burgerbevolking en de geestelijke verzorging van oorlogsslachtoffers wordt medegedeeld, ter kennis van onze kerken te brengen, en ons deputaatschap voor het ontvangen van deze mededelingen aan te wijzen.

Wij stellen ons voor binnenkort aan onze kerken mededeling te doen van hun taak bij eventuele evacuatie van de burgerbevolking en inzake de geestelijke verzorging en bijstand aan slachtoffers in oorlogstijd.

Tenslotte mogen deputaten u verzoeken **goedkeuring** te verlenen aan:

- a. de door hen verrichte arbeid en
- b. bijgaande financiële rapporten.

Wij merken nog op dat er een vacature in ons deputaatschap ontstond door het overlijden van br. W. A. Hekkert. Wij zijn zo vrij in dit verband uw aandacht te vestigen op br. A. de Geus te Harlingen.

Wij wensen u toe dat bij uw beraadslagingen de Heilige Geest u leide.

Namens deputaten,

C. v. d. Zaal, voorzitter,
W. J. Graves, secretaris.

BIJLAGE 1.

Balans per 30 juni 1959

Liquide middelen		Crediteuren	
Kas	f 12,73	Chr. Geref. Kerk Zierikzee	f 3.607,83
Postgiro	f 153,32	Saldo-kapitaal	
R'dam-Bank		per 15-8-56	f 30.417,41
N.V. A'dam	f 2.091,07	toename	
Effecten ¹⁾	f 89.460,98	15-8-56 -	
	<u>f 91.718,10</u>	30-6-59	f 59.392,86
			<u>f 89.810,27</u>
Vastgelegde middelen			
Deelname stichtingskapitaal			
Geref Soc. Inst. A'dam	f 1.700,-		
	<u>f 93.418,10</u>		<u>f 93.418,10</u>

¹⁾ Specificatie effectenbezit naar de koersen per 30-6-'59.

f 10.000,-	3,5 %	Int. Bank f. Rec. & Dev.	87 ¹ / ₂	f 8.866,67
f 8.000,-	3,75 %	België 1955	92	f 7.435,-
\$ 3.000,-	4,25 %	Unie van Z.-Afrika 1965	93 1/16	f 10.649,51
f 30.000,-	6 %	Bank v. Ned. Gemeenten '57	111 15/16	f 34.711,25
		(Won. b. l.)		
f 7.000,-	5,25 %	idem '58	104 ¹ / ₂	f 7.437,50
f 9.500,-	5 %	idem '58	104 1/4	f 9.943,33
f 5.000,-	4,75 %	idem '58	101 15/16	f 5.314,59
f 5.000,-	4,5 %	idem 1958/9	99 13/16	f 5.103,13
				<u>f 89.460,98</u>

(Voor opname van gelden en fondsen zijn de beide handtekeningen van de secretaris en de penningmeester vereist.)

BIJLAGE 2.

LASTEN en BATEN
periode 15-8-'56 tot 30-6-'59.

Lasten.		Baten.	
Onkostenrekening	f 609,22	<i>Collecten en giften.</i>	
<i>Uitkeringen:</i>		Kerk: Alphen a. d.	
i/z Chr. Geref. Kerk te		Rijn	f 2,50
Zierikzee	f 1.961,71	Kerk: Kornhorn	f 2,-
i/z Penn. v. dep. voor steun		Kerk: Zwolle	f 82,45
Hong. stud. en vluchtelingen te Utrecht	f 4.000,-	Kerk: Zwolle	f 97,18
i/z Bureau v. d. Geref. Kerken i. Ned. te Utrecht voor bureau inricht. en geref. werk in Oostenrijk	f 10.500,-	J. S. te N.	f 2,-
	<u>f 17.070,93</u>		f 186,13
Voordelig saldo	f 59.392,86	Verkoop noodkerk te Klundert	f 4.500,-
			<u>f 4.686,13</u>
		<i>Collecten en giften i/z Hongarije 12-11-56 tot 14-2-57</i>	f 57.886,33
		Div. giften	f 111,-
			<u>f 57.997,33</u>
		<i>Rente- en Couponrekening</i>	f 7.186,11
		<i>Effecten:</i>	
		winst verk. eff.	f 941,79
		vermeerdering waarde eff.bezit	f 5652,43
			<u>f 6.594,22</u>
	<u>f 76.463,79</u>		<u>f 76.463,79</u>

Door de brs. J. H. van Duuren en J. van Leeuwen werden namens „Deputaten financiële controle” de boeken met de betreffende bescheiden over het tijdvak 15-8-'56 - 27-4-'59 vergeleken en accoord bevonden.

BIJLAGE 3.

Liquidatie-rekening Fonds Evacuatie- en Oorlogsschade.

Debet		Credit	
Renterekening	f 278,85	Fonds voor uitkering:	
Onkostenrekening	f 215,75	per 15-8-56	f 88.022,16
	<u>f 494,60</u>	te vermeerderen met restant coll. (ontv.periode 27-8-56 tot 11-1-57):	
1) Uitkeringen verricht a. d. Kerken van:		kerk Apeldoorn	f 5,-
Arnhem	f 25.000,-	Ermelo	f 40,96
Baarn	f 388,-	Onstwedde	f 37,86
Enschede-O.	f 7.173,41	St. Janskloost.	f 20,77
Klundert	f 5.600,-	Leeuwarden	f 57,15
Nijmegen	f 696,67	Mussel	f 52,10
Poederooyen	f 850,63	Valthermond	f 10,89
Rotterdam-C.	f 45.000,-	Zwolle	f 105,30
Vlissingen	f 1.660,47	Zwijndrecht	f 72,01
IJmuiden	f 1.630,85	idem	f 68,43
	<u>f 88.000,03</u>		f 470,47
		Giften:	
		Haarlem	f 1,-
		Rotterdam-W.	f 1,-
			<u>f 2,-</u>
	<u>f 88.494,63</u>		<u>f 88.494,63</u>

1) conform besluit Gen. Synode 1956.

BIJLAGE XLIV

art. 95, 98, 187, 188, 189, 192, 216

RAPPORT I VAN COMMISSIE VII (financiële aangelegenheden).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

A. Rapport van Deputaten voor bijzondere noden.

Naar aanleiding van het rapport van deputaten voor bijzondere noden dd. 29 juni 1959, heeft uw commissie de eer u het volgende te rapporteren.

Uw commissie kan niet anders dan haar grote waardering uitspreken over hetgeen door uw deputaten is verricht in de afgelopen periode. Uit het rapport blijkt duidelijk, dat voor deze tak van arbeid nog een terrein open ligt, waaraan de synode nog lange tijd aandacht zal moeten blijven besteden. Derhalve komt het uw commissie wenselijk voor, dat opnieuw deputaten zullen worden benoemd. Na ampele overweging over de aard van de vacature, ontstaan door het overlijden van br. W. A. Hekkert, kan uw commissie zich geheel aansluiten bij de deputaten, om voor deze vacature de bijzondere aandacht te vestigen op br. A. de Geus te Harlingen.

Betreffende de door deputaten verrichte arbeid ware vooral te letten op alle verrichtingen inzake de hulp aan de Hongaarse vluchtelingen. Het zal uw vergadering blijken, dat de door de kerken bijeengebrachte gelden, voorzover zij reeds zijn besteed, zijn aangewend ten behoeve van de verdreven Hongaren ter leniging van hun geestelijke nood.

Uw deputaten hebben voorts gerapporteerd over een brief van de *evacuatie-deputaten van de Geref. Kerken* dd. 26 mei 1959, gericht aan uw vergadering.

Deze brief bereikte deputaten via het moderamen der vorige synode. Hierin wordt uiteengezet, dat de overheid het wenselijk acht de kerken te betrekken in de problematiek van evacuatie in oorlogstijd. Waar het departement slechts met een gering aantal groepen van kerken rechtstreeks blijkt te willen onderhandelen, in plaats van met elk kerkverband afzonderlijk, is aan de Gereformeerde Kerken verzocht om aan onze kerken mededeling te doen van de van overheidswege gegeven aanwijzingen en richtlijnen. Hoewel het nog te bezien zal staan of deze richtlijnen in oorlogstijd *overal* kunnen worden nageleefd, acht ook uw commissie het, met de deputaten, nuttig dat deze regelingen binnenkort aan onze kerken worden toegezonden. Het is nl. geenszins uitgesloten, dat zij incidenteel van groot nut zullen kunnen zijn.

Tevens sluit uw commissie zich aan bij het advies van de deputaten om aan de *evacuatie-deputaten van de Geref. Kerken* mededeling te doen, dat uw vergadering met erkentelijkheid kennis nam van hun bereidwilligheid om alles wat van overheidswege met betrekking tot evacuatie der burgerbevolking en de geestelijke verzorging van oorlogsslachtoffers wordt medegedeeld, ter kennis van onze kerken te brengen en dit deputaatschap voor het ontvangen van deze mededelingen aan te wijzen.

Voorstellen:

Uw commissie stelt de synode voor:

1. het financieel beleid van de deputaten goed te keuren en op grond van het rapport van deputaten voor financiële controle de penningmeester te dechargeren voor de door hem verrichte belangrijke arbeid;
2. haar fiat te verlenen t.a.v. de verrichte werkzaamheden der deputaten;
3. opnieuw deputaten voor bijzondere noden te benoemen en bij het vervullen van de vacature, ontstaan door het overlijden van br. Hekkert, rekening te houden met de suggestie van uw deputaten;
4. een schrijven te richten aan de evacuatie-deputaten van de Geref. Kerken in de zin zoals hierboven is vermeld.

B. Rapport van Deputaten voor onderzoek en advies inzake predikantstraktementen.

Uw commissie heeft met belangstelling en instemming kennis genomen van het rapport van deputaten.

Dit neemt niet weg, dat de commissie bij de argumenten, om de predikantstraktementen op te trekken tot een minimum van f 6000,-, waar deputaten wijzen op de financiële consequenties ten opzichte van een beroepen predikant o.m. gemist heeft,

- a. dat in het bijzonder pas afgestudeerde predikanten vaak voor grote installatie-kosten komen te staan, waardoor zij tegen hun wil voor hun gezin zware financiële verplichtingen moeten aangaan;

b. dat jonge, groeiende gezinnen die voor hoge vaste financiële lasten staan, wanneer het traktement niet op peil is, niet zonder zorg kunnen leven.

Het is uw commissie ook opgevallen, dat bij het voorstel tot verhoging van de traktementen tot het minimaal toelaatbare, de gebruikelijke aantallen vrije zondagen niet zijn vermeld.

Hoewel deze in de beroepsbrieven genoemde aantallen vrije zondagen hoofdzakelijk ten doel moeten hebben om onderling contact tussen de diverse kerken en de predikanten te bevorderen, is het honorarium van deze zondagen in de praktijk vaak tevens een waardevol onderdeel van het traktement geworden.

Uw commissie is daarom van oordeel, dat deze aangelegenheid na de paragraaf over de 10-jaarlijkse verhogingen behoort te worden ingevoegd.

Uw commissie meent bijzondere aandacht te moeten vragen voor hetgeen door deputaten is gerapporteerd inzake de collectieve ziekenhuis- en operatiekosten-verzorging.

Voorts is uw commissie van mening, dat het advies dat de betaling van de premie voor de Alg. Weduwen- en Wezenwet thans ook door de kerkeraden voor hun rekening moet worden genomen, dient te worden overgenomen, nu bedoelde wet m.i.v. 1 oktober 1959 in werking zal treden.

Conclusies:

Uw commissie adviseert aan uw vergadering om de voorstellen onder de punten a, b, c, d 1, 2 en 3 en f ongewijzigd te aanvaarden.

Ten aanzien van punt d4 nà „premie A.O.W.” te lezen: „en van de Alg. Weduwen- en Wezenwet”.

Ten aanzien van punt e tussen de woorden „Ouderdomsvoorziening” en „voor” te voegen de woorden: „en van de Alg. Weduwen- en Wezenwet”.

C. Quaestor generale synode 1956.

Het aan uw commissie om advies voorgelegde financieel overzicht van de quaestor uwer synode over de jaren sept. 1956 - mei 1959 geeft geen reden tot het maken van bijzondere opmerkingen. Het geheel geeft, naar het oordeel uwer commissie, blijk van een wijs gevoerd beleid, waarvoor een woord van bijzondere waardering zeker op zijn plaats is.

Tenslotte ware op grond van de accoordbevinding van stukken en bescheiden door de deputaten voor fin. controle en advies uw quaestor te dechargeren.

D. Schrijven van part. synode van het Westen inzake financiële verslagen.

De part. synode van het Westen vraagt in bovenbedoeld schrijven te bewerkstelligen dat voortaan de in het curatoren-verslag opgenomen verslagen geheel in overeenstemming worden gebracht met aan de classes en part. synodi verstrekte gegevens.

Uw commissie meent, dat hieraan moeilijk zal zijn te voldoen, aangezien de verslagen in het curatoren-verslag van geheel andere aard zijn dan die aan classes en part. synodi worden voorgelegd. (Eerstgenoemde hebben tot doel de *feitelijke inkomsten* over een bepaald tijdsbestek te vermelden, laatstgenoemde geven merendeels een inzicht aan de mindere vergaderingen, omtrent het al of niet voldoen aan de omslagen en voorgeschreven collecten.)

Voorts vraagt de part. synode van het Westen om de diverse penningmeesters zodanig te instrueren, dat uniforme jaaroverzichten worden verstrekt. Uw commissie kan hierin volkomen meegaan en ziet hier een taak voor uw deputaten voor fin. controle en advies.

Tenslotte wordt verzocht om voortaan ook kapitaalsrekeningen te verstrekken, hetgeen beperkt zou kunnen blijven tot de gen. synode, dus eenmaal per drie jaren. Daartoe is reeds op de gen. synode 1956 besloten.

De part. synode van het Westen ware met uw beslissingen ten aanzien van het door haar te berde gebrachte in kennis te stellen.

E. Schrijven van Prot. Chr. Kostervereniging in Nederland.

In dit schrijven wordt onder overlegging van de statuten van bedoelde vereniging, gevraagd de koster voortaan een kerkelijke medewerker te doen zijn en zijn maatschappelijke positie daarnaar te regelen.

Uw commissie meent, dat deze aangelegenheid kerkrechtelijk niet de gen. synode aangaat doch bepaald bij de kerkeraden thuis behoort. Dit schrijven ware mitsdien voor kennisgeving aan te nemen.

F. Schrijven Land. Comité Ouderlingen- en Diakenenconferenties inzake collecte voor Hongarije.

In bedoeld schrijven wordt gevraagd om de deputaten voor bijzondere noden de toegezegde

verantwoording over de voor de Hongaren bijeengebrachte collecten te doen geven en de opbrengst daarvan binnen een door uw vergadering te stellen termijn af te dragen aan het „Adm. de Ruyterfonds”.

Uw commissie meent, dat uw deputaten voor bijzondere noden slechts verantwoording mogen geven van hun werk aan de gen. synode, hetgeen thans ook is geschied.

Voorts acht uw commissie, dat dit schrijven, dat namens het comité van ouderlingen- en diakenenconferenties is verzonden, kerkrechtelijk niet op de synode thuishoort, doch bij de kerkeraden.

Uw commissie geeft uw vergadering in overweging het landel. comité voornoemd dienovereenkomstig te antwoorden.

De Here zegene u bij het nemen van beslissingen.

Namens Commissie VII,
J. L. Floor, rapporteur.

BIJLAGE XLV

art. 95, 98, 216

LANDELIJK COMITE TER VOORBEREIDING VAN OUDERLINGEN- EN DIAKENENCONFERENTIES DER CHR. Geref. KERKEN IN NEDERLAND

's-Gravenhage, 14 augustus 1959.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken in Nederland te houden in 1959 te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Toen in het najaar 1956 de Hongaarse opstand door het Russische leger met geweld werd onderdrukt en vele Hongaren door de vlucht naar het buitenland zich trachtten te redden, heeft de stichting „Admiraal de Ruyterfonds” een beroep gedaan op de Nederlandse kerken om haar te steunen door het houden van een extra collecte, om in de directe materiële nood van deze Hongaarse vluchtelingen te voorzien.

Uw deputaten voor bijzondere noden zonden een circulaire aan de kerkeraden, waarvan wij u een afschrift in een bijlage doen toekomen.

In het bijzonder willen wij u wijzen op de door ons onderstreepte zin: Het totaal ingekomen bedrag zal worden verantwoord en zo spoedig mogelijk worden afgedragen.

Van verantwoording van het totaal ingekomen bedrag is tot heden (haast drie jaren na datum) nog niets bekend, terwijl van het afdragen van dit bedrag tot heden niets is gekomen, zodat wij niet begrijpen wat uw deputaten onder „zo spoedig mogelijk” verstaan.

Door deze nalatigheid van uw deputaten is in de directe materiële nood van de Hongaren, waar deze collecte voor bestemd was en waarvoor door onze leden, door barmhartigheid bewogen, ruim geofferd is, voorzien door de opbrengst van de collecten uit de Ned. Herv. Kerk, de Gereformeerde Kerken en de Ger. Kerken (vrijgemaakt), maar hebben onze kerken verstek laten gaan.

Wij zijn ervan overtuigd, dat wanneer onze kerkeraden in 1956 geweten hadden dat uw deputaten geen gevolg zouden geven aan hun belofte de opbrengst van de collecten zo spoedig mogelijk af te dragen, zij het geld zouden afgedragen hebben aan het „Admiraal de Ruyterfonds”, wat nu slechts enkele kerkeraden hebben gedaan.

Aangezien ons comité door een tweetal broeders in het „Admiraal de Ruyterfonds” is vertegenwoordigd, kregen wij kennis van deze feiten en hebben enkele onzer broeders een onderhoud gehad met uw deputaten, die ons min of meer adviseerden, onze bezwaren ter kennis te brengen van de generale synode.

Wanneer uw deputaten u mochten voorstellen het geld dat zij nog steeds in bewaring hebben te bestemmen voor de geestelijke verzorging van de Hongaren, dan willen wij er u op wijzen, dat daarvoor naar onze mening de collecte van 11 november 1956 niet was bestemd en wij verzoeken u genoemde deputaten op te dragen, binnen een door u te stellen termijn, de opbrengst van genoemde collecte af te dragen aan de stichting „Admiraal de Ruyterfonds”.

Hoogachtend, namens het Comité ter voorbereiding van ouderlingen- en diakenenconferenties der Chr. Ger. Kerken in Nederland,

w.g. K. Geleijnse, voorzitter,
M. D. Stafleu, secretaris.

BIJLAGE.

Deputaten voor bijzondere noden
Secretariaat: Nassaukade 172 b
Amsterdam-West.

Amsterdam, 5 november 1956.

Aan de kerkeraad der Christ. Geref. Kerk

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Betreft : Hulp aan Hongarije.

Zondag j.l. werd in onze kerken de grote nood en ellende van het Hongaarse volk in een algemeen gebedsuur herdacht.

Naast ons gebed willen wij niet achterblijven met het verlenen van financiële hulp.

Deputaten voor bijzondere noden hebben daarvoor, met toestemming en advies van deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid, een collecte uitgeschreven, te houden in onze kerken op

a.s. zondag, 11 november 1956.

Het is gewenst deze datum, indien enigszins mogelijk, aan te houden en de opbrengst der collecte te storten op postgiro 510980 ten name van Deputaten voor bijzondere noden, penningmeester B. H. van der Schaaf, Plantage Badlaan 16 b te Amsterdam-Centrum of op de rekening van Deputaten bij de N.V. Rotterdamsche Bank, Amsterdam-Centrum. **Het totaal ingekomen bedrag zal worden verantwoord en zo spoedig mogelijk worden afgedragen.**

Niet twijfelende of u zult uw gemeente willen opwekken tot milde offervaardigheid, verblijven wij met heilbede en broedergroeten,

Namens Deputaten voor bijzondere noden
Ds. C. van der Zaal, voorz.
W. A. Hekkert, secr.

BIJLAGE XLVI

art. 99

VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN REDACTIE VAN „DE WEKKER”.

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland vergaderd te Rotterdam op 8 september 1959 en volgende dagen.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De commissie van redactie van „De Wekker” heeft de eer u het volgende verslag aan te bieden van haar werkzaamheden sedert de generale synode van 1956.

Krachtens benoeming door deze synode is uw commissie als volgt samengesteld: prof. W. Kremer, hoofdredacteur; ds. J. C. Maris, waarnemend hoofdredacteur en secretaris der redactie; prof. L. H. van der Meiden en prof. J. J. van der Schuit, leden.

Met ingang van 1 november 1956 is prof. Kremer als hoofdredacteur opgetreden. Evenals voorheen werden de zakelijke en financiële belangen behartigd door prof. v. d. Schuit, die daartoe geregeld in contact staat met de administrateur, br. D. A. Landaal, te Leiden, en met de drukkerij, fa. Kemink & Zoon, te Utrecht. Inzake de aankoop van papier wordt door hem geregeld overleg gepleegd met br. P. C. v. d. Klis, te Deventer. Ook de administratie der gelden, zowel wat inkomsten als uitgaven betreft, berust bij prof. van der Schuit. Eens per drie maanden worden de boeken van de penningmeester door een van de leden van de commissie gecontroleerd.

Wat de inhoud van het blad betreft werd besloten dat elk der redactieleden telkens gedurende twee maanden de Schriftoverdenking zou verzorgen, terwijl van tijd tot tijd ook meditaties van andere predikanten werden opgenomen. Het ligt in de bedoeling der redactie dit

aantal aanmerkelijk uit te breiden, waardoor de medewerking meer algemeen en de verscheidenheid groter wordt. Tevens zal daardoor meer tijd beschikbaar komen voor andere redactionele arbeid.

Het streven van de redactie was erop gericht, met behoud van het eigen karakter van het blad, een keur van artikelen op te nemen waarin leiding en voorlichting gegeven wordt op kerkelijk en geestelijk terrein. In verband met de beschikbare ruimte werd aan de verslaggevers der kerkelijke vergaderingen verzocht alleen de belangrijkste gegevens op beknopte wijze te vermelden.

Het spreekt vanzelf dat het redactionele gedeelte op iedere vergadering der commissie een belangrijk punt van bespreking vormt. Telkens worden nieuwe suggesties gedaan, bepaalde onderwerpen voorgesteld en eventuele schrijvers genoemd. Uw commissie is dankbaar voor de bijdragen die werden ontvangen. Uiteraard kon niet aan al haar wensen worden voldaan, in verschillende gevallen doordat degenen die werden uitgenodigd, wegens tijdgebrek geen kopij konden zenden.

Vragen en opmerkingen van de zijde der lezers hadden de aandacht der redactie en werden zoveel mogelijk door de hoofdredacteur beantwoord. Zij golden gewoonlijk ondergeschikte punten en geven geen aanleiding tot specifieke vermelding.

De commissie besloot het orgaan eenmaal per jaar, in de vacantiетijd, niet te doen verschijnen, zulks in overleg met de drukkerij. Gelijk bekend wordt deze maatregel door verschillende bladen genomen en blijkbaar wordt ze door de lezers gebillijkt.

Evenals voorheen is ook in de afgelopen jaren aandacht geschonken aan de propaganda. De leden der redactie hebben in verschillende plaatsen besprekingen gevoerd met de agenten en de mogelijkheid onderzocht van het opvoeren van het aantal abonnementen. Helaas bleek men er over het algemeen weinig verwachting van te hebben. Hoewel deze zaak ongetwijfeld blijvend de aandacht moet hebben, is uw commissie van oordeel dat hier met name voor de kerkeraden een taak ligt. Zij zal het op prijs stellen als uw vergadering daartoe opnieuw wil opwekken.

Anderzijds zijn we dankbaar dat het aantal abonnees ongeveer op peil blijft, temeer omdat in de loop der jaren diverse plaatselijke en classicale kerkbladen een plaats hebben gekregen in onze gezinnen. De oplaag bedroeg per 1 januari 1959 plm. 6900 exemplaren.

Mede in verband met de gestegen druk- en papierkosten en met de per 1 oktober 1957 ingevoerde verhoging der porti, werd het billijk en wenselijk geacht de abonnementsprijs met één gulden per jaar te verhogen. Deze maatregel werd in het algemeen met begrip aanvaard.

De diaconieën werden bij rondschrijven herinnerd aan de reeds jaren bestaande regeling, waarbij ten behoeve van minder draagkrachtigen abonnementen beschikbaar gesteld worden tegen de helft van de prijs. Door verschillende diaconieën werd hiervan gebruik gemaakt.

De financiële positie van ons blad is bevredigend. Ondanks de stijging in de kostprijs is het nog altijd gelukt jaarlijks een bedrag van f 16.000,— te reserveren voor de Theologische School. Dat was dus in de afgelopen periode een bedrag van f 48.000,—.

Erkentelijk voor het in haar gestelde vertrouwen, is uw commissie dankbaar dat zij tot de arbeid in staat gesteld werd. Zij stelt bij deze haar mandaat wederom ter beschikking van uw vergadering.

Enkele wijzigingen in de samenstelling van de redactie komen haar thans gewenst voor. Gaarna vraagt zij uw aandacht voor de voorstellen die u daaromtrent zullen bereiken van de zijde van het curatorium der Theologische School.

U in al uw werkzaamheden de leiding toebiddend van de Geest der wijsheid, verblijven wij, met broederlijke hoogachting,

de commissie van redactie:

W. Kremer, hoofdredacteur,
J. C. Maris, secretaris,
L. H. van der Meiden,
J. J. van der Schuit.

BIJLAGE XLVII

art. 99

**ADDITIONEEL RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE
SCHOOL DER CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND.**

Aan de generale synode van de Chr. Geref. Kerken
in Nederland, vergaderende te Rotterdam-C.,
september 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Het curatorium van de Theol. School rapporteert ter aanvulling van en in vervolg op hun reeds eerder ingediend rapport het volgende:

A. „De Welker”.

Op medisch advies heeft prof. W. Kremer gevraagd om hem ontheffing te verlenen van zijn functie als hoofdredacteur.

Het curatorium stelt u voor om aan prof. W. Kremer het gevraagde ontslag te geven.

Ds. J. C. Maris ziet zich in verband met zijn drukke werkzaamheden genoodzaakt ontslag te vragen als waarnemend-hoofdredacteur en als redactielid.

De twee andere redactieleden, prof. L. H. van der Meiden en prof. J. J. van der Schuit achten, gezien hun leeftijd, het ogenblik gekomen om eveneens uit de commissie van redactie te treden.

Alle afgetreden en willen zich als medewerker beschikbaar blijven stellen. Het curatorium stelt u voor aan hun verzoek te voldoen.

In de hierdoor ontstane vacatures benoemt de generale synode tot leden van de commissie van redactie:

prof. dr. B. J. Oosterhoff
prof. W. Kremer
ds. I. de Bruyne
ds. J. H. Velema.

Voorts stelt het curatorium de generale synode voor om prof. dr. B. J. Oosterhoff te benoemen tot hoofdredacteur en ds. J. H. Velema tot waarnemend-hoofdredacteur.

B. Benoemingen.

De secretaris-curator, ds. D. H. Biesma, is aftredend. Het curatorium stelt u voor opnieuw een secretaris-curator te benoemen en biedt u de volgende voordracht aan:

ds. D. H. Biesma
ds. W. Meijnhout.

De penningmeester van de Theol. School, br. A. L. de Bruyne, is eveneens aftredend. Het curatorium biedt u de volgende voordracht aan:

br. A. L. de Bruyne (Bussum)
br. J. D. Wisman (Groningen),

en stelt u voor om als 2de penningmeester opnieuw te benoemen br. A. F. Mijnhart (Hilversum).

U de leiding des Geestes toebiddend,

Met broedergroet

Namens het curatorium:

W. Meijnhout, president
D. H. Biesma, secretaris.

Rotterdam, 14 september 1959.

BIJLAGE XLVIII

art. 100, 145, 220

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE BESTUDERING VAN DE KERKELIJKE
HOUDING INZAKE ECHTSCHIEDING EN TWEDE HUWELIJK.Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken
in Nederland, Rotterdam, september 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De generale synode van Apeldoorn (1956) heeft naar aanleiding van de instructie van de particuliere synode van het Zuiden, luidende:

„De generale synode spreke uit, hoe te handelen met iemand, die na echtscheiding en tweede huwelijk begeert tot de gemeenschap der kerk voor het eerst of bij vernieuwing te worden toegelaten”

en op voorstel van de desbetreffende rapporterende commissie besloten een commissie te be-
noemen ter bestudering van deze kwestie, om op de e.k. generale synode rapport hierover uit
te brengen. (Acta Syn. 1956, art. 210, blz. 86; bijlage LXXIII, blz. 266.)

Gevolg gevende aan deze opdracht heeft deze commissie (ter bestudering van de kerkelijke
houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk) de eer uw vergadering het volgende rapport
aan te bieden:

Bedoelde kwestie is zeer ingewikkeld en werpt allerlei vragen op, welke liggen op het terrein
van de kerkelijke tucht, de kerkelijke huwelijksbevestiging en het pastoraat. Daarom meent
uw commissie er goed aan te doen eerst Gods Woord te laten spreken, daarna u enkele ge-
gevens uit de historie aan te bieden, om u tenslotte enige richtlijnen voor te leggen, waarnaar
in deze netelige kwestie zou kunnen en (of) moeten gehandeld worden.

I. Schrift-gegevens.

(Met het oog op de vergelijking en eventuele betere beoordeling gebruikt uw commissie zowel
de Statenvertaling als de Nieuwe Vertaling van het Ned. Bijb. Gen.)

a. **Deuteronomium 24 : 1-4:** „Wanneer een man een vrouw genomen en die getrouwd zal
hebben, zo zal het geschieden, indien zij geen genade zal vinden in zijn ogen, omdat hij
iets schandelijks aan haar gevonden heeft, dat hij haar een scheidbrief zal schrijven en in
haar hand geven, en ze laten gaan uit zijn huis. Zo zij dan, uit zijn huis uitgegaan zijnde,
zal henegaan en een andere man (tot vrouw) worden, en deze laatste man haar gehaat en
haar een scheidbrief geschreven en in haar hand gegeven, en haar uit zijn huis zal hebben
laten gaan; of als deze laatste man, die ze voor zich tot vrouw genomen heeft, zal gestorven
zijn: zo zal haar eerste man, die haar heeft laten gaan, haar niet mogen wedernemen, dat
zij hem tot vrouw zij; want dat is een gruwel voor het aangezicht des HEREN; also zult
gij het land niet doen zondigen, dat u de HERE uw God ten erve geeft.”

N.V.: „Wanneer iemand een vrouw genomen en gehuwd heeft, dan zal, – als hij haar geen
genegenheid toedraagt, omdat hij iets onbehoorlijks aan haar gevonden heeft, en hij een
scheidbrief geschreven en haar die overhandigd heeft, waarna hij haar uit zijn huis heeft
weggezonden; en als zij dan uit zijn huis vertrokken, haars wegs gegaan en de vrouw
van een ander geworden is; en als dan de laatste man een afkeer van haar krijgt, een
scheidbrief schrijft, haar die overhandigt en haar uit zijn huis wegzendt; of als de laatste
man, die haar tot vrouw genomen heeft, gestorven is – dan zal de eerste echtgenoot, die
haar weggezonden heeft, haar niet opnieuw tot vrouw mogen nemen, nadat zij verontrein-
igd is geworden; want dat is een gruwel voor het aangezicht des HEREN; gij zult geen
zonde brengen over het land, dat de HERE, uw God, u ten erfdeel geven zal.”

Op grond van de bewoordingen van de Statenvertaling kan vs 1a als voorwaarde gelezen
worden, en vs 1b-4 als gevolg; de Nieuwe Vertaling wijst heen naar de mogelijkheid, dat
vs 1-3 moet gelezen worden als een voorwaardelijke bijzin, en vs 4 als de hoofdzin. Uw
commissie gelooft, dat dit laatste juist is. Uit dit Schriftgedeelte zijn dan de volgende gedachten
te ontwikkelen:

Dat een man zijn vrouw met een scheidbrief wegzendt, wordt hier niet voorgesteld als iets,
dat door de wet wordt voorgeschreven, maar waarvan zij, als een blijkbaar bestaand gewoonte-
recht, uitgaat. Geen legitimatie dus van de echtscheiding als zodanig, maar hoogstens een
tolereren ervan. Hier worden regels gesteld tot beteugeling van het kwaad. De „scheidings-

grond" is hier overigens vrij vaag; men kan denken aan ziekte, lichamelijk gebrek, afstotende eigenschappen of schandelijke handelingen, maar stellig niet aan echtbreuk, want een overspelster werd niet weggezonden, doch gedood. Voorzover het hier omschreven gewoonte-recht als regel gold, blijkt, dat de man een grote vrijheid van handelen bezat, al werd die dan ook door praktische overwegingen (het verlies van zijn bruidegomsgift, de te duchten vijandschap van de familie der vrouw; zie ook Deut. 22 : 19, 29) enigermate beperkt. Een „recht" der vrouw om te scheiden wordt in het O.T. niet vermeld. De verplichting tot het schrijven van een scheidbrief kon een haastig wegzenden in ogenblikkelijke drift voorkomen, en kan dan ook gezien worden in het licht van de bescherming der vrouw, gezien haar „zwakke" positie in het O.T. Bovendien was de scheidbrief voor de vrouw een bewijs, dat ze vrij was. In vs 4 wordt dan verder de mogelijkheid, dat een vrouw eerst aan de ene, dan aan een ander, en daarna weer aan de eerste zou behoren, getypeerd als iets, dat de Here verfoeit, blijkbaar omdat het al te zeer de heiligheid van het huwelijk aantast.

Hoewel het O.T. over de onderhavige kwestie niet veel zegt, moet als van groot belang nog worden gewezen op de uitspraak in

b. **Maleachi 2 : 16:** „Want de HERE, de God Israëls zegt, dat Hij het verlaten haat, alhoewel hij de wrevel bedekt met zijn kleed, zegt de HERE der heirscharen: daarom wacht u met uw geest, dat gij niet trouwelooslijk handelt."

N.V.: „Want Ik haat de echtscheiding, zegt de HERE, de God van Israël, en dat men zijn gewaad met geweldpleging overdekt, zegt de HERE der heirscharen. Daarom, weest op uw hoede voor uw hartstocht en weest niet ontrouw."

Tegenover de achtergrond van het huwen met heidense vrouwen en het lichtvaardig trouwen en het dan weer van elkaar scheiden, dat in Maleachi's tijd veelvuldig voorkwam, spreekt het toch wel sterk, dat de Here zo uitdrukkelijk zegt, dat Hij het verstoten haat, en dat Hij waarschuwt tegen ontrouw.

c. **Mattheüs 5 : 31, 32:** „Daar is ook gezegd: Zo wie zijn vrouw verlaten zal, die geve haar een scheidbrief. Maar Ik zeg u dat, zo wie zijn vrouw verlaten zal anders dan uit oorzaak van hoererij, die maakt, dat zij overspel doet; en zo wie de verlatene zal trouwen, die doet overspel."

N.V.: „Er is ook gezegd: Al wie zijn vrouw wegzendt, moet haar een scheidbrief geven. Maar Ik zeg u: Een ieder, die zijn vrouw wegzendt om een andere reden dan ontucht, maakt, dat er echtbreuk met haar gepleegd wordt; en al wie een weggezondene trouwt, pleegt echtbreuk."

Er bestond een Joodse leer en gewoonte, volgens welke men, door middel van de scheidbrief, zijn vrouw verstoten en het huwelijk met haar ontbinden kon. Voor deze praktijk beriep men zich op Deut. 24 : 1 e.v., hoewel men dat slechts tot op zekere hoogte kon doen. Mozes heeft zeker niet deze echtscheidingspraktijk geboden of gesanctioneerd, doch als burgerlijk wetgever kon hij dit kwaad niet geheel uitroeien en heeft er een zekere ruimte voor gelaten „vanwege de hardigheid des harten" (Matth. 19 : 8). Jezus veroordeelt deze praktijk geheel en al. Een ieder, die zijn vrouw aldus verstoot, stelt haar aan overspel bloot; m.a.w.: het aldus „ontbonden" huwelijk bleef voortbestaan, en de vrouw, die van het haar in de scheidbrief gegeven en door de ouden erkende „recht" tot een nieuw huwelijk gebruik maakte, werd in werkelijkheid een overspelster, zoals ook degene, die de weggezondene huwde, overspel deed. Jezus ontkennt dus, dat een scheidbrief het huwelijk zou kunnen ontbinden. De woorden „tenzij wegens overspel" (Gr.: porneia, alle buitenechtelijke gemeenschap) in vs 32 hebben zeker niet de bedoeling het opgekomen gebruik een vrouw met een scheidbrief weg te zenden ten dele nog te handhaven. Immers, de scheidbrief was niet ingesteld om een vrouw, die overspel bedreven had, te kunnen wegzenden, maar bedoelde juist een mogelijkheid van echtscheiding te scheppen, ingeval er geen overspel had plaats gevonden. Bij gebleken overspel moest de vrouw veeleer aan de rechter worden overgeleverd. De consequentie van de toevoeging: „tenzij wegens overspel" is dus, dat echtscheiding een onmogelijke zaak is; alleen de echtbreuk zelf kan het eens gesloten huwelijk ontbinden. Omgekeerd houdt dit ook in, dat een vrouw die wegens echtbreuk van de man verlaten is, geen overspel doet, wanneer zij hertrouwt; en dat degene, die zulk een verlatene trouwt, ook niet door de uitspraak in vs 32b getroffen wordt.

d. **Mattheüs 19 : 3-9:** „En de Farizeeërs kwamen tot Hem, verzoekende Hem en zeggende tot Hem: is het een mens geoorloofd zijn vrouw te verlaten om allerlei oorzaak? Doch Hij antwoordende zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen, Die van den beginne (de mens) gemaakt heeft, dat Hij ze gemaakt heeft man en vrouw en gezegd heeft: Daarom zal een mens vader en moeder verlaten en zal zijn vrouw aanhangen en die twee zullen tot één vlees zijn; alzo

dat zij niet meer twee zijn, maar één vlees. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheid de mens niet. Zij zeiden tot Hem: Waarom heeft dan Mozes geboden een scheidbrief te geven en haar te verlaten? Hij zeide tot hen: Mozes heeft vanwege de hardigheid uwer harten u toegelaten uw vrouwen te verlaten; maar van den beginne is het alzó niet geweest. Maar Ik zeg u, dat zo wie zijn vrouw verlaat anders dan om hoerij, en een andere trouwt, (die) doet overspel; en die de verlatene trouwt, doet (óók) overspel."

N.V.: „En er kwamen Farizeeën tot Hem om Hem te verzoeken, en zij zeiden: Is het geoorloofd zijn vrouw weg te zenden om allerlei redenen? Hij antwoordde en zeide: Hebt gij niet gelezen, dat de Schepper hen van den beginne als man en vrouw heeft gemaakt? En Hij zeide: Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen en die twee zullen tot één vlees zijn. Zo zijn zij niet meer twee, maar één vlees. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheid de mens niet. Zij zeiden tot Hem: Waarom heeft Mozes dan bevolen een scheidbrief te geven en haar (daarmede) weg te zenden? Hij zeide tot hen: Mozes heeft u met het oog op de hardheid uwer harten toegestaan uw vrouwen weg te zenden, maar van den beginne is het zo niet geweest. Doch Ik zeg u: Wie zijn vrouw wegzendt om een andere reden dan hoerij en een andere trouwt, pleegt echtbreuk."

Het is noodzakelijk Deut. 24 te lezen in het licht van Matth. 19. Tegenover alle opgekomen beperkingen van het echtscheidingsverbod en tegenover alle echtscheidingscasuïstiek gaat Jezus terug op de scheppingsordinantie Gods en op Diens fundamentele eis van den beginne inzake het huwelijk. Zó ingrijpend is volgens deze goddelijke scheppingsordening de huwelijksband, dat de gehuwden niet meer vrij en onafhankelijk naast elkander staan, maar geheel op elkaar aangewezen en aan elkander verbonden zijn. Het is vermetelheid van de mens die band van het huwelijk te ontbinden. Men kan uit Deut. 24 niet afleiden, dat de gewoonte een vrouw met een scheidbrief weg te zenden, een inzet van Mozes zou zijn. Daarom spreekt Jezus ook van een „toelaten" door Mozes en van een daarin berusten van Mozes „vanwege de hardigheid uwer harten". Al wat Mozes in zijn kwaliteit van burgerlijk wetgever had geregeld, was daarmee zedelijk nog niet gesanctioneerd. Dit is de betekenis van „toelaten". Jezus stelt dus Mozes niet in gebreke, maar laat wel uitkomen, dat in zulk een regeling de oorspronkelijke eis Gods niet werd gehandhaafd. Daarom gaat Jezus ook niet in op de gronden, waarop men zijn vrouw zou mogen verstoten, maar verwerpt die alle door te verklaren, dat „een ieder, die zijn vrouw verstoot, tenzij wegens hoerij, en een andere trouwt, overspel doet". Daarmee verklaart Hij dus, dat de zogenaamde verstoting het huwelijk niet kon ontbinden. Degene, die aldus „gescheiden" was en een andere vrouw trouwde, deed overspel. Evenals in 5 : 32 staat ook hier de uitzondering „tenzij wegens hoerij". Dit is om de eenvoudige reden, dat overspel of hoerij het huwelijk *in wezen* breekt. Door die daad alleen en op zichzelf is het huwelijk in feite al gebroken. Het „daadwerkelijk" uiteengaan van man en vrouw, als dat er op volgt, is dan ook een eenvoudig *gevolg* van het feit van de wezenlijke breking van het huwelijk. Echter betekent dit níét, dat ze daarom nu ook uit elkander *moeten* gaan. Dat gebiedt de Schrift nergens. Als de niet-schuldige partij gewillig is bij de schuldige te blijven, is hij (zij) hierom niet te bestraffen. Wil echter de niet-schuldige partij een ander en nieuw huwelijk aangaan, zo mag men hem (haar) daarom evenmin in staat van beschuldiging stellen. Jezus' uitspraak is dus een principiële ontkenning van het recht van echtscheiding, waaraan geen echtbreuk in de zin van hoerij, overspel is voorafgegaan. Hij verwerpt voor de vaststelling van de zedelijke eis Gods alle beroep op Deut. 24, om enkel en alleen de scheppingsordening en het verbod van echtbreken te laten gelden.

Zie ook: *Markus 10 : 2-12* en *Lukas 16 : 18*.

e. **I Corinthe 7 : 10-17:** „Doch de getrouwen gebied niet ik, maar de Here, dat de vrouw van de man niet scheid; en indien zij ook scheidt, dat zij ongetrouwd blijve, of zich met de man verzoene; en dat de man de vrouw niet verlate. Maar de anderen zeg ik, niet de Here, indien enig broeder een ongelovige vrouw heeft, en dezelve tevreden is hij hem te wonen, dat hij ze niet verlate; en een vrouw, die een ongelovige man heeft, en hij tevreden is bij haar te wonen, dat zij hem niet verlate. Want de ongelovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongelovige vrouw is geheiligd door de man. Want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig. Maar indien de ongelovige scheidt, dat hij scheid: de broeder of de zuster wordt in zodanige (gevallen) niet dienstbaar gemaakt; maar God heeft ons tot vrede geroepen. Want wat weet gij, vrouw, of gij de man zult zalig maken? Of wat weet gij, man, of gij de vrouw zult zalig maken?"

N.V.: „Doch hun, die getrouwd zijn, beveel ik niet, maar de Here, dat een vrouw haar man niet mag verlaten – is dit tóch gebeurd, dan moet zij ongehuwd blijven of zich met haar man verzoenen – en een man moet zijn vrouw niet verstoten. Maar tot de overigen zeg ik, niet de Here: heeft een broeder een ongelovige vrouw, die er in bewilligt met hem

samen te wonen, dan moet hij haar niet verstoten. En een vrouw moet, als zij een ongelovige man heeft, en deze er in bewilligt met haar samen te wonen, die man niet verstoten. Want de ongelovige man is geheiligd in zijn vrouw en de ongelovige vrouw is geheiligd in de broeder. Anders zouden immers uw kinderen onrein zijn, doch nu zijn zij heilig. Maar indien de ongelovige haar verlaat, laat hij haar verlaten. De broeder of zuster is in dit geval niet gebonden; tot vrede heeft God u geroepen. Want hoe kunt gij weten, vrouw, dat gij uw man zult redden? Of hoe kunt gij weten, man, dat gij uw vrouw zult redden?"

In de gemeente van Corinthe waren nog al wat moeilijkheden op het terrein van het zedelijke leven en van de huwelijksverhoudingen. Paulus geeft daarom richtlijnen aan met betrekking tot de onderlinge samenleving in het huwelijk, en spreekt zijn persoonlijke voorkeur uit voor de ongehuwde staat.

In vs 10 wil de apostel helder laten uitkomen, dat hij thans aan de gemeente overbrengt een volstrekt gebod Gods. De Here Zelf verbiedt de vrouw van de man te scheiden. Blijkbaar kwam het te Corinthe, waar de vrouwen nogal geëmancipeerd waren, voor, dat zij van hun mannen weglieden. Ernstig waarschuwt de apostel tegen deze zonde. Nu kon het echter gebeuren, dat de scheiding al had plaats gevonden, of dat de vrouw aan het scheiden was, toen de brief te Corinthe kwam, en dat ze niet meer terug kon. In dat geval, zegt Paulus, „moet” de vrouw „ongehuwd blijven” of „zich met de man verzoenen”. De reden is, dat een ten onrechte verbroken huwelijk niet als verbroken geldt. Buiten overspel is scheiding niet geoorloofd. Het beste is, dat beide partijen zich met elkander verzoenen. Maar mocht verzoening niet mogelijk zijn, hetzij omdat de landswet het verbiedt (in Nederland is verzoening wèl mogelijk), hetzij omdat één der partijen weigert, dan is de partij, die wel zou willen verzoenen, toch verplicht om ongehuwd te blijven. Eerst als een der partijen weer huwt en zich dus feitelijk aan overspel schuldig maakt, is ook de andere partij vrij.

In vs 12 begint hij tot de „overigen” te spreken, niet met een rechtstreeks gebod van de Here, maar wel met apostolisch gezag. Met die „overigen” bedoelt hij diegenen, die een *gemengd* huwelijk waren aangegaan. Niet in de zin als wij hierover spreken, uit twee verschillende kerken, maar zó, dat ná de huwelijksluiting één der partijen van heiden christen is geworden. Als nu die verandering geen verwijdering bracht en de ongelovige partij er in bewilligde om bij de gelovige partij te blijven wonen, dan mocht de christen-geworden man of vrouw de heidense partij niet verstoten en zo het huwelijk ontbinden.

De zaken kunnen echter ook anders lopen (vs 15); we mogen aannemen, dat ze dikwijls anders liepen, en de partij, die heiden bleef, niét langer met de christelijke wilde samenwonen. Welnu, zegt Paulus, wil de ongelovige scheiden, laat hij zijn gang gaan.

Voor deze uitspraak lezen we twee gronden. De eerste is, dat de broeder of zuster in dergelijke omstandigheden niet gebonden is (niet dienstbaar), eigenlijk staat er: niet tot slaaf gemaakt is. Als toch de christen of christin de scheiding ten koste van alles zou moeten verhinderen, dan was de gelovige feitelijk slaaf; slaaf van de heiden of heidin, die het in zijn (haar) macht zou hebben de ander te laten doen, wat hij (zij) wilde. Zulk een toestand is in strijd met het karakter van het christen-zijn. Christus heeft de Zijnen vrijgemaakt. Of, zoals hier staat: „God heeft ons tot vrede geroepen”. De roeping, hier bedoeld, is de roeping tot zaligheid. Die roeping staat in het teken van de vrede, ze geschiedt in vrede en ze brengt vrede. Vrede met God, maar daardoor ook vrede met de naaste. Die vrede mag niet worden verstoord, en dat zou het geval zijn, indien de gelovige partij voortdurend de ongelovige van scheiding moest pogen terug te houden.

Een tweede grond noemt vs 16. Het huwelijk is geen onderwijs- of evangelisatie-instituut. Het mag dáártoe niet in stand gehouden worden. Wanneer de gelovige partij gewetensbezwaren zou hebben om in een scheiding te berusten, omdat dan niet langer gelegenheid ware om aan de ongelovige het Evangelie te brengen, dan vraagt Paulus: Wat weet gij, vrouw, of gij de man zult behouden? Moet ge toegeven, dat ge die vraag niet bevestigend beantwoorden kunt, dan moet ge niet een huwelijk, dat u in slavenbanden knelt, willen laten voortduren. Men werpe hier niet tegen, dat b.v. Petrus zegt: „Evenzo, gij vrouwen, weest uw mannen *onderdanig*, opdat, ook indien sommigen aan het Woord niet gehoorzaam zijn, zij door de wandel hummer vrouwen zonder woorden gewonnen worden” (1 Petr. 3 : 1 N.V.), waar dan Petrus een ander standpunt zou innemen. Want daar ter plaatse gaat het blijkbaar over het huwelijk, dat in stand bleef, omdat men het goed vond bij elkander te blijven, terwijl dan ook in zulk een in stand gebleven „gemengd” huwelijk de vrouw haar verplichtingen behield tegenover de man.

f. I Corinthe 7 : 39: „Een vrouw is door de wet verbonden, zo lange tijd haar man leeft; maar indien haar man ontslapen is, zo is zij vrij om te trouwen, wie zij wil, alleenlijk in de Here.”

N.V.: „Een vrouw is gebonden, zolang haar man leeft; maar indien haar man is ontslapen, is zij vrij om te trouwen, met wie zij wil, mits in de Here.”

Van belang is hier het Griekse woord gebonden: *dedetai*, terwijl in vs 15 voor gebonden staat het woord: *dedoulootai*, tot slaaf gemaakt. Misschien kan hieruit de conclusie worden getrokken, dat de vrouw aan de man „krachtens de wet van de onontbindbaarheid van het huwelijk” verbonden is, zolang hij leeft (tenzij er overspel heeft plaats gehad), óók dus, wanneer hij haar *religionis causa* (vanwege de godsdienst) verlaten heeft, maar dat de vrouw niet als een slavin gehouden is hem het laatste te verhinderen.

Mogelijk kan hier ook nog gewezen worden op

Romeinen 7 : 1-3: „Weet gij niet, broeders (want ik spreek tot degenen, die de wet verstaan), dat de wet heerst over de mens, zo lange tijd als hij leeft? Want een vrouw, die onder de man staat, is aan de levende man verbonden door de wet, maar indien de man gestorven is, zo is zij vrijgemaakt van de wet des mans. Daarom dan, indien zij eens anderen mans wordt, terwijl de man leeft, zo zal zij een overspelster genaamd worden; maar indien de man gestorven is, zo is zij vrij van de wet, alzo dat zij geen overspelster is, als zij eens anderen mans wordt”.

N.V.: „Of weet gij niet, broeders, – ik spreek immers tot wie de wet kennen – dat de wet heerschappij voert over de mens, zolang hij leeft? Want de gehuwde vrouw is door de wet aan haar man gebonden, zolang deze leeft; wanneer echter de man sterft, is zij ontslagen van de wet, die haar aan die man bond. Zo zal zij dan, indien zij bij het leven van haar man een ander tot man neemt, echtbreekster heten; wanneer echter de man sterft, is zij vrij van de wet, zodat zij geen echtbreekster is, indien zij zich aan een andere man geeft”.

Uit al deze Schrift-gegevens is het mogelijk de volgende conclusies te trekken:

- a. het huwelijk is naar zijn wezen onontbindbaar, omdat volgens Gods ordinantie de gehuwden lichamelijk en geestelijk een eenheid zijn;
- b. hoererij of overspel tast het wezen van het huwelijk aan, waardoor feitelijk ontbinding van het huwelijk aanwezig is en daadwerkelijke scheiding kan en mag volgen;
- c. *religionis causa* mag de gelovige partij de huwelijkspartner niet verstoten of verlaten; wanneer hij (zij) verlaten wordt, mag hierin worden berust;
- d. is er sprake van het onder b. genoemde geval, dan is voor de onschuldige partij een nieuw huwelijk mogelijk en geoorloofd;
- e. de vraag, of – indien het onder c. genoemde geval aanwezig is – de gelovige partij een nieuw huwelijk mag aangaan, zolang de andere partij leeft, kan niet met voldoende zekerheid bevestigend worden beantwoord; wanneer uit I Cor. 7 : 10 v.v. de zogenaamde kwaadwillige verlating kan worden afgeleid, dan geldt hetzelfde.

II. Historische gegevens.

Uw commissie is van oordeel, dat het niet op haar weg ligt, om te trachten een breed overzicht te geven van de oorsprong en ontwikkeling van het echtscheidingsrecht. Daarom meent zij met het volgende te kunnen volstaan.

Vóór de Reformatie.

Toen de christelijke kerk de Grieks-Romeinse wereld binnentrad, vond zij de huwelijksverhoudingen in deze wereld grotendeels beheerst door het Romeinse recht. Krachtens dit recht was het zeer gemakkelijk om tot ontbinding van het huwelijk te komen; de vrije opzegbaarheid werd gerekend tot het wezen van het huwelijk te behoren. Het huwelijk berustte enkel op de consensus, de onderlinge overeenstemming van de echtgenoten; had deze overeenstemming plaats gemaakt voor onenigheid (*dissensus*), dan was men vrij om van elkander te scheiden. Deze scheiding kon eenzijdig tot stand komen door verstoting (*repudium*), doch zij kon ook plaats vinden met beider goedvinden (*divortium*).

Onder invloed van het Evangelie, dat als een zuurdesem langzaam, doch op een niet te stuiten wijze het leven der volkeren ging doordringen, veranderden de inzichten en won hoe langer hoe meer de overtuiging veld, dat het huwelijk krachtens wezen en doel onontbindbaar is. Als gevolg hiervan nam de nu christelijke overheid maatregelen om het echtscheidingskwaad in te perken.

Wordt nu de vraag gesteld, welke de beginselen van het Christendom waren ten aanzien van het huwelijk, dan dient met een enkel woord gewezen te worden op de merkwaardige ontwikkeling in de opvattingen van de christelijke kerk. Zij veroordeelde, geheel in overeenstemming met de H. Schrift, de echtscheiding, behalve dan in de gevallen door Christus en Paulus ge-

noemd: Matth. 5 : 32; 19 : 5, 6, 9; Mark. 10 : 11 v.; I Cor. 7 : 10 v. Verschil kwam echter over de vraag, of bij scheiding om één van de geoorloofde redenen de huwelijksband al dan niet bleef bestaan, en of dus het aangaan van een nieuw huwelijk in zulk een geval geoorloofd was. Onder invloed van sommige kerkvaders werd het hoe langer hoe meer kerkelijke leer, dat bij zulk een geoorloofde scheiding toch in wezen de huwelijksband bleef bestaan, zodat het aangaan van een nieuw huwelijk gelijk stond met overspel en daarom verboden was. Ja, het strenge beginsel zegevierde tenslotte, dat het door de geslachtsgemeenschap voltooid huwelijk onder gelovigen volstrekt onontbindbaar was. Met het huwelijk tussen twee ongelovigen staat het anders. Indien één van hen gelovig wordt, dan mag deze de andere partij verlaten, doch de huwelijksband blijft in zulk een geval bestaan, zodat partijen niet weer mogen huwen. Indien echter de gelovige partij verlaten wordt door de ongelovige partij, dan mag de eerste partij wel een nieuw huwelijk aangaan. De kerk kon haar opvattingen echter pas ten volle doorvoeren, toen zij mede als gevolg van de sacramentele opvatting van het huwelijk heel de huwelijkswetgeving en de rechtspraak inzake huwelijksaangelegenheden aan de wereldlijke macht had weten te onttrekken en aan zich weten te brengen, en sindsdien heerste op dit terrein met onbetwist gezag het zogenaamde canonieke of kerkelijke recht. Kenmerkend hierin is:

- a. de kerk heeft de bevoegdheid het huwelijksrecht te bestellen;
- b. het huwelijk is onontbindbaar, en echtscheiding is derhalve verboden;
- c. ter tegemoetkoming aan de bezwaren, die de onontbindbaarheid van het huwelijk in de praktijk meebrengt, bestaat de mogelijkheid van nietigverklaring van het huwelijk, d.w.z. de verklaring, dat het huwelijk feitelijk niet heeft bestaan;
- d. sinds het Concilie van Trente, 1545-1563, is ook een scheiding van tafel en bed mogelijk, waarbij nog gevoegd moet worden de bepaling omtrent bijzondere dispensaties en volmachten.

De Reformatie.

a. *Het Lutherse standpunt.*

Na enige aarzeling brak Luther met de Roomse opvatting van het huwelijk als sacrament, verwierp als gevolg daarvan ook het canonieke recht ten aanzien van huwelijksaangelegenheden en gaf de overheid het recht inzake het huwelijk bepalingen te maken en beslissingen te treffen. Luther bracht dus het huwelijk van het kerkelijk naar het burgerlijk terrein. Met de kerk van alle eeuwen handhaafde hij, dat het huwelijk naar aard en wezen onverbreeklijk is; wat God samengevoegd heeft, scheidde de mens niet (Matth. 19 : 6).

Volgens Luther staat echter juist het huwelijk in het brandpunt van de strijd tussen goed en kwaad, en het is tengevolge van satanische werkingen in deze gevallen mensenwereld, dat het huwelijk zo dikwijls door opzettelijke scheiding verbroken wordt. De regeling nu van deze scheiding laat Luther aan de overheid over. Hij zelf erkent als toelaatbare echtscheidingsgronden: overspel en kwaadwillige verlating. Bij de laatste denkt hij dan niet alleen aan kwaadwillige verlating uit een religieus oogpunt (I Cor. 7 : 15), maar aan elke kwaadwillige verlating, ook zonder religieus motief dus. Merkwaardig is, dat Luther zulk een afkeer van echtscheiding heeft en haar zó verwerpelijk acht, dat hij liever toestaat een dubbel-huwelijk te sluiten (natuurlijk eventueel met goedvinden van de andere partij) dan echtscheiding toe te passen, behalve dan in geval van echtbreuk, kwaadwillige verlating en impotentie.

Overigens laat Luther aan de overheid toe nog andere gronden voor echtscheiding in te voeren. Dit vloeit bij hem regelrecht voort uit het feit, dat hij de huwelijkszaken uitsluitend onder de jurisdictie van de overheid laat vallen, en de overheid in dezen niet aan bepaalde uitspraken van Christus zou gebonden zijn. Wel is de overheid stedehoudster van God op aarde, en als zij door haar wetten een huwelijk ontbindt, dan ontbindt niet de mens dit huwelijk, doch God.

Al met al kan gezegd worden, dat Luther principieel uitgaat van de onontbindbaarheid van de huwelijksband, maar dat hij, rekening houdend met het feit, dat het huwelijk, tussen twee zondige mensen gesloten, in zulk een toestand kan geraken, dat er geen andere uitweg overblijft dan echtscheiding, de regeling hiervan aan de overheid overlaat, niet om daarmee de deur voor het verkrijgen van echtscheiding zo wijd mogelijk te openen, maar juist om de deur voor de duivel, die volgens Luther de grootste vijand van het huwelijk is, zo goed mogelijk gesloten te houden.

In overeenstemming met deze gedachten van Luther hebben de Lutherse kerken in de verschillende Duitse landen in haar kerkenordeningen bepalingen omtrent echtscheiding en tweede huwelijk na scheiding opgenomen. Het waren voornamelijk echtbreuk en kwaadwillige verlating, die in deze kerkenordeningen als toelaatbare gronden werden genoemd, waarbij de ene landskerk het begrip kwaadwillige verlating ruimer interpreteerde dan de andere. Toen de leer van het natuurrecht, volgens welke het huwelijk een overeenkomst is, onderworpen aan

de gewone regelen voor het tot stand komen en het beëindigen van overeenkomsten in het onderlinge verkeer der burgers, in de 18e eeuw hoe langer hoe meer ingang vond, nam het aantal echtscheidingen tenslotte een zodanige omvang aan, dat de Lutherse kerken heftig gingen protesteren, met als resultaat, dat strengere opvattingen ingang vonden.

b. Het standpunt van Calvijn.

Calvijn was van oordeel, dat het huwelijk een zaak is, waarbij èn kerk èn staat betrokken zijn, zodat de regeling van het huwelijksrecht beide regardeert. De overheid moge dan het laatste woord spreken, doch beide zijn aan Gods ordinaantiën gebonden.

Volgens Calvijn is echtbreuk een rechtmatige grond voor echtscheiding, en evenzeer kwaadwillige verlating uit religieuze motieven. In het eerste geval is de onschuldige partij vrij om echtscheiding aan te vragen, en in het tweede geval mag de gelovige partij, die verlaten is, dit doen. Wie op deze gronden gescheiden is, mag een nieuw huwelijk aangaan. Later is Calvijn tot een ruimer standpunt ten aanzien van de kwaadwillige verlating gekomen. Niet slechts de kwaadwillige verlating van een gelovige door de ongelovige huwelijkspartner, maar elke kwaadwillige verlating rekent hij dan tot de wettige echtscheidingsgronden. Dat dit inderdaad Calvijns gevoelens was, kan blijken uit de Geneefse huwelijksordonnantie van 1561. Behalve in geval van echtbreuk is, volgens deze ordonnantie, echtscheiding geoorloofd in geval van impotentie (dan heeft er eigenlijk geen huwelijk bestaan, zodat het huwelijk nietig kan worden verklaard), voorts wanneer de echtgenoot tien jaren wegblijft zonder iets van zich te laten horen, en tenslotte wegens kwaadwillige verlating.

c. Het standpunt van enkele andere Geref. theologen.

Beza maakt op scholastische wijze verschillende onderscheidingen. In de eerste plaats noemt hij bij de verbreking van het huwelijk een reeks gevallen op, waarin het huwelijk volstrekt nietig is, zodat er van een echtscheiding in de gewone zin van het woord geen sprake is. Hij rekent hiertoe huwelijken in verboden graden van bloedverwantschap e.d., maar evenzeer huwelijken, waarin één der partijen lijdt aan impotentie of aan een ongeneeslijke ziekte; in dit laatste geval natuurlijk slechts dan, als deze ziekte reeds bij de aanvang van het huwelijk bestond. In de tweede plaats spreekt Beza van huwelijken, die betrekkelijk nietig zijn, d.w.z. huwelijken, waarbij voorwaarden geschonden zijn, of waarbij de vereiste toestemming niet is gevraagd, of iets dergelijks; zij zijn nietig, indien niet in het gebrek wordt voorzien. Tenslotte bespreekt Beza dan nog de huwelijken door dwang of vrees gesloten, of waarbij een dwaling in de persoon heeft plaats gehad.

Als Beza dan de eigenlijke echtscheiding behandelt, wijst hij, evenals Luther, op de werking van satan, die het huwelijk wil verderven. Enerzijds ziet hij die werking in de leer van hen die, in overeenstemming met de heidense Romeinen (en – zo kunnen wij er bij voegen – in harmonie met veler moderne opvattingen), zeggen, dat het huwelijk bij verschil kan worden ontbonden, zoals het door overeenstemming tot stand is gekomen. Anderzijds ziet hij die werkingen van satan in het standpunt van hen, die angstvallig vrezen langs volkomen geoorloofde weg de huwelijksband te verbreken. Volgens Beza kent de H. Schrift als geoorloofde gronden voor echtscheiding: overspel (Matth. 5 : 31; 19 : 9) en verlating (I Cor. 7 : 15). Schuldig aan verlating is dan volgens hem hij of zij, die de samenleving niet wil, d.i. de gehele levensgemeenschap verbreekt. En onder samenleving of verplichte wederzijdse welwillendheid verstaat hij dan niet alleen de vleselijke gemeenschap, ook wel nakoming van de echtelijke plicht genoemd, maar ook het wederzijdse algehele delen van heel het leven, en dus ook bepaaldelijk de hoogste eenheid in al wat tot een heilige levenswandel behoort.

Met nadruk keurt Beza echtscheidingen af wegens tijdens het huwelijk opgekomen ziekte of krankzinnigheid.

Vervolgens zij hier herinnerd aan *Ursinus*. In zijn verklaring van het zevende gebod bespreekt hij ook wat met het huwelijk in strijd is. Hieronder rangschikt hij dan o.a.: „roekeloze echtscheidingen, welke zonder het geval van echtbreuk en van verlating vroeger bij de Romeinen en Joden in gebruik waren en thans nog onder de heidenen veelvuldig voorkomen. Wie verlaten wordt of tot verlating genooddaakt, scheidt de echt niet”.

Amesius zegt: „Hardnekkige verlating, ofschoon ze voor de schuldige partij geen wettige grond voor echtscheiding oplevert, geeft aan de lijdende partij toch grond om, na alle middelen vruchteloos te hebben uitgeput, het leed der echtscheiding te ondergaan”. Hij houdt ook ruwe behandeling voor een wettige echtscheidingsgrond.

Voorts dient hier *Voetius* genoemd te worden, die zeer uitvoerig en scholastisch allerlei kwesties betreffende het huwelijk behandelt. Overspel is bij hem, zoals trouwens bij alle protestantse theologen, een wettige echtscheidingsgrond. Opmerking verdient wat hij zegt aangaande ruwe behandeling in het huwelijk, en wat betreft kwaadwillige verlating. Ten aanzien

van de eerste stelt hij de vraag, of wegens ruwe en tyrannieke behandeling aan de onschuldige partij echtscheiding mag worden toegestaan. Zijn antwoord luidt: „Er zijn onder de onzen (de protestanten), die het toestaan, indien nl. de ruwheid voortdurend en onverbeterlijk is, en de lijdende partij zo met woorden als door mishandeling zo wreed wordt bejegend, dat haar leven in gevaar is, en daarop zelfs wordt toegelegd”. Voetius wijst er dan verder op, dat sommigen zulk een saevitia, ruwe behandeling, gelijk stellen met verlating. Zijn eigen mening geeft hij weer in de volgende woorden: „Wij voor ons staan van harte toe algehele scheiding van tafel en bed, en dat zolang totdat er hoop is van beterschap, maar over het verbreken van de huwelijksband zelf willen wij liever geen uitspraak doen”. Blijkbaar acht Voetius zulke gevallen zo moeilijk en ingewikkeld, dat hij geen besliste uitspraak durft doen, maar ze gaarne overlaat aan het geweten van de betrokkenen.

Als Voetius de vraag opwerpt of kwaadwillige verlating een grond voor echtscheiding mag zijn en de verlatene een nieuw huwelijk mag sluiten, dan luidt zijn antwoord: „De protestantse en gereformeerde theologen en juristen bevestigen dit om strijd; en daarmede stemt overeen de praktijk van de gereformeerde overheden”. Hij wijst dan op I Cor. 7 : 15 als fundament voor deze praktijk, want wat Paulus hier zegt aangaande de verlating wegens de religie, geldt naar de mening van Voetius e.a. voor elke verlating: 1e om de analogie, 2e volgens het natuurrecht, omdat bij zulk een verlating geen echtelijke eenheid meer bestaat, en 3e wegens de ongerijmde consequenties: de kwaadwillige zou zo de onschuldige partij kunnen veroordelen tot een leven in een feitelijk ongehuwde staat, of iets dergelijks.

Tenslotte zij nog herinnerd aan Voetius' bevestigend antwoord op de vraag, of een vrijwillige en voortgezette scheiding van tafel en bed gelijk te stellen is met kwaadwillige verlating. Het huwelijk is dan, naar zijn mening louter vorm geworden, en een nieuw huwelijk kan in zulk een geval worden toegestaan.

W. à Brakel zegt ten aanzien van de kwaadwillige verlating o.a.: „Maar de verlatene is niet gehouden ongetrouwd te blijven, maar mag wel wederom een ander trouwen”.

P. van Maastricht acht eveneens kwaadwillige verlating een wettige echtscheidingsgrond.

De vooraanstaande geref. theologen in de 16e en 17e eeuw waren dus over het algemeen van oordeel, dat echtbreuk en kwaadwillige verlating en wat hiermede per analogiam gelijk te stellen is, wettige echtscheidingsgronden zijn, zodat een nieuw huwelijk geoorloofd is.

Joh. à Marck en *B. de Moor* waren van een ander gevoelen; zij verwierpen kwaadwillige verlating als grond voor echtscheiding.

d. De kerken van geref. confessie in ons land, tijdens de Republiek.

De synode van Emden, 1571, verwees in een geval van kwaadwillige verlating naar de overheid om echtscheiding te bekomen, Acta, part. vr. 8.

De synode van Dordrecht, 1574, sprak uit, dat de onschuldige partij in geval van overspel, van de overheid echtscheiding mocht begeren. Weigerde de overheid, dan mocht zij de overheid verzoeken aan de kerkeraad toe te staan de echtscheiding uit te spreken. Werd ook dit verzoek verworpen, dan moest de kerkeraad haar vermanen naar een andere plaats te vertrekken, waar de hulp der overheid wel te verkrijgen zou zijn, Acta, art. 89.

Dezelfde synode antwoordde op een vraag, of iemand, wiens huisvrouw hem omstreeks twintig jaar geleden verlaten had en waarvan men niet wist of zij nog leefde, en die samenwoonde met een andere vrouw, met deze zou mogen trouwen, — dat men hem eerst tot de magistraat moest zenden om consent te halen voor zulk een huwelijk, waarna hij „inde consistorie” mocht trouwen, nadat hem eerst zijn zonde scherpelijk was voorgehouden, Acta part. vr. 18.

De synode van Dordrecht, 1578, legde de predikanten op: de door overspel verongelichte huwelijkspartner te vermanen tot verzoening. Is verzoening tussen de partijen niet te verkrijgen, dan mogen ze naar goddelijk recht scheiden. Maar de predikanten zullen hen „onderrichten, datse sonder het oordeel ende autoriteyt der Ouerheyten niet herhylicken en moghen. Ende soo de veronghelyckte partye sodane Ouericheyt niet bekoemen en konde, soo salse ter sulcker plaetse gaen daerse een Ouericheyt hebben magh, door welckers autoriteyt de sake gheoordeelt worde”, Acta cap. V, art. 13.

De synode van Middelburg, 1581, sprak eveneens uit, dat echtscheiding na echtbreuk, en het aangaan van een tweede huwelijk na zulk een scheiding geoorloofd zijn, Acta, cap. IV en V, art. 57.

De Friese synode, Franeker, 1589, verklaarde, dat ds. Hero Heynes (of Frisius) te Tjummarmarum, wiens vrouw hem verlaten had en die niet tot terugkeer te bewegen was, een nieuw huwelijk mocht aangaan, zulks naar luid van Gods Woord en overeenkomstig het advies van de theologische hoogleraren te Franeker.

Voorts gold in *Friesland* de bepaling: „Een eerbare Vrouw, lidmaat zijnde en hebbende ge-

contrheert met een Man, besmet met het Morbum Gallicum (syphilis) wanneer dezelve van die Man om die en andere redenen scheidt, en om meerder zekerheit en gerustheit elders gaat woonen, alwaar zij in een goed leven en wandel continueert, zal diesniettegenstaande tot des Heeren H. Avondmaal toegelaten moogen worden”.

De provinciale synode van Gelderland, 1581, 1582 en 1620, besloot: „Die eens wettelyk is Getrouwt geweest en daarna van zyn Egade gescheiden of verlaten is, om wat oorsaaken 't ook wesen mag, sal evenwel tot een ander Huwelyk, soo lang zyn Egade leeft, of immers geen sekerheit is, dat ze doot zy, niet toegelaten worden sonder kennisse van 't Hof”. Dezelfde synode van 1677 sprak uit: „Wanneer een Man de malitieuze desertie van zyn Vrouw aan het Hof bewesen heeft, dan mag hy, salva conscientia, wederom een ander Trouwen”.

Tenslotte wijzen we nog op de uitspraak van de *vergadering van de Nederlandse vluchtelingen-gemeente in Engeland*, Londen, 15 Maart 1575, betreffende I Cor. 7 : 15 of de verlaten partij vrijheid heeft „omme sich totten huwelicke van nieuws te begheven”. Men oordeelt, dat dit geschieden mag overeenkomstig het gevoelen van beide oude en nieuwe schrijvers, „conform den Woorde Gods”.

e. Het standpunt van de overheid, tijdens de Republiek.

Echtscheiding bij overspel liet de overheid toe en eveneens daarop volgend tweede huwelijk, ook al was de overspelige partij nog in leven. Dit was ook het geval, indien er kwaadwillige verlating „sonder eenighe oorsaecke malitieuuselijck, sonder meyninghe ofte apparentie van wederkeeren” kon geconstateerd worden, „insghelijcx indien by gheval een Huwelyck was aengegaen met een persoon, die van natuyr ofte door een ongheneeslijck ghebreck onbequaem bevonden wierdt tot voort-teelinghe, soude soodanigen Huwelyck op het versoeck van de beschadighde parthye verklaert worden voor nul egeen ende van onwaerden, immers wettelyck ghescheyden, ende de beschadighde toegelaten met een ander een wettigh Huwelyck aen te gaen”.

f. Het standpunt der synode van de Chr. Geref. Kerk, 1907 en 1914.

Ter synode diende een rapport over de vraag: Hoe te handelen met leden der Kerk, wier huwelijk door de rechter wegens kwaadwillige verlating is ontbonden? Uit dit rapport citeren wij het volgende.

„Waar de Schrift ons dan alleen zegt, dat echtscheiding is toegestaan wegens hoererij, en toegelaten mag worden indien de ongeloofige weigert saam te wonen met de(n) geloovige, waarbij de scheidingsactie moet uitgaan van de eerste partij, daar hebben we scheiding wegens kwaadwillige verlating te veroordeelen als zonde tegen God en Zijn Woord.

Daarom meenen we dat de Kerk in de huwelijkspraktijk positie heeft in te nemen tegenover het burgerlijk recht, en het quasi humane recht in dezen heeft te veroordeelen voor de Christelijke, Gereformeerde opvatting van het recht, gelijk het door den Heere is geopenbaard. De vrees voor conflicten met den rechter behoeft niet gekoesterd te worden. Verklaart de rechter een huwelijk ontbonden wegens kwaadwillige verlating, dan hebben de gescheidenen zich te houden aan die uitspraak, en ook de Kerk mag, om geen ergernis te geven (het woord „ergernis” in de zuiver bijbelsche beteekenis te nemen) niet heengaan en zeggen: „Leef maar gerust samen, omdat ik uw huwelijk als niet ontbonden beschouw”. Integendeel heeft de uitspraak des rechters deze objectieve beteekenis voor haar, dat er ontwijfelbaar gezondigd is. Aan de Kerk nu de taak, om haar leden, die zich vrijwillig aan haar verbonden en dus tot hare gemeenschap behooren en verkeerden en leven onder haar recht, overeenkomstig dat recht te behandelen.

Uit de ingezonden instructie (art. 34 Syn. 1905) blijkt, dat èn kerkeraad èn classis de huwelijksontbinding wegens kwaadwillige verlating zonde achten, en daarom hebben zij de kerkelijke discipline op leden, wier huwelijk op dien grond is ontbonden, toegepast en gehandhaafd.

Moet de censura blijven rusten op de zoodanigen; kan zij na zekeren tijd opgeheven worden; of moeten die leden worden afgesneden?

We merken op, dat de kerkelijke tucht in de eerste plaats medisch is, dus moet werken om den zondaar terug te brengen van zijnen zondigen weg. Zij vraagt naar oprecht berouw, waar schuldgevoel en een boetvaardigen terugkeer tot den Heere en Zijne wegen.

Hoe waarachtig nu ook de bekeering is, het is niet altijd mogelijk het materiele of zedelijke te herstellen, het kromme recht te maken, de gevolgen der zonde weg te nemen. Voorzeker zou men een moordenaar niet levenslang de tafel des Heeren mogen ontzeggen, indien met eenigen grond kon worden opgemaakt dat zijn berouw waar, zijn schuldbelijdenis zuiver was. Toch was zijn daad niet weg te nemen.

De door den rechter uitgesproken scheiding wegens kwaadwillige verlating is niet te herroepen. Ook met den wil van beide partijen kan (Art. 90 B.W.) het huwelijk niet hernieuwd

worden. Aan de schuldigen kan dus de eisch van terugkeer tot elkander niet gesteld worden. De censura op hen te laten rusten heeft geen zin. Er moet voortgang zijn. Tot ontheffing van de censura mag nooit willekeurig worden overgegaan. Voorwaarde tot de ontheffing kan geen andere zijn dan berouwvolle belijdenis in 't midden der gemeente van de bedreven zonde..... Dat de ontheffing niet afhangt van het berouw der beide partijen behoeft geen betoog. Ieder staat voor zichzelf en is verantwoordelijk voor eigen persoon”.

De synode aanvaardde met algemene stemmen dit standpunt; Acta, art. 44.

De synode van 1914 gaf een aanvulling door te bepalen, „dat het huwelijk met een verlatene verboden is zolang de man leeft”; Acta, art. 82.

g. Het oordeel van de gen. synode der Geref. Kerken, Utrecht, 1923.

De synode verenigde zich met de volgende conclusies van het rapport echtscheiding:

„a. inzake de roeping der Overheid ten opzichte van de echtscheiding:

1. dat de Overheid als dienaar van Gods gebonden is aan de ordinantiën Gods, ook voor het huwelijksleven en daarom deze ordinantiën Gods zooveel mogelijk ook bij hare wetgeving tot richtsnoer heeft te nemen;
2. dat echter de taak der Overheid te dezen opzichte een andere is dan de taak van de Kerk, omdat, terwijl de Kerk den absoluten eisch van Gods Wet voor de consciëntiën heeft te handhaven, de Overheid rekening heeft te houden met de bestaande toestanden onder het volk;
3. dat een algemeene regel, in welke gevallen de Overheid echtscheiding mag toestaan, derhalve niet kan gegeven worden, aangezien dit afhangt van den zedelijken toestand van het volk, waarover de Overheid regeert;
4. dat de Overheid, gelijk het voorbeeld van Mozes toont, niet gezegd kan worden een zondige daad te verrichten, wanneer zij om erger kwaad te voorkomen of den zwakke te beschermen echtscheiding toelaat in gevallen, waarin de Kerk naar Goddelijk recht dit voor ongeoorloofd acht;
5. dat de Overheid, al moet zij soms het kwaad dulden, dit echter door hare wetgeving nooit in de hand mag werken, en daarom zondigen zou, wanneer zij door hare wetgeving de Christelijke grondslagen van het huwelijk ondermijnde, door geheel willekeurige echtscheiding toe te staan of te sanctioneeren;
6. dat degene, die van deze wetgeving der Overheid gebruik maakt, om op andere gronden dan de Schrift veroorlooft zijn huwelijk te doen ontbinden, naar Goddelijk recht en in foro conscientiae schuldig blijft staan aan echtbreuk.

b. inzake de verhouding der Kerken tegenover dit echtscheidingsrecht der Overheid:

1. dat aan de Kerk het recht toekomt om een zelfstandig oordeel te hebben over de gevallen, waarin naar Goddelijk recht alleen echtscheiding geoorloofd is, en dat zij ge-roepen is den eisch van Gods Woord in dezen te brengen en tot de gemeente-leden en tot de Overheid;
2. dat het echtscheidingsrecht der Overheid wel in den regel door de Kerk moet ge-eerbiedigd worden, voorzover dit de rechtelijke gevolgen betreft, maar dat, wanneer dit echtscheidingsrecht geheel met de Christelijke grondslagen van het huwelijk breken zou, de Kerk uit gehoorzaamheid aan Gods Woord genoodzaakt kan worden om dit echtscheidingsrecht voor haar terrein niet meer te erkennen;
3. dat echter met het oog op de ontzettende gevolgen, die hieruit voor de saamleving zouden voortvloeien, de Kerk hiertoe niet mag overgaan dan wanneer Gods Woord dit gebiedend van haar eischt, en dat zij in dit geval, na eerst bij de Overheid publiek te hebben ge-protesteerd, daarvan een openlijke verklaring heeft af te leggen, opdat elk gemeentelid wete, dat de Kerk dit echtscheidingsrecht verwerpt;
4. dat voorzover de Overheid nog in het algemeen de Christelijke grondslagen van het huwelijk handhaaft, de Kerk, ook al zou zij oordeelen, dat in een bepaald geval geen ge-noegzame grond voor echtscheiding aanwezig was, zich bij het feit der echtscheiding heeft neer te leggen;
5. dat, wanneer na zulk eene, volgens de Kerk ongeoorloofde echtscheiding, de Overheid een nieuw huwelijk toestaat, de Kerk zulk een huwelijk als een zondige daad heeft te veroordeelen en daartoe op geenerlei wijze haar medewerking heeft te verleenen;
6. maar dat de eisch, dat de aldus gehuwden zich dan van elke huwelijks-gemeenschap hebben te onthouden, in de Schrift geen genoegzame grond vindt, aan de consciëntiën een te zware last zou opleggen en de deur zou open zetten voor andere en nog veel ergere zonden.

c. omtrent de uitoefening van de tucht na ongeoorloofde echtscheiding en daarop gevolgd nieuw huwelijk:

1. dat de Kerk zeer zeker geroepen is om, wanneer leden der gemeente op ongeoorloofde wijze of onder leugenachtige voorwendselen echtscheiding verkrijgen, en evenzoo wanneer zij daarna tot een nieuw huwelijk overgaan, tucht tegen hen te oefenen;
2. maar dat, wanneer na het begaan van deze zonde berouw wordt betoond en de schuldigen tot de gemeenschap der Kerk willen terugkeeren, de Kerk, gelijk dit bij elke zonde het geval is, alleen als eisch kan stellen, dat deze zonde beleden en berouw over deze zondige daad getoond worde;
3. dat er dan alleen reden zou wezen voor de Kerk om aan de oprechtheid van zulk een berouw te twijfelen, wanneer dezelfde zonde van lichtvaardige echtscheiding en hertrouw daarna herhaald werd." Acta art. 91.

De subsidiaire conclusie ten aanzien van de vraag, of het een christen van Godswege geoorloofd is echtscheiding aan te vragen op grond van kwaadwillige verlating, werd aan de kerken ter nadere bestudering aanbevolen.

De *gen. synode van Middelburg, 1933*, behandelde een rapport over deze aangelegenheid. Het gevoelen van de meerderheid der commissie werd in het rapport aldus samengevat: „Volgens het gevoelen van de grootst mogelijke meerderheid der Deputaten zou een uitspraak der Synode omtrent de vraag, of naar de H.S. ook de „kwaadwillige verlating” al dan niet een geldige grond tot echtscheiding vormt, noodwendig het karakter dragen van een confessioneele uitspraak. Nu zouden de kerken tot zulk eene uitspraak slechts mogen overgaan, indien de H.S. ten aanzien van dit punt genoegzaam duidelijk zou wezen, zoodat voor wie haar gezag ten volle erkent geen andere uitlegging mogelijk zou zijn. Dit is naar hun oordeel echter niet het geval. Om niet in bijzonderheden te treden willen zij er alleen op wijzen, dat in de voornaamste plaats, die hierbij in geding is, 1 Kor. 7 : 15, een *algemeen* woord wordt gebruikt, dat bovendien een *beeldsprakig* karakter draagt: „niet tot slavernij gebracht” (St. Vert.: „niet dienstbaar gemaakt”). Om het eigenaardig karakter van dit woord, zal het nimmer met volstrekte zekerheid uit te maken zijn, of het al dan niet op de ontbinding van den huwelijksband doelt.

Wanneer de Synode een uitspraak deed, zou deze, hoe zij ook uitviel, eene veroordeeling inhouden van het gevoelen van vele Gereformeerden van vroeger en later tijd, omdat er te allen tijde onder de Gereformeerden verschil van inzicht is geweest over de vraag, of naar de Schrift „kwaadwillige verlating” een geldige grond tot echtscheiding moet worden geacht.

Bovendien zou een synodale uitspraak verstrekkende consequenties meebrengen in betrekking tot die leden van onze kerken, die een andere meening zijn toegedaan dan eventueel in die uitspraak zou worden tot uitdrukking gebracht. Immers, het kan niet ontkend worden, dat ook thans de gevoelens in geen deele eenstemmig zijn. Voor hen, die een van de eventuele synodale uitspraak afwijkend gevoelen zijn toegedaan, zou persoonlijk een gewetensconflict kunnen ontstaan; en voor de kerken zou de vraag rijzen, in hoeverre zij hen, tenminste als zij ambtsdragers zijn, met hun afwijkend gevoelen nog zouden kunnen dulden. Dit alles zou wellicht moeten worden aanvaard, indien de Schrift zich terzake volkomen ondubbelzinnig uitsprak, maar nu dit naar het oordeel van deze Deputaten het geval niet is, meenen zij, dat de consequenties, die een uitspraak der Synode zou meebrengen, haar te meer van het doen daarvan zullen moeten terughouden.”

Het gevoelen van de kleinste mogelijke minderheid hield in, dat overspel de enige voor God geldige grond van echtscheiding is.

Aan de synode werd geadviseerd zich van een uitspraak in deze materie te onthouden. Het rapport zegt daaromtrent dan nog: „Volgens de *meerderheid*, omdat we hier voor een dubium staan, en confessioneele vastlegging van ethische uitspraken niet is aan te bevelen; volgens de *minderheid*, wijl eenparigheid van gevoelens reeds bij uw deputaten ontbrak”.

De synode besloot naar dit advies te handelen, en dus over de vraag, of kwaadwillige verlating een voor God geldige reden tot echtscheiding is, geen uitspraak te doen, Acta art. 130.

h. *Het Herderlijk schrijven van de Ned. Herv. Kerk over het huwelijk, 1952.*

De aandacht moet ook gevestigd worden op het Herderlijk schrijven van de Ned. Herv. Kerk over het huwelijk. Het vijfde hoofdstuk handelt over echtscheiding en tweede huwelijk. Uitgaande enerzijds van de onverbreekbaarheid van het huwelijk, anderzijds van de harde werkelijkheid, dat door de macht der zonde vele huwelijken ontwricht zijn, maar tevens bevestigende, dat de Kerk een pastorale roeping in barmhartigheid en rechtvaardigheid heeft te vervullen, geeft het Herderlijk schrijven, vooral met het oog op de kerkelijke huwelijksbevestiging, de volgende richtlijnen:

1. Gedachtig aan hetgeen God in Zijn Woord over het huwelijk ons geopenbaard heeft en aan

hetgeen de huwendes elkander beloven, ziet de Kerk de echtscheiding als een zeer groot kwaad. Alleen zeer dringende omstandigheden mogen oorzaak zijn, dat de weg tot scheiding als een uitweg gekozen wordt.

2. In verband met hetgeen boven gezegd is, kan de Kerk daarom een tweede huwelijk na echtscheiding als regel niet kerkelijk bevestigen en inzegenen. De kerkeraden zijn geroepen toezicht te houden, dat geen lichtvaardigheid in het toestaan van een kerkelijke bevestiging insluit.
3. In het algemeen zal tegen een dergelijke kerkelijke bevestiging geen bezwaar behoeven te worden gemaakt, indien de andere echtgenoot uit het ontbonden huwelijk reeds hertrouwd dan wel overleden is.

i. Het standpunt van enkele buitenlandse Geref. Kerken.

De Westminster Confessie van 1647 wijdt hoofdstuk 24 aan huwelijk en echtscheiding. In art. 5 zegt zij o.a.: „In geval van overspel na de huwelijksluiting is het de onschuldige partij geoorloofd echtscheiding te verzoeken en na die echtscheiding een ander te trouwen, even alsof de schuldige partij dood was”. In art. 6 spreekt zij zich uit over de kwaadwillige verlating: „Alhoewel de verdorvenheid des mensen zodanig is, dat zij geneigd is om argumenten te bedenken, om op onbehoorlijke wijze hen te scheiden, die God in het huwelijk heeft verenigd, zo is nochtans niets anders dan overspel of zulke moedwillige (hardnekkige) verlating, welke noch door de kerk noch door de burgerlijke overheid kan genezen worden, genoegzame oorzaak tot verbreking van de huwelijksband”.

Hier worden dus echtbreuk en moedwillige verlating als wettige gronden voor een echtscheiding aanvaard.

De Franse Geref. Kerken hebben in haar confessie geen uitspraken over huwelijk en echtscheiding. De synoden dezer kerken hebben er echter meermalen over gehandeld en bv. uitdrukkelijk uitgesproken, dat ongeneeslijke ziekte geen wettig echtscheidingsgrond is, maar dat echtscheiding wel toegestaan is bij echtbreuk en kwaadwillige verlating.

De Christian Reformed Church of America heeft jarenlang op het standpunt gestaan, dat er slechts één grond was voor echtscheiding, n.l. hoererij. Alleen personen, op deze grond gescheiden, konden bij hertrouw delen in de kerkelijke rechten. In 1952 sprak de synode nog uit, dat personen, die op onbijbelse gronden gescheiden waren en hertrouwden, geen lid van de kerk konden blijven of worden, zolang de vorige echtgenoot (echtgenote) leefde, tenzij men belijdenis deed van zijn zonde, de wandel onbesproken was en men beloofde af te zien van de normale huwelijksgemeenschap. De synode ging hierbij van de gedachte uit, dat een dergelijk huwelijk een voortdurend leven in zonde is.

In 1956 nam de synode de volgende stellingen aan:

1. geen overtuigend Schriftbewijs is geleverd voor de stelling, dat personen, die hertrouwden na echtscheiding vanwege eigen hoererij, of die scheidden op onbijbelse grond, in voortdurende hoererij leven;
2. geen overtuigend Schriftbewijs is geleverd om de eis te rechtvaardigen, dat personen, die hertrouwden na echtscheiding vanwege eigen hoererij, of die scheidden op onbijbelse grond, de echtheid van hun berouw hebben te tonen door niet langer met de tegenwoordige echtgenoot saam te leven.

De eis, dat men na hertrouw bij scheiding op onschriftuurlijke gronden niet in gewone huwelijksgemeenschap mocht leven, is in 1956 dus vervallen, omdat de synode van overtuiging was, dat dit niet op bijbelse gronden rustte en ook in de praktijk niet te handhaven was. Met deze eis stond deze kerk dan ook vrijwel alleen.

j. De geref. oecumenische synode, Potchefstroom, 1958.

De geref. oecumenische synode, Potchefstroom, 1958, aanvaardde een rapport, dat naar de kerken werd verwezen ter verdere bestudering. Het bevat verschillende belangrijke richtlijnen:

Alle echtscheiding is wezenlijk tegen de wil en ordinantie van God. Intussen heeft God met het oog op de zondige verharding des harten een burgerlijke rechtsorde gegeven, die, al is ze slechts een menselijke rechtsordering, zoveel mogelijk geëerbiedigd moet worden. In de sfeer van deze burgerlijke rechtsorde past de terminologie „echtscheidingsgronden”. In overeenstemming met het bijbels getuigenis is het juist om te spreken van zodanige radicaal ontworpen situaties, dat echtscheiding als een uiterste noodmaatregel en als van God toegelaten beschouwd moet worden. De overheid moet soms noodgedwongen het kwaad dulden, maar zij mag het door haar wetgeving nimmer in de hand werken. Zij zondigt, wanneer zij door de wetgeving de christelijke grondslagen van het huwelijk ondermijnt door willekeurige echtscheiding toe te staan of te sanctioneren.

Zij, die van de wetgeving van de overheid gebruik (misbruik) maken, en hun huwelijk op

andere gronden dan de Schrift veroorlooft laten ontbinden, zijn volgens Gods wet en in foro conscientiae schuldig aan echtbreuk.

Al is nu elke daad van overspel een inbreuk op de heiligheid van het huwelijk, toch behoeft deze zonde niet automatisch een officiële echtscheiding met zich mee te brengen. Het blijft de roeping der kerk om hier met ernst, vanuit het Evangelie, op verzoening aan te dringen. Bij een blijvende overspelige verhouding is het de onschuldige partij toegestaan stappen tot ontbinding van het huwelijk te doen en eventueel een nieuw huwelijk aan te gaan.

Ten aanzien van de zogenaamde kwaadwillige verlating sprak deze synode uit, dat het in I Cor. 7 : 15 gaat om een speciaal geval, nl. om een verlating religionis causa. De vraag, of de apostel met de uitdrukking: „de broeder of zuster is in dit geval niet gebonden, dienstbaar gemaakt” al of niet bedoelt, dat zulk een huwelijk wettig ontbonden is, acht de commissie van rapport op exegetische gronden niet te beantwoorden, evenmin of in zulke gevallen een tweede huwelijk geoorloofd is. Tenslotte worden de deelnemende kerken gewaarschuwd, om niet zelf de huwelijksmoraal te ondermijnen. Dit geschiedt naar het oordeel der commissie beslist, wanneer op lichtvaardige wijze kerkelijke bevestiging toegestaan wordt in gevallen van huwelijken, waarvan de rechtmatigheid in bijbels licht ontkend moet worden.

Uit al deze historische gegevens kunnen o.a. de volgende conclusies worden getrokken:

- a. over de toelaatbaarheid van echtscheiding op grond van hoererij (echtbreuk) is in de kerken der Reformatie nooit enig verschil geweest. Zij werd en wordt algemeen voor geoorloofd gehouden, zodat een eventueel tweede huwelijk kerkelijk kan worden bevestigd;
- b. in het algemeen hebben de Lutherse en gereformeerde kerken in de bloeitijd der gereformeerde theologie ook de kwaadwillige verlating, niet slechts de verlating religionis causa, maar elke kwaadwillige verlating, aanvaard als een grond voor echtscheiding. Vele Lutherse en gereformeerde theologen hebben dit begrip zeer ruim geïnterpreteerd en bv. saevitia (ruwe behandeling, mishandeling) op één lijn gesteld met kwaadwillige verlating. Voetius liet het verbreken van de huwelijksband in geval van saevitia aan het geweten der betrokkenen over; hijzelf wenste er geen uitspraak over te doen. Sommige theologen verwierpen de kwaadwillige verlating als grond voor echtscheiding;
- c. in onze tijd is de kwestie van de kwaadwillige verlating opnieuw in discussie. Na diepgaande studie heeft noch de synode van de Geref. Kerken, 1923/1933, noch de geref. oecumenische synode, 1953, een uitspraak in dezen durven of kunnen doen. De meningen zijn verdeeld. Alleen de synoden van de Chr. Geref. Kerk van 1907 en 1914 hebben zich op het standpunt gesteld, dat echtscheiding op grond van kwaadwillige verlating ongeoorloofd is te achten, en dat het huwelijk met een verlatene (kerkelijk) verboden is, zolang de andere partner uit het ontbonden huwelijk leeft. De Ned. Herv. Kerk aanvaardt echtscheiding als een uitweg in gevallen van volkomen ontwrichting van het huwelijk en stelt als regel, dat een daarop volgend huwelijk niet kerkelijk bevestigd kan worden, op welke regel uitzonderingen mogelijk zijn;
- d. de protestantse kerken hebben in huwelijksaangelegenheden in de regel de beslissingen der overheid de facto aanvaard, terwijl in sommige gevallen schuldbelijdenis van de betrokkenen werd gevraagd, om hun zo weer de weg te openen tot het oefenen van hun volle rechten als leden der Kerk.

Na al hetgeen nu uit de Schrift en historie naar voren is gebracht te uwer informatie en beoordeling, wil uw commissie u enkele gegevens bieden omtrent de *echtscheidingswetgeving*, zoals die in de huidige Nederlandse samenleving vigeert.

De wettelijke regeling van dit probleem en de daarmee samenhangende rechtspraak behoren tot de taak der overheid. De kerk zal echter met haar verkondiging van Gods bedoelingen met het huwelijk de overheid niet onkundig laten van de door God gestelde huwelijksorde, waarbij ook het echtscheidingsvraagstuk ter sprake zal komen.

Het Nederlandse recht erkent de mogelijkheid tot *ontbinding van het huwelijk* door echtscheiding op de volgende gronden (art. 264 B.W.):

1. overspel.
2. kwaadwillige verlating (het zonder voldoende oorzaak afwezig blijven) gedurende minstens vijf jaren;
3. veroordeling wegens misdrijf tot een vrijheidsstraf van vier jaren of langer, na het huwelijk uitgesproken;
4. zware verwonding of mishandeling door de ene echtgenoot jegens de andere gepleegd, zodat levensgevaar bestond.

Daarnaast kent de wet de ontbinding van het huwelijk door onderlinge toestemming vijf jaren na een voorafgaand vonnis van scheiding van tafel en bed (art. 255 B.W.).

Feitelijk komt deze wetgeving dus hierop neer, dat een volledige ontbinding van het huwelijk tot stand gebracht kan worden *tegen de wil* van een der echtelieden, indien ten aanzien van die echtgenoot een der vier bovengenoemde gronden aanwezig is, en *met beider wil* (zonder dat bepaalde gronden genoemd worden), indien een termijn van vijf jaren na een scheiding van tafel en bed verstreken is.

Deze „scheiding van tafel en bed” betekent een opheffing der verplichtingen tot samenwoning (art. 297), en scheiding van goederen (art. 298) en zij kan worden gevorderd op dezelfde gronden als waarop echtscheiding kan worden gevraagd, alsmede op grond van buitensporigheden, mishandelingen en grove beledigingen door de ene echtgenoot jegens de andere begaan (art. 288), en tenslotte door onderlinge toestemming. Dit laatste slechts, wanneer het huwelijk tenminste twee jaar geduurd heeft en wanneer een groot aantal formaliteiten vervuld wordt, wat tenminste een jaar in beslag neemt.

Het kan dus de indruk wekken, dat een ontbinding van het huwelijk door echtscheiding op korte termijn, zonder dat bepaalde gronden aanwezig zijn, *niet* mogelijk is. Dit is echter wél het geval, mits de echtelieden *beiden* die ontbinding wensen.

Indien immers in zodanig geval de ene echtgenoot de andere voor de rechter van overspel beschuldigt, en die andere echtgenoot op de beschuldiging verstek laat gaan of haar niet weersprekt, wordt de op dat ten laste gelegde overspel gebaseerde vordering tot echtscheiding door de rechter gegrond geoordeeld en toegewezen. Zo is de echtscheiding door onderlinge toestemming praktisch mogelijk geworden, niettegenstaande de wet haar in art. 263 B.W. uitdrukkelijk uitsluit (de zogenaamde „grote leugen”).

Het element in deze wetgeving, dat de volledige ontbinding van het huwelijk door onderlinge toestemming praktisch zonder enige belemmering mogelijk maakt, is voor de kerk onaanvaardbaar. Het leidt tot lichtvaardige echtscheidingen en als belangrijk nevenverschijnsel tot lichtvaardige huwelijken.

Anderzijds kan zich de situatie voordoen, dat een huwelijk totaal ontwricht en voor een der echtgenoten ondragelijk is geworden, en toch niet ontbonden kan worden, zolang de plagende of immorele voorwaarden stellende echtgenoot zich niet schuldig gemaakt heeft aan feiten, genoemd in art. 264 B.W. Ook dit is op z'n zachtst gesproken onbevredigend.

Een verdere beoordeling van de Nederlandse huwelijks- en echtscheidingswetgeving alsmede het doen van positieve voorstellen tot verbetering van die wetgeving valt buiten het bestek van dit rapport.

Alvorens nu over te gaan tot het aangeven van enkele richtlijnen als besluit van dit rapport, wil uw commissie met grote klem wijzen op de noodzaak van pastorale voorlichting inzake sexuele- en huwelijksproblemen. De ontwrichting van het leven door de zonde heeft haar desastreus gevolgen niet het minst geopenbaard in het sexuele- en het huwelijksleven. Een openhartig gesprek met verloofden over Gods bedoeling met Zijn ordinantiën voor het huwelijk, over de verplichting jegens elkander óók ten aanzien van de lichamelijke gemeenschap kan zeer nodig zijn. Ook de gehuwden moeten in dit opzicht niet vergeten worden, en zij zelf moeten zo nodig het pastorale gesprek zoeken; veel huwelijksnood had, naar de mens gesproken, voorkómen kunnen worden, wanneer tijdig de hulp van de pastor – mits deze ook zelf terzake kundig is – ware ingeroepen. Veel geestelijke donkerheid en matheid kunnen herleid worden tot huwelijks- en sexuele problemen en strijd. In de prediking, de catechese en het pastoraat kan en mag aan deze dingen niet worden voorbijgegaan. En bij al deze arbeid late de pastor-prediker vooral schitteren de rijkdom van de vergevende liefde Gods in en door Jezus Christus, de troost van de „hulp en bijstand” des Heren in het dragen van een huwelijkskruis, en de wondere kracht van de vernieuwing des Geestes óók tot herstel van een geschonden en gebroken huwelijksleven.

Tenslotte moge uw commissie u de volgende *richtlijnen* aanbieden:

1. het huwelijk is een instelling Gods, waarbij naar scheppingsordinantie één man en één vrouw in hun totaliteit aan elkander verbonden worden;
2. omdat het huwelijk een scheppingsordinantie is, behoort het tot de taak van de overheid de huwelijks-, echtscheidings- en familiewetgeving en -rechtspraak vast te stellen; zij heeft dit te doen als „dienaressen Gods” in gebondenheid aan Zijn ordinantiën;
3. de kerk zal de overheid moeten oproepen om in die wetgeving en rechtspraak gestalte te geven aan hetgeen God over de goede orde van het huwelijk heeft geopenbaard;
4. in de regel zal de kerk de beslissing van de overheid in echtscheidingsgevallen erkennen, althans zeker voor wat de rechtsgevolgen daarvan betreft;
5. niettemin behoudt de kerk het recht tot een eigen oordeel over zulk een echtscheiding;
6. echtscheiding op grond van overspel is, hoewel niet geboden, zeker geoorloofd; een tweede

- huwelijk van of door de onschuldige partij is geoorloofd en kan zonder bezwaar kerkelijk bevestigd worden;
7. ontbinding van het huwelijk religionis causa mag door de gelovige partij niet worden gezocht; wil de ongelovige partij deze ontbinding toch, dan behoeft de gelovige dit niet ten koste van alles te verhinderen;
 8. de vraag, of na een dergelijke huwelijksontbinding (sub 7) de gelovige partij een nieuw huwelijk mag aangaan, zolang de andere partij leeft en niet hertrouwd is, kan niet met voldoende zekerheid bevestigend worden beantwoord;
 9. over de vraag, of een huwelijk bij kwaadwillige verlating mag ontbonden worden en of de onschuldige partij dan een nieuw huwelijk mag aangaan, bestaat bij uw commissie geen communis opinio, zodat zij het raadzaam acht, dat bij de beoordeling en behandeling van dergelijke gevallen grote voorzichtigheid worde betracht;
 10. de kerk zal nooit mogen aandringen op echtscheiding, noch die adviseren; zij zal integendeel moeten wijzen op de noodzakelijkheid van bekering ten opzichte van datgene wat het huwelijk heeft ontwricht of dreigt te ontwrichten, opdat er verzoening tot stand kome; de kerk zij verkondigster van de vergevende liefde Gods in en door Jezus Christus, en van de mogelijkheid van huwelijksherstel door de vernieuwende kracht van Gods Geest en genade; pastorale bearbeiding en adviezen kunnen hier, onder Gods zegen, leiden tot herstel van gebroken verhoudingen;
 11. indien echtscheiding plaats vindt op volgens de kerk onschriftuurlijke gronden, zal de kerkelijke tucht moeten worden toegepast op de schuldige partij(en);
 12. wanneer na een volgens de kerk ongeoorloofde scheiding een nieuw huwelijk volgt, zal hieraan geen kerkelijke medewerking kunnen worden verleend, zolang de vorige echtgenoot (echtgenote) nog leeft of nog niet hertrouwd is;
 13. hoewel herstel van het door de zonde bedreven kwaad hier veelszins niet mogelijk zal zijn, kunnen leden der kerk, op wie in verband met het sub 11 en (of) 12 gestelde, de kerkelijke tucht is toegepast, in hun volle rechten hersteld worden na getoond oprecht berouw, bewezen christelijke levenswandel en gedane schuldbelijdenis;
 14. betreft het personen, op wie het onder sub 11 en (of) 12 genoemde van toepassing is en die tijdens de kerkelijke behandeling als leden der kerk hebben bedankt, of die voor het eerst toegang tot de gemeenschap der kerk verlangen, dan zal dit niet kunnen geschieden dan nadat gedurende een genoegzame proeftijd – door de kerkeraad te stellen na advies van de classis – aan de sub 13 genoemde voorwaarden is voldaan.

Door een zodanige behandeling der kerk, in gebondenheid aan Gods Woord en juist daardoor tevens in evangelische bewogenheid, zal een publiek getuigenis uitgaan:

van de wezenlijke onontbindbaarheid van het huwelijk;

van het begrip der kerk voor de gebrokenheid, inzonderheid van het huwelijksleven, door de zonde;

van het liefdevolle pogen der kerk, om het gebrokene te helen door de grote en verlossende kracht van Christus' bloed;

van de machtiging, aan de kerk geschonken, om hen, die in dit opzicht zich diep schuldig weten voor God en mensen, de vergeving der zonde te prediken en de christelijke liefde te bewijzen door hen weer op te nemen in de gemeenschap der heiligen.

Moge op deze wijze ook op dit terrein de permanente lijn der zonde doorbroken worden door de levensvernieuwende kracht van het Evangelie van het kruis der verzoening.

De commissie voornoemd:

prof. J. Hovius, voorzitter
 prof. dr. J. van Genderen
 ds. L. S. den Boer
 ds. D. Biesma jr., rapporteur.

BIJLAGE XLIX

art. 100

RAPPORT I VAN COMMISSIE VIII (kerkelijke houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Met grote waardering heeft uw commissie kennis genomen van het uitgebreide en zeer overzichtelijke rapport.

De materie die deputaten te bestuderen hadden, deed niet verwachten, dat hier veel nieuwe gezichtspunten zouden worden geopend.

Uw commissie kan de *conclusies* uit de Schriftgegevens, alsook uit de historische gegevens, ten volle overnemen. Met nadruk zou uw commissie willen onderstrepen de opmerking van deputaten in hun rapport over de *dringende noodzaak* van pastorale voorlichting inzake sexuele- en huwelijksproblemen. In de prediking, de catechese en het pastoraat kan en mag aan deze dingen niet worden voorbijgegaan. Uw commissie acht het nodig, *dat de synode met klem op deze dringende noodzaak wijst*.

Ten aanzien van de richtlijnen, door deputaten aangeboden, stelt uw commissie voor:

a. no. 9 zó te lezen:

„de vraag, of een huwelijk bij kwaadwillige verlating mag ontbonden worden en of de onschuldige partij dan een nieuw huwelijk mag aangaan, *kan op grond van de Schrift en de historische gegevens niet met zekerheid beantwoord worden*, zodat uw commissie het raadzaam acht,

b. no. 13 zó:

„hoewel het herstel van het bedreven kwaad

Voor het overige stellen wij u voor de richtlijnen van het rapport te aanvaarden en deputaten te danken voor de arbeid door hen verricht.

Voor uw commissie,

Ds. A. C. Noort, rapporteur.

BIJLAGE L.

art. 107, 113.

RAPPORT II VAN COMMISSIE VI (Levenshouding van de christen in deze tijd).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uitvoerig heeft uw commissie zich bezig gehouden met het verzoek van de part. synode van het Oosten, dat de generale synode een uitspraak doe t.a.v. de levenshouding van de christen in deze tijd.

Uw commissie is van oordeel, dat zulk een uitspraak op zijn plaats is en zij stelt u gaarne voor aan bedoeld verzoek te voldoen.

Van de door de part. synode van het Oosten bijgevoegde proeve van een synodale uitspraak terzake, heeft uw commissie gaarne gebruik gemaakt, daarbij echter overwegende, dat nog enkele punten met betrekking tot de christelijke levenshouding toegevoegd dienen te worden.

Uw commissie biedt u de volgende concept-uitspraak aan:

De generale synode enerzijds *erkennend* met innige dankbaarheid jegens de Here, dat er op vele plaatsen in onze kerken uit kracht van Zijn belofte door de inwoning van de Heilige Geest een hartelijke begeerte openbaar komt naar de zuivere bediening des Woords en naar een leven in oprechtheid voor Zijn aangezicht;

anderzijds echter *constaterend*

een zekere vervlaking in het christelijke leven, zich uitend in een geringere waardering en beleving van de geestelijke waarden;

in een hier en daar tanend kerkbezoek en kerkbesef;

in de geringe drang om van het heil in Christus te getuigen in de wereld van nu,

alsmede in het al te gemakkelijk en kritiekloos overnemen en aanvaarden van de gewoonten en gebruiken van deze wereld en haar cultuur;

overtuigd

van de positieve waarde en noodzakelijkheid van een leven in de vreze des Heren;

van de eis om juist nu te leven in de verwachting van Christus' wederkomst en ons leven dienovereenkomstig in te richten;

van de betekenis van het pelgrimschap van de christen en zijn roeping om de wereld te gebruiken als niet misbruikende;

gelovend

dat ook in deze tijd de Here in Zijn souvereine genadebeloften Dezelfde is, zodat de gelovigen met een begerig hart gedurig Zijn reddend en vernieuwend werk mogen verwachten;

sprekt uit

dat het juist nu gebiedende eis is, dat de bediening des Woords in de kerken zich toespit op het ontdekken van de noodzakelijkheid en begerlijkheid van de beloofde presentie des Heren, omdat alleen die tegenwoordigheid Gods bij Zijn volk het leven waarlijk heiligt, en dat juist met het oog daarop in heel de ambtelijke bearbeiding der kerk – ook in catechisatie en huisbezoek – moet worden aangedrongen

op een waarachtige christelijke levenswandel waarin openbaar komt het onderscheid tussen hen die de Here vrezen, en hen die Hem niet vrezen;

op de bestrijding van een materialistische levenshouding – zich o.a. uitend in gok- en loterijzucht en opkomende drinkgewoonten – die het christelijk leven uitholt;

op een waken tegen de gevaren, die ons bedreigen vanuit de lectuur, die onze gezinnen binnendringt; vanuit de radio en televisie, die door velen zonder oordeel des onderscheids worden aangezet, en waarvan met name de televisie het gevaar in zich bergt, dat de passieve genotslust versterkt wordt en het werk voor Gods koninkrijk in het gedrang komt, terwijl bovendien het zien van uitzendingen van onchristelijk gehalte de ongerechtigheid doet toenemen; en vanuit de film, die in de huidige ontwikkeling meer de schijn dan de werkelijkheid van het leven laat zien;

– want onverminderd geldt het apostolisch vermaan: „Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is; zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem”; –

wijst op

de noodzakelijkheid van ernstig gebed terzake van genoemde machtige middelen tot beïnvloeding van de geesten, opdat wij niet alleen niet in verzoeking geleid en van de boze verlost worden, maar ook bespeuren mogen, dat de gelovigen in deze geestelijke strijd niet onderliggen, maar altijd sterke wederstand doen;

wijst niet minder op

de noodzakelijkheid leiding te geven aan de jeugd, nu het probleem van de vrije-tijdsbesteding steeds nijpender zal worden;

wijst bovenal op

de noodzakelijkheid van het gebed voor de dienaren des Woords, omdat zij niet minder dan de apostel Paulus vragen: „Bidt voor mij, opdat mij het woord gegeven worde in de opening mijns monds”;

en herinnert tenslotte

als het geheim van deze ware christelijke levenshouding, aan de noodzakelijkheid van de vernieuwing des harten en de kracht en de zegen van een levend geloof voor jong en oud, waardoor alleen wij de wereld maar kunnen overwinnen, opdat onder beding van de Heilige Geest de kerkleden levende gelovigen zijn, onze naasten voor Christus gewonnen worden, de naam des Heren worde verheerlijkt en het in onze levensstijl en levenswaardering openbaar kome, dat wij de grote dag van de Here Jezus Christus met groot verlangen verwachten om ten volle te genieten de beloften Gods onder de klem van het woord: „Dewijl dan deze dingen alle vergaan, hoedanigen behoort gij te zijn in heilige wandel en godzaligheid”.

Uw commissie stelt u voor

- a. deze concept-uitspraak te aanvaarden en daarmee uit te spreken, dat de generale synode voldoet aan het door de part. synode van het Oosten in instructie F 1 gedane verzoek;
- b. deze uitspraak ten spoedigste toe te zenden aan de kerkeraden, haar te publiceren in „De Wekker”, haar toe te zenden aan de redacties van alle Chr. Geref. kerkbladen en aan de Chr. Dagblad-pers te verzoeken deze uitspraak in extenso te willen opnemen.

Gods Geest leide u.

Namens commissie VI,

H. Toorman, rapporteur.

BIJLAGE LI
art. 114

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN DER CHR. Geref. KERKEN
VOOR ALGEMENE DIACONALE EN SOCIALE AANGELEGENHEDEN.

's-Gravendeel, 29 April 1959.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken in Nederland, te houden in Rotterdam 1959.

Hoogerwaarde broeders,

Deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden, benoemd ter synode, in 1956 in Apeldoorn gehouden, hebben de eer u verslag van hun werkzaamheden te doen en u enkele voorstellen voor te leggen.

1. Samenstelling deputaatschap.

Door de synode van 1956 waren tot deputaten benoemd de broeders ds. G. Bilkes, voorzitter, mr. C. J. Verplanke, secretaris, L. Bijleveld, C. Drieënhuizen en H. van der Molen. Deputaten kozen uit hun midden br. Bijleveld tot penningmeester.

Bij schrijven van 6 februari 1958 deelde br. Bijleveld deputaten mede, dat zijn gezondheidstoestand hem noopte zijn arbeid als deputaat neer te leggen. Het penningmeesterschap werd vervolgens overgedragen aan br. Drieënhuizen.

Deputaten stellen u voor het deputaatschap te continueren. Opat de behandeling van sociale vraagstukken beter tot haar recht kan komen, geven zij u in overweging het aantal deputaten, dat thans vier telt, met drie uit te breiden en daarbij te letten op deskundigheid, speciaal in de sociale sector. In dit verband mogen worden genoemd de namen van de broeders J. Brasz te Enschede, ds. A. Hilbers te Leeuwarden, J. Mulder te Hengelo, J. Visscher te Utrecht en C. G. van Wijngaarden te Naarden.

2. Vergaderingen.

Deputaten kwamen met inbegrip van de vergadering, waarin dit schrijven werd vastgesteld, 11 maal bijeen: 5 maal in Utrecht, 6 maal in Amsterdam. Een commissie uit hun midden had tot tweemaal toe een bespreking met de kerkeraad van Lisse.

3. Financiën.

Reeds kort na hun optreden hebben deputaten een afzonderlijk gironummer aangevraagd en verkregen. Zij hebben, gebruik makende van het hun in art. 6 hunner instructie verleende recht, de diaconieën eenmaal verzocht om een bijdrage in de aanloopkosten ter grootte van f 10,-. Dit verzoek leverde f 1272,50 op.

Aan vergader- en reiskosten werd uitgegeven een bedrag van f 484,05; aan drukkosten een bedrag van f 148,10; aan overige kosten als porti, telefoon enz. een bedrag van f 10,15. Het totaal der uitgaven bedroeg derhalve f 642,30, zodat nog in kas is een bedrag van f 630,20.

4. Verslag werkzaamheden.

Bij rondschriften van 15 maart 1957 stelden deputaten alle diaconieën in kennis van het bestaan en de taak van het deputaatschap. Voorts werd hiervan kennis gegeven aan de ministers van Sociale Zaken en Volksgezondheid en van Maatschappelijk Werk, aan het G.S.I., aan de Raad voor Geref. Sociale Arbeid, aan de Algemene Diaconale Raad der Ned. Herv. Kerk en aan Deputaten der Geref. Synode voor Contact met de Stichting „Raad voor Geref. Sociale Arbeid”.

Deputaten zagen zich geplaatst voor een dusdanig omvangrijke taak, dat de grenzen daarvan zelfs niet bij benadering zijn aan te geven. Met allerlei moeilijkheden op diaconaal terrein werden zij geconfronteerd, zodat hun werkzaamheden aanvankelijk werden bepaald door de binnenkomende advies-aanvragen. Zo hielden zij zich bezig met de vraagstukken van deelneming aan een interkerkelijke Stichting tot exploitatie van een bejaardencentrum; deelneming aan interkerkelijk maatschappelijk werk, onderlinge hulpverlening b.v. door middel van instelling van een classicale of synodale diaconale kas; de verhouding diaconie-overheid; grenzen van de diaconale taak. Het vraagstuk van de bejaardenzorg door middel van bejaardentehuizen gaf deputaten aanleiding op 20 juli 1957 in een rondschriften aan de kerkeraden en diaconieën richtlijnen terzake te verstrekken.

Hoewel ook in de toekomst de behandeling van advies-aanvragen het leeuwendeel van hun arbeid zal vragen, zijn deputaten van oordeel, dat bepaalde grondleggende vraagstukken eigener beweging door hen in studie dienen te worden genomen. Vandaar dat zij zich buiten het normale advieswerk hebben bezig gehouden met de bestudering van het vraagstuk inzake de taak der diaconie in het algemeen. Zij hebben dienaangaande een rapport opgesteld, dat zij u bijgaand aanbieden, vergezeld van enkele conclusies, welke aanvaarding zij u gaarne aanbevelen. Tevens zouden zij het op prijs stellen, indien u zoudt besluiten, het rapport ter kennisneming toe te zenden aan de diaconieën.

Andere vraagstukken wachten nog op behandeling. Advies werd gevraagd over de bejaardenzorg in het algemeen en over het continuïtetsel, doch de gelegenheid om zich hierin te verdiepen, werd nog niet gevonden. Evenmin kwamen deputaten er toe, zich bezig te houden met speciale facetten van het diaconale werk als maatschappelijk werk, kinderbescherming, weduwen- en wezenzorg, vluchtelingenhulp, gezinszorg, jeugdzorg en armenzorg.

De behoefte aan meer sociale deskundigheid in het deputaatschap doet zich sterk gevoelen, wanneer gelet wordt op de vragen rondom industrialisatie, zondagsarbeid enz., die steeds klemmender worden en welke behandeling dit deputaatschap competeert blijkens art. 3 sub a. van zijn instructie. Deputaten zouden u dan ook willen verzoeken, niet alleen het deputaatschap uit te breiden, maar tevens machtiging te verlenen, indien gewenst, enkele deskundigen aan te trekken.

Deputaten geven u tenslotte in ernstige overweging, de kerkeraden bij vernieuwing te wijzen op het bestaan en het belang van het deputaatschap, opdat zoveel mogelijk tot eenheid van optreden worde gekomen en opdat met name de sociale vraagstukken naar aanleiding van concrete gevallen in studie kunnen worden genomen.

5. Instructie.

De ervaring, door deputaten opgedaan met de door de synode van 1956 opgestelde instructie, heeft hen er toe geleid u te verzoeken, art. 3 sub b (de taak der deputaten is de bevordering van kerkelijk maatschappelijk werk), als minder juist te laten vervallen. Wat hier bedoeld wordt, valt ook te rangschikken onder het gestelde sub a: het geven van voorlichting en adviezen inzake diaconale en sociale aangelegenheden.

Voorts achten deputaten het juister art. 4 als volgt te formuleren: „Deputaten kunnen de synode voorstellen doen, voorzover deze liggen binnen de grenzen van hun werkterrein”.

Aangezien de te verwachten behandeling van sociale vraagstukken niet uitsluitend de diaconieën regardeert, stellen deputaten u voor, hun in artikel 6 hunner instructie het recht te verlenen ook de kerkeraden een bijdrage te vragen, indien zulks noodzakelijk mocht zijn. Tenslotte verdient het aanbeveling het in art. 2 genoemde minimale aantal deputaten te verhogen tot zeven en in dit artikel tevens de machtiging te verstrekken, voor de bestudering van bepaalde vraagstukken deskundigen aan te trekken.

Conclusies.

Deputaten geven u in overweging de volgende conclusies over te nemen:

1. Het ter synode van 1956 ingestelde deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden wordt gecontinueerd. Deputaten worden herbenoemd met uitzondering van br. L. Bijleveld, aan wie dank wordt gezegd voor de vele arbeid, die hij als deputaat heeft verricht, en aan wie volledig herstel van gezondheid wordt toegebeden.
2. In de instructie van deputaten wordt art. 2 vervangen door: „Het getal der deputaten is tenminste zeven. Deputaten hebben de bevoegdheid voor de bestudering van bepaalde vraagstukken deskundigen aan te trekken.”; vervalt art. 3, sub b; wordt het gestelde in art. 3, sub c en d, gehandhaafd als b en c; wordt art. 4 vervangen door: „Deputaten kunnen de synode voorstellen doen, voorzover deze liggen binnen de grenzen van hun werkterrein.”; worden in art. 6 achter het woord „diaconieën” ingevoegd de woorden „c.q. kerkeraden”.
3. De generale synode neemt de conclusies van het door deputaten opgestelde rapport inzake de taak der diaconie over en stelt het rapport als handleiding ter beschikking van de diaconieën.
4. De generale synode zal de kerkeraden bij vernieuwing wijzen op het belang van het deputaatschap, ook voor de behandeling van sociale aangelegenheden.

Uw vergadering de leiding des Heiligen Geestes toebiddend,

verblijven deputaten voornoemd,
G. Bilkes, voorzitter,
C. J. Verplanke, secretaris,
C. Drieënhuizen,
H. v. d. Molen.

BIJLAGE LII

art. 114 – 117

RAPPORT VAN COMMISSIE IV (De kerk en het diaconaat).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

- Commissie IV, door u benoemd, heeft te rapporteren over de volgende agenda-punten:
- 9r Rapport deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden (met bijlage).
 - 9s Rapport deputaten voor uitwerking van het besluit inzake de plaats van de diaken in de kerkelijke vergaderingen.
 - 10b Schrijven van de part. synode van het Westen inzake het rapport 9s.
 - C1 Instructie van de part. synode van het Oosten.
 - C2 Instructie van de part. synode van het Noorden.
 - C3 Instructie van de part. synode van het Westen.

A. Rapport deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden.

Ten opzichte van dit rapport kan uw commissie met voldoening constateren, dat genoemd deputaatschap in een behoefte blijkt te voorzien. De ontwikkeling op diaconaal en sociaal gebied is van dien aard, dat voorlichting en advisering der kerken nodig is. Daar beide terreinen weer aanrakingsvlakken hebben, is het goed, dat één deputaatschap met de bestudering van de vraagstukken, die zich hier voordoen, belast is.

Uw commissie wil gaarne onderstrepen het verzoek van deputaten, de kerkeraden bij vernieuwing te wijzen op het bestaan en het belang van dit deputaatschap.

Daar de instructie van dit deputaatschap (zie acta gen. synode 1956, art. 205) deputaten een uitgebreide taak toekent op diaconaal en sociaal gebied, waarbij o.m. ook te denken is aan de vraagstukken rondom de industrialisatie en de zondagsarbeid, kan uw commissie het verzoek van deputaten overnemen „het deputaatschap uit te breiden van vier tot zeven personen” en hun het recht te verlenen, zo nodig deskundigen aan te trekken, speciaal in de sociale sector. Uw commissie wil de gen. synode zelfs in overweging geven – al behoort dit niet direct tot haar competentie – de instructie van de part. synode van het Oosten (G2) in deze zin te aanvaarden, dat het gevraagde deputaatschap „Kerk en Industrie” wordt ondergebracht bij het deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden. Zulks overeenkomstig het bedoelen van de instructie van de part. synode van het Westen (G3). Dit kan niet anders dan de eenheid van werken en de vrucht daarvan bevorderen.

Wat de instructie voor deputaten betreft, de voorgestelde wijzigingen vloeien voort uit de praktijk en kunnen zonder bezwaar worden aangebracht. Uw commissie wil gaarne de conclusies, waartoe deputaten in hun rapport komen, overnemen. Zij stelt u voor:

1. De handelingen van deputaten goed te keuren en hun dank te brengen voor hun werk.
2. Het deputaatschap te continueren en het getal deputaten uit te breiden tot zeven.
3. De volgende wijzigingen aan te brengen in de instructie voor deputaten:
 - a. Art. 2 wordt vervangen door: „Het getal der deputaten is tenminste zeven. Deputaten hebben de bevoegdheid voor de bestudering van bepaalde vraagstukken deskundigen aan te trekken”.
 - b. Art. 3 sub b vervalt.
Het gestelde in art. 3 sub c en d wordt gehandhaafd als b en c.
 - c. Art. 4 wordt vervangen door: „Deputaten kunnen de gen. synode voorstellen doen, voorzover deze liggen binnen de grenzen van hun werkterrein”.
 - d. In art. 6 worden achter het woord „diaconieën” ingevoegd de woorden: „c.q. kerkeraden”.
4. De kerkeraden bij vernieuwing op het bestaan en het belang van dit deputaatschap te wijzen, ook voor de behandeling van sociale aangelegenheden.

B. Rapport over de verhouding diaconie-overheid.

Betreffende de bijlage bij bovengenoemd rapport, handelende over de verhouding diaconie-overheid, kan uw commissie rapporteren grote waardering te hebben voor de wijze waarop dit rapport is samengesteld. Al zullen vele vragen blijven klemmen, vooral wat betreft de praktische zijde van deze zaak, toch meent uw commissie, dat in genoemde bijlage de lijnen principieel zuiver zijn getrokken en de gegeven richtlijnen voor de praktische uitvoering daarvan, zeer nuttig voor ons kerkelijk leven kunnen zijn. De roeping der kerk tot het brengen van het offer zal

in onze kerken gedurig moeten worden geaccentueerd. Uw commissie meent, dat bij een getrouw vervullen van deze roeping grote dingen mogen worden verwacht.

Uw commissie geeft u de door deputaten gegeven richtlijnen voor de onderlinge steunverlening in ernstige overweging. Alleen punt 2 zag zij gaarne in deze zin gewijzigd, dat niet alleen de jaarrekening van de diaconie, maar ook die der kerk moet worden overgelegd, zodat er een inzicht verkregen kan worden omtrent de verhouding der inkomsten en de draagkracht van de desbetreffende gemeente.

De aan het eind getrokken conclusies hebben de instemming van uw commissie, waarom zij ook voorstelt door aanneming van deze conclusies een uitspraak te doen over de verhouding van diaconie en overheid en niet alleen deze uitspraak, maar ook de gehele bijlage aan de kerkeraden door te geven. Het geheel is samen te vatten in het volgende voorstel:

De generale synode neemt de conclusie van het door deputaten opgestelde rapport omtrent de verhouding diaconie-overheid over en stelt het rapport als handleiding ter beschikking van de diaconieën.

C. Rapport inzake de plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen.

Bij de behandeling van bovengenoemd rapport nam uw commissie in de eerste plaats in behandeling de instructie van de part. synode van het Oosten, waarin de gen. synode wordt voorgesteld de kerkeraden en meerdere kerkelijke vergaderingen alsnog gelegenheid te geven dit rapport nader te bestuderen, omdat door het niet tijdig ontvangen van het rapport de afvaardigden der classes niet voldoende kennis ervan hebben kunnen nemen.

In verband met de uitspraak van de gen. synode 1956 (acta art. 119 sub b), waar staat: „aan deze deputaten te verzoeken hun rapport, *indien enigszins mogelijk*, zo tijdig bij de kerkeraden in te dienen, dat het ook nog op de laatste classicale en particuliere synodale vergaderingen vóór de a.s. gen. synode besproken kan worden” meent uw commissie, bijzonder lettend op de uitdrukking „indien enigszins mogelijk”, u te mogen adviseren op het voorstel in deze instructie gedaan, niet in te gaan. Intussen betreurt uw commissie het met de part. synode van het Oosten, dat bedoeld rapport niet zo tijdig kon worden ingezonden, dat alle classes er vooraf kennis van konden nemen.

Wat het rapport zelf betreft, deputaten stellen voor de afvaardiging van de diakenen naar de meerdere vergaderingen niet te beperken tot de behandeling van zuiver diaconale zaken, maar deze afvaardiging ook te laten gelden voor zaken van algemeen kerkelijke aard. Deputaten zien dit liggen „in het verlengde van het bepaalde in de kerkorde omtrent de kerkeraad” (art. 4, 5, 10 en 22 D.K.O.) Bovendien zou het ook „van praktisch belang zijn” als de diakenen hierin hun stem konden geven.

Bovengenoemde gedachte van deputaten gaf uw commissie aanleiding zich te bezinnen op de uitspraak gen. synode 1956 (acta art. 119): „Omdat de diakenen tot de kerkeraad behoren, moeten zij met inachtneming van het bijzonder karakter van hun ambt kunnen worden afvaardigd naar de meerdere vergaderingen”. Het bijzondere karakter van het diaconale ambt ziet uw commissie vastgelegd in art. 25 en 26 D.K.O. Uitgaande van dit in de D.K.O. omschreven principe, kan uw commissie het voorstel van deputaten dan ook niet overnemen, de diakenen ter meerdere vergadering te doen meespreken in de behandeling van algemeen kerkelijke zaken. Zij meent, dat bedoelde afvaardiging beperkt moet blijven tot zaken, die de diaconale arbeid betreffen.

Uw commissie heeft wel begrepen, dat de deputaten ook de in de art. 4, 5, 10 en 22 der D.K.O. gegeven lijn willen doortrekken, maar dit gaat verder dan de gen. synode 1956, naar het uw commissie voorkomt, heeft bedoeld. Zij acht het trouwens zeer gewenst deze geheel nieuwe regeling eerst eens aan de praktijk te toetsen.

Betreffende de noodzakelijke wijziging van de kerkorde stelt uw commissie voor de door deputaten aangegeven wijziging van art. 4, 5, 10 en 22 over te nemen.

Ten opzichte van art. 33 zou uw commissie willen voorstellen te lezen: „de diakenen-afvaardigden hebben stemrecht in zaken, die hun ambtelijke opdracht raken, naar art. 25 en 26 D.K.O.” (zie mede instructie part. synode van het Noorden C2, sub a).

Wijziging art. 37 wordt door uw commissie overgenomen, alsmede die van art. 38 en 40.

In art. 41, betreffende de afvaardiging naar de meerdere vergadering, zou uw commissie het middelste deel als volgt willen wijzigen: „bovendien vaardigen volgens classicale regeling *zo mogelijk* naar toerbeurt, drie kerken ieder een diaken af”. Hiermede is aan het voorstel van de part. synode van het Westen, gedaan per brief van 17 juni 1959, tegemoet gekomen.

Betreffende de voorgestelde wijziging van de art. 47 en 50 merkt uw commissie op, dat in verband met een juiste verhouding van afvaardiging naar classis, part. synode en gen. synode de afvaardiging van één diaken naar de part. synode beter is dan twee, en van de part. synode naar de gen. synode twee in plaats van één.

De art. 47 en 50 dienen daarmee dan in overeenstemming te worden gebracht. Hiermede wordt aangesloten op de instructie van de part. synode van het Noorden C2, sub b, en de brief van de part. synode van het Westen d.d. 17 juni 1959, laatste alinea.

Wat het rapport overigens vermeldt, betreffende wijzigingen in de bijlagen der D.K.O., meent uw commissie met de part. synode van het Noorden (zie instructie C2, sub c), dat deze bijlagen nimmer door een gen. synode zijn aanvaard, zodat wijziging door de gen. synode achterwege kan blijven. Bij een nieuwe uitgave van de D.K.O. kan met de veranderde situatie rekening gehouden worden.

Tenslotte merkt uw commissie op, dat bij de door haar aangegeven beperking in de nieuwe regeling, wijziging in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen niet nodig is.

Uw commissie ontving ook nog ter bespreking een schrijven van br. C. Drieënhuizen te 's-Gravenhage, waarin hij bezwaar maakt tegen de in het rapport van deputaten voorgestelde afvaardiging van slechts drie diakenen naar de classis, twee naar de part. synode en één naar de gen. synode. Genoemde broeder meent, dat in de afvaardiging naar de meerdere vergaderingen geen tweeslachtige houding mag worden aangenomen. Ouderlingen en diakenen dienen een gelijke afvaardiging te hebben.

In verband met het aangehaalde omtrent het bijzonder karakter van het ambt, kan naar de mening van uw commissie aan het verzoek van br. Drieënhuizen geen gevolg worden gegeven.

Resumerend komt uw commissie tot de volgende conclusies:

1. Het rapport van deputaten, betreffende de plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen, gaat verder dan de gen. synode in 1956 heeft bedoeld. Inachtneming van het bijzondere karakter van het diakenambt houdt nog niet in, dat de in de art. 4, 5, 10 en 22 D.K.O. aangegeven lijn kan worden doorgetrokken voor de meerdere vergaderingen.
2. Zolang niet anders is bepaald dient de afvaardiging van diakenen naar de meerdere vergaderingen beperkt te blijven tot de behandeling van diaconale zaken, overeenkomstig art. 25 en 26 D.K.O.
3. De instructie C1 van de part. synode van het Oosten kan niet worden overgenomen.
4. De instructie C2 van de part. synode van het Noorden kan worden overgenomen.
5. Aan het verzoek van de part. synode van het Westen gedaan per brief van 19 juni 1959, slotgedeelte, kan worden voldaan.
6. Op het verzoek van br. C. Drieënhuizen te 's-Gravenhage kan niet worden ingegaan.

Uw commissie stelt u voor:

1. Het rapport van deputaten te aanvaarden, met dien verstande, dat de afvaardiging van diakenen naar de meerdere vergaderingen beperkt blijft tot de behandeling van diaconale zaken.
2. Wat de noodzakelijke wijziging van de kerkorde betreft, deze op te nemen zoals hiervoor door uw commissie is aangegeven.
3. De instructie C1 van de part. synode van het Oosten niet over te nemen.
4. Op het verzoek van br. C. Drieënhuizen te 's-Gravenhage niet in te gaan.
5. Deputaten van hun taak te ontheffen, met dank voor de verrichte arbeid.

D. Bejaardenzorg.

De instructie van de part. synode van het Westen (C3) wijst er terecht op, dat de kerken in de ambtelijke zorg voor de bejaarden een steeds groeiende taak hebben. Wij staan voor het feit, dat de categorie bejaarden aanzienlijk is gegroeid en nog steeds groeit. De gemiddelde levensduur is aanmerkelijk hoger gekomen. Bovendien neemt onze bevolking toe door een geboorte-overschot. Het gevolg hiervan is, dat wij een sterke toename hebben van het aantal ouderwordende mensen. Op de totaal bevolking is momenteel ruim 8% 65 jaar en ouder. Men neemt op grond van statistische gegevens aan, dat dit in 1970 10% zal zijn.

Niet alleen groeit het aantal bejaarden, maar ook de problemen rond de ouder wordende mens groeien. Emigratie van jongeren, beperkte huisvesting, en wat al niet meer zijn hier van invloed. Veel is veranderd. Wij leven in een heel andere tijd; in een andere wereld, waarin heel het levenstempo versnelt en veel aan voortdurende wisseling onderworpen is.

De verhoudingen zijn ook veranderd. De kerk moet zich dat wel realiseren en in de bejaardenzorg een bijzondere taak zien. Lang niet overal is men doordrongen van de ernst van deze taak. Plaatselijk wordt wel de helpende hand bereikt, maar men heeft niet in het oog, wat hier nijpt en groeit. Men kan dit plaatselijk ook niet altijd volledig overzien.

Om de zorg voor de bejaarden te stimuleren, is het van groot belang, dat de generale synode de kerken met klem wijst op de in dit opzicht groeiende taak. Daar het een zaak geldt, die alle kerken raakt, heeft de part. synode van het Westen zich tot uw synode gewend. Deskun-

dige voorlichting en een deskundige aanpak zijn nodig om afdoende te kunnen helpen. De gedachten gaan uit naar het verstrekken van richtlijnen voor de voorziening in de geestelijke en stoffelijke noden der bejaarden, waarbij ook de huisvesting aandacht verdient. Wegen en middelen dienen te worden aangegeven om de bejaarden op de meest doeltreffende wijze bij te staan.

Uw commissie kan zich volledig vinden in hetgeen bedoelde instructie van de part. synode van het Westen beoogt. Zij stelt u voor het volgende besluit te nemen:

1. De generale synode spreekt uit, dat de kerken in de ambtelijke zorg voor de bejaarden een steeds groeiende taak hebben; bezinning hierop is dringend noodzakelijk; wegen en middelen moeten worden beraamd om de bejaarden op de meest doeltreffende wijze bij te staan.
2. Deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden krijgen opdracht deze zaak in studie te nemen, teneinde de kerken van voorlichting te dienen en richtlijnen te verstrekken voor de voorziening in de geestelijke en stoffelijke noden der bejaarden waarbij ook de huisvesting wordt betrokken.

Gods Geest leide u in uw beslissingen.

Namens commissie IV,
ds. M. Baan, rapporteur.

BIJLAGE LIII

art. 115

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN DER CHR. GEREf. KERKEN VOOR
ALGEMENE DIACONALE EN SOCIALE AANGELEGHEDEN
over
DE VERHOUDING DIACONIE-OVERHEID.**

's-Gravendeel, 12 Februari 1959.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken in Nederland, te houden in Rotterdam 1959.

Hoogeerwaarde broeders,

Deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden, ingesteld ter generale synode van de Chr. Geref. Kerken, gehouden te Apeldoorn in 1956, hebben de eer, u in het onderstaande te rapporteren over de diaconale taak en haar grenzen in verband met de verhouding diaconie-overheid.

Aanleiding tot dit rapport is het feit, dat deputaten herhaaldelijk zijn geconfronteerd met de vraag, hoever zich de diaconale bemoeiingen behoren uit te strekken, b.v. ten aanzien van de bejaardenzorg en het maatschappelijk werk. Onmiddellijk verband hiermede hield de vraag, hoever de taak der overheid zich uitstrekt en of voor verschillende activiteiten overheidssteun diende te worden aangevraagd, c.q. aanvaard. Bij ontkennde beantwoording van dit laatste rees dan weer de vraag, op welke wijze de diaconieën dan in haar financiële tekorten zouden kunnen voorzien.

Bestudering van deze materie deed blijken, dat deze vragen tevoren nimmer generaal-synodale behandeling hebben gekregen, alhoewel zij alom in de kerken leven. Ter verkrijging van een generaal-synodale uitspraak bieden deputaten u achter hun rapport een concept-besluit ter vaststelling aan.

De rijkdom der schepping demonstreert zich in een veelheid van eigengeaarde samenlevingsverbanden, die bij de voortgaande differentiatie der cultuur steeds duidelijker naar voren zijn gekomen. Al deze verbanden hebben eigen structuur en eigen taak, die zij souverain dienen te vervullen overeenkomstig de voor hen geldende wetten. Zo wordt het handelen in het gezin bepaald door de wetten der liefde, in de kerk door die van het geloof, in de staat door die van het recht.

Het behoeft op deze plaats geen betoog, dat de taak der kerk als christelijke cultusgemeenschap, die haar bestemming vindt in de samenkomst van Christus met Zijn gemeente, kan worden gevat in de dienst des Woords en der Sacramenten en in de beoefening der barmhartigheid. De kerk verricht deze taak in het geloof en in opdracht en naam van Jezus Christus. Haar dienst van barmhartigheid is ten nauwste met de dienst des Woords verbonden en steunt op de eis der Heilige Schrift.

De grondlijnen voor de diaconale taak zijn in het Oude Testament reeds getrokken. De Mozaische wetgeving biedt overvloedig materiaal. Daarnaast geven de boeken der profeten

licht over de van God gewilde verhoudingen, terwijl het oordeel Gods wordt uitgeroepen over allerlei sociale misstanden.

In het Nieuwe Testament wordt de eis tot betoon van barmhartigheid nader beklemtoond, met name door Jezus Christus Zelf. Zijn leven op aarde geeft de hoogste vertolking der Goddelijke liefde, zowel door het woord der prediking, als door de daad der barmhartigheid. Dit roept niet alleen op tot bewondering, maar ook tot navolging (Joh. 13, Filipp. 2). Het is niet alleen weergave, maar ook opdracht.

Dat heeft de Nieuw-Testamentische kerk verstaan, getuige de instelling van een afzonderlijke dienst van barmhartigheid in Hand. 6. Al worden de gekozen broeders daar geen diakenen genoemd, terecht heeft men in de hun opgelegde taak de vervulling gezien van het priesterlijk ambt. Deze instelling geeft het diaconaat zijn speciale karakter en daarmee is het principieel te onderscheiden van elke andere vorm van hulpverlening. De kerk oefent ambtelijke barmhartigheid en doet het namens haar Hoofd, Die Zelf de barmhartige Hogepriester is. De liefdevolle zorg van Christus voor de Zijnen komt op deze wijze tot uitdrukking. Zij richt zich niet alleen op de ziel, maar evenzeer op het lichaam.

Wanneer deputaten nu komen tot een omschrijving van de diaconale taak, dan denken zij allereerst aan de financiële zorg voor behoeftigen, die niet in eigen levensonderhoud kunnen voorzien of die door bijzondere omstandigheden in een noodpositie zijn gekomen (weduwen, wezen, invaliden enz.). Dezulken worden door de Schrift uitdrukkelijk als objecten van liefde en barmhartigheid aangewezen. Bij de diaconale hulpverlening behoort uiteraard te worden gelet op de rechten, die onderstandbehoevenden kunnen laten gelden op andere samenlevingsverbanden, zoals de familie (wettelijke onderhoudsplicht), het bedrijf (sociale voorzieningen ten behoeve van werknemers of hun verwanten) of de staat (aanspraken op uitkeringen krachtens algemeen geldende overheidsmaatregelen).

Met materiële ondersteuning kan overigens niet worden volstaan. Er is ook morele en geestelijke bijstand nodig, die door de diaconie in samenwerking met de andere ambten dient te worden verstrekt.

De diaconale zorg strekt zich echter nog verder uit. Er dient metterdaad bemiddelend te worden opgetreden ook bij de leniging van andere dan rechtstreeks materiële noden. Te denken valt aan bemiddeling b.v. bij maatschappelijk werk, ziekenzorg, ziekenverpleging, gezinszorg, zorg voor lichamelijk en geestelijk gehandicapten, kinderen en bejaarden. De diaconie heeft hier wel haar verantwoordelijkheid, maar het feitelijke werk dient door haar niet ter hand te worden genomen. Integendeel, dat behoort tot het algemene ambt der gelovigen, hetwelk door de diaconie kan worden geactiveerd.

Een rangschikking van diaconale activiteiten naar orde van belangrijkheid valt niet te geven. Zij zal door de actuele omstandigheden dienen te worden bepaald.

Wel is duidelijk, dat de financiële behoeften der diaconie veel groter zijn dan in de huidige praktijk wordt gedacht en dat de ontwikkeling der diaconale taak in tal van opzichten nog in het aanvangsstadium verkeert. De financiering der diaconale activiteiten roept in deze tegenwoordige tijd met zijn hang naar verstatelijking reeds terstond de vraag op, in hoeverre de overheid daarbij te hulp kan komen. Deputaten menen, dat het noodzakelijk is tussen het kerkelijk en het statelijk levensverband een scherpe grens te trekken.

Wezenlijk voor het optreden der kerk is het handelen in het geloof. Dit handelen is altijd gekwalificeerd door het aan het geloof inherente element der vrijwilligheid.

Geheel anders is het handelen der overheid gekwalificeerd. Heersen in de kerk de wetten van het geloof, in de staat heersen die van het recht. De overheid, belast met de handhaving van dat recht, dient de onrechtstoestanden in de openbare samenleving te weren en te zorgen, dat daar gerechtigheid heerst. Deze gerechtigheid is aanwezig, indien de andere samenlevingsverbanden hun taak naar hun aard kunnen verrichten. De overheid dient eerst in te grijpen, indien deze verrichtingen niet meer kunnen plaats vinden en daardoor tevens een onrechtstoestand ontstaat. M.a.w. de overheid gaat eerst recht doen, als andere samenlevingsverbanden hun plichten niet meer kunnen of willen verstaan. Zij doet dat, omdat zij belast is met de zorg voor het voortbestaan van het staatsverband en zij dus moet voorkomen, dat haar onderdanen als rechtspersonen te gronde gaan.

De handelingen der overheid zijn derhalve gekwalificeerd door het recht, dat zijn zinskern vindt in de vergelding, en op de achtergrond van iedere overheidshandeling treedt het element van de dwang naar voren. Op het nalaten van wat de overheid van haar onderdanen eist, staat straf; wat zij aan haar onderdanen geeft, heeft zij met de sterke arm aan andere onderdanen ontnomen.

Tussen de aard van het optreden der kerk (en dus ook der diaconie) en de aard van het optreden der overheid bestaat dan ook de grootst mogelijke tegenstelling, ook al zou beider optreden hetzelfde resultaat hebben.

De verhouding diaconie-overheid is de laatste jaren onderwerp van uitvoerige bestudering geweest als gevolg van de verdieping van het inzicht in de diaconale taak en de daaraan verbonden financiële consequenties.

Zo is het vraagstuk aan de orde geweest ter generale synode Leeuwarden 1955 van de Gereformeerde Kerken, nadat daarvoor een uitgebreid rapport was uitgebracht. De synode besloot toen o.m. uit te spreken, dat de kerk bij de uitoefening van haar dienst der barmhartigheid bereid zal zijn, voorzover ook de overheid en haar organen met haar sociale zorg zich met de leden der kerk inlaat, mede in het welbegrepen belang van die leden, in contact te treden met de overheid en haar organen. De concrete vraag, of financiële overheidssteun voor de diaconieën aanvaardbaar is, werd door de synode echter buiten beschouwing gelaten. Wel is deze vraag, die voor dit rapport van wezenlijk belang is, in gereformeerde kring buiten de synode onderwerp van discussie geweest. Daarbij zijn met name twee standpunten verdedigd:

1. Dr. A. Notenboom heeft in zijn brochure „Overheidsroeping in armenzorg” betoogd, dat de kerk pas dient te helpen, indien er geen andere helper meer is. De overheid dient derhalve voor te gaan. De burger heeft immers recht op verzorging. Aan te bevelen ware verzorging van de armen door de kerk met overheidsgeld.
2. Prof. dr. S. U. Zuidema heeft in het Diaconaal Correspondentieblad van augustus 1953 betoogd, dat de barmhartigheid van de kerk anders is geaard dan die der overheid. Daarom dient de kerk voor te gaan. Maar er is niets tegen en zij verliest ook niet haar zelfstandigheid, als zij bij het verrichten van haar taak wordt gesubsidiëerd. Het overheidsgeld wordt dan getransformeerd in geld van de kerk.

Het merkwaardige is, dat beide standpunten vanuit een tegengesteld uitgangspunt tot dezelfde conclusie leiden: overheidssteun voor het diaconale werk is aanvaardbaar.

Tegen het standpunt van dr. Notenboom moge echter worden opgemerkt, dat een recht van de burger niet correlaat is met een plicht van de overheid. Van een recht van de burger zou slechts sprake zijn, als men op socialistische wijze de staat ziet als het totaal van alle samenlevingsverbanden en als de organisatie van de gemeenschap. Inderdaad is in die zienswijze de staat dan aansprakelijk voor de sociale zekerheid van zijn burgers en kunnen dezen rechten laten gelden. In de zienswijze van deputaten is er echter sprake van een plicht van het gezin, de kerk en de overheid, waarbij de Schrift het primaat geeft aan de plicht van het gezin en vervolgens aan die van de kerk.

Tegen het standpunt van prof. Zuidema moge worden opgemerkt, dat de overheveling van overheidsgeld aan de kerken dit geld niet tot kerkgeld maakt. Dit geld is dan immers geen offergave meer en het wezen van het gelovig barmhartigheidsbetoon is er aan ontnomen.

De taak der kerk legt haar leden de plicht tot offeren op en wordt automatisch beperkt tot daar waar het offeren ophoudt. De taak der overheid legt haar echter de plicht op voor het bestaan van het staatsverband te zorgen en dienovereenkomstig belastingen te heffen. Dit is derhalve het omgekeerde.

Kerk en overheid hebben dan ook in de gedachtengang van deputaten een volkomen anders gerichte taak ten opzichte van de armen: de kerk vervult een plicht, de overheid doet recht daar waar deze plicht niet wordt vervuld, dus daar waar de kerk niet meer met het offer functioneert.

Welk een uitgebreid werkkterrein deputaten aan de diaconieën toekennen, toch is bij hen de vraag gerezen, of in enkele sectoren niet wat meer begrenzing geboden is. Niet alleen verstatelijking, maar ook verkerkelijking van het leven dient te worden tegengegaan.

Deze verkerkelijking vindt naar het oordeel van deputaten plaats, wanneer diaconieën taken ter hand nemen, die aan het algemeen ambt der gelovigen zijn opgedragen. Boven werd er reeds op gewezen, dat feitelijke ziekenzorg, gezinszorg, bejaardenzorg enz. geen directe diaconale taak zijn. Evenmin als de bouw van scholen, woningen voor jonggehuwden enz. dient de bouw van bejaardentehuizen, kindertehuizen enz. door de diaconie ter hand te worden genomen.

Wel kan de diaconie tot het nemen van initiatieven hiertoe aanmoedigen, doch de bouw en exploitatie zelve dient zij, evenals de feitelijke behartiging van gezinszorg en maatschappelijke zorg aan daarvoor in het leven geroepen, zelfstandige commerciële deskundige organen over te laten. Te denken valt aan stichtingen, waarin leden der kerk zitting hebben. Kan zulks niet door de leden der eigen kerk worden tot stand gebracht, dan is samenwerking met leden van andere kerken gewenst. Deze stichtingen dienen echter niet van kerkelijke aard te zijn, d.w.z. kerkeraadsliden behoren daarin niet ambtelijk zitting te hebben, juist omdat het hier niet om ambtelijke taken gaat.

Tegen overheidssubsidie aan zodanige maatschappelijke (derhalve niet kerkelijke!) organen is geen bezwaar. Ook de kerk kan deze organen financieel, en stellig ook moreel, steunen. Zowel de overheidssteun als de kerkelijke steun zal echter niet mogen leiden tot medezeggenschap.

Daarom worde er de voorkeur aan gegeven, dat overheid en diaconie zich beperken tot subsidiëring in de verpleegprijzen der onderstandbehoevenden.

Hoewel deputaten van oordeel zijn, dat ook in onze kerken de offervaardigheid nog niet het optimale niveau heeft bereikt en de diaconale collecten bij een juiste gesteldheid der gelovigen belangrijk meer zouden kunnen opbrengen, zijn zij bereid te aanvaarden, dat er een ogenblik kan komen, waarop de diaconie voor de uitoefening van haar taak meer nodig heeft dan de kerkleden kunnen offeren. Niettemin dient ook dan – gelijk boven werd uiteengezet – overheidssteun te worden afgewezen. Daarentegen dient wel aandacht te worden geschonken aan de onderlinge hulpverlening.

Van deze mogelijkheid wordt, voorzover deputaten bekend is, nauwelijks gebruik gemaakt. Wel is deze materie op enkele diaconale conferenties aan de orde geweest.

Met name de geschiedenis in Handelingen 11 : 27-30 toont aan, dat de onderlinge hulpverlening reeds in de vroegste historie der christelijke kerk werd toegepast. In de kring der Gereformeerde Kerken is zij sinds 1920 in zwang: tal van classes, alle particuliere synodes en de generale synode hebben een kas, waarin de diaconieën vrijwillige bijdragen storten en waaruit door een deputaatschap de hulpbehoevende diaconieën worden geholpen.

Ook uw deputaten geven aan fondsvorming de voorkeur boven incidentele adoptie. Alleen bij fondsvorming kan onmiddellijk hulp, ook over een langere termijn, worden geboden. In eerster instantie is er behoefte aan classicale kassen. Zou in de praktijk blijken, dat binnen het classicale ressort niet voldoende steun kan worden geboden, dan zou vorming van een particulier-synodale kas kunnen worden overwogen.

Deputaten willen in het hiernavolgende enkele richtlijnen aanbevelen, die aan de classes zouden kunnen worden verstrekt:

1. Een steunaanvraag voor een hulpbehoevende diaconie behoort door de kerkeraad van de betrokken kerk te worden ingediend bij de classicale deputaten voor onderlinge steunverlening der kerken ten behoeve van haar diaconale zorg. Deze deputaten dienen in meerderheid te zijn samengesteld uit diakenen.
2. De steunaanvraag moet vergezeld gaan van de diaconale rekening over het laatstverloopen boekjaar, een staat van bezittingen en schulden en een overzicht van de normen, c.q. richtlijnen, die de betreffende diaconie volgt bij haar ondersteuning. Tevens dient de betreffende diaconie aan de deputaten der classis alle door deze gewenste verdere inlichtingen te verstrekken.
3. Op grond van het door hen ingestelde onderzoek doen de classicale deputaten op de eerstvolgende vergadering der classis in een gemotiveerd rapport een voorstel inzake het al of niet inwilligen van de ingekomen steunaanvraag.
4. Indien naar het oordeel van deputaten steun zal moeten worden verleend, hetzij in de vorm van een voorschot, hetzij in de vorm van een gift, doen zij tevens aan de classis een voorstel omtrent de wijze waarop de nodige gelden voor de kerken der classis zullen bijeingebracht worden. Dit kan o.m. geschieden:
 - a. door van de kerken met financieel sterke diaconieën een bijzonder offer der liefde te vragen voor de hulpbehoevende zuster-diaconie;
 - b. door het uitschrijven van één of meer extra diaconale collecten in alle kerken der classis;
 - c. door het omslaan van de benodigde gelden over de kerken der classis, waarbij de bijdrage van elke kerk naar draagkracht wordt geregeld.
5. Aanbeveling verdient, dat de classis voor de onderlinge diaconale ondersteuning een reservekas vormt, waaruit in acute gevallen direct de eerste steun aan een hulpbehoevende diaconie verleend kan worden. Het beheer over deze kas wordt opgedragen aan de classicale deputaten, onder jaarlijkse rekening en verantwoording aan de classis.

Deze regeling voor onderlinge hulpverlening zal alleen dan doeltreffend kunnen zijn, wanneer er meer eenheid van zienswijze komt ten aanzien van de taak der diaconie en haar verhouding tot de overheid. Wij zitten in onze kerken te dezen aanzien met een sterk gevarieerde praktijk, die geen bevrediging geeft.

Verschillende diaconieën verstaan dit op gelijke wijze als deputaten en hebben om nadere voorlichting gevraagd. De diaconale conferenties hebben in dit opzicht goed werk verricht, doch er kan nog veel meer worden gedaan. Deputaten zien het als uw taak hieraan leiding te geven.

Van het grootste belang is het, de kerken te wijzen op haar diaconale roeping en met name de diakenen de hand te reiken bij de vervulling van hun taak. Ongetwijfeld zal het meeste resultaat worden verkregen, wanneer de generale synode hieromtrent een uitspraak doet. Deputaten geven u daartoe de volgende conclusies in overweging:

1. De diaconie is kerkelijke dienst van barmhartigheid, in opdracht en in de naam van Jezus Christus en als zodanig nauw verbonden aan de dienst des Woords. In de praktijk dient steeds van dit beginsel te worden uitgegaan.
 2. De diaconale zorg strekt zich allereerst uit tot hen, die niet in eigen levensonderhoud kunnen voorzien en geen rechten op andere samenlevingsverbanden kunnen laten gelden. Naast materiële steun behoort ook, in samenwerking met de andere ambten, morele en geestelijke steun te worden verstrekt.
 3. Daarnaast vindt de diaconie een bemiddelende taak in de voorziening in speciale noden, zoals maatschappelijke zorg, gezinszorg, ziekenzorg enz.
 4. De feitelijke zorg in de onder 3 bedoelde gevallen behoort tot het algemene ambt der gelovigen, dat door de diaconie dient te worden geactiveerd en, ook financieel, dient te worden gesteund.
 5. De overheid heeft tot taak de handhaving van het recht en zal eerst moeten ingrijpen, als andere samenlevingsverbanden hun plichten niet meer kunnen of willen verstaan.
 6. Financiële overheidssteun aan diaconieën dient te worden afgewezen.
 7. Een taakopvatting, als hiervoor omschreven, stelt de diaconie voor hoge eisen, omdat zij niet alleen voor eigen behoeftigen heeft te zorgen, maar ook op onderlinge hulpverlening der diaconieën bedacht moet zijn. Zij trachte de kerkleden hiervan te doordringen en wekke de kerk voortdurend op om haar diaconale roeping te beleven.
 8. De diaconie, die financieel niet in staat is haar taak volledig te vervullen, zoeke de oplossing in de weg van onderlinge hulpverlening. Bij de instelling van classicale kassen voor onderlinge hupverlening worden de in het voorgaande genoemde richtlijnen aanbevolen.
- Uw vergadering de leiding des Heiligen Geestes toebiddend,

verblijven deputaten voornoemd,
 G. Bilkes, voorzitter,
 C. J. Verplanke, secretaris,
 C. Drieënhuizen
 H. v. d. Molen.

BIJLAGE LIV
 art. 116

**RAPPORT BETREFFENDE DE PLAATS VAN DE DIAKENEN IN DE
 KERKELIJKE VERGADERINGEN.**

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, die vergadert in 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De generale synode van 1956 te Apeldoorn sprak omtrent de plaats van de diakenen uit:

„Omdat de diakenen tot de kerkeraad behoren, moeten zij, met inachtneming van het bijzondere karakter van hun ambt, kunnen worden afgevaardigd naar de meerdere vergaderingen”.

Ondergetekenden werden benoemd tot deputaten, met de opdracht het bovenstaande beginsel nader voor de praktijk van het kerkelijk leven uit te werken en de nodige regelingen te concipiëren. Zij hebben zich hieromtrent beraden en geven u hieronder het resultaat van hun besprekingen.

De positie van de diakenen is, naar de bepalingen der kerkorde (art. 4, 5, 10 en 22), momenteel zodanig, dat zij – behalve de behartiging der diaconale aangelegenheden – ook deel hebben aan de behandeling van zaken, de algemene leiding der plaatselijke kerk betreffende. Nu, naar het oordeel van de generale synode van 1956, de diakenen, met inachtneming van de in de aangehaalde uitspraak genoemde restrictie, moeten kunnen worden afgevaardigd naar de meerdere vergaderingen, doet zich de vraag voor, of hun arbeid daar beperkt moet blijven tot het meespreken in zaken van zuiver diaconale aard.

Wanneer deze vraag bevestigend zou worden beantwoord, zou men daarmee het element

in de kerkorde van deelneming aan de algemene leiding van het kerkelijk leven verwaarlozen. Als praktisch bezwaar tegen afvaardiging van diakenen uitsluitend naar meerdere vergaderingen, waarop zaken van zuiver diaconale aard ter sprake zullen komen, voeren deputaten aan, dat van tevoren niet steeds zal vaststaan of dergelijke zaken aan de orde zullen komen.

Daar veelal op de meerdere vergaderingen algemeen kerkelijke zaken worden behandeld, ligt het niet alleen in het verlengde van het bepaalde in de kerkorde omtrent de kerkeraad, maar is het ook van praktisch belang de diakenen mede hierin een stem te geven. Zaken van opzicht en tucht zondere men uit.

In verband met het vorenstaande geven uw deputaten de voorkeur aan een regelmatige afvaardiging van diakenen naar de meerdere vergaderingen. Uit praktische overwegingen (grootte der vergaderingen en kosten van vergaderen) geven zij uw synode in overweging het getal der afgevaardigde diakenen te beperken. De afvaardiging van diakenen naar de classes kan het beste classicaal geregeld worden, met dien verstande, dat een minimum van drie diakenen per classis is te stellen. Voor de afvaardiging naar de particuliere synoden en de generale synode is gekozen voor twee diakenen per classis en één diaken per particuliere synode. Hiermede wordt het gewenste doel bereikt en de kerken krijgen een regeling voor afvaardiging van diakenen naar de meerdere vergaderingen, die goed uitvoerbaar is.

Deze regeling maakt wijziging van de kerkorde noodzakelijk.

Deputaten stellen de volgende wijzigingen voor:

Art. 4, 5, 10 en 22. De woorden „en de diakenen” bij de vermelding van de kerkeraad vervallen.

Art. 33. Aanvullen met de zinsnede: De diakenen-afgevaardigden hebben geen stemrecht in zaken van opzicht en tucht.

Art. 37. Aldus te lezen:

In alle kerken moet een kerkeraad zijn, bestaande uit de dienaren des Woords, de ouderlingen en de diakenen, welke regelmatig zal samenkomen en waarin de dienaar des Woords (indien er meer zijn dan één, de dienaren om beurt) heeft te presideren.

Naar plaatselijke regeling kan onderscheid gemaakt worden tussen de brede kerkeraad, waartoe alle ambtsdragers en de smalle kerkeraad, waartoe alleen de dienaar des Woords en de ouderlingen behoren. Dit zal echter niet geschieden indien het aantal ouderlingen minder dan vier bedraagt.

In geval voornoemd onderscheid wordt gemaakt, zullen alle zaken van opzicht en tucht aan de smalle kerkeraad blijven.

Art. 38. Tweede zin laten vervallen.

Art. 40. Aldus te lezen:

Waar het onderscheid tussen de brede en smalle kerkeraad bestaat, komen de diakenen, onder leiding van één van hen, zo nodig iedere week samen, om de diaconale aangelegenheden te behandelen. De dienaren des Woords hebben hierop toezicht en zijn zo nodig bij de vergaderingen tegenwoordig.

De aanduiding „onder aanroeping van de Naam des Heeren” kan vervallen in verband met het bepaalde in art. 32.

Art. 41. Eerste zin aldus te lezen:

De classicale vergaderingen bestaan uit de kerken van het classicaal ressort. Deze vaardigen elk een dienaar des Woords en een ouderling, of in geval een kerk vacant is, twee ouderlingen af. Bovendien vaardigen, volgens classicale regeling naar toerbeurt, ten minste drie kerken ieder een diaken af. De aanduiding „Voorzien van behoorlijke geloofsbriefven” kan vervallen in verband met het bepaalde in art. 33.

Verder kan het artikel blijven zoals het thans is.

Art. 47. Eerste zin aldus te lezen:

..... tot welke synode uit iedere classis drie dienaren des Woords, drie ouderlingen en twee diakenen worden afgevaardigd.

Art. 50. Tweede zin aldus te lezen:

Naar deze vergadering worden uit elke particuliere synode zes dienaren des Woords, zes ouderlingen en een diaken afgevaardigd.

In de BIJLAGEN dienen de volgende kleine wijzigingen te worden aangebracht:

Bijlage I - Artikel 13 vervalt.

Bijlage XII - Artikel 14 vervalt.

Bijlage XV - In plaats van het opschrift „Vragen aan de brede Kerkeraad (kerkeraad met diakenen)” op pag. 97 worde gelezen: „Vragen aan de Kerkeraad”.

In vraag 1 onderaan pag. 100 vervallen de woorden „met de diakenen”.

De vraag of ook het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen dient te worden gewijzigd, menen uw deputaten aan uw synode ter beoordeling te moeten overlaten.

Dit rapport gaat overeenkomstig het verzoek van de generale synode 1956 naar de kerkeraden, classes en particuliere synoden.

Deputaten vertrouwen hiermede aan hun opdracht te hebben voldaan.

Uw vergadering de leiding des Heiligen Geestes toebiddend,

deputaten,
 prof. J. Hovius, voorzitter,
 ds. D. Biesma jr
 J. Terwel
 ds. G. Bilkes, rapporteur.

26 februari 1959.

BIJLAGE LV

art. 116

PARTICULIERE SYNODE VAN HET WESTEN.

Amsterdam-Z., 17 Juni 1959

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken in
 Nederland, roepende kerk: Rotterdam-Centrum, Malva-
 straat 13b, Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De particuliere synode van het Westen, in vergadering bijeen op 11 Juni 1959, besloot u haar mening kenbaar te maken omtrent het rapport betreffende de plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen. Wat de hoofdzaak betreft, moet dit beperkt blijven tot een korte weergave van de bespreking.

Volgens sommigen gaat het rapport niet ver genoeg. Wanneer diakenen naar de meerdere vergaderingen worden afgevaardigd, moeten zij volledig bevoegd zijn. Zij komen daar als afgevaardigden in volle rechten.

Anderen menen, dat de bevoegdheid der diakenen niet verder kan reiken dan tot het meespreken in zuiver diaconale aangelegenheden. Waar blijft anders het onderscheid tussen de ambten.

Het rapport wil de lijn van de kerkorde doortrekken en de diakenen doen meespreken in die zaken, die de algemene leiding der kerk raken. Niet vergeten mag worden de sterke ontwikkeling van het diakenambt. Hoe is de praktijk bij de kerkeraden? Hier spreken de diakenen in alle zaken mee, behoudens in die van het huisbezoek. Op de meerdere vergaderingen zullen steeds meer diaconale zaken worden besproken.

In de bespreking is gebleken, dat de meeste bezwaren zich richten tegen het verlenen aan de diakenen van de bevoegdheid om in alle zaken mee te handelen. Men acht dit in strijd met het bijzonder karakter van het diakenambt. De generale synode 1956 heeft met verwijzing in haar besluit naar dit bijzonder karakter kennelijk al een beperking gemaakt. Intussen is de bedoeling van de generale synode daarmede niet recht duidelijk.

Principieel is in de bespreking niets houdbaars naar voren gebracht tegen de in het rapport voorgestelde regeling. Sommigen blijven er een afwijking in zien van de tot nu toe gevolgde lijn, zonder dat hiervoor voldoende grond bestaat.

Onze part. synode zou gaarne zien, dat u de bedoeling van de uitdrukking „met inachtne-
 ming van het bijzonder karakter van hun ambt” in uw besluit van 1956 nader verduidelijkte.

Wat de regeling der afvaardiging van diakenen betreft, stellen wij nog een tweetal wijzigingen voor.

De door deputaten voorgestelde redactie van art. 41 K.O., eerste zin, worde uitgebreid met het volgende: „tenzij een kerk door praktische moeilijkheden hieraan niet kan voldoen”.

Het aantal af te vaardigen diakenen naar de generale synode worde per particuliere synode gesteld op twee in plaats van één. Een aantal van vier diakenen ter generale synode lijkt ons wel erg miniem, in verhouding tot de andere afgevaardigden.

Uw vergadering de leiding des Heiligen Geestes toebiddend,

de particuliere synode van het Westen,
 w.g. H. Toorman, praeses,
 G. Bilkes, scriba.

BIJLAGE LVI
art. 118

RAPPORT VAN DE ARCHIVARIS VOOR HET SYNODAAL ARCHIEF.

Aan de synode (1959) van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Ondergetekende, door de synode 1956 herbenoemd tot archivaris van het synodaal archief, heeft de eer u het volgende te rapporteren:

Allereerst dat, overeenkomstig de wens van de synode 1956, bijzondere aandacht geschonken is aan het „veilig stellen” van de synodale stukken; immers, het is niet voldoende dat de verschillende bescheiden in een goede kast veilig zijn geborgen, het is ook noodzakelijk dat de gemachtigden van de synode te allen tijde over die stukken kunnen beschikken.

Om tot een zo sluitend mogelijke regeling te komen hebben we het advies ingewonnen van mr. Th. A. Versteeg, te Amsterdam, die zo vriendelijk was om ons enkele aanwijzingen te geven.

Op zijn advies is de stalen kast, waarin de stukken van de synode zijn opgeborgen, voorzien van het opschrift: „Eigendom van de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland”, terwijl verder de kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Centrum in een officiële verklaring, welke in de notulen van die kerkeraad is opgenomen, uitdrukkelijk heeft uitgesproken dat de gemachtigden van de synode onzer kerken altijd het recht van toegang tot het kerkgebouw en tot de daarin zich bevindende archiefruimte zullen hebben.

Als bijlagen bij dit rapport doen wij u dan ook toekomen *het advies* van mr. Th. A. Versteeg te Amsterdam, en in duplo de *verklaring* van de kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde kerk te Rotterdam-Centrum.

We hebben prof. J. Hovius, voorzitter van de deputaten voor controle op het synodaal archief, van onze handelingen op de hoogte gehouden en hem van de ter zake gevoerde correspondentie inzage gegeven.

Vervolgens delen wij u mede dat ons bezit aan Acta weer vermeerderd is.

Van de heer H. Hoekstra, Pieter Woutersestraat 38, Rotterdam, archivaris van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, kregen we ten geschenke: „Inventaris archief Generale Synode Gereformeerde Kerken (deel I)”, welk geschenk aanleiding gaf tot enige correspondentie. Het gevolg van die correspondentie was weer, dat de heer Hoekstra ons voor uw archief deed toekomen, drie keurig gebonden boekwerken, te weten:

- 1 exemplaar Handelingen van de synode der Chr. Geref. Kerk 1882
- 1 exemplaar Handelingen van de synode der Chr. Geref. Kerk 1892
- 1 exemplaar Acta der vierde voorloopige synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, gehouden in 1892 te Amsterdam.

We geven u in overweging de heer H. Hoekstra voor zijn hulp en medewerking de dank der synode over te brengen.

Daar u het mogelijk op prijs zult stellen te weten welke stukken na het weer opzetten van uw archief, nu weer aanwezig zijn, laat ik hier een korte inventaris volgen:

1. de geschreven notulen en handelingen van de „Synodale Commissie” van 3 juli 1894 tot 24 juli 1926;
2. notulenboek van de generale synoden van 1931 – 1947;
3. alle gedrukte Acta van 1892 – 1956;
4. Acta van vóór 1892:
 - alle Acta van 1836 – 1854,
 - alle Acta van 1860 – 1875,
 - de Acta van 1877, 1879, 1882, 1891, 1892, alsmede van de hierboven ook reeds genoemde Acta der vierde voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken 1892;
5. alle synodale stukken, ingeschreven en geordend, van 1937 tot 1953. De stukken van de synode 1956 heb ik deze maand ontvangen en zo spoedig mogelijk zullen ook deze stukken worden ingeschreven en opgeborgen;
6. alle bescheiden van de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid, op datum geordend, van 1919 – 1955;
7. jaarboekjes van de Christelijke Gereformeerde Kerken van 1886 – 1959, waarbij dan nog kan worden meegedeeld, dat de oudere jaarboekjes netjes, in bundeltjes van 5 stuks, zijn ingebonden;

8. een door ds. H. de Cock gewaarmerkt exemplaar van zijn „Voorlopig bericht aan mijn gereformeerde geloofsgenoten”;
9. een in een schrift geschreven „Bezwaarschrift” van de heer Chr. Driessen tegen ds. L. H. Beekamp;
10. gestencilde rapporten:
 - a. uitbreiding antwoord aan de Gereformeerde Kerken;
 - b. over de leer van ds. A. M. Berkhoff betreffende het duizendjarig rijk en de tweeërlei opstanding;
11. Bijbel in de Fryske Tael;
12. Inventaris archief generale synode Gereformeerde Kerken (deel I).

Het blijkt dus dat aan de Acta van vóór 1892 nog slechts enkele exemplaren ontbreken. Het zou wel zeer op prijs te stellen zijn wanneer de nog ontbrekende exemplaren aan het archief konden worden toegevoegd.

Wat tenslotte de verdere werkzaamheden betreft, overeenkomstig de gegeven instructie zijn er geen stukken uitgeleend. Wel hebben op hun verzoek enkele kerkeraden advies ontvangen over de inrichting van hun archief.

Het deed ons verder genoegen allen, die in deze verslagperiode inlichtingen hebben gevraagd, volledig te hebben kunnen helpen. Alle binnenkomende brieven konden direct worden beantwoord.

Vertrouwende u hiermede voldoende te hebben ingelicht verblijf ik inmiddels, hopende dat de Here u en uw arbeid zal willen zegenen, met

broederlijke groeten en alle hoogachting,
uw archivaris: W. van Wijngaarden.

Rotterdam, 7 juli 1959.

BIJLAGE 1.

AFSCHRIJFT SCHRIJVEN prof. mr. Th. A. VERSTEEG.

Amsterdam-Z., 24 februari 1957.

De weledelgeboren heer W. van Wijngaarden,
Rodenrijsestraat 27b, Rotterdam.

Geachte heer Van Wijngaarden,

Uw brief van 24 januari 1957 inzake de bewaring van het synodaal archief door de kerk van Rotterdam-C., of althans in het gebouw dier kerk, kwam in goede orde in mijn bezit.

U vraagt een advies, omdat de synode alles graag zo geregeld wil zien, dat er ten aanzien van deze aangelegenheid geen moeilijkheden kunnen ontstaan.

Een regeling als door u bedoeld, bestaat niet en kan ook niet worden gemaakt. Met geen enkele papieren regeling is te voorkomen, dat de kerkeraad van Rotterdam-C. op een kwade dag toegang tot haar gebouw weigert. Met geen enkele papieren regeling is te voorkomen, dat een archivaris door onachtzaamheid of door opzet stukken zoek maakt.

Er moet bij iedere afspraak zeer veel worden overgelaten aan een royale uitvoering van die afspraak. Er dient een zodanige houding te zijn, dat de kerk van Rotterdam-C. als zij zich aan het verband der kerken zou onttrekken – hetgeen wij van harte hopen, dat het nooit gebeuren zal – toch aan de kerken, waarmee zij het contact verbreekt, geeft wat daaraan toekomt.

Wel is gewenst dat niet alleen de tegenwoordige kerkeraadsliden van Rotterdam-C., maar ook latere precies weten, wat er aan de hand is met die kast. Op de kast zou daarom duidelijk leesbaar kunnen worden aangebracht: Archief van de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Kast en archief eigendom van die kerken.

Overigens ligt het in de aard der verhoudingen opgesloten, dat toegang moet worden verleend aan de deputaten voor controle op het archief en aan de door de synode aangewezen archivaris. Uiteraard dient deze toegang alleen op redelijke tijden te worden gevraagd.

Juist door alles al te precies te regelen wordt een royale houding geremd.

In de hoop, dat ik u met mijn antwoord niet al te zeer heb teleurgesteld, verblijf ik met broedergroeten,

Hoogachtend,
w.g. Th. A. Versteeg.

**VERKLARING VAN DE KERKERAAD VAN DE
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK ROTTERDAM-CENTRUM.**

Rotterdam, 3 juli 1958

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland.

De kerkeraad der Christelijke Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Centrum besloot in zijn vergadering van donderdag 3 juli 1958 notulair vast te leggen:

- 1e. dat de archiefkast op verzoek van de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland" onvervreemdbaar eigendom is van de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- 2e. dat de archiefkast op verzoek van de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en met volle bewilliging van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum, geplaatst is in de archiefruimte van de Rehobothkerk, Noordsingel 90, te Rotterdam;
- 3e. dat de kerkeraad van Rotterdam-Centrum nimmer gerechtigd is deze kast met het archief te verwijderen uit de genoemde archiefruimte, of over te brengen naar een andere plaats, tenzij daartoe schriftelijke machtiging wordt verstrekt door de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- 4e. dat de Kerkeraad van Rotterdam-Centrum te allen tijde de vrije toegang verzekert, zowel tot het kerkgebouw als tot de zich daaronder bevindende archief-ruimte, aan alle personen of instanties, die daartoe een schriftelijke machtiging ontvingen van de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- 5e. van deze verklaring van de Kerkeraad van Rotterdam-Centrum, opgenomen in de notulen van de vergadering van 3 juli 1958, afschrift in duplo te verstrekken aan de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, waarvan één exemplaar geborgen zal worden in de safe van de Theologische School der Kerken te Apeldoorn.

Voor de kerkeraad van Rotterdam-Centrum,
w.g. I. de Bruyne, V.D.M., Praeses.
P. J. Madern, Scriba.

BIJLAGE LVII

art. 119

RAPPORT V VAN COMMISSIE III (Rapporten van deputaten).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Aan commissie III is opgedragen uw vergadering te adviseren t.o.v. de instructie van de part. synode van het Zuiden, vermeld onder *D 2* van de agenda. Met belangstelling werd van deze instructie kennis genomen.

Met de part. synode van het Zuiden betreft uw commissie het feit, dat de verslagen van verschillende deputaten nimmer rechtstreeks op de kerkeraden (uitgenomen het Curatorenverslag) komen. Te meer betreft uw commissie dit gemis, omdat de synode 1925 uitgesproken heeft: *Alle rapporten moeten vóór 1 januari van het synode-jaar bij de kerkeraden ingezonden zijn.* (Art. 50 D.K.O.).

Uw commissie ziet met de part. synode het gevaar van een te zelfstandig optreden en handelen van de afgevaardigden naar de brede kerkelijke vergaderingen en meent met de part. synode, dat in de huidige situatie de grondvergaderingen der kerken niet voldoende kunnen meeleven met en meoordelen over vele belangrijke kerkelijke aangelegenheden.

Het wil uw commissie voorkomen, dat praktische onmogelijkheid oorzaak is van het niet naleven van de synodale bepaling van 1925. Deze praktische onmogelijkheid wordt nog vergroot wanneer de gen. synode het voorstel van de part. synode van het Zuiden overneemt en bepaalt, dat elk voorjaar b.v. vóór 1 maart de jaarrapporten van alle deputaatschappen aan de kerke-

raden moeten worden toegezonden. Te meer gaat dit bezwaar wegen als de kerkeraden amendementen zouden gaan indienen op de bredere vergaderingen. De commissie meent, dat kerkeraden kennis hebben te nemen van rapporten, die feiten stellen en eventueel voorstellen behelzen.

De commissie ontkent het recht van de kerkeraden om deze voorstellen te amenderen, doch wijst op de bevoegdheid van de kerkeraden om zelfstandig per instructie voorstellen in de bredere vergaderingen te brengen.

Uw commissie wil evenwel attenderen op de instelling van classicale correspondenten. Zij is van oordeel, dat deze correspondenten te weinig ingelicht worden over en bekend zijn met de gang van zaken van het deputaatschap, waarvan zij correspondent zijn. Daardoor kunnen zij classicale vergaderingen en eventueel kerkeraden te weinig van voorlichting dienen.

Verandering van werkmethode acht de commissie niet gewenst, ook al niet vanwege de hoge kosten, die gepaard gaan met een jaarlijks rondsturen van rapporten voor elke voorjaarsclassis.

Wel meent de commissie, dat de secretaris van elk deputaatschap opgedragen moet worden elk jaar de classis-correspondent behoorlijk te informeren aangaande de werkzaamheden van zijn deputaatschap. De correspondent heeft de plaatselijke kerkeraden te informeren over de plannen van een deputaatschap. De afgevaardigden van een kerkeraad komen zo voldoende ingelicht op de classicale vergaderingen en kunnen eventueel voorstellen van een plaatselijke kerkeraad, per instructie ingediend, verdedigen. Men bedenke evenwel, dat zij geen imperatief mandaat hebben.

Uw commissie is van oordeel, dat de instructie van de part. synode van het Zuiden zoals deze bij de gen. synode is ingediend, niet aanvaard kan worden en stelt de gen. synode voor:

1. de instructie van de part. synode van het Zuiden (D 2 van de agenda) niet te aanvaarden;
2. een schrijven te richten tot de classicale vergaderingen van de kerken, waarin gewezen wordt op de taak van de classis-correspondent;
3. deputaatschappen te berichten, dat de secretaris van elk deputaatschap een jaarrapport heeft rond te zenden aan de classis-correspondenten.

Uw vergadering de leiding des Geestes toebiddend,

namens commissie III,

ds. A. Hilbers, rapporteur.

BIJLAGE LVIII

art. 120, 123

RAPPORT V VAN COMMISSIE II (Kerken in ontwikkelingsgebieden).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft zich diepgaand bezonnen op de zaken, die in de instructie van de part. synode van het Noorden betreffende de kerken in ontwikkelingsgebieden aan de orde worden gesteld.

Uiteraard heeft zij in zoverre waardering voor deze instructie, dat zij blijk geeft van een sterk verantwoordelijkheidsbesef ten aanzien van de roeping der kerken in de ontwikkelingskernen.

Toch heeft uw commissie tal van bezwaren tegen aanname van deze instructie.

Zij meent, dat kerkstichting moet uitgaan van de naastbij gelegen kerken. Kunnen deze hun taak niet of niet naar behoren volbrengen in de bediening des Woords en/of ook in betrekking tot de financiële zijde, dan kunnen zij een beroep doen op de classis, waaronder zij ressorteren, welke zich eventueel kan wenden tot de particuliere synode. Wij denken hierbij b.v. aan de wijze, waarop de classis Rotterdam bezig is zich te bemoeien met de ontwikkelingsgebieden Europoort en Deltaplan.

Conclusie:

De commissie stelt de gen. synode voor deze instructie niet te aanvaarden.

Voor uw commissie,

ds. K. J. Velema, rapporteur.

BIJLAGE LIX
art. 120, 183

STICHTING GEREFORMEERD SOCIOLOGISCH INSTITUUT.

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland te Rotterdam.

Amsterdam, 29 juli 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Als directeur van het Gereformeerd Sociologisch Instituut neem ik de vrijheid mij met het navolgende tot uw vergadering te richten.

Het is u bekend, dat zich in Nederland sinds de tweede wereldoorlog talloze nieuwe problemen voordoen in verband met de toenemende industriële ontwikkeling en de openlegging van verschillende tot nu toe vrij geïsoleerde streken van ons land. Nu zijn er enkele gebieden in ons land, die in het bijzonder met deze ontwikkeling te maken hebben en daar zeer intensief bij betrokken worden of zullen worden. Met name is dit wel het geval in het Westen en Zuidwesten van Nederland. De snelle aanpak van de uitvoering van het zg. Deltaplan, de spectaculaire industrialisatie van het eiland Rozenburg (Europoort) en de snelle groei van de Randstad Holland zijn daar de meest sprekende voorbeelden van. Het is duidelijk dat ook de kerken in deze gebieden in de komende 20 à 25 jaren voor snelle en ingrijpende veranderingen zullen komen te staan b.v. door zeer snelle uitbreiding of achteruitgaan, instroom van migranten, veranderde beroepsstructuur etc. Ook de veranderingen op agrarisch terrein als gevolg van ruilverkavelingen, grondherstel, wegeaanleg, opbouw van nieuwe dorpen en kernen etc. zullen een stille revolutie teweegbrengen. Sommige gebieden zullen blootstaan aan toenemende massarecreatie als gevolg van de aanvoerwegen over de nieuwe dammen, waardoor tot dan toe stille geïsoleerde plaatsen voor weekenders en vacatiegangers uit de Randstad Holland en het Ruhrgebied in korte tijd bereikbaar zijn.

Tengevolge van deze ontsluiting moet ook gerekend worden op steeds toenemende pendel- en ploegendienst van arbeiders, bij de industrieën in en rondom het Deltagebied betrokken. Tijdens de werkzaamheden aan de dammen en het bouwen van sluisen en havenwerken zijn er de arbeiders- en dijkwerkerskampen, die bijzonder aandacht vragen.

Met het bovenstaande zijn slechts summier enkele aspecten van de problemen in de genoemde gebieden aangegeven. Een ieder van u zal deze lijst gemakkelijk kunnen uitbreiden en toespitsen op de kerkelijke problematiek (kerkbouw, heroriëntering, kadervorming, groepstellingen tussen oud en nieuw en jong en oud, zondagsarbeid en zondagsrust, jeugdbeweging en jeugdvorming etc.). Hier staat voor de kerken heel veel op het spel.

Op de onlangs in Utrecht gehouden generale synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland is over deze dingen dan ook uitvoerig van gedachten gewisseld en heeft men de noodzaak ingezien om een onderzoek te laten instellen „naar de problemen rondom het Deltaplan en de Randstad Holland”. Men heeft mij gevraagd naar de kosten van een dergelijk onderzoek en de opmerking geplaatst, dat het niet uitgesloten is dat ook anderen willen worden voorgelicht, zodat de gedachte is ontstaan of er geen mogelijkheid is de kosten samen met anderen te dragen.

Naar ons bekend is komen deze problemen op de komende synode van de Geref. Kerken te houden in Utrecht, ook zeker aan de orde. Ook in verband hiermede wordt dit schrijven aan uw vergadering gericht met de vraag of het niet mogelijk is om hier tot een gezamenlijke uitvoering te komen. Daarbij gaan mijn gedachten uit naar:

- a. het verrichten van een zg. *basis-onderzoek*, waarbij op grond van een nauwgezette bestudering van de thans reeds beschikbare en door eigen inventariserend onderzoek nader aan te vullen gegevens, wordt gestreefd naar een globaal inzicht in de gevolgen die de vermoedelijke ontwikkeling in de betrokken gebieden kwantitatief en kwalitatief voor de drie kerkelijke groeperingen zal hebben met het oog op de kerkelijke arbeid;
- b. naar een reeks van op het basisonderzoek aansluitende en daarvan uitgaande *facetonderzoekingen*, die in de verschillende deelgebieden de steeds wisselende situatie en de verdere uitvoering van de verschillende plannen (die momenteel nog allerminst geheel vaststaan) zoveel mogelijk op de voet volgen en zich toespitsen op de regionale situatie voor de betrokken kerkelijke groeperingen.

Deze begeleidingsonderzoekingen komen mij noodzakelijk voor, omdat alleen op die wijze een voldoende betrouwbare basis valt te verkrijgen voor het beramen van concrete plannen, middelen en maatregelen t.a.v. de kerkelijke bearbeiding.

De kosten van het basisonderzoek (a) zijn ruwweg te schatten op een bedrag van f 25.000, —. Het jaarlijks benodigd bedrag voor de onderzoeken onder b genoemd raam ik op f 12.000, — à f 15.000, —.

Voor het laatstgenoemde bedrag kan een staflid van het instituut zich vrijwel ononderbroken gedurende een reeks van jaren onder mijn leiding intensief met de gesignaleerde problemen bezighouden en kan het instituut de drie kerken regelmatig van advies terzake dienen.

Uiteraard worden aan de kerken slechts de werkelijke kosten in rekening gebracht.

Mijn voorstel aan de drie kerkelijke groeperingen zou dan zijn:

1. een onderzoekopdracht als bovenbedoeld aan het G.S.I. te verlenen en b.v. naar rato van zielental in de betrokken gebieden de kosten daarvan gezamenlijk te dragen;
2. elk een commissie of deputaatschap voor de probleemgebieden te benoemen die o.m. gezamenlijk met het G.S.I. in overleg treden over de te volgen werkwijze, het onderzoek begeleiden en de resultaten van het onderzoek doorgeven aan de eigen kerken.

Een gelijksoortig schrijven doe ik toekomen aan de synoden van de Geref. Gemeenten en van de Geref. Kerken.

Tot het geven van nadere toelichting te allen tijde bereid, zou ik gaarne t.z.t. het oordeel van uw synode over het in deze brief gestelde vernemen.

U Gods zegen toewensend teken ik met broedergroet,

w.g. prof. dr. R. van Dijk.

BIJLAGE LX

art. 120, 183, 209, 210, 211

RAPPORT III VAN COMMISSIE VI

(Geref. Soc. Instituut, Drankbestrijding, Televisie, A.V.R.O.).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

A. Gereformeerd Sociologisch Instituut.

Aan uw commissie werd in handen gegeven een schrijven van het *bestuur van het Gereformeerd Sociologisch Instituut*, waarin de synode gewezen wordt op de belangrijkheid van zijn werk, ook voor onze kerken.

Gevraagd wordt deze arbeid opnieuw in de belangstelling der kerken aan te bevelen en de kerkeraden op te wekken tot voortgaande en toenemende financiële steun. Nodig zou zijn een bijdrage van 4 cent per ziel.

Uw commissie stelt u voor:

- a. in aansluiting aan wat door de vorige synode terzake besloten werd (Acta 1956, art. 115) het Geref. Sociologisch Instituut opnieuw in de aandacht der kerken aan te bevelen, en
- b. de kerkeraden in overweging te geven bij het bepalen van het bedrag van de gevraagde bijdrage ernstig rekening te houden met het verzoek 4 cent per ziel te voteren.

Tevens werd aan uw commissie nog ter hand gesteld een brief van de *directeur van het Gereformeerd Sociologisch Instituut*, prof. dr. R. v. Dijk. Uw commissie aarzelt niet dit schrijven van groot belang te noemen en zeer passend voor de behoefte van ons kerkelijk leven, vooral ook in verband met wat in deze synode reeds besloten is in betrekking tot de door de classes te ondernemen pogingen om te komen tot een gefundeerd inzicht in de behoefte aan kerkbouw in de naaste toekomst, zulks in overleg met deputaten voor kerkbouwaangelegenheden.

In dit schrijven wordt u voorgesteld in samenwerking met de Geref. Gemeenten en de Geref. Kerken een basis-onderzoek met aansluitende onderzoeken (zie brief) aan genoemd Instituut op te dragen en met genoemde kerken gezamenlijk de kosten te dragen naar rato van het zielental in de betrokken gebieden. Dit onderzoek raakt dan het hele complex van problemen, waarvoor de kerken zich zullen zien geplaatst in de Randstad Holland en rondom het Deltaplan.

Uw synode zou dan deputaten moeten benoemen voor de z.g. probleemgebieden, die o.m. gezamenlijk met de hiertoe door de Geref. Gemeenten en de Geref. Kerken benoemde of te benoemen deputaten in overleg moeten treden over de te volgen werkwijze etc.

Uw commissie is van oordeel, dat uw synode op dit voorstel dient in te gaan, omdat het hier onderzoeken betreft, die niet alleen voor kerkbouw, maar voor heel de geestelijke bearbeiding van onze kerkleden in deze gebieden van groot belang kunnen zijn. De kosten zullen naar het oordeel van uw commissie wel niet uitgaan boven vijf procent van de geraamde kosten. Omdat aan de kerken in het Deltagebied reeds grote bijdragen werden verstrekt uit het Fonds voor

Bijzondere Noden om de gevolgen van de watersnoodramp van 1953 te boven te komen, acht uw commissie het niet ongepast, bedoelde kosten te betalen uit dit Fonds voor Bijzondere Noden.

Resumerend stelt uw commissie u voor:

- a. uit te spreken, dat de synode met erkentelijkheid kennis genomen heeft van het schrijven van de directeur van het Geref. Sociologisch Instituut, en
- b. te besluiten:
 1. dat op conditie, dat de onderzoeken als voorgesteld, zullen geschieden in samenwerking met de Geref. Gemeenten en de Geref. Kerken, een onderzoekopdracht voor het Deltagebied en de randstad Holland als bedoeld in het onderhavige schrijven, wordt verleend aan het G.S.I.;
 2. dat een „deputaatschap voor de probleemgebieden” wordt ingesteld, bestaande uit drie leden met een algemene secundus, en dit deputaatschap op te dragen in samenwerking met deputaten van de Geref. Gemeenten en van de Geref. Kerken met het G.S.I. in overleg te treden over de te volgen werkwijze, het onderzoek te begeleiden, de resultaten door te geven aan de betrokken kerkeraden en de betrokken classicale plan-commissies, en aan de volgende gen. synode rapport uit te brengen van de verrichte werkzaamheden;
 3. de kosten ten laste te doen komen van het Fonds voor Bijzondere Noden en de deputaten dienovereenkomstig te instrueren, waarbij vastgesteld worde, dat de kosten zullen worden berekend naar rato van het zielental der participerende kerken in de betrokken gebieden.

B. Geref. Vereniging voor Drankbestrijding.

Uw commissie heeft kennis genomen van een *schrijven van de Geref. Vereniging voor Drankbestrijding*, waarin de aandacht der synode gevraagd wordt zowel voor het drankmisbruik als voor het drankgebruik, dat in ons volksleven grote afmetingen heeft aangenomen. Er wordt op gewezen, dat helaas geconstateerd moet worden, dat ook onder de christenen van geref. confessie het gebruiken van sterke drank als gewoonte steeds meer aanvaard wordt. Gevraagd wordt te willen uitspreken, niet alleen, dat drankmisbruik zonde genoemd moet worden, maar ook dat het drankgebruik in deze tijd niet zonder meer goedgekeurd kan worden.

Uw commissie heeft overwogen, dat hier inderdaad gewezen wordt op een zaak, die meer dan voorheen de aandacht behoort te hebben van de kerkeraden. Wel is het moeilijk om over de toename van het drankgebruik onder christenen in de verschillende kringen van ons volk en streken van ons land een algemeen oordeel uit te spreken. Maar de door het Centraal Bureau voor de Statistiek geconstateerde langzame stijging van het drankgebruik per hoofd van de bevolking noopt wel tot waakzaamheid. Drankmisbruik is zonde, maar ook drinkgewoonten kunnen zonde zijn of tot zonde worden en de christelijke levensstijl soms ontsieren.

Dit overwegende oordeelde uw commissie het dienstig de aandacht van de kerkeraden te vragen voor opkomende drinkgewoonten door daarvan gewag te maken in de u voorgestelde uitspraak over het christelijke leven in deze tijd. Omdat de kerkeraden als gevolg van deze uitspraak geroepen zijn zich te beraden over wellicht toenemend drankgebruik in hun gemeente, acht uw commissie het niet nodig een aparte uitspraak te doen als verzocht in genoemd schrijven.

Uw commissie *stelt u voor* de Gereformeerde Vereniging voor Drankbestrijding in kennis te stellen van de overwegingen in dit rapport en haar een exemplaar toe te zenden van de door de synode te geven uitspraak over het christelijke leven in deze tijd.

C. Televisie en de dienst des Woords.

In deze instructie van de part. synode van het Zuiden wordt de synode verzocht zich uit te spreken over de middelen, die kunnen dienen om het kwaad van de *televisie* vooral in betrekking tot de dienst des Woords tegen te gaan.

Hoewel de formulering van deze instructie aan duidelijkheid te wensen overlaat, meent uw commissie, dat de bedoeling van deze instructie tweërlei is:

- a. dat de generale synode een bestierend woord spreke om de gelovigen te waarschuwen tegen de gevaren, die dreigen vanuit menige televisie-uitzending;
- b. dat de generale synode er voor waken zal, dat geen televisieuitzending van een dienst in een onzer Chr. Geref. Kerken plaats vinde dan in onderworpenheid aan wat de gen. synode van 1956 (Acta art. 26) besloot en komende generale synoden eventueel nog zullen besluiten terzake.

Uw commissie *stelt u voor* uit te spreken:

- a. dat aan de algemene intentie van deze instructie is voldaan door de voorgestelde aanvaarding van de uitspraak over het christelijke leven in deze tijd;

- b. dat deputaten voor Radiokerkdienstuitzendingen in geen geval het recht hebben over te gaan tot het doen uitzenden per televisie van een dienst in een onzer kerken.

Uw commissie is van oordeel, dat zo voldaan wordt aan het in de instructie gestelde verzoek.

D. Spreken voor de A.V.R.O.

In deze instructie attendeert de part. synode van het Zuiden op het feit, dat na de vorige gen. synode verschillende predikanten toch (weer) gesproken hebben voor de A.V.R.O.-microfoon. De part. synode verzoekt dit optreden *af te keuren*.

Uw commissie heeft overwogen, dat een generale synode slechts dan haar afkeuring over een optreden kan uitspreken, als daartoe voldoende grond uit Schrift en belijdenis kan worden aangevoerd. In het onderhavige geval gaat het niet om het lidmaatschap van een zgn. neutrale organisatie, maar om het waarnemen van een gelegenheid om evangeliserend op te treden t.a.v. mensen, die anders de boodschap van Gods Woord niet zouden horen.

Anderzijds echter overwoog uw commissie, dat het niet denkbeeldig is, dat door het optreden voor de A.V.R.O.-microfoon voedsel zou kunnen worden gegeven aan het beginsel van de „doorbraak”, zoals in de instructie wordt gesteld. De „algemeenheid” van de A.V.R.O. is immers van een volstrekt verwerpelijk karakter. Onze steun komt toe aan de chr. organisaties, zoals de gen. synode van 1947 (Acta art. 96) met klem uitsprak.

Bovenstaande tweezijdige overwegingen brengen uw commissie er toe u *voor te stellen*, dat de generale synode

van oordeel zijnde

- a. dat de gelovigen geroepen zijn de christelijke organisaties te steunen (Acta 1947, art. 96), in dit geval ook de chr. radio vereniging;
 - b. dat het optreden voor de A.V.R.O.-microfoon weliswaar een middel is om het Evangelie bekend te maken aan velen, die anders niet bereikt zouden worden, maar dat hierdoor anderzijds voedsel zou kunnen worden gegeven aan het beginsel van de „doorbraak”,
- uitspreekt*, – in de lijn van het terzake uitgesprokene in 1956 (Acta art. 208) – dat derhalve het optreden voor de A.V.R.O. niet zonder bedenkingen is.

Uw commissie oordeelt, dat op deze wijze en in zoverre voldaan kan worden aan het verzoek, vervat in deze instructie.

Gods Geest leide u.

Namens commissie VI,

H. Toorman, rapporteur.

BIJLAGE LXI

art. 124, 129, 137

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET ONDERZOEK INZAKE DE BIJBELVERTALING.

Apeldoorn/Eindhoven, 15 mei 1959.

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken, samengeroepen in september 1959 te Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De deputaten voor het onderzoek inzake de bijbelvertaling, bestaande uit de hoogleraren W. Kremer, L. H. v. d. Meiden en B. J. Oosterhoff en de predikanten M. Baan, P. J. de Bruin, Joh. Prins en W. H. Velema, hebben het genoegen u hierbij als resultaat van hun werkzaamheden het volgende rapport aan te bieden.

Zij ontvingen een afschrift van de instructie, welke de gemeente Emmen op de voorjaarsvergadering 1958 van de classis Hoogeveen indiende. Daarin werd er op aangedrongen, dat de classis haar predikanten opdracht gaf elk een gedeelte van de N.V. te bestuderen om zodoende de taak van de deputaten te verlichten.

Ook ontvingen zij de vraag of onze kerken tot de invoering van de N.V. zouden overgaan. Overigens bereikten hen opmerkingen noch bezwaren.

De deputaten vergaderden eenmaal in Utrecht en eenmaal in Apeldoorn. Elk van hen verzorgde een deel van het rapport, maar zó, dat allen zich hier achter stellen. Ds. M. Baan vond het rapport in grote lijnen objectief gesteld, maar kon zich niet met de conclusies verenigen. Hij heeft zijn conclusies en voorstellen toegevoegd aan het rapport.

Uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toebiddend,

B. J. Oosterhoff, voorzitter.

W. H. Velema, scriba.

I. BIJBELVERTALING NOODZAKELIJK.

De bijbel is niet geschreven in onze taal. Daarom is vertaling van de H.S. noodzakelijk. Aan dat werk kleven alle moeilijkheden welke met het vertalen gegeven zijn.

Van die moeilijkheden zien we reeds iets als we er op letten hoe het Griekse N.T. gebruik maakt van het O.T.-Hebreeuws. In het citeren van de psalmen en profeten treffen we in principe reeds de problemen van het vertalen en van het gebruik der handschriften aan. Meermalen wordt ons in de Evangelieën een citaat overgeleverd, dat zijn formulering ontleent, niet aan de ons bekende tekst van het O.T., doch aan de vertaling der zeventigen in het Grieks. Men zie b.v. Hand. 8, waar blijkt dat de Moorse kamerling de septuaginta las. Bij I Petr. 3 : 1 zeggen de Statenvertalers: deze plaats is genomen uit de 34e Psalm vers 13 enz. en daarin volgt de apostel meest de Griekse overzetting, die de kern van de Hebreeuwse tekst wel uitdrukt.

De schrijvers werden geïnspireerd door de Heilige Geest. Hoeveel te groter zullen dan de problemen zijn wanneer het Woord Gods vertaald wordt in de spraak van alle volken, aan wie het Evangelie gebracht moet worden. Die vertaalarbeid is altijd menselijk en dus onvolkomen werk, voor verbetering vatbaar.

Het is een groot voorrecht, dat we door de vertaalarbeid het Woord Gods in onze eigen taal kunnen lezen. Dat stelt ons voor de plicht voor de best mogelijke vertaling te zorgen.

Aan de vertaling van de H.S. zitten verschillende aspecten. Allereerst is nodig een grondige kennis van de grondtalen; verder moet men voortdurend vergelijkingen trekken met plaatsen waar hetzelfde woord wordt gebruikt, om te zien of het daar dezelfde inhoud heeft en in een gelijke omgeving voorkomt. Niet minder belangrijk is kennis van de eigen moedertaal, opdat de nuanceringen en kleurverschillen der oorspronkelijke woorden ook in onze taal tot uitdrukking gebracht worden.

Het oorspronkelijke handschrift van geen der beide Testamenten is meer over. Daarom moeten we het doen met allerlei overschrijvingen van de oorspronkelijke handschriften, die onderling soms sterk verschillen. Daarmee is het probleem van de vaststelling van de oorspronkelijke tekst gegeven. Onze eigen taal is een levende taal. Dat wil zeggen dat er in de loop der jaren nieuwe woorden gevormd worden, andere woorden in onbruik of versleten raken. Verder wijzigt zich de betekenis van bepaalde woorden. Daarom is het voor een goede bijbelvertaling niet alleen nodig met Hebreeuws of Grieks bekend te zijn, doch ook de verschuivingen van de inhoud der woorden in rekening te brengen.

De N.V. heeft met vele van deze aspecten op een andere wijze rekening kunnen houden dan de S.V. Sinds 1637 zijn vele nieuwe en soms oudere handschriften ontdekt, waardoor de oorspronkelijke tekst beter vastgesteld kon worden. De kennis van Hebreeuws en Grieks is zeer toegenomen, vooral door de opgravingen. Woorden, die in de S.V. zeer onduidelijk vertaald worden, kwamen meer in het juiste licht te staan en konden daardoor juist vertaald worden. Verder heeft de N.V. rekening kunnen houden met de grote ontwikkelingen die onze eigen taal heeft doorgemaakt.

Deputaten meenden dat het niet tot hun opdracht behoorde de N.V. in haar geheel te controleren. Dat zou niet minder tijd vergen dan de commissie van het N.B.G. eraan besteed heeft. Het leek ons het meest in overeenstemming met onze opdracht om u een overzicht te geven van de voorgeschiedenis van de S.V. en haar wijze van invoering. Verder willen we erop wijzen, dat de statenvertalers in de kanttekeningen meermalen er blijk van geven hun eigen vertaling dubieus te vinden en voor verbetering vatbaar te achten. Dan wordt de voorgeschiedenis van de N.V. beschreven en met voorbeelden duidelijk gemaakt hoeveel zuiverder bepaalde teksten, dank zij betere kennis van de grondtalen vertaald konden worden. Ook van de ontwikkeling van onze eigen taal, waardoor bepaalde woorden uit de S.V. thans een andere inhoud hebben, worden enkele voorbeelden gegeven.

Dat deputaten ervan overtuigd zijn, dat ook de N.V. niet de enig juiste of enig mogelijke is, wordt tenslotte duidelijk gemaakt met enkele teksten, waarin de S.V. de voorkeur verdient boven de N.V.

II. DE STATENVERTALING.

A. De voorlopers der Statenvertaling.

Toen de geest der Reformatie alom in Gods diep gezonken kerk ontwaakte aan het einde der duistere middeleeuwen, kwam de behoefte op om het Woord Gods weer echt te kennen. De Roomse kerk had eeuwen aaneen de Bijbel gesloten gehouden voor de grote schare. Indien men maar geloofde wat de kerk door middel van de priesters leerde, zo werd men zalig. Bovendien was er een groot gevaar in, aldus beweerde Rome, indien ieder dat boek in handen kreeg. Immers ontstonden daardoor allerlei ketterijen en dwaalde men van de leer der kerk af. Maar toen de Geest des Heren ontwaakte om Zijn hof te doorwaaïen, werden niet alleen de ogen geopend voor de ontzaglijk vele gebreken der kerk, doch ontstond er een ziele drang om de enige weg ter zaligheid te kennen en die weer te leren uit het eigen Woord van God.

De noodzakelijkheid om God zelf te kennen door Zijn Woord, werd met heilige ernst gevoeld. En het was de van God gewrochte machtige beweging der Hervorming, waardoor de Bijbel weer gebracht werd tot het volk en het volk tot de Bijbel. Doch daardoor verloor Rome haar absolute heerschappij over de zielen der mensenkinderen. Ook werkten andere factoren in die tijden ertoe mede, dat er naar de oude Bijbel die onder kloosterstof bedekt lag, gevraagd werd. De Renaissance gaf een herleving van de kennis der oude klassieken, wat tevens een drang deed ontstaan om ook de Bijbel in zijn oorspronkelijke talen te lezen en te bestuderen. Bovendien kon men door de uitvinding van de boekdrukkunst de gedrukte boeken bij duizendtallen onder het volk verspreiden en kon de Bijbel nu het boek voor het volk worden.

Niet geheel was ons volk in de middeleeuwen zonder Bijbelkennis geweest, al was het ook zeer gebrekkig. In 1271 had *Jacob van Maerlant* voor zijn Vlaamse landgenoten een *rijmbijbel* samengesteld, die echter niets anders gaf dan wat oud-testamentische en evangelische historie, die op rijm was gebracht. Nog enkele andere vertalingen moeten er geweest zijn; doch de meeste, vóór 1423 vervaardigd, zijn verloren gegaan. Ruim 200 jaren nadat de eerste vertaling was geschreven, werd te Delft de eerste Nederlandse Bijbel gedrukt. Voor een goede som gelds kon men toen in het bezit van Gods Woord komen. Meent echter niet dat die vertaling geheel volledig was. Zij was een overzetting van de Vulgata en bestond slechts uit het O.T. Betere en meer volledige uitgaven verschenen er na die tijd, totdat in het jaar 1516 *Desiderius Erasmus* ook het Griekse N.T. in het licht gaf. Vier herdrukken, die telkens nog verbeterd werden, verschenen nadien en gelijk bekend is, heeft Luther bij zijn Bijbelvertaling van het Griekse N.T. dat Erasmus bezorgde, gebruik gemaakt.

Enkele jaren later verscheen te Keulen een volledige Bijbel, die ook hier gebruikt kon worden, daar er toen sterker overeenkomst in de taal bestond tussen ons volk en de bewoners der Rijnprovinciën dan thans. De Keulse drukker had wel het Hooglied opgenomen, doch in het Latijn.

Naast die twee uitgaven werd de *Lübeckse Bijbel* hier eveneens gebruikt. Toch voorzag in 1524 de *plat-duitsche* uitgave van Erasmus' Latijnse vertaling van het N.T. in een dringende behoefte. Spoedig daarna kwam Hans van Roemondt, een drukker te Antwerpen, op het denkbeeld om Luthers pas verschenen vertaling voor ons volk toegankelijk te maken. In 1525 voegde hij daar nog aan toe het O.T. naar Luthers vertaling. Zo zag het jaar 1526 een volledige Bijbel in het Nederlands verschijnen; het O.T. naar Luthers vertaling, van Genesis tot het Hooglied, en verder de vertaling van de Vulgata; het N.T. uit het Duits, door Luther overgezet. Wij bedoelen de beroemde *Liesveldtse Bijbel*, die meer dan een eeuw lang onder ons volk zijn dienst heeft mogen doen. Vooral de uitgave van 1542, de laatste door hem zelf bewerkte, was bij het volk boven elke andere geliefd.

Nog vele uitgaven van het N.T. of van de ganse Bijbel zouden we kunnen noemen. Genoeg zij het te memoreren dat op z'n hoogst drie jaren kunnen worden genoemd, waarin niet een nieuwe druk van enkele gedeelten het licht zag en dat de halve eeuw, die met 1570 eindigde, een stroom van Bijbels en Testamenten over Nederland had zien verspreiden, waartegen de vlammen, die de „heretieke" boeken, zoals de roomsen zeiden, moesten verblinden, op de duur toch niets konden uitrichten.

Naast deze uitgaven verscheen in 1562 een volledige gereformeerde Bijbel. Deze werd door de boekdrukker *Gilles van der Erven* uitgegeven en was bewerkt door *Godfried van Winghen*, medewerker van de bekende *Utenhove*. Deze Bijbel bevatte vele kanttekeningen, die aan Luther ontleend waren, maar waarin een menigte platheden waren overgenomen uit de dagelijkse volkstaal, die in een Bijbel niet thuishoren. Een der meest bekende dier uitdrukkingen vindt men in een aantekening op Neh. 3 : 5, waar bij de beschrijving van de

herbouw der muren van Jeruzalem gezegd wordt: „hare Gheweldighen en brachten haren hals niet ten dienste harer heeren”. Dit woord wordt nu nader verklaard door het volgende rijmpje: „De armen moeten het cruyce draghen,

de rijcke en geve niets.

Deux aes en heeft niet,

Six cinque en geeft niet.

Quater dry, die helpen vry”.

Dit versje is waarschijnlijk aan het domino- of dobbelspel ontleend, waarbij de minste worp één of twee ogen is. De bedoeling is duidelijk: het wil zeggen, dat men het niet verwachten moet van de armen of van de rijken, maar dat de middenstand de beste steun is voor de kerk. Om dit volksliedje, dat in de kanttekeningen gevonden wordt, kreeg deze Bijbel de naam van *Deux-Aes-Bijbel*. Toen evenwel de Reformatie der kerken trots heftige tegenstand en zelfs bloedige vervolging van roomse zijde, steeds voortgang had en de gereformeerde religie dieper ingang bij ons volk vond, was het te verstaan dat de behoefte aan een zelfstandige Nederlandse vertaling van de Bijbel uit zijn oorspronkelijke taal ernstig gevoeld werd. Vele klachten werden er van verschillende zijden gehoord over het verschil dat er tussen de Bijbeluitgaven bestond wat de tekst betreft. Vandaar dat reeds op de eerste nationale synode te Dordrecht in 1574 werd gevraagd of het niet nodig zou zijn een verbeterde Bijbelvertaling te vervaardigen.

B. De voorgeschiedenis der Statenvertaling.

In de loop der jaren kwam telkens op de generale synoden deze zaak ter sprake. Ook werden er telkens besluiten genomen, doch tot een uitvoering kon het maar niet komen. Toen ten slotte *Marnix van St. Aldegonde* op aandrang van de kerken zich gaf om voor een nieuwe Bijbelvertaling zorg te dragen, kon hij het slechts brengen tot een vertaling van Genesis. Nadien heeft het nog ruim 20 jaar geduurd eer de Nederlandse kerken definitieve besluiten konden nemen en dit werk kon worden aangevat.

't Was op de grote nationale synode, die in 1618/19 te Dordrecht gehouden werd om de felle strijd tussen de remonstranten en de contra-remonstranten te beslechten, dat ook ten opzichte van een nieuwe Bijbelvertaling belangrijke besluiten genomen zijn, die tenslotte tot een gunstig resultaat geleid hebben.

Het was in het jaar 1607, dat *Helmichius* zich bij de part. synode van Noord-Holland meldde voor de zaak der Bijbelvertaling. Reeds in 1599 was hij in deze zaak gemoeid geweest. Door Zuid-Holland was hij aangezocht om het werk, waarmee *Marnix* was begonnen, voort te zetten. Veel opgeschoten was hij nog niet, toen hij de vrucht van deze arbeid kwam aanbieden. Intussen had *Baudartius van Zutphen* een verbeterde Nederlandse vertaling onder handen genomen, bewerkt naar de nieuwe Duitse overzetting van *Piscator*. Dit mocht de synode niet zo maar laten passeren. De kwestie der Bijbelvertaling was van 1571 af, van de synode van Embden, steeds aanhangig gebleven. Maar telkens bleek dat het begeerde resultaat niet mocht worden verkregen.

Maar nu stelde *Helmichius* er prijs op te verklaren, dat hij door de kerken zelf tot deze arbeid was geroepen en dat het niet stichtelijk en nuttig zou zijn tweemaal overzetting tegelijk tot stand te brengen. Dit uitvoerig rapport van *Helmichius* op de synode van 1607 plaatst ons midden in de actuele kwestie der Bijbelvertaling. De kerken waren toen in het bezit van een dergelijke vertaling, zelfs van meer dan één, ten tijde der nationale synode in 1618/19.

Het is voor ons doel niet nodig alle besluiten over deze aangelegenheid aan te halen. Door menige tegenslag werd telkens de voortgang van dit werk belemmerd. *Helmichius* stierf reeds in 1608. Dit wil niet zeggen, dat al die voorbereidende pogingen vruchteloos zouden zijn geweest. Ten aanzien van verscheidene vraagstukken had zich een „communis opinio” gevestigd. Wel bleek, dat dit grote werk slechts tot stand zou kunnen komen met de medewerking der Staten-Generaal.

C. Het hoe en waarom der Statenvertaling.

Op zakelijke wijze leidde de voorzitter der nationale synode de zaak der Bijbelvertaling bij de vergadering in, na een vurig en diep ernstig gebed. In zijn rede wees hij erop, dat in andere landen de kerken reeds lang een nieuwe vertaling van de Bijbel bezaten, doch in Nederland niet. Hij memoreerde wat in dit opzicht al door de kerken besloten was en gedaan, doch tot nu toe zonder uiteindelijk resultaat en eindelijk stelde hij drie vragen aan de orde:

1. Of een nieuwe vertaling nodig was;
2. Hoe dit het geschiktst kon geschieden;
3. Aan hoevelen en aan wie ze zou worden toevertrouwd.

In de bespreking bleek, dat men algemeen van oordeel was, dat er een nieuwe vertaling moest komen, zodat daartoe besloten werd. Terstond werden dan ook enige regels vastgesteld, waaraan de vertalers zich zouden hebben te houden.

Ten eerste, dat men „zoveel mogelijk” de manieren van spreken der Hebreëen en Grieken zou volgen.

Ten tweede zouden ingevoegde woorden, ter verduidelijking ingelast, met een andere letter en tussen haakjes worden gedrukt.

Ten derde zou men aan ieder boek en aan elk hoofdstuk een inhoudsopgave laten voorafgaan en aan de kant de gelijkkluidende plaatsen opgeven.

Ten vierde zou men duistere plaatsen in de overzetting door korte verklaringen toelichten, maar opmerkingen van leerstellige aard werden noch nodig, noch raadzaam geacht.

Aan de Staten zou worden verzocht de onkosten te willen dragen, en hun medewerking te verlenen tot de uitvoering der genomen besluiten.

Een lange rij van mannen werd verkozen tot zulk een bijzonder hoog en gewichtvol werk, die niet alleen getoond hadden „geleerde”, maar ook „godzalige” dienaren te zijn, waarop de praeses der synode voor de benoeming zozeer gewezen had. Maanden had men nodig om de voorbereidende werkzaamheden te regelen. Zelfs moest men taalregels vaststellen voor het Nederlands, waarin zou worden overgezet. Ook werd naar de meest nauwkeurige handschriften een onderzoek ingesteld, terwijl besloten werd voor het N.T. te gebruiken de uitgave van Elsevier, die bekend is onder de naam van „textus receptus”, een Hollandse uitgave van het Griekse N.T.

Jaren achtereen werd er met kracht aan de vertaling gewerkt. Grote moeilijkheden moesten overwonnen worden. Verschillende vertalers ontvielen door de dood; nu eens had men gebrek aan overschrijvers, dan weer bezwaren met drukkers. Een vreselijke pestziekte teisterde Leiden, maar de Here spaarde de vertalers, die vertrouwend op de Here hun werk bleven voortzetten. Eindelijk, in 1637 werd het nazien der proefdrukken voltooid en werd de authentieke kopij in een kist ter bewaring afgestaan te Leiden. De staten probeerden de vertaling, waardoor ze de naam kreeg van *Statenvertaling*. In een voorrede verklaarde de regering, dat het haar doel was dat de Christelijke Gereformeerde (!!!) religie zoveel mogelijk zou bevorderd en ook Gods heilig woord recht zou verstaan worden tot zaligheid en welzijn der zielen.

Voorzeker ontmoette de invoering van de N.V. in de praktijk ook vele bezwaren en tegenkanting. Een deel van het volk was aan hun steeds gebruikte bijbel gewoon en stootte zich aan de veranderingen, die in de nieuwe voorkwamen. Zeer vele boekdrukkers werkten haar tegen uit koopmanstactiek.

Ook bleek de eerste druk nog vol drukfouten te zijn, doch al deze bezwaren zijn in de loop der jaren overwonnen.

Echter mag niet vergeten worden, dat ook deze vertaling van Gods Woord hoe uitnemend op zich zelf ook, toch mensenwerk is.

III. DE BETREKKELIJKHEID VAN DE S.V. NAAR HET OORDEEL VAN HAAR VERTALERS.

Niemand zal de waarde van de S.V. durven loochenen. Toch is de S.V. de geïnspireerde bijbel niet. Zij is een *vertaling!* Het werk van mensen! Zij het dan, godvruchtige mensen. Deze godvruchtige mensen hebben voor zichzelf dan ook het monopolie van onfeilbaarheid niet opgeëist. Zelf hebben ze toegegeven, dat ook hun vertaling voor verandering, verbetering vatbaar kan zijn.

De verklarende kanttekening geeft hiervan herhaaldelijk het bewijs.

Ps 4:4 „Het Hebreeuwse woord heeft de betekenis van wonderlijk handelen en ook afzonderen. Waarom het sommigen overzetten: wonderlijk afgezonderd.”

Ps 12:2 Gewezen wordt ook hier op de verschillende betekenis van één woord, waarna de opmerking gemaakt wordt: „Beide betekenissen zouden hier passen”.

Ps 13:6 Aant. 10 zegt duidelijk, dat de vertaling ook *anders* kan.

Ps 27:7 geeft eenzelfde geluid (aant. 17).

Zie voorts:

I Petr. 1:8 aant. 28 : anderen lezen: niet gekend hebt.

I Petr. 5:5 aant. 11 : bekleed of versierd.

II Petr. 2:1b aant. 6 : bedektelijk of van bezijden/daarenboven.

II Petr. 2:18 aant. 78 : anderen lezen voor waarlijk „oligon”, dat is: een weinig.

Rom. 1:12 aant. 26 : vertroost of vermaand want het Griekse woord betekent beide.

Rom. 5:2 aant. 2 : toeleiding of toegang.

Rom. 7 : 9 aant. 32 : zo leefde ik of was ik levendig.
 Luc. 2 : 14 aant. 19 : ere of heerlijkheid.

Al deze teksten waarbij nog vele andere genoemd kunnen worden, geven steeds als kanttekening of - of, d.w.z. dat het ook anders vertaald kan worden.

Bovenstaande gegevens die ongetwijfeld met tal van andere vermeerderd zouden kunnen worden, geven duidelijk aan, dat ook de statenvertalers zelf hun werk voor verbetering vatbaar hebben geacht.

IV. BEHOEFTE AAN EEN NIEUWE VERTALING.

A. Terwille van woorden, die in onbruik zijn geraakt of welker betekenis gewijzigd is.

Vele woorden in de S.V. zijn in onbruik geraakt, b.v.:

Gen. 38 : 25
 sweer - S.V. (in nieuwe uitgaven van de S.V. is dit woord reeds vervangen).
 schoonvader - N.V.

II Kon. 9 : 35
 het bekkeneel - S.V.
 de schedel - N.V.

Ps. 91 : 4
 rondas en beukelaar - S.V.
 schild en pantser - N.V.

Jer. 5 : 24
 spade regen - S.V.
 late regen - N.V.

Andere woorden hebben een andere betekenis gekregen, b.v.:

Gen. 26 : 8
 jokken - S.V.
 minnekozen - N.V.

I Kon. 5 : 13
 uitschot - S.V.
 lichting - N.V.

Ps. 19 : 8
 slecht - S.V.
 eenvoudig - N.V.

Jes. 41 : 10
 verbaasd - S.V.
 ontsteld - N.V.

Matth. 5 : 29
 indien uw rechteroog u ergert - S.V.
 u tot zonde verleiden zou - N.V.

Hebr. 7 : 26
 onnozel - S.V.
 onschuldig - N.V.

B. Toegenomen kennis omtrent grondtalen.

Wij moeten voor deze voortgang in kennis die ook niet heeft plaats gehad buiten het voorzienig bestel des Heren om, dankbaar zijn en zijn verplicht deze toegenomen kennis aan te wenden tot een betere en duidelijke weergave van het Woord Gods. Wij moeten altijd trachten het Woord Gods dat oorspronkelijk in voor de meeste mensen vreemde talen is gegeven, zo goed mogelijk te vertalen, en mogen daarom de nieuwste ontdekkingen omtrent de grondtalen van de H.S. niet ongebruikt laten.

a. Wat het O.T. betreft, zijn vooral de opgravingen in het oude Mesopotamië en in Rasj Sjamra, dat in het oude Fenicië ten noorden van Palestina ligt, van grote betekenis geweest.

In Mesopotamië zijn de oude talen van de Assyriërs en Babyloniërs ontdekt en die talen hebben veel nieuw licht geworpen op het oude Hebreeuws; en veel dat tot op dat ogenblik duister was, opgehelderd. Ook in Rasj Sjamra, het oude Oegarit, is een taal ontdekt, die nauw aan het Hebreeuws van de bijbel verwant is. Bovendien hebben ook de opgravingen in Palestina zelf hun grote waarde gehad. Daarbij is ook de kennis van het Arabisch toegenomen dat voor de juiste kennis van het Hebreeuws eveneens onmisbaar is. En al deze dingen hebben ons inzicht in het Hebreeuws zo gerijpt, dat een nieuwe vertaling van het O.T. is nodig geworden.

Uit de aard der zaak kunnen hier slechts enkele voorbeelden volgen.

Richteren 3 : 22.

Aan het slot van dit vers heeft de S.V. „en de drek ging uit”. De N.V. „toen ging hij heen door een achteruitgang”. Een groot verschil. In het Hebreeuws staat een woord *parsjidon*. De statenvertalers kenden dit woord niet. Het Assyrisch leerde ons een woord *parasjdinun* kennen. Dat betekent „geheime uitgang”. Dit is aan het Hebreeuwse woord verwant. Hier hebben we een voorbeeld ervan hoe het Assyrisch ons een onbekend Hebreeuws woord leert kennen. Vandaar de vertaling in de N.V.

I Samuël 13 : 21.

S.V.: Maar zij hadden tandige vijlen tot hun houwelen en tot hun spaden en tot de drietandige vorken en tot de bijlen en tot het stellen der prikkelen.

Deze zin is volkomen onbegrijpelijk.

N.V.: De prijs nu was twee derde sikkel voor de zeisen en de ploegscharen en een derde sikkel voor de hakken en de bijlen en voor het vastzetten van de prikkels.

In het voorafgaande vers is gezegd, dat de Israëlieten naar de Filistijnen moesten gaan om hun zeisen, ploegscharen enz. te laten scherpen. In vers 21 worden dan de verschillende prijzen daarvoor genoemd.

De meeste moeilijkheden gaf hier aan de statenvertalers een Hebreeuws woord *pim*. Dat woord komt alleen hier voor. Door de opgravingen in Palestina heeft men dit woord leren kennen. Het werd aangetroffen op de kleine gewichten die zijn gevonden. Het is een gewichtseenheid en wel 2/3 sikkel. Het gewicht van een sikkel is ongeveer 16 gram. Het geld werd toen gewogen.

I Koningen 10 : 28.

S.V.: En het uitbrengen der paarden was hetgeen Salomo uit Egypte had; en aangaande het linnen garen, de kooplieden des konings namen het linnen garen voor de prijs.

N.V.: De levering voor de paarden, die voor Salomo bestemd waren geschiedde uit Misraïm en uit Kewé; de handelaren van de koning haalden ze tegen marktprijs uit Kewé.

Ook over deze tekst hebben de Assyrische inscripties licht geworpen. In het Hebreeuws is sprake van een land *Mitsraïm*. Gewoonlijk wordt hiermede Egypte bedoeld, maar Assyrische inscripties hebben ons geleerd, dat in het latere Klein-Azië een land met dezelfde naam heeft gelegen. Het Hebreeuwse woord, dat de statenvertalers hebben weergegeven door „linnen garen” is ook de naam van een land. Zij konden dat echter niet weten. Maar Assyrische teksten spreken van een land Kwé. Het Hebr. heeft „uit Kewé”. Het is het oostelijk deel van Silicië, het geboorteland van Paulus. De statenvertalers hebben de woorden „uit Kewé” opgevat als een zelfstandig naamwoord en ze weergegeven door „linnen garen”. Salomo's handelsagenten haalden de paarden uit Klein-Azië, het land van de oude Hittieten, die wij kennen als één van de oudste paardrijdende volkeren. Zij hebben de paarden waarschijnlijk gehaald uit de steppen van Rusland.

Spreuken 7 : 20.

S.V.: Ten bestemden dage zal hij naar zijn huis komen.

N.V.: Tegen de dag der volle maan zal hij thuis komen.

Deze laatste vertaling maakt de bedoeling van de tekst op eenmaal duidelijk. De slechte vrouw kan zich gemakkelijk met andere mannen ophouden, want haar man die op reis is, zal pas bij volle maan komen, daar het met nieuwe maan geen geschikte gelegenheid is om te reizen. Het woord voor „volle maan” wordt ook gebruikt in Psalm 81 : 4.

Op grond van Assyrische gegevens staat de betekenis van dit Hebreeuwse woord thans vast.

Micha 2 : 12.

S.V.: Ik zal het tezamen zetten als schapen van Bozra.

N.V.: Ik zal hen bijeen brengen als schapen in een kooi.

De naam van de Edomitische stad Bozra is hier wel vreemd. De Griekse vertaling van het O.T. wijst ook in een andere richting. Het Hebr. woord dat hier gebruikt wordt, hangt samen met een Arabisch woord, dat „schaapskooi” betekent.

Verder kan gewezen worden op wat de S.V. altijd noemt de „opgerichte beelden”. Het Hebreeuws heeft hier *masseben*. Exodus 23 : 24; Deut. 7 : 5; 12 : 3; I Kon. 14 : 23, II Kon. 3 : 2; 10 : 27; 18 : 4; 17 : 10; 23 : 14 e.a.

Door de opgravingen in Palestina zijn deze masseben bekend geworden. Het zijn aan de goden „gewijde” stenen. Vandaar ook deze vertaling in de N.V.

Nog minder begrepen de statenvertalers wat er bedoeld werd met *asjera's*. Zij geven dit Hebreeuwse woord weer door „bos”. Deut. 12 : 3; 16 : 21; Richt. 6 : 25; II Kon. 18 : 4;

17 : 1; 23 : 6, 14v. of „haag”, Richt. 6 : 26, 28. Het was dan voor Gideon wel een heel karwei om in één nacht een heel bos om te houwen, Richt. 6 : 25vv.

Thans weten we echter door de opgravingen dat Asjera de naam was van de Kanaänitische godin van de vruchtbaarheid en dat de heilige boom of paal aan haar gewijd was. Haar naam komt voor in II Kon. 15 : 16; 21 : 7. De statenvertalers konden dit nog niet weten. Wat zij vertaalden door „bos” was niets anders dan de aan de godin Asjera gewijde paal. Daarom geeft de N.V. deze vertaling. Wat Gideon moest doen, was dus niets anders dan de paal van Asjera omhouwen.

Door onze kennis van het Assyrisch weten we nu ook, dat de woorden Tartan, Rabsaris, en Rabsake in II Kon. 18 : 17 welke door de statenvertalers als eigennamen werden opgevat militaire titels zijn. Daarom heeft de N.V. „veldmaarschalk”, „hofmaarschalk” en „maarschalk”.

Uit de genoemde voorbeelden moge duidelijk zijn hoe door een betere kennis van het Hebreeuws, woorden, uitdrukkingen en gedeelten die de statenvertalers nog niet verstonden, thans worden begrepen. En dat dit in een vertaling van de bijbel moet tot uitdrukking komen, spreekt vanzelf. Natuurlijk zijn ontzaglijk veel meer voorbeelden te noemen, maar dit moge voldoende zijn.

Men vergelijkte nog eens het boek Job, bijv. hoofdstuk 28 in de S.V. en de N.V. Welk een veel duidelijker vertaling kon in de N.V. worden geboden door een betere kennis van het Hebreeuws.

b. Wat de kennis van het Grieks van het N.T. betreft moet vooral gewezen worden op het vinden van talloze papyri in Egypte. Dit is schrijfmateriaal dat vervaardigd werd uit de vezel van de papyrusplant die er in grote hoeveelheden groeide. Het Grieks dat men op deze papyri aantrof bleek hetzelfde te zijn als het Grieks van het N.T. Tot nog toe had men het Grieks van het N.T. nergens anders aangetroffen. Het is namelijk een ander Grieks dan het klassieke Grieks uit de vijfde en vierde eeuw voor Christus.

Het N.T. bleek geschreven te zijn in het z.g. Koinè-Grieks. De algemene omgangstaal uit de tijd van de omwandeling van Jezus op aarde en die van de apostelen. Daardoor werd opeens een nieuw licht geworpen op verschillende woorden en uitdrukkingen van het N.T. die voordien niet werden verstaan. In de N.V. wordt van deze ontdekkingen gebruik gemaakt. Ook hiervan enkele voorbeelden.

Mattheüs 6 : 16.

De uitdrukking „hun loon weg hebben” betekent „het loon reeds hebben”. Zo de N.V. De uitdrukking komt op de papyri herhaaldelijk voor en betekent „zijn kwitantie krijgen”. Jezus zegt, dat de Farizeën hun loon al hebben, omdat de mensen naar hen kijken.

Johannes 12 : 6.

Hier wordt van Judas in de S.V. gezegd, dat hij de beurs had „ en droeg hetgeen gegeven werd”. De N.V. heeft hier dat Judas als beheerder der kas de inkomsten wegnam. Dit is inderdaad de bedoeling. Het Griekse werkwoord dat hier wordt gebruikt, betekent niet „wegdragen” maar „wegnemen”.

I Corinthe 6 : 20.

S.V.: Want gij zijt duur gekocht.

N.V.: Want gij zijt gekocht en betaald.

De laatste vertaling verdient op grond van gevonden Griekse teksten de voorkeur.

Een ander verschil tussen de S.V. en de N.V. is, dat de laatste over het algemeen op oudere handschriften teruggaat. Het is bekend, dat we de oorspronkelijke handschriften van het N.T. niet meer bezitten. Wat we hebben zijn handschriften, overschrijvingen van overschrijvingen. Het is duidelijk, dat er op deze wijze oudere en jongere handschriften zijn. Thans staan ons oudere handschriften ten dienste dan de statenvertalers. Het aantal handschriften, dat wij thans van het N.T. of van gedeelten van het N.T. bezitten, loopt in de duizenden. De N.V. heeft zich bij oudere handschriften dan de S.V. kunnen aansluiten. Dat geeft soms verschil.

Mattheüs 6 : 1.

S.V.: Hebt acht, dat gij uw aalmoes niet doet voor de mensen om van hen gezien te worden.

N.V.: Ziet toe, dat gij uw gerechtigheid niet doet voor de mensen om door hen opgemerkt te worden.

De S.V. heeft „aalmoes”, de N.V. „gerechtigheid” overeenkomstig oudere handschriften. Ongetwijfeld is dit de oorspronkelijke lezing.

Mattheüs 5 : 47.

Hier heeft de N.V. in plaats van „tollenaars” (S.V.) „heidenen”, eveneens overeenkomstig oudere handschriften.

Mattheüs 11 : 2.

S.V.: En Johannes in de gevangenis gehoord hebbende de werken van Christus zond twee van zijn discipelen.

N.V.: Johannes nu hoorde in de gevangenis de werken van de Christus en liet Hem door zijn discipelen de vraag overbrengen.

De S.V. heeft „twee van zijn discipelen” en de N.V. „door zijn discipelen”. In het Grieks scheidt dit maar een letter. De N.V. volgt de oudere handschriften.

Mattheüs 11 : 16.

S.V.: Het is gelijk den kinderkes, die op de markt zitten en hun gezellen toeroepen.

N.V.: Het is gelijk aan kinderen, die op de markt zitten en de anderen toeroepen.

De S.V. heeft hier „gezellen”, de N.V. „de anderen”.

Ook verschil in handschrift. In het Grieks is er slechts één letter verschil.

Johannes 9 : 35.

S.V.: Geloofst gij in de Zoon van God?

N.V.: Geloofst gij in de Zoon des mensen?

Dit verschil is niet een willekeurige verandering der vertalers, maar het gevolg van een verschil in handschriften.

Handelingen 9 : 5.

In de N.V. ontbreken hier de bekende woorden uit de S.V. „Het is u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan”. Wel heeft de N.V. deze woorden in Hand. 26 : 17. Oudere handschriften missen deze woorden in Hand. 9 : 5. Ze zijn in latere handschriften uit Hand. 26 in Hand. 9 toegevoegd. Daarom worden ze in Hand. 9 in de N.V. weggelaten.

Handelingen 10 : 19.

S.V.: Zie drie mannen zoeken U.

N.V.: Zie twee mannen zoeken naar U.

De N.V. volgt de laatste lezing, omdat deze waarschijnlijk de oorspronkelijke is.

II Petrus 3 : 10.

S.V.: En de aarde en de werken die daarin zijn, zullen verbranden.

N.V.: En de aarde en de werken daarop zullen gevonden worden.

Deze laatste lezing hebben de oudste en beste handschriften. Bedoeld wordt, dat de aarde zal blijven bestaan.

Soms worden in de N.V. gedeelten tussen vierkante haken geplaatst om daardoor aan te geven, dat ze in de oudste handschriften niet voorkomen. Bijv. Matth. 6 : 13b; 17 : 21; 18 : 11; Markus 9 : 46; 15 : 28; 16 : 9-20.

V. DE ACHTERGRONDEN VAN DE N.V.

De gedachte om voor het Nederlandse taalgebied de Bijbel opnieuw uit de grondtekst te vertalen, is niet uit de kerken opgekomen. Zelfs is zij niet eerst in de kring van het Ned. Bijbelgenootschap gerijpt. Het was in 1911, dat op voorstel van ds. P. Veen te Zutphen enige N. Testamentici de wenselijkheid en de mogelijkheid bespraken te komen tot een nieuwe vertaling van het N.T. Tot de commissie, die als gevolg van deze bespreking ontstond, trad ook toe ds. F. P. L. C. van Lingen, emeritus-hoogleraar van de Theologische School onzer kerken. Men hoopte beginnende bij het N.T. te kunnen komen tot een N.V. van heel de Schrift.

De wenselijkheid van een N.V. had meer dan een reden.

1. Van „moderne” zijde was een N.V. van de H.S. verschenen, die en in de vertaling en in de daarbij gegeven aantekeningen, zeer sterk het stempel droeg van de in deze kring heersende opvattingen ten aanzien van de H.S. Men hoopte nu tegenover deze vertaling een andere te kunnen stellen die, zonder bepaalde opvattingen te propageren, de Schrift liet zeggen wat ze wilde zeggen in de taal van heden. Tevens zou deze N.V. dan een saambindend element kunnen zijn tussen alle „rechtse” groepen, die de Schriftbeschouwing waardoor de z.g. „Leidse vertaling” gedragen werd, niet als de hunne erkenden.

2. Een tweede motief vormde de gedachte, dat men toch eigenlijk niet meer van de Statenvertaling kon spreken. Zoals deze oorspronkelijk gegeven was, werd zij niet meer herdrukt. Verschillende uitgeverij pasten deze vertaling min of meer aan bij de taal van de tijd.

Men had te grote eerbied voor de S.V. dan dat men deze, nu zij nooit officieel gereviseerd was, zijn klassiek karakter wilde doen verliezen door allerlei wijzigingen, waardoor zij een tweeslachtig karakter zou verkrijgen.

3. Verder was de kring, die de gedachte aan een nieuwe vertaling opperde, van de eerder in dit rapport gegeven bewijzen van vermeerderde kennis van taal, handschriften en oosters milieu, overtuigd en wenste deze dienstbaar te maken aan de nieuwe vertaling van de H.S.

Dat deze commissie zich bij een N.V. geen rechten wilde aanmatigen, bleek, toen zij contact zocht met het Ned. B.G. en dit voorstelde een N.V. onder zijn leiding te nemen. Het genootschap voelde daar toen niet voor. Tot de kerken kon de genoemde commissie zich niet wenden. Tot welke kerkengroep zou zij moeten gaan; hoe zouden de kerken of een bepaalde kerk de bekwame mensen moeten beschikbaar stellen en vanwaar zouden de benodigde gelden moeten komen?

Bovendien zou een N.V. dan een bepaald kerkelijk stempel dragen.
Dit zou de aanvaarding bemoeilijken.

Vijftien jaar hebben de initiatiefnemers weinig kunnen doen. Het bleef bij een proefvertaling van enkele boeken van het N.T. Wel nam in dit tijdvak ook de vereniging van gereformeerde predikanten het besluit een poging aan te wenden om te komen tot een N.V. van de bijbel. Echter werd aan dit voornemen nimmer uitvoering gegeven.

In 1926 nam het N.B.G. op voorstel van één zijner leden het besluit een N.V. van de Bijbel te bewerken en uit te geven. Voor het N.T. werd gebruik gemaakt van de verrichte voorarbeid, al werd deze zelfstandig verwerkt.

Het N.B.G. stelde nu voor de vertaling bepaalde regels vast. Zo werd bepaald welke uitgaven van de grondtekst moesten worden gebruikt. Alleen in uiterste noodzaak mocht daarvan worden afgeweken. Ook moest niet verder dan nodig was voor een duidelijke vertaling worden afgeweken van de S.V., waarbij met de ontwikkeling van de Nederlandse taal rekening moest worden gehouden. Ook werd vastgesteld, dat de schrijfwijze van de naam God als „Here” zou worden behouden.

Tot het werk van de vertaling werden aangezocht mannen, die bekwaam geacht konden worden de zin van de oorspronkelijke tekst te verstaan en weer te geven.

Men koos deze uit verschillende kerken en theologische richtingen, mede om te voorkomen dat een bepaalde beschouwing bij de vertaling beheersende invloed zou oefenen. De aangezochten werden geacht zich te onderwerpen aan de door het N.B.G. gestelde regels. Heel veel arbeid is door de commissie voor de vertaling verricht. Het N.T. was dank zij de voorarbeid eerder gereed dan het O.T. In 1952 eerst kon het N.B.G. aan vertegenwoordigers der kerken een complete nieuwe vertaling van de H.S. aanbieden met de wens dat de kerken deze zouden beproeven en toetsen.

Overzien wij deze kort weergegeven geschiedenis, dan kan niet gezegd, dat de bedoeling voorzat een „andere” bijbel te willen. De opzet is geweest om gebruikmakend van de hedendaagse kennis van al wat dit bevorderen kan, de H.S. te doen spreken in de Nederlandse taal van heden. Uiteraard ligt deze taal anders in het gehoor dan de oude of gewijzigde Statenvertaling.

Dit „andere” geeft echter niet het recht te zeggen, dat hier wat nieuws is gegeven wat de inhoud betreft. Op de vraag of ook de N.V. de woordelijke zin der oorspronkelijke tekst weergeeft, moet dan ook toestemmend geantwoord worden. Alleen zij doet zich anders – in meer hedendaags Nederlands – dan de ons bekende en vertrouwde vertaling voor. Wie haar voor het eerst leest zal haar daarom wat „gewoon” en „vlak” vinden.

Hierbij kleven ook deze vertaling de menselijke gebreken van elke vertaling aan. Men kan namelijk altijd verschillen over de vraag of niet een ander woord dan het gekozen gebruikt zou kunnen worden in bepaalde gevallen. In de grondtekst staan wij voor onder de leiding des Heiligen Geestes gekozen woorden uit de oorspronkelijke talen; in iedere menselijke vertaling voor door mensen gekozen woorden uit de hun bekende talen. Men kan daarom van geen enkele vertaling zeggen: dit is de enige juiste vertaling van de H.S. Zo zagen de statenvertalers hun vertaling ook niet. Getuige hun herhaaldelijk gevonden „of.....” in hun kanttekeningen. Het N.B.G. ziet ook de N.V. niet als de enig juiste. Gaarne neemt het kritiek in ontvangst en is de herziening vooral van het O.T. nog lang niet voltooid. Al wat dienen kan om nog juister, nog preciezer uit te drukken de zin van de oorspronkelijke tekst, wordt onderzocht en gebruikt. Zo blijft de worsteling om de zin van de door Gods Geest gekozen woorden in het Nederlandse woord te leggen, gaande. Bij deze worsteling blijft

altijd de vraag in hoeverre men een minder Hollandse vertaling kiest voor een die meer bij de letter en zinsbouw van het oorspronkelijke aansluit.

Een voorbeeld hiervan is I Cor. 12 : 3. De S.V. heeft hier: Daarom maak ik u bekend dat niemand, die door de Geest Gods spreekt, Jezus een vervloeking noemt; en niemand kan zeggen Jezus de Here (*te zijn*) dan door de Heilige Geest.

Deze vertaling is, wat de letter en taalconstructie betreft, juist. Men heeft echter „te zijn” tussen haakjes bij moeten voegen om enigszins lees- en verstaanbaar Nederlands te geven. De zin van dit woord is echter beter door de N.V. weergegeven als zij leest, „daarom, maak ik u bekend, dat niemand, door de Geest Gods sprekende, zegt: vervloekt is Jezus; en dat niemand kan zeggen: Jezus is de Here, dan door de Heilige Geest”.

Hoe een nauwkeurig letten op het oorspronkelijke soms ook in het Nederlands duidelijk weergegeven kan worden blijkt uit de vertaling van Matth. 1 : 21. De S.V. leest hier: „En zij zal een Zoon baren en gij zult zijn naam heten Jezus; want Hij zal zijn volk zalig maken van hun zonden”. De N.V. leest: „Zij zal een zoon baren en gij zult Hem de naam Jezus geven. Want Hij is het, die zijn volk zal redden van hun zonden”.

In het „want Hij is het” is èn aan het gebruik èn aan de zin èn aan de plaats van het woordje „autos” ten volle recht gedaan, ook in de Nederlandse vertaling, terwijl dit niet het geval is in de S.V.

Tegen de N.V. is het bezwaar ingebracht, dat zij te vrij met de Schrift omgaat, doordat zij bepaalde gedeelten van teksten en enkele gedeelten tussen () zet en daarmee wil aangeven dat dit betwiste gedeelten zijn, waarvan wij niet zeker zijn of zij wel in de oorspronkelijke teksten voorkomen. Door dat te doen heeft men uitdrukking willen geven aan de werkelijkheid ten dezen en de moeilijkheden die er zijn ten aanzien van kleine gedeelten van de oorspronkelijke tekst, niet willen verbergen.

Wij staan hier inderdaad voor oneffenheden, die door de menselijke bewaring, — overlevering — en vermenigvuldiging van de oorspronkelijke tekst zijn ontstaan. Men kan van mening verschillen over de wenselijkheid van de vermelding van deze dingen in een vertaling voor het volk, maar opzettelijke tekstaantasting kan men dit niet noemen.

Wie de N.V. onbevooroordeeld leest en vergelijkt met het oorspronkelijke kan niet anders zeggen dan dat hier een poging gedaan wordt, weer te geven wat de oorspronkelijke tekst zegt in de taal van heden.

Een moeilijkheid die door deze vertaling wordt opgeroepen, is dat zij in andere woorden spreekt dan de bekende S.V. De woorden van de statenvertaling hebben voor ons een gewijde klank gekregen en daardoor een vaste betekenis in prediking en geestelijk gesprek. Men denke hierbij aan een woord als zaligmaken, Matth. 1 : 21, e.a. plaatsen. De N.V. heeft hier „redden”. De eerlijkheid gebiedt echter te zeggen dat „redden” veel juister weergeeft de zin van het oorspronkelijke werkwoord. En toch blijft het verder van ons afstaan dan het in gevoelswaarde sterke „zaligmaken”.

Men heeft wel beweerd, dat achter deze woordwijzigingen een begeerte schuil gaat om de waarheid te ontcrachten, waardoor de N.V. zou zijn een propaganda-schrift voor een nieuwe, minder ernstige richting. Uiteraard kan men ook hier verschillen over de vraag of de genoemde woorden uit de S.V. niet behouden hadden kunnen worden, maar het is naar de mening van uw commissie niet juist een beschuldiging te uiten aan het adres van de vertalers van opzettelijke ontcrachting van de woorden Gods.

Dat men deze woorden voor de genoemde koos was, omdat men meende dat, zou het Woord Gods de al meer van de Schrift vervreemde mens van heden aanspreken, dit in woorden tot hem moet spreken die hij onmiddellijk doorziet, omdat het woorden uit zijn taal zijn; zij het dat hij tot het werkelijk verstaan ervan de verlichting des Heiligen Geestes nodig heeft. De Schrift moet duidelijk spreken, al spreekt zij over geestelijke en bovennatuurlijke zaken.

Bij de vertaling van het Woord blijft daarom altijd bediening van het Woord nodig om de zin ervan verstaanbaar te maken. Ook bij de N.V. blijft hier, evenals bij de S.V. een taak voor de dienaar des Woords om de oorspronkelijke tekst te raadplegen. Elke andere taal en elke vertaling, waarin het oorspronkelijke wordt vertaald blijft een hulpmiddel om de oorspronkelijke woorden Gods nader te brengen. Volledige overeenstemming tussen woorden en zaken zullen *wij* in deze bedeling nimmer bereiken. Ook hier geldt: wij kennen ten dele en vertalen ten dele en profeteren ten dele.

Tegen de door het N.B.G. uitgegeven vertaling is, in vergelijking met het ontstaan van de S.V., het bezwaar ingebracht, dat de statenvertalers door de Heilige Geest geleid zijn geworden, de huidige vertalers niet. Wat het eerste betreft moet gezegd worden, dat de vroomheid van de statenvertalers buiten verdenking is. Dit sluit echter niet in, dat zij alles wisten. Bepaald was daarom dat zij in een universiteitsplaats zouden werken, waar alle hulpmiddelen ter beschikking waren en ook de professoren geraadpleegd konden worden. Dat de Heilige

Geest hen leidde in het verstaan der Schriften is rijk, maar sloot niet in dat zij uitgetild werden boven hun beperktheden. De Heilige Geest leidt binnen de kring van datgene wat voor ons mogelijk en bereikbaar is. Anders was dit met de openbaringsorganen, de oorspronkelijke ontvangers van de openbaring Gods. De S.V. kan dan ook geen volmaakt werk genoemd worden al is zij in meer dan één opzicht hoog te prijzen. De eerlijkheid gebiedt dan ook hier te erkennen, dat ook de nieuwere gegevens waarmede de bijbelwetenschap is verrijkt, in de hand des Geestes kunnen dienen tot een nog duidelijker verstaan van de tekst der H. Schrift.

Tenslotte heeft men gewezen op het bijzonder rijk geestelijk idioom, dat de taal van de S.V. kenmerkt. Niemand zal dit willen ontkennen. Men bedenke echter wel dat aan vele van deze woorden deze geestelijke zin eerst achteraf in het spraakgebruik is gegeven. De S.V. heeft deze woorden onder het volk en in het geestelijk spraakgebruik gebracht. Toen de S.V. verscheen, hadden vele van deze woorden deze voor ons geldende geestelijke zin nog niet. De vrome geestelijke zin, die wij in de S.V. beluisteren werd niet erkend toen zij nieuw verscheen. Getuige het verzet van het volk bij zijn verschijning in 1637 e.v. waarop in dit rapport reeds is gewezen.

VI. VOORBEELDEN VAN TEKSTEN, WELKE DOOR DE S.V. DUIDELIJKER OF JUISTER ZIJN OVERGEZET.

Gelijk reeds is aangetoond is de statenvertaling een prachtwerk, welke tot grote zegen voor de kerk is geweest en nog is.

Maar dat wil niet zeggen, dat die vertaling onfeilbaar is.

Wie de N.V. vergelijkt met de S.V. kan gemakkelijk teksten vinden, die door de N.V. juister zijn overgezet. Maar soms verdient de S.V. toch de voorkeur boven de N.V. Wel zal blijken, dat de verschillen zelden groot zijn.

Hier volgen enkele voorbeelden om aan te tonen, dat de tekst van de S.V. de voorkeur verdient boven die van de N.V.

Exodus 6 : 11, 29.

S.V.: onbesneden van lippen.

N.V.: terwijl ik zo slecht ter tale ben.

De N.V. is begrijpelijk voor een ieder. De S.V. geeft de Hebreeuwse tekst letterlijk weer. Wij vinden het te betreuren, wanneer er veel karakteristieke gezegden verloren gaan.

Exodus 20 : 20.

S.V.: en opdat Zijn vreeze voor uw aangezicht zou zijn.

N.V.: en opdat er vrees voor Hem over u kome.

Het gaat hier in deze tekst niet om de vrees voor God..... maar: opdat Zijn vreeze over u kome enz. (Zo zouden wij liefst vertalen.)

I Sam. 25 : 3.

S.V.: en de vrouw *was* goed van verstand en schoon van gedaante .

N.V.: en de vrouw *had* een goed verstand..... enz.

Het gaat o.i. over wat de vrouw *was*.

I Sam. 25 : 27a.

S.V.: En nu, dit is de zegen..... (habberaka).

N.V.: Dit geschenk dan.....

Het gaat hier niet over een cadeautje, maar beslist over de zegen van God (vrs. 29, 28).

II Kron. 29 : 10.

S.V.: Nu is het in mijn hart, enz.

N.V.: Thans is het mijn voornemen, enz.

Voornemen is o.i. te zwak. Dergelijke vertalingen zijn er veel meer te noemen.

Psalm 31 : 8.

S.V.: en mijn ziel in benauwdheden *gekend*.....

N.V.: hebt *geweten* van de benauwdheden..... enz. (Zie Ex. 2 : 25).

Hooglied 1 : 3; 6 : 8.

S.V.: „maagden”.....

N.V.: (jonge) meisjes.....

Dit geldt ook voor Ps. 68 : 26 (jonkvrouwen). Meisjes is niet de juiste weergave voor het Hebreeuwse woord.

Jes. 7 : 14.

In dit vers is de kwestie van „maagd” of meisje, of jonkvrouw van ingrijpende betekenis. S.V.: Zie, een maagd zal zwanger worden, enz. (Moet zijn *de* maagd.) N.V.: Zie, de jonkvrouw zal zwanger worden, enz. Jonkvrouw kan een ongehuwde vrouw zijn, maar ook kan met dit woord een gehuwde vrouw worden aangewezen. Het Hebreeuwse woord wijst op een meisje van huwbare leeftijd. Het woord *maagd* achten wij in de Bijbel uitnemend. In Jes. 7 : 14 alleen juist.

Jer. 12 : 3.

S.V.: en proeft mijn hart.....

N.V.: en toetst mijn gezindheid.....

Wij willen nog enkele voorbeelden noemen uit het N.T.:

Rom. 7 : 23-26.

S.V.: wet mijns gemoeds.....

N.V.: wet van mijn verstand.....

Naar o.i. te verstandelijk.

Efeze 5 : 23.

S.V.: en Hij is de behouder des lichaams.

N.V.: Hij is het die zijn lichaam in stand houdt.

Er is wel verschil van Griekse lezing.

Het lichaam van Christus wordt niet alleen door Hem in stand gehouden maar bestaat ook alleen door Hem.

II Tim. 3 : 16.

S.V.: Al de Schrift is van God ingegeven.....

N.V.: Elk van God ingegeven Schriftwoord.....

Over deze vertaling is heel wat te doen geweest.

1. Men vergat te lezen dat er in vrs 15 staat „de heilige Schriften”.

Is *elk* Schriftwoord van die Heilige Schriften niet ingegeven?

2. De Griekse constructie verbiedt niet te vertalen gelijk de N.V. deed. Toch verkiezen wij de S.V.:

a. omdat de N.V. aanleiding geeft tot misverstand. (Men kan denken dat er ook Schriftplaatsen zijn, welke niet door God zijn ingegeven.)

b. de adjectief-predicatieve opvatting: „Is van God ingegeven”, achten wij juister dan de attributieve: „elk van God ingegeven Schriftwoord”.

Vertaling van de woorden: *hades*, *gehenna* en *tartaros*:

De S.V. vertaalde alle drie woorden door *hel*; maakte dus geen onderscheid in de vertaling.

De N.V. vertaalt het woord *hades* door *dodenrijk*; het woord *gehenna* door *hel*; het woord *tartaros* door *afgrond*. Dit woord komt alleen voor in II Petr. 2 : 4.

Dat er onderscheid gemaakt wordt in de vertaling van *verschillende* woorden, is toch goed te verklaren, is juist.

Alle plaatsen, waar het woord *gehenna* voorkomt, zijn ook door de N.V. weergegeven door *hel*. (Het is dus onjuist te zeggen dat dit woord „*hel*” in de N.V. is geschrapt.)

Het woord *dodenrijk* (vertaling van *hades*) kan toch wel verschillende andere betekenissen hebben. Het woord kan toch wel wijzen op wat de „*hel*” is. Maar dat kan ook bij de exegetische aangetoond worden. *Hades* wijst op de verblijfplaats der doden; dat kan ook zijn de verblijfplaats der verlorenen.

Het woord: *verdoemen*; *verdoemenis*.

Laten we allereerst goed onthouden, dat het woord *verdoemen* in het oud-nederlands betekent: veroordelen. In een preek van wijlen ds. Eenkoorn (1753), een der oude schrijvers, wordt gezegd (dl. II „Welleven” blz. 34): „Daar is immers geen veroordeling, voor diegene, die in Christus Jezus zijn” (Rom. 8 : 1). En op blz. 16: *Verdoemenis* (*katakrima*) veroordeling is er niet voor enz. (Rom. 8 : 1).

De S.V. vertaalt in Rom. 8 : 1, 5 : 16, 18 *verdoemenis*; de N.V. *veroordeling*. Beide woorden wijzen op het bijzondere vonnis van de dood; de eeuwigdurende veroordeling.

Het werkwoord (*verdoemen*, *veroordelen*) is in Matth. 20 : 18 en 27 : 3 door de S.V. en door de N.V. weergegeven door: ter dood veroordelen en door: veroordelen. Mark. 16 : 16; S.V. *verdoemen*, N.V. *veroordelen*. I Cor. 11 : 32 hebben beide vertalingen: *veroordelen*.

Het Griekse woord *katakrisis* (de daad van het veroordelen) is in II Cor. 7 : 3 in beide vertalingen weergegeven door *veroordeling*; in II Cor. 3 : 9 vertaalt de S.V. „*verdoemenis*”. Toch kan daar het Griekse woord niet betekenen: *verdoemd tot in de hel*.

Uit tal van voorbeelden blijkt dus dat ook de S.V. het begrip „veroordelen” dikwerf heeft gebruikt. Dit blijkt ook bij de vertaling van het Griekse woord *krima*. Zie maar vele teksten; alleen in Rom. 3 : 8 is het woord *krima* vertaald door *verdoemenis*. (Zie verder I Cor. 11 : 29, 34; Gal. 5 : 10; Hebr. 6 : 2; Jac. 3 : 1 en vele andere.)

In al die woorden (*katakrima*, *krima*, *katakrinein*, *katakrisis*) staat voorop de gedachte van veroordelen.

Nooit kan men dus zeggen dat de vertaling van Rom. 8 : 1 in de N.V. een andere geest openbaart. In het oud-nederlands betekent *verdoemenis* *veroordelen*, zoals wij aantoonen. Ook „oude schrijvers” hebben dat verstaan.

VII. VOORBEELDEN WELKE DUIDELIJK BEWIJZEN, DAT DE N.V. DE GROND- TEKST ZUIVERDER WEERGEEFT OF OP ANDERE GRONDEN BETER VER- TAALT.

Gen. 27 : 39.

S.V.: Toen antwoordde zijn vader Izaäk en zeide tot hem: Zie de vettigheden der aarde zullen uwe woningen zijn en van de dauw des hemels van boven af (zult gij gezegend zijn).

N.V.: Toen antwoordde zijn vader Izaäk en zeide tot hem: Zie, ver van de vette streken der aarde zal uw woonplaats zijn, en zonder dauw des hemels van boven.

Het gaat hier om de betekenis van voorzetsels.

Gen. 36 : 24.

S.V.: dat is die Ana, die de *muilen* in de woestijn gevonden.....

N.V.: dit is de Ana, die de *hete bronnen* in de woestijn.....

Het Hebreeuwse woord, door *muilen* (S.V.) en door *hete bronnen* (N.V.) overgezet, is van onzekere betekenis.

Het vulkanische bergland van Bazan pleit voor de N.V.

De S.V. doet ook wonderlijk aan: Ana vond „muilen” toen hij de ezels weidde.

Gen. 41 : 43.

S.V.: en zij riepen ... „knielt” ...

N.V.: en men riep voor hem uit „eerbied”.

Het woord „abreek” is wellicht een Egyptisch woord. Het wordt verschillend vertaald.

Het Hebreeuwse woord voor „knielen” gebruikt, staat niet in deze tekst. Het woord kan ook wel betekenen: zich buigen. Dan komt het dicht bij de betekenis van „knielen”. Deze vertaling staat o.i. nog niet zo vast.

Deut. 28 : 66.

S.V.: En uw leven zal tegenover u hangen.

N.V.: Zonder ophouden zal uw leven in gevaar verkeren.

Gelet moet worden op het werkwoord met een bepaald voorzetsel.

Richt. 20 : 2.

S.V.: En (uit) de hoeken des gansen volks.....

N.V.: En de hoofden van het gehele volk.....

(het woordje „uit” heeft de S.V. ingevoegd).

I Kon. 5 : 13.

S.V.: En de koning Salomo deed een *uitschot* opkomen uit gans Israël; en het *uitschot* was dertigduizend man.

N.V.: En de koning Salomo riep uit geheel Israël een *lichting* op voor herendienst; de *lichting* bedroeg dertig duizend man.

II Kon. 16 : 18.

S.V.: daartoe het deksel des sabbats, dat zij in het huis gebouwd hadden, en de buitenste ingang des konings nam hij weg.....

N.V.: ... voorts liet hij aan het huis des HEREN de sabbatsgalerij die men aan het huis gemaakt had, als ook de buitenste ingang voor de koning verplaatsen, enz.

Job. 11 : 12.

S.V.: Dan zal een verstandeloos mens kloekzinnig worden; hoewel de mens als het veulen eens woudezels geboren is.

N.V.: Als een leeghoofd tot inzicht gebracht kan worden, kan het veulen van een wilde ezel als mens geboren worden.

Job 28 : 3, 4.

S.V.: Het einde (dat God) gesteld heeft voor de duisternis, en al het uiterste onderzoekt hij: het gesteente der donkerheid en der schaduw des doods. Breekt er een beek door bij degene die daar woont, (de wateren) vergeten zijnde van de voet, worden van de mens uitgeput (en) gaan weg.

N.V.: Men maakt een einde aan de duisternis, en tot de uiterste diepte doorvorst men het gesteente in de donkerheid en in de diepe duisternis. Men boort een mijnschacht ver van waar mensen wonen; zonder steun voor de voet hangen zij, ver van de mensen zweven zij.

Ps. 16 : 2.

S.V.: (o, mijn ziel) gij hebt tot de HERE gezegd: Gij zijt de HERE, mijn goedheid (raakt) niet tot U.

N.V.: Ik heb tot de HERE gezegd: Gij zijt mijn HERE, ik heb geen goed buiten U.

Ps. 75 : 3.

S.V.: Als ik het bestemde (ambt) zal ontvangen hebben, zo zal ik gans recht richten.

N.V.: Wanneer ik het tijdstip gekozen heb, dan zal ik rechtmatig richten.

Niet de dichter, zeker niet David, maar God spreekt hier. Het woord „kiezen” is wat vrij; letterlijk: „nemen” of „aangrijpen”.

Spreuken 25 : 23.

S.V.: De noordenwind *verdrijft* de regen.

N.V.: De noordenwind *verwekt* stortregen (Zie kantt. S.V.).

Hooglied 2 : 5.

S.V.: Ondersteunt gijlieden met de flessen, enz.

N.V.: Sterkt mij met rozijnenkoeken, enz.

(vgl. II Sam. 6 : 19; Jes. 16 : 7; Hos. 3 : 1; hetzelfde Hebreeuwse woord wordt in die plaatsen gebruikt).

Jes. 59 : 19.

S.V.: Dan zullen zij de Naam des HEREN vrezen van de nedergang, en Zijn heerlijkheid van de opgang der zon; als de vijand zal komen als een stroom, zal de Geest des HEREN de banier tegen hem opheffen.

N.V.: En men zal vanwaar de zon ondergaat de Naam des HEREN vrezen en vanwaar zij opgaat Zijn heerlijkheid, want Hij komt als een onstuimige rivier, door de adem des HEREN voortgezweept.

Matth. 24 : 51.

S.V.: En zal hem *afschieden*, en zijn deel zetten met de geveinsden.

N.V.: En hij zal hem *folteren*, en hem in het lot der huichelaars doen delen.

(vergl. Kantt. S.V.).

Hand. 7 : 20.

S.V.: ... en was uitnemend schoon.

N.V.: ... en hij was schoon voor God... (zie Griekse tekst).

II Cor. 1 : 20.

S.V.: Want zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja, en zijn in Hem amen, Gode tot heerlijkheid door ons.

N.V.: Want hoevele beloften Gods er ook zijn, in Hem is het: Ja; daarom is ook door Hem het: Amen, tot eer van God door ons.

I Petr. 2 : 7.

S.V.: U dan, die gelooft, is Hij dierbaar.

N.V.: U dan, die gelooft, geldt dit kostbare.

Openb. 22 : 11.

S.V.: Die onrecht doet, dat hij nog onrecht doe; en die vuil is, dat hij nog vuil worde; en die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde; en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde.

N.V.: Wie onrecht doe, hij doe nog meer onrecht; wie vuil is, hij worde nog vuiler; wie rechtvaardig is, hij bewijze nog meer rechtvaardigheid; wie heilig is, hij worde nog meer geheiligd.

VIII. SAAMVATTEND KOMT UW COMMISSIE TOT DE VOLGENDE CONCLUSIES:

1. De Statenvertaling is een bijzonder monument in de geschiedenis van de vertaling van de Bijbel in het Nederlands; zij is voor de kerken in ons land van grote betekenis geweest en heeft vormend ingewerkt op de preek- en spreektaal der kerken. Zij is daarom terecht hoog gewaardeerd en zal ook steeds van betekenis blijven. Meer dan een vertaling van de Heilige Schrift is ook zij echter niet; zij spreekt de taal van de tijd waarin zij gegeven is en werkt met de mogelijkheden die toen binnen het bereik lagen. De N.V. van het N.B.G. wil wezenlijk niet anders doen dan hetzelfde Woord van God in beschaafd Nederlands van heden geven met gebruikmaking van de middelen, die vandaag bereikbaar zijn in betrekking tot de kennis van de oorspronkelijke tekst en de talen van de boeken der H.S.
2. Aangezien iedere vertaling mensenwerk is en blijft, zijn er en op de Statenvertaling en op de Nieuwe Vertaling, gelijk die nu uitgegeven is, aanmerkingen te maken, zowel wat de vertaling van het oorspronkelijke als de woordkeus in het Nederlands betreft. Een feilloze vertaling zal nooit gegeven kunnen worden. De statenvertalers waren daarvan doordrongen en ook het N.B.G. is daarvan overtuigd gezien de voortgaande revisie van de Vertaling.
3. Als algemeen oordeel over de N.V. merkt uw commissie op, dat zij blijk geeft een wetenschappelijk eerlijke poging te zijn om het Woord Gods uit de oorspronkelijke talen in onze Nederlandse taal over te brengen.
Het is uw commissie niet gebleken, dat zij daarbij in strijd komt met wat de kerken in de art. 5-7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis belijden, en dat de N.V., naar deze maatstaven gemeten, bruikbaar moet worden geacht, als vertaling van de oorspronkelijke tekst van het Woord Gods.
4. Bij de voorbereiding tot de bediening des Woords blijft het voor de dienaren des Woords, om het bijzonder karakter van het Woord Gods, noodzakelijk elke vertaling te toetsen aan de oorspronkelijke tekst, opdat het spreken Gods door Zijn Woord in de gemeente zo zuiver mogelijk gehoord worde.

BIJLAGE LXII

art. 124, 129, 137

MINDERHEIDSNOTA INZAKE DE BIJBELVERTALING.

Conclusies en voorstellen van ds. M. Baan:

1. Dat het de roeping der kerk is te zorgen voor een zo goed mogelijk verzorgde Bijbelvertaling.
2. Dat de kerk in haar synode 1618-1619 deze roeping heeft verstaan:
 - a. door het besluit van een nieuwe Bijbelvertaling;
 - b. door het vastleggen van bepaalde vertalingsregelen;
 - c. door het verkiezen van niet alleen geleerde, maar ook „godzalige” mannen, die voor dat werk geschikt bleken te zijn.
3. Dat de S.V. voor de kerk van ons land tot grote zegen is geweest en nog steeds tot zegen voor het geestelijk leven wordt gebruikt.
4. Dat de N.V. een kerkelijke opdracht mist en zonder meer het vertrouwen der kerken niet kan hebben, ook niet na heel beperkte beoordeling van de synodale deputaten.
5. Dat de N.V. wat betreft de saamstelling van haar commissie een heel ander beeld laat zien, dan de commissie door de synode 1618/1619 benoemd.
6. Dat de N.V. ondanks veel verbeteringen van over het algemeen historische teksten echter zoveel ernstige bezwarende tekstvertaling geeft (zie VI) dat alleen daarom de N.V. niet aanvaard kan worden of zelfs aan de vrijheid van kerkelijk gebruik overgegeven zou mogen worden.

Voorstellen:

- a. Daar de slechts zeer beperkte beoordeling der deputaten naast het vele goede ook veel heeft ontdekt, dat niet bevredigt en ernstige bezwaren oproept;
- b. Daar de N.V. nog steeds in revisie is en de definitieve vertaling nog steeds niet is vastgesteld;

- c. Daar het invoeren van de N.V. of het in vrij gebruik geven daarvan niet alleen onverantwoordelijk, maar ook tot schade van onze kerken zal zijn;
zo besluite de synode:
1. dat de deputaten verder gaan met het onderzoek van de N.V. en de bezwaren bij het N.B.G. zullen inbrengen;
 2. de S.V. voor officieel gebruik in de kerken te handhaven.

BIJLAGE LXIII

Art. 124, 129, 137

RAPPORT III VAN COMMISSIE I (Nieuwe Vertaling).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Aan uw commissie waren tenslotte toevertrouwd ter beoordeling de agendapunten 9 bb; 10 h; 10 z, (aanvullend agendum), 10 nn en H 3.

Wij menen goed te doen u een zo volledig mogelijk inzicht te geven in onze bespreking over de vragen rond de N.V. Reden waarom dit rapport uitvoeriger wordt dan onze andere rapporten.

We verdelen ons rapport in drie delen.

A. In dit punt behandelen we de verschillende stukken, die op deze zaak betrekking hebben:

- I. 1. Adhesie-betuigingen van de kerkeraden van Arnhem, Katwijk aan Zee, Driebergen, Doorn, Ameide, Doornspijk, Den Haag/Scheveningen, Rijnsaterwoude, Culemborg, Meerkerk, Alphen a.d. Rijn en 's-Gravensande aan de uitspraak van de classis Dordrecht t.o.v. de Nieuwe Vertaling. Deze kerkeraden willen evenals de classis Dordrecht „met alle ernst waarschuwen tegen het aannemen of in vrijheid van gebruik stellen van de nieuwe vertaling, daar er geen enkele grond is voor de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de nieuwe vertaling”.

Het heeft uw commissie diep getroffen en zeer verontrust, dat alleen de kerkeraden van Den Haag/Scheveningen en 's-Gravensande met een eigen tekst zijn gekomen, terwijl de overige genoemde kerkeraden alle precies gelijkkluidende brieven zonden; ja zelfs, dat deze kerkeraden – behalve de kerkeraden van Arnhem, Driebergen en Rijnsaterwoude – brieven hebben gestuurd, die op één schrijfmachine zijn getikt en doorslagen zijn. Dit wijst o.i. op een actie, die onder deze kerkeraden – alle niet behorend tot het ressort van de part. synode van het Zuiden – gevoerd is om ook deze kerkeraden op te wekken zich tot de gen. synode te wenden. Gemakshalve werd de te verzenden brief bijgevoegd.

Uw commissie, waarin overigens niet gelijk gedacht werd over de N.V., veroordeelt deze actie unaniem als zijnde totaal in strijd met de kerkelijke stijl.

We wijzen een gezamenlijk gevoerde actie van gemeenteleden bij een kerkeraad altijd ten strengste af. Zo wijzen wij ook met alle kracht, die in ons is, deze gevoerde actie af. Broeders-afgevaardigden uit deze kerken afkomstig, zouden terwille van de zuivering der atmosfeer goed doen te verklaren, staande ter vergadering, dat zij zich van deze actie distantiëren.

2. Een schrijven van br. C. v. d. Bor te Putten, ouderling te Ermelo, die op een zeer eenvoudige wijze bezwaren inbrengt tegen de N.V. en maant tot voorzichtigheid.

- II. Instructie H 3 van de part. synode van het Zuiden, waarin voorgesteld wordt niet tot gebruik van de N.V. over te gaan of deze naast de Statenvertaling in de vrijheid van de kerken tot gebruik te geven.

Aan deze instructie is toegevoegd:

1. Een begeleidend schrijven van de classis Dordrecht aan de part. synode van het Zuiden. Het verontrustte en bedroefde onze commissie, dat in dat schrijven een passage voorkomt, luidende: „Sommige afgevaardigden spraken de wens uit dat de generale synode toch vooral de Nieuwe Vertaling niet zou aanvaarden, daar zij anders genoodzaakt waren het verband met de kerken te verbreken”.

Uw commissie keurt een dergelijke passage krachtig af. Op een dergelijke manier kunnen er in een kerkelijke vergadering geen zaken behandeld worden. Men zet elkaar dan onder pressie. Op dit vlak mag in Christus' kerk niet gehandeld worden. Als deze

mentaliteit veld wint wordt de kerkelijke samenleving onmogelijk. Zo mogen we als broeders niet met elkaar omgaan. De zaken der kerk moeten voor Gods aangezicht worden besproken zonder dat men tegelijkertijd ijzers in het vuur heeft. Het zou die broeders, die ter synode zijn en die ressorteren onder de classis Dordrecht sieren, wanneer ze openlijk verklaarden niet te behoren tot die „sommige afgevaardigden”.

2. Een rapport van de classis Dordrecht.

Over dit rapport wil uw commissie de volgende opmerkingen maken:

- a. Dankbaar namen we kennis van de mening van dit rapport „dat het komen tot een Nw. Vert. op zichzelf niet veroordeeld mag worden. De St. Vert. is de geïnspireerde Bijbel niet, zij is daar alleen een vertolking van”. Dit is inderdaad een goed uitgangspunt voor een verder gesprek.
- b. Het is voor de classis Dordrecht een bezwaar dat in de vertaalcommissie van de N.V. mannen gehandhaafd werden van niet-gereformeerd belijden. Maar het Dordtse rapport verzuimt aan te geven waarin de kwade invloeden van deze niet-gereformeerde vertalers te vinden zijn. In de door het rapport van Dordt herhaalde keren geciteerde rede van prof. v. d. Meiden lezen we: De vertalers waren gebonden aan de grondtekst. „Niemand mocht die tekst veranderen. Vertaald moest worden wat geschreven staat, dus wat door de Heilige Geest is ingegeven. Op die wijze alleen konden gereformeerde theologen aan deze vertaling meewerken”. (pag. 15/16).
- c. Het rapport van Dordt insinueert bepaald wanneer gezegd wordt, dat men in vele gevallen vertaald schijnt te hebben uit het principe: Wat zouden wij in dit geval zeggen? Het bewijs ontbreekt ten enenmale.
Uw commissie vindt dit ernstig.
Ditzelfde oordeel, zo nog sterker, geldt de passage over Hebr. 12 : 24. Hier wordt gezegd, dat de nieuwe theologie niet van verzoening door bloed en plaatsvervangende wil weten en dat ziet men uitkomen in de vertaling „krachtiger”, i.p.v. betere dingen. Dit is een onbewezen verdachtmaking.
- d. Typerend vinden we de opmerking dat „bepaalde Bijbelwoorden, die de kerk in de loop der eeuwen lief zijn geworden, zo zijn veranderd, dat Gods kinderen er hun eigen Bijbel niet meer in terugvinden”. Deze opmerking is in strijd met de eerstgegeven betuiging dat de S.V. niet het geïnspireerde woord van God is. Deze bewering wordt geadstrueerd met I Petrus 2 : 7. Een bewijs voor de onjuiste vertaling wordt niet gegeven; zelfs geen poging daartoe wordt gedaan. Uw commissie betreurt deze opmerking zeer. Deze tekst is van een bepaald geestelijk idioom ontfond? Welk geestelijk idioom? En is het geestelijk idioom normatief of de grondtekst, dus Gods Woord?
- e. Het is bijna misleidend in dit rapport, dat prof. v. d. Meiden wel geciteerd wordt, als het de samenstellers van dit rapport tepas komt, maar niet, wanneer de hoogleraar een conclusie trekt uit zijn betoog. Men zie pag. 21 en 22. De hoogleraar stelde vast, dat er geen bewijs is voor een tendens-vertaling. Het staat voor hem vast dat de N.V. de grondtekst heel vaak veel beter vertaald heeft dan de S.V. deed. Er kon van veel materiaal een dankbaar gebruik gemaakt worden. Daaruit blijkt zeker de meerwaarde der N.V. En de slotconclusie van prof. v. d. Meiden is „dat de N.V. schoon verre van volmaakt, ons toch dichterbij tot het doel van het vertalen van de Bijbel heeft gebracht: de inhoud der H. Schriften zo juist en zo duidelijk als mogelijk is weergeeft in zuiver Nederlands, opdat wij God in onze taal recht horen spreken”.
Uw commissie wil het bij deze opmerkingen laten, maar dit deel van het rapport besluiten met te zeggen, dat uw commissie:
 - aa. het niet juist vindt, dat dit rapport, vlak voor de gen. synode in de Chr. Geref. kerkbode van Dordrecht e.o. gepubliceerd werd; dit heeft op z'n minst de schijn een bepaalde stemming te willen wekken;
 - bb. het juist zou achten, wanneer de afgevaardigden van de part. synode van het Zuiden zich bij de behandeling van de instructie zouden losmaken van dit rapport, aangezien dit rapport, generaal genomen, niet houdbaar is.

III. Het rapport van deputaten voor het onderzoek inzake de Bijbelvertaling, benoemd door de gen. synode van 1956.

Uw commissie nam met belangstelling kennis van dit rapport en oordeelde unaniem dat dit een rustig, eerlijk en evenwichtig rapport is, dat waard is bestudeerd te worden. We willen t.a.v. dit rapport twee opmerkingen maken.

- a. Sub VI worden voorbeelden van teksten gegeven, welke door de S.V. duidelijker of juistere zijn overgezet. We waarderen de objectiviteit van deze deputaten. Bij nadere bestudering van de sub VI genoemde teksten kunnen we het oordeel van ds. M. Baan

niet onderschrijven, die in de minderheidsnota spreekt over „ernstig bezwarende bijbelvertaling”.

We menen ook, dat er veel voor is om in Jes. 7 : 14 te vertalen „maagd”, al staat hier niet het eigenlijke Hebr. woord voor maagd. Als deze tekst in Matth. 1 : 23 geciteerd wordt, lezen we ook in de N.V.: maagd. Men kan dus niet zeggen dat achter de vertaling van Jes. 7 : 14 een verkeerde theologie zit, in het licht van de vertaling van Matth. 1 : 23.

Ook wij zouden niet kiezen voor de door de N.V. gegeven vertaling van II Tim. 3 : 16, maar we kunnen de nu gegeven vertaling niet bezwarend vinden gezien de opmerkingen van het rapport van deputaten.

De opmerking in dit rapport betreffende „verdoemen en verdoemenis” behoort strikt genomen niet onder sub VI, aangezien deputaten hier zelf zeggen, dat de door de N.V. gegeven lezing geoorloofd en te verdedigen is. Dit is dus geen voorbeeld van een tekst, welke door de S.V. juist is overgezet.

- b. Het treft uw commissie, dat sub VII meer voorbeelden uit het O.T. gegeven worden „welke duidelijk bewijzen dat de N.V. de grondtekst zuiverder weergeeft of op andere gronden beter vertaalt” dan uit het N.T.

De door deputaten gegeven teksten zijn met andere en soms nog sprekender voorbeelden te vermeerderen. We wijzen u b.v. op – zonder verder te citeren – Deut. 24 : 1; Hosea 12 : 1; Lucas 4 : 18; Hand. 17 : 22; Rom. 3 : 3; Col. 2 : 14 en II Petr. 1 : 3. Men vergelijk b.v. Col. 2 : 14 in S.V. en N.V. In de S.V. staat het handschrift (in andere edities: de schuldbekeentenis) dat enigerwijze ons tegen was. Wie deze vertaling geïsoleerd bekijkt, zou tot de conclusie kunnen komen: de S.V. doet tekort aan de ernst der schuld! Het zij verre van uw commissie zulks te zeggen. Maar we wijzen op deze tekst om aan te tonen hoe voorzichtig men moet zijn met het trekken van conclusies uit een bepaalde vertaling.

IV. Conclusies en voorstellen van de minderheidsnota van ds. M. Baan, toegevoegd aan het zo juist genoemde rapport.

We behoeven deze conclusies en voorstellen nu niet verder te bespreken, aangezien we dit eensdeels reeds deden sub A II 2 en III en overigens zakelijk op de voorstellen terugkomen sub C.

- B. Uw commissie heeft zich diepgaand en in broederlijke geest bezig gehouden met het hele complex vragen, dat de invoering of niet-invoering van de N.V. raakt. Het lijkt ons goed de gevoerde bespreking in grote trekken in ons rapport weer te geven ter uwer oriëntering.

- I. We konden de bespreking van deze hele materie niet losmaken van een situatie-tekening van ons kerkelijk leven.

1. Wie de geschiedenis der Reformatie en Nadere Reformatie bestudeert alsmede de geschiedenis der Afscheiding in de vorige eeuw, komt tot de conclusie dat er ten allen tijde sinds de Reformatie, onder invloed van allerlei factoren, een verzet was tegen alles wat nieuw was. Er wordt niet in de eerste plaats gevraagd: Wat zegt Gods Woord? maar: wat zegt de traditie? Een gedeelte uwer commissie kan zich niet onttrekken aan de gedachte dat ditzelfde verzet een grote rol speelt, nu de N.V. verschenen is.

2. Onze kerkelijke positie is uitermate kwetsbaar. Het is bekend, dat er in sommige groepen der geref. gezindte een sterk verzet is tegen de N.V. Een deel der commissie meent dat – onbewust – dit verzet ook tegenstanders van invoering der N.V. beïnvloedt. De angst, dat we ook als Chr. Geref. Kerken het afval-proces op deze wijze zullen bevorderen en in de toch reeds gedaalde waardering van zuiverheid nog meer zullen dalen, speelt, hoewel misschien onbewust, velen parten.

3. Op de vergadering van uw commissie werd de vrees uitgesproken, dat geestelijke luiheid ook in de zaak van de N.V. een rol speelt. Men is eenmaal gewend aan bepaalde klanken, is daarmee vertrouwd en wenst hierin geen verandering.

4. De kwestie van de N.V. dreigt de omvang van een vertrouwenscrisis aan te nemen. Voorstanders van de N.V. worden dan beschouwd als mensen, die steeds iets nieuws willen en tegenstanders van de N.V. werpen zich op als wachters bij het beginsel. Dit mag tot geen prijs. Deze vertrouwenscrisis moet de kerken uit. Zo mogen – en kunnen! – we niet met elkander samenleven. De voorstanders moeten alle begrip hebben voor de argumenten van de tegenstanders, maar de tegenstanders moeten er van overtuigd zijn dat de voorstanders geen andere bedoeling hebben dan de Bijbel te hebben in die vertaling, die Gods Woord zo duidelijk mogelijk vertolkt.

Het verheugt uw commissie u te kunnen medelen, dat op onze vergadering deze kwestie op fijne wijze is besproken zodat het onderling vertrouwen versterkt is. We hopen,

dat de bespreking van deze zaak op uw vergadering in dezelfde sfeer zal verlopen.

II. Er zijn verschillende argumenten gebezigd pro het in-de-vrijheid-laten van de kerkeraden van het gebruik der N.V.:

1. Gewezen werd op de bedoeling van de uitspraak van 1857. In art. 159 der Acta lezen we „Het 42ste artikel der circulaire vragende *waakzaamheid tegen het gebruik van bijbels, in welke van den grondtekst wordt afgeweken*, komt in overweging”. Naar aanleiding van dit artikel wordt besloten, dat men in de openbare godsdienstoefeningen geene andere, dan de Staten-Bijbels mag gebruiken, overeenkomstig art. 102 der Synode van 1846”.
Het ging in 1857 dus om bijbels, waarin van de grondtekst werd afgeweken. De N.V. brengt ons juist dichter bij de grondtekst. Naar de bedoeling van 1857 zou er geen bezwaar zijn tegen het vrij geven van de N.V.
2. We erkennen allen dat de S.V. een gave Gods is aan Zijn kerk. Men zou dwaas zijn dit te ontkennen. Maar het is ook een leiding en daarom een gave Gods aan Zijn kerk dat sinds de S.V. de kennis van de oorspronkelijke talen en de grondtekst vermeerderd en verdiept is. Mogen we daar aan voorbijgaan?
3. Hoe gewijd het karakter van de S.V. ook is – het is onmiskenbaar dat de mens van deze tijd, inzonderheid de jeugd, de N.V. beter begrijpt dan de S.V.
4. De jonge kinderen der kerk worden op de scholen vertrouwd gemaakt met de N.V. en niet meer met de oude S.V. Men kan dit betreuren, maar de feiten liggen er. Is het juist dat de kerk achter de feiten aankomt? En kunnen we het op den duur verantwoorden, dat we een kloof scheppen tussen de kerk aan de ene kant en school, gezin en vereniging aan de andere kant? Mogen we de kinderen der kerk op de duur vervreemden van de kerk door vast te houden aan een vertaling, die de kerk persé wil handhaven?

III. Anderzijds werden verschillende contra-argumenten verdedigd in de vergadering van uw commissie:

1. De oudere generatie is groot geworden bij en vertrouwd geraakt met de S.V. Ze kunnen aan de N.V. niet meer wennen.
2. Bepaalde verschillen tussen S.V. en N.V. worden door vele ouderen niet begrepen. We wijzen b.v. op Rom. 8 : 1 en Hand. 9 : 5 en 6. In beide teksten volgt de N.V. de kortere tekst, maar met Schriftvervalsing heeft dit – zo werd hiertegen opgemerkt – niet te maken, omdat de weggelaten woorden in de beste handschriften van het N.T. niet voorkomen. Bovendien staat de langere lezing wel in Rom. 8 : 4 en in Hand. 22 : 10 en 26 : 16. Maar de kortere lezing doet vragen rijzen bij eenvoudige Bijbellezers.
3. De N.V. heeft in verscheidene kerken nog betrekkelijk weinig ingang gevonden.
4. Er wordt in de kerken heel verschillend gedacht over de N.V., zodat het gebruik van deze vertaling in de eredienst door andere kerken als een bedenkelijk verschijnsel zal worden beschouwd.

C. Uw commissie stelt u voor te komen tot de volgende uitspraak:

De generale synode der Chr. Geref. Kerken, vergaderd te Rotterdam-C., 1959

I. kennis genomen hebbende van:

1. het rapport van deputaten voor het onderzoek inzake de Bijbelvertaling, met de conclusies en voorstellen van deputaat ds. M. Baan;
2. de instructie van de part. synode van het Zuiden (H3), waarbij ter toelichting werd gevoegd een rapport van de classis Dordrecht met begeleidend schrijven aan de part. synode van het Zuiden;
3. adhesiebetuigingen van 12 kerkeraden – vermeld sub A I 1 – en een schrijven van br. C. v. d. Bor te Putten – vermeld sub A I 2;

II. constaterende:

1. dat deputaten van oordeel zijn, dat de N.V. bruikbaar moet worden geacht als vertaling van de oorspronkelijke tekst van het Woord Gods en daarvoor vele argumenten hebben gegeven;
2. dat de classis Dordrecht en de part. synode van het Zuiden grote bezwaren hebben tegen de N.V., maar de argumentatie, die hiervoor aangevoerd wordt uiterst zwak en daardoor veelszins onhoudbaar is;

III. voorts constaterende:

1. dat achter de brieven van sommige kerkeraden een bepaalde actie zit;
2. dat ter classis Dordrecht sommige afgevaardigden bedreigd hebben met het kerkverband te breken, indien de N.V. zou worden aanvaard;

IV. overwegende:

1. dat de onbetrouwbaarheid van de N.V. door niemand is aangetoond, zodat niet is gebleken dat de N.V. geen recht doet aan de H. Schrift als Woord van God, zoals de kerken het in art. 2-7 N.G.B. belijden;
2. dat de kerk des Heren dankbaar heeft te zijn voor iedere vertaling, die Gods Woord dichter bij de oorspronkelijke tekst brengt;
3. dat het gebruik van de N.V. in vele gezinnen onzer kerken een feit is;
4. dat vele kinderen der kerk opgroeien bij de N.V.;

V. voorts overwegende:

1. dat allerlei bezwaren tegen invoering van de N.V. samenhangen met historische, geestelijke en kerkelijke factoren;
2. dat invoering of zelfs maar het in de vrijheid laten der kerkeraden om de N.V. te gebruiken verwijdering zou doen ontstaan;
3. dat vanuit de kerken ook nog niet gevraagd is de N.V. in de eredienst te gebruiken;
4. dat er nog nimmer officieel contact geweest is tussen onze deputaten en de vertaalcommissie van het N.B.G.;
5. dat uit de kring der kerken geen bezwaren tegen bepaalde teksten van de N.V. bij de betrokken deputaten zijn ingebracht;

VI. van oordeel:

1. dat het voeren van een actie tegen invoering van de N.V. ten enenmale te veroordelen is als zijnde in strijd met de stijl van Christus' kerk;
2. dat het onjuist is een bepaalde zaak te behandelen onder dreigement;
3. dat onze kerken nog niet rijp zijn om in de huidige situatie de N.V. in te voeren in de eredienst;
4. dat de revisie van de N.V. nog niet tot afsluiting is gekomen;

VII. acht het nodig dat:

1. de broeders-afgevaardigden die ambtsdrager zijn in een van de sub A I 1 genoemde kerken, verklaren dat deze actie van hun kerkeraden niet behoorde gevoerd te worden;
2. de broeders-afgevaardigden die ressorteren onder de classis Dordrecht, verklaren dat zij niet behoren tot „sommige afgevaardigen” die bij invoering van de N.V. met het kerkverband zullen breken;

VIII. verzoekt:

de afgevaardigden van de part. synode van het Zuiden zich los te maken van het rapport van de classis Dordrecht, dat in z'n argumentatie veelszins onhoudbaar is;

IX. en besluit:

1. deputaten voor het onderzoek inzake de Bijbelvertaling dank te zeggen voor de verrichte arbeid;
 2. het mandaat van deputaten te continueren;
 3. het door deze deputaten ingediende rapport aan alle kerkeraden toe te zenden;
 4. kerkeraden en allen die bezwaren hebben tegen de N.V., op te wekken hun bezwaren in te dienen bij de te benoemen deputaten;
 5. aan deze deputaten opdracht te geven contact op te nemen met de vertaalcommissie van het N.B.G. opdat in de N.V. zo mogelijk die verbeteringen kunnen worden aangebracht die gewenst zijn;
 6. vanzelfsprekend te voldoen aan het verzoek van de part. synode van het Zuiden – H 3 sub b – om de Statenvertaling in ere te houden als een waardig document van wetenschap en godsvrucht, hetgeen niet betekent dat de N.V. niet in het gezin en op onze verenigingen zou gebruikt mogen worden;
 7. nu nog niet over te gaan tot het vrij geven van de N.V. voor de eredienst.
- Uw vergadering in de behandeling van deze zaak de leiding des Geestes toebiddend,

namens commissie I,

J. H. Velema, rapporteur.

BIJLAGE LXIV
art. 124, 129, 137

TOELICHTING BIJ INSTRUCTIE H 3 VAN DE PART. SYNODE VAN HET ZUIDEN
INZAKE DE NIEUWE VERTALING.

Schrijven van de classis Dordrecht aan de part. synode van het Zuiden.

Papendrecht/Zwijndrecht, juni 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Op de vergadering der classis Dordrecht dd. 8 april '59 kwam ter sprake het rapport Nieuwe Vertaling, hetwelk ook op uw vergadering ter tafel zal komen. Over het algemeen had dit rapport de volle instemming van de vergadering. En zonder hoofdelijke stemming werd dan ook besloten het rapport door te zenden naar uw vergadering.

Opgemerkt werd, dat ten opzichte van de Nieuwe Vertaling drieërlei mogelijk is:

- 1e. de Nieuwe Vertaling zal aangenomen worden op de a.s. generale synode;
- 2e. de Nieuwe Vertaling zal worden afgewezen;
- 3e. het zal in de vrijheid van de kerken gelaten worden de Nieuwe Vertaling of te aanvaarden of niet te aanvaarden voor het gebruik.

Over het algemeen was de vergadering der classis het er over eens dat het laatstgenoemde verreweg het gevaarlijkste is.

En als vergadering vrezten wij, dat de generale synode in deze lijn zal beslissen om uit al de moeilijkheden te geraken.

Hiermee zullen wij het als classis nimmer eens kunnen zijn.

Sommige afgevaardigden spreken de wens uit, dat de generale synode toch vooral de Nieuwe Vertaling niet zou aanvaarden, daar zij anders genoodzaakt waren het verband met de kerken te verbreken.

Daarom besloot de classis in een apart schrijven u de ernst van deze dingen onder de ogen te moeten brengen. En het is met een zekere spanning, dat zij de beslissing van uw vergadering tegemoet ziet.

Wij vertrouwen ten volle, dat ook uw vergadering de ernst van deze dingen onder ogen zal zien. En dat ook uw vergadering met dezelfde droefheid zal vervuld zijn.

Gaarne zagen wij, dat de afgevaardigden naar de generale synode deze stem op de breedste vergadering zullen laten weerklinken, opdat men daar weerhouden wordt deze Nieuwe Vertaling te aanvaarden voor het kerkelijk gebruik.

Uw vergadering de leiding des Heiligen Geestes toebiddend tekenen wij namens de classis voornoemd:

w.g. G. J. Buys, praeses,
ds. E. Venema, scriba.

BIJLAGE LXV
art. 124, 129, 137

TOELICHTING BIJ INSTRUCTIE H 3 VAN DE PART. SYNODE VAN HET ZUIDEN
INZAKE DE NIEUWE VERTALING.

Rapport van de classis Dordrecht.

Waarde broeders,

Uw commissie kreeg van u de opdracht een onderzoek in te stellen naar de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de Nw. Bijbelvertaling, met de bedoeling de resultaten van dit onderzoek door te zenden naar de door de synode benoemde deputaten tot onderzoek inzake de Bijb. vert., alsmede om via kerkeraden, classes en part. synode deze resultaten ook door te zenden naar de gen. synode.

Uw commissie wil beginnen op te merken dat het vertalen, d.w.z. het op de meest serieuze wijze weergeven van de grondtaal in onze Ned. taal, een schone, moeilijke en dure roeping is te noemen van de kerk. Alleen een vertaalde Bijbel wordt een leesbare Bijbel en een leesbare Bijbel kan alleen worden een „dierbare Bijbel”.

Door Gods bijzondere bemoeienissen met Zijn kerk zijn dan ook in de loop der eeuwen verschillende vertalingen aan ons volk gegeven. Naast de Septuagint en de Vulgata, noemen wij als eerste vertaling in onze taal: de Bijbel van Jac. v. Liesveldt, gevolgd door de Deux-Aes Bijbel, een herziening van Liesveldts Bijbel.

Verder leefden Gods kinderen tot 1637 bij vertalingen van particulieren, vol gebreken. Men moest wel, het kon niet anders, omdat er niet anders was. De Heere zorgde echter voor Zijn kerk en gaf in 1637 wetenschappelijk toegeruste mannen, versierd met godzaligheid en bedeed met een rijke mate van Zijn Geest zodat de bekende Statenvertaling tot stand kon worden gebracht. Deze vertaling is tot rijke zegen voor Gods kerk en voor ons volk geworden. Al erkenden de St. vertalers zelf het gebrekkige van hun werk en dat bepaalde woorden wel door andere en misschien door betere konden vervangen worden, toch is deze vertaling zeer te roemen. De St. V. draagt een gewijd karakter, zij heeft iets van de zalving van de H. Geest en spreekt in haar diep religieuze taal onmiddellijk tot het vroom gemoed (T. Hoekstra, Hom. 283, 284). Geen enkele vertaling kan in dit opzicht de St.V. evenaren.

„In de St.V.” zo zegt Prof. v. d. Meiden (rectorale rede), „treft ons ook de gesloten eenheid, het stijlvol geheel, schier strakke monumentaliteit. Hoe is dit te verklaren? De oplossing is deze: de arbeid der vertalers was een geloofswerk. Het volk dat zich geen stenen voor brood laat geven, moet als bij ingeving de St.Bijbel als een geloofswerk hebben aanvaard. Sommigen dachten zelfs dat de vertaling de geïnspireerde Bijbel was.”

Ondanks dit, meent uw commissie er op te moeten wijzen, dat het komen tot een Nw. Vert. op zichzelf niet veroordeeld mag worden. De St.V. is de geïnspireerde Bijbel niet, zij is daar alleen een vertolking van. Ook onze Ned. taal is een levende taal! Woorden verouderen, slijten af en er komen nieuwe woorden of zinswendingen bij.

Zo acht uw commissie het tot de roeping van de kerk te behoren, om te zorgen dat de Bijbel in goed verstaanbare taal leesbaar blijft voor ons volk, daar zij anders iets zou onthouden, wat de Heere wil dat doorgegeven zal worden. Daarom *moet* de kerk zorgen voor de beste vertaling, want dit raakt de waarheid, de ere Gods, de roem van Christus, de eerbiediging van de H. Geest, het heil der kerk en dus ook mijn zaligheid. Het gaat immers om de juiste vertolking van Gods boodschap tot mij en mijn medemensen en die boodschap raakt mijn eeuwig wèl of wée (Prof. v. d. Meiden).

Het maken van een nieuwe Vert. kan alzo nodig zijn in verband met de ontwikkeling der taal en ook in verband met het nieuwere licht dat de opgravingen etc. werpen op de Schrift, waardoor de betekenis van de grondtaal veel duidelijker aan het licht treedt.

Ziet uw commissie zich nu geplaatst voor de taak om te oordelen over de betrouwbaarheid en de bruikbaarheid van de Nieuwe Bijbelvertaling, zo wil zij beginnen met vast te stellen:

A. dat waar het Woord van God richtsnoer is voor geloof en leven, het de roeping der kerk is deze betrouwbaarheid en bruikbaarheid na serieus onderzoek van alle Bijbelboeken vast te stellen.

Gesteld, de Nieuwe Vertaling is niet betrouwbaar, dan zou de kerk mede verantwoordelijk zijn als mensen op geen goede Bijbelse grond naar de eeuwigheid zouden reizen. „Een onware of onduidelijke vertaling brengt Gods boodschap verdraaid of onduidelijk over en dat kan tot de grootste schade zijn van mijn leven” (Van der Meiden).

B. dat uw vergadering zal begrijpen, dat uw commissie niet in staat is, deze taak te volbrengen, maar wel wil zij attenderen op de roeping der kerk in deze. Heeft de kerk die roeping *niet* volbracht, dan zal zij ook nooit de Nieuwe Vertaling als betrouwbaar kunnen aanbevelen, daar de gronden daartoe ontbreken.

Bij het geven van een algemeen oordeel wil uw commissie het volgende onder uw aandacht brengen:

A. dat de vertaalcommissie van de Nieuwe Vertaling heeft gewerkt buiten enige opdracht of aanstelling van de kerk, en daarom zonder meer nooit het vertrouwen van de kerk kan hebben. De synode van Dordrecht benoemde de vertalers in wie de kerk vertrouwen kon hebben, „mensen die met uitnemende wetenschap der theologische zaken en der talen en ook met godzaligheid begaafd waren”.

B. dat met leedwezen uw commissie echter moet opmerken, dat de vertaalcommissie van de Nieuwe Vertaling niet alleen een kerkelijke opdracht mist, maar dat in genoemde commissie ook mannen gehandhaafd werden van niet-gereformeerd belijden.

Dit is voor uw commissie een zeer ernstig bezwaar. Naar de mening van uw commissie is het alles behalve onverschillig hoe een vertaler persoonlijk staat tegenover de Bijbel die hij vertalen zal. De Heilige Geest immers is de verborgen auteur der H. Schrift en zo zal het getuigenis van die Geest in onze harten, ons de Schrift als Gods Woord alleen doen verstaan. En dan is het zeker niet vertrouwenwekkend, als een Schriftvertaler een uitge-

sproken modernist is, of zelfs „maar” een Barthiaan, die de H. Schrift, zoals ze daar ligt, niet kan aanvaarden als het geïnspireerde Woord Gods. Vooral in dubieuze gevallen, waarin grammatisch meer dan één vertaling mogelijk zou zijn, zal iemand in zijn keuze zich moeilijk kunnen losmaken van zijn theologisch oordeel (zie ook ds. Maris, De Wekker van 8 mei '53).

C. dat voor uw commissie een overwegend bezwaar is: heel de geest van de Nieuwe Vertaling.

Zoals werd opgemerkt kan van uw commissie niet verwacht worden een onderzoek naar de al of niet juiste vertaling van iedere Bijbeltekst, daarom beperkt uw commissie zich tot de geest van heel de Nieuwe Vertaling door de volgende opmerkingen te maken:

I. Dat verouderde woorden zijn veranderd kan voor uw commissie geen bezwaar zijn:

ende	en
wijf	vrouw
perikelen	gevaren
bagge	ring
slecht	eenvoudig
poëten	dichters

Dat bepaalde zinswendingen een betere vorm hebben gekregen (Ps. 16; Ps. 100) is voor uw commissie ook geen bezwaar, maar wel, dat in heel de opzet van de Nieuwe Vertaling een overdreven zoeken is te constateren naar iets anders, naar iets nieuws, naar een zich aan willen passen aan de meer moderne spreekwijze van onze tijd, waarbij de gewijde taal, de echte Bijbelse taal, die voor de kerk zo lief is en door Gods Geest zo menigmaal in het hart werd geschreven, is zoek geraakt en zelfs soms tot het banale en profane is vervallen. Zie Hooglied 1 : 3: „Daarom hebben u de jonge meisjes lief” inplaats van „daarom hebben u de maagden lief”. Hooglied 1 : 9: „Bij een merrie voor Farao's wagens vergelijk ik u” in plaats van: „Mijn vriendin, ik vergelijk u bij de paarden en de wagens van Farao”.

II. Als gevolg van bovengenoemde kan uw commissie het ook niet verwerken, dat bepaalde Bijbelwoorden, die de kerk in de loop der eeuwen lief zijn geworden en vaak ook tot lering en vertroosting zijn geweest, dat deze Bijbelwoorden zó zijn veranderd, dat Gods kinderen er hun eigen Bijbel niet meer in terug vinden.

Zo b.v. 1 Petr. 2 : 7: „U dan die gelooft, geldt dit kostbare”, inplaats van: „U dan die gelooft is Hij dierbaar”.

Naar de mening van uw commissie is er ook met handhaving van de grondtaal, helemaal geen grond deze tekst van haar geestelijk idioom te ontroven. Onze vaders wisten ook wel wat van handschriften af en hebben naar het ons voorkomt terdege rekening gehouden met het verband.

Dit achten wij zelfs een der hoofdregelen te zijn voor het vertalen der Schrift: „Scriptura scripturae interpres”, d.w.z. de Schrift wil voortdurend zichzelf verklaren door middel van deze resonantie. En dan vragen *Bijbel*woorden ook een *Bijbel*vertaling in samenhang met de engere en wijdere tekstverbanden waarin zij voorkomen. Een op deze wijze vertaalde Bijbel, kan ons doen horen wat het karakteristieke en originele spraakgebruik van de Schrift zelf is en geeft aan de Schrift de mogelijkheid om ons (van oorsprong heidens) spraakgebruik te beïnvloeden en te corrigeren.

Aan deze norm beantwoordt de Nieuwe Vertaling naar de mening van uw commissie niet, doordat men hier in vele gevallen vertaald schijnt te hebben uit een geheel tegenovergesteld principe n.l. door bij elke tekst te vragen: wat zouden wij in dit geval zeggen. Onvermijdelijk gaat daarmee voor waarlijk elke willekeur het hek van de dam. Dan regeert de Schrift niet meer over ons en over ons vertalen, maar dan regeren wij over de Schrift. 't Gevaar is dan ook groot, dat de vertaling niets anders wordt, dan een resultaat van de ontwikkeling der kerk en der theologie in de laatste paar eeuwen.

Naar de mening van uw commissie dient het diep geestelijk karakter van Gods Woord te allen tijde te worden gehandhaafd, gelijk wij dat geestelijk karakter zo schoon gehandhaafd zien in de Confessio Helvetica posterior, als wij lezen in art. 2:

„Wij erkennen slechts de uitlegging der Schrift als gelovig en echt, die uit de Schrift zelf geput wordt, zoals uit de geest van de taal, waarin zij is verrat, terwijl het verband in aanmerking moet worden genomen en zij verklaard moet worden met heenwijzing naar gelijkkluidende en minder gelijkkluidende plaatsen, naar de regel des geloofs en der liefde, tot ere Gods en het heil der mensen.”

Uw commissie begrijpt dat er onderscheid blijft tussen „vertalen” en „verklaren” maar is er eveneens van overtuigd dat wanneer we niet door de Geest der Schrift worden geïnspireerd,

dan ligt de beslissing zowel bij „verklaren” als bij „vertalen” meer bij ons dan bij de Schrift. En dat ziet de commissie als HET gevaar bij elké vertaling alsook van de Nieuwe Vertaling.

III. Van overwegend bezwaar is voorts voor uw commissie, dat de Nieuwe Vertaling de indruk wekt een compromis-vertaling te willen zijn. Waarom werd b.v. de scherpe kant afgevlind van het woord „verdoemen”? In de Statenvertaling staat: „zo is er dan geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn”. De Nieuwe Vertaling zegt: „zo is er dan geen veroordeling, voor hen die in Christus Jezus zijn”.

Naar de mening van uw commissie is hier het griekse woord katakrima verzwakt tot alleen maar veroordelen, hoewel dit oordeel gerekend met heel het verband der Schrift, het zwaarste oordeel is wat maar denkbaar is, n.l. de verdoemenis!

Zo geeft de Nieuwe Vertaling alleen maar het zwakke woord veroordeling terwijl het woord verdoemen mede het *resultaat* aangeeft van deze veroordeling n.l. de verdoemenis!

Zo schuilt het werk van Christus in de Nieuwe Vertaling weg achter een onbepaald oordeel, terwijl in de Statenvertaling het werk van Christus juist hogelijk wordt geroemd in het dragen van HET oordeel n.l. van de verdoemenis!

Waarom werd het woord uit Rom. 5 : 6 „krachteloos” in de Nieuwe Vertaling vertaald door „zwak”? In de Statenvertaling staat: „Want Christus, als wij nog krachteloos waren, is te Zijner tijd voor de goddelozen gestorven”. In de Nieuwe Vertaling staat: „Zo zeker als Christus, toen wij nog zwak waren te Zijner tijd voor de goddelozen is gestorven”.

Wordt hier niet onbedoeld voet gegeven aan het semi-pelagianisme?

Onze grote bezwaren richten zich ook op vele andere teksten, die de indruk zouden wekken van een compromis-vertaling, zoals: Jesaja 7 : 14; Matth. 1 : 18; II Tim. 3 : 16; Hebr. 12 : 24.

Jesaja 7 : 14 luidt in de Statenvertaling: „ziet, een maagd zal zwanger worden”. De Nieuwe Vertaling heeft echter: „Zie de jonkvrouw zal zwanger worden”.

Hier volgt de Nieuwe Vertaling de nieuwe Amerikaanse Bijbelvertaling, die door mannen van uitgesproken modernisme is saamgesteld. De nieuwe Amerikaanse Bijbelvertaling heeft hier: „een jonge vrouw zal zwanger worden”.

Bedenken we nu, dat de moderne theologie, juist de geboorte van Christus uit een reine maagd in twijfel trekt en daarop haar verdere leerbeschouwing bouwt, dan wordt deze vertaling voor uw commissie wel een zeer groot bezwaar.

Al zou het Hebreeuwse woord „almah”, naar de letterlijke zin des woords door jonge vrouw vertaald kunnen worden, zo geeft Matth. 1 : 23 toch wel de juiste zin der Schrift aan, als daar in navolging van de Septuaginta het woord maagd wordt gebruikt. Ook hier geldt weer, dat de keuze van een bepaald woord afhangt van de zin der Schrift.

Prof. v. d. Meiden geeft daarom in zijn rectorale rede toe: „dit woord wekt verkeerde gedachten op” en vervolgens zegt hij: „De vertaling van Jesaja 7 : 14 moet naar het ons voorkomt beslist worden herzien”.

In aansluiting op het vorengenoemde wijzen wij ook op Matth. 1 : 18. In de Statenvertaling staat: „voordat zij tezamen gekomen waren”. In de Nieuwe Vertaling staat: „voordat zij gingen samenwonen”. De Nieuwe Vertaling maakt hier de zekerheid van het maagd-zijn van Maria zoek.

II Tim. 3 : 16 geeft eveneens een verzwakte vertaling. De Statenvertaling heeft: „Al de Schrift is van God ingegeven”. De Nieuwe Vertaling heeft: „Elk van God ingegeven Schriftwoord”. Hier kan de Schriftkritische mens dus in lezen, dat er ook Schriftwoorden zijn, die niet van God zijn ingegeven. Hier is de Nieuwe Vertaling ook verzwakt en geeft zij zeker geen *verduidelijking* en onderstreping van het geheel der Schrift, dat zij van God is ingegeven.

Tenslotte noemen wij nog: Hebr. 12 : 24. De Statenvertaling zegt: „Het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan Abel”. De Nieuwe Vertaling zegt: „Tot het bloed der verzoening dat krachtiger spreekt dan Abel”. Nu roept het bloed van Abel om wraak, maar het bloed van Christus om *verzoening!* Dit is naar de mening van uw commissie meer dan iets krachtigers, maar dat is iets dat *beter* genoemd moet worden. Daar de nieuwe theologie niet van verzoening door bloed en plaatsvervangning wil weten, acht uw commissie ook deze nieuwe vertaling bedenkelijk.

IV. Vervolgens acht uw commissie het als een groot bezwaar dat bij de Nieuwe Vertaling veel van de oude tekst is weggelaten en soms ook wel wat werd toegevoegd. Zonder nadere verklaring of cursivering wordt dit alles doorgegeven. Zonder hier te oordelen over de noodzakelijkheid of de juistheid daarvan acht uw commissie dit alleen maar tot vermeerdering van de hopeloze verwarring die er reeds rondom de Nieuwe Vertaling is ontstaan. Daarbij komt dat als de lezer niet meer weet wat de oorspronkelijke tekst is en wat er aan toegevoegd is, de mening des Geestes al vager wordt en wij almeer van de grondslagen des geloofs afraaken. Dit kan alleen maar leiden tot verwarring, onrust en onzekerheid, niet het minst bij onze jeugd.

V. In verband met bovenstaande en tal van bezwaren die ook reeds bij het Ned. Bijbel Genootschap zijn ingebracht tegen de Nieuwe Vertaling is uw commissie van oordeel, dat de kerk zeker niet tot het gebruik van de Nieuwe Vertaling kan of mag overgaan, of zelfs maar mag adviseren deze in de gezinnen te gebruiken.

Uw commissie komt dan tenslotte tot de volgende conclusies:

- A. Onderzoek naar de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de Nieuwe Vertaling behoort tot de roeping der kerk.
- B. Zolang de kerk deze roeping niet op verantwoorde wijze heeft behartigd, zal zij nooit kunnen besluiten tot het gebruik van de Nieuwe Vertaling over te gaan of deze naast de Statenvertaling in vrijheid der kerken tot gebruik over te geven.
- C. De Statenvertaling diene èn in het gezin èn op onze verenigingen èn in onze kerken in ere gehouden te worden als een waardig document van wetenschap en godsvrucht.

Namens de classicale commissie,

w.g. ds. M. Baan,
ds. G. J. Buys,
ds. C. Smits,
ds. E. Venema

(P.S. Ds. G. J. Buys verzocht aantekening betreffende punt C: I-II).

BIJLAGE LXVI

art. 138

DEPUTATEN VOOR DE KERKELIJKE ADMINISTRATIE.

Aan de generale synode 1959 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten voor de kerkelijke administratie, benoemd ingevolge besluit van de generale synode 1956, met de opdracht naar iemand om te zien, die een begin kan maken met de geleidelijke opbouw van een centrale kerkelijke administratie (acta 1956, art. 113), hebben de eer uw vergadering het bijgaande rapport van hun werkzaamheden aan te bieden.

De Here onze God krone de besluiten van uw vergadering, ook omtrent deze aangelegenheid, met Zijn zegen, tot heil der kerken en leide u voorts bij al uw beraadslagingen door Zijn Geest.

De deputaten voor de kerkelijke administratie:

J. L. Floor
H. Ramaker.

's-Gravenhage/Groningen, juli 1959.

I. Inleiding.

1. Alvorens om te zien naar iemand, die met de opbouw van een centrale administratie kan beginnen, zagen deputaten zich uiteraard genoodzaakt een opstelling te maken van de taken, die tot dit onderdeel zullen gaan behoren, teneinde zich een beeld te kunnen vormen van de kwaliteiten waaraan de aan te trekken functionaris moet voldoen, en tevens deze een overzicht te kunnen geven van hetgeen wordt gevraagd.
2. Aangezien op voorgaande vergaderingen reeds onderscheiden instructies en voorstellen zijn behandeld en ook besluiten zijn genomen, verband houdende met meerdere centralisatie van administratieve en financiële aangelegenheden, vonden deputaten het gewenst eerst hiervan een samenvatting te geven. Dit *historisch overzicht (II)* begint met het verhandelde ter synode 1950. Blijkens de Acta worden omstreeks deze tijd de nieuwe inzichten ten aanzien van administratie, organisatie en beheer ook voor toepassing in het kerkelijke leven wenselijk geacht. Verder spreekt uit de Acta 1950 en volgende jaren, blijkens de instructies uit de onderscheiden particulier-synodale ressorten, met name de behoefte aan meerdere centralisatie ten dienste van een juiste beoordeling der resultaten, opdat het nemen van meer zegenrijke maatregelen kan worden bevorderd.
3. Mede aan de hand van het historisch overzicht is verder een opstelling gemaakt van de *omvang der centrale kerkelijke administratie (III)* in de vorm van een werkschema, dat ook kan dienen als taakomschrijving voor de aan te trekken functionaris.

4. Vervolgens hebben deputaten zich beraden omtrent de *organisatie van de centrale kerkelijke administratie* (IV). Daarbij is nagegaan of een nieuw deputaatschap nodig is of dat het nieuwe onderdeel bij een bestaand deputaatschap kan worden gevoegd.
5. Op basis van de beschikbare gegevens hebben deputaten zich een voorstelling gevormd van de kwaliteiten waaraan de nieuwe functionaris moet voldoen, en vervolgens contact opgenomen met een persoon, van wie op grond van zijn antecedenten kan worden verwacht, dat hij het werk volledig beheerst. Deze persoon zouden deputaten willen zien aangesteld als *administrateur bij de centrale kerkelijke administratie* (V).
6. Als afsluiting van het rapport hebben deputaten nog enige *slotopmerkingen* (VI) gemaakt ter toelichting en aanbeveling.
7. Tenslotte zijn de *voorstellen* (VII) geformuleerd, waarover door uw vergadering een beslissing ware te nemen.

II. Historisch overzicht.

1. *Acta 1950, art. 31. Rapport deputaten collecte-rooster.*

In dit rapport – acta 1950, bijlage X – wordt o.a. het volgende opgemerkt:

„Of het praktische resultaat van meerdere regelmaat en spreiding der collecten overeenkomt met de gekoesterde verwachting, staat niet aan ons te beoordelen, maar aan de penningmeesters der diverse kerkelijke kassen.”

„Ter vergemakkelijking van de arbeid en ter verhoging van de waarde van het collecte-rooster achten wij het dienstig, dat elke Generale Synode een lijst vaststelt van de door haar uitgeschreven z.g.n. „verplichte” collecten.”

De synode kan zich met dit laatste voorstel – lijst van verplichte collecten – niet verenigen.

De beoordeling van de resultaten waarover het rapport spreekt, kan naar de mening van uw deputaten slechts doelmatig geschieden door een centrale instantie in overleg met de diverse penningmeesters, terwijl meer dringende aanwijzingen omtrent de te houden collecten hieruit als vanzelf zullen volgen.

2. *Acta 1950, art. 50. Instructies D, E, F, O.*

Uw deputaten geven onderstaand een overzicht van de instructies Da, Db, F1, F2a en b, F3 en F4, die van belang zijn in verband met de wensen, welke leven ten aanzien van centralisatie in administratie en beheer:

Da: „Bij het verslag van Curatoren worden, naast de daarbij een plaats vindende financiële overzichten, voortaan ook opgenomen de opbrengsten van de Kerken voor de Zending en voor de Kas van deputaten voor Evacuatie- en Oorlogsschade” (Part. Synode van het Noorden).

Db: „De opbrengsten van de voorgeschreven collecten worden voortaan gespecificeerd, zodat duidelijk blijkt hoeveel per lid per gemeente wordt opgebracht” (Part. Synode van het Noorden).

F1: „Waar duidelijk blijkt, dat de meeste collecten moeten worden bestemd voor de Kas van Emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen en dit in de toekomst ongetwijfeld nog aanmerkelijk zal toenemen, overwege de Synode, of op de duur hierin geen wijziging ten goede is aan te brengen” (Part. Synode van het Noorden).

F2a: „De Generale Synode benoeme een commissie, bestaande uit enkele financiële deskundigen, voor de contrôle der kerkelijke kassen, alsmede voor het verstrekken van adviezen in financiële aangelegenheden”.

F2b: „De Generale Synode stelde een contact-orgaan in, bestaande uit afgevaardigden van deputaten der verschillende kassen, aan welk orgaan worde opgedragen de bevordering van het financieel evenwicht tussen de verschillende kassen; en zij bepale, dat het aan geen deputaten, van welke kas ook, is toegestaan een percentage voor omslag vast te stellen, of op te wekken tot bijzondere offervaardigheid zonder toestemming van dit orgaan, daartoe door de Generale Synode aangewezen” (Part. Synode van het Noorden).

F3: „De Generale Synode benoeme een commissie, bestaande uit enkele financiële deskundigen, voor de contrôle der kerkelijke kassen, alsmede voor het verstrekken van adviezen in financiële aangelegenheden en tot bevordering van het evenwicht tussen de verschillende kassen.

De richtlijnen zijn als volgt:

De Generale Synode benoeme een Centrale Commissie van Beheer (e.v. Deputaten van Beheer) van financieel en administratief onderlegde personen (b.v. drie), waarvan één als bezoldigd „Centrale Boekhouder” fungeert. Deze Centrale Boekhouder geeft in overleg met zijn mede-commissieleden (mede-Deputaten) administratieve voorschriften, welke o.a. zouden kunnen luiden als volgt:

- a. Deputaat-penningmeesters houden de financiën van hun kas gescheiden van hun particuliere administratie en nemen daarvoor een zelfstandige giro-rekening, spaarbank-rekening etc.
 - b. Periodiek zenden zij op door de Centrale Boekhouder vast te stellen formulieren een afschrift in van hun kas-, giro- of bankrekening. Hun eigen boekhouding kan dan in de eenvoudigste vorm worden bijgehouden. De Centrale Boekhouder werkt aan de hand van de ontvangen gegevens de Centrale Boekhouding bij, welke o.m. bestaat uit een kaartsysteem, waarin de collecten staan vermeld, die iedere gemeente heeft gehouden. De Centrale Boekhouder stelt de verantwoordingen op voor de kerkelijke pers en kerkelijke vergaderingen, doch laat deze overzichten steeds via de resp. penningmeesters indienen, daar deze uiteindelijk verantwoordelijk blijven.
 - c. Periodiek worden de kassen, bescheiden, activa, etc. gecontroleerd door de Commissie (Deputaten) van Beheer, of ook door de Centrale Boekhouder alleen, die daarvan verslag zenden aan de kerkelijke vergadering, die de Deputaatschappen heeft ingesteld.
 - d. De commissie (Deputaten) van Beheer behoren van de Generale Synode een omlinjnde volmacht te hebben, teneinde de door hen gegeven voorschriften verplichtend te stellen met beroep zowel voor de penningmeesters als voor de Commissie (Deputaten) van Beheer, op de kerkelijke vergaderingen, die de Deputaatschappen hebben ingesteld. In het bijzonder behoren zij volmacht te hebben om de penningmeesters te verplichten gelden boven een door hen te bepalen bedrag te beleggen op een door hen aangegeven wijze.
 - e. Door de Centrale Boekhouding ontvangen de Kerken een nuttige en leerzame statistiek, waaruit door de kerkelijke vergaderingen conclusies kunnen worden getrokken en maatregelen beraamd tot bevordering van het evenwicht tussen de verschillende kerkelijke kassen.
 - f. Het voorgestelde leent zich bij verdere uitbouw van het kerkelijk leven gemakkelijk voor meerdere concentratie, wanneer dit nuttig en wenselijk mocht worden geacht" (Part. Synode van het Westen).
- F4: „De Generale Synode treffe voorzieningen om te komen tot een verantwoord en tevens deskundig beheer en deskundige contrôle van alle kerkelijke kassen" (Part. Synode van het Zuiden).

Art. 59 vermeldt het resultaat van de behandeling van deze instructies. Er wordt geen financiële commissie benoemd, noch een centrale boekhouder, om te voorkomen dat „de weg zou worden geopend voor een hiërarchisch gevaar, namelijk het gevaar van een superdeputaatschap. Daarom wordt besloten om deputaten te benoemen voor contrôle, advies en overleg inzake het beheer der kerkelijke kassen. Na bespreking in de commissie van Rapport zal het moderamen een instructie opstellen en een voordracht voor deputaten indienen, bijlage XXX; zie art. 132". Dit rapport volgt onderstaand.

3. Acta 1950, bijlage XXX (Instructies kerkelijke kassen).

- „Met de Particuliere Synoden van het Noorden, Westen en Zuiden gevoelt de commissie de noodzakelijkheid, dat door de Synode deputaten worden benoemd voor contrôle, advies en overleg der kerkelijke financiële aangelegenheden. De commissie geeft u daartoe in overweging voor deze deputaten de navolgende instructie vast te stellen:
- a. Periodiek worden de kassen, bescheiden en activa etc. van de diverse penningmeesters gecontroleerd door deputaten, die daarvan verslag zenden aan de kerkelijke vergadering, die de deputaatschappen heeft ingesteld.
 - b. Deputaten stellen, na overleg met de penningmeesters, het maximumbedrag van het kasgeld vast en zij adviseren over de belegging van de gelden boven dit bedrag.
 - c. De penningmeesters zenden aan deputaten aan het einde van elk kwartaal een opgaaaf van ontvangen collecten en overige inkomsten, benevens van het totaal bedrag der uitgaven. Uit de collecte-opgaven stellen deputaten een statistiek samen, om zo het evenwicht tussen de kassen onderling te bevorderen.
 - d. Deputaat-penningmeesters houden de financiën van hun kas gescheiden van hun particuliere administratie en nemen daarvoor een zelfstandige Giro-rekening, Spaarbank-rekening, etc. Deputaten kunnen aan de penningmeesters nadere aanwijzingen geven ten opzichte van hun boekhouding.
 - e. Het onder c. bedoelde statistisch overzicht worde jaarlijks opgenomen in het Curatorium-verslag en alzo ter kennis van de kerkeraden gebracht."
- Blijkens art. 132 worden deze conclusies als voorlopige instructie aanvaard. Op de synode

1950 zijn derhalve benoemd de *deputaten voor contrôle, advies en beheer der kerkelijke kassen*, terwijl een – voorlopige – instructie voor deputaten tevens door deze synode is vastgesteld.

4. *Acta 1953, art. 110. Centraal Kerkelijk Bureau.*

Van de part. synode van het Oosten is een instructie aanwezig, die onderstaand volgt:

„De Generale Synode overwege de instelling van een administratief centrum in de vorm van een centraal kerkelijk bureau voor statistiek en administratie, en benoeme vijf deputaten (met event. secundi) als „deputaten tot beheer van het C.K.B.”

De part. synode van het Oosten deed haar instructie vergezeld gaan van een toelichting die onderstaand volgt.

5. *Acta 1953, bijlage XXXV (Instelling centraal kerkelijk bureau).*

„Hoewel de gedachte van een kerkelijk bureau niet nieuw is, is het in ons kerkelijk leven een nieuwe figuur, die in zal moeten groeien in het organisatorisch leven onzer kerken. Be-doeld wordt een centraal punt met uitsluitend administratieve bevoegdheden ten dienste van het leven der kerken. Naar het oordeel van de Part. Synode van het Oosten is er reeds een ruime taak voor een dergelijk bureau in onze kerken aanwezig, mede gezien:

- a. de dringende noodzaak van een betrouwbaar opgebouwd en regelmatig bijgehouden statistiek van het kerkelijk leven;
- b. de al omvangrijker wordende financiële administratie, waarmede de diverse penningmeesters der kerkelijke kassen (meestal geen beroeps-financiers) belast worden;
- c. de behoefte aan een centraal overzicht door middel van een financiële statistiek van de financiële draagkracht der kerken.

De taak van het C.K.B. kan in grote lijnen als volgt worden gedacht:

1. Het C.K.B. bouwt op een volledige statistiek van ons kerkelijk leven waarvoor de Generale Synode de kerken opwekke alle noodzakelijke gegevens te verstrekken. Deze statistische gegevens kunnen benut worden door:
 - A. Deputaten voor de samenstelling van het Jaarboek om telkenmale tijdig de uitgave met betrouwbare gegevens te kunnen verzorgen. Eventueel kan deze samenstelling opgedragen worden aan de deputaten voor het C.K.B.
 - B. Diverse deputaatschappen om een omslagregeling uit te werken.
 - C. Deputaten voor bearbeiding der Schippers, om een juist overzicht te verkrijgen van alle binnenschippers.
 - D. Hen die belast mogen worden met de geestelijke verzorging van allen, die ter koopvaardij varen.
 - E. Deputaten voor Emigratie, om steeds op de hoogte te zijn van de emigranten en hun adressen als ook van de verstrooide Chr. Gereformeerden in de niet rechtstreekse emigratielanden.
 - F. Jeugdbonden en allerlei organisaties in hun kerkelijke arbeid.
 - G. Deputaten voor geestelijke verzorging militairen, matrozen enz.
2. Het C.K.B. administratief met de nodige middelen uitgerust, kan hulp verlenen bij de rondschrijvens en berichten van deputaten aan de kerken, als ook desgewenst van plaatselijke kerken en kerkelijke instanties. De mogelijkheid ware te overwegen om het stencilbureau van de Stichting Jeugdraad in overleg met de desbetreffenden, een meer kerkelijke vorm te geven en uit te bouwen tot een C.K.B.
3. Het C.K.B. kan uitnemende diensten verrichten bij voorbereidingen van de Generale Synode in vermenigvuldiging rapporten enz. vooral waar ze niet voor kennisname van buitenstaanders geëigend zijn. Ook tijdens de Generale Synode kan het zeer dienstig zijn voor allerlei organisatorisch en administratief werk.
4. Ter verlichting van de arbeid van de diverse penningmeesters der Kassen, zou het aanbeveling verdienen, dat inplaats van aan de penningmeesters der Kassen, alle collecten voor alle kassen en kerkelijke doeleinden gezonden werden aan het C.K.B. Dit zendt eenmaal per maand de ontvangen gelden door aan de diverse penningmeesters en geeft, waar nu een centraal overzicht kan worden verkregen van alle gehouden collecten, per drie maanden of zoveel eerder zij dit wensen een overzicht van de gehouden collecten aan de penningmeesters, alsmede aan de classicale vergaderingen. Het beheer der gelden blijft aan de betrokken deputaten van elke kas (tenzij meerdere Deputaatschappen voor een economisch en der kerken nuttiger beheer van reservefondsen en liggende gelden een centraal beheer zouden wensen).

In plaats van de gespecificeerde verantwoordingen in „De Wekker” kan dit bureau bericht van ontvangst zenden aan de kerkeraden, de ruimte in de pers kan dan nuttiger

besteed worden door de deputaatschappen om meerdere bekendheid in de kerk te geven aan hun werk.

5. De financiële rapporten door de penningmeesters in te dienen bij de kerkelijke vergaderingen en eventueel te publiceren gegevens kunnen door het C.K.B. worden opgesteld voor zover het de financiële zijden van het deputaatschap betreft en de penningmeesters door het inzenden van gegevens dit van het C.K.B. zouden wensen.
6. Voor het verrichten van deze werkzaamheden worden deputaten C.K.B. gemachtigd een directeur in vaste dienst te benoemen, die zijn instructies ontvangt van deputaten onder goedkeuring van de Synode. Eventueel aanvullend personeel kan door de directeur in overleg met de deputaten worden aangetrokken.
7. De financiering van het C.K.B. kan geschieden doordat de Gen. Synode voor eerste inrichting en salariëring een vastgesteld bedrag voteert dat gebruikt kan worden voorzover andere inkomsten, verkregen uit de diensten, die aan deputaatschappen en andere kerkelijke instanties bewezen worden, (b.v. door de administratie van „De Wekker” bij het C.K.B. onder te brengen) de uitgaven niet dekken.
8. Tenslotte kunnen deputaten tot samenstelling van het collecte-rooster van hun opdracht ontheven worden en dit ondergebracht bij de taak van het C.K.B.”.

6. *Acta 1953, art. 110 (vervolg op bovenstaande).*

„Het bezwaar van de commissie van rapport (bijlage XXXVI) inzake de financiële lasten hieraan verbonden, wordt door verschillende afgevaardigden gedeeld. Anderen vrezen hiërarchische tendenzen in de werking van zulk een C.K.B.

De Synode verenigt zich met de gedachte van de commissie en besluit nader een instantie aan te wijzen, die de mogelijkheden zal bestuderen en ter volgende synode rapporteren”. Blijkens de Acta 1953, art. 177, wordt aan deputaten voor financiële controle de bestudering van de mogelijkheden opgedragen.

7. *Acta 1953, art. 163. Deputaten voor financiële controle.*

Ter wille van een goed overzicht geven uw deputaten onderstaand de inhoud van art. 163 in extenso weer.

„Inzake het deputaatschap voor contrôle, advies en overleg betreffende het beheer der kerkelijke kassen is een uitvoerige instructie van de Part. Synode van het Oosten ter tafel, instructie H2, luidende:

„De Generale Synode gezien:

- a. de uitbouw van ons kerkelijke leven, waardoor al omvangrijker bedragen aan offers van de kerken gevraagd worden;
- b. de economisch moeilijke tijden, waardoor de kerken meer dan voorheen zekerheid willen ontvangen, dat alle gelden ook zo doelmatig mogelijk worden besteed;
- c. de geuite wens dat mogelijkheden overwogen worden om de liggende gelden van de diverse kassen niet alleen zo rendabel mogelijk te beleggen, maar waar nodig ook te kunnen gebruiken voor het eigen kerkelijk leven;
- d. de noodzakelijkheid om meer coördinatie te verkrijgen, gezien de behoeften van de kassen, in het vragen van collecten uit de kerken,

besluite: het bestaande deputaatschap inzake contrôle, advies en overleg betreffende het beheer der kerkelijke kassen te herzien naar de volgende richtlijnen:

1. Dit deputaatschap zal bestaan uit 5 (vijf) personen, waarvan 3 (drie) financieel terzake kundige personen moeten zijn.
2. In dit deputaatschap kunnen deputaten der kerkelijke kassen geen zitting hebben, noch de door de Generale Synode benoemde quaestores.
3. Zij adviseren inzake de noodzakelijkheid en mogelijkheden van het vragen van collecten uit de kerken.
4. Hun taak worde uitgebreid, door het zich beschikbaar stellen voor het geven van adviezen in financiële aangelegenheden ook aan plaatselijke kerken en kerkelijke instanties.
5. Hun bevoegdheid is een adviserende, met de mogelijkheid van beroep bij geschil met enig deputaatschap op de Generale Synode.
6. Hun instructie worde vastgesteld naar het in de bijlage aan deze instructie toegevoegd concept”.

Voor het toegevoegd concept zie rapport commissie VII (bijlage LXI). Na brede bespreking neemt de Synode het door de commissie van rapport op grond van de instructie ingediende concept over en stelt na enkele wijzigingen de definitieve instructie vast voor dit deputaatschap, waarvan de naam voortaan zal zijn: deputaten voor Financiële Contrôle.

De instructie luidt:

1. *Naam en omvang.*

Het door de Generale Synode ingestelde deputaatschap voor contrôle, advies en overleg betreffende het beheer der kerkelijke kassen wordt kortweg officieel genoemd: Deputaten voor Financiële Contrôle.

Het deputaatschap bestaat uit 4 (vier) deputaten, die door de Generale Synode worden benoemd. Om de drie jaren treedt één deputaat af, die niet direct herkiesbaar is.

2. *Deputaten.*

In dit deputaatschap kunnen zij, die deputaten zijn van een der kerkelijke kassen, geen zitting hebben, noch de door de Generale Synode benoemde quaestores.

3. *Instructie.*

Deputaten worden door de Generale Synode geïnstrueerd en brengen op iedere Generale Synode verslag uit van hun werkzaamheden.

4. *Werkzaamheden.*

A. *Contrôle.* Deputaten controleren periodiek de boeken, de bescheiden en activa van alle deputaatschappen en penningmeesters, welke door de Generale Synode zijn benoemd of aan haar verantwoording schuldig zijn, alsmede de rekeningen van de quaestor van de Generale Synode. Van het resultaat van elke gehouden contrôle zenden zij schriftelijk bevestiging aan de betreffende deputaten, alsmede aan de Generale Synode.

B. *Advies.* Deputaten adviseren de diverse deputaatschappen over het algemeen beheer der gelden, de belegging daarvan op de meest veilige en rendabele wijze, alsmede het maximum bedrag van de benodigde kasgelden. Tevens dienen zij, waar in financiële zaken hun advies gevraagd wordt, niet alleen kerkelijke deputaatschappen, maar ook plaatselijke kerken en kerkelijke instanties van advies.

C. *Rapport.* Deputaten brengen in hun rapport ter Synode:

a. een overzicht van de door hen verrichte werkzaamheden;

b. een advies over het al dan niet verlenen van decharge over gecontroleerde tijdvakken aan de penningmeesters.

5. *Statistiek.*

De deputaten ontvangen aan het einde van elk kwartaal van de penningmeesters een opgave van ontvangen collecten en overige inkomsten benevens van het totaal bedrag der uitgaven. Uit de collecte-opgaven stellen deputaten een statistiek samen, opdat de Generale Synode waar mogelijk het evenwicht tussen de kassen onderling kan bevorderen.

6. *Toezicht op financiële administratie.*

De deputaten zien er op toe, dat de penningmeesters de financiële administratie en de financiën van hun kas gescheiden houden van hun particuliere administratie en dat daarvoor een zelfstandige rekening bij de postcheque- en girodienst, spaarbankrekening of dergelijke genomen is. Deputaten kunnen aan de penningmeesters nadere aanwijzingen geven ten opzichte van hun boekhouding.

7. *Bevoegdheid.*

De bevoegdheid van deputaten is een adviserende. Waar naar de mening van enig deputaatschap, krachtens de eigen verantwoordelijkheid, men de adviezen in financiële gelegenheden van de deputaten voor Financiële Contrôle meent niet te kunnen opvolgen, en deputaten voor Financiële Contrôle hierdoor gegronde bezwaren behouden tegen het financieel beheer van dat deputaatschap, zullen zij dit, na onderling overleg met en kennisgeving aan het betreffende deputaatschap rapporteren aan de Generale Synode".

Resumerende, merken uw deputaten op, dat het ter synode 1950 benoemde deputaatschap voor controle, advies en beheer der kerkelijke kassen – met een voorlopige instructie –, ter synode 1953 is vervangen door het deputaatschap voor financiële controle – met een definitieve instructie.

8. *Acta 1953, art. 164. Financiële verslagen kerkelijke kassen.*

Van de part. synode van het Noorden is onderstaande instructie aanwezig:

„De Generale Synode late voortaan de jaarverslagen over de financiën der verschillende kerkelijke kassen zo bewerken als dit de laatste jaren tot groot genoegen van de Part. Synode van het Noorden in haar ressort geschiedde. De Generale Synode neme daartoe kennis van het toegezonden financieel overzicht over 1952.”

In art. 164 volgt verder het onderstaande:

„De Synode heeft grote waardering voor de wijze waarop in de Part. Synode van het Noorden het cijfermateriaal wordt verwerkt. Om praktische redenen echter, waar men van oordeel is, dat deze zeer omvangrijke arbeid weinig effect zal sorteren en zelfs bij al te sterke doorvoering het spontane karakter van de offers der liefde kan schaden, besluit de Synode het gunstig advies van commissie VII niet over te nemen en de instructie niet te aanvaarden.

Het bewerken van het statistisch materiaal wordt, naar hun opdracht, overgelaten aan de deputaten voor Financiële controle.”

Uw deputaten merken hierbij op, dat de rapporterende commissie omtrent bovenbedoelde instructie in haar rapport (Acta 1953, bijlage LXII) de wenselijkheid uitspreekt, de verslagen te doen bewerken als wordt voorgesteld en deze arbeid op te dragen aan een te stichten centraal kerkelijk bureau. Zolang dit bureau nog niet is opgericht, aldus het rapport, zou de synode als interim-toestand met deze arbeid iemand dienen te belasten, die de bevoegdheid van de G.S. verkrijgt om de vereiste gegevens te verzamelen. De synode besloot echter, zoals bovenvermeld, deze werkzaamheden over te laten aan de deputaten voor financiële controle.

9. Acta 1956, art. 111. Deputaten financiële controle.

Naar aanleiding van het rapport van de deputaten financiële controle en het rapport van commissie VI neemt de synode het onderstaande besluit.

„De synode besluit:

1. de plaatselijke kerkeraden er op te wijzen dat het noodzakelijk is, dat zodanige maatregelen worden getroffen, dat het beheer der gelden van de plaatselijke kerken afzonderlijk gehouden wordt van het privé bezit van de penningmeesters;
2. alle deputaatschappen er op te wijzen, dat speculatieve beleggingen van kerkelijke gelden, in de zin van de nadere verklaring hiervan gegeven, vermeden dienen te worden;
3. op grond van het rapport van de deputaten voor de Financiële Controle de penningmeesters van de diverse kerkelijke kassen te dechargeren van hun beheer;
4. dat in het vervolg aan de generale synode in een vertrouwelijk rapport zo volledig mogelijk, door overlegging van de exploitatierekeningen en vermogensstaten der kassen, inzicht in de financiële situatie der kassen moet worden gegeven;
5. er aan te herinneren, dat de deputaten het recht hebben zonedig zich van deskundige bijstand te voorzien”.

10. Acta 1956, art. 113. Centraal Kerkelijk Bureau.

Hiertoe aangewezen ter synode 1953 hebben deputaten voor financiële controle een rapport ingediend omtrent de mogelijkheid tot instelling van een centraal kerkelijk bureau. Deze deputaten zijn van mening, dat niet alleen de administratieve aangelegenheden bij een centraal bureau behoren, maar ook de financiën der generale kassen hierbij betrokken moeten worden. Ten aanzien van dit laatste kwamen deze deputaten tot een vrij ingrijpend en vergaand voorstel.

Aan de synode werd verder in overweging gegeven over te gaan tot de instelling van een kerkelijk bureau en tot benoeming van een administrateur.

Commissie VI rapporteert omtrent deze voorstellen en de acta vermelden verder het navolgende:

„Omdat de commissie niet kan adviseren het voorstel van de deputaten gedaan in hun rapport te aanvaarden, en de synode, overwegende de argumenten van de commissie, daarmee instemt, besluit de synode:

1. een tweetal deputaten te benoemen voor kerkelijke administratie met opdracht het door commissie VI in haar rapport gedane voorstel om naar iemand om te zien, die een begin kan maken met de geleidelijke opbouw van een centrale kerkelijke administratie, zo mogelijk te verwezenlijken;
2. de quaestor van de generale synode te machtigen, in overleg met de deputaten voor Financiële Controle, de aan een eventuele verwezenlijking van deze opdracht verbonden kosten ten laste van de Kas der gen. synode te brengen tot een bedrag van ten hoogste f 1000, — per jaar”.

III. Omvang der centrale kerkelijke administratie.

1. Teneinde zich op een verantwoorde wijze van hun opdracht te kunnen kwijten, hadden uw deputaten behalve aan bovenstaand resumé, behoefte aan een meer gedetailleerd overzicht van de werkzaamheden, die geacht kunnen worden tot de kerkelijke administratie te behoren.

2. Daarbij hebben deputaten zich ook op de hoogte gesteld van al hetgeen in andere kerkverbanden te dezer zake wordt verricht. Het bleek dat waar een centrale administratie wordt gevoerd, dit geschiedt onder de vigeur van een afzonderlijke kerkelijke instantie, veelal genoemd: Centraal Kerkelijk Bureau. De bureaus van de Ned. Herv. Kerk en van de Ger. Kerken zijn niet vergelijkbaar, doch wel is uw deputaten opgevallen, dat het ontworpen schema voor de omvang en de werkwijze van een administratief centrum onzer kerken, de meeste overeenstemming vertoont met dat der Geref. Kerken.
3. De centrale administratie onzer kerken zou de taken kunnen omvatten, omschreven in onderstaand schema:
- a. Met betrekking tot alle deputaatschappen en penningmeesters door de gen. synode benoemd of aan haar verantwoording schuldig, in het algemeen:
 1. opstelling van de begrotingen;
 2. bewaking van de begrotingen;
 3. controle van de financiële administraties;
 4. kascontrole;
 5. opstelling van de exploitatierekeningen;
 6. aanwijzingen en adviezen inzake administratie en beheer;
 7. opstelling van rapporten en adviezen aan de gen. synode inzake de situatie en de gang van zaken op financieel gebied bij de diverse onderdelen.
 - b. Met betrekking tot deputaatschappen en penningmeesters der generale kassen, in het bijzonder:
 1. opstelling van de begrotingen;
 2. samenstelling van het collecterooster;
 3. controle op naleving van het collecterooster;
 4. bewaking van de begrotingen;
 5. controle van de financiële administraties en geven van aanwijzingen;
 6. kascontrole;
 7. opstelling van de exploitatierekeningen en vermogensstaten;
 8. aanwijzingen en adviezen inzake administratie en beheer;
 9. opstelling van de overzichten der inkomsten (collecten, giften, bijdragen e.d.);
 10. statistische bewerking van de gegevens sub 9;
 11. bevordering van het evenwicht tussen de diverse kassen;
 12. opstelling van rapporten en adviezen aan de gen. synode inzake de situatie en de gang van zaken op financieel gebied bij de diverse kassen.
 - c. Ter informatie van de kerken in 't algemeen: samenstelling van eenvoudige financiële verslagen.
 - d. Ten dienste van plaatselijke kerken en andere kerkelijke instanties: advies inzake administratie, beheer, beleggingen en alle andere administratieve en financiële aangelegenheden.
 - e. Ten dienste van de kerken en de predikanten:
 1. hulpverlening in nood- en spoedgevallen, ter voorziening in predikbeurten;
 2. hulpverlening bij de regeling van vrije zondagen.
 - f. Ten dienste van de samenstellers van het Jaarboek, ten dienste van diverse deputaatschappen (o.a. kerkelijke kassen), de jeugdbonden, de geestelijke bearbeiding van matrozen, militairen, schippers, emigranten en allerlei andere organisaties, ter ondersteuning van hun kerkelijke arbeid: opbouwen en regelmatig bijhouden van een statistiek voor het kerkelijk leven.
 - g. Ten dienste van de generale synode in 't algemeen (event. het moderamen):
 1. adviezen inzake organisatie en instructie van deputaatschappen;
 2. adviezen inzake omvang en samenstelling van kerkelijke ressorten;
 3. adviezen inzake normalisatie van benamingen op kerkelijk-administratief en -financieel gebied.
 - h. Met betrekking tot de Acta, Dagkalender, financiële verslagen der generale kassen, Jaarboek, prekenseries en andere kerkelijke stukken: technische verzorging van de uitgave (aanvragen offertes, verstrekken opdracht, controle uitvoering).
 - j. Met betrekking tot de kerkelijke archieven in het algemeen: aanwijzingen en adviezen inzake de inrichting en het beheer van kerkelijke archieven.
 - k. Met betrekking tot het synodaal archief:
 1. beheer van het centraal synodaal archief;
 2. verstrekken van gegevens uit dit archief.

- l. Ten dienste van deputaatschappen, plaatselijke kerken en andere kerkelijke instanties: technische verzorging en verzending van rondschrijvens, berichten e.d.
- m. Ten dienste van kerkelijke vergaderingen:
 - 1. voorbereiding;
 - 2. organisatie;
 - 3. huisvesting;
 - 4. vermenigvuldiging rapporten e.d.
 - 5. opnemen van verslagen;
 - 6. andere administratieve werkzaamheden.
- n. Ten dienste van kerkelijke periodieken: voeren van de administratie (b.v. van de Wekker).

IV. Organisatie der centrale kerkelijke administratie.

- 1. Zoals uw vergadering kan blijken wordt een belangrijk deel van bovengenoemde taken, met name die genoemd in de punten III. 3. a. sub 3 t/m 7, III. 3. b. sub. 5 t/m 12 en III. 3. d., thans reeds uitgevoerd door het deputaatschap voor financiële controle. Onder dit deputaatschap zouden dus ook de nieuwe taken kunnen ressorteren.
- 2. Gezien het karakter van het totaal der taken en terwille van een goed overzicht is het om organisatorische redenen noodzakelijk, dat deze worden uitgeoefend vanuit een bepaald centrum, met een bepaald adres en, zo mogelijk, met een permanente bezetting. Aan dit centrum ware duidelijkheidshalve de naam te geven van: Centraal Kerkelijk Bureau (bij afkorting C.K.B.).
- 3. De naam van het deputaatschap, waaronder het C.K.B. ressorteert, ware te wijzigen in: deputaatschap voor het C.K.B.
- 4. Met het oog op de dagelijkse leiding van het C.K.B. ware bij dit deputaatschap in te stellen de functie van administrateur van het C.K.B.
- 5. Voor een goede en verantwoorde gang van zaken is het verder nodig te bepalen, dat in het algemeen de taken, genoemd onder punt III. 3. a. sub 1 t/m 7, voorzover deze betrekking hebben op het C.K.B. zelf, worden uitgeoefend door een afzonderlijk en onafhankelijk deputaatschap. Hiertoe ware in te stellen een deputaatschap voor controle en advies inzake het C.K.B. Dit deputaatschap zou dus inzake het C.K.B. zelf, de volgende taken moeten verrichten:
 - a. goedkeuring van de begroting van het C.K.B.
 - b. bewaking van de begroting van het C.K.B.
 - c. controle van de financiële administratie van het C.K.B.;
 - d. kascontrole bij het C.K.B.
 - e. goedkeuring van de exploitatierkening van het C.K.B.
 - f. controle op het beleid t.a.v. de beheerstaken, aan het C.K.B. opgedragen (b.v. van het synodaal archief);
 - g. opstelling van rapport en advies aan de gen. synode inzake de situatie en de gang van zaken op financieel gebied bij het C.K.B. en omtrent het beleid t.a.v. de aan het C.K.B. opgedragen beheerstaken.
- 6. In het kader van het nieuwe C.K.B. zou een aanvang kunnen worden gemaakt met de taken, omschreven in punt III, 3. sub a t/m g. Het collecterooster 1960 zou, bij wijze van overgangsmaatregel, nog vastgesteld kunnen worden door deputaten voor het collecterooster.
- 7. De taken, omschreven in punt III. 3. sub h t/m n, aangevuld met eventueel nog te bepalen taken, zouden aan de orde kunnen komen, zodra blijkt of en in hoeverre het C.K.B. meer werk op zich kan nemen. Alsdan kunnen nadere voorstellen worden gedaan.

V. Administrateur der centrale kerkelijke administratie.

- 1. Het zoeken naar een geschikt persoon is niet zo gemakkelijk gebleken als het zich aanvankelijk wel liet aanzien. Enkele personen werden besproken, doch een bevredigende keuze was niet direct te maken. Men moet, naar de mening van uw deputaten, iemand aantrekken, die zijn functie als administrateur niet ziet als hoofd- en ook niet als nevenfunctie. In het eerste geval zijn de financiële middelen voorschands ontoereikend en in het tweede geval dreigt het werk voor het C.K.B. zoveel op de achtergrond te geraken, dat van goede en bevredigende resultaten geen sprake kan zijn. Derhalve zijn de gedachten beperkt geworden tot iemand, die b.v. gepensionneerd is, een man met toewijding en ter zake kundig, vertrouwd met administratief en financieel werk, goed op de hoogte met ons kerkelijk leven en nog voldoende vitaal, om een begin te maken met de opbouw van een kerkelijk administratief centrum.

2. Uw deputaten menen voor de functie van administrateur iemand te hebben gevonden, waarentrent bij afzonderlijk schrijven (in verband met het vertrouwelijk karakter) aan uw vergadering de uitvoerige personalia en antecedenten zullen worden medegedeeld. Bedoelde persoon heeft zich tegenover uw deputaten bereid verklaard, voorlopig voor de termijn van drie jaren, op te treden als administrateur van het C.K.B. en een aanvang te maken met de geleidelijke opbouw van een kerkelijke administratie e.e.a. volgens het hierboven aangegeven schema en de voorstellen van uw deputaten.
3. Tenzij uw vergadering aan onze voordracht één of meer namen wenst toe te voegen, adviseren wij u met vrijmoedigheid, overeenkomstig onze voordracht tot benoeming over te gaan.
4. Het zal gewenst zijn voor de administrateur een afzonderlijke instructie op te stellen, waarin met name wordt vastgelegd, dat hij verantwoordelijk is aan de deputaten voor het C.K.B. en in nauw overleg met dezen zijn werkzaamheden heeft te verrichten.
5. Ten aanzien van de kosten merken uw deputaten op, dat ter verwezenlijking van de kerkelijke voorstellen niet kan worden volstaan met een bedrag van f 1000,- per jaar. Het salaris van de administrateur volgens voordracht van uw deputaten, zal moeten bedragen f 1500,- per jaar (incl. een onkostenvergoeding voor verlichting, verwarming e.d. groot f 200,- per jaar.). Daarbij komen dan nog de variabele kosten voor kantoorbehoeften e.d., zodat de totale kosten naar schatting \pm f 1700,- per jaar zullen bedragen. Verder heeft het deputaatschap C.K.B. dan nog zijn normale onkosten, verbonden aan elk deputaatschap (reis- en verblijfkosten, telefoon, e.d.). Hier staat tegenover, dat na verloop van tijd, de kosten van verschillende andere deputaatschappen zullen verminderen of totaal vervallen.

VI. Slotopmerkingen.

1. Bij de opstelling van hun rapport hebben uw deputaten, zoveel als mogelijk was, aansluiting gezocht bij hetgeen omtrent kerkelijke en centrale kerkelijke administratie leefde in onze kerken en rekening gehouden met hetgeen dienaangaande in feite is geregeld.
2. De instelling van een C.K.B. moge dan op vorige vergaderingen zijn afgewezen, mede uit vrees voor hiërarchische tendenzen die men in de werking van zulk een bureau zag, of omdat men beducht was voor het ontstaan van een super-instantie, deze beslissing is nimmer voldoende gemotiveerd en de vrees is ongegrond. Immers, uit de omschrijving van de taken van het C.K.B. in dit rapport moge blijken, dat het C.K.B. naar zijn wezen een uitsluitend dienende functie heeft, zelfs dan, wanneer het zijn taak vervult in het geven van aanwijzingen aan anderen, waartoe de bevoegdheid uiteindelijk door de synode wordt verleend. Bovendien wordt, ten dienste van de synode, omtrent het beleid van het C.K.B. een oordeel gevormd door de deputaten voor controle van het C.K.B.
3. Uw deputaten menen dan ook, dat de instelling van een C.K.B. een goede gang van zaken zal bevorderen, dat een aan te stellen administrateur zegenrijk werk zal kunnen verrichten en dat overigens de nodige waarborgen zijn gesteld om een goede werking te verzekeren.
4. Terwijl uw deputaten hun mandaat ter beschikking stellen, geven zij uw vergadering de hierna genoemde voorstellen in overweging.

VII. Voorstellen.

1. Handelingen van deputaten goed te keuren.
2. Het door deputaten ontworpen werkschema voor een centrale administratie onzer kerken goed te keuren.
3. De taken volgens dit schema te rekenen tot het deputaatschap voor financiële controle.
4. Over te gaan tot de instelling van een administratief centrum ten behoeve der kerken, genaamd Centraal Kerkelijk Bureau (C.K.B.), waarvan het adres nader zal worden bekend gemaakt.
5. De leiding van het C.K.B. op te dragen aan het deputaatschap voor financiële controle, de naam van dit deputaatschap te wijzigen in: deputaatschap voor het C.K.B. en de samenstelling van dit deputaatschap zo nodig te herzien.
6. Bij het deputaatschap voor het C.K.B. in te stellen de functie van administrateur van het C.K.B.
7. Deputaten te benoemen voor controle en advies inzake het C.K.B.
8. Ten behoeve van het deputaatschap voor het C.K.B. en het deputaatschap voor controle en advies inzake het C.K.B. de nodige instructies te ontwerpen en vast te stellen.
9. Aan deputaten voor het C.K.B. op te dragen, in het kader van het nieuwe C.K.B., zo spoedig mogelijk een aanvang te maken met de taken, omschreven in punt III. 3. sub a t/m g van dit rapport, een en ander met dien verstande, dat het collecterooster 1960, in overleg met het C.K.B., nog zal worden samengesteld door deputaten voor het collecterooster.

10. Omtrent de taken, omschreven in punt III. 3. sub h t/m n van dit rapport, aangevuld met eventueel nog te bepalen taken, een beslissing aan te houden.
11. Overeenkomstig de voordracht van deputaten en de daarin gestelde voorwaarden over te gaan tot benoeming van een administrateur van het C.K.B.
12. Voor de administrateur van het C.K.B. een instructie op te stellen.
13. Het deputaatschap voor de kerkelijke administratie op te heffen en betrokken deputaten te ontslaan van hun opdracht.

De deputaten voor de kerkelijke administratie:

J. L. Floor
H. Ramaker.

's-Gravenhage/Groningen, juli 1959.

BIJLAGE LXVII

art. 138, 214

RAPPORT IV VAN COMMISSIE VI

(Deftigheid in optreden en kleding - Kerkelijke administratie).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft de eer u omtrent het volgende te rapporteren:

A. *Deftigheid in optreden en kleding.*

De part. synode van het Zuiden verzoekt in haar instructie (H4) de gen. synode te willen attenderen op de noodzakelijkheid, dat bij het ambt niet alleen ernst, maar ook *deftigheid in optreden en kleding* past.

Uw commissie overwoog, dat het handhaven van het decorum, wanneer de ambtsdragers hun werk doen, passend en nodig is. Een ambtsdrager dient besef van stijl te hebben. Hij behoort bij de uitoefening van zijn ambt niet op te treden in kleding, die met recht en reden aanstoot zou geven.

De kerk des Heren heeft echter altijd weer besef, dat het bij de kleding der ambtsdragers gaat om een zaak, die tot de „middelmattige” dingen behoort. Ook mag niet worden voorbijgezien, dat het stijlgevoel ten deze aan verandering onderhevig is. Wat in een bepaalde tijd als deftig geldt, is het in een volgende periode in het geheel niet meer.

Niet minder dient bedacht, dat dit stijlgevoel mede bepaald wordt door de streek waar men woont. Er is ten deze ook een streekzede.

Uw commissie wil echter ook opmerken, dat er, als wij te zeer het accent leggen op iets als de kleding der ambtsdragers, het gevaar bestaat, dat voorbijgezien wordt, dat de deftigheid in het optreden der ambtsdragers maar zeer ten dele in de kleding tot uitdrukking wordt gebracht. Er kan zo zeer op het uiterlijke worden gelet, dat het voornaamste dat de ambtsdragers sieren moet n.l. de zelfovergave aan en de liefde tot de gemeente des Heren, worden voorbijgezien.

Tenslotte overwoog uw commissie, dat het in deze instructie om een zaak gaat, die de *kerkeraden* aangaat. De kerkeraden hebben het opzicht niet alleen over de leer, maar ook over de wandel van de dienaren des Woords (bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen), terwijl de kerkeraad regelmatig geroepen wordt tot de onderlinge censuur (art. 81 K.O.), die toch allereerst betrekking heeft op de wijze, waarop de ambtsdragers hun taak uitoefenen.

Daarom is uw commissie van oordeel, dat hier voor de generale synode geen taak ligt. Zij stelt u dan ook voor deze instructie niet te aanvaarden.

B. *Kerkelijke administratie.*

Uw commissie van onderzoek en rapport heeft zich tenslotte beraden over het rapport van de ter synode van 1956 benoemde *deputaten voor de kerkelijke administratie*.

Deze deputaten komt lof toe voor de wijze waarop zij hun rapport hebben samengesteld. Een uitnemend historisch overzicht gaat vooraf.

Daarbij aansluitend heeft uw commissie allereerst nagegaan of deputaten zich gehouden hebben aan hun opdracht. Deze hield in, dat men zou omzien naar iemand, die een begin kan maken met een geleidelijke opbouw van een centrale kerkelijke administratie.

Om een juist inzicht te hebben in wat de gen. synode van 1956 bedoelde met „kerkelijke administratie”, is het goed even terug te grijpen naar het rapport van commissie VI, dat ter synode van 1956 over deze materie werd uitgebracht en enkele zinnen daaruit te citeren (Acta 1956, bijlage XXXI sub III):

„Haar grootste bezwaar is dat van de centralisatie van de administratie van alle kerkelijke kassen, welke wordt beoogd en dan gekoppeld aan een centraal beheer van de aanwezige gelden gezamenlijk. De kwaliteit van de leiding van het CKB spreekt hierbij zo sterk mede, dat het naar het oordeel der commissie praematuur zou zijn – zo men al een CKB zou kunnen stichten – hiertoe te besluiten zonder dat de synode kan weten, wie t.z.t. met de leiding der administratie zal kunnen worden belast. Het is nodig daarbij te bedenken, dat onze kerkelijke – ook financiële – mogelijkheden gering zijn.....”

En even verder:

„De commissie heeft gezocht naar een weg om het constructieve element van het rapport althans enigszins te kunnen verwezenlijken. Zij ziet er een voordeel in, indien iemand zou kunnen worden gevonden die zich zou willen geven voor een geleidelijke opbouw van een kerkelijke administratie. Zij denkt aan iemand, die tegen een wat bescheiden vergoeding ons kerkelijk leven zou willen dienen. Een zodanige broeder zou gewaardeerde diensten kunnen verlenen aan diverse deputaatschappen, b.v. schippersdeputaten voor de registratie van varenden, voor die van zeevarenden, voor registratie der contacten, welke deputaten voor emigratie nodig hebben, ook assistentie kunnen verlenen aan de scriba van de gen. synode, mogelijk aan de samenstellers van het Jaarboek, etc.”

Uw commissie is van oordeel, dat overweging van bovenstaande geen andere conclusie toelaat dan dat het de bedoeling der synode is geweest de taak van de administrateur alleen te doen omvatten werkzaamheden van zuiver *administrerende* en *registrerende* aard, terwijl van meetaf de vrees bestond, dat *de kosten* de draagkracht der kerken wel eens te boven konden gaan.

Wanneer uw commissie dan vervolgens hoofdstuk III van het thans ter synode dienende deputatenrapport (Omvang der centrale kerkelijke administratie) toetst aan bovenomschreven bedoeling der synode, kan zij bij alle waardering voor de accuratesse van deputaten, slechts tot de conclusie komen, dat zij niet alleen een veel wijdere taak voor de administrateur hebben opgezet, maar dat zij beslist verder zijn gegaan dan hun opdracht in wezen inhield (zie III 3a, III b en III g).

De deputaten merken wel op, dat het hier goeddeels werkzaamheden betreft, die thans reeds door deputaten voor financiële controle worden uitgeoefend, maar uw commissie is van oordeel, dat deze opzet niet de bedoeling der synode is geweest.

Op vorige synoden is te dezer zake altijd gewaarschuwd voor hiërarchische tendenzen, die hier zouden dreigen. Uw commissie is van oordeel, dat nu een uitgewerkte taakomschrijving voor ons ligt, dit gevaar verre van denkbeeldig is, ja zelfs levensgroot voor ons staat.

Uw commissie meent, dat het ontoelaatbaar is al deze taken, die nu door een geheel deputaatschap worden verricht, in één hand te leggen. Bovendien is uw commissie er stellig van overtuigd, dat de opzet van een kerkelijk bureau met deze taak met verloop van tijd zó kostbaar zou worden, dat het de draagkracht der kerken ver te boven gaat, zoals ook reeds opgemerkt wordt door de rapporterende commissie in 1956.

Tenslotte oordeelt uw commissie, dat, ook al zou de taakomschrijving voor de administrateur drastisch worden besnoeid en beperkt tot werkzaamheden van zuiver administrerende aard, niet overtuigend gebleken is, dat de welstand van onze kleine kerkengroep en de goede voortgang van haar arbeid, de instelling van een centraal kerkelijk bureau vereisen.

Uw commissie kan niet anders dan uiterst gereserveerd staan tegenover dit rapport, dat overigens de dank der synode verdient.

Resumerend *stelt* uw commissie u voor:

1. deputaten te danken voor hun werk;
2. niet over te gaan tot de instelling van een centraal kerkelijk bureau en de benoeming van een administrateur, omdat
 - a. de voorgestelde taakomschrijving ver uitgaat boven wat de vorige synode als taak zag;
 - b. de voorgestelde taakomschrijving hiërarchische tendenzen behelst;
 - c. de kosten in de toekomst de draagkracht der kerken ver te boven gaan;
 - d. niet overtuigend gebleken is, dat de omvang van de administrerende en registrerende werkzaamheden van deputaatschappen zulk een bureau vereisen.

Gods Geest leide u in al uw beslissingen.

Voor de commissie,
ds. H. Toorman, rapporteur.

BIJLAGE LXVIII

art. 140

RAPPORT VI VAN COMMISSIE III (Kerk en bedrijfsleven).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Commissie III heeft de eer u opnieuw te rapporteren betreffende „Kerk en bedrijfsleven” en biedt u het volgende voorstel aan:

De gen. synode, gelet op de noodzakelijkheid van de zielszorg, speciaal voor hen die werken in het bedrijfsleven, als ook op de vele vraagstukken, die bij de voortgaande mechanisering en automatisering van het productieproces en bij de invoering van de glijdende werkweek zich voordoen, waarbij de zondagsrust en dies de zondagsheiliging worden bedreigd, besluit:

- a. de bestudering van en de voorlichting over deze vraagstukken op te dragen aan de deputaten voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden met dien verstande, dat indien bij de uitvoering van deze opdracht zou blijken dat hier een volledige taak ligt voor een afzonderlijk deputaatschap, zij dit ter volgende synode zullen rapporteren;
- b. voor de uitvoering van de onder a vermelde taak het deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden uit te breiden tot negen deputaten;
- c. aan deputaten op te dragen aan de volgende synode een ontwerp van een in overeenstemming met de taakuitbreiding gewijzigde instructie voor het deputaatschap algemene diaconale en sociale aangelegenheden, eventueel een instructie voor een afzonderlijk deputaatschap kerk en bedrijfsleven in te dienen;
- d. gezien de urgentie van deze vraagstukken te approberen dat bij hun arbeid en het uitvoeren van de opdracht onder c genoemd, de zakelijke inhoud van het rapport van de classis Apeldoorn en van het rapport commissie III als richtsnoer zal dienen;
- e. ten aanzien van het vraagstuk van de zondagsarbeid de conclusies van het rapport van de classis Apeldoorn over te nemen en derhalve uit te spreken dat:
 1. de zondagsheiliging in verband met de automatisering en glijdende werkweek een vraagstuk wordt, dat de bezinning van de kerken behoeft;
 2. de Wet des Heren en Z. 38 H.C. ons ten opzichte van de zondagsrust en zondagsheiliging geen onzeker geluid laten horen, zodat ernstig gewaakt dient te worden tegen toegeeflijkheid t.o.v. Gods gebod onder de invloed van voortgaande mechanisatie en automatisering;
 3. de zgn. glijdende werkweek voor een christen ten enenmale onaanvaardbaar is;
 4. de kerken opgewekt worden haar leden te vermanen niet-noodzakelijke arbeid op zondag na te laten;

en draagt aan deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid op de regering er op te wijzen, dat de overheid als dienaar van Gods geroepen is de zondag als de dag des Heren te handhaven en daarom in haar eigen diensten de zondagsheiliging en in de sector van het maatschappelijke leven de zondagsrust te bevorderen en wettelijke maatregelen te nemen waardoor de invoering van de glijdende werkweek die deze zondagsrust in gevaar brengt, worde tegengegaan,

en te verzoeken het arbeidsrecht zodanig aan te vullen, dat christen-arbeiders die om principiële reden zondagsarbeid weigeren, niet als arbeidsonwilligen worden beschouwd.

Namens commissie III,

ds. A. Hilbers, rapporteur.

BIJLAGE LXIX

Art. 147.

RAPPORT VI VAN COMMISSIE II (Landelijke Evangelisatie).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

In gevolge uw opdracht de voorstellen 2 en 5 van het eerste rapport van uw commissie nader te overwegen, heeft uw commissie de eer u na vergaderd te hebben met deputaten voor de evangelisatie, het volgende te rapporteren:

Kadervorming.

Uw commissie wil niet nalaten nogmaals er op te wijzen, dat eerste eis voor elke evangelisatiewerker is, dat hij persoonlijk leeft uit het heil in Christus. Niettemin is zij van oordeel, dat kadervorming niet gemist kan worden en wel om de volgende redenen:

1. dat het werk van de evangelisatie-arbeider een speciale instelling noodzakelijk maakt ten aanzien van hen die hij met zijn boodschap wil bereiken, daar hij deze in hun behoeften behoort te kennen en concreet te benaderen;
2. dat de aandacht bij de evangelisatiearbeid tot nu toe te veel eenzijdig gericht is geweest op mensen, die in eenvoudig of soms zelfs asociaal milieu leven, terwijl de intellectuelen en aanhangers van sekten te veel vergeten werden, omdat men beide laatstgenoemde groepen niet of niet voldoende benaderen kon wegens gebrek aan scholing;
3. dat de methode van evangeliseren van grote betekenis is;
4. dat in onze kerken verschillende jonge krachten zijn, die gaarne meer tijd aan het evangelisatiewerk willen geven dan het gewone gemeentelid, maar de noodzakelijke scholing ontberen.

Op grond van deze redenen meent uw commissie, dat kadervorming noodzakelijk is èn voor de gewone gemeenteleden èn voor hen, die meer tijd voor het evangelisatiewerk hebben of daarin volledig werkzaam willen zijn.

Uw commissie heeft zich, overeenkomstig uw opdracht, ook bezonnen op de vraag op welke wijze kadervorming tot stand zal kunnen worden gebracht. Zij is van oordeel, dat tot vorming van een kader niet gebruik gemaakt moet worden van vormingsinstituten buiten ons kerkverband.

Deputaten voor evangelisatie zouden b.v. het initiatief kunnen nemen tot schriftelijke cursussen, die afgerond worden door mondelinge instructie. Er zouden ook mondelinge cursussen gegeven kunnen worden, hetzij landelijk, regionaal of plaatselijk. De hoogleraar in de evangelistiek, prof. W. Kremer, zal in dezen belangrijke leiding kunnen geven. Op deze wijze kunnen de gemeenten mobiel gemaakt worden en is een eerste stap gezet op de weg tot kadervorming.

Combinatie gemeente-predikant en evangelisatie-predikant.

Uit de bespreking bij de behandeling van het eerste rapport van uw commissie betreffende genoemde „combinatie” bleek bij verschillende synodeleden bezwaar te bestaan tegen een uitlating van een der deputaten dat, indien er te Amsterdam-Nieuw-West een evangelisatie-predikant komt, deze zelfs geen voorzitter zou mogen zijn van de raad der kerk waaraan hij verbonden is. Zij achtten dit in strijd met art. 37 D.K.O.

De evangelisatie-deputaten deelden uw commissie mede, dat zij bij nader inzien het opgeworpen bezwaar konden delen daar naar de letter van art. 37 D.K.O. het inderdaad niet te verdedigen is dat een evangelisatie-predikant geen voorzitter zou mogen zijn van de raad der kerk, waarin hij zitting heeft.

Het ging deputaten er om dat zij voldoende waarborgen hebben dat een evangelisatie-predikant slechts het werk van evangelisatie-predikant verricht.

Uw commissie is (evenals deputaten) van oordeel, dat genoemde waarborgen gegeven zijn:

- a. in de concept-overeenkomst met de betrokken kerkeraad;
- b. in de concept-beroepsbrief;
- c. in de instructie voor de evangelisatie-predikant.

Op grond van het bovenstaande stelt uw commissie uw vergadering voor:

1. deputaten op te dragen wegen en middelen te zoeken tot daadwerkelijke kadervorming;
2. voorstel 5 van het eerste commissie-rapport te laten vervallen.

Voor uw commissie,
ds. K. J. Velema, rapporteur.

BIJLAGE LXX

Art. 151, 153, 156-160, 162, 165-170, 177, 182

**RAPPORT DEPUTATEN VOOR EENHEID ONDER DE Geref. BELIJDEERS EN
CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN.**

Aan de generale synode van de Chr. Geref. Kerken
te vergaderen d.v. dinsdag 8 september 1959 e.v.d.
te Rotterdam-C.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De generale synode van 1953 benoemde opnieuw deputaten „voor de eenheid van de geref. belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken” – zie Acta '53, art. 219, sub 12.

Deze deputaten bieden u hierbij het volgende overzicht van hun werkzaamheden aan, verricht in de periode sinds de vorige synode.

Deputaten.

Als deputaten werden in 1956 benoemd: prof. L. H. v. d. Meiden, voorz.; ds. J. H. Velema, alg. secr. en secr. binnenland; ds. J. C. Maris, secr. buitenland; ds. L. S. den Boer; prof. dr. J. van Genderen; ds. J. Jongeleen; prof. W. Kremer; prof. J. J. v. d. Schuit.

Regelmatig konden genoemde deputaten hun arbeid verrichten via vergaderingen en correspondentie.

De opdracht, die de synode ons gaf, was veelomvattend en verantwoordelijk. In dit besef hebben deputaten hun arbeid verricht.

Vergaderingen.

Verscheidene vergaderingen werden in eigen kring gehouden en wel op 15 febr. en 19 juli '57; 28 febr., 14 juli en 30 oktober '58; 12 febr., 17 april en 16 juni 1959.

Vier deputaten waren betrokken bij de arbeid van het Geref. Convent – zie onder – en woonden uit dien hoofde verschillende vergaderingen bij.

Op 12 juni 1959 werd een samenspreking gehouden met de deputaten van de Geref. Kerken (vrijgemaakt). De tweede samenspreking zal D.V. 1 september worden gehouden.

Getrouw aan onze gewoonte geven wij u eerst een overzicht van onze binnenlandse activiteiten en daarna van onze buitenlandse correspondentie en contacten, die daaruit voortvloeien.

A. NEDERLAND.

1. Geref. Convent i.o.

Overeenkomstig de opdracht van de generale synode van 1956 „om met alle kracht het samenkomen van een Geref. Convent na te streven als een ontmoetingsvlak van, zo enigszins mogelijk, alle geref. belijders in Nederland” hebben deputaten gedaan wat ze konden om deze opdracht te realiseren.

Het is deputaten een vreugde u te kunnen melden, dat op dit terrein toch enige vorderingen gemaakt zijn. Gezien de verscheurdheid van de geref. gezindte en de uiterst moeilijke verhoudingen is het niet te verwonderen, dat hier geen wonderbomen zijn opgeschoten. Des te dankbaarder zijn we, dat er toch „een wolkje als eens mans hand” is te bespeuren en dat het mogelijk is gebleken vertegenwoordigers of figuren uit vijf verschillende kerken regelmatig bij elkaar te brengen.

In januari 1957 werd een voorbereidende bespreking gehouden waarbij prof. Kremer en ds. Velema tegenwoordig waren namens ons deputaatschap, terwijl voorts een tweetal deputaten der Geref. Kerken aanwezig was en twee predikanten der Geref. Gemeente, alsmede ds. J. J. Timmer namens het hoofdbestuur van de Geref. Bond.

Zeer voorzichtig werden op deze vergadering de mogelijkheden afgetast. Besloten werd om in april een grotere vergadering te beleggen, waar zo mogelijk van elke groep vier vertegenwoordigers aanwezig zouden zijn. Het was een gebeurtenis dat hier inderdaad vijf geref. kerken of groepen vertegenwoordigd waren: Van de Chr. Geref. en Geref. Kerken waren er officiële deputaten aanwezig. De Geref. Bond – uiteraard geen kerk – was vertegenwoordigd door vier hoofdbestuursleden. Uit de Geref. Gemeenten waren vier predikanten aanwezig en uit de Geref. Kerken (vrijgemaakt) een hoogleraar en een predikant.

In oktober 1957 werd opnieuw vergaderd, nu te Utrecht in het verenigingslokaal onzer kerk, waar ook de volgende vergaderingen zijn gehouden. Ds. J. Meester van Amsterdam-Z. leidde daar het onderwerp in „Het Verbond in de Geref. Symbolen”.

In mei 1958 was een vergadering uitgeschreven, die echter wegens onvoldoende opkomst moest worden uitgesteld tot oktober 1958, waar ds. J. H. Velema refereerde over: „Saecularisatie”. Bij de bespreking van dit onderwerp bleek, dat deze materie leeft in alle kerken en dat er een verblijdende eensgezindheid is in het zien van de gevaren, die het christelijke leven vandaag bedreigen en uithollen.

In april 1959 sprak prof. C. Veenhof over „De prediking” – een onderwerp, dat een vruchtbare gedachtenwisseling opleverde.

Het is de bedoeling, dat twee maal per jaar wordt vergaderd.

Ons deputaatschap benoemde in dit Geref. Convent i.o. de brs. prof. W. Kremer, prof. L. H. v. d. Meiden, prof. dr. J. van Genderen en ds. J. H. Velema.

Prof. Kremer presideert de vergaderingen en ds. Velema is secretaris.

Feitelijk is het Geref. Convent nog nooit opgericht. We spreken dan ook steeds van het Geref. Convent in oprichting. De geref. deputaten hebben verschillende keren getracht hierin verandering te brengen en hebben nogal een zwaar accent gelegd op de opdracht van hun gen. synode. Hoe zeer wij de definitieve oprichting van een Geref. Convent zouden toejuichen – hier kan noch mag iets geforceerd worden. Dat zou de porceleinen vaas van onze samenkomsten doen breken en dat zou niet verantwoord zijn. De moeilijkheid zit in het feit, dat we te maken hebben met officiële deputaten en particuliere personen, terwijl de positie van de vertegenwoordigers uit de Geref. Bond ook merkwaardig is. Getracht wordt om de Geref. Gemeenten officieel vertegenwoordigd te krijgen. Een verzoek daartoe is uitgegaan naar de generale synode der Geref. Gemeenten. Er is voorshands weinig kans op een officiële vertegenwoordiging van de kant der Geref. Kerken (vrijgemaakt).

We zijn er dus nog lang niet. En toch – dat dit er is, is van betekenis en stemt reeds, gegeven de droeve kerkelijke situatie, tot dankbaarheid. De ontmoeting van deze figuren is beslist waardevol, het spreken met elkaar doet elkaar kennen en is een vervulling van onze profetische roeping. We zijn ervan overtuigd, dat dit werk pas op de lange baan vruchten zal dragen. En het feit, dat we als chr. geref. in deze arbeid iets mogen en kunnen doen, is reden tot ootmoed en blijdschap. Via het Geref. Convent zijn er op de duur, naar onze verwachtingen, weer contact-mogelijkheden met verschillende kerken afzonderlijk.

2. Geref. Kerken (vrijgemaakt).

Met de Geref. Kerken (vrijgemaakt) hielden we ons in deze periode indirect en direct bezig.

Indirect allereerst, doordat we in juli 1957 een schrijven kregen van de kerkeraad van Eindhoven onzer kerk, waarin deze kerk uitsprak behoefte te gevoelen om kennis te nemen van de ervaringen, die andere kerkeraden hebben opgedaan op het punt van samensprekingen met vrijgemaakt-gereformeerden, en vroeg om een onderzoek in te stellen naar de gehouden samensprekingen. Deputaten besloten toen om een enquête in te stellen onder onze kerkeraden en de situatie te peilen, hoe deze plaatselijk in de verschillende kerken ligt.

De kerkeraden werd een vragenlijst voorgelegd, waarin geïnformeerd werd naar gehouden samensprekingen, het aantal, het verloop, de indruk, het resultaat en of de verhouding verbeterd is sinds de Vrijmaking of tengevolge van gehouden samensprekingen.

Het bleek, dat 101 kerkeraden geantwoord hebben. Van deze 101 kerkeraden hebben 36 kerkeraden samensprekingen gehouden met de Geref. Kerken (vrijgemaakt). Achttien kerkeraden antwoordden, dat er ter plaatse geen Geref. Kerk (vrijgemaakt) was, terwijl 47 kerkeraden berichtten, dat er of geen behoefte aan samenspreking was of over een samenspreking nog gecorrespondeerd werd.

Van de 36 kerkeraden, die contact gehad hebben, antwoordden meer dan 20, dat de verhoudingen plaatselijk verslechterd waren. Slechts een drietal kon positief zeggen, dat de gehouden samensprekingen tot beter begrip hadden geleid. In andere gevallen werd gesproken over een afwachtende houding.

Over het algemeen wordt gemeld, dat de besprekingen stroef verlopen zijn, dat er verschillen waren over 1892, over het kerkbegrip en de beschouwing der gemeente en daaruit voortvloeiend ook over de prediking. In sommige plaatsen is de houding der vrijgemaakt-gereformeerden exclusief en erkent men onze kerken niet als wettige of ware kerken.

Het is niet doenlijk om u een breed verslag te geven van de enquête. Ons rapport zou dan het karakter van een brochure krijgen. We gaven een algemene indruk op grond van de bij ons berustende gegevens.

Vervolgens zond de kerkeraad van Eindhoven ons in oktober 1958 de bekende brief, die hij met de kerkeraad van de Geref. Kerk (vrijgemaakt) tot al onze en de Geref. Kerken deed uitgaan.

Een brede bespreking heeft ons deputaatschap aan deze brief gewijd, welke bespreking resulteerde in het besluit om een deputatie te zenden naar de kerkeraad van Eindhoven om met

deze kerkeraad over deze brief te spreken. Deze bespreking heeft namens deputaten plaats gehad door prof. Kremer, prof. Van Genderen en ds. Velema.

In hoofdzaak werden drie punten besproken: waarom heeft Eindhoven geen contact opgenomen met deputaten voor het verzenden van deze brief; heeft de kerkeraad zich ingedacht dat de verhoudingen op andere plaatsen ongunstiger liggen dan in Eindhoven en is de zaak van de eenheid wezenlijk gediend door deze opwekking?

De kerkeraad van Eindhoven heeft deputaten niet bewust gepasseerd, maar was sterk overtuigd van de bevoegdheid om zich tot de kerken te wenden zonder de deputaten te raadplegen. Achteraf zegt de kerkeraad: we hebben sterk gedacht uit de plaatselijke situatie. Het was beter geweest als we eerst overleg met deputaten gepleegd hadden. In de opwekking tot de kerkeraden was een spontaan element; toch wilde men in het besef van de verantwoordelijkheid dit appèl laten uitgaan. Men heeft gehandeld, omdat men meende dat dit moest. De kerkeraad van Eindhoven was dankbaar dat de vrijgemaakte kerkeraad vele dingen toegaf en is teleurgesteld, dat dit in de verschillende persreacties niet tot uitdrukking is gekomen.

Eindhoven stelde er prijs op te verklaren, dat men daar niet minder christelijk gereformeerd is dan elders.

Gemeenschappelijke diensten zijn in Eindhoven niet gehouden. De diensten, waar leden van beide kerken aanwezig waren, zijn steeds gehouden onder verantwoordelijkheid van de uitnodigende kerkeraad.

Direct kregen we met de Geref. Kerken (vrijgemaakt) te maken, toen we in maart 1959 een brief kregen van „de door gen. synode van Bunschoten-Spakenburg benoemde deputaten voor de samenspreking met de chr. geref. deputaten”. Deze deputaten verzochten ons te willen meedelen, wanneer en waar wij hen zouden kunnen ontvangen „teneinde ons gezamenlijk te zetten aan de uitvoering van de door de wederzijdse synoden gegeven opdracht”. Dit verzoek was vergezeld van een afschrift van het besluit van de gen. synode van 1958/1959 inzake de samenspreking met de chr. geref. deputaten.

Overeenkomstig de opdracht van de gen. synode van 1956 meenden deputaten dat het op hun weg lag dit verzoek voor de gen. synode reeds in te willigen.

Op vrijdag 12 juni j.l. mochten we de vrijgemaakte deputaten ontmoeten: ds. J. van Bruggen, ds. N. Bruin, prof. L. Doekes, prof. dr. H. J. Jager, ds. P. K. Keizer, prof. H. J. Schilder, prof. C. Veenhof en ds. F. de Vries.

Deze eerste ontmoeting tussen de vrijgemaakte en uw deputaten had te Utrecht plaats. Bij ontstentenis van onze voorzitter werd de vergadering gepresideerd door prof. Kremer.

Bij het begin van de vergadering werd vastgesteld, dat de notulen van de samensprekingen beurtelings door de secretarissen van beide deputaatschappen zullen gemaakt worden en na inzage door de voorzitters rondgezonden zullen worden aan alle deputaten, waarna ze op een volgende vergadering zullen worden goedgekeurd. Tevens werd besloten van elke samenspreking een communiqué, gemeenschappelijk opgesteld, te plaatsen in de pers om het meelevend der kerken te bevorderen.

Van onze kant werd in deze samenspreking allereerst een nadere verklaring gegeven over het schriftuurlijk-confessioneel beginsel onzer kerken, over welke uitdrukking zoveel kritische vragen gesteld werden in de brief van de synode van Enschede (1955) aan die van Apeldoorn (1956). We zetten uiteen, dat in deze uitdrukking drie motieven doorklinken:

1. De hartelijke begeerte om ons te binden aan Schrift en belijdenis alleen.
2. Tegenover Kuypers speculatief systeem met z'n wijsgerige inslag willen we ons houden aan de voorstelling van de belijdenis.
3. De geref. belijdenis staat in het teken van de religie; het gaat niet om beschouwingen, maar om de vreze des Heren.

Het woord „beginsel” leverde bezwaren op bij vrijgemaakte deputaten, maar toen onzerzijds verklaard werd, dat we hiermee niet iets bedoelen naast of boven de belijdenis, maar slechts de benaderingsmanier die in Schrift en belijdenis zelf gegeven is, van dogmatische vragen, de manier van spreken en de visie op het geloofsleven, waren deze deputaten bevredigd en kon de discussie over dit punt worden gesloten. Overigens werd tegelijk duidelijk, dat we zakelijk in de bespreking van verdere punten telkens weer met dit schriftuurlijk-confessioneel beginsel te maken krijgen.

Hierna werd overgegaan tot vaststelling van de punten, die in komende samensprekingen aan de orde moeten komen. We sloten ons daarbij aan bij de brief die in 1951 verzonden werd door onze deputaten en die door de synode van 1953 werd goedgekeurd.

We noemen: de methode en inhoud der prediking; het verband tussen genadeverbond en prediking; de kerk; de doorgaande reformatie; de kerkregering.

Uitvoerig en openhartig werd gesproken over de wijze, waarop we deze zaken zullen bespreken. Verschillende vrijgemaakte deputaten vonden bespreking van deze punten overbodig.

Is dat nu nodig om tot vereniging te komen? Van onze kant werd met klem betoogd, dat dit zeer nodig is. Plaatselijk zijn, blijkens onze gegevens, de verhoudingen niet goed. Eindhoven is een uitzondering. We hebben gegevens over samensprekingen, waaruit blijkt, dat er verschil was op de genoemde punten. Daarom is het van het grootste belang, dat deze zaken door- en uitgesproken worden.

In een volgende samenspreking, die D.V. 1 september te Kampen zal gehouden worden – waarover we uiteraard nog niet kunnen rapporteren – zal gesproken worden over de rechtspositie van de bondeling, de toeëigening van het heil in het kader van het Verbond en de zelfbeproeving. Aan de hand van vrijgemaakte publicaties zal onzerzijds geïnformeerd worden naar de visie van deputaten over de genoemde punten, opdat hierover klaarheid komt.

Vrijgemaakte deputaten drongen sterk aan op het meeleven en meebidden der kerken wederzijds met en voor de samensprekingen. Deze deputaten willen een spoedige vereniging. Klemmend was hun oproep om met deze zaak heilige ernst te maken. We zijn eveneens van mening, dat dit alleen de weg is waarin kerken bij elkaar kunnen komen. Er moet gebed voor zijn en plaatselijk moet er wederzijds genegenheid zijn.

Deputaten zijn van mening, dat de samensprekingen moeten worden voortgezet, opdat duidelijk worde hoe de verhouding tussen beide kerken is en of we de belijdenis op dezelfde wijze verstaan.

3. Geref. Kerken (synodaal).

Met deze kerken hadden we in deze periode geen samensprekingen. Het verloop van de gehouden samensprekingen is u bekend. Het leek deputaten vruchtbaarder om eerst te werken aan en in het Geref. Convent. Misschien is er zo op den duur een betere gespreksmogelijkheid dan tot dusver bleek.

We ontvingen in juni 1957 een brief van deputaten van de geref. synode van Leeuwarden voor advies inzake art. 36 N.G.B. Ons werd bericht, dat van onze kerken nog geen antwoord was ontvangen op een schrijven, waarin ons gevraagd werd een oordeel te geven over de door de Geref. Kerken voorgenomen wijziging van art. 36 N.G.B. Deputaten moesten constateren van de ontvangst van een dergelijke brief niets af te weten. Dit werd aan deze deputaten bericht met verwijzing naar hetgeen in 1928 op onze gen. synode aan de orde is geweest met betrekking tot art. 36.

Eveneens ontvingen we een schrijven van geref. deputaten tot herziening van de liturgische formulieren met als bijlagen de concepten van de formulieren die de gen. synode van 1955 vrijgaf met het verzoek ons oordeel te geven over de voorgestelde wijzigingen, opdat de eenheid in het geref. kerkboek blijve.

We spraken als deputaten uit dankbaar te zijn voor het verzoek als zodanig, maar betreuren, dat dergelijke wijzigingen worden ondernomen zonder dat wij het weten. Als deputaten hebben we geen bevoegdheid over deze materie een oordeel te geven. Het is jammer, dat deze brief niet kon dienen op de gen. synode van 1956.

4. Geref. Gemeenten.

De contacten met predikanten uit de Geref. Gemeenten, op het Geref. Convent i.o. gelegd, deden deputaten besluiten om opnieuw een poging te wagen bij de synode van de Geref. Gemeenten om tot samenspreking te komen.

5. Ned. Herv. Kerk.

Van de gen. synode der Herv. Kerk kwam in begin 1957 een verzoek binnen of vertegenwoordigers onzer kerken zitting wilden nemen in een commissie tot vaststelling van de historische tekst der belijdenisgeschriften, „terwijl het daarnaast ook gewenst lijkt te komen tot een tekst in het hedendaags Nederlands”.

Besloten werd namens ons deputaatschap twee waarnemers te benoemen, terwijl uitdrukkelijk bericht zal worden, dat we deze commissie niet zien in de kerkelijke sfeer – dan zou gesproken moeten worden over de waarde en de handhaving van de belijdenis – maar op het wetenschappelijk vlak.

De brs. Van Genderen en Velema werden aangewezen als waarnemers.

In februari 1958 werd bericht ontvangen, dat het bijeenkomen van deze commissie werd uitgesteld i.v.m. een uitgave van de belijdenisgeschriften door prof. dr. Bakhuizen van de Brink. Sindsdien werd niets meer over dit plan gehoord.

B. BUITENLAND.

1. De Old en Free Christian Reformed Churches in de Ver. Staten en Canada.

De correspondentie met deze zusterkerken bleef bestendig.

In de afgelopen periode zijn door deputaten geen mededelingen ontvangen over de pogingen tot hereniging van de beide groepen. Enigen onzer die na hun deelneming aan het I.C.C.C.-Congres in Brazilië door ds. B. Densel van Clifton (N.J., U.S.A.) in de gelegenheid werden

gesteld per auto naar Canada te reizen, hebben bij die gelegenheid informatieve samensprekingen gehouden met ambtsdragers van beide kerken. Helaas bleken er nog steeds enkele bezwaren te zijn op de weg der hereniging, o.a. inzake de aan te nemen naam. Intussen blijkt uit het verslag van de classis „East” van de Free Christian Reformed Church van 15 april 1959, dat beide kerken een voorstel hebben aanvaard om ter voorbereiding van de eenheid een federatief verband te vormen. Deputaten hebben van dit bericht met blijdschap kennis genomen. Ter verkrijging van een vergunning tot het sluiten van huwelijken is aan enkele predikanten op hun verzoek een verklaring gezonden betreffende hun ordening in de Christ. Geref. Kerken.

Zowel van de classis West als East Canada der Free Christian Reformed Church werd een uitvoerig schrijven ontvangen over het voorgaan van ds. C. v. d. Zaal in de Christian Reformed Church in Canada. Ofschoon deputaten de gerezen moeilijkheden betreuren, behoort het niet tot hun competentie in dezen handelend op te treden, hoewel er zowel met ds. Geels als met ds. Van der Zaal over deze zaak is gesproken.

2. The Reformed Churches of Australia.

Van deze zusterkerken werd een schrijven ontvangen, gedateerd 22 februari 1957. Dit stuk, dat gericht is „Aan de synodes van de Gereformeerde en de Christelijke Gereformerde Kerken in Nederland”, is in handen gesteld van de roepende kerk van Rotterdam (C) en zal als ingekomen stuk ter kennis van uw vergadering worden gebracht.

Aan de ons toegezonden „Acta van de synode der Reformed Churches of Australia” (1957) ontlent wij, dat ten aanzien van de Christ. Geref. Kerken het volgende besluit werd genomen: „een Chr. Geref. predikant, die tijdelijk in Australië vertoeft, kan door de kerkeraden worden uitgenodigd tot de Dienst des Woords” (art. 13-2).

De Acta vermelden voorts in hetzelfde artikel, dat ds. Pellicaan de groeten overbracht van de synode 1956 der Chr. Geref. Kerken. „Deze kerken danken voor de geestelijke zorg, die door de Ref. Churches aan hun geëmigreerde leden besteed wordt. Namens de Synode der Reformed Churches of Australia zal hiervoor de waardering worden betuigd. Nadrukkelijk zal verzocht worden om naam en adres te berichten van leden der Chr. Geref. Kerken, die emigreren naar Australië. De correspondentie zal gevoerd worden door deputaten voor de Correspondentie met de Zusterkerken”.

Van belang is ook art. 41:

„Na ernstig gebed door de Praeses, waarin deze moeilijke beslissing voor Gods aangezicht wordt neergelegd, wordt gestemd over wel of niet aanvaarden van de Westminster Confessie zoals gesteld onder punt G van het Rapport (Bijlage IX).

De Synode aanvaardt met meerderheid van stemmen de Westminster Confessie als vierde Belijdenisgeschrift van de Reformed Churches of Australia”.

Hiermee is aanvaard het voorstel van deputaten ad hoc (Bijlage IX, onder G):

„deze Confessie te aanvaarden als het vierde Formulier van enigheid van de Reformed Churches of Australia, met dien verstande,

1. dat op die punten, waar de Westminster Confessie verder gaat dan de Nederlandse Geloofsbelijdenis de ambtsdragers en leden der kerken alleen aan de laatste gebonden zullen zijn;
2. dat ten aanzien van de roeping der Overheid in verband met de Kerk en omgekeerd de Reformed Churches of Australia op het standpunt staan, dat uitgedrukt is in Artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis en tevens van harte instemmen met de uitspraak van de Reformed Ecumenical Synod, 1949, aldus luidende:
- (volgt wat vermeld is onder F, nl. de Verklaring inzake verhouding Kerk en Staat, Acta Ger. Oec. Syn. 1949, art. 66, A-D).

In de loop van 1957 heeft ds. J. F. H. van der Bom, predikant van de Reformed Church van Carlton, N.S.W., namens de Reformed Churches een bezoek aan ons land gebracht. Een samenspreking met deputaten kon helaas wegens ziekte niet doorgaan. In een brief aan deputaten heeft ds. Van der Bom o.a. gewezen op de noodzaak van eerlijke attestaties. Voorts blijkt daaruit, dat het zeer op prijs gesteld zou worden indien ook onzerzijds, althans in financieel opzicht, iets kon worden gedaan voor de opleiding van de Australische zusterkerken.

3. The Reformed Churches of New Zealand.

Nadat de correspondentie met deze kerken volgens synodebesluit 1956 was geregeld, werd een uitnodiging ontvangen tot afvaardiging naar de synode van juni 1957. Om begrijpelijke redenen moesten wij ons beperken tot een schriftelijke groet.

4. The Free Church of Scotland.

Een nadere kennismaking met deze kerk vond plaats door het bezoek van haar afgevaardigde, ds. G. N. M. Collins van Edinburgh, aan de synode van Apeldoorn, 1956. Ds. J. C. Maris was

in de gelegenheid in 1957 onze kerken te vertegenwoordigen op de synode van de Free Church, zulks overeenkomstig het besluit van de gen. synode van 1956 (Acta, art. 131).

In andere jaren moest worden volstaan met het zenden van een schriftelijke groet.

5. Die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika.

In 1957 vond een ontmoeting plaats tussen dr. S. J. v. d. Walt, predikant bij de Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika en de in Apeldoorn woonachtige deputaten. Van deze kerk werd een uitnodiging ontvangen tot bijwoning van haar eeuwfeest in Rustenburg, Transvaal, van 27-30 maart 1959. Gaarne wilden uw deputaten daaraan gevolg geven, maar moesten er om financiële redenen van afzien. Op aandringen en met hulp van enkele Nederlandse immigranten is het niettemin mogelijk geworden, dat ds. J. C. Maris een reis naar Zuid-Afrika maakte. Zijn kerkelijke arbeid kon gecombineerd worden met het houden van spreekbeurten voor de I.C.C.C., die mede een deel van de reiskosten voor haar rekening nam.

Voor deze herdenking bestond een grote belangstelling: het aantal bezoekers bedroeg naar schatting 25 à 30.000. Uw deputaat heeft niet alleen de groeten en gelukwensen der Christ. Geref. Kerken overgebracht, maar ook na het eeuwfeest gedurende een verblijf van twee maanden de geschiedenis en beginselen onzer kerken mogen uiteenzetten op kerkelijke vergaderingen, in bijeenkomsten van predikanten en kerkeraadsliden, voor verenigingen, Bijbelstudiekringen en dergelijke. Voorts werden o.a. samensprekingen gehouden met de hoogleraren der Theologische School en met deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken. Gesproken werd o.a. over een instructie, ingediend op de laatste gen. synode der Geref. Kerk (1958) om aan de Christ. Geref. Kerken correspondentie in engere zin voor te stellen. Weliswaar was deze instructie teruggedrukt, maar de daarbij geldende overwegingen, n.l. dat onzerzijds zelfs geen ruimere correspondentie („contact”) zou zijn aanvaard, bleken op een misverstand te berusten. In verband met het voornemen van Zuid-Afrikaanse zijde om deze zaak op de e.v. synode opnieuw aanhangig te maken, werd uitvoerig gesproken over leer en leven in beide kerken. Hierbij bleek herhaaldelijk een grote belangstelling voor het kerkelijk en dogmatisch standpunt der Christ. Geref. Kerken, waarbij werd aangedrongen op meerdere voorlichting door middel van onze publicaties. Deputaten zullen daaraan naar vermogen voldoen.

Mede in verband met de christ. geref. emigranten, die voor het overgrote deel hun weg vinden naar „Die Geref. Kerk” verdient een nauwer contact ernstige overweging.

6. The Christian Reformed Church (U.S.A.).

Door de generale synode van 1956, gehouden te Apeldoorn, werd aan uw deputaten opgedragen:

- a. de correspondentie met de Christian Reformed Church over het beroepen van predikanten onzer kerken opnieuw ter hand te nemen (Acta, art. 142, sub 2);
- b. zich met de Christian Reformed Church in verbinding te stellen betreffende „1908”, daar zulks ligt in de lijn van de stipulaties, die gelden in betrekking tot het contact dat onze kerken met de Chr. Ref. Church aangingen (Acta 1950, blz. 200, sub 3, 4 en 5), welke stipulaties door laatstgenoemde kerk zelf zijn voorgesteld (Acta 1956, art. 142, sub 3).

Bij het voldoen aan deze opdracht zijn uw deputaten op enkele moeilijkheden gestuit. De gevoerde correspondentie bracht namelijk aan het licht, dat de Christian Reformed Church niet op de hoogte gebracht is van ons besluit, waarbij wij de ons aangeboden ruimere correspondentie („contact”) aanvaardden, (Synode 1950).

Bij schrijven van 24 maart 1958 werd ons dit bericht door de Stated Clerk, dr. R. J. Danhof. Uit dit schrijven bleek voorts, dat het door de gen. synode van 1950 ingevoerde begrip „contact” niet werd verstaan.

De Christian Reformed Church onderscheidt tussen *zusterkerken* en *corresponderende kerken*. Het begrip „zusterkerken” blijkt identiek te zijn met hetgeen gewoonlijk wordt verstaan onder „correspondentie” (n.l. correspondentie in engere zin) en sluit b.v. in het wederzijds aanvaarden van attestaties en het beroepen van elkaars predikanten. Daarentegen ziet de term „corresponderende kerken” op een lossere band. De relaties van de Christ. Ref. Church met zulke kerken worden onderhouden door o.a. het uitwisselen van synodale agenda's en acta e.d., maar ook door het zenden van afgevaardigden naar elkanders synoden, terwijl ook het beroepen van predikanten uit die kerken mogelijk is, mits die zich onderwerpen aan een colloquium doctum over die punten van leer en leven waarover verschil bestaat.

Deze correspondentie („in ruimere zin”) werd onze kerken door de Chr. Reformed Church aangeboden bij schrijven van 21 januari 1949. Bij de voorgestelde stipulatiën werd echter het beroepen van elkaars predikanten niet genoemd. Onze generale synode van Den Haag (1950) heeft het aanbod aanvaard met uitzondering van het zenden van afgevaardigden naar elkanders synoden, terwijl voorts werd besloten deze „ruimere” correspondentie, ter onderscheiding van die tussen zusterkerken, aan te duiden met de naam „contact”.

Op 28 mei 1958 is onzerzijds een nadere verklaring gegeven van het begrip „contact” en is deze vorm van correspondentie, overeenkomstig het besluit van de gen. synode van 1950, alsnog aan de Christian Reformed Church aangeboden, met verzoek ons te berichten of dit werd aanvaard. Dit schrijven ging vergezeld van een overzicht van al de beslissingen en handelingen van de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken sedert 1892 met betrekking tot de Christian Reformed Church.

Op deze brief werd echter tot hiertoe nog geen antwoord ontvangen.

Rest ons nog te vermelden, dat een uitnodiging werd ontvangen tot afvaardiging naar het eeuwfeest van de Christian Reformed Church in 1957, waaraan helaas om financiële redenen geen gevolg kon worden gegeven. Onze gelukwensen zijn schriftelijk overgebracht. Later ontvingen wij een keurig uitgevoerd gedenkboek.

7. Gereformeerde Oecumenische Synode.

Namens de roepende kerk (Die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika) werd een uitnodiging gezonden tot bijwoning van de Gereformeerde Oecumenische Synode, die in augustus 1958 in Potchefstroom is gehouden. Als gevolg van het feit, dat deze uitnodiging ons eerst kort voor de aanvang van de zittingen der G.O.S. bereikte, en in verband met de hoge kosten, die aan een afvaardiging verbonden zijn, hebben deputaten ditmaal geen waarnemers aangewezen.

8. Internationale Raad van Christelijke Kerken.

Als afgevaardigden naar het vierde plenaire congres van de I.C.C.C. dat in Petropolis (Rio, Brazilië, werd gehouden, hebben deputaten aangewezen prof. dr. B. J. Oosterhoff, prof. J. J. van der Schuit, ds. J. H. Velema en br. H. van Doornen (Amsterdam). Prof. Van der Schuit werd herkozen als vice-president, terwijl prof. Oosterhoff en ds. Velema opnieuw benoemd werden tot leden van het Uitvoerend Comité.

Ook dit congres is van betekenis geweest om het getuigenis van Schriftgetrouwe kerken naar buiten te doen horen, tegenover het negativisme der vrijzinnigheid en de dubbelzinnigheid der z.g. nieuwe orthodoxie. In het blootleggen van de gevaren van deze tijd, zoals o.a. het communisme en het veldwinnend Rooms-Katholicisme, alsook het nivellerende oecumenisme, vervult de I.C.C.C. een roeping, die niet verzuimd mag worden. Tegelijkertijd is het ervaren der fundamentele eenheid van de leden-kerken, hoe ook genuanceerd, een geestelijke verkwikking die ieder congres kenmerkt.

Het aantal leden-kerken bedraagt thans 64. Besloten werd het volgende congres D.V. in 1962 in Londen te houden, van 14-20 augustus. Een vooruitgang was, dat de resoluties in concept aan de afgevaardigden werden voorgelegd. Men kon nu nadenken, overwegen en objecties inbrengen, hetgeen door de Europese afgevaardigden nogal eens gedaan werd. Zij drongen aan op een grondige argumentatie en waakten tegen het al te gemakkelijk hanteren van begrippen en woorden, die in Europa misverstand kunnen wekken, omdat ze erfelijk belast zijn. De Europese invloed op dit congres was sterker dan op vorige congressen.

Uw vergadering bij de behandeling van de in rapport gereleveerde zaken, die van grote betekenis zijn voor de plaats en toekomst onze kerken, de leiding van de Heilige Geest toebiddend,

Namens deputaten voornoemd,

ds. J. H. Velema, alg. secr en secr. binnenland,
ds. J. C. Maris, secr. buitenland.

BIJLAGE LXXI

art. 151, 153, 156, 159, 165

SUPPLEMENTS-RAPPORT DEPUTATEN VOOR EENHEID ONDER DE GEREFORMEERDE KERKEN EN CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken '59.

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

Bovengenoemde deputaten hebben de eer u nog het volgende supplement op hun reeds ingediend rapport te geven, betrekking hebbend op de volgende zaken:

1. Op dinsdag 1 september 1959 had de tweede samenspreking plaats met deputaten der Geref. Kerken (vrijgemaakt) in het gebouw van de Theol. Hogeschool te Kampen.

Prof. Van Genderen had bij de vorige samenspreking de vraag gesteld of de geref. deputaten, indien de uitdrukking in de brief van de chr. geref. deputaten van 5 juni 1951: „Uw

bestempeling" gelezen zou moeten worden als „de onder U voorkomende bestempeling", dan de woorden: „niet zonder schuld onwaarheid spreekt aangaande onze kerken" uit hun brief van 25 juli 1951 zouden handhaven.

Ds. Van Bruggen, praeses van deze vergadering, antwoordde namens de geref. deputaten: We zijn dankbaar, dat door de bespreking de bedoeling van die uitdrukking ons duidelijk is geworden; uit de tekst zelf konden wij, naar onze mening die bedoeling niet begrijpen. Maar was deze bedoeling, gelijk ze thans is toegelicht, destijds verstaan dan zouden de woorden „niet zonder schuld" o.i. zeer zeker niet gebruikt zijn.

Van onze zijde werden bij monde van ds. Velema aan geref. deputaten verschillende vragen gesteld n.a.v. citaten uit boeken, brochures, artikelen rakend de positie van de bondeling, de toeëigening van het heil, de beschouwing van de gemeente en de zelfbeproeving. Er kwam die dag heel wat op tafel. Naar onze mening wordt er door ons meer onderscheid gemaakt tussen schenking en deelachtigmaking van de belofte dan dit aan hun kant geschiedt. Deze samenspreking versterkte ons in de overtuiging dat er met deze broeders nog heel wat doorgesproken moet worden. Er is o.i. reden om de samensprekingen voort te zetten.

2. Van de synode der Geref. Gemeenten ontvingen we het volgende antwoord op ons verzoek tot samenspreking: „De synode achtte de tijd nog niet rijp om tot een vruchtbare samenspreking te kunnen komen, doch wilde, vernomen hebbende dat enkele predikanten in het Geref. Convent zitting hebben, het resultaat van die minder officiële samenspreking afwachten om dan te kunnen beoordelen welke stappen verder gedaan moeten worden."

3. Van de kerkeraad van Utrecht-C. ontvingen we een schrijven n.a.v. de berichten in de pers, die wijzen op een groeiend besef van de noodzakelijkheid tot het wegnemen van de dogmatische geschilpunten, die tot scheuring in de Geref. Kerken hebben geleid. „Daar het zich laat aanzien, dat hier mogelijk een beter inzicht bezig is zich baan te breken hetgeen zou kunnen leiden tot een herstel van de eenheid in de geref. gezindte is het echter noodzakelijk, dat niet wordt halt gemaakt bij de opheffing van de in 1942 uitgesproken binding, doch dat de gedachtenwisseling zich zal uitstrekken over het gehele complex van inzichten, dat in principe reeds in 1892 de kern van het conflict was. De kerkeraad van Utrecht-C. is van mening dat het op de weg ligt van de Chr. Geref. Kerken i.c. van haar synodale deputaten, nu contact op te nemen met de kerken van geref. confessie, teneinde te bevorderen dat in hiertoe te voeren besprekingen deze aspecten nader onder ogen worden gezien, c.q. ook de Chr. Geref. Kerken bij deze besprekingen worden ingeschakeld".

Deze brief ontvingen we in juli. We leggen deze zaak nu voor uw vergadering neer.

4. Tenslotte ontvingen we de laatste weken twee brieven van br. K. Meeboer te Amsterdam-Z voorheen te Canada, die zich beklagt over de artikelen van ds. C. v. d. Zaal in „De Saamwerker" over het kerkelijke leven in Canada. Hij acht een scherpe terechtwijzing aan het adres van ds. v. d. Zaal op zijn plaats. Tevens maakt hij ons er op attent, dat in het officiële instructieboek, uitgaande van de Ned. Emigratiedienst een opgave ontbreekt van de Free en Old. Chr. Ref. Church.

Namens deputaten voornoemd,
J. H. Velema, secr.

BIJLAGE LXXII

art. 151, 153-162, 165-169, 174, 176, 177, 181, 182

RAPPORT VAN COMMISSIE V (Verhouding tot andere kerken).

Aan de generale synode te Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Aan uw commissie werd opgedragen een onderzoek in te stellen naar en verslag uit te brengen over de volgende zaken:

1. Rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken;
2. Ingekomen schrijven van de classis East en West van de Free Christian Reformed Church, Canada;
3. Ingekomen schrijven van de generale synode der Gereformeerde Kerken inzake art. 36 van de Ned. Gel. Bel.;

4. Ingekomen schrijven van de deputaten van de generale synode der Gereformeerde Kerken inzake de revisie van de liturgische formulieren;
5. Ingekomen schrijven van de generale synode der Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) inzake de revisie van de liturgische formulieren;
6. Antwoord van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) met bericht van benoeming deputaten en opdracht;
7. Ingekomen schrijven van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) inzake de psalmberijming;
8. Ingekomen schrijven van de generale synode van de Reformed Churches of Australia inzake afgifte van attestaties;
9. Ingekomen schrijven van de Vereniging tot herstel van de kerkelijke eenheid der geref. belijders;
10. Ingekomen schrijven van de classis van The Old Christian Reformed Churches, Canada;
11. Ingekomen schrijven van de Reformed Churches of New Zealand;
12. Instructie van de part. synode van het Noorden inzake de Geref. Oec. Synode;
13. Instructie van de part. synode van het Zuiden inzake de samensprekingen;
14. Supplement-rapport van deputaten, genoemd onder 1.

Uw commissie is zich tenvolle de belangrijkheid van deze opdracht bewust geweest, omdat alle bovengenoemde stukken betrekking hebben op onze „verhouding tot andere kerken”, waarbij de synode – zij het niet voor het eerst – zich in haar beraadslagingen en beslissingen vooral geplaatst ziet voor het vraagstuk van de kerkelijke verdeeldheid, een vraagstuk dat in toenemende mate de geesten bezig houdt.

Dat de verontrusting over deze jammerlijke verscheurdheid der kerken, vooral van die van gereformeerd belijden, groter wordt, is een verblijdend verschijnsel. Ook òns is de verdeeldheid, inzonderheid in de „gereformeerde gezindte” een reden tot diepe droefheid en ernstige bezorgdheid. Dat uit deze verontrusting een sterke roep om en drang naar eenheid geboren worden, kan tot dankbaarheid stemmen. Profetisch getuigend van de noodzakelijkheid van eenheid door het geloof in Christus hebben ook de Chr. Geref. Kerken, inzonderheid sinds 1947, door het zoeken en leggen van contacten een positieve bijdrage willen leveren, om te komen tot een oplossing van dit benauwende vraagstuk. De verheugenis over dit alles wordt echter overschaduwed door het feit dat een bodemloos idealisme waarbij men streeft naar samenwerking en vereniging tot elke prijs, ook op het gereformeerde erf de interkerkelijke probleemstelling dreigt te vertroebelen, zowel nationaal als internationaal.

Zelfstandige bezinning op dit vraagstuk in het licht van Schrift en belijdenis is daarom bij de voortduur dringend nodig en kan ook onze plaatselijke kerken niet genoeg worden aanbevolen.

De kerk van Christus, als de vergadering der ware gelovigen, is in haar wezen één. Deze eenheid is een zaak des geloofs. Ons Apostolicum belijdt niet: Ik zie, doch „Ik gelóóf een heilige, katholieke, christelijke kerk”. Hierin ligt opgesloten, dat het niet vanzelf spreekt, dat deze eenheid zich ook aanstonds in een zichtbare kerkelijke eenheid openbaart. Omgekeerd zou gezegd kunnen worden, dat een uitwendige, kerkelijk-organisatorische eenheid nog geenszins identiek is aan de eenheid des geloofs in Christus.

Wanneer deze realiteit goed in het oog gehouden wordt, kan uw commissie als haar mening uitspreken, dat interkerkelijke samenspreking, zowel internationaal als nationaal en lokaal, alle aanbeveling verdient, en zelfs zo veel als mogelijk is, bevorderd dient te worden. Hierbij zullen de bestaande verschillen niet mogen worden verdoezeld, doch eerlijk moeten worden erkend, grondig onderzocht en getoetst aan Schrift en belijdenis.

Wij zijn er ons tenvolle van bewust, dat dit betekent een intensivering van het „gesprek”, waardoor het ideaal der eenheid schijnbaar verderaf komt te liggen. De werkelijkheid is echter, dat bij een minder openhartig en diepgaand onderzoek het resultaat naar rato zal zijn, indien dan al ooit van enig resultaat gesproken kan worden.

De waarachtige eenheid der kerken wordt niet gemaakt, doch geboren onder de leiding en werking van de Heilige Geest, hetgeen niet uitsluit, doch juist insluit, dat wij in diep verantwoordelijkheidsbesef alles hebben te doen, wat in dezen mogelijk, geoorloofd en geboden is, en hebben te waken voor en te strijden tegen alles wat in dit opzicht de Geest des Heren zou kunnen tegenstaan of bedroeven. Laten wij, in diepe bewogenheid over de geestelijke en kerkelijke situatie der chistenheid, het gebed om de werking en leiding des Heiligen Geestes in onze en in de andere kerken vermenigvuldigen!

Bij het nastreven van de zo zeer gewenste eenheid dient voorts niet het enig doel te zijn: de opheffing van de bestaande gedeeldheid, maar niet minder de samenbundeling en versterking van het Schriftuurlijk-Reformatisch getuigenis tegenover de toenemende invloed van de

Roomse Kerk en van het modernisme, alsook tegenover de invloed van die kerken en kerkelijke organisaties, die het getuigenis „naar de Schriften” nalaten of verzwakken.

Uw commissie is er van overtuigd, dat de „deputaten voor eenheid enz.” zich bij al hun moeizame en verantwoordelijke arbeid door deze gedachten en beginselen hebben laten leiden.

Wanneer wij nu deze arbeid en de contacten van genoemde deputaten aan een nader onderzoek onderwerpen, vraagt allereerst het eigenlijke rapport van deze deputaten onze aandacht.

- A. 1. Wat het *Gereformeerd Convent* betreft (onze deputaten spreken van Geref. Convent i.o.), wil uw commissie gaarne accentueren, dat de eigenlijke opzet van een Geref. Convent moet zijn en blijven: niet alleen het bespreken van de bestaande dogmatische of confessionele verschillen, maar ook van hetgeen samen gedaan kan worden om in onze verhoudingen naar buiten de gereformeerde visie op vele sectoren van het publieke leven tot haar recht te laten komen en het gezamenlijk getuigend optreden, waar dit nodig is. Ten aanzien van dit laatste zijn praktisch nog geen resultaten bereikt. Uw commissie heeft er oog voor, waar hier de moeilijkheid schuilt, maar spreekt toch de wens uit, dat onze deputaten er voortdurend naar zullen streven dit te realiseren en de andere kerken en personen van de noodzaak hiervan te overtuigen.
2. a. Ten aanzien van de *Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)* wil uw commissie haar blijdschap uitspreken over het feit, dat dank zij het besluit van de synode van Bunschoten-Spakenburg (1958) de besprekingen met deze kerken weer op gang konden komen. Mogen onder Gods zegen deze nog maar pas hervatte besprekingen leiden tot een beter begrijpen van elkaar en blijde perspectieven openen voor de geestelijke – en de daarop gegronde kerkelijke – eenheid in Christus, deze kerken en de onze tot zegen.
- Uw commissie adviseert de synode de plaatselijke kerken, waar contacten met de Vrijgemaakte Kerken gelegd zijn of nog gelegd zullen worden, op te wekken om vooral onze generale deputaten volledig op de hoogte te houden van de ervaringen hierbij opgedaan, en van de eventuele resultaten, hierbij bereikt.
- b. In dit verband zal iets gezegd moeten worden over de *instructie van de part. synode van het Zuiden*.
- Uw commissie meent, dat het een wijs besluit is geweest van deputaten om een bespreking te houden met de raad van de kerk van Eindhoven, en is verblijd over de erkenning van deze kerkeraad, dat het beter was geweest eerst overleg te plegen met deputaten. Dan zou misschien de bekende brief van Eindhoven niet verzonden zijn en ook veel – overigens onnodige – deining voorkomen. Inderdaad zou beweerd kunnen worden, dat door de conclusies van Eindhoven de indruk is gewekt van een verschil met de uitspraken van de synoden van 1953 en 1956, maar uw commissie is de mening toegedaan, dat men sterk in rekening moet brengen in Eindhoven met een uitzonderingsgeval te doen te hebben, waar men ook pas na jarenlange samensprekingen tot een zekere mate van overeenstemming gekomen is. Er zijn echter, helaas, vele andere ervaringen. Het lokale van wat in Eindhoven gebeurde, heeft teveel een landelijk aspect gekregen. Daarom is het inderdaad onjuist, dat Eindhoven hiervoor niet voldoende oog gehad heeft. Dit is ook blijkens het inmiddels verschenen rapport van onze deputaten door de raad van de kerk van Eindhoven erkend. Daarom is uw commissie van oordeel, dat er geen genoegzame gronden meer aanwezig zijn om de instructie van de part. synode van het Zuiden aan te nemen, te meer niet, omdat er geen enkele reden is om te veronderstellen, dat in de contacten en samensprekingen, zowel landelijk door de deputaten als plaatselijk door de kerkeraden niet de nodige voorzichtigheid is of zal worden betracht.
- c. Van de generale synode van Bunschoten-Spakenburg (Geref. Kerken, vrijgemaakt) is ook een schrijven ontvangen, waarin gewezen wordt op de mogelijkheid om door middel van eventuele door ons te benoemen deputaten ad hoc overleg te plegen met deputaten dezer kerken inzake het overbrengen van de tekst der liturgische formulieren in hedendaags Nederlands.
- Uw commissie is van oordeel, dat dit niet een zaak is, die alleen de Geref. Kerken (vrijgemaakt) en de Chr. Geref. Kerken regardeert, maar alle kerken, met wie wij deze formulieren gemeen hebben. Zij stelt voor in deze geest bovengenoemde kerken (c.q. deputaten) te antwoorden.
- Wèl gevoelt uw commissie het als een leemte, dat onze kerken niet (meer) een deputaatschap hebben, dat als adres kan dienen voor andere kerken, en dat ook zelfstandig deze en dergelijke zaken kan bestuderen en onderzoeken. Het zou overweging verdienen deputaten te benoemen voor overleg inzake liturgie.

- d. Wat het schrijven betreft van de generale synode der Geref. Kerken (vrijgemaakt), inhoudende de mededeling, dat deze synode besloten heeft onze kerken te informeren omtrent de zaken van de psalmberijming, stelt uw commissie voor dit in handen te stellen van ons deputaatschap voor overleg inzake de psalmberijming en daarvan mededeling te doen aan genoemde kerken.
3. a. Uw commissie betreurt, dat in de afgelopen jaren geen eigenlijk gesprek meer heeft kunnen plaats vinden met de *Geref. Kerken (synodaal)*. Wel meent uw commissie te mogen uitspreken, dat er in onze kerken zeer veel belangstelling bestaat voor de komende ontwikkeling van de verhouding tussen de Geref. Kerken synodaal en vrijgemaakt.
- In dit verband moet melding gemaakt worden van een schrijven van de kerkeraad van Utrecht-C., dat blijkens mededeling in het supplement-rapport bij deputaten is binnengekomen. De intentie van dit schrijven is, dat in eventuele besprekingen tussen de Geref. Kerken-synodaal en de Geref. Kerken-vrijgemaakt ook onze kerken zouden dienen betrokken te worden, „omdat de gedachtenwisseling zich zal moeten uitstrekken over het gehele complex van inzichten, dat in principe reeds in 1892 de kern van het conflict was”. Uw commissie stelt voor aan de kerkeraad van Utrecht-C. te antwoorden, dat dit op zichzelf juist gezien is, en dat deputaten in dit opzicht zeker diligent zullen zijn, maar dat het niet juist zou zijn in dit stadium zich ongevraagd te mengen in eventuele kerkelijke samensprekingen tussen deze beide groeperingen.
- b. Wat het schrijven van de gen. synode der Geref. Kerken (synodaal) inzake art. 36 betreft – deze brief werd door de scriba van onze synode van Apeldoorn (1956) ontvangen na de sluiting dezer synode en doorgezonden aan onze deputaten voor de eenheid enz. – acht uw commissie het juist dat onze deputaten in hun antwoord ter informatie verwezen hebben naar hetgeen in 1928 op de synode onzer kerken aan de orde is geweest met betrekking tot art. 36, temeer omdat onzerzijds deze materie de laatste jaren niet meer langs de kerkelijke weg in behandeling is geweest. Daarom acht ook uw commissie zich incompetent om hierover iets te zeggen. Wel zou uw commissie voor de toekomst dergelijke zaken, die de confessie raken, willen laten vallen onder de competentie van deze deputaten, die dan onze kerkelijke vergaderingen op de hoogte kunnen houden van wat er in dit opzicht op het brede geref. kerkelijke erf aan de orde is.
- c. Ook is door onze deputaten een schrijven ontvangen van de geref. synode van Leeuwarden (1955) met het verzoek een oordeel te geven over een door deze synode aanvaarde proeve van herziening van de liturgische formulieren. Onze deputaten hadden inderdaad geen bevoegdheid over deze materie een oordeel te geven; bovendien zou hun taak dan toch wel veel te omvangrijk worden. Hier wil uw commissie gaarne herinneren aan wat zij opgemerkt heeft ten aanzien van een schrijven van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) over deze zelfde zaak.
4. Het blijkt uit het supplement-rapport, dat de nieuwe poging van onze deputaten om te komen tot samenspreking met de *Geref. Gemeenten* geen positief resultaat heeft gehad; de contacten blijven vooralsnog beperkt tot incidentele, persoonlijke ontmoetingen binnen het Geref. Convent.
5. Over het minimale contact met de *Ned. Herv. Kerk* heeft uw commissie geen opmerkingen.
6. *De Vereniging tot herstel van de kerkelijke eenheid der geref. belijders* zond een schrijven aan de synode, waarin zij haar begeerte uitspreekt, dat alles in het werk worde gesteld om de zozeer begeerde eenheid te bereiken. Bij dit schrijven was gevoegd een aantal conclusies, als resultaat van gehouden besprekingen tussen personen (theologen en niet-theologen) uit de Geref. Kerken-synodaal, de Geref. Kerken-vrijgemaakt en de Chr. Geref. Kerken. Uw commissie stelt voor genoemde Vereniging te antwoorden, dat onzerzijds alles gedaan wordt, wat mogelijk is, om langs kerkelijke weg tot een vruchtbaar gesprek met de andere kerken van geref. belijden te komen. De toegezonden conclusies zouden aan onze deputaten ter hand gesteld kunnen worden ter kennisname.
- B.1. Komende tot dat gedeelte van het rapport onzer deputaten, dat handelt over de contacten en de correspondentie met kerken in het buitenland, wil uw commissie haar blijdschap uitspreken over de toenadering die er is tussen de *Old* en de *Free Christian Reformed Churches* in de Ver. Staten en Canada, blijkens het federatief verband, dat tussen deze beide zusterkerken is gevormd. Uw commissie hoopt van harte, dat deze beide kerken elkaar volledig mogen vinden. Klein is hun kracht en zwaar hun strijd, maar de Here zegene hen met de verhoging van het gebed: „Bewaar en vermeerder Uw kerk!”

De classes East en West van de Free Chr. Ref. Church vragen uw vergadering het besluit van de synode 1956 nader te preciseren wat betreft onze verhouding tot de Chr. Ref. Church, zulks naar aanleiding van „het optreden van ds. C. v. d. Zaal in die kerk”. Uw commissie acht zulk een nadere precisering van de besluiten van 1956 inzake de Chr. Ref. Church niet nodig omdat ze duidelijk genoeg zijn, maar wil wel als haar mening uitspreken, dat het als vanzelfsprekend moet worden beschouwd, dat met name in andere landen, waar zusterkerken bestaan, door ambtsdragers uit onze kerken in het algemeen geen ambtelijke dienst zal worden verricht in kerken, waarmee wij niet in correspondentie staan.

Het supplement-rapport van onze deputaten maakt nog melding van een schrijven van br. K. Meeboer te Amsterdam-Z., betreffende artikelen van ds. v. d. Zaal in „De Saamwerker”. Uw commissie meent, dat het niet op de weg ligt van deputaten noch van de synode om een oordeel uit te spreken over persartikelen van allerlei aard.

2. Onze zusterkerken in Australië: *The Reformed Churches of Australia* wraken het afgeven van onvolledige en niet-eerlijke attestaties aan emigranten uit onze kerken. Uw commissie wil gaarne adviseren de kerkeraden op te wekken, dat dit in de toekomst voorkomen worde.

3. Wat aangaat „*Die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika*” lijkt het uw commissie dringend gewenst, dat aan die kerk en haar leden en organen meer bekendheid gegeven worde van het beginsel en het inzicht onzer kerken in verschillende vraagstukken. De wijze, waarop dit moet geschieden, wil uw commissie gaarne voorlopig overlaten aan de beoordeling onzer deputaten.

4. Met betrekking tot de *Christian Reformed Church (U.S.A.)* moet gewaagd worden van gevoerde correspondentie, die enigermate verwarrend is geweest, hetzij tengevolge van een niet goed begrijpen van elkander, hetzij tengevolge van een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Duidelijk is echter gebleken, dat genoemde kerk onverzwakt staat op het standpunt van 1908. Meer dan contact zal er dus voorshands met deze kerk niet kunnen zijn.

Wel wil uw commissie de synode er op wijzen, dat het begrip „contact” niet bekend is bij de Chr. Ref. Church. Daar spreekt men van „zusterkerken” en (of) van „corresponderende kerken”. Het zou aanbeveling verdienen, dat ook onze kerken deze op het internationale kerkelijke terrein gangbare terminologie overnamen, en in die zin het besluit vermeld in de Acta onzer synode van 1950 (art. 123) wijzigen.

5. Het standpunt onzer kerken tegenover de *Gereformeerde Oecumenische Synode* zal in uw vergadering wederom besproken moeten worden in verband met de binnengekomen *instructie* van de *part. synode van het Noorden*: „De generale synode besluite deel te nemen aan de Geref. Oec. Synode”, vergezeld van een brede toelichting.

Uit praktische overwegingen lijkt het uw commissie niet dienstig in haar rapport uitvoerig in te gaan op deze toelichting; dit kan beter geschieden in een eventuele mondelinge discussie. Er zit veel aantrekkelijks in de gedachte van deelname aan de Geref. Oec. Synode, en uw commissie kan dan ook begrip hebben voor de zienswijze van de *part. synode van het Noorden*.

In 1950 heeft onze synode besloten niet deel te nemen aan de Geref. Oec. Synode om redenen, die in hoofdzaak voortvloeiden uit de houding van de G.O.S. tegenover de Wereldraad van Kerken. Zou er reden zijn om terug te komen op het besluit van 1950, dan moet er òf in de G.O.S. iets veranderd zijn, òf bij ons. Het is niet aan uw commissie om te veronderstellen — laat staan: te bewijzen —, dat er bij ons iets veranderd zou zijn. Maar bij de G.O.S. is zeker niets veranderd. Nogmaals, er is veel, dat aantrekt; verschillende besluiten en uitspraken van de G.O.S. hebben ook onze instemming; haar grondslag is goed. Doch haar houding tegenover de bij haar aangesloten kerken die tevens lid zijn van de Wereldraad, is tweeslachtig en onzeker gebleven en als gevolg daarvan moet geconstateerd worden het ontbreken van een positief getuigenis, dat men van kerken van geref. belijden mocht verwachten.

Daarom acht uw commissie het een onoverkomenlijk bezwaar, om in de G.O.S. samen te werken met kerken, die òf met de Wereldraad sympathiseren, òf daarbij aangesloten zijn. Uw commissie heeft zeer uitvoerig en diepgaand over deze zaak gesproken, doch acht de tijd (nog) niet gekomen om het besluit van de gen. synode onzer kerken van 1950 met betrekking tot de Geref. Oec. Synode te herzien, redenen waarom zij adviseert de *instructie* van de *part. synode van het Noorden* niet aan te nemen.

6. Met dankbaarheid heeft uw commissie er nota van genomen, dat op het laatstgehouden congres van de *Internationale Raad van Christelijke Kerken* de Europese invloed sterker

was dan anders. Misschien gaat uw commissie niet te ver, als zij aanneemt, dat onze Nederlandse afgevaardigden geen gering aandeel in deze invloed hebben gehad. Moge in de strijd der Bijbel-getrouwe kerken op het grote en brede wereldfront de arbeid der I.C.C.C. niet ongezegend blijven!

C. Uw commissie biedt u tenslotte de volgende voorstellen aan:

1. het beleid en de handelingen der deputaten voor de eenheid van de geref. belijders en de correspondentie met buitenlandse kerken goed te keuren, onder dank voor de arbeid door hen verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen (c.q. herbenoemen) met dezelfde opdracht;
3. de kerken en personen van wie een schrijven is binnengekomen, te antwoorden in de geest, zoals in dit rapport van uw commissie is voorgesteld;
4. een deputaatschap te benoemen voor overleg inzake liturgie;
5. de instructie van de part. synode van het Zuiden (samensprekingen) niet te aanvaarden;
6. de instructie van de part. synode van het Noorden (Geref. Oec. Synode) niet te aanvaarden;
7. het besluit van de gen. synode van 1950 (Acta, art. 123) in de voorgestelde zin te wijzigen.

Moge de Geest der waarheid en de genade van de Koning der kerk uw vergaderingen leiden en sterken!

Namens commissie V,
ds. D. Biesma jr., rapporteur.

BIJLAGE LXXIII

art. 153, 165

SCHRIJVEN VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND, Bunschoten-Spakenburg 1958, d.d. 1 december 1958.

Aan de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, samen te komen in 1959 te Rotterdam.

Onderwerp: Antwoord op brief van G.S. Apeldoorn 1956.

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd te Bunschoten-Spakenburg A^o Dⁱ 1958, heeft met teleurstelling kennis genomen van het schrijven haar gezonden door het moderamen van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Apeldoorn 1956. Immers bevat dit schrijven geen antwoord op de in de brief van de synode onzer kerken, gehouden te Enschede 1955/1956, gestelde vragen.

Wij zijn van oordeel, dat het Uw synode niet onmogelijk was geweest op deze vragen te antwoorden, althans zeker op de vraag, wat Uw synode heeft bedoeld met het schriftuurlijk-confessioneel beginsel Uwer Kerken, en dat alleen al door dit antwoord een belangrijke schrede zou zijn gezet op de weg naar meerdere klaarheid inzake de verhouding tussen Uw en onze Kerken, gelijk die door Uw Kerken blijkens het schrijven d.d. 16 mei 1956 wordt begeerd.

Daarom menen wij, dat in dit schrijven ten onrechte wordt gesteld, dat de generale synode van Enschede de zaak drie jaar heeft vertraagd. Nog is het ons gevoelen, dat het voordelen heeft indien onze wederzijdse Kerken zich rechtstreeks tot elkaar richten door haar generale synoden. Evenwel menen wij, dat de zaak van eventuele hereniging niet mag afstuiten op een verschil van gevoelen inzake de methode van contactoefening. Daarvoor is deze zaak te belangrijk.

Gaarne verklaren wij opnieuw van onze kant om 's Heeren wil nog steeds vereniging te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerken op de grondslag van het Woord Gods, zoals dat beleden wordt in de ook door Uw Kerken aanvaarde belijdenisgeschriften en die alleen.

Wij erkennen als eis des Heeren, dat allen die de Heilige Schrift gelovig aanvaarden als Gods onfeilbaar Woord naar eenzelfde belijdenis, en de Heere Jezus Christus liefhebben in onverderfelijkheid, bijeen behoren om tesamen de enigheid der Kerk te onderhouden, de hals buigende onder het juk van Christus en dienende de opbouw van der broeders, naar de gaven,

die God hun verleend heeft als onderlinge lidmaten van eenzelfde lichaam (Joh. 17 : 20, 21; Phil. 2 : 1-4; Efeze 4 : 1-16; N.G.B. art. 28).

Daarom handhaven wij tenvolle en nemen wij geheel voor onze rekening wat door onze vaders werd beloofd in de „Acte van Afscheiding of Wederkeering”, namelijk: „Gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde ledematen en zich te willen vereenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering, aan wat plaatse God dezelve ook vereenigd heeft”.

Wij begeren van harte als gave van Gods genade, dat tegenover het valse eenheidsstreven en temidden van de afval onzer dagen, broeders die vasthouden aan het geloof dat eenmaal de heiligen is overgeleverd en die in hun voorgeslachten ook kerkelijk één zijn geweest, zich beijveren om te oefenen en te bewaren de enigheid des Geestes door de band des vredes.

Om U tegemoet te komen in Uw bezwaren tegen het van synode tot synode met elkaar corresponderen, benoemde deze synode deputaten om U in de gelegenheid te stellen ten overstaan van hen rekenschap te geven van het schriftuurlijk confessioneel beginsel Uwer Kerken en voorts, „al die zaken te bespreken, die de verhouding tussen onze kerken raken, opdat die verhouding duidelijk worde en beide kerken een verantwoorde beslissing kunnen nemen”.

Gaarne zullen onze deputaten met deputaten van uw Kerken middelen en wegen zoeken om alle hindernissen uit de weg te ruimen en heen te werken naar de als van 's Heeren wege geboden erkende vereniging, zonder in deze ook maar iets van de taak der plaatselijke Kerken over te nemen.

Broeders, wij weten het ook zeer wel, dat er op de weg tot elkander vele hindernissen liggen.

Meer dan zestig jaar hebben wij kerkelijk gescheiden geleefd.

Elk hebben we onze eigen strijd en ontwikkeling gehad.

We zullen veel, zeer veel geduld met elkaar moeten hebben, met elkanders zwakheden en gebreken. Maar als eenmaal vaststaat, dat we over en weer elkander aanvaarden en tegemoet treden op de grondslag van het Woord Gods zoals dat in de gemeenschappelijk aanvaarde belijdenisgeschriften wordt beleden en dat wij gehoorzaam de weg willen gaan, die de Heere ons wijst dan zullen alle hindernissen en moeiten in 's Heeren kracht overwonnen worden en God in den hemel zal het ons doen gelukken.

De Geest der genade en der gebeden neige Uw en onze harten tot elkander en leide U door het Woord des Heeren om een beslissing te nemen tot eer van Zijn Naam en tot bevordering van de vergadering van Zijn Kerk.

Met broedergroeten,

de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd te Bunschoten-Spakenburg A^o D¹ 1958,

w.g. J. van Bruggen, praeses

J. A. Vink, assessor

H. Veltman, scriba I

C. C. de Vries, scriba II.

BIJLAGE LXXIV

art. 166

CLASSIS OF THE OLD CHRISTIAN REFORMED CHURCH.

Aan de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland in vergadering bijeen te Rotterdam op 8 september 1959 en volgende dagen.

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

Het is de Old Christian Reformed Church als corresponderende zusterkerk in N. Amerika een groot genoegen Uw Synode onze hartelijke groeten en heilwensen aan te bieden.

Al waren wij niet in de gelegenheid een onzer af te vaardigen, houdt U er van overtuigd dat wij hartelijk met U medeleven. Wij voelen ons een met U als hebbende dezelfde achtergrond, belijden en strijd.

Dit is geredelijk te verklaren uit het feit dat velen onzer in Uw midden zijn geboren en getogen en de Waarheid in welke zij zijn opgevoed, wensen trouw te blijven en tevens begeren gemeenschap te oefenen met allen die dezelfde Waarheid omhelzen.

Wij zijn dankbaar dat het thans mogelijk is U dit schrijven door Ds. J. Overduin van de Free Christian Reformed Churches, welke samen met ons in gelijke verhouding tot U staan, te doen aanbieden.

Zoals gebruikelijk willen wij U een kort verslag geven van de gang van zaken in onze kerk.

In de tijd die verliep sinds Uw vorige Synode is het ook aan ons opnieuw bevestigd dat wij leven in de strijdende Kerk.

De eigenaardige, vaak gecompliceerde problemen, samenhangend met de positie van immigranten-kerken, gaf aan dit strijdende-kerk-zijn een bijzonder accent.

Niettemin mogen wij niet verheugen de zegen die de Heere in zijn gunst nog gaf.

De prediking des Woords bleef niet zonder vrucht. Hier en daar mogen vruchten van geloof en bekering worden opgemerkt. In meer dan een opzicht werden de kerken gebouwd, geestelijk en ook stoffelijk. Het ledental van verscheidene gemeenten nam toe.

De gemeente Hamilton mocht in Dundas haar eigen nieuwe kerkgebouw in gebruik nemen. Zij mag wel trots zijn op het stoere gebouw dat getuigt van geloofsmoed en offervaardigheid, maar evenzeer dankbaar voor Gods goedheid erin geschonken.

In Vineland, Ont. werd vanuit Smithville een zelfstandige gemeente gesticht. De instituering vond plaats op 22 October 1958. Deze jonge gemeente wordt op basis van onderlinge overeenkomst mede door Smithville's pastor gediend. Zij mag zich verheugen in een gestadige groei en beschikt over een doelmatig kerkgebouw dat door aankoop haar eigendom werd.

In Augustus 1957 werden 2 jonge mannen, D. Estrada en T. Atkinson bevestigd om uitgezonden te worden als zendeling naar Spanje. Onze verwachtingen op dit punt zijn helaas niet in vervulling gegaan. Na onderzoek en beroepbaarstelling door de Classis waren zij door Grand Rapids als zedende Kerk voor deze arbeid beroepen. Eerst op 25 July 1959 zijn zij naar Spanje vertrokken, zonder de steun van de Classis en enkel voor verantwoordelijkheid van Grand Rapids.

Als feit van grote blijdschap mogen wij vermelden dat de kwestie „Old-Free” zo ver is opgelost dat we thans samenleven in federatief verband, een vorm van vereniging die volkomen hereniging tot één kerk het meest nabij komt en als voorlaatste stap daartoe begroet mag worden.

Wat betreft de aanwas van het ledental, de stroom van immigranten naar deze landen was in de afgelopen jaren niet zo groot, maar een groter percentage van emigranten uit Uw kerken dan voorheen het geval was, vond een kerkelijk tehuis in de corresponderende kerken van „Old” en „Free”.

Dit houdt in een opgenomen worden in een gemeenschap waar zij naar afkomst en belijdenis behoren, de zo nodige steun en leiding ontvangen en zich volkomen thuis kunnen gevoelen.

Dit te constateren, waar op grond van beschikbare gegevens goede reden voor bestaat, stemt tot grote voldoening.

In verband met het bovenstaande mogen wij met bijzondere nadruk de aandacht van Uw Synode vragen voor het punt van de bestemming van emigranten uit Uw kerken.

Naar onze bescheiden mening is de eer der Waarheid en het prestige ook van Uw kerken hier in het geding.

Uw kerken leiden op het erf der gereformeerde gezindte in Nederland een zelfstandig bestaan en geloven daarvoor gegronde reden te hebben.

Hetzelfde beginsel dat aan dat zelfstandig bestaan ten grondslag ligt, wordt door ons gehuldigd en is reden van ons zelfstandig bestaan als kerken hier.

Indien nu dit beginsel schriftuurlijk is en de strijd van het handhaven waard en een zelfstandig bestaan als kerk wettigt en eist, onder de huidige omstandigheden – wat wij met U geloven – moet het dan geen belijden, bevestigen en eren van dit beginsel geacht worden wanneer immigranten hun kerkelijk tehuis zoeken in kerken waar dit beginsel beleden en gehandhaafd wordt?

Maar houdt het dan geen ontkenning en verwerping in van het beginsel en de strijd der kerk waarin men geboren werd, als men zich daar aansluit waar tegenstrijdige beginselen gehuldigd worden? Wij menen ja.

En toch, ondanks de boven geconstateerde verbetering ten deze, deze droeve inconsequentie komt nog steeds voor.

Overwegingen van materiële aard kunnen dit niet rechtvaardigen. Ook al niet omdat onze kerken, niet minder dan andere kerkgroepen, bereid en in staat zijn gebleken die hulp en leiding te verlenen welke immigranten zowel stoffelijk als geestelijk behoeven.

Het is daarom met vrijmoedigheid en klem der liefde tot de Waarheid dat wij Uw Synode verzoeken aan deze hoogst gewichtige zaken Uw welwillende aandacht te schenken, wat moge resulteren in het doen van aanbevelingen en het treffen van maatregelen die Uw emigranten kunnen helpen het beleden beginsel trouw te blijven en de juiste weg te kiezen voor zichzelf en voor hun kinderen in de zo diep ingrijpende zaak van immigratie.

Broeders moge de Koning der kerk U bedelen met een rijke mate van Zijn Geest. Moge Hij Uw kerken bij den voortduur zegenen en genade geven te zijn een pilaar en vastigheid der Waarheid. Ontvangt onze hartelijke groeten. Onze gedachten en gebeden zijn met U.

Namens de classis der Old Christian Reformed Church,

dd. 20 Augustus 1959.

w.g. J. Hamstra, h.t. praeses
J. de Waal, h.t. scriba

BIJLAGE LXXV

art. 168

GENERAL SYNOD OF THE REFORMED CHURCHES OF AUSTRALIA.

Dandenong, Victoria, February 22, 1957

Aan de Synodes van de Gereformeerde en de Christelijke
Gereformeerde Kerken, in Nederland.

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

In opdracht van de Generale Synode van de Reformed Churches of Australia, richten wij ons tot U met de navolgende zaak.

De Synode heeft zich in haar zitting van 19 February 1957, ernstig beraden over de betekenis en de waarde van attestaties van zusterkerken. Zij wil zich blijven stellen op het standpunt dat correspondentie in de volle zin van het woord inhoudt het zonder meer aanvaarden van elkaars attestaties, maar ziet zich gedrongen haar ernstige ongerustheid uit te spreken over het feit, dat in vele gevallen de attestatie die door zusterkerken in Nederland wordt uitgereikt, niet in overeenstemming is met de werkelijkheid. Uit al onze kerken kwam de klacht, dat meerdere malen attestaties zonder enige aantekening of toelichting zijn ontvangen terwijl later blijkt dat de betrokkene slecht of in 't geheel niet meeleeft, en ook in Nederland reeds voorwerp van vermaan en tucht was.

Onze kerken vrezen hierdoor tegen wil en dank de weg van de volkskerk te worden opgedrongen. De Synode is doordrongen van het feit dat tuchttoefening een zeer moeilijke en tere zaak is. De Reformed Churches ondervinden dat hier aan den lijve. Maar we mogen, terwijl we de eigen kerken opwekken om met de handhaving van de tucht de grootste ernst te betrachten, niet nalaten onze verwachting uit te spreken, dat U als zusterkerken blijk zult geven dit ook te doen door het afgeven van volledige attestaties die een zuiver beeld geven van de werkelijkheid.

Een aantekening of inlichting zal in verschillende gevallen noodzakelijk zijn. De Synode twijfelt er niet aan dat U met ons doordrongen zijt van de ernst van deze zaak. Zij vertrouwt dat U hieraan uw volle aandacht geven zult en Uw kerken wilt opwekken hieraan nauwgezet de hand te houden.

U de zegen des Heren en de leiding des Geestes toebiddend,

namens de Synode, het Moderamen,

w.g. (onleesbaar), Praeses
(onleesbaar), Assessor
(onleesbaar), Eerste Scriba

J. J. van Wageningen, Tweede Scriba.

P.S. Een afschift van dit schrijven is gezonden aan uw deputaten voor de emigratie.

BIJLAGE LXXVI

art. 170

REFORMED CHURCHES OF NEW ZEALAND.

27th August 1959

Christelijke Gereformeerde Kerken c/o Mr. P. J. Madern
Malvastraat 13b, Rotterdam, Holland.

Dear Brethren in Christ,

We thank you for your kind letter of June 22-1959 and the invitation to have a representative of our churches at your General Synod.

We feel disappointed that none of our brethren will be able to attend the Synod of your Churches. The distance, time and cost involved in making this trip would be too heavy a burden for our small churches in this part of the world.

However it is a pleasure to write this letter to you our esteemed brethren, and to remember the blessed privilege and bounden duty of brethren in Christ in fellowship with one another in the Lord and the corresponding obligation to be one another's keeper on the way to the Heavenly Canaan and Eternal Rest which has been gained for Gods People through the complete satisfaction of Jesus Christ.

We recognise that God in His providence has placed us in this common family of Reformed Churches. We also know that a spiritual tie binds us to all believers, but doctrinally and ecclesiastically you and we are closer relatives.

We are also blessed that both our churches are living in fellowship in the I.C.C.C. in the stand for, and the defence of the Historic Christian Faith.

Be assured of our prayers and may the Lord richly bless your denomination. We commend your Assembly to the guidance ¹⁾ of the Holy Spirit in all its deliberations and decisions.

Yours in Christ,
On behalf of the Reformed
Churches of New Zealand,
signed W. van Rij, secretary.

¹⁾ Bedoeld is: guidance (ant. v. d. scribae).

BIJLAGE LXXVII

art. 176, 181

TOELICHTING BIJ DE INSTRUCTIE VAN DE PART. SYNODE VAN HET NOORDEN INZAKE DE Geref. OECUMENISCHE SYNODE.

I. De stand van zaken tot nu.

Uit het rapport van de deputaten voor contact met de gereformeerde belijders aan de generale synode van 1950 (Acta blz. 208):

„De Synode onzer Kerken van 1950 zal dus een beslissing hebben te nemen inzake de vraag of we als Chr. Geref. Kerken ons moeten laten vertegenwoordigen op die Synode door het zenden van afgevaardigden „met last en volmacht”, daar ook onze Kerken weer tot die Synode uitgenodigd zullen worden.

Uw Deputaten adviseren U een dergelijke beslissing niet te nemen, maar wel enkele waarnemers naar die Synode te zenden. We dienen o.i. een gereserveerde houding aan te nemen; zulks in verband met de volgende bezwaren:

1. De naam Synode is hoogst onbevredigend. Onze D.K.O. kent niet een Oecumenische Synode. De „Synode” zal zich op deze kwestie nader bezinnen. We dienen deze „bezinning” af te wachten.
2. De Geref. Oecumenische Synode nam t.a.v. de kwestie Wereldraad/Internationale Raad een onbevredigende beslissing. Zij verwierp een amendement, dat wilde besluiten „de Kerken te adviseren zich niet bij de Wereldraad aan te sluiten zolang de principiële bezwaren niet zijn weggenomen en de Geref. Kerken, die zich reeds aansloten, ernstig op de bezwaren daarvan te wijzen”. Daarentegen nam ze wel aan het voorstel van de betreffende commissie, n.l. „De Kerken te adviseren zich in dit stadium niet bij deze organisatie aan te sluiten en een internationale commissie te benoemen met opdracht deze punten nader te bestuderen en aan de volgende Synode rapport uit te brengen”. Deze beslissing betreuren we zeer. Reden waarom we U adviseren „waarnemers” en geen afgevaardigden naar de volgende Oecumenische Synode te zenden in afwachting van de beslissing dier Synode t.a.v. de Wereldraad.

We merken tenslotte op, dat een eventuele aansluiting bij de I.C.C.C. niet in tegenstelling zou staan met het zenden van waarnemers of zelfs van afgevaardigden naar de Oecumenische Synode. Er waren op de Geref. Oecumenische Synode afgevaardigden van Kerken aanwezig, die aangesloten waren bij de I.C.C.C.

De I.C.C.C. is dan ook een permanent lichaam; de Geref. Oecumenische Synode vergadert éénmaal in de zoveel jaar.”

Uit de Acta van de generale synode 1950, art. 125:

„De commissie sluit zich aan bij het voorstel van Deputaten om naar de Geref. Oecumenische Synode 1953 te Edinburg waarnemers te zenden, en geen afgevaardigden.

Ds B. Nederlof en ds C. van der Zaal zijn van een ander gevoelen en dienen een voorstel in om afgevaardigden te zenden, die dus ook stemrecht hebben, want zij achten aansluiting wel bij de I.C.C.C. en niet bij de Geref. Oecum. Synode een dualisme.

Hiertegen wordt opgemerkt, dat men bij de I.C.C.C. een directe positieve houding heeft aangenomen tegenover de Wereldraad van Kerken, terwijl de Geref. Oecum. Synode afgevaardigden van Kerken, die bij de Wereldraad van Kerken zijn aangesloten, heeft toegelaten en aanvaard als stemgerechtigde leden.

Het voorstel ds B. Nederlof – ds C. van der Zaal wordt verworpen, en het voorstel van de Commissie van Rapport wordt aangenomen, zodat de Synode besluit tot het zenden van waarnemers. Deze waarnemers zullen worden aangewezen door Deputaten voor Eenheid van de Gereformeerde Belijders in Nederland en voor Correspondentie met Buitenlandse Kerken.”

Uit de Acta van de generale synode 1953, art. 101:

„Uit de bespreking, gehoord de nadere toelichting van hen, die de Geref. Oecumenische Synode van Edinburg 1953 als waarnemers hebben bijgewoond, blijkt teleurstelling over de weinig positieve houding, die deze Oecumenische Synode aanneemt, zoals blijkt uit de daar genomen besluiten. Overeenkomstig conclusie 9 van het rapport van Commissie II (bijlage XXVII) wordt besloten in dit stadium nog geen aansluiting als lid van deze Synode te zoeken. Indien dit noodzakelijk of gewenst is, kunnen opnieuw waarnemers worden gezonden.”

II. Bezwaren.

Tegen het deelnemen aan de Geref. Oecum. Synode wordt een tweetal bezwaren ingebracht; het zijn de volgende:

- a. De naam „Synode”. In 1950 werd dit bezwaar genoemd. Maar de synode van 1953 kwam daar niet op terug, hetgeen kan bewijzen, dat dit bezwaar toch niet zo gewichtig is. Op de Geref. Oecum. Synode van 1953 werd erop gewezen, dat het woord „synode” een samenkomst zonder meer aanduidt, en dat het in dit geval niet gezien moet worden in het licht van de historische belasting, die het in de loop der tijden heeft gekregen. Het bezwaar, dat de naam als zodanig niet voorkomt in de D.K.O. kan moeilijk worden gehanteerd, daar ook de naam I.C.C.C. niet voorkomt in de D.K.O.
- b. Het feit dat sommige kerken die aangesloten zijn bij de Wereldraad van Kerken, lid zijn van de Geref. Oecum. Synode. Met deze beoordeling vallen wij in ons eigen zwaard. Want volgens het rapport der deputaten zijn er bij de Geref. Oecum. Synode ook kerken aangesloten, die tevens lid zijn van de I.C.C.C., waar ook wij bij aangesloten zijn. Deze kerken hebben, hoewel zij niet bij de Wereldraad maar bij de I.C.C.C. zijn aangesloten, blijkbaar geen bezwaar tegen samenwerking in de Geref. Oecum. Synode met kerken, die ook bij de Wereldraad zijn aangesloten. Onze kerken werken dus in I.C.C.C.-verband samen met kerken die in geref. oecumenisch verband samenwerken met kerken, die bij de Wereldraad zijn aangesloten. Dan moesten we, als we consequent wilden zijn, ook bedanken voor het lidmaatschap van de I.C.C.C. die als stemgerechtigd lid ook toelaat kerken die samenwerken met kerken die bij de Wereldraad zijn aangesloten. De Geref. Oecum. Synode wordt door onze deputaten ad hoc en onze gen. synode tot nu toe veroordeeld als niet principieel tegenover de Wereldraad. Maar de I.C.C.C. laat wel kerken toe die samenwerken met leden van de Wereldraad. Dus valt ook de I.C.C.C. onder hetzelfde oordeel als de Geref. Oecum. Synode, en moet het tegen de Geref. Oecum. Synode ingebrachte bezwaar vervallen gezien ons lidmaatschap van de I.C.C.C.

III. Grondslag, doel enz.

De grondslag van de Geref. Oecum. Synode is wel zo principieel als die van de I.C.C.C. Immers de I.C.C.C. laat ook kerken toe als lid, die afwijken van de geref. belijdenis, zoals de deputaten in hun rapport aan de synode van 1950 toestemmen in de volgende bewoordingen: (blz. 260) „..... het Gereformeerde element is o.i. nog te zwak vertegenwoordigd in deze Raad. Hier zijn ook Methodistische en Baptistische Kerken, vooral uit Amerika,..... We ontkennen evenmin, dat er bij deze I.C.C.C. kerken zijn aangesloten, die enkele stellingen huldigen – b.v. Chiliasme, volwassendoop, met verwerping van de kinderdoop – die de onze niet zijn. Eveneens belijdt niet elke aangesloten Kerk nadrukkelijk de Uitverkiezing.”

Wanneer deze belangrijke leergeschillen tussen bovenaangeduide kerken en de onze geen belemmering behoeven te zijn om met deze dwalende kerken in het verband van de I.C.C.C. samen te werken, hoe kan men dan wel overwegend bezwaar maken tegen aansluiting bij de Geref. Oecumenische Synode, waar uitsluitend kerken van geref. belijdenis samenwerken?

De grondslag van de Geref. Oecum. Synode is heel wat solieder dan die van de I.C.C.C. Zijn we aangesloten bij de I.C.C.C., dan behoren we toch zeker aangesloten te zijn bij de

Geref. Oecum. Synode die principieel gezien zelfs voorrang moet hebben boven de I.C.C.C. krachtens haar gereformeerde karakter, zoals blijkt uit het volgende:

„Als grondslag van de Gereformeerde Oecumenische Synode zullen dienen de Heilige Schriften van het Oude en Nieuwe Testament naar de opvatting van de gereformeerde belijdenisgeschriften, namelijk de tweede Helvetische Confessie, de Heidelbergse Catechismus, de Franse Geloofsbelijdenis, de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de eerste Schotse Confessie, de Westminsterse Confessie, de Dordtse Leerregels en de 39 Artikelen, met dien verstande, dat de Heilige Schriften in haar geheel evenals in elk deel daarvan zijn het onfeilbare en altoosblijvende Woord van den levenden Drieënigen God, absoluut gezaghebbend in alle zaken van geloof en leven, en dat de Gereformeerde Belijdenisgeschriften aangenomen worden, omdat zij de openbaarde waarheid Gods vertolken, waarvan de verzwakking het jammerlijke verval van het moderne leven veroorzaakt heeft. Met nadruk wordt verklaard, dat alleen een hartelijke en consequente terugkeer naar deze waarheid der Schrift waarvan het evangelie van Jezus Christus de kern en het hoogtepunt vormt, aan de mensheid redding vermag te brengen en de zozeer nodige vernieuwing der wereld te bewerkstelligen.

Wegens het bestaande verschil in kerkinrichting bij de gereformeerde kerken kan uniformiteit van kerkregering niet uitdrukkelijk als een fundamenteel vereiste genoemd worden dan alleen voorzover de beginselen der kerkregering vervat zijn in de gereformeerde belijdenisgeschriften, zoals bijv. dat Christus is het Hoofd der kerk en de merktekenen der ware kerk: de zuivere prediking van het Evangelie, de Schriftuurlijke bediening der sacramenten en de getrouwe oefening der tucht.” (Acta Edinburgh 1953, art. 101 sub II).

Als *doel* van het houden van Geref. Oecum. Synoden werd op de Geref. Oecum. Synode van 1953 het volgende genoemd:

- „1. Elkander raadplegen over belangrijke kwesties en problemen, die betrekking hebben op het geestelijk welzijn en de schriftuurlijke regering van de Kerken.
2. Met elkander beraadslagen, voorzover zulks wenselijk of noodzakelijk mocht zijn, over het zendingswerk der Kerken in eigen land en daarbuiten.
3. Er naar streven om een gemeenschappelijke gedragslijn te volgen met betrekking tot gemeenschappelijke problemen, eveneens wanneer gemeenschappelijke uitspraken noodzakelijk geacht worden ten aanzien van bepaalde bewegingen, gewoonten of gevaren, deze gemeenschappelijk uit te vaardigen.
4. Een eendrachtig getuigenis geven van ons gemeenschappelijk gereformeerd geloof in het midden van een wereld, die leeft in dwaling en rondtast in duisternis, in het bijzonder ten overstaan van de vele kerken, die zo jammerlijk de waarheid van Gods heilig woord losgelaten hebben en die in de droeve noodzaak verkeren van tot het geloof der vaders te moeten teruggeroepen te worden.
5. Uitdrukking geven aan onze dierbare eenheid in Christus en aan onze eenheid als Gereformeerde Kerken, hoe verspreid ook over de aarde”. (idem sub III).

Betreffende het *lidmaatschap* heeft deze Synode het volgende vastgesteld:

„Het lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode zal openstaan voor alle Kerken, die het gereformeerde geloof belijden en dit handhaven en die daarom de grondslag zoals deze in afdeling II van deze Regelen is omschreven, ondertekenen. Van de afgevaardigden naar alle vergaderingen van de Synode wordt verwacht, dat zij hun instemming met de bovengenoemde grondslag en hun verbondenheid met de gereformeerde geloofsbelijdenissen betuigen.” (idem sub IV).

Over de *aard en de omvang van haar gezag* luidt het als volgt:

„Ofschoon het ongetwijfeld waar en een aangenomen beginsel is, dat kerkelijke uitspraken en beslissingen, die onmiskenbaar in volledige overeenstemming met Gods Woord zijn, gezag bezitten en dat het bijgevolg niet noodzakelijk is kerkrechtelijk gezag aan alle besluiten van Oecumenische Synoden toe te kennen, moet toch worden aangenomen, dat de uitspraken en beslissingen van de Oecumenische Synode geacht zullen worden een adviserend karakter te dragen en alleen bindend voor de verschillende Kerken, nadat haar nationale Synoden deze uitspraken en beslissingen als haar eigene aanvaard hebben. De Kerken zijn echter verplicht zulke uitspraken en beslissingen in ernstige overweging te nemen zodat er zoveel mogelijk eenheid in standpunt en gedragslijn kan zijn.” (idem sub V).

IV. Houding tegenover de Wereldraad van Kerken.

Gelijk reeds in het voorgaande is vermeld, benoemde de Geref. Oecum. Synode van 1949 gehouden te Amsterdam een internationale commissie met de opdracht inzake de Wereldraad van

Kerken aan de volgende synode rapport uit te brengen. Deze commissie bracht aan de Geref. Oecum. Synode van Edinburgh 1953 een meerderheidsrapport uit, waarin werd voorgesteld: „dat Kerken die aan deze Synode deelnemen zich onthouden van aansluiting bij de Wereldraad van Kerken” (Acta Geref. Oecum. Synode 1953, bijlage III). Een minderheidsnota vanuit Indonesië ingediend, bepleitte de wenselijkheid voor kerken van het gereformeerde geloof om toe te treden tot de Wereldraad van Kerken (Acta idem bijlage IV). Zodoende kwam de zaak van de verhouding Geref. Oecum. Synode/Wereldraad op de Geref. Oecum. Synode weer uitdrukkelijk ter sprake (Acta art. 43, 53 en 57). Het standpunt dat toen werd ingenomen, is, blijkens art. 57 het volgende:

„1. De Synode adviseert de Kerken van de Gereformeerde Oecumenische Synode zich niet aan te sluiten bij de Wereldraad van Kerken gelijk die nu ingericht is.

Gronden:

- (a) De Wereldraad van Kerken laat wezenlijk verschillende uitleggingen van zijn grondslag en daarmee van de aard van het christelijk geloof toe;
- (b) De Wereldraad van Kerken biedt zich aan als geloofsgemeenschap, maar is dit in werkelijkheid niet, daar kerken met fundamenteel uiteenlopende standpunten van de Wereldraad deel uitmaken.

2. Zonder de vrijheid van de Kerken om zelf te beslissen over de relaties die zij onderhouden te willen beperken, verzoekt de Synode de Gereformeerde Kerken, die reeds lid zijn van de Wereldraad van Kerken, haar positie opnieuw te bezien in het licht van het voorgaande.”

Het bovenstaande besluit werd genomen met slechts één stem tegen, n.l. van de afgevaardigde van de inmiddels opgeheven Geref. Kerken van Indonesië.

Deze positieve houding van Edinburgh is in overeenstemming met het amendement dat in 1949 te Amsterdam op de Geref. Oecum. Synode werd ingediend, en dat onze deputaten toen gaarne hadden zien aangenomen (zie boven).

„Edinburgh het geen onzekere standpunt ingeneem nie” wordt op de vierde Geref. Oecum. Synode, gehouden te Potchefstroom 1958, opgemerkt. Ook deze Synode neemt dit standpunt in, Acta art. 60, op de volgende gronden:

- „1. Die Gereformeerde Ekumeniese Sinode van Edinburgh het 'n positiewe getuienis gegee deur by sy lede wat ook lede is van die Wêreldraad van Kerke aan te dring om hulle posisie in heroorweging te neem.
2. Die voorwaardes vir lidmaatskap van die Gereformeerde Ekumeniese Sinode is deeglik en op de punt af. Hulle word nie noodwendig verkrag deur kerke wat lede is van die Wêreldraad van Kerke nie, alhoewel ons sodanige lidmaatskap as hoogs ongerade beskou soos die Edinburghse Sinode ook geoordeel het.
3. 'n Saak van hierdie aard moet langs die weg van oorreding eerder as absolutistiese besltings benader word.”

V. Conclusie.

Dit alles overwegende is de part. synode van het Noorden van oordeel, dat de belemmering die ons tot nu toe afzijdig deed staan ten aanzien van de Geref. Oecum. Synode, voldoende is weggenomen, weshalve zij voorstelt:

De generale synode besluite deel te nemen aan de Geref. Oecum. Synode.

BIJLAGE LXXVIII

art. 184, 186.

RAPPORT V VAN COMMISSIE VI (Levenshouding van de christen in deze tijd).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft de eer u de volgende gewijzigde concept-uitspraak aan te bieden inzake de levenshouding van de christen in deze tijd:

De generale synode

enerzijds *erkennend* met innige dankbaarheid jegens de Here, dat er op vele plaatsen in onze kerken uit kracht van Zijn belofte door de inwoning van de Heilige Geest een hartelijke begeerte openbaar komt naar de zuivere bediening des Woords en naar een leven in oprechtheid voor Zijn aangezicht;

anderzijds echter *constaterend* een zekere vervlaking in het christelijke leven, zich uitend in een geringere waardering en beleving van de geestelijke waarden; in een hier en daar tanend kerkbezoek en kerkbesef; in de geringe drang om van het heil in Christus te getuigen in de wereld van nu; alsmede in het al te gemakkelijk en critiekloos overnemen en aanvaarden van de gewoonten en gebruiken van deze wereld en haar cultuur;

overtuigd

van de positieve waarde en noodzakelijkheid van een leven in de vreze des Heren; van de eis om juist nu te leven in de verwachting van Christus' wederkomst en ons leven dienovereenkomstig in te richten; van de betekenis van het vreemdelingschap van de christen en zijn roeping om de wereld te gebruiken zonder in de dingen van de wereld op te gaan, want onverminderd geldt het apostolisch vermaan: „Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is; zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem”;

gelovend

dat ook in deze tijd de Here in Zijn souvereine genadebeloften Dezelfde is, zodat de gelovigen met een begerig hart gedurig Zijn reddend en vernieuwend werk mogen verwachten;

spreekt uit

dat het juist nu gebiedende eis is, dat de bediening des Woords in de kerken zich toespitse op het ontdekken van de noodzakelijkheid en begeerlijkheid van de beloofde presentie des Heren, omdat alleen die tegenwoordigheid Gods bij Zijn volk het leven waarlijk heiligt, en dat juist met het oog daarop in heel de ambtelijke bediening der Kerk – ook in catechisatie en huisbezoek – moet worden aangedrongen op een waarachtige christelijke levenswandel waarin openbaar komt het onderscheid tussen hen die de Here vrezen, en hen die Hem niet vrezen, en dat daarom gewaarschuwd dient te worden tegen een materialistische levenshouding – zich o.a. uitend in gok- en loterijzucht en opkomende drinkgewoonten – die het christelijke leven uitholt; en op een waken tegen de gevaren, die ons bedreigen vanuit lectuur, die onze gezinnen binnendringt; vanuit radio en televisie, die door velen zonder oordeel des onderscheids worden gebruikt, en waarvan met name de televisie het gevaar in zich bergt, dat de genotslust versterkt wordt, het werk voor Gods koninkrijk in het gedrang komt, terwijl, door haar gerichtheid op het visuele, uitzendingen van onchristelijk gehalte de ongerechtigheid sterk doen toenemen; en vanuit allerlei films, die meer de schijn dan de werkelijkheid van het leven laten zien;

wijst op

de noodzakelijkheid van ernstig gebed terzake van genoemde machtige middelen tot beïnvloeding van de geesten, opdat wij niet alleen niet in verzoeking geleid en van de boze verlost worden, maar ook bespeuren mogen, dat de gelovigen in deze geestelijke strijd niet onderliggen, maar altijd sterke wederstand doen; en met name op de noodzakelijkheid van het gebed voor de dienaren des Woords, omdat zij niet minder dan de apostel Paulus vragen: „Bidt voor mij, opdat mij het woord gegeven worde in de opening mijnsmonds”; en op de noodzakelijkheid leiding te geven aan de jeugd, nu het probleem van de vrije-tijdsbesteding steeds nijpender zal worden;

en *herinnert* tenslotte

aan het geheim van deze ware christelijke levenshouding n.l. de vernieuwing des harten en het levend geloof waardoor in het leven van jong en oud de wereld overwonnen wordt, en zij door de genade des Heiligen Geestes in bewogenheid hun roeping in deze wereld waarin het verantwoordelijkheidsbesef uitslijt, vervullen, opdat door hun godzalige wandel de naaste voor Christus gewonnen worde, de naam des Heren worde verheerlijkt en het in onze levensstijl en levenswaardering openbaar kome, dat wij de grote dag van de Here Jezus Christus met groot verlangen verwachten om tenvolle te genieten de beloften Gods, onder de klem van het woord: „Dewijl dan deze dingen alle vergaan, hoedanigen behoort gij te zijn in heilige wandel en godzaligheid”.

Uw commissie stelt u voor:

- a. deze concept-uitspraak te aanvaarden en daarmee uit te spreken, dat de generale synode voldoet aan het door de part. synode van het Oosten in instructie F 1 gedane verzoek;
- b. deze uitspraak ten spoedigste toe te zenden aan de kerkeraden, haar te publiceren in „De Wekker” en haar toe te zenden aan de redacties van alle Chr. Geref. kerkbladen.

Namens commissie VI,
H. Toorman, rapporteur.

BIJLAGE LXXIX

art. 185

RAPPORT II VAN COMMISSIE VII (Jubileumgave 1834 - 1934).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Bij de behandeling van het verslag van de deputaten voor het beheer van de jubileumgave 1834 - 1934 op een uwer zittingen is aan uw commissie opgedragen u alsnog van advies te dienen.

Uw commissie is, daar dit uit de discussies noodzakelijk is gebleken, teruggegaan naar de oorsprong van de bestemming dezer Jubileumgave.

Uit de Acta van de synode 1934, art. 51, blijkt dat twee instructies dienaangaande zijn behandeld, waarna die van de part. synode van het Noorden werd aangenomen, luidende: „De Generale Synode besluite de gelden, onder leiding van het Comité 1834 - 1934 bijeengebracht als een dankoffer op het eeuwfeest der Afscheiding, uitsluitend te bestemmen tot steun van hulpbehoevende gemeenten, gelijk bij den aanvang gesteld is, en bepale, dat deze steun alleen zal dienen, om het beroepingswerk ter hand te kunnen nemen met dien verstande, dat er een stamkapitaal blijft”.

Omdat het besluit langs de kerkrechtelijke weg (via instructies) tot stand is gekomen, acht uw commissie het juridisch onjuist om langs andere weg (niet via instructies) in deze zaak een ander besluit te nemen.

De mening, dat het kapitaal in werkelijke waarde sinds 1934 met 2/3 is verminderd en daarom kan gezien worden als een betrekkelijk dood kapitaal, kan uw commissie overnemen. Bovendien bestaat aan het gebruik niet meer een praktische directe behoefte, aangezien ten bate van de hulpbehoevende kerken de kassen onderlinge bijstand en F.S.K. thans een veel belangrijker plaats zijn gaan innemen. Het bestaan van al deze kassen naast elkaar met congruente doelstellingen is aanvechtbaar.

Het kapitaal van de Jubileumgave zou thans van meer potentieel belang kunnen zijn voor F.S.K. De beleggingen van dit kapitaal bij kerken zoals bv. te Eindhoven, Hilversum en Rotterdam zijn te zien als voorlopers van F.S.K.

Uw commissie is gebleken, dat de beleggingen bij de stichtingen „De Opbouw” en „Woldijne” incurant zijn, hetgeen niet overeenkomstig art. 6 van de instructie der deputaten is. Het op incurante manier belegde bedrag is 70 % van datgene wat men buiten de kerken belegde.

Tenslotte: Deputaten stellen bij schrijven van 1 september j.l. voor, om de secundus van de penningmeester de bevoegdheid van 2e penningmeester te geven. Uw commissie acht dit niet juist in verband met de nauwe familierelatie, die dan tussen 1e en 2e penningmeester in een zelfde deputaatschap zou bestaan. Overigens is het alleszins begrijpelijk en juist, dat het deputaatschap een 2e penningmeester moet hebben.

De commissie stelt u voor:

- a. de synode brenge vooralsnog geen verandering in de doelstelling van dit deputaatschap;
- b. de synode vestige de aandacht van de deputaten voor financiële controle op de incurante beleggingen buiten de kerken;
- c. de synode keure voorts de handelingen der deputaten goed;
- d. de synode benoeme opnieuw deputaten.

Namens commissie VII,

J. L. Floor, rapporteur.

BIJLAGE LXXX

art. 187

**RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR
ONDERZOEK EN ADVIES INZAKE DE PREDIKANTSTRAKTEMENTEN.**

augustus 1959.

Aan de generale synode 1959 der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Weleerwaarde en eerwaarde heren,

De synode 1956 besloot tot het instellen van een deputaatschap voor onderzoek en advies inzake de predikantstraktementen. Ondergetekenden, die door genoemde synode tot leden van dit deputaatschap werden benoemd, hebben de eer u het volgende te rapporteren:

A. GESCHIEDENIS VAN DE INSTELLING VAN DIT DEPUTAATSCHAP.

Ter synode 1956 (Acta, art. 79, 215) diende een instructie van de particuliere synode van het Noorden, waarin verzocht werd over te gaan tot het vaststellen van de wenselijk geachte normen voor predikantstraktementen en het onderzoeken van mogelijkheden om deze in de verschillende kerken te realiseren.

Naar aanleiding hiervan heeft de synode op voorstel van een door haar ingestelde commissie van rapport overwogen, of er aanleiding bestond een generale regeling vast te stellen voor de minimale traktementen. Gedacht werd aan een commissie ter stimulering van deze zaak bij de kerken. Deze commissie zou een algemene regeling van de predikantstraktementen ter behandeling op de gen. synode 1959 moeten voorbereiden.

De synode 1956 is deze weg van centralisatie niet gegaan. Zij vreesde inbreuk op de zelfstandigheid der plaatselijke kerken. Gezien echter de noodtoestanden in sommige pastorieën wilde zij ook niet wachten tot 1959 alvorens iets positiefs te doen. Dat er in de periode 1956-'59 aan deze zaak aandacht moest worden geschonken stond voor haar vast, doch hoe? De synodale commissie van rapport wilde toch een uitspraak van de synode ter vaststelling van een verantwoord minimum en dacht daarbij aan f 6000,- plus vrije woning, vergoeding AOW-premie en belastingvrijdom. Zij wilde een deputaatschap om hiervan uitgaande: *a.* de situatie te onderzoeken en *b.* als adviesinstantie op te treden. De synode verwierp het voorstel toen reeds een generaal minimum vast te stellen. Zij wilde daarom ook geen advies geven en wees op de betekenis van de arbeid van visitatoren ook in dit opzicht en gaf de voorkeur aan uitsluitend onderzoek en advies.

De opdracht van ons deputaatschap werd dan ook als volgt geformuleerd:

- a.* een onderzoek in te stellen naar de predikantstraktementen en
- b.* alles te doen wat mogelijk is door de kerkeraden en de classes te adviseren en te stimuleren om waar nodig in de weg van onderlinge samenwerking der kerken te geraken tot een verantwoord minimum-traktement in deze tijd.

B. WERKZAAMHEDEN.

Ons deputaatschap heeft viermaal vergaderd; vele zaken werden schriftelijk afgedaan. Tweemaal hebben wij een algemeen onderzoek ingesteld naar de predikantstraktementen, nl. naar de toestand op 1 januari 1957 en naar die op 1 januari 1959. Voorts hebben wij ons tot alle kerkeraden gewend met een schrijven inzake door de predikanten op grond van de Wet Algemene Ouderdomsvoorziening verschuldigde premie. Tenslotte is een „tussentijds advies” gegeven aan de voorjaarsclasses 1958, zulks naar aanleiding van het resultaat der enquête 1957. Omtrent een en ander kan het volgende worden medegedeeld:

1. Algemene beschouwingen.

Bij onze werkzaamheden hebben wij ons gerealiseerd, dat artikel 11 van de DKO „op zijn beurt is de kerkeraad verplicht als vertegenwoordiger van de gemeente haar dienaren behoorlijk te onderhouden.....” uitgangspunt voor de bemoeiingen van de kerk ten aanzien van de predikantstraktementen is en ook dat dit naar luid van de Schrift is. Volgens Matth. 10:10 zullen de dienaren van het Evangelie onderhouden moeten worden door degenen onder wie zij arbeiden. Immers: ... de arbeider is zijn voedsel (Luk. 10:7 zijn loon) waar-

dig. En volgens I Cor. 9 heeft de Here voor de verkondigers van het Evangelie de regels gesteld, dat zij van het Evangelie leven (vers 14). In dit verband bevat Gal. 6 : 6-8 een ernstige waarschuwing. Nalatigheid van deze verplichting (nl. dat die onderricht wordt in het Woord van alle goed zal mededelen aan wie dat onderricht geeft) wordt aldaar ernstig be- rispt en een bespotting van God genoemd die door Hem bestraft zal worden.

„Behoorlijk onderhoud” dus naar de schriftuurlijk gegronde eis van onze DKO. Ds. Jansen (verklaring DKO) spreekt hier van „stipendia justa”, d.i. een bezoldiging, die recht en billijk is.

Intussen kan over de vraag wanneer een traktement „behoorlijk” is, verschil van mening bestaan. Prof. dr. R. van Dijk is er bij een sociologische beschouwing over dit onderwerp van uitgegaan, dat dit traktement zodanig moet zijn, dat het predikantsgezin daarvan „zonder zorg” kan leven naar de eisen die aan dat leven in het sociale rangmilieu, waartoe de predikant gerekend wordt, worden gesteld. Maatschappelijk verwacht men wat van een predikant en zijn gezin en dat niet alleen de eigen gemeente (die vaak een uitgebreid beroep doet op de gastvrijheid in de pastorie – en gelukkig waar dit zo is!) maar ook de verdere omgeving. Er is nu eenmaal een bepaalde levensstijl in het milieu van degenen die het voorrecht genoten van een academische vorming en op basis daarvan een met hun studie overeenkomende positie in het leven verwierven. Zo zal men in deze kring geneigd zijn er naar te streven kinderen die studeren kunnen, een academische studie te doen volgen. Dit is maar een voorbeeld. Maar voor de stad geldt evenzeer als voor het platteland, dat men de predikant ziet in het „sociale rangmilieu” van bijv. de leraren bij het middelbaar onderwijs, de beoefenaren van vrije beroepen, als doktoren, ingenieurs, architecten, enz. Dit alles is oorzaak, dat een kerk die een predikant aan zich verbindt, verantwoordelijkheid draagt voor de financiële consequenties welke uit het dominee zijn in de plaats van zijn inwoning voor de ambtsdrager voortvloeien. Deze financiële consequenties worden dus door twee factoren bepaald, n.l. *ten eerste* door de plaats, welke de predikant maatschappelijk in zijn standplaats behoort in te nemen en *ten tweede* door de bijzondere lasten die voor hem bovendien uit het predikant zijn aldaar voortvloeien. Bij dit laatste valt speciaal te denken aan het bedrag aan representatiekosten (de koffie en de sigaren!), welke in de pastorie jaarlijks ten behoeve van de bezoekende gemeenteleden worden gepresenteerd.

Voorts is er naar de mening van deputaten nog een kant aan deze zaak welke elke kerkeraad wél moet bedenken. Karakteristiek voor het ambt van dienaar des Woords is diens onafhankelijkheid. Hij moet in zijn geestelijke leiding vrij van elke hem bindende verplichting jegens zijn gemeenteleden zijn. Hier liggen zelfs gevaren voor onze broeders predikanten, nl. indien hun financiële omstandigheden zó zijn, dat zij eigenlijk zonder de ongetwijfeld goed bedoelde en uit waardering en met liefde geschonken gaven niet rond kunnen komen. Het vraagt meer dan gewone geestkracht van een predikant zich in voorkomende gevallen in zijn geestelijk vermaan te richten tot een „weldoener”, dan tot een willekeurige ander schaap van zijn kudde. Dit conflict bespare de kerkeraad zijn predikant door te zorgen, dat het traktement zodanig „behoorlijk” is, dat het verlies van een telkens terugkerende gift (in geld of natura) het leven in de pastorie niet essentieel aantast.

2. Ons onderzoek.

Zoals reeds werd opgemerkt hebben wij om over de nodige gegevens te kunnen beschikken, twee enquêtes ingesteld, nl. per 1 januari 1957 en per 1 januari 1959. Bijlagen 1 en 2 bevatten de door ons gebruikte enquêteformulieren, terwijl bijlage 3 bijzonderheden bevat omtrent de gegevens die uit de gehouden enquêtes zijn verkregen.

Naar aanleiding daarvan en ter nadere toelichting zij opgemerkt, dat ons onderzoek uiteraard alleen doeltreffend kon zijn, indien de verkregen gegevens onderling vergelijkbaar waren. Daarom was het nodig bepaalde correcties aan te brengen op het basistraktement. Hieronder verstaan wij het door een predikant werkelijk in geld genoten bedrag. Zelf betaalde huishuur hebben wij bijv. afgetrokken, idem onvoldoende of geen kindertoeslag. Op deze wijze werd het mogelijk werkelijk vergelijkbare bedragen te krijgen. Daardoor bleek dat het gemiddelde traktement in het gehele land per 1 januari 1957 f 5469,- bedroeg plus bovendien vrij wonen, vergoeding premie AOW, f 200,- kindertoeslag per kind beneden 16 jaar en 6 vrije zondagen (opstelling 1 van bijlage 3). Per 1 januari 1959 was dit f 6080,- plus dezelfde emolumenten.

Aan de eerste enquête namen 89 predikanten deel, aan de tweede 77.

Het laagste werkelijk genoten traktement bedroeg:

per 1 januari 1957: f 3000,- + vrij wonen + 1 extra zondag vrij.

per 1 januari 1959: f 3000,- + vrij wonen + 2 extra zondagen vrij + f 300,- toelage kerk. kas.

De hoogste werkelijk genoten traktementen waren per deze data:
 1957: f 8000,- + AOW. + vrij wonen + 1 extra zondag vrij.
 1959: f 8000,- + AOW. + vrij wonen + 2 extra zondagen vrij + bijz. toelage f 690,-
 + toelage Z.O. verz. f 250,-.

Wij kunnen met erkentelijkheid rapporteren dat, zoals uit opstelling 1 van bijlage 3 blijkt, bij vergelijking van de gegevens op de beide peildata een algemene vooruitgang blijkt van dooreengenomen 11,2 %. De gegevens van deze opstelling, alsmede die van de staten 2 en 3 vereisen weinig toelichting. Bij de onderlinge vergelijking der gegevens per part. synode moeten natuurlijk de regionale omstandigheden in ons kerkelijk leven mede in aanmerking genomen worden. Zo heeft het Noorden meer predikantsplaatsen dan het Zuiden (nl. per 1.1.59 28 tegen het Zuiden 16), waardoor het aantal kleinere kerken met een predikant aldaar groter is.

Opstelling 6 van bijlage 3 doet zien, dat het aantal kerken, dat geen of te weinig AOW-premie voor haar rekening nam, van 23 in 1957 teruggelopen is tot 15 in 1959 en de bedragen van f 6617,- (te weinig in 1957) tot f 5580,- (te weinig in 1959). Het aantal kerken, dat geen of te weinig rekening hield met kindertoelage liep terug van 47 in 1957 tot 44 in 1959 en de bedragen van f 20.287,- (te weinig in 1957) tot f 16.510,- (te weinig in 1959). Het aantal gevallen waarin bijzondere toelagen werden verleend liep van 1957 tot 1959 terug van 37 tot 29, maar de bedragen stegen van f 8080,- tot f 10.351,-. Bovendien werd in 1959 door 24 kerken f 3382,60 aan toelagen voor verzekering van ziekenhuis- en operatiekosten verstrekt.

Zoals reeds werd opgemerkt, zonden in 1957 89 predikanten het enquêteformulier terug en in 1959 77. Hieronder waren 62 formulieren, die vergelijkbaar waren omdat zij van dezelfde predikant op dezelfde standplaats kwamen. De opstellingen 7 en 8 vermelden deze vergelijkbare gegevens. Indien er van mag worden uitgegaan, dat de 27 predikanten, die in 1957 wel, doch in 1959 geen gegevens verstrekten, een evenredige verbetering in hun financiële positie ontvingen als de 62 wier gegevens wel verkregen werden, wordt de - dus veronderstelde - opstelling 10 verkregen.

3. Conclusies en advies.

Als deputaten stonden wij bij de beschouwing van dit materiaal voor de moeilijke vraag wanneer in ons kerkelijke leven gesproken kan worden van een „stipendia justa”, naar onze DKO, een traktement „dat recht en billijk” is.

Wij geloven, dat hiervoor moeilijk een concrete gedragslijn kan worden aangegeven. Zoals wij in onze algemene beschouwingen reeds uiteenzetten, is hiervan alleen dan sprake, indien een predikant naar de positie, die hij maatschappelijk in zijn woonplaats inneemt er dáár zonder zorg van kan leven. Verschillende omstandigheden zijn hierbij derhalve bepalend, ook gezinsgrootte, aard van de standplaats, welstand van eigen plaatselijk kerkelijk leven, aantal dienstjaren enz. Ook dit laatste is naar onze mening een praktisch punt, dat de aandacht verdient.

Het komt ons niet gewenst voor te streven naar een „algemene bezoldigingsregeling” voor onze predikanten. Er is, dunkt ons, voldoende liefde onder ons tot de dienst des Heren en genoegzame gehoorzaamheid aan Zijn Woord om hier de nodige vrijheid van handelen te laten.

„Zonder zorg”, een traktement dat recht en billijk is, blijve allerwege het ideaal. Kerk-visitatoren dienen erop toe te zien en voorts - allerwege is de stoffelijke welstand in ons kerkelijke leven afhankelijk van de geestelijke welstand. Waar liefde woont gebiedt de Heer Zijn zegen, dat geldt ook voor de voorziening in de materiële behoeften van onze predikanten.

Dit alles neemt niet weg, dat er onzes inziens aanleiding bestaat te streven naar een „verantwoord minimum”, een grens dus waar beneden zo mogelijk geen traktement behoort te liggen. Alle omstandigheden in aanmerking genomen, menen wij, dat deze grens bij het huidige prijsniveau f 6000,- zou dienen te zijn, waarbij o.i. dienen te komen: kindertoelage van f 200,- per kind per jaar tot het bereiken van de 16-jarige leeftijd of bij studerende kinderen tot het einde van de studie; genot van vrije ambtswoning; vrijstelling van premie AOW en tenslotte 10 jaarlijkse verhogingen van f 120,-.

Dit laatste betekent, dat wij van oordeel zijn dat het minimum van f 6000,- al naar gelang van het aantal dienstjaren behoort op te lopen tot f 7.200,-.

Wij zien deze regeling zeer nadrukkelijk als een *streef-minimum*, doch wij achten het nuttig hieraan uitdrukking te geven:

- a. opdat onze kerkeraden hiermede naar vermogen rekening kunnen houden en
- b. er een richtlijn zal bestaan om langs de weg van onderlinge bijstand, alweer naar vermogen,

de helpende hand te bieden, daar waar plaatselijk de inkomsten niet toereikend zijn om dit minimum te halen.

Wat dit laatste betreft zijn wij dankbaar dat in de afgelopen jaren per particuliere synode aan deze onderlinge bijstand in toenemende mate aandacht wordt geschonken. Zo besloot de part. synode van het Westen in haar laatstgehouden vergadering – wij geven dit slechts ter illustratie – bij een streefminimum van f 6000,– de desbetreffende deputaten te machtigen voor 1959 aan te vullen tot f 5500,– (voorheen tot f 5000,–), plus kindertoeslag, vrij AOW-premie en vrij wonen. Wij hebben naar vermogen getracht ieder in ons ressort en ook als deputaatschap deze onderlinge hulpverlening te stimuleren (bijlage 4).

Bij de vaststelling van ons advies hebben wij overwogen of wij zouden moeten voorstellen, dat de predikanten onzer kerk vrijdom van belasting genieten. Wij hebben hiertoe geen voorstel gedaan, daar wij van oordeel zijn, dat de predikanten – als ieder ander Nederlands staatsburger – deze financiële last (zeker bij een verantwoord traktement) zelf behoren te dragen. Hier komt nog het praktische argument bij, dat het, indien men deze faciliteit wil verlenen, billijk zou zijn, dat de kerk alleen de lasten betaalt van het inkomen, dat de predikant rechtstreeks van haar geniet. Scheiding tussen deze en andere inkomsten is veelal moeilijk te maken.

4. Wet Algemene Ouderdomsvoorziening.

Bij de AOW-premie willen wij nog even afzonderlijk stilstaan. Men hoort nl. hier en daar – met name in kringen van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) – de zienswijze verkondigen, dat de overheid ten onrechte de Wet Algemene Ouderdomsvoorziening op de predikanten van toepassing doet zijn. Dit zou een bedreiging zijn van de zelfstandigheid der plaatselijke kerken en een aantasting van de verplichting, welke naar de artikelen 11 en 13 DKO op de kerken rust.

Hoewel dit probleem slechts zijdelings onze opdracht raakt, achten wij het van genoegzaam belang u als onze zienswijze mede te delen, dat het hier minder een vraagstuk van premiebetaling dan wel van acceptatie der uitkeringen betreft. Aanvaardt men deze laatste, dan is uiteraard de premiebetaling geen probleem. Aanvaardt men het stelsel van verplichte collectieve verzekering niet en accepteert men mitsdien de uitkeringen niet, dan kan men hoogstens stellen, dat het rechtvaardig zou zijn indien de overheid de kerken zou vrijstellen – voorzover men dat zou wensen – van de premiebetaling. Voor de kerken zou dit echter de verplichting met zich medebrengen uit eigen middelen haar oude dienaren (immers van 65 jaar en ouder) en de predikantsweduwen financieel dezelfde baten te doen genieten als zij zouden ontvangen, indien deze uitzonderingspositie der kerken niet zou zijn geschapen. Voor de toekomstige weduwen- en wezenvoorziening geldt hetzelfde. Uw deputaten hebben tegen de toepassing van het systeem van door de overheid opgelegde algemene verzekeringsplicht voor deze voorzieningen ten behoeve van de dienaren der kerk geen bedenkingen. In elk geval zijn zij bij hun overwegingen van de bestaande verplichting tot premiebetaling uitgegaan.

De synode 1956 heeft zich overigens blijkens art. 76 en art. 80 der Acta op hetzelfde standpunt gesteld.

Hiervan uitgaande hebben wij gemeend bij rondschrijven van 20 juni 1957 de predikanten en kerkeraden enige algemene inlichtingen te moeten geven over de premiebetaling zelf, waarbij wij aan het advies der synode hebben herinnerd, dat de kerkeraden deze premie voor hun rekening zouden nemen (zie bijlage 5). Wij zijn van mening, dat dit advies ook zal moeten gelden voor de premie, welke in de toekomst op grond van de Algemene Weduwen- en Wezenwet verschuldigd zal zijn.

5. Collectieve ziekenhuis- en operatiekostenverzekering.

Tot deputaten kwam de vraag of het op hun weg zou kunnen liggen de totstandkoming van een collectieve ziekenhuis- en operatiekostenverzekering ten behoeve van de predikanten onzer kerk en hun gezinnen te bevorderen. Wij hebben ons op het standpunt gesteld, dat wij in dit opzicht (reeds op grond van onze opdracht) geen taak hadden en dat teminder nu, naar inmiddels gebleken is, langs particuliere weg in deze behoefte kon worden voorzien.

6. Samenvatting.

Wij stellen u voor:

- a. geen algemene norm voor de regeling van alle predikantstraktementen vast te stellen;
- b. de kerkeraden er aan te herinneren, dat zij naar de eis van art. 11 D.K.O. de dienaren des Woords „behoorlijk” hebben te onderhouden en hun ter toelichting van deze „norm”

- een exemplaar van dit rapport ter kennisneming te zenden, eventueel voorzien van hetgeen u daaraan zoudt wensen toe te voegen;
- c. de kerkeraden op te wekken langs de weg van de onderlinge bijstand, als waaraan in de toelichting bij art. 11 D.K.O. sprake is, te streven naar een verantwoord minimum-traktement binnen het ressort van elke particuliere synode;
- d. uit te spreken, dat de volgende regeling als een verantwoord minimum moet worden gezien:
1. een jaarlijks traktement van f 6000,- bij de aanvang van de ambtelijke bediening, oplopend met 10 jaarlijkse verhogingen van f 120,- tot f 7200,-;
 2. kindertoelage van f 200,- per kind per jaar tot het bereiken van de 16-jarige leeftijd of bij studerende kinderen tot het einde van de studie;
 3. genot van vrije ambtswoning;
 4. vrijstelling van de betaling van premie AOW;
- e. in het algemeen het advies van de synode 1956 te handhaven, dat de kerkeraden de premie der Wet Algemene Ouderdomsvoorziening, ook in die gevallen waarin niet van een minimum traktement sprake is, voor hun rekening zullen nemen;
- f. daaraan het advies toe te voegen de door ons in de minimumregeling geadviseerde kinderbijslagregeling steeds van toepassing te doen zijn.

Wij vertrouwen hiermede aan onze opdracht te hebben voldaan en stellen mitsdien ons mandaat te uwer beschikking. Tot het verstrekken van door u gewenste nadere inlichtingen zijn wij gaarne bereid.

Uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toewensende bij uw besprekingen,

met broedergroeten,

A. L. de Bruyne, voorzitter,
J. Ozinga, secretaris,
J. H. van Duuren,
G. den Hertog.

BIJLAGE 1.

ENQUETEFORMULIER 1957.

1. Hoe was per 1 januari 1957 de samenstelling van uw gezin?
(geboortedata kinderen met vermelding van eventuele werkzaamheden of studie is gewenst)
 2. Welk traktement genoot u op 1 januari 1957? f
 3. Is u bovendien in het genot van een vrije woning? f ja/neen
Zo niet, welke huur betaalt u voor de woning?
 4. Ontvangt u boven uw onder 2 genoemd traktement een tegemoetkoming in de belastingen?
Zo ja, voor welke en tot welke bedragen?
 5. Is door uw kerkeraad een regeling getroffen voor de premie Algemene Ouderdomswet?
Zo ja, hoe is deze regeling (extra toelage of betaalt de kerkeraad de aanslag)
 6. Ontvangt u boven uw onder 2 genoemd traktement ook kinderbijslag?
Indien ja, vanaf welk kind (1e, 2e, 3e enz.)
Voor hoeveel kinderen in totaal?
Tot welke bedragen?
 7. Ontvangt u nog *regelmatig* bijzondere toelagen van uw kerkeraad?
Indien ja, in welke vorm? (gratificatie, boekenbon, etc.)?
Tot welke bedragen?
 8. Ontvangt u boven uw onder 2 genoemd traktement *rechtstreeks* een uitkering uit de een of andere kerkelijke kas?
a. Indien ja, uit welke kas?
b. Tot welke bedragen?
 9. Hoeveel vrije zondagen hebt u per jaar?
- N.B. Alle inkomsten uit anderen hoofde, ook die uit dienstwerk in andere gemeenten behoeven *niet* te worden vermeld.

BIJLAGE 2

ENQUETEFORMULIER 1959

Toestand per 1 januari 1959.

1. Gezinssamenstelling: man
vrouw
kinderen:
1. geboren studie
2. geboren studie
3. geboren studie
4. geboren studie
5. geboren studie
6. geboren studie
7. geboren studie
8. geboren studie
2. Welk traktement geniet u per heden? f per jaar
3. Betaalt de kerkeraad uw aanslag AOW? ja/nee
Hoe groot was deze aanslag over 1958? f
Ontvangt u een toelage hiervoor? neen/ja f
4. Geniet u een vrije woning? ja/nee
Betaalt de kerkeraad uw personele belasting? ja/nee aanslag f
Betaalt de kerkeraad uw inkomstenbelasting? ja/nee aanslag f
5. Voor hoeveel kinderen geniet u een kindertoelage? voor kinderen
vergoedingx..... = f
6. Ontvangt u *regelmatig* andere toelagen voor uw bibliotheek? f per jaar
voor ziekenhuiskostenverzekering, huisarts etc.? f per jaar
voor verwarming pastorie? f per jaar
voor f per jaar
voor f per jaar
7. Hoeveel vrije zondagen hebt u? per jaar
8. *Berekening:* Basistractement (vraag 2) f
Toelage AOW-premie f
Kindertoelage f
Vergoeding personele bel. f
Vergoeding inkomstenbel. f
Andere vergoedingen of toelagen te weten
.....
.....
..... f
- Totaal f
 f

Alle andere bijverdiensten dienen niet te worden vermeld, dus ook geen inkomsten uit renten, effecten, huren etc.

Datum: Naam:

Handtekening: Adres:

.....

BIJLAGE 3

Gegevens naar de toestand per 1 januari 1957 en per 1 januari 1959.

Voor het berekenen van het „herleide salaris” is in onderstaand overzicht van de volgende normen uitgegaan:

- 1e. *Vrije woning*: Wanneer de predikant zelf zijn huishuur betalen moet is het bedrag der huur afgetrokken van het basis-traktement. In een enkel geval was het nodig de huur te schatten.
- 2e. *Belastingen*: Voor vrijstelling van inkomstenbelasting is de belasting berekend over het basistraktement en bijgeteld bij het basistraktement. Voorzover de predikant van zijn kerkeraad een tegemoetkoming ontvangt, is deze tegemoetkoming in mindering gebracht. Wanneer het bedrag der personele belasting niet bekend was, werd van een schatting van deze aanslag uitgegaan.
- 3e. *A.O.W.-premie*: Deze premie werd berekend over het basistraktement. Wanneer de kerkeraad aan de predikant een vergoeding verstrekt, is deze vergoeding van de premie afgetrokken. Het verschil werd in mindering gebracht op het basistraktement.
- 4e. *Kindertoeelage*: Voor ieder kind beneden 16 jaar en voor studerende kinderen werd f 200,- berekend. Deze f 200,- werd in mindering gebracht op het basistraktement, eventueel verminderd met het bedrag dat door de kerkeraad wordt vergoed.
- 5e. *Vrije zondagen*: Voor normaal werd aangenomen 6 vrije zondagen per jaar. Voor iedere zondag meer werd f 50,- bij het basistraktement geteld.
- 6e. Het traktement van *ds Kleisen* is in verband met diens bijzondere positie in onze kerken buiten deze enquête gehouden.

In aanmerking genomen bovenstaande normen zijn de volgende opstellingen verkregen:

Opstelling 1:

	1957:			1959:		
	Aantal formu- lieren	Totaal trak- temen	Gemidd. trakte- ment	Aantal formu- lieren	Totaal trak- temen	Gemidd. trakte- ment
P.S. v/h N.	25	f 126396,-	f 5056,-	23	f 130895,-	f 5691,-
P.S. v/h O.	26	„ 142009,-	„ 5462,-	24	„ 145296,-	„ 6054,-
P.S. v/h W.	22	„ 126234,-	„ 5738,-	17	„ 106240,-	„ 6249,-
P.S. v/h Z.	16	„ 92101,-	„ 5756,-	13	„ 85756,-	„ 6597,-
Totaal	89	f 486740,-	f 5469,-	77	f 468187,-	f 6080,-

Opstelling 2: In vergelijking met het landsgemiddelde hebben de verschillende part. synoden de volgende procentuele afwijkingen:

	1957:	1959:
P.S. v/h N.	- 7.5 %	- 6.4 %
P.S. v/h O.	- 0.1 %	- 0.4 %
P.S. v/h W.	+ 4.9 %	+ 2.8 %
P.S. v/h Z.	+ 5.2 %	+ 8.5 %

Opstelling 3: In vergelijking met de part. synode van het Zuiden (hoogste gemiddelde) worden de afwijkingen als volgt:

	1957:	1959:
P.S. v/h N.	- 12.2 %	- 13.7 %
P.S. v/h O.	- 5.1 %	- 8.2 %
P.S. v/h W.	- 0.5 %	- 5.3 %

Opstelling 4: In vergelijking met het landsgemiddelde werden de volgende afwijkingen naar beneden geconstateerd:

Meer dan	f 1,-	f 100,-	f 200,-	f 500,-	f 750,-	f 1000,-	Boven landse- gemiddelde	Aantal formu- lieren
voor 1957								
P.S. v/h N.	17	16	15	12	10	8	8	25
P.S. v/h O.	14	14	12	9	5	4	12	26
P.S. v/h W.	9	8	8	6	5	4	13	22
P.S. v/h Z.	6	5	5	4	4	1	10	16
	46	43	40	31	24	17	43	89

Meer dan	f 1,-	f 100,-	f 200,-	f 500,-	f 750,-	f 1000,-	Boven landsge- middelde	Aantal formu- lieren
<i>voor 1959:</i>								
P.S. v/h N.	16	14	13	11	11	6	7	23
P.S. v/h O.	13	11	10	8	6	5	11	24
P.S. v/h W.	8	8	7	5	5	3	9	17
P.S. v/h Z.	4	4	3	1	1	0	9	13
	41	37	33	25	23	14	36	77

Opstelling 5:

Aantal tractementen beneden	f 4500,-		f 4000,-	
	1957	1959	1957	1959
P.S. v/h N.	8	2	4	2
P.S. v/h O.	4	1	2	
P.S. v/h W.	4	1	2	
P.S. v/h Z.	1	1	1	
	17	5	9	2

Opstelling 6:

Gunstige verandering in:

	A.O.W.		Kindertoelage		Bijzondere toelagen	
	1957:	1959:	1957:	1959:	1957:	1959:
P.S. v/h N.	10 2223,-	5 1603,-	14 4260,-	13 3560,-	11 3135,-	8 4380,-
P.S. v/h O.	6 1973,-	5 1771,-	11 5300,-	13 5170,-	10 2006,-	11 3100,-
P.S. v/h W.	7 2421,-	2 884,-	15 6527,-	13 4880,-	9 1345,-	6 1640,-
P.S. v/h Z.		3 1322,-	7 4200,-	5 2900,-	7 1594,-	4 1231,-
	23 6617,-	15 5580,-	47 20287,-	44 16510,-	37 8080,-	29 10351,-

Bovendien werden de onderstaande toelagen verleend voor Ziekenhuis- en Operatiekostenverzekering:

	1959:	
P.S. v/h N.	16	1892,60
P.S. v/h O.	4	695,-
P.S. v/h W.	2	375,-
P.S. v/h Z.	2	420,-
	24	3382,60

Thans volgen enige vergelijkingen over die gemeenten, die zowel voor 1957 als voor 1959 de cijfers opgaven:

Opstelling 7:

	1957:			1959:			
	Aantal formu- lieren	Totaal trakte- menten	Gemidd. trakte- ment	Aantal formu- lieren	Totaal trakte- menten	Gemidd. trakte- ment	Verho- ging in %
P.S. v/h N.	18	f 95149,-	f 5286,-	18	f 102577,-	f 5699,-	7.8
P.S. v/h O.	22	„ 120893,-	„ 5495,-	22	„ 135944,-	„ 6179,-	12.4
P.S. v/h W.	14	„ 79193,-	„ 5657,-	14	„ 86590,-	„ 6185,-	9.3
P.S. v/h Z.	8	„ 49579,-	„ 6197,-	8	„ 52732,-	„ 6592,-	6.4
	62	f 344814,-	f 5562,-	62	f 377843,-	f 6094,-	9.6

Opstelling 8:

Veranderingen in:	A.O.W.		Kindertoelage		Bijzondere toelagen	
	1957:	1959:	1957:	1959:	1957:	1959:
P.S. v/h N.	8 1480,-	4 1164,-	9 2780,-	11 2960,-	7 2455,-	6 2734,-
P.S. v/h O.	5 1851,-	4 1373,-	11 5300,-	12 4570,-	9 1906,-	11 3100,-
P.S. v/h W.	3 1222,-	2 884,-	12 4604,-	11 4080,-	7 1115,-	5 1490,-
P.S. v/h Z.		1 465,-	3 2200,-	4 2500,-	4 1310,-	3 1081,-
	16 4553,-	11 3886,-	35 14884,-	38 14110,-	27 6786,-	25 8405,-

Opstelling 9:

Gegevens omtrent de traktementen, waarvan in 1957 wèl, doch in 1959 geen opgave werd ontvangen:

	A.O.W.	Kinder- toelage	Bijzondere toelage	Herleid traktement	Gemiddeld traktement
P.S. v/h N.	f 743,-	f 1480,-	f 680,-	f 31247,-	f 4464,-
P.S. v/h O.	„ 122,-	„	„ 100,-	„ 21116,-	„ 5279,-
P.S. v/h W.	„ 1199,-	„ 1923,-	„ 230,-	„ 47041,-	„ 5880,-
P.S. v/h Z.	„	„ 2000,-	„ 284,-	„ 42522,-	„ 5315,-
	f 2064,-	f 5403,-	f 1294,-	f 141926,-	f 5256,-

Uitgaande van de gedachte, dat deze traktementen tot 1 januari 1959 in dezelfde verhouding zijn verhoogd als de overige, wordt de volgende opstelling verkregen:

Opstelling 10:

	aantal gemeenten	totaal traktementen	gemiddeld traktement	verhoging in %
P.S. v/h N.	25	f 136261,-	f 5450,-	7.8
P.S. v/h O.	26	„ 159679,-	„ 6149,-	12.6
P.S. v/h W.	22	„ 138006,-	„ 6273,-	9.3
P.S. v/h Z.	16	„ 97975,-	„ 6123,-	6.4
	89	f 531921,-	f 5977,-	9.3

Opstelling 11:

Aansluitende op de aanvulling van opstelling 10 komen wij tot de volgende verandering in:

	A.O.W.		Kindertoelage		Bijzondere toelagen	
	1957:	1959:	1957:	1959:	1957:	1959:
P.S. v/h N.	8 1480,-	6 1907,-	9 2780,-	16 4440,-	7 2455,-	10 3414,-
P.S. v/h O.	5 1851,-	5 1495,-	11 5300,-	12 4570,-	9 1906,-	12 3200,-
P.S. v/h W.	3 1222,-	6 2083,-	12 4604,-	14 6003,-	7 1115,-	7 1720,-
P.S. v/h Z.		1 465,-	3 2200,-	8 4500,-	4 1310,-	6 1365,-
	16 4553,-	18 5950,-	35 14884,-	50 19513,-	27 6786,-	35 9699,-

BIJLAGE 4.**AFSCHRIFT VAN DE CIRCULAIRE AAN DE CLASSES.**

Aan de voorjaarsclasses 1958 der Christelijke Gereformeerde Kerken.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Ter generale synode 1956 was een instructie ter tafel, welke de aandacht vroeg voor de predikantstraktementen. De behandeling ervan leidde tot de instelling van onze commissie „van onderzoek en advies”.

Gevolg gevende aan onze opdracht hebben wij een enquête ingesteld naar de traktementen van de predikanten onzer kerk per 1 januari 1957. Het is onze bedoeling dit onderzoek begin 1959 D.V. te herhalen en over het aldus verkregen materiaal aan de generale synode 1959 te rapporteren.

Bestudering van de thans beschikbare gegevens geeft ons echter aanleiding u reeds thans enige mededelingen te doen, welke u, mede met het oog op de taak der kerkvisitatoren, wellicht van dienst kunnen zijn.

Het is nl. onze overtuiging dat de traktementen onzer predikanten, gezien hun maatschappelijke positie, over de gehele linie te laag zijn. Wij zijn er ons van bewust, dat hieraan verschillende oorzaken ten grondslag liggen. De algemene structuur van ons kerkelijk leven is hierbij in belangrijke mate bepalend geweest; zij is dat o.i. veelal nog.

Wij moeten hiermede rekening houden, zonder dat hieraan echter de consequentie verbonden mag worden, dat beslist onjuiste situaties bestendig worden.

Onze enquête heeft ons nl. geleerd, dat het *gemiddelde* traktement van de predikanten onzer kerken op 1 januari 1957 f 5.500,- bedroeg, waarbij dan komen het genot van vrije woning, kindertoeslag en vrijdom van A.O.W.-premie.

Negentig predikanten verstrekten ons hun gegevens. Hiervan hadden op 1 januari 1957 48 een inkomen dat *beneden* dit gemiddelde lag. Bijzonder trof ons, dat 17 hunner een traktement hadden beneden f 4.500,-, waarvan zelfs 7 beneden f 4.000,-.

Onze overwegingen zijn nog niet zover gevorderd, dat wij aanleiding vinden reeds nu een eigen advies over de honorering onzer predikanten te geven. Wij zijn voornemens ons hierover – ingevolge onze opdracht – tot de in 1959 D.V. te houden generale synode te wenden.

Intussen zijn wij van oordeel, dat in het huidige stadium het besluit van de part. synode van het Westen van 19 juni 1957 adhesie verdient.

Deze part. synode besloot o.a., dat de traktementen beneden f 5.000,- zullen worden aangevuld tot dit bedrag, vermeerderd met zoveel maal f 150,- als de predikant kinderen beneden de 18 jaar heeft, met het door hem aan de A.O.W.-premie verschuldigde bedrag en met het genot van vrije woning, indien vaststaat dat de betrokken gemeente daartoe niet in staat is. De uitkering van deze aanvullende bedragen geschiedt in deze part. synode door de Kas Onderlinge Bijstand. Deputaten voor deze kas hebben in deze part. synode het recht per jaar 2 collecten te vragen aan de kerkeraden binnen het ressort van de part. synode van het Westen, waarbij als richtlijn voor de totaal-opbrengst een bedrag van f 0,60 per ziel kan worden genoemd.

Het komt ons nuttig voor, dat u van het vorenstaande op de hoogte bent. Wij bevelen deze belangrijke zaak in uw aandacht aan en bidden u de leiding van de Heilige Geest toe in uw beraadslagingen.

Met broedergroeten,

de commissie voornoemd,

w.g. A. L. de Bruyne, voorzitter
J. Ozinga, secretaris
J. H. van Duuren
G. den Hertog.

BIJLAGE 5.

AFSCHRIJF VAN DE CIRCULAIRE AAN DE PREDIKANTEN EN DE KERKERADEN.

20 juni 1957.

Aan de predikanten en kerkeraden der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Waarde broeders,

Zoals u bekend zal zijn, werd ons deputaatschap benoemd door de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden in de maanden september en oktober 1956.

Wij zijn onze werkzaamheden inmiddels begonnen en menen er goed aan te doen de kerkeraden nogmaals te wijzen op het besluit van de generale synode (art. 80), waarin de kerkeraden dringend wordt geadviseerd de traktementen van de dienstdoende predikanten zo te verhogen, dat zij zonder bezwaar de na 1 januari 1957 verplichte premie ingevolge de Wet Algemene Ouderdomsvoorziening kunnen voldoen.

Wij achten het dienstig u hieronder enkele inlichtingen omtrent de toepassing van deze wet te doen toekomen, opdat u de consequenties van het advies der synode volledig zult kunnen overzien.

De wet AOW heft van een ieder, die inkomen heeft, een jaarlijkse premie. Deze premie bedraagt 6,75% van maximaal f 6900,- inkomen, dus ten hoogste f 465,- per jaar, welke premie door de werkgever verschuldigd is. Deze behoort daarvan 1,15% zelf te dragen, terwijl 5,6% door de werknemer moet worden voldaan (per 1 januari j.l. bij de invoering der wet gecompenseerd door een overeenkomstige salarisverhoging).

Personen echter, welke niet in loondienst werkzaam zijn (daartoe rekent de fiscus ook de predikanten), zijn deze premie zelf verschuldigd. Elke predikant krijgt daartoe via de belastingdienst een aanslag opgelegd. Reeds is gebleken, dat deze aanslagen in bedrag aanmerkelijk uiteen lopen. Dit komt, omdat de aanslag voorlopig wordt vastgesteld, waarop t.z.t. een definitieve aanslag volgt, met verrekening van het voorschot.

Het advies van de synode aan de kerkeraden is nu, er voor te zorgen, dat de predikanten deze premiebetaling niet als een inkomstenvermindering zullen ervaren. Uiteraard kan dit op verschillende manieren worden ondervangen. De kerkeraden zelf dienen hierover een beslissing

te nemen, doch om u, overeenkomstig onze synodale opdracht, van advies te dienen in deze zaak, willen wij erop wijzen, dat er in hoofdzaak twee manieren zijn om de predikanten van deze financiële last te ontslaan of hen daarin tegemoet te komen, en wel:

- a. de kerkeraad betaalt de AOW-premie-aanslag geheel, of ten dele zelf, in welk geval de predikant kan volstaan met het door hem ontvangen aanslagbiljet aan de kerkeraad ter hand te stellen, of
- b. de kerkeraad verhoogt het traktement van de predikant met een bedrag gelijk aan de door hem verschuldigde premie.

Om praktische redenen adviseren wij de sub a aangegeven methode. In beide gevallen (dus zowel indien methode a als methode b wordt gevolgd) moet de predikant bij het invullen van zijn aangiftebiljet de AOW-premie bij zijn inkomen rekenen en deze als „premie voor lijfrente” weer bij de aftrekposten in mindering brengen. Indien hij een A-biljet ontvangt moet dit geschieden bij vraag 16 (aftrek wegens persoonlijke verplichtingen sub 2e) en indien hij een B-biljet ontvangt bij vraag 22.

Wij menen met het vorenstaande te kunnen volstaan. Indien u omtrent enig punt nadere inlichtingen mocht wensen, verzoeken wij u zich tot onze secretaris, br. Ozinga, te wenden.

Met broedergroeten,

deputaten voornoemd,

w.g. A. L. de Bruyne, voorzitter,
J. Ozinga, secretaris,
J. H. van Duuren,
G. den Hertog.

BIJLAGE LXXXI

art. 188

PARTICULIERE SYNODE VAN HET WESTEN.

Amsterdam-Z., 17 juni 1959.

Aan de generale synode van de Chr. Geref. kerken
in Nederland. Roepende kerk Rotterdam-Centrum,
Malvastraat 13b, Rotterdam.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Bij bespreking van het curatorenverslag ter vergadering van de particuliere synode van het Westen dd. 11 Juni 1959 hadden ook de daarin opgenomen verslagen der kerkelijke kassen de aandacht. Het blijkt, dat niet alle verslagen gelijk zijn t.a.v. de financiële uitkomsten van het betrokken jaar. Op z'n minst mag toch verwacht worden, dat valt op te maken hoe de situatie der kassen in een bepaald jaar is. Dan alleen zijn de kerkelijke vergaderingen in staat de gewenste maatregelen te nemen.

Wij verzoeken uw synode de penningmeesters der kerkelijke kassen zodanig te instrueren, dat uniforme jaaroverzichten worden verstrekt die voldoende inzicht geven in de situatie.

Stemmen gingen nog op om ook een kapitaalsrekening te doen verstrekken. O.i. kan dit gevoelig beperkt blijven tot de generale synode, eens in de drie jaren.

Uw vergadering de leiding des Heiligen Geestes toebiddend,

de particuliere synode van het Westen,

w.g. H. Toorman, praeses.
G. Bilkes, scriba.

BIJLAGE LXXXII

art. 189

PROTESTANTS CHRISTELIJKE VERENIGING VAN KOSTERS IN NEDERLAND.

's-Gravenhage, 26 mei 1959

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk p.a. de hoogerwaarde heer P. J. Madern, Malvastraat 13b, Rotterdam.

Hoogerwaarde Heren,

Het moge u bekend zijn, dat onze vereniging zich ten doel stelt de positie van de koster te verbeteren en te brengen op het peil waarop deze positie, naar haar bescheiden mening, behoort te staan. Het zal u evenzeer niet onbekend zijn, dat momenteel eerder gesproken kan

worden van een chaotische toestand, waar het de salariëring van kosters betreft, dan dat een zekere lijn te bespeuren valt. Ook hier heeft onze vereniging zich een taak gesteld. Zij heeft daartoe een rechtspositie-regeling opgesteld aan de hand van haar ten dienste staande gegevens. Een tweetal ex. gelieve u hierbij aan te treffen.

Wij verzoeken u met klem deze regeling te willen bestuderen. Zeker zult u tot de conclusie komen, dat geen buitensporige wensen zijn geformuleerd. Daarvan overtuigd, menen wij de vrijheid te mogen nemen aan te dringen op maatregelen dat:

1. de koster voortaan ook een kerkelijk medewerker zal zijn,
2. dat zijn maatschappelijke positie daarnaar zal worden geregeld, waarbij wij onze regeling ten zeerste bij u aanbevelen.

Natuurlijk zullen wij gaarne bereid zijn, indien u zulks wenst, een en ander nader toe te lichten.

Uw geëerde berichten met belangstelling tegemoetziende, verblijven wij,

met de meeste hoogachting,

w.g. A. Nierop, secr.

Bijlagen: Statuten en
Conceptregeling rechtspositie voor kosters in Nederland.

BIJLAGE LXXXIII

art. 192

RAPPORT VAN DE QUAESTOR GENERALE SYNODE DER CHR. GEREF. KERKEN 1956.

Aan de generale synode der Chr. Geref. Kerken, 1959

Kasoverzicht september 1956 – 15 mei 1959.

Saldo kas 1 september 1956	f 2.000, –	Declaraties reis- en verblijf- kosten synode 1956	f 4.452,62
Saldo postgiro 1 september 1956	„ 2.125,39	Organisatie- en zittingskosten synode 1956	„ 3.289,60
Opgenomen lening bij dep. „bijzondere noden”	„ 5.000, –	Dep. eenheid ger. belijders en corresp. buiten- landse kerken	5.974,02
Bijdragen der particuliere sy- noden	„ 24.340,73	Overige deputaat- schappen	1.640,89
Ontvangen ter doorbetaling aan de voogden der wezen Hoogendoorn	„ 4.500, –	Drukkosten rapporten en ver- slagen	„ 1.388,54
Ontvangen giften ter doorbe- taling aan de ICC	„ 28,81	Drukkosten Acta synodi 1956	„ 4.001,97
Ontvangen giften ter doorbe- taling aan het GSI	„ 410, –	Doorbetaling aan de voogden der wezen Hoogendoorn	„ 4.500, –
Rente spaarbank v. d. stad Amsterdam	„ 9,40	Doorbetaling giften aan de ICCC	„ 28,81
		Doorbetaling giften aan het GSI	„ 365, –
		Subsidie Ned. Zeemanscentr.	„ 250, –
		Aflossing oude lening Theol. School	„ 1.000, –
		Aflossing lening dep. „bijz. noden”	„ 5.000, –
		Administratiekosten	„ 235,83
		Saldo spaarbank v. d. stad Amsterdam	„ 2.769,40
		Saldo postgiro	„ 3.517,65
	<hr/>		<hr/>
	f 38.414,33		f 38.414,33

Nagezien en accoord bevonden. Deputaten voor fin. controle en advies. Namens deze:

J. H. van Duuren.

Vergelijking van de financiële uitkomsten over bovengenoemde periode met de door de gen. synode 1956 aanvaarde begroting doet het volgende zien:

<i>UITGAVEN</i>	<i>Begroot</i>	<i>Werkelijk</i>
Synodekosten	f 7.700,-	f 9.130,76
Drukken Acta	,, 5.000,-	,, 4.001,97
Administratiekosten 1956/1959	,, 250,-	,, 235,83
Deputaten eenheid en corr. buitenl. kerken	f 5.000,-	f 5.974,02
Kosten deputaatschappen 1956/1959	,, 2.500,-	,, 1.640,89
	<hr/>	<hr/>
	,, 7.500,-	,, 7.614,91
Nederlandse Zeemanscentrale	,, 250,-	,, 250,-
Uitvoering overige synodebesluiten	,, 6.000,-	,, -, -
Aflossing leningen	,, 6.000,-	,, 6.000,-
Onvoorzien	,, 2.300,-	,, -, -
Saldo per 15/5	,, 7.500,-	,, 6.242,05
	<hr/>	<hr/>
	f 42.000,-	f 38.414,33
Doorbetaald aan derden	,, -, -	,, 4.893,81
Nog door te betalen per 15.5.59	,, -, -	,, 45,-
	<hr/>	<hr/>
	f 42.500,-	f 38.414,33
	<hr/>	<hr/>
	f 42.500,-	f 33.475,52
Ontvangen ter doorbetaling	,, -, -	,, 4.938,81
	<hr/>	<hr/>
	f 42.500,-	f 38.414,33

ONTVANGSTEN

	<i>Begroot</i>	<i>Werkelijk</i>
Saldo per 1.9.1956	f 4.125,-	f 4.125,39
Lening opgenomen	,, 5.000,-	,, 5.000,-
Verkoop Acta	,, 275,-	,, -, -
Bijdragen particuliere synoden	,, 33.100,-	,, 24.340,73
Rente	,, -, -	,, 9,40
	<hr/>	<hr/>
	f 42.500,-	f 33.475,52
Ontvangen ter doorbetaling	,, -, -	,, 4.938,81
	<hr/>	<hr/>
	f 42.500,-	f 38.414,33

TOELICHTING

1. De bijdragen der particuliere synoden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Noorden	f 4.760,96
Oosten	f 6.759,49
Westen	f 7.615,55
Zuiden	f 5.204,73
	<hr/>
	f 24.340,73

2. De specificatie van de kosten deputaatschappen luidt als volgt:

Deputaatschap Emigratie	f	506,45 *)
Controle syn. archief	,,	2,45
Overleg psalmberijming	,,	71,-
Radio kerkdienstuitzendingen	,,	95,21
Predikantstraktementen	,,	153,78
Uitvoering besluit inzake de wezen H.	,,	83,01
Jaarboek	,,	52,36
Plaats der diakenen	,,	30,03
Collecterooster	,,	105,-
Correspondentie Hoge Overheid	,,	107,08
Echtscheiding etc.	,,	58,75
Dagkalender	,,	31,01
Contact drukker Jaarboek en Kalender	,,	62,40
Bijbelvertaling	,,	196,36
Synodaal archief	,,	30,40
Commissie Westerloo	,,	55,60
	<hr/>	<hr/>
	f	1.640,89

*) Hieronder bevindt zich een nog niet afgerekend voorschot ad f 500,-

3. De synode 1956 machtigde deputaten voor de eenheid der gereformeerde belijders en het contact met buitenlandse kerken uit het begrotingsbedrag van *f* 5000, – een bedrag te voteren voor de Internationale Raad van Chr. Kerken. Dit bedrag werd door deputaten op *f* 4000, – vastgesteld.
4. Het bedrag van *f* 24.340,73 is het totaal der wegens bijdragen der particuliere synoden ontvangen bedragen tot 15 mei 1959. De aanslag bedroeg per ziel per jaar, in het eerste jaar *f* 0,19, in het tweede jaar *f* 0,15 en in het derde jaar *f* 0,15.

Bussum, augustus 1959.

A. L. de Bruyne, quaestor gen. synode 1956.

BIJLAGE LXXXIV

art. 193

BEGROTING GENERALE SYNODE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN. periode: 15 mei 1959 – 15 mei 1962.

<i>UITGAVEN</i>	<i>Begr.</i> 1956	<i>Werkel.</i> 1956/59	<i>Begr.</i> 1959/62
Synodekosten	<i>f</i> 7.700, –	„ 9.130, –	<i>f</i> 10.700, –
Acta	„ 5.000, –	„ 4.000, –	„ 5.000, –
Adm. kosten 56/59	„ 250, –	„ 236, –	„ 300, –
Deputaatschappen			
eenheid en buitenl. kerken	„ 5.000, –	„ 5.975, –	„ 7.500, –
overige	„ 2.500, –	„ 1.640, –	„ 3.000, –
Ned. Zeemanscentrale	„ 250, –	„ 250, –	„ 250, –
Controlekosten (per saldo ten l. gen. kas)	„ – , –	„ – , –	„ 3.000, –
Uitvoering div. synodebesl. (wezenverz.)	„ 6.000, –	„ – , –	„ – , –
Aflossing leningen	„ 6.000, –	„ 6.000, –	„ – , –
Onvoorzien	„ 2.300, –	„ – , –	„ 3.500, –
Reservering voor volgende synode	„ 7.500, –	„ 6.243, –	„ 6.750, –
	<i>f</i> 42.500, –	<i>f</i> 33.474, –	<i>f</i> 40.000, –
 <i>ONTVANGSTEN</i>			
Verkoop Acta	<i>f</i> 275, –	<i>f</i> – , –	<i>f</i> 300, –
Rente	„ – , –	„ 9, –	„ P.M.
Bijdragen part. synoden	„ 33.100, –	„ 24.340, –	„ 33.458, –
Saldo per 1.9.56	„ 4.125, –	„ 4.125, –	„ – , –
Saldo per 15.5.59	„ – , –	„ – , –	„ 6.242, –
Leningen opgenomen	„ 5.000, –	„ 5.000, –	„ – , –
	<i>f</i> 42.500, –	<i>f</i> 33.474, –	<i>f</i> 40.000, –

TOELICHTING

De stijging van de post synodekosten in vergelijking met 1959 houdt verband met de algemene kostenstijging sindsdien, alsmede met de toegenomen omvang van de synode-arbeid (groter aantal rapporten, langdurige vergaderingen etc.).

Het komt mij gewenst voor de kosten van het deputaatschap eenheid geref. belijders en correspondentie met buitenlandse kerken wat ruimer te ramen. De ervaring heeft geleerd, dat de werkzaamheden van dit deputaatschap (mede in verband met de verhouding tot de ICCC en afvaardigingen naar buitenlandse synoden) een wat ruimer armslag noodzakelijk maken. Ook de kosten der overige deputaatschappen zijn, in verband met de te verwachten activiteiten in de

komende jaren, wat hoger geraamd dan in de vorige periode. Het aan deputaten voor de emigratie toegezegde bedrag van f 500,— is hierin begrepen.

De overige posten vereisen m.i. geen bijzondere toelichting.

Bij aanvaarding van deze begroting zullen de bijdragen der particuliere synoden, naar het zich laat aanzien, in de komende jaren 18 à 19 cent per ziel bedragen. Gedurende de vorige periode waren deze resp. 19, 15 en 15 cent per ziel.

September 1959.

A. L. de Bruyne, quaestor.

BIJLAGE LXXXV

art. 200

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR OVERLEG INZAKE DE PSALMBERIJMING.

Zwolle, sept. 1959.

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderende te Rotterdam-Centrum, September 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De door de vorige synode benoemde deputaten voor overleg inzake de psalmberijming, hebben de eer u hierbij het volgende rapport aan te bieden:

1. *Opdracht.*

De opdracht van de synode aan de deputaten verstrekt luidde:

De synode op de hoogte te houden van wat er op het terrein van de psalmberijming gebeurt en de proeve van nieuwe psalmberijming van de Interkerkelijke werkcommissie van 10 psalmen nader te bestuderen.

2. *Overzicht van de gebeurtenissen* sinds de synode van 1956.

De Interkerkelijke werkcommissie welke in 1956 een proeve van nieuwe berijming van 10 psalmen aan onze synode toezond, ter beoordeling, heeft haar werk in deze drie jaar voortgezet en is inmiddels zover gevorderd dat eind 1958 een proefbundel van 110 psalmen in druk verscheen en op ruime schaal is verspreid.

3. Om de *uitgave van de proefbundel* mogelijk te maken werd medio 1958 opgericht de: Interkerkelijke Stichting Psalmberijming.

In deze stichting werken samen:

1. de Nederlandse Hervormde Kerk
2. de Gereformeerde Kerken in Nederland
3. de Evangelisch Lutherse Kerk
4. de Remonstrantse Broederschap.
5. de Doopsgezinde Sociëteit.

Een schrijven werd ontvangen van de synode der Ned. Hervormde Kerk, gericht aan het moderamen van de gen. synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland waarin aan onze kerken wordt voorgesteld in deze stichting te participeren en een lid met secundus te benoemen voor het bestuur der Stichting.

Na de vorming van deze Interkerkelijke Stichting Psalmberijming werd overgegaan tot de uitgave van de proefbundel van 110 psalmen, aan welke uitgave door een viertal firma's werd meegewerkt nl. door

1. Het Boekencentrum N.V. te 's-Gravenhage
2. A. Jongbloed's Uitgeversz. C.V. te Leeuwarden
3. Proost en Brandt N.V. te Amsterdam
4. Uitg. Mij. Gebr. Zomer en Keuning N.V. te Wageningen.

Na de totstandkoming van de *Interkerkelijke Stichting Psalmberijming* is de in 1953 gevormde *Interkerkelijke Commissie voor de Psalmberijming* opgeheven.

De door de in 1953 opgerichte Interkerkelijke Commissie voor de Psalmberijming benoemde *Interkerkelijke werkcommissie voor de Psalmberijming* werd toegevoegd aan de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming.

In het bestuur van de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming hebben zitting namens de Ned. Hervormde Kerk vijf leden, de Gereformeerde Kerken drie leden en de overige deelnemende kerken elk een lid.

Voortaan hebben we dus officieel te maken met de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming waarin de bovengenoemde kerken samenwerken en waartoe ook onze kerken worden uitgenodigd, welke stichting wordt bijgestaan door de Interkerkelijke werkcommissie waarin niemand van onze kerken zitting heeft volgens besluit van onze synode van 1956 en waarin ds. A. Bikker van 1953 tot 1956 zitting had en zo goed als alle vergaderingen van die periode bijwoonde en die hij na 1956 een enkele keer als gast mocht bijwonen.

De Interkerkelijke werkcommissie zal het zeker ook thans nog op prijs stellen wanneer onze kerken iemand benoemen om met haar mee te werken tot completering van het werk van de nieuwe psalmberijming.

De Interkerkelijke werkcommissie voor de Psalmberijming zal na het beoordelen van de kritiek welke op de verschijning van de proefbundel binnenkomt, deze proeve opnieuw aan een grondige revisie onderwerpen en mogelijk voor sommige psalmen opdracht geven tot een algehele herdichting.

De resterende 40 psalmen zijn inmiddels bijna klaar gekomen en zullen metertijd ook worden uitgegeven al of niet saamgebundeld met de gereviseerde 110 psalmen. Wanneer uiteindelijk de proeve van alle 150 psalmen gereed is, zal deze door de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming aan alle protestantse kerken in Nederland worden aangeboden ter goedkeuring en aanvaarding.

Elke kerk zal dan vrij zijn na overleg met de Stichting de nieuwe bundel op te nemen in haar eigen kerkboek waarin naast de psalmen ook andere liturgische formulieren enz. worden opgenomen. Elke kerk is dan vrij voor haar uitgaven de uitgever te kiezen die zij zelf wenst. Elke kerk is dan ook vrij om b.v. naast de nieuwe berijming ook de oude berijming geheel of gedeeltelijk af te laten drukken. Dat zal dus te gelegener tijd een punt van bespreking worden op een volgende synode.

4. *Kritiek op de Proeve van 110 psalmen van de Interkerkelijke werkcommissie.*

Uw deputaten zijn bezig geweest een beoordeling te schrijven van de proeve van 10 psalmen welke uw vorige synode waren aangeboden, zoals uw synode ons had opgedragen. Een zeer summiere beoordeling van deze 10 psalmen, waarvan er echter slechts 7 zijn opgenomen in de proeve van 110 psalmen besloeg reeds vele pagina's druk en toen inmiddels de proeve van 110 psalmen verscheen, kwam het uw deputaten gewenst voor zich niet te beperken tot de 10 psalmen van drie jaar geleden, maar te wachten met de complete beoordeling van de nieuwe berijming totdat de stroom van lectuur die naar aanleiding van de proeve van 110 psalmen het licht heeft gezien, een vaste bedding heeft gevonden.

In zo goed als alle kerkelijke bladen van ons protestants Nederland hebben artikelen bestaan over de nieuwe berijming, artikelen waarin deze berijming werd beoordeeld op haar theologische, dichtelijke en muzikale kwaliteiten. Het is ons opgevallen, dat in de pers van alle kerken de meningen zeer verdeeld zijn.

In onze eigen pers viel op een proeve van nieuwe berijming in „De Sleutel” van L. Streng-holt, die getuigde van goede dichtelijke kwaliteiten, en een artikel van onze dichter J. Lelsz, die zeer kritisch staat tegenover de proeve van 110 psalmen en zelfs een lans breekt voor de restauratie van de berijming van 1773.

Onlangs werd door de „Stichting tot verbetering van het Psalmgezag in Gereformeerde Kerken” een brochure gepubliceerd, waarin een breed historisch overzicht wordt gegeven over de gang van zaken, vooral aan de berijming van Ds. Hasper grote aandacht wordt besteed en het pleit wordt gevoerd om de berijming van Hasper ingevoerd te krijgen. In deze brochure wordt uitvoerig de Proeve beproefd en wel op de volgende criteria

1. Is de Proeve in overeenstemming met de bijbeltekst?
2. Hoe is de taalkundige en dichtelijke waarde van de Proeve?
3. Hoe is de zingbaarheid van de Proeve?

De slotconclusie van deze brochure is, dat de vertaling van Hasper het wint van de Proeve van 110 psalmen.

De synode van de Gereformeerde Kerken zal tijdens haar huidige zitting een uitspraak moeten doen over een en ander, daartoe te meer genoodzaakt omdat velen kritiek hebben gemaakt op de uitvoering van de besluiten van vroegere synoden, die in principe de aanvaarding van Haspers berijming inhielden.

In de „Stichting tot verbetering van het psalmgezag in Gereformeerde Kerken” hebben ook zitting twee chr. geref. broeders, nl. ds. W. van 't Spijker en mr. C. J. Verplanke.

Evenals uw deputaten indertijd hartelijk instemden met het feit dat ds. Bikker medewerkte

met de Interkerkelijke commissie voor nieuwe psalmberijming, zo juichen zij het ook toe dat een uwer deputaten, nl. ds. Van 't Spijker, zitting heeft in bovengenoemde „Stichting tot verbetering van het Psalmgezag in Gereformeerde Kerken”.

Het komt uw deputaten voor dat er een zekere divergentie groeit tussen de Interkerkelijke commissie voor nieuwe Psalmberijming en de Stichting tot verbetering van het Psalmgezag in Gereformeerde Kerken.

Het zou bevreemding kunnen wekken dat in beide organisaties leden van onze kerken (deputaten) zitting hebben, maar uw deputaten zijn van oordeel dat het geheel van de grote arbeid der nieuwe psalmberijming gediend wordt wanneer leden van onze kerken (deputaten) in beide organisaties van elkaars werk kunnen profiteren. De synode behoeft in dit stadium geen oordeel uit te spreken voor of tegen een dezer organisaties. De synode moge het toejuichen, dat ook van de zijde onzer kerken interesse blijkt te bestaan voor deze arbeid.

Voorstellen aan de synode:

Deputaten stellen thans aan de synode voor:

1. Aan de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming wordt op haar schrijven aan onze synode bericht, dat onze kerken gaarne bereid zijn in deze Stichting te participeren en daartoe een lid en een secundus benoemen.

Het komt de deputaten voor, dat de totstandkoming van een nieuwe psalmberijming een kwestie is die alle protestantse kerken in Nederland raakt. Daarom menen deputaten, dat ook wij als Christelijke Gereformeerde Kerken inzake deze psalmberijming zo breed mogelijk moeten geïnformeerd zijn en moeten medewerken. Wanneer de nieuwe berijming zonder onze medewerking tot stand komt, verliezen we ons recht op kritiek.

2. Het is uw deputaten gebleken, dat in vele beoordelingen van de nieuwe proeven van berijming wel uitkomt, dat de psalmberijming van 1773 een waardig produkt van zijn tijd was en dat het gewenst is, deze berijming zoveel mogelijk in de nieuwe berijming te verwerken en zo nodig te restaureren.
3. Voor de komende periode tot de volgende synode worden opnieuw deputaten voor de psalmberijming benoemd met dezelfde opdracht als voorheen om op de volgende synode opnieuw rapport uit te brengen over de gang van zaken betreffende de psalmberijming.

Uw synode in uw vergaderingen en bij uw besluiten de leiding des Heiligen Geestes toebiddende,

de deputaten voor de psalmberijming,

prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter.
ds. A. Bikker, secretaris.
ds. W. van 't Spijker.

BIJLAGE LXXXVI

Art. 200

RAPPORT II VAN COMMISSIE VIII (De psalmberijming).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie ontving tijdens de tweede synodeweek alsnog opdracht – gezien de overbelasting van commissie VI – u te rapporteren over de punten 9 aa, 8 G 1 en G 4, van uw agenda.

Ter voldoening aan deze opdracht bieden wij u hieronder het rapport aan over de eerste zaak:

Rapport deputaten psalmberijming.

Uw commissie heeft met grote interesse kennis genomen van het rapport van deputaten dat, door begrijpelijke omstandigheden, eerst laat kon worden ingediend. Deze interesse vloeit voort uit het feit, dat:

- a. de zaak van de psalmberijming een zaak van groot belang is voor de eredienst;
- b. er, gelet op het aantal „onbekende psalmen”, voor de gemeente behoefte bestaat aan verbetering van de tegenwoordige bundel;
- c. de onderscheiden pogingen van kerken en stichtingen, om verbetering aan te brengen, ons zullen voeren tot een groter verwarring en verdere verwijdering tussen hen, die behoren tot de geref. gezindte.

A. Uw commissie is daarom dankbaar, dat uit het rapport van deputaten blijkt, dat zij zich met deze vraagstukken ernstig hebben bezig gehouden.

De eerste opdracht van deputaten is: „de synode op de hoogte te houden van wat er op het terrein van de psalmberijming gebeurt”.

De punten twee en drie van het rapport voldoen hieraan.

Hieruit blijkt, dat de Interkerkelijke Commissie voor de Psalmberijming in 1953 is overgegaan in de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming. De werkcommissie van de Interkerkelijke Commissie blijkt nu toegevoegd aan deze Interkerkelijke Stichting.

Was ter vorige synode een proeve van 10 psalmen aanwezig, nu kon een proeve van 110 psalmen worden uitgegeven.

Naast deze Interkerkelijke Stichting, waarin ook de Geref. Kerken zitting hebben genomen, bestaat de „Stichting tot verbetering van het Psalmgezang in Geref. Kerken”.

Deze stichting bestaande uit drie leden van de Geref. Kerken, drie leden van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) en twee chr. geref. leden heeft in de uitgave „De Proeve beproefd” ernstige kritiek geïfend op deze proeve van 110 psalmen van de Interkerkelijke Stichting en is van mening, dat de bundel Hasper verre te verkiezen is boven deze proeve.

In de werkcommissie van de Interkerkelijke Stichting heeft ook een chr. geref. lid meegewerkt. Sedert het besluit van de vorige synode geen leden daarin te benoemen, woont hij nu als gast de vergaderingen bij.

Uw commissie wil met nadruk vaststellen, dat de medewerking van chr. gereformeerden in beide genoemde lichamen een zuiver *persoonlijke* is, zodat zij daar, ook al zijn ze deputaat onzer kerken, zonder enige opdracht van of verantwoordelijkheid aan onze kerken zitting hebben.

Dat er ook in onze kerken personen gevonden worden die actief meewerken om een positieve oplossing te vinden in de vragen rond de psalmberijming, verheugt met deputaten ook uw commissie.

B. Hoezeer uw commissie ook kan begrijpen – gezien de contacten van een der deputaten met de werkcommissie – dat de deputaten voorstellen, aan het verzoek van de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming om mede te participeren in deze Stichting, te voldoen (voorstel I), toch meent uw commissie, dat hier ernstige bezwaren liggen.

De argumentatie daarvoor is allerminst overtuigend, omdat:

1. participeren in deze Stichting – al zullen de financiële consequenties blijkens nader ontvangen inlichtingen, niet groot zijn – inhoudt, dat onze Chr. Geref. Kerken als *kerken* officieel zitting nemen in een van de bestaande organisaties en daardoor toch ontegenzeggelijk mede verantwoordelijkheid dragen voor de arbeid van de Stichting; het argument: dat wij moeten medewerken aan de totstandkoming van een nieuwe of verbeterde berijming en dat officieel als *kerken*, kan toch moeilijk anders inhouden, dan dat we ook zekere verantwoordelijkheid dragen voor wat tot stand komt;
2. het volgende argument, dat wij ons recht op kritiek zouden verliezen, als de nieuwe berijming zonder onze medewerking tot stand komt, in het licht van het onder A. genoemde vreemd aandoet; temeer, omdat uit nader door uw commissie ingewonnen informatie bij deputaten bleek, dat de Stichtingsacte geen bindingen oplegt, maar bepaalt, dat de resultaten aan de kerken zullen worden aangeboden ter beoordeling; als deze Interkerkelijke Stichting hier alleen bedoelt die kerken, die mede participeren in de Stichting, dan vrezen wij, dat het uiteindelijk resultaat zeker verdere verwijdering zal brengen, omdat verschillende kerken van geref. belijdenis hier niet in vertegenwoordigd zijn;
3. naar het oordeel van uw commissie het officieel participeren in een Stichting als deze alleen verantwoord kan zijn, als de synode een welgefundeerd oordeel kan vormen over de samenstelling, het doel en de werkwijze, mede blijkend uit de reeds gepubliceerde resultaten van de arbeid der Stichting; noch over de richtlijnen, waaraan de werkcommissie gebonden is, noch over de verantwoordelijkheid of het doel der Stichting geven deputaten ons inlichtingen; de opmerking in het rapport: „De synode behoeft in dit stadium geen oordeel uit te spreken voor of tegen een dezer organisaties”, kan uw commissie dan ook niet begrijpen; kennisname van de uitgave „De Proeve beproefd” doet toch op zijn minst de vraag opkomen, of er geen ernstige bezwaren zijn tegen de werkwijze en de resultaten.

C. Voorstel 2 van deputaten, waarin geen voorstel is vervat, houdt een mededeling in, dat er van verschillende zijden meer waardering is voor de bundel van 1773.

Het spijt uw commissie, te moeten opmerken, dat deputaten met de uitvoering van het tweede deel van hun opdracht: de proeve van 10 psalmen van de Interkerkelijke werkcommissie nader te bestuderen, niet gereed gekomen zijn, of ten minste geen enkel resultaat kenbaar maken.

Uw commissie kan verstaan, dat het onmogelijk is een gedetailleerde kritiek te geven op de inmiddels verschenen 110 psalmen, maar een aanvankelijk resultaat van de bestudering waarin een zelfstandig oordeel van deputaten ter synode was, zou o.i. enig inzicht hebben gegeven in de arbeid van de Interkerkelijke Stichting.

Of de Proeve ook slechts enigermate voldoet aan het door deputaten onder „voorstel” 2 wenselijk geachte, is nu niet te beoordelen.

D. Met voorstel 3 kan uw commissie accoord gaan, al zal de formulering van de opdracht gewijzigd dienen te worden.

E. Aan het rapport is een minderheidsrapport toegevoegd van ds. M. Baan, mededeputaat. Ds. Baan kan zich met het tweede gedeelte van het rapport niet verenigen en stelt voor geen leden in de Interkerkelijke werkcommissie te benoemen om een tweetal redenen.

Wat betreft argument a. constateert ds. Baan alleen, maar ook hij voegt er geen resultaten van studie der deputaten of enig ander gegeven bij, waaruit het beweerde duidelijk wordt.

Ten aanzien van argument b. meent uw commissie, dat dit in zijn algemeenheid juist is, maar elk inzicht in de verhoudingen in de Interkerkelijke commissie, de taak en de verantwoordelijkheid der leden ontbreekt de synode.

Voorstel 2 van ds. Baan is reeds min of meer duidelijk uitgesproken ter synode 1953 en ligt o.i. ook ten grondslag aan het tweede „voorstel” van het meerderheidsrapport.

Voorstel 3 lijkt uw commissie alleen – zo het al in eigen kring uitvoerbaar is – gewenst, als het niet een proeve wordt voor een eigen chr. geref. psalmberijming, maar de eventuele resultaten gezien worden als een positieve bijdrage onzerzijds in de arbeid, in breder verband te verrichten.

F. Uw commissie *overwegende*:

1. dat het aanbrenge van wijzigingen in de psalmberijming een zaak is, die alle protestantse kerken raakt;
2. dat voornamelijk twee instanties zich op interkerkelijke basis bezighouden met dit vraagstuk;
3. dat de Psalter Hasper, door de Stichting tot Verbetering van het Psalmgezag in Geref. Kerken als de tot heden meest te prefereren bundel aangemerkt, door de deputaten in hun rapport ter synode 1953 (Acta bijlage LVIII, sub 3) onaanvaardbaar werd genoemd;
4. dat een beoordeling van de eerste proeve van 10 psalmen van de Interkerkelijke Commissie voor de Psalmberijming, door deputaten niet is gegeven, en de proeve van 110 psalmen van de Interkerkelijke Stichting Psalmgezag nog niet ter beoordeling aan deputaten is voorgelegd;
5. dat in de lijn van de synode van 1836 (en 1953) geen herdichting van de psalmbundel in zijn geheel, maar wel restauratie van duidelijk aan te wijzen ongelijkmatigheden of tegenstrijdigheden in de tegenwoordige bundel noodzakelijk is;
6. dat er een verzoek ten aanzien van de psalmberijming aan onze kerken is gericht door de Geref. Kerken (vrijgemaakt);

concluderend:

1. dat deputaten in hun rapport de synode geen gegevens bieden, waarop een verantwoorde uitspraak over het participeren in de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming kan berusten;
2. dat de proeve van 110 psalmen van de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming, beproefd door de Interkerkelijke Commissie voor verbetering van het Psalmgezag in Geref. Kerken, waarin leden van de Geref. Kerken, Vrijgemaakt Geref. Kerken en Chr. Geref. Kerken zitting hebben, als onaanvaardbaar wordt afgewezen;
3. dat de arbeid van de werkcommissie van de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming reeds zover gevorderd is, dat ook de resterende 40 psalmen bijna zijn klaar gekomen, zodat het alsnog participeren in deze Stichting weinig betekenis zal hebben voor de hoofdtaak, hoogstens nog voor de aan te brengen correcties;

stelt uw synode voor:

te besluiten:

1. de generale synode dankt deputaten voor hun arbeid en keurt hun handelingen goed;
2. de generale synode besluit niet te participeren in de Interkerkelijke Stichting Psalmgezag;
3. de generale synode spreekt uit, dat de noodzakelijkheid blijft, in de lijn van de synode van 1836 (1953) verbetering van duidelijk aanwijsbare oneffenheden in de tegenwoordige bundel aan te brengen;
4. de generale synode benoemt opnieuw deputaten voor het onderzoek van en overleg inzake de psalmberijming;

5. de generale synode draagt deputaten op, ook verder de synode op de hoogte te houden van wat er op het terrein van de psalmberijming gebeurt, de proeve van de 110 psalmen en de eventuele verder verschijnende proeven te bestuderen, en de resultaten van deze studie mede te delen aan de eerstkomende synode; als ook
6. zelfstandig of in samenwerking met anderen van geref. belijden pogingen aan te wenden om het onder 3 genoemde doel te bereiken, met dien verstande, dat alles in het werk gesteld zal dienen te worden, om indien maar enigszins mogelijk één psalmbundel te behouden voor het protestantse kerkelijke leven in Nederland.

Namens commissie VIII,

I. de Bruyne, saamroeper.

BIJLAGE LXXXVII

art. 200

MINDERHEIDSRAPPORT INZAKE DE HERZIENING VAN DE PSALMBERIJMING.

Aan de generale synode Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De door de vorige synode benoemde deputaten hadden tot opdracht: de synode op de hoogte te houden van wat er op het terrein van de psalmberijming gebeurt, en de proeve van nieuwe psalmberijming van de Interkerkelijke werkcommissie nader te bestuderen.

Wat het eerste deel van deze opdracht betreft, kan ondergetekende zich wel in de objectieve weergave van het meerderheidsrapport verenigen.

Wat het tweede deel betreft, merkt ondergetekende op dat juist de bestudering van enkele psalmen uit het bundeltje van 10 psalmen (110 psalmen) bij vernieuwing heeft duidelijk gemaakt dat de berijming 1773 veel te veel is onderschat, en overschakeling naar de nieuwe berijming zeker geen winst, maar wel een groot verlies zou betekenen (zie ook brochure „Proeve beproefd”).

Reden waarom uw deputaat zich niet kan verenigen met de strekking en voorstellen van het meerderheidsrapport. Hij stelt de synode voor:

- 1e. te blijven bij het besluit van '56: geen leden in de Interkerkelijke werkcommissie voor de psalmberijming te benoemen,
 - a. omdat al meer en meer blijkt, dat een geheel nieuwe herdichting van de psalmen niet noodzakelijk is;
 - b. omdat het saamzitten aan één tafel met leden van de Remonstrantse Broederschap om onze psalmberijming z.g.n. van remonstrantse tendenzen te zuiveren, een onmogelijke verbinding voor onze kerken moet worden genoemd;
- 2e. te blijven in de lijn van de synode 1836: dat ongelijkvormigheden of tegenstrijdigheden in de tegenwoordige psalmberijming duidelijk aangewezen moeten worden;
- 3e. uw deputaatschap desnoods de opdracht te verlenen deze taak, genoemd in punt 2 te vervullen en zo nodig met hulp van terzake kundigen, b.v. de dichter J. Lelsz, tot een kleine restauratie, inplaats van algehele herdichting over te gaan.

Uw deputaat voor de psalmberijming,

ds. M. Baan.

BIJLAGE LXXXVIII

art. 201

RAPPORT III VAN COMMISSIE VIII (Bediening H.A. in inrichtingen etc.).

Aan de generale synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft de eer u het volgende te rapporteren over de instructie G 1 van de part. synode van het Zuiden t.a.v. de bediening van het Avondmaal in inrichtingen enz.:

Gevraagd wordt: bezinning op *noodzakelijkheid* en *mogelijkheid* van deze Avondmaalsbediening.

Noodzakelijkheid.

Aangenomen mag worden, dat de part. synode van het Zuiden gevallen in de praktijk binnen haar ressort heeft, waaruit de noodzakelijkheid is gebleken. De noodzaak kan alleen in concrete situaties beoordeeld worden, als verschillende leden der kerk in een bepaalde inrichting de behoefte kenbaar maken om de dood des Heren te verkondigen.

Mogelijkheid.

Bij de mogelijkheid zullen we moeten uitgaan van de schriftuurlijk-kerkrechtelijke regel, dat de bediening van het H. Avondmaal moet plaatsvinden in het midden van de gemeente. De gemeenschapsoefening met elkander is ook een belangrijk element in de verkondiging van de dood des Heren in de gemeente.

De art. 61, 62 en 63 van de D.K.O. zullen richtinggevend moeten zijn.

Hoewel het ons wil voorkomen, dat er wat sanatoria en inrichtingen betreft, gezien het procentsgewijze gering aantal leden van onze kerken in deze inrichtingen, weinig dringende behoefte aan zal bestaan, acht uw commissie het gewenst, dat de synode een uitspraak doet, vooral met het oog op almeer te stichten bejaardentehuizen etc.

Uw commissie stelt u voor de volgende uitspraak te doen:

De generale synode spreekt uit:

dat het geoorloofd is, zo de behoefte daartoe blijkt, dat de plaatselijke kerk het H. Avondmaal bedient in verpleeghuizen, bejaardentehuizen en stichtingen gelegen binnen het ressort van deze kerk, mits naar het bepaalde in art. 61, 62 en 63 van de D.K.O. de volgende voorwaarden in acht worden genomen:

1. niemand kan tot het Avondmaal des Heren worden toegelaten, dan die overeenkomstig de regeling van de plaatselijke kerk belijdenis des geloofs heeft afgelegd en getuigenis heeft van een godvruchtige wandel, (art. 61 D.K.O.);
2. iedere kerk zal het Avondmaal op zodanige wijze vieren, als naar haar oordeel het meest tot stichting der gemeente dienen kan, met dien verstande, dat de uitwendige ceremoniën, in Gods Woord voorgeschreven, onderhouden worden en dat het Formulier van het Avondmaal en het daarin opgenomen gebed zullen worden gebruikt, (art. 62 D.K.O.);
3. de bediening van het Avondmaal mag alleen plaats hebben onder toezicht van ouderlingen, volgens kerkelijke orde, in een samenkomst der gemeente, na vooraf gehouden voorbereiding, (art. 63 D.K.O.);
4. zolang de verzorgden of verpleegden die de behoefte aan de bediening van het Avondmaal kenbaar maken, nog op enigerlei wijze zelfstandig of met behulp van anderen, de gewone bediening van het Avondmaal in het midden van de gemeente kunnen meemaken, zal geen afzonderlijke bediening van het Avondmaal voor hen worden gehouden;
5. de noodzaak voor de bediening van het Avondmaal aan verzorgden of verpleegden in tehuizen en stichtingen zal moeten blijken uit de behoefte daaraan die door henzelf bij de kerkeraad kenbaar gemaakt wordt, waarbij de kerkeraad zich moet overtuigen, dat de begeerte naar het gebruik van het sacrament niet voortkomt uit een bijgelovige opvatting en waardering van de uiterlijke tekenen, maar alleen uit een ernstige behoefte om door het ontvangen van het Avondmaal het geloof te sterken;
6. de bediening van het Avondmaal mag, gezien het dikwijls procentsgewijs geringe aantal leden der Christelijke Gereformeerde Kerken die in tehuizen of inrichtingen verblijven, niet het karakter dragen van de zgn. „krankencommunie”, zodat aan één alleen of enkelen afzonderlijk het Avondmaal wordt bediend;
7. overeenkomstig het sub 3 bepaalde zal elke dienst, waarin het Avondmaal bediend wordt aan leden der kerken in tehuizen en stichtingen, een officiële dienst moeten zijn onder leiding van de plaatselijke kerkeraad, waarbij, naast een – ingevolge het sub 3 bepaalde – voldoende aantal ambtsdragers, ook de gemeente aanwezig is – zij het dan ook in beperkte mate, zoals in die leden der kerk, die behoren tot de doktoren, verplegend- of ander in- of omwonend personeel – en aan de Avondmaalsviering kan deelnemen;
8. het zgn. „gastrecht”, om ook anderen, niet leden der Christelijke Gereformeerde Kerken, aan het Avondmaal toe te laten, zal ook hier slechts kunnen gelden, als die anderen, verzorgden of verpleegden in de betrokken inrichting,
 - a. niet in staat zijn de bediening van het Avondmaal in hun plaatselijke kerk mee te maken;
 - b. belijdende leden zijn van een erkende kerk;
 - c. tijdig aan de kerkeraad de begeerte daartoe kenbaar maken;
 - d. gerechtigd zijn in hun eigen kerk het Avondmaal te gebruiken en de kerkeraad zich overtuigd heeft, dat zij ook overigens voldoen aan het in sub 1 en 5 bepaalde.

Namens commissie VIII,
I. de Bruyne, *samroeper.*

BIJLAGE LXXXIX
art. 202, 206, 208

RAPPORT IV VAN COMMISSIE VIII (Lofzang der Engelen).

Aan de gen. synode van Rotterdam 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Uw commissie heeft de eer u het volgende te rapporteren over instructie G 4 van de part. synode van het Noorden:

Voorgesteld wordt tekstwijziging van art. 69 K.O. nl. het wijzigen van „alsmede berijmde Schriftgedeelten, door de generale synode vast te stellen” in: „alsmede Schriftgedeelten, die door de synode zijn vastgesteld of vastgesteld zullen worden”.

Uw commissie merkt op:

Als „door de generale synode vast te stellen” alleen te lezen is als wijzende op wat nog moet gebeuren, dan is de uitdrukking „zijn vastgesteld of vastgesteld zullen worden” beter. Het komt ons echter voor, dat dit niet noodzakelijk is:

„door de generale synode vast te stellen” is o.i. de algemene en altijd geldende regel, die hier gegeven wordt.

Het nieuwe voorstel laat het woord „berijmde” voor „Schriftgedeelten” weg. Wij zijn van mening, dat dit gehandhaafd moet worden.

De generale synode zal niet alleen het *Schriftgedeelte* moeten aangeven en vaststellen, dat het gezongen kan worden, maar wel heel speciaal een bepaalde *berijming* daarvan, nagaande of deze berijming voldoet aan alle te stellen eisen.

Ook spreekt het nieuwe voorstel niet van „de generale synode”, maar van „de synode”. Om het niet te beleven, dat op een gegeven moment een part. synode eigenmachtig berijmde Schriftgedeelten gaat invoeren, moet, dunkt ons, nadrukkelijk hier blijven staan: de *generale* synode!

Wat de toevoeging van de lofzang der Engelen: „Ere zij God” betreft, zijn wij van mening, (met uitzondering van één lid der commissie) dat hier, gezien:

de tekst van de kerkorde art. 69;

de uitspraken van verschillende synoden, die bepalen, dat Schriftgedeelten gezongen kunnen worden naast de psalmen, zo b.v. Middelburg 1581, Dordrecht 1578, 's-Gravenhage 1586 en ook 1836: „In de bijeenkomsten der gemeente zal men gebruik blijven maken van de gewone berijming der 150 psalmen Davids en der liederen, die men in de Bijbel vindt, nalatende en werende uit de openbare vergaderingen der gemeente de menselijke gezangen, welke niet in de Bijbel gevonden worden.....”

geen bezwaar tegen kan bestaan.

Uw commissie biedt u daarom de volgende voorstellen aan:

1. art. 69 K.O. ongewijzigd te handhaven, en dus het eerste deel van de instructie te verwerpen;
2. op grond van art. 69 de lofzang der Engelen toe te voegen aan de schriftuurlijke lofzangen, die gezongen mogen worden in de eredienst.

Namens commissie VIII,

I. de Bruyne, saamroeper.

BIJLAGE XC
art. 211

GEREFORMEERDE VERENIGING VOOR DRANKBESTRIJDING.

IJmuiden, 3 augustus 1959.

Aan de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Zoals wij ons, als gereformeerde drankbestrijders, in 1957 hebben gewend tot de generale synode der Gereformeerde Kerken, menen wij thans ook bij u te moeten aankloppen over een zaak, die ons zeer ter harte gaat en met grote verontrusting vervult.

Het drankMISBRUIK, zowel als het drankGEBRUIK, heeft in ons volksleven grote afmetingen aangenomen, met alle ellende die daaruit voortvloeit. Helaas moeten wij constateren, dat ook onder christenen van gereformeerde confessie het gebruiken van sterke drank als gewoonte steeds meer aanvaard wordt.

Men trekt deze gewoonte graag in de sfeer van de christelijke vrijheid en schuwt zelfs t.o.v. het drankmisbruik het woord „zonde”.

Ons bekruipt daarbij de vrees, dat hierbij eenzijdig de nadruk valt op de vrijheid, maar dat het van-Christus-zijn niet voldoende gerealiseerd wordt.

Te weinig wordt beseft, dat wij als christenen medeverantwoordelijk zijn voor het onheil dat het drankmisbruik met zich brengt.

Daarom willen wij dit stuk „nood” van ons volksleven onder uw aandacht brengen en met alle aandring uw vergadering vragen, of zij zich zou willen uitspreken, niet alleen over de noodzakelijkheid van bezinning over drankmisbruik in gereformeerde kringen, maar dat zij ook haar standpunt zou willen bepalen t.o.v. het regelmatig gebruik van sterke drank.

Wij zouden het zeer op prijs stellen als uw vergadering zich zou willen verenigen met de uitspraak, niet alleen dat het drankmisbruik inderdaad zonde genoemd moet worden, maar ook dat het drankgebruik in deze tijd niet zonder meer goedgekeurd kan worden, ja zelfs kan leiden tot herderlijk vermaan.

Verder zagen wij gaarne, dat u zich ook zoudt willen uitspreken over middelen en wegen, die ons kunnen helpen in de strijd tegen deze zonde. Mogelijk zal uw houding ons kunnen sterken in de strijd, die wij, georganiseerd, naar ons inzicht strijden door middel van geheelonthouding.

U in uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toebiddend, met de meeste hoogachting,

voor het hoofdbestuur der Gereformeerde
Vereniging voor Drankbestrijding,

het moderamen,

w.g. Ds. C. M. v.d. Loo, voorzitter,
W. C. F. Scheps, vice-voorzitter,
J. Feitsma, secretaris,
J. O. Elshout, penningm.-admin.

BIJLAGE XCI

art. 217

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR FINANCIËLE CONTROLE EN ADVIES (verkort).

's-Gravenhage, september 1959.

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland, in vergadering bijeen te Rotterdam,
september 1959.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Het is ons een genoegen uw vergadering met deze te mogen rapporteren omtrent de werkzaamheden van deputaten en het resultaat van de verrichte verificaties van de generale kassen.

Door de generale synode van 1956 werden als leden van ons deputaatschap benoemd of herbenoemd de broeders: H. van Tricht, te Maarssen, voorzitter; J. H. van Duuren, te Rotterdam; H. A. Visser, te Driebergen; J. van Leeuwen, te 's-Gravenhage, secretaris.

Tot onze spijt is de heer H. A. Visser inmiddels als zodanig afgetreden in verband met zijn overgang naar de Geref. Kerken.

Met dankbaarheid mag worden geconstateerd dat de geldmiddelen in de afgelopen periode weer voldoende zijn toegevloeid door de offervaardigheid van de kerken, en is er reden om de Koning der Kerk te erkennen voor Zijn zegeningen, al betreft het hier de stoffelijke zijde, maar die toch ook onmisbaar is voor het kerkelijke leven. Slechts hier en daar is misschien een kleine teruggang te zien, laat dit de deputaten van de kassen niet ontmoedigen, doch een spoorslag zijn tot meerdere activiteit.

Verificatie.

Alsnu overgaande tot het rapporteren van onze bevindingen is het ons een genoegen te mogen mededelen, dat de conclusies alle gunstig waren.

Alle administraties van de penningmeesters werden nagezien en beoordeeld aan de hand van de benodigde bescheiden en kasstukken. Waar nodig werden adviezen gegeven.

De aanwezigheid van de activa werden nagegaan en geconstateerd. Ook nu werd vastgesteld, dat de vermogens van de kassen geheel afzonderlijk zijn gehouden en op naam staan van de betreffende deputaatschappen.

Deputaten kunnen derhalve uw vergadering voorstellen de broeders penningmeesters volledig te dechargeren voor het gevoerde beheer over het tijdvak 1 januari 1956 – 31 december 1958.

Een woord van dank is hier op zijn plaats aan de broeders penningmeesters voor de vele verrichte werkzaamheden.

Voor de goede orde wijzen wij erop dat een en ander betrekking heeft op de navolgende kassen:

Theologische School;
Fonds emeritering hoogleraren;
Fonds „Bouwen en Bewaren”;
„Ex bonis publicis”;
Emeriti-kas;
Buitenlandse zending;
Evangelieverkondiging onder Israel;
Bijzondere noden;
Jubileumgave 1834 – 1934;
Jeugdsteunfonds;
Evangelisatie;
Administratie „De Wekker”;
Generale synode;
Geestelijke verzorging militairen;
Steun kerken in de polders;
Ambtelijke bearbeiding schippers;
Fonds steun kerkbouw.

Beleggingen.

Het is deputaten gebleken dat de kasgelden in het algemeen zo gering mogelijk zijn gehouden, hetgeen de renteopbrengst ten goede komt. Gezien het aantal van de kassen is een groot bedrag gestort op spaarrekeningen. Voorts is een gedeelte belegd in obligaties, zoals pandbrieven etc., met welke beleggingen deputaten accoord kunnen gaan.

Overzicht collecten.

Teneinde een beeld te geven van de collecten-inkomsten is aan dit rapport een overzicht toegevoegd over het jaar 1958, als zijnde recente gegevens, betreffende acht kassen, waarbij de offervaardigheid per lid (in part. synoden en classes) tot uitdrukking komt.

Wanneer wij nu ons rapport besluiten, delen wij uw vergadering nog mede dat br. H. van Tricht zich in verband met drukke werkzaamheden en gevorderde leeftijd niet meer voor ons deputaatschap beschikbaar kan stellen. Bovendien moet worden voorzien in de vacature van H. A. Visser.

Uw vergadering de onmisbare leiding des Heiligen Geestes toebiddend,

H. van Tricht, voorzitter.
J. H. van Duuren,
J. van Leeuwen, secretaris.

BIJLAGE.

Statistisch overzicht collecten 1958.

	Theol. School		Kas. E.B.P.		Emeriti-kas		Jeugdsteunfonds	
	f totaal	f p. lid	f totaal	f p. lid	f totaal	f p. lid	f totaal	f p. lid
⁂.S. v. h. Noorden	f 6355,56	f 0,44	f 3991,34	f 0,28	f 24627,33	f 1,72	f 1942,83	f 0,14
⁂.S. v. h. Oosten	„ 8560,52	„ 0,49	„ 5864,42	„ 0,34	„ 30010,90	„ 1,73	„ 2594,36	„ 0,15
⁂.S. v. h. Westen	„ 8743,01	„ 0,55	„ 5673,49	„ 0,36	„ 26953,18	„ 1,69	„ 2274,-	„ 0,14
⁂.S. v. h. Zuiden	„ 8355,24	„ 0,59	„ 5666,13	„ 0,40	„ 24431,41	„ 1,74	„ 1745,95	„ 0,12
Totaal	f 32014,33	f 0,52	f 21195,38	f 0,34	f 106022,82	f 1,72	f 8557,16	f 0,14

Classes:

Hoogeveen	f 1285,11	f 0,46	f 704,16	f 0,25	f 4700,85	f 1,69	f 380,48	f 0,14
Groningen	„ 1832,14	„ 0,43	„ 1082,08	„ 0,26	„ 7270,80	„ 1,72	„ 626,51	„ 0,15
Leeuwarden	„ 2050,90	„ 0,46	„ 1367,94	„ 0,31	„ 7678,93	„ 1,72	„ 587,78	„ 0,13
Zwolle	„ 1187,41	„ 0,42	„ 837,16	„ 0,29	„ 4976,75	„ 1,75	„ 348,08	„ 0,12
Amersfoort	„ 2566,84	„ 0,39	„ 2623,61	„ 0,40	„ 12024,55	„ 1,83	„ 1034,76	„ 0,16
Apeldoorn	„ 2585,28	„ 0,52	„ 1343,91	„ 0,27	„ 8547,12	„ 1,72	„ 709,16	„ 0,16
Utrecht	„ 3408,40	„ 0,58	„ 1896,90	„ 0,33	„ 9439,23	„ 1,62	„ 850,44	„ 0,15
Haarlem	„ 2763,03	„ 0,59	„ 2197,63	„ 0,47	„ 7849,73	„ 1,68	„ 744,78	„ 0,16
Amsterdam	„ 2496,04	„ 0,53	„ 1308,65	„ 0,28	„ 7700,72	„ 1,64	„ 725,04	„ 0,15
Den Haag	„ 3483,94	„ 0,54	„ 2167,21	„ 0,33	„ 11402,73	„ 1,75	„ 804,18	„ 0,12
Dordrecht	„ 2461,82	„ 0,46	„ 1845,89	„ 0,35	„ 9422,18	„ 1,75	„ 477,29	„ 0,09
Middelburg	„ 2422,21	„ 0,91	„ 1438,02	„ 0,54	„ 4638,94	„ 1,74	„ 429,07	„ 0,16
Rotterdam	„ 3471,21	„ 0,58	„ 2382,22	„ 0,40	„ 10370,29	„ 1,72	„ 839,59	„ 0,14

	Steun kerken i.p.		Pinkstercollecten		Ev. verk. o. Israel		Evangelisatie	
	totaal	p. lid	totaal	p. lid	totaal	p. lid	totaal	p. lid
P.S. v. h. Noorden	f 3967,96	f 0,28	f 3736,58	f 0,26	f 3369,20	f 0,24	f 1824,19	f 0,13
P.S. v. h. Oosten	„ 4966,13	„ 0,29	„ 4759,04	„ 0,27	„ 3955,01	„ 0,23	„ 2350,54	„ 0,14
P.S. v. h. Westen	„ 4510,83	„ 0,28	„ 4596,57	„ 0,29	„ 3913,46	„ 0,25	„ 2489,76	„ 0,16
P.S. v. h. Zuiden	„ 3071,27	„ 0,22	„ 4105,37	„ 0,29	„ 3248,77	„ 0,23	„ 1840,92	„ 0,13
Totaal	f 16516,19	f 0,27	f 17197,56	„ 0,28	f 14486,44	f 0,24	f 8505,41	f 0,14

Classes:

Hoogeveen	f 693,93	f 0,25	f 689,31	f 0,25	f 641,04	f 0,23	f 312,08	f 0,11
Groningen	„ 1175,31	„ 0,28	„ 1102,94	„ 0,26	„ 1087,46	„ 0,26	„ 524,95	„ 0,12
Leeuwarden	„ 1406,52	„ 0,32	„ 1129,68	„ 0,25	„ 1040,61	„ 0,23	„ 623,10	„ 0,14
Zwolle	„ 692,30	„ 0,24	„ 814,65	„ 0,29	„ 600,09	„ 0,21	„ 364,06	„ 0,13
Amersfoort	„ 1901,80	„ 0,29	„ 1653,80	„ 0,25	„ 1261,89	„ 0,19	„ 852,11	„ 0,13
Apeldoorn	„ 1409,97	„ 0,28	„ 1333,52	„ 0,27	„ 1145,72	„ 0,23	„ 611,10	„ 0,12
Utrecht	„ 1654,36	„ 0,28	„ 1771,72	„ 0,30	„ 1547,40	„ 0,27	„ 887,33	„ 0,15
Haarlem	„ 1699,09	„ 0,36	„ 1536,48	„ 0,33	„ 1259,54	„ 0,27	„ 878,31	„ 0,19
Amsterdam	„ 1157,45	„ 0,25	„ 1209,-	„ 0,26	„ 1092,-	„ 0,23	„ 546,03	„ 0,12
Den Haag	„ 1654,29	„ 0,25	„ 1851,09	„ 0,28	„ 1561,92	„ 0,24	„ 1065,42	„ 0,16
Dordrecht	„ 1038,95	„ 0,19	„ 1283,04	„ 0,24	„ 940,85	„ 0,17	„ 517,59	„ 0,09
Middelburg	„ 363,86	„ 0,13	„ 951,27	„ 0,36	„ 857,61	„ 0,32	„ 363,05	„ 0,14
Rotterdam	„ 1668,46	„ 0,28	„ 1871,06	„ 0,31	„ 1450,31	„ 0,24	„ 960,28	„ 0,16

Bovengenoemde acht fondsen totaal:

Part. synode van het Noorden	f 49815,01	per lid	f 3,44
Part. synode van het Oosten	„ 63060,92	per lid	f 3,59
Part. synode van het Westen	„ 59154,30	per lid	f 3,71
Part. synode van het Zuiden	„ 52465,06	per lid	f 3,41
Totaal	f 224495,29	per lid	f 3,54

Classes:

Hoogeveen	f 9406,96	per lid	f 3,35
Groningen	f 14702,19	per lid	f 3,47
Leeuwarden	f 15885,36	per lid	f 3,51
Zwolle	f 9820,50	per lid	f 3,39
Amersfoort	f 23919,36	per lid	f 3,58
Apeldoorn	f 17685,78	per lid	f 3,49
Utrecht	f 21655,78	per lid	f 3,68
Haarlem	f 18928,59	per lid	f 4,04
Amsterdam	f 16234,93	per lid	f 3,36
Den Haag	f 22990,68	per lid	f 3,72
Dordrecht	f 17987,61	per lid	f 3,25
Middelburg	f 11437,03	per lid	f 4,22
Rotterdam	f 23013,42	per lid	f 3,76

CORRIGENDA

- blz. 20 regel 18 van boven (Art. 40) *10bb* moet zijn: 10 ee.
- blz. 32 regel 10 van beneden (Art. 10) *tractementen* moet zijn: traktementen.
- blz. 34 regel 11 van boven (Art. 13) *d. het laatste* moet zijn: b. het eerste.
- blz. 73 regel 12 van beneden (Art. 147) *op de duur* moet zijn: op den duur.
- blz. 78 regel 16 van boven (Art. 158) punt moet zijn dubbele punt.
- blz. 78 regel 22 van boven (Art. 159) in margine bijvoegen: 281.
- blz. 86 regel 13 en 14 van beneden (Art. 183) in margine bijvoegen: 232, 233.
- blz. 94 regel 5 van boven (Art. 201) schrappen.

REGISTER

	art.	blz.	bijlage	blz
A				
Administratie, kerkelijke	138		LXVI, LXVII B	260, 270
Ambtelijke dienst in buitenlandse kerken	166, 174	69, 80, 83	XI, LXXII B1	121, 285
Amerika				
Chr. Ref. Church	167	81	LXX B6, LXXII B4	279, 285
Old Chr. Ref. Churches	12, 40, 166, 175, 226	13, 20, 80, 83, 104	XII, LXX B1, LXXII B1, LXXIV	122, 277, 284, 287
Arbeidsrecht inzake zondagsarbeid	140	71	XXXIV, XXXV, LXVIII	162, 169, 272
Archief, synodaal	118	59	LXI	228
Attestatie aan emigranten	61, 168	28, 81	XXII, LXXII B2, LXXV	135, 285, 289
Aula Th. School, bibliotheek en	68	30	XXV, XXVI	143, 148
Australië, Ref. Churches	60, 168	27, 81	XXI, LXX B2, LXXII B2, LXXV	134, 278, 285, 289
Automatisering	86, 140	42, 70	XXXIV, XXXV, LXVIII	162, 169, 272
Avondmaal in inrichtingen, bediening van	201	92	LXXXVIII	315
A.V.R.O., spreken voor de	210	96	LX D	235
B				
Bedrijfsleven, kerk en	86, 140	42, 70	XXXIV, XXXV, LXVIII	162, 169, 272
Bejaarden, ambtelijke zorg v.	117	58	LII D	220
Belijdenis des geloofs door schippers	77	39	XXVII, XXVIII	149, 152
Beroep in dezelfde vacature, tweede	41	21	XIV A	123
Bibliotheek en aula Th. School	68	30	XXV, XXVI	143, 148
Bijbelvertaling	124, 129, 137	62, 65, 68	LXI-LXV	235, 250, 251, 256
Bijzondere noden	95, 98, 183, 216	48, 49, 87, 99	XLIII, XLIV A/F, XLV, LX A	189, 193, 194, 195, 233
Buitenlandse kerken				
afgevaardigden van	40, 60, 175	20, 27, 83	XI-XIII, XXI	121, 122, 134
afvaardiging naar	226	104		
ambtelijke dienst in	166, 174	80, 83	XI, LXXII B1	121, 285
contact met	167, 174	81, 82	LXXII B4	285
correspondentie met	166-182	80-86	LXX B, LXXII B, C	277, 284, 286
zusterkerken	167, 174	81, 82	LXXII B4	285
Buitenlandse zending	19, 93, 190	15, 46, 90	XXXVIII-XLI	177, 181, 185, 188
U.K.K.	94	47	XLII	189
C				
Canada				
Chr. Ref. Church	167	81	LXX B6, LXXII B4	279, 285
Free Chr. Ref. Churches	12, 40, 166, 174, 175, 183, 226	13, 20, 80, 83, 104	XI, LXX B1, LXXII B1	121, 277, 284
Old Chr. Ref. Churches	12, 40, 166, 175, 226	13, 20, 80, 83, 104	XII, LXX B1, LXXI B1, LXXIV	122, 277, 284, 287

Celebes, arbeid op	93, 94	46, 47	XXXVIII-XLJ	177, 181, 185, 188
Chr. Ref. Church in America and Canada	167	81	LXX B6, LXXII B4	279, 285
Collecterooster	55	26	XX	133
Contact met buitenl. kerken	167, 174	81, 82,	LXXII B4	285
Convent i.o., Geref.	151	74	LXX A1, LXXII A1	274, 283
Correspondentie met buitenl. kerken	166-182	80-86	LXX B, LXXII B, C	277, 284
D				
Dagkalender	35	19	X	120
zakelijk overleg betreffende	44	23	XV	124
Deputaatschappen				
advies van deskundigen	114	56		
archieven van	118	59		
financiële controle van	139, 188, 217	70, 89, 99	XCI	318
financiële verslagen van	188	89	XLIV D, LXXXI	194, 306
financiering van	43, 61	23, 28	LXII	230
jaaroverzichten van	119, 222	60, 100	XXXV, LI, LII A, B, D, LIII, LXVIII	169, 216, 218, 220, 221, 272
Diaconale en sociale aangelegenheden	86, 114, 115, 117, 140	43, 56, 58, 70	LII B, LIII	218, 221
Diaconie en overheid	115	56		
Diakenen in de kerkelijke vergaderingen, plaats van de	116	57	LII C, LIV, LV	219, 225, 227
Drankbestrijding, Geref. Ver. voor	211	97	LX B, XC	234, 317
E				
E.B.P. (Opleiding ad art. 19 K.O.)	45, 219	23, 99	XVI	126
terugbetaling studietoelage	52	24	XIV C	123
Echtscheiding en tweede huwelijk, kerkelijke houding inzake	100, 145, 220	50, 72, 100	XLVIII, XLIX	199, 213
Eenheid Geref. belijders	151-165	74-80	LXX A, LXXI, LXXII A, C	274, 280, 281, 286
Vereniging voor herstel van de kerkelijke	161	78	LXXII A6	284
Emeritikas ad art. 13 K.O.	33	18	VIII	117
Emigratie	61	28	XXII	135
attestatie bij	61, 168	28, 81	XXII, LXXII B2, LXXXV	135, 285, 289
Evacuatie	216	99	XLIII, XLIV A	191, 193
Evangelieverkondiging onder Israel	92	45	XXXVI, XXXVII	170, 176
Vrede over Israel	94	47	XLII	189
Evangelisatie	53, 147	25, 73	XVII, XVIII, LXIX	128, 152, 272
De Frontlinie	94	47	XLII	189
F				
Financiële controle en advies	139, 188, 217, 218	70, 89, 99	XCI	318
Fonds Steun Kerkbouw	79	39	XXXII, XXXIII	156, 161
controle van	80	40		

art.	blz.	bijlage	blz
Free Chr. Ref. Churches in Canada	12, 40, 166, 174, 175, 13, 20, 80, 83, XI, LXX B1, LXXII B1		121, 277, 284
Free Church of Scotland	226 104 20	XIII, LXX B4	122, 278
G			
Gastrecht bij H.A.	201	LXXXVIII	316
Generale Synode			
archief, eigendom en bewaring van het	118		
besluiten, fin. consequenties van de	43	LVI	228
ingekomen stukken, lezing van	223		
verzoekschriften (protesten), plaatsing op agenda van	223		
werkwijze	227		
Generale Synode 1956			
Acta	20		
controle waarn. quaestor	191		
fin. verslag van de quaestor	192		
rapport van de scribae	21		
Generale Synode 1959			
afgevaardigden	2, 15, 62, 83, 91, 8, 14, 28, 41, 127, 143, 164	XLIV C, LXXXIII	194, 307
agendum, aanvulling van het	8, 29	I	108
attentie roepende kerk	212		
begroting	193		
benoemingen	99, 215, 225		
commissies van rapport	10	LXXXIV	309
gebedsuur	12		
lastbrieven	3		
moderamen	2		
opening	4		
preadviseurs	1		
quaestor	3, 17, 31		
scribae, vrijstelling van ambtelijke arbeid voor	43		
slotwoorden	18		
sluiting	229		
vergaderijden	230		
Generale Synode 1962			
aanwijzing roepende kerk	9, 63, 128		
advies roepende kerk	12, 28, 65		
kosten van voorbereiding	14		
Geref. belijders, eenheid van	105		
Vereniging voor herstel van de kerkelijke	105		
	23		
	74-80	LXX A, LXXI, LXXII A, C	274, 280, 281, 286
	151-165	LXXII A6	284
	161		

Geref. Convent i.o.	151	74	LXX A1, LXXII A1	274, 283
Geref. Gemeenten	152, 159	74, 78	LXX A4, LXXI 2, LXXII A4	277, 281, 284
Geref. Kerken (synodaal)	29, 39, 156, 157, 158	17, 19, 77, 78	LXX A3, LXXI 3, LXXII A3	277, 281, 284
Geref. Kerken (vrijgemaakt)	153, 154, 155, 162, 165	75, 76, 79	I, LXX A2; LXXI 1, LXXII A2, LXXIII 109, 275, 280, 283, 286	
Geref. Kerk van Suid-Afrika	169	81	LXX B5, LXXII B3	279, 285
Geref. Oecum. Synode	176, 181	83, 85	LXX B7, LXXII B5, LXXVII	280, 285, 290
Geref. Soc. Instituut	120, 183	61, 86	LIX, LX A	232, 233
Geref. Veren. v. drankbestrijding	211	97	LX B, XC	234, 317
Glijdende werkweek	86, 140	42, 70	XXXIV, XXXV, LXVIII	162, 169, 272
H				
Hamburg, arbeid in	92	45	XXXVI, XXXVII	170, 176
Hogendoorn, wezen-	215	98		
Hongaarse vluchtelingen	95, 98, 216	48, 49, 99	XLIII, XLIV A/F, XLV	189, 193, 194, 195
Huwelijk, kerkelijke houding inzake echt- scheiding en tweede	100, 145, 220	50, 72, 100	XLVIII, XLIX	199, 213
Huwelijksproblemen	100	52	XLVIII, XLIX	212, 213
I				
Indep. Board for Presb. Missions	93	47	XXXVIII, XL	180, 185
Industrie, kerk en	86, 140	42, 70	XXXIV, XXXV, LXVIII	162, 169, 272
Interk. Stichting Psalmerijming	200	91	LXXXV, LXXXVI	310, 312
Intern. Raad van Chr. Kerken	177	85	LXX B8, LXXII B6	280, 285
Israel, Evangelieverkondiging onder Israel Vrede over Israel	92 94	45 47	XXXVI, XXXVII XLII	170, 176 189
J				
Jaarboek	24	16	IV	113
zakelijk overleg betreffende	44	23	XV	124
Jeruzalem, arbeid in	92	45	XXXVI, XXXVII	170, 176
Jeugdbonden, contact met de	64	28	XXXIII, XXIV	137, 140
Jubileumgave 1834 - 1934	32, 185	18, 87	VI, VII, LXXXIX	115, 116, 195
K				
Kadervorming (Evangelisatie)	53, 147	26, 73	XVII, XVIII, LXIX	130, 132, 273
Kenya, arbeid in	93, 190	46, 90	XXVIII, XL, XLI	180, 185, 188
Kerkbouwaangelegenheden	79, 183	39, 87	XXXII, XXXIII	156, 161
Kerken, instituering van	23	16		
Kerkorde, art. 5	41	21	XIV A	123
" art. 11	42, 187	22, 88	XIV B, LXXX	123, 296
" art. 69	202, 208	94, 96	LXXXIX	317
" overleg inzake de	88	44		
" uitgave van de	224	101		
" van ambtsdragers	214	98	LXXVII A	270

	art.	blz.	bijlage	blz.
Koopvaardij, geestelijke verzorging van varenden ter	54	26	XIX	133
Kosters, Prot. Chr. ver. van	189	89	XLIV E, LXXXII	194, 306
L				
Legerpredikanten				
contact van dep. met	30	17	V	113
positie van	30	17	V	113
Levenshouding van de Christen	107, 113, 184, 186, 199	53, 55, 87, 88, 91	L, LXXVIII	214, 293
Liturgische formulieren	154, 158	76, 78	LXX A3, LXXII A2c, A3c	277, 283, 284
Lofzang der Engelen	202, 206, 208	94, 95	LXXXIX	317
M				
Mannenveren., Bond van Chr. Geref.	87, 111	44, 55		
Mechanisatie	86, 140	42, 70		162, 169, 272
Militairen, geestelijke verzorging van de	30	17	XXXIV, XXXV, LXVIII	113
N				
Ned. Geloofsbelijdenis art. 36	157	77	LXX A3, LXXII A3b	277, 284
Ned. Herv. Kerk	160	78	LXX A5, LXXII A5	277, 284
Nieuwe Vertaling van de Bijbel	124, 129, 137	62, 65, 68	LXI-LXV	235, 250, 251, 256
Nieuw Zeeland, Ref. Churches	170	82	LXX B3, LXXXVI	278, 289
O				
Old Chr. Ref. Churches Am. and Can.	12, 40, 166, 175, 226	13, 20, 80, 83, 104	XII, LXX B1, LXXII B1, LXXIV	122, 277, 284, 287
Ontwikkelingsgebieden, kerken in	120, 123	60, 61	LVIII, LIX, LX A	231, 232, 233
Opleiding E.B.P. art. 19 K.O.	45, 219	23, 99	XVI	126
terugbetaling studietoeloge	52	24	XIV C	123
Overheid, corr. met de Hoge	23, 86, 140	15, 42, 70	III, XXXIV, XXXV, LXVIII	112, 162, 169, 272
" , diaconie en	115	56	LII B, LIII	218, 221
" , zondagsarbeid en	86, 140	42, 70	XXXIV, XXXV, LXVIII	162, 169, 272
P				
Pers, toegang voor de	11	13		
Plancommissies, classicale	79, 120, 123, 183	40, 61, 62, 87	XXXIII, LX	161, 233
Polders, steunverlening aan de kerken in de drooggelegde	78	39	XXX, XXXI	153, 156
Predikanten				
ambtelijke dienst in buitenl. kerken	166, 174	80, 83	XI, LXXII B1	121, 285
deftigheid in kleding en optreden	214	98	LXVII A	270
positie evangelisatie-	53, 147	26, 73	XVIII, LXIX	132, 273
positie leger-	30	17	V	113

	art.	blz.	bijlage	blz
W				
Wekker, De	99	49	XXV 8, XLVI, XLVII A	144, 196, 198
Wieringermeer, kerkbouw in de	78	39	XXX, XXXI	154, 156
Z				
Zangveren., Bond van Chr. Geref.	221	100		
Zeeanscentrale, Nederl.	54	26		
Zending, buitenlandse	19, 93, 190	15, 46, 90	XXXVIII-XLI	177, 181, 185, 188
U.K.K.	94	47	XLII	189
Ziektekostenvoorziening	42	22	XIV B	123
Zondagen, vrije	65	29		
Zondagsarbeid in bedrijfsleven en overheidsdienst	86, 140	42, 70	XXXIV, XXXV, LXVIII	162, 169, 272
Zondagsrust voor de schippers	77	39	XXXVII, XXVIII	151, 152
Zuid-Afrika, Geref. Kerk	169	81	LXX B5, LXXII B3	279, 285
Zusterkerken	167, 174	81, 82	LXXII B4	285